DICKENS

„DOMBEY ŞI FIUL"

★★

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

CLASICII LITERATURII
UNIVERSALE

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

CHARLES DICKENS

AFACERILE FIRMEI „DOMBEY ŞI FIUL"

EN-GROS, EN-DETAIL ŞI EXPORT

★ ★

In romîneşte de
ALICE VOINESCU şi ALEXANDRU NASTA

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

CAPITOLUL XXXI

Nunta

Zorii zilei cu înfăţişarea lor blajină se furişează tremurînd spre biserica în care zace pulberea micului Paul şi a mamei sale şi privesc înăuntru prin ferestre. E frig şi întuneric. Noaptea se tîrăşte încă pe deasupra lespezilor de piatră şi se strecoară întunecoasă şi greoaie prin ascunzişurile şi colţurile lăcaşului. Orologiul din turnul bisericii, cocoţat pe deasupra caselor, privind din mijlocul unuia dintre numeroasele valuri ale vremii ce se rostogolesc şi se frîng mereu de-a lungul veacurilor de nemuritorul ţărm, abia poate fi văzut prin ceaţa cenuşie, ca un far de piatră, amintind cum curge valul vremii. Înăuntru, totuşi, zorile nu pot decît să-şi dea seama că noaptea mai e încă pe acolo şi să o privească pe furiş.

Plutind lin în jurul bisericii şi privind înăuntru, zorile se tînguiesc şi se vaietă de scurta lor stăpînire. Lacrimile lor picură de pe geamuri, copacii din jurul zidului bisericii îşi pleacă capetele şi-şi frîng nenumăratele lor mîini, în semn de simpatie. Noaptea, pălind în faţa zorilor, iese încetul cu încetul din biserică, dar

mai zăboveşte încă pe sub bolţi şi se aşază pe coşciuge. Şi acum apare ziua strălucitoare. Luminînd orologiul bisericii şi roşindu-i turnul, ea zvîntă lacrimile zorilor şi le înăbuşe gemetele. Zorile speriate, păşind pe urmele nopţii şi gonind-o din ultimele ei ascunzişuri se ghemuiesc în bolţi şi, cu feţele speriate, se ascund printre morţi pînă ce noaptea se reîntoarce înviorată, să le izgonească iarăşi.

Şoarecii, care au ros cu mai multă hărnicie cărţile de rugăciune, decît le-au citit stăpînii lor şi au rupt perinile cu dinţişorii lor mai mult decît le-au tocit genunchii credincioşilor, îşi ascund acum ochii luminoşi prin găuri şi se ghemuiesc toţi la un loc, speriaţi de zgomotul răsunător al uşii de intrare, care se trînteşte. Căci paraclisierul, personaj de seamă, vine devreme în dimineaţa asta, cu ţîrcovnicul. Doamna Miff, care închiriază scaunele — o femeie grozav de bătrînă şi uscată, cu răsuflarea hîrîită, îmbrăcată sărăcăcios, fără un petic de stofă mai mult pe ea decît e neapărată nevoie să-i acopere trupul, s-a înfiinţat şi ea, după ce-l aşteptase pe paraclisier în faţa bisericii timp de o jumătate de ceas, cum de altfel se şi cuvenea.

Faţa doamnei Miff e acră, boneta ei e ca vai de lume şi sufletul însetat după şilingi. Tot făcînd semne credincioşilor care nimeresc în biserică să ia loc în strane, doamna Miff a căpătat o înfăţişare misterioasă. Privirea ei pare să spună întotdeauna că ştie ea un loc mai bun, dar că nu vrea să-l trădeze, fără să fie sigură de un bacşiş gras. Cît despre domnul Miff, el nu există şi nici nu a existat în timpul ultimilor douăzeci şi cinci de ani, iar doamnei Miff nu-i place să audă vorbindu-se de el. Domnul Miff se pare că avea unele idei greşite cu privire la scaunele gratuite din biserică dar doamna Miff, deşi tot nădăjduia să-l vadă dus de pe lumea asta, totuşi nu s-ar fi încumetat s-o spună pe faţă.

In dimineaţa asta, doamna Miff este ocupată la uşa bisericii cu scuturatul şi bătutul perdelei altarului, a

covorului şi a pernelor şi ar avea multe de spus cu privire la nunta care urmează să aibă loc. Doamna Miff a aflat că noul mobilier şi schimbările făcute în casă au costat nici mai mult, nici mai puţin de cinci mii de lire şi a mai auzit apoi, din izvorul cel mai sigur, că tînăra doamnă nu are zestre nici o para chioară. Doamna Miff îşi aduce de asemenea aminte, ca şi cînd s-ar fi întîmplat ieri, de înmormîntarea primei soţii şi apoi de botez şi iar de o altă înmormîntare ; şi doamna Miff îşi mai spune că, la urma urmei, tot ar trebui să spele cu apă şi săpun piatra funerară înainte de sosirea nuntaşilor.

Domnul Sownds, paraclisierul, care în tot acest timp şezuse la soare pe treptele de la intrarea bisericii (şi rareori face altceva, afară de faptul că şade pe lîngă foc cînd vremea e rece) aprobă cele spuse de doamna Miff şi doar întreabă dacă cumva dînsa ar fi auzit că mireasa e deosebit de frumoasă. Informaţiile doamnei Miff adeverind zvonul, domnul Sownds, paraclisierul, care, deşi credincios şi corpolent, mai era încă un admirator al frumuseţii feminine, găsi de cuviinţă să spună pe un ton mieros că a auzit că ar fi o femeiuşcă zdravănă. Expresia îi păru doamnei Miff oarecum îndrăzneaţă sau, de bună seamă, i-ar fi părut astfel în gura oricărei alte persoane, afară de a domnului Sownds, paraclisierul.

In acelaşi timp în casa domnului Dombey este mare fierbere şi zarvă, mai ales printre femei, dintre care nici una nu mai închisese ochii de la ora patru şi care toate erau gata îmbrăcate la ora şase. Domnul Towlinson se bucură, cu acest prilej, de mai mare consideraţie ca de obicei din partea jupînesei şi bucătăreasa spune, la ora micului dejun, că o nuntă aduce după ea multe alte nunţi, ceea ce jupîneasa nu poate să creadă şi socoteşte că nu-i de loc adevărat. Domnul Towlinson nu-şi dă pe faţă simţămintele în această privinţă. El se simte oarecum melancolic, aflînd de angajarea unui străin cu favoriţi (domnul

Towlinson nu are favoriţi), care urmează să însoţească fericita pereche la Paris şi care e ocupat cu încărcarea trăsurii celei noi. Cu privire la acest personaj, domnul Towlinson socoate deocamdată că niciodată nu s-a ivit vreun bine de pe urma străinilor. Această afirmaţie, atrăgîndu-i din partea doamnelor învinuirea că are prejudecăţi, el le poftește să-şi reamintească de Bonaparte care fusese în fruntea străinilor şi să vadă de ce isprăvi a fost în stare! Ceea ce jupîneasa găseşte că este foarte adevărat.

Cofetarul este prins pînă peste cap cu treburile lui în camera lugubră din Brook-Street şi feciorii, toţi băieţi foarte înalţi, se află şi ei în treabă, privindu-l. Unul din ei a şi început să duhnească a vin de Xeres şi ochii lui tot încearcă să rămînă nemişcaţi în orbite şi pironiţi pe lucrurile din jur, totuşi nu le vede. Acest fecior, foarte înalt şi el, îşi dă seama de starea în care se află şi-i spune camaradului lui că nu-i vorba decît de puţină „eştare". Vrea să spună excitare, dar limba i se cam împleticeşte.

Muzicanţii, care sună din clopoţei, au prins de veste că e o nuntă, tot aşa şi tot felul de linge-blide şi nepoftiţi, precum şi o orchestră de suflători. Cei dintîi îşi făceau meseria într-un local dosnic de pe lîngă Battle-bridge, următorii se puseseră în legătură, prin şeful lor, cu domnul Towlinson, căruia îi propuseseră să le plătească ceva pentru ca să nu vină la nuntă, în fine, ultimii, în frunte cu un iscusit trombonist, stăteau la pîndă, umblînd de ici pînă colo pe după colţ, în aşteptarea vreunuia dintre furnizori care să le trădeze, în schimbul unui bacşiş, locul şi ora micului dejun. Nerăbdarea şi fierberea se tot întind, umplînd spaţii din ce în ce mai mari. De la Balls Pond, domnul Perch o aduce pe doamna Perch să petreacă ziua cu servitorii domnului Dombey şi să-i însoţească pe furiş, ca să vadă nunta. În locuinţa lui, domnul Toots se găteşte ca şi cînd ar fi cel puţin ginere, hotărît să privească spectacolul, în toată splendoarea lui, dintr-un colţ ascuns al galeriei. Voia să-l

ia cu el şi pe „Cocoşul", deoarece el, Toots, era hotărît să i-o arate neapărat pe Florence, ca să o vadă cumsecade şi apoi să-i spună pe şleau : „Ei, Cocoşule, nu vreau să te mai înşel, prietenul de care ţi-am vorbit de mai multe ori sînt eu însumi. Domnişoara Dombey este obiectul patimei mele. Ce ai de spus, Cocoşule, în această chestie ? Şi ce mă sfătuieşti să fac ?" In timpul acesta, „Cocoşul", în aşteptarea marii surprize care îi era rezervată, îşi muia ciocul într-un pahar de bere tare, în bucătăria domnului Toots, şi înghiţea două biftecuri în sînge.

In Piaţa Prinţesei, domnişoara Tox este şi ea agitată, deoarece şi ea, deşi copleşită de durere, este hotărîtă să strecoare un şiling în mîna doamnei Miff, pentru ca, măcar dintr-un colţ retras, să vadă ceremonia care pentru ea prezintă o fascinaţie chinuitoare.

Cartierul „Marinarului de Lemn" este în fierbere. Căpitanul Cuttle, cu un guler de cămaşă înalt şi încălţat cu cizmuliţe elegante, tocmai îşi ia dejunul ascultînd cum Robin Tocilarul îi citeşte pe-ndelete slujba de cununie, ceea ce trebuia să-l ajute pe căpitan să-şi dea mai bine seama de solemnitatea la care urma să ia parte. In acest scop, căpitanul îi cere din timp în timp capelanului său, cu mare stăruinţă, să „sară" peste un paragraf, sau să „repete" un altul, sau să-şi vadă de treabă şi să lase „aminurile" pe seama căpitanului. Ori de cîte ori Rob Tocilarul face o pauză, căpitanul repetă amin cu o satisfacţie sonoră.

Pe lîngă toate acestea şi punînd vîrf la toate, douăzeci de bone, numai din strada domnului Dombey, au făgăduit micilor femeiuşti, a douăzeci de familii, al căror interes instinctiv pentru cununii se trezeşte încă din leagăn, că şi ele vor merge să vadă nunta.

Firește, domnul Sownds, paraclisierul, pe bună dreptate se poate socoti în plin exerciţiu al funcţiunii cînd stă la soare pe treptele bisericii şi aşteaptă ora cununiei.

Cu adevărat, doamna Miff are de ce să înghiontească şi să gonească indignată pe o fetiţă pitică nenorocită care, cu un copilaş uriaş în braţe, aruncă priviri furişe prin uşa bisericii.

Vărul Feenix a venit şi el din străinătate, numai şi numai ca să ia parte la nuntă. Vărul Feenix era un băiat de viaţă acum vreo patruzeci de ani, dar şi acum înfăţişarea şi purtarea lui sînt tinereşti şi el se ţine atît de bine, încît cei care nu-i ştiu vîrsta sînt miraţi să descopere creţuri ascunse pe faţa domniei sale şi zbîrcituri deoparte şi de alta a ochilor. Ei mai pot observa, cînd îl văd trecînd de-a curmezişul unei odăi, că mersul lui nu este tocmai sigur şi că nu nimereşte de-a dreptul la locul unde vrea să ajungă. Dar vărul Feenix, aşa cum se dă jos din pat pe la şapte şi jumătate dimineaţa, este cu totul altul decît vărul Feenix după ce s-a dichisit. Acum, de pildă, pe cînd se află la Long's Hotel în Bond-Street, pentru a se bărbieri, faţa lui pare încă foarte întunecată.

Domnul Dombey părăseşte camera sa de toaletă, în mijlocul unui stol de femei care, într-un mare foşnet de rochii, fug de pe scară împrăştiindu-se în toate părţile, afară de doamna Perch care fiind (adică este întotdeauna) într-o situaţie interesantă şi deci nefiind destul de sprintenă, e nevoită să dea ochi cu el şi este gata să cadă cînd îşi face reverenţa. Păzească Domnul casa lui Perch de orice urmare dureroasă a acestei întîmplări! Domnul Dombey se duce sus în salon ca să-şi treacă vremea. Splendide sînt noua haină albastră a domnului Dombey, pantalonii lui roşiatici şi vesta lui liliachie şi în toată casa se şopteşte că domnul Dombey şi-a încreţit părul.

Două bătăi în uşă vestesc sosirea maiorului care este şi el elegant, poartă o muşcată întreagă la butonieră şi are părul ondulat şi frezat, după cum prea bine ştie negrul care l-a dichisit.

— Dombey — spune maiorul întinzîndu-i amîndouă mîinile — ce mai faci?

— Dragă maiorule — spune Dombey — ce mai faci dumneata ?

— Pe Dumnezeul meu, domnule — spune maiorul — Joey B. este în toane aşa de bune în dimineaţa asta, domnule — şi bătîndu-se cu pumnii în piept — în aşa toane bune în dimineaţa asta, domnule, că, să fiu al dracului, Dombey, el e gata-gata să facă din asta o îndoită nuntă, Dombey, şi s-o ia pe soacră.

Domnul Dombey zîmbeşte — cu un zîmbet care chiar pe buzele lui pare foarte slab — deoarece domnul Dombey ştie că e pe punctul de a se înrudi cu mama şi că, în atare împrejurări, nu ar fi îngăduit să se facă glume pe socoteala ei.

— Dombey — spune maiorul, dîndu-şi seama de aceasta — îţi urez noroc. Te felicit, Dombey, pe Dumnezeul meu, domnule, eşti de invidiat pe ziua de azi mai mult decît orice om în Anglia !

Aici iarăşi aprobarea domnului Dombey este rezervată, deoarece el este pe punctul de a conferi o distincţie unei doamne şi fără îndoială ea este aceea care trebuie invidiată mai mult.

— Apoi, în ce-o priveşte pe Edith Granger — continuă maiorul — nu e femeie în toată Europa care să nu fie gata şi — dă-i voie lui Bagstock să adauge — să-şi dea urechile şi cerceii pe deasupra, pentru a lua locul lui Edith Granger.

— E foarte amabil din partea dumitale să spui asta, sună răspunsul domnului Dombey.

— Dombey — continuă maiorul — o ştii prea bine, să nu ne ascundem după degete. O ştii ori nu o ştii, Dombey ? întrebă maiorul, aproape cu patimă.

— Da, firește, dragă maiorule.

— Să fiu al dracului, domnule — reia maiorul — îţi este cunoscut faptul ăsta ori nu-ţi este cunoscut, Dombey ? Este ori nu bătrînul Joe prietenul dumitale ? Sîntem sau nu pe picior de nemărginită intimitate, Dombey, care să îndreptăţească pe un bărbat — pe bădăranul şi bătrînul Joseph B., domnule — să vor-

bească pe șleau, ori trebuie să salvăm eticheta, Dombey, să umblu cu mănuși și să mă țin de forme?

— Dragul meu maior Bagstock — spune domnul Dombey cu un aer satisfăcut — prea te-ai înfierbîntat.

— Pe Dumnezeul meu, domnule — spune maiorul — m-am înfierbîntat. Joseph B. nu zice că nu, Dombey. S-a înfierbîntat. Asta-i un prilej, domnule, care redeșteaptă toate simpatiile sincere, rămase în bătrîna, infernala, obosita, dărăpănata și infirma carcasă a lui J. B. să-ți spun ceva, Dombey: într-o astfel de împrejurare, omul trebuie sau să-și verse focul sau, dacă nu, să-și pună o botniță și Joseph Bagstock ți-o mărturisește, Dombey, după cum face și la club, cînd nu ești de față, că niciodată nu-și va pune botniță cînd e vorba de Paul Dombey. Ei, acum să te vedem, Dombey — sfîrșește maiorul cu hotărîre — ce poți să mai răspunzi?

— Dragă maiorule — spune domnul Dombey — te asigur că-ți sînt foarte îndatorat. Nu aveam nicidecum de gînd să pun vreo piedică în calea prieteniei dumitale atît de părtinitoare.

— Nicidecum părtinitoare, domnule, exclamă supărăciosul maior. Dombey, mă împotrivesc la asta!

— Să zic atunci — continuă domnul Dombey — doar prietenia dumitale și atît. Și să mă crezi, dragă maiorule, că nu pot să uit cu un astfel de prilej ca cel de azi, cît de mult datorez acestei prietenii.

— Dombey — spune maiorul, făcînd gestul cuvenit — ține mîna lui Joseph Bagstock, sau mai bine zis, mîna bătrînului Joe B., domnule, dacă-ți place mai mult! Asta-i mîna despre care alteța sa regală, răposatul duce de York, domnule, mi-a făcut onoarea să-i spună alteței sale regale, răposatul duce de Kent, că este mîna lui Josh, bătrîn hoinar, zdravăn și dîrz și mare șmecher! Dombey, fie ca clipa de față să se arate cea mai fericită din viața noastră. Domnul să te binecuvînteze!

În clipa aceea intră domnul Carker, elegant și el și surîzător, cum îi șade bine unui nuntaș. Mai-mai că

nu poate da drumul mîinii domnului Dombey de multe ce-i urează şi, în acelaşi timp, strînge atît de călduros mîna maiorului, încît vocea lui, strecurîndu-se printre dinţi, îi tremură la fel ca şi braţele.

— Chiar şi vremea e vestitoare de bine, spune domnul Carker. Vremea cea mai strălucitoare şi veselă. Nădăjduiesc că n-am venit nici măcar cu o clipă prea tîrziu ?

— Punctual, la secundă, spune maiorul.

— Îmi pare bine, i-o întoarce domnul Carker. Mi-era teamă să nu întîrzii cîteva secunde peste ora hotărîtă, pentru că am fost oprit de un şir de camioane şi mi-am îngăduit să fac un ocol prin Brook-Street ca să depun cîteva biete flori rare pentru doamna Dombey. Un bărbat în situaţia mea, căruia i s-a făcut cinstea de a fi poftit aci, e mîndru să aducă un omagiu ca semn al supuşeniei sale. Şi cum nu mă îndoiesc că doamna Dombey este copleşită cu tot ce este mai scump şi mai magnific — aici aruncă o privire ciudată către patronul lui — nădăjduiesc că modestia atenţiei mele va fi privită totuşi cu bunăvoinţă.

— Viitoarea doamnă Dombey — răspunde domnul Dombey cu condescendenţă — va fi foarte sensibilă la atenţia dumitale, Carker, sînt sigur.

— Dar dacă e vorba ca dînsa să devină doamna Dombey încă în dimineaţa aceasta, domnule — spune maiorul, punînd jos ceaşca de cafea şi uitîndu-se la ceas — a sosit timpul să plecăm.

Ca urmare plecară la biserică, într-o caleaşcă, domnul Dombey, maiorul Bagstock şi domnul Carker.

Domnul Sowńds, paraclisierul, s-a ridicat de mult de pe trepte şi stă în aşteptare cu tricornul în mînă. Doamna Miff face reverenţe şi oferă scaune în vestiar. Domnul Dombey preferă să rămînă în biserică. În clipa în care el priveşte către orgă, domnişoara Tox, la galerie, se ascunde pe după piciorul gros al unui înger cu obrajii bucălaţi ca ai unui tînăr zeu al vînturilor. Căpitanul Cuttle, dimpotrivă, face

cu cîrligul semne de bun venit şi de încurajare. Domnul Toots, cu mîna la gură, îl vesteşte pe „Cocoş" că domnul în pantalonii roşiatici, care stă la mijloc, este tatăl iubitei sale. „Cocoşul" îi şopteşte cu o voce răguşită domnului Toots că este un tip băţos cum n-a mai văzut altul, dar că ştiinţa lui are totuşi mijloace să-l facă mai mlădios, cu o singură lovitură în plex.

Domnul Sownds şi doamna Miff aruncă din apropiere priviri pe furiş către domnul Dombey, cînd tocmai începe să se audă huruitul unor roţi care se apropie şi domnul Sownds iese din biserică. Doamna Miff, întîlnind privirea domnului Dombey tocmai în clipa cînd el şi-o lua de la maniacul îngîmfat de la galerie, care îl saluta cu atîta urbanitate, îi face o reverenţă şi-l vesteşte că ea crede că „buna sa doamnă" a sosit. Apoi se naşte o îmbulzeală şi o şuşoteală la uşa bisericii şi buna doamnă intră, păşind semeţ.

Pe faţa ei nu se vede nici o urmă a suferinţelor din noaptea trecută. În înfăţişarea ei nici o urmă a femeii care, îngenuncheată, îşi lăsase, într-o frumoasă uitare de sine, capul îndurerat pe perna copilei adormite. Acea copilă blîndă şi gingaşă este acum lîngă ea — dar ce nepotrivire izbitoare cu propria ei înfăţişare care, dispreţuitoare şi sfidătoare, stă acolo resemnată dar măreaţă, în culmea farmecelor ei, întîmpinînd cu dispreţ şi călcînd în picioare admiraţia ce stîrneşte.

Se face o pauză pînă ce domnul Sownds se strecoară în vestiar să vestească pe preot şi pe diacon. În acest răstimp, doamna Skewton îi vorbeşte domnului Dombey mult mai deslușit şi mai apăsat ca de obicei şi se apropie în acelaşi timp de Edith.

— Dragă Dombey — spune buna mamă — mi-e teamă că, la urma urmei, trebuie să mă lipsesc de Florence şi să o las să se ducă acasă, cum vrea ea. După ce pierd eu astăzi, dragă Dombey, nu mă simt în stare să stau nici măcar în tovărăşia ei.

— Nu ar fi totuşi mai bine să stea cu dumneata? întrebă ginerele.

— Nu cred, dragă Dombey. Nu! Cred că nu. Prefer să fiu singură. Pe lîngă asta, cînd se va întoarce acasă scumpa mea Edith, ea va fi ocrotitoarea ei firească şi statornică şi e mai bine poate ca să nu mă amestec în legătura dintre ele. S-ar putea să fie geloasă. Edith, draga mea, tu ce spui?

Iubitoarea mamă, spunînd aceasta, strînge braţul fiicei ei, poate pentru a-i atrage serios atenţia.

— Ca să fim serioşi, dragă Dombey — îşi reluă iar vorba — nu trebuie să împărtăşesc tristeţea mea scumpei copile. Am şi pus asta la cale cu ea, chiar acum. Florence înţelege foarte bine, dragă Dombey. Edith, draga mea, ea înţelege foarte bine.

Din nou buna mamă strînge braţul fiicei sale. Domnul Dombey nu mai aduce alte argumente, căci preotul şi diaconul apar şi doamna Miff şi domnul Sownds, paraclisierul, aşază pe nuntaşi la locurile cuvenite în jurul altarului.

— Cine dă pe această femeie în căsătorie acestui bărbat?

Vărul Feenix o dă. Pentru asta a şi venit el de la Baden-Baden.

„Ce dracu, gîndeşte vărul Feenix — e un suflet bun vărul Feenix — cînd familia noastră a pus mîna pe un bogătaş din City, trebuie să-i dăm cel puţin cuvenita cinste, trebuie să facem ceva pentru ei."

— *Eu* dau această femeie în căsătorie acestui bărbat, spune în consecinţă vărul Feenix. Vărul Feenix vrînd să meargă în linie dreaptă, dar luînd-o în lături, dus de voinţa picioarelor, greşeşte şi „dă" o altă femeie în căsătorie acestui bărbat — şi anume o domnişoară de onoare de bună condiţie, înrudită de departe cu familia şi cu zece ani mai tînără decît doamna Skewton, dar doamna Miff, vîrîndu-şi între ei boneta veştejită, îl face să se întoarcă şi-l repede, ca pe rotile, drept către „buna doamnă", pe care, în

consecință, vărul Feenix o dă în căsătorie acestui bărbat.

Şi vor ei aceasta în faţa lui Dumnezeu?

Da, desigur că o vor. Domnul Dombey spune că vrea. Şi ce spune Edith? Vrea şi *ea.*

Ei se leagă ca din acea zi să fie uniţi în bine şi în rău, în bogăţie şi în sărăcie, în boală şi sănătate, să se iubească şi să se ocrotească, pînă ce moartea îi va despărţi, îşi făgăduiesc unul altuia credinţă şi sînt cununaţi.

Cu o mînă sigură dar uşoară, mireasa îşi semnează numele în registru şi apoi cu toţii trec în paraclis.

— Nu prea sînt multe cucoane din cele care vin pe aici — spune doamna Miff cu o reverenţă (a te uita la doamna Miff în astfel de împrejurări înseamnă a face să-i cadă din cap boneta ei jerpelită) — care să-şi scrie numele aşa cum făcu această bună doamnă!

Domnul Sownds, paraclisierul, crede că e într-adevăr o iscălitură grozavă şi demnă de semnatară, bineînţeles însă că reflecţia asta şi-o păstrează pentru el.

Florence semnează şi ea, dar firește fără să fie aplaudată, căci mîna ei tremură. Toată lumea semnează. Vărul Feenix, cel din urmă, îşi semnează nobilul nume într-un loc greşit, înscriindu-se ca născut în dimineaţa aceea.

Apoi maiorul o îmbrăţişează foarte curtenitor pe mireasă şi aplică apoi tuturor cucoanelor aceeaşi procedură din tactica militară, în ciuda faptului că doamna Skewton se lasă greu la sărutat şi scoate nişte ţipete ascuţite în plin sfînt lăcaş. Pilda maiorului este urmată de vărul Feenix şi chiar de domnul Dombey. La urmă, domnul Carker, cu dinţii lui albi strălucitori, se apropie de Edith, părînd mai curînd că ar avea s-o muşte decît să guste dulceaţa buzelor ei.

Pe obrajii ei apare o roşeaţă şi în ochii ei o străfulgerare care ar trebui să-l oprească, ceea ce de fapt nu se întîmplă, căci el o îmbrăţişează, după cum făcuseră toţi ceilalţi şi îi urează toate fericirile.

— Dacă urările — spune el cu o voce slabă — n-ar fi de prisos cînd e vorba de o astfel de căsătorie.

— Îţi mulţumesc, domnule, răspunde ea cu buzele strînse pe cînd pieptul i se zbate.

Tot mai simte oare Edith ca în noaptea în care ea afla că domnul Dombey o va cere în căsătorie, că domnul Carker o cunoaşte bine şi citeşte în sufletul ei şi că nimic nu o poate înjosi mai mult decît faptul că el i-a pătruns taina? Oare aceasta este pricina pentru care mîndria ei se topeşte sub înrîurirea surîsului lui, după cum zăpada se topeşte în mîna care o strînge? Din această pricină îşi pleacă ea ochii cînd îi întîlneşte pe ai lui şi-şi îndreaptă spre pămînt privirea ei trufaşă?

— Sînt mîndru să văd — spune domnul Carker plecîndu-se în chip slugarnic, în timp ce ochii şi rînjetul trădează minciuna — sînt mîndru să văd că umilul meu dar este cinstit de mîna doamnei Dombey şi că îi este îngăduit să ia un loc de favoare cu prilejul unui eveniment atît de fericit.

Şi, cu toate că drept răspuns ea îşi înclină capul, totuşi apare ceva în gestul grăbit, care trădează că mai curînd ar vrea să strivească florile ce le ţinea în mînă şi să le lepede cu dispreţ. Totuşi, luînd braţul soţului ei, care stă alături, de vorbă cu maiorul, ea e din nou mîndră, nemişcată şi tăcută.

Trăsurile sînt iarăşi la uşa bisericii. Domnul Dombey, cu mireasa la braţ, o conduce printre grupurile celor douăzeci de femeiuşti tinere înşirate pe scări. Toate îşi vor reaminti, din clipa aceea, rochia precum şi culoarea fiecărui amănunt din îmbrăcămintea miresei, pentru a-şi îmbrăca la fel păpuşile care urmează să se mărite şi ele, o dată pentru totdeauna. Cleopatra şi vărul Feenix se urcă în aceeaşi trăsură. Maiorul suie într-a doua trăsură pe Florence şi pe domnişoara de onoare care cît pe-aci era să fie „dată" din greşeală şi după aceea se suie el însuşi în trăsură urmat de domnul Carker. Caii zburdă şi se smucesc în hamuri, vizitiii şi lacheii apar împodobiţi cu panglici

ce flutură, cu flori şi în livrelele lor noi. În goana cailor trăsurile huruie de-a lungul străzilor şi, la trecerea lor, mii de capete se întorc şi mii de moralişti austeri rămaşi neînsuraţi, se răzbună în dimineaţa aceea, gîndind că toată lumea care priveşte la alai, prea puţin îşi dă seama că o atare fericire nu poate dăinui.

După ce totul s-a liniştit, apare şi domnişoara Tox de după piciorul îngerului şi coboară încet de la galerie. Ochii domnişoarei Tox sînt înroşiţi şi batista îi e umedă. Ea se simte rănită, dar nu deznădăjduită şi speră că ei vor fi fericiţi. Recunoaşte că mireasa e frumoasă şi recunoaşte de asemenea că proprii ei nuri sînt slabi şi veştejiţi pe lîngă cei ai miresei. Figura impunătoare a domnului Dombey, în vesta sa liliachie şi pantalonii de culoare roşiatică, este totuşi prezentă în mintea ei şi domnişoara Tox plînge din nou, sub voalul pălăriei, tot drumul pînă în Piaţa Prinţesei. Căpitanul Cuttle care a luat parte la toate „aminurile" şi răspunsurile, cu un mormăit plin de evlavie, îşi simte sufletul înălţat de preocupările sale religioase. Împăcat cu sine, el trece prin mijlocul bisericii, cu pălăria de muşama în mînă şi citeşte epitaful micului Paul. Galantul domn Toots, însoţit de credinciosul „Cocoş" părăseşte clădirea, pradă chinurilor dragostei. „Cocoşul" este deocamdată neputincios de a găsi mijlocul cum ar putea fi cîştigată Florence, dar e stăpînit de gîndul pe care îl avusese de la început, că a frînge în două pe domnul Dombey (cu o lovitură potrivită) ar fi metoda cea mai nimerită.

Servitorii domnului Dombey ies din ascunzişuri şi se pregătesc să se repeadă în Brook-Street. Plecarea lor este întîrziată de semnele că se simte rău doamna Perch, care cerînd un pahar cu apă dă loc la îngrijorări. Dar doamna Perch îşi revine repede şi este scoasă din biserică, iar doamna Miff şi domnul Sownds, paraclisierul, se aşază pe treptele scării să socotească cît au cîştigat din această afacere şi-şi povestesc impresiile, în timp ce ţîrcovnicul trage clopotul pentru o înmormîntare.

Trăsurile ajung acum la locuinţa miresei, clopoţeii sună, muzica începe să cînte şi domnul Punch, acel model de fericire matrimonială, îşi îmbrăţişează nevasta. Toată lumea se repede, se împinge şi se strînge grămadă pentru a vedea pe domnul Dombey ducînd de mînă pe doamna Dombey şi înaintînd solemn în saloanele casei Feenix. Ceilalţi nuntaşi coboară din trăsuri şi intră după ei. De ce oare domnul Carker, trecînd prin învălmăşeală spre uşa salonului, se gîndeşte la bătrîna care i-a vorbit, în pădurice, în dimineaţa aceea şi de ce Florence, pe cînd trece, se gîndeşte tremurînd la copilăria ei, la ziua cînd fusese pierdută şi la faţa bunei doamne Brown ?

Vin rînd pe rînd din ce în ce mai multe felicitări pentru această zi atît de fericită şi sosesc mereu alţi nuntaşi, deşi nu prea mulţi. Acum părăsesc cu toţii salonul şi se strîng în jurul meselor în întunecoasa sală de mîncare, pe care nici un cofetar nu a putut-o înveseli oricît a împodobit cu flori şi panglici chipurile negrilor istoviţi.

Bucătarul şi-a făcut curajos datoria şi le serveşte o masă bogată. Domnul şi doamna Chick sînt şi ei printre comeseni. Doamna Chick o admiră pe Edith care este o adevărată Dombey. Ea este afabilă şi apropiată cu doamna Skewton, de pe al cărei suflet s-a luat o piatră grea şi care acum îşi ia partea de şampanie ce i se cuvine. Feciorul acela foarte înalt care, cu puţin timp înainte se cam afumase, se simte acum mai bine, dar, cuprins de un vag simţămînt de remuşcare, îl apucă ura împotriva celuilalt fecior înalt, ceea ce îl face să-i smulgă farfuriile cu mîncare din mînă şi să găsească o plăcere îndrăcită în a fi necuviincios cu toată lumea. Nuntaşii sînt rezervaţi şi potoliţi şi nu jignesc printr-o risipă de exuberanţă portretele mohorîte ce îi privesc de pe pereţi. Vărul Feenix şi maiorul sînt cei mai veseli, însă surîsul domnului Carker se adresează tuturor comesenilor. Are un surîs cu totul deosebit pentru mireasă, dar ea ia act de el foarte, foarte rar.

Vărul Feenix se scoală în picioare, la sfîrşitul mesei, după ce serivitorii au părăsit sufrageria. Arată grozav de tînăr, cu manşetele lui albe care îi acoperă aproape cu totul mîinile (altminteri cam osoase) şi cu obrajii îmbujoraţi de şampanie.

— Pe onoarea mea — spune vărul Feenix — cu toate că e un lucru neobişnuit într-o casă particulară, trebuie să-mi îngăduiţi să vă poftesc să închinaţi un pahar pentru ceea ce se cheamă de obicei — *de facto* — un toast.

Maiorul, cu un glas foarte răguşit, îşi manifestă aprobarea. Domnul Carker, aplecîndu-şi capul înainte peste masă, înspre vărul Feenix, surîde şi dă din cap de nenumărate ori.

— Un *de facto* nu e un... Vărul Feenix, începînd din nou, se poticneşte iar.

— S-auzim, s-auzim! spune maiorul, pe un ton hotărît.

Domnul Carker bate uşor din palme şi, aplecîndu-se iarăşi peste masă, surîde şi dă din cap de şi mai multe ori decît înainte, ca şi cînd ar fi fost deosebit de impresionat de această din urmă observaţie şi ar dori să exprime personal cît de mult bine i-a făcut.

— Este, *de facto* — spune vărul Feenix — un prilej, cînd în viaţă te poţi abate puţin, fără a greşi, de la obiceiuri şi cu toate că în viaţa mea nu am fost un orator şi cînd eram în Camera Comunelor şi aveam onoarea de a susţine o adresă, am — *de facto* — am zăcut două săptămîni, conştient de incapacitatea mea...

Maiorul şi domnul Carker sînt atît de încîntaţi de acest fragment autobiografic, încît vărul Feenix rîde şi, adresîndu-li-se lor personal, continuă:

— Şi pe cînd, *de facto,* eram încă al dracului de bolnav, am simţit, mă-nţelegeţi, că aveam o datorie de împlinit. Şi cînd un englez are o datorie de împlinit, el trebuie, după părerea mea, să o împlinească cît se poate de bine. Ei bine! Familia noastră a avut azi fericirea să se înrudească prin persoana iubitei şi ono-

rabilei mele rude, pe care o văd acum — *de facto* — de față...

Aplauze unanime urmează.

— De față — repetă vărul Feenix, simțind că e vorba de o expresie care trebuie repetată — cu unul care, ca să spun așa, cu un bărbat spre care niciodată vreun deget nu va putea arăta cu dispreț — *de facto* — onorabilul meu prieten Dombey, dacă îmi dă voie să-l numesc astfel.

Vărul Feenix se înclină către domnul Dombey. Domnul Dombey răspunde solemn, toată lumea e mai mult sau mai puțin satisfăcută și mișcată de acest extraordinar și poate nemaipomenit apel la sentimente.

— N-am avut norocul să am prilejul pe care l-aș fi dorit — spune vărul Feenix — de a face mai de aproape cunoștință cu prietenul meu Dombey și de a studia la el acele însușiri care fac cinste atît minții cît și — *de facto* — inimii lui. Nenorocirea mea a fost, după cum obișnuiam să spunem, pe vremea mea, în Camera Comunelor, cînd nu era obiceiul să ne referim la Camera Lorzilor și cînd ordinea procedurii parlamentare era poate mai bine respectată decît astăzi, de a fi — *de facto* — urmează cu șiretenie vărul Feenix, satisfăcut de propria lui glumă și terminîndu-și în fine fraza printr-o izbucnire — *de a fi în altă parte.*

Maiorul se prăpădește de rîs și de-abia se poate liniști.

— Dar îl cunosc destul de bine pe prietenul meu Dombey — reîncepu vărul Feenix pe un ton mai grav, ca și cînd ar fi devenit, dintr-o dată, mai trist și mai înțelept — pentru a ști că el este, ceea ce poate fi numit cu un cuvînt potrivit, un negustor, un negustor englez și un bărbat. Și, deși am stat în stăinătate timp de cîțiva ani, (mi-ar face deosebită plăcere să primesc pe prietenul meu Dombey și pe oricare din cei prezenți aci la Baden-Baden și să am prilej de a-i prezenta marelui duce), totuși o cunosc destul de

bine pe gingaşa şi desăvîrşita mea vară şi mă măgulește faptul să ştiu că ea are tot ce se poate cere unei femei pentru a face pe un bărbat fericit şi că prin urmare căsătoria ei cu prietenul meu Dombey este întemeiată pe reciprocitate de înclinaţie şi dragoste.

Domnul Carker surîde şi dă mereu din cap.

— In consecinţă — spune vărul Feenix — felicit familia al cărui membru sînt, pentru achiziţia făcută în persoana domnului Dombey. Felicit pe prietenul meu Dombey pentru căsătoria cu gingaşa şi distinsa mea vară, care posedă toate însuşirile cerute pentru a face pe un bărbat fericit şi îmi îngădui să vă invit pe toţi, într-adevăr, să felicitaţi atît pe prietenul meu Dombey cît şi pe gingaşa şi distinsa mea vară, cu prilejul acestei solemnităţi.

Cuvîntarea vărului Feenix este primită cu aplauze zgomotoase şi domnul Dombey exprimă mulţumiri în numele său propriu şi în cel al doamnei Dombey. J. B. propune apoi pe scurt să se bea în sănătatea doamnei Skewton. Acestea toate fiind sfîrşite, se aşterne peste toţi un fel de lîncezeală, pajurile de pe pereţi sînt răzbunate pentru tot ce au avut de îndurat şi Edith se ridică pentru a-şi pune rochia de călătorie.

In acest timp, toţi servitorii şedeau la masă la subsol. Şampania devenise ceva prea obişnuit pentru ei ca să mai merite să fie amintită iar de pui fripţi, de pateuri şi de salată de homar se săturaseră pînă peste cap. Feciorul acela foarte înalt era iarăşi în toane bune şi iarăşi făcea aluzie la „eştare". Ochii camaradului lui încep să se ia la întrecere cu ai lui în a privi fix la obiectele din jur, fără a lua însă cunoştinţă de ele. O roşeaţă generală apare pe feţele doamnelor, în special, pe faţa doamnei Perch, care este veselă şi radioasă şi atît de sus deasupra grijilor vieţii, încît, dacă i s-ar cere să conducă pe un călător pînă la Ball's Pond, unde este reşedinţa propriilor ei griji, i-ar veni oarecum greu să-şi reamintească drumul. Domnul

Towlinson a propus să se bea în sănătatea fericitei perechi, propunere care a fost primită cu drăgălăşenie şi emoţie de către chelarul cărunt, care aproape a început să creadă că este un vechi vasal al familiei şi că este de datoria lui să se simtă mişcat de schimbările întîmplate. Intreaga societate şi mai ales doamnele sînt foarte zburdalnice. Bucătăreasa domnului Dombey, care în genere îşi impune punctul de vedere în societate, spune că nu se poate sfîrşi aşa şi de ce adică nu s-ar duce cu toţii la un spectacol ? Toţi, inclusiv doamna Perch, sînt de acord, chiar şi negrul care e furios la beţie şi care rotindu-şi ochii în cap le sperie pe doamne, mai ales pe doamna Perch. Unul din feciorii cei mai înalţi a propus chiar ca, după spectacol, să meargă cu toţii la bal, ceea ce nimănui nu i se pare cu neputinţă. O discuţie se naşte între jupîneasă şi domnul Towlinson, ea întemeindu-se pe autoritatea unei vechi zicale care spune că numai în cer se pot desăvîrşi căsătoriile, el părînd că vrea să aşeze în altă parte întocmirea lor şi presupunînd că ea vorbeşte aşa pentru că i-ar place să se căsătorească ea însăşi, ea susţinînd că, Doamne fereşte, nu s-ar căsători cu el pentru nimic în lume. Pentru a pune capăt acestei neînţelegeri, chelarul cel cărunt se ridică şi propune să se bea în sănătatea domnului Towlinson, pe care a-l cunoaşte înseamnă a-l stima şi a-l stima înseamnă a dori să-l vezi aşezat la casa lui, cu aleasa inimii sale, oricine ar fi ea (spunînd aceasta, chelarul aruncă o privire către jupîneasă). Domnul Towlinson răspunde mulţumind printr-o cuvîntare bine simţită, a cărei peroraţie este îndreptată împotriva străinilor. Aceştia, spune el, pot fi uneori îndrăgiţi de oameni cu minţi slabe şi nestatornice, care pot fi duşi de nas, el speră totuşi să nu mai audă niciodată de vreun străin care să-i jefuiască pe călători. Privirea domnului Towlinson este atît de severă şi atît de grăitoare cînd spune aceasta, încît pe jupîneasă o apucă istericalele, dar, la vestea că mireasa e gata

să plece, se reped cu toţii pe scări, pentru a fi de faţă la pornire.

Caleaşca e la uşă. Mireasa coboară în hol, unde domnul Dombey o aşteaptă. Florence, stînd pe scară, este şi ea gata de plecare, şi domnişoara Nipper, care a ocupat o poziţie intermediară între camerele familiei şi bucătărie, este pregătită pentru a o însoţi. Cînd Edith îşi face apariţia, Florence îi iese înainte pentru a-i ura drum bun.

Îi este oare frig lui Edith, de tremură? Să fie oare în atingerea lui Florence ceva nefiresc sau nesănătos, care face ca frumoasa făptură să tresară şi să se contracte, ca şi cînd nu ar putea-o îndura? Este oare această plecare atît de grabnică, încît Edith, doar cu un uşor semn al mîinii, se depărtează brusc şi dispare?

Doamna Skewton, copleşită de simţămintele ei de mamă, de îndată ce huruitul roţilor trăsurii nu se mai aude, se prăbuşeşte pe sofa într-o atitudine de Cleopatră şi varsă nenumărate lacrimi. Maiorul, venind de la masă cu ceilalţi nuntaşi, se căzneşte să o consoleze, dar ea nu vrea cu nici un preţ să fie consolată, astfel încît maiorul îşi ia rămas bun. Vărul Feenix îşi ia şi el rămas bun. Urmează domnul Carker. Musafirii pleacă şi ei. Cleopatra, rămasă singură, se simte cam buimăcită de puternica emoţie prin care a trecut şi adoarme.

Buimăceala domneşte şi la subsol. Capul feciorului, a cărui excitare se produsese atît de repede, pare lipit de masa din oficiu pe care e culcat şi cu nici un chip nu poate fi ridicat de acolo. O răsturnare violentă a avut loc în starea de spirit a doamnei Perch, care este abătută din pricina domnului Perch. Ea îi mărturiseşte bucătăresei că îi e teamă că domnul Perch nu mai este chiar atît de legat de casă precum obişnuia să fie în trecut, cînd erau numai nouă inşi în familie. Domnul Towlinson aude o muzică sunîndu-i în urechi şi simte cum o roată mare se învîrteşte necontenit în capul său. Jupîneasa gîndeşte că ar fi

bine ca dorința de a muri să nu fie considerată o crimă.

De asemenea domnește o amăgire generală cu privire la timp în aceste regiuni ale subsolului, toți socotind că ar trebui să fie cel mai devreme zece noaptea, pe cînd, de fapt, nu este nici trei după-amiază. O slabă idee de a fi săvîrșit păcatul unmărește pe fiecare în parte și fiecare socotește în taină că celălalt ar fi părtaș la păcatul săvîrșit, părtaș cu care ar fi mai bine să nu ai a face. Nici unul din ei, bărbat sau femeie, nu are îndrăzneala să mai facă aluzie la proiectata plecare la un spectacol. Iar cine ar fi reamintit de bal ar fi fost batjocorit ca un neghiob răuvoitor.

Două ore mai tîrziu, doamna Skewton doarme sus și în bucătărie moțăie aproape toți. Pajurile din sala de mîncare privesc în jos la firimituri, farfurii murdare, vin vărsat, înghețată pe jumătate topită, rămășițe de băuturi trezite pe fundul paharelor, bucăți de homar, oase de pasăre și jeleuri care să transformă, încetul cu încetul, într-un fel de supă cleioasă. Nunta este acum aproape tot atît de despuiată de toate frumusețile și podoabele ei ca și dejunul.

Servitorii domnului Dombey se învinovățesc în așa măsură și sînt atît de pocăiți la ora timpurie cînd în casă se servește ceaiul, încît în jurul orei opt sînt cu toții deosebit de serioși. Domnul Perch, sosind tocmai atunci din City, proaspăt și bine dispus, îmbrăcat cu o haină albă și pe buze cu un cîntec vesel, gata să continue petrecerea și pregătit pentru orice fel de distracție oricît de nebunească, se miră de felul rece în care este primit și de starea de deprimare în care o găsește pe doamna Perch, ca și de plăcuta datorie ce-l așteaptă de a conduce pe această doamnă acasă cu primul omnibus.

S-a făcut iar noapte. După ce a rătăcit prin frumoasa casă, trecînd din odaie în odaie, Florence se îndreaptă spre camera ei, în care grija lui Edith o înconjurase cu lux și confort. Dezbrăcîndu-se de rochia elegantă, își îmbracă rochia ei simplă de doliu după

scumpul ei Paul şi se aşază să citească în timp ce Diogene culcat la picioarele ei, o priveşte şi clipeşte din ochi. Dar Florence nu poate citi în noaptea asta. Casa i se pare ciudată şi nouă, cu ecourile ce răsună prin ea. Pe inima ei s-a lăsat o umbră, nici ea nu-şi dă seama cum şi de ce, dar umbra o apasă greu. Florence închide cartea, şi Diogene, deşi ursuz de felul lui, luînd aceasta drept un semnal, pune labele în poala ei şi-şi freacă urechile de mîinile care îl mîngîie. Dar, după cîtva timp, Florence nu-l mai poate vedea limpede, deoarece o ceaţă se aşterne între ochii ei şi el, şi prin ceaţă apar strălucitoare ca nişte îngeri chipurile fratelui şi al mamei ei moarte. Nici Walter, sărmanul băiat rătăcitor şi poate naufragiat, nu lipseşte! Unde o fi el oare?

Maiorul nu ştie nimic de toate acestea, asta fără doar şi poate, şi nici nu-i pasă. După ce toată după-amiaza s-a înăbuşit şi a moţăit, a cinat, într-un tîrziu, la club. Acum şade cu un pahar de vin în faţă, înnebunindu-l pe un tînăr modest, cu faţa îmbujorată, care şade la o masă vecină (şi ar fi gata să dea orice ca să se poată ridica şi pleca, dar nu poate să o facă) povestindu-i anecdote despre Bagstock, domnule, la nunta lui Dombey şi despre lordul Feenix, îndrăcitul şi elegantul prieten al bătrînului Joe.

În acest timp, vărul Feenix, care ar trebui să fie la hotel, în patul lui, se pomeneşte în schimb şezînd la o masă de joc, către care picioarele lui îndărătnice l-au dus poate fără voia lui.

Noaptea, ca un uriaş, umple biserica de la lespezi pînă în tavan şi rămîne stăpînă acolo cît dăinuie şi ceasurile de linişte. Apoi zorile palide încep iarăşi să arunce priviri furişe prin ferestre şi, făcînd loc zilei, alungă noaptea către bolţi, se iau iar după ea, o dau afară şi o ascund printre morţi. Şoarecii fricoşi iarăşi se strîng ghemotoc, cînd aud trîntindu-se uşa bisericii şi cînd domnul Sownds şi doamna Miff intră în biserică, păşind în cercul vieţii de toate zilele, cerc care dăinuie tot atît cît şi inelul de căsătorie.

Şi iarăşi tricornul şi boneta jerpelită se văd în fund, la ora căsătoriilor, şi iarăşi „acest bărbat ia pe această femeie şi această femeie ia pe acest bărbat", cu aceleaşi cuvinte solemne:

„Ei se leagă ca din acea zi să fie uniţi în bine şi în rău, în bogăţie şi în sărăcie, în boală şi în sănătate, să se iubească şi să se ocrotească, pînă ce moartea îi va despărţi".

Aceleaşi cuvinte le repetă domnul Carker, cu gura larg deschisă, cînd merge călare spre oraş, căutînd străzile cele mai curate.

CAPITOLUL XXXII

„Marinarul de lemn" se sfarmă în bucăţi

Deşi săptămînile treceau peste el fără ca duşmanul să se arate, căpitanul Cuttle, om de treabă, stînd în adăpostul lui întărit, nu slăbi întru nimic măsurile de prevedere împotriva vreunui atac prin surprindere. Capitanul îşi spunea că siguranţa actuală e prea desăvîrşită şi minunată ca să ţie mult. El ştia că atunci cînd vîntul e prielnic, rareori morişca de vînt stă pe loc şi cunoştea prea bine firea hotărîtă şi neînfricată a doamnei MacStinger, pentru a se îndoi că această eroică femeie nu s-ar închina cu totul misiunii de a-l descoperi şi de a pune mîna pe el. Tremurînd sub povara acestor gînduri, căpitanul Cuttle ducea o viaţă foarte închisă şi retrasă. Rareori ieşea înainte de a se înnopta şi atunci chiar se strecura doar prin străzile cele mai întunecoase. Duminica nu ieşea de loc, iar atît înăuntrul cît şi în afara zidurilor adăpostului său, el se ferea de bonete ca şi cum ar fi fost purtate de lei furioşi.

Nici prin vis nu-i trecea căpitanului că, dacă, din întîmplare, într-una din plimbările sale, doamna Mac-

Stinger ar tăbărî asupra lui, el s-ar mai putea împotrivi. Simţea că aşa ceva ar fi cu neputinţă. Se vedea cu ochii minţii, lăsîndu-se, blînd şi smerit, să fie aşezat într-o birjă şi dus pe sus în vechea lui locuinţă. Ştia el că, o dată închis acolo, o să fie un om pierdut, pălăria dusă, doamna MacStinger păzindu-l zi şi noapte, ocări grămădite pe capul lui, în văzul liotei de copii, el însuşi ţinta vinovată a bănuielilor şi neîncrederii, un căpcăun în ochii copiilor, iar în ai mamei lor un trădător prins asupra faptului.

Ori de cîte ori această tristă priveliştе se înfăţişa închipuirii lui, o sudoare rece îl năpădea pe căpitan şi-l făcea să se simtă abătut. Aşa se întîmpla de obicei şi înainte de ce se furişa din casă, noaptea, ca să ia aer şi să facă mişcare. Simţind primejdia prin care trecea în acele clipe, căpitanul îşi lua rămas bun de la Rob, cu solemnitatea unui om care nu s-ar mai întoarce. Îl îndemna atunci ca, în cazul că s-ar întîmpla să nu-l mai vadă (pe el, căpitanul) un timp, Rob să păşească pe calea virtuţii şi să păstreze instrumentele de bronz bine lustruite.

Dar ca să nu-şi piardă nici unul din sorţii de scăpare şi ca să-şi păstreze pentru împrejurarea cea mai grea un mijloc de a ţine legătura cu lumea dinafară, căpitanul Cuttle născoci curînd un mijloc fericit de a-l învăţa pe Rob Tocilarul cum să dea unele semnale tainice, prin care, în ceasul de restriştе, să facă cunoscut comandantului său prezenţa şi fidelitatea sa. După multă chibzuire, căpitanul se hotărî să-l înveţe să fluiere melodia marinărească „Hai, cu voioşie, cu voioşie!", şi cum Rob reuşi să o facă în chipul cel mai desăvîrşit ce putea nădăjdui să-l atingă un om de uscat, căpitanul îi băgă în cap următoarele instrucţiuni misterioase:

— Acum băiete ţin-te bine! Dacă vreodată am să fiu înhăţat...

— Cum înhăţat, căpitane? îl întrerupse Rob, cu ochii lui rotunzi holbaţi.

— Ei, băiete — spuse căpitanul întunecat — dacă vreodată am să plec, spunînd că mă întorc la cină, dar nu mă voi întoarce acasă teafăr, douăzeci şi patru de ceasuri după ce am dispărut, tu să te duci la Brig Place şi să fluieri melodia asta, aproape de vechile mele parîme, dar nu ca şi cum ai avea ceva de pus la cale — ai înţeles? — ci ca şi cum, aşa, din întîmplare, ai nimerit pe acolo. Dacă îţi răspund tot cu melodia asta, o ştergi băiete şi vii înapoi după douăzeci şi patru de ore. Dacă răspund cu altă melodie, tu plimbă-te nehotărît pe acolo şi aşteaptă pînă îţi dau un alt semnal. Ai priceput porunca?

— Să mă plimb pe unde, căpitane? întrebă Rob.

— Da deştept mai eşti, băiete, strigă căpitanul. Acu' te duci, acu' te întorci, aşa pricepi?

— Da, căpitane.

— Ei bine, băiete, aşa să faci, spuse căpitanul îmblînzit.

Ca să fie sigur că o să-şi împlinească bine datoria, seara, cîteodată, cînd prăvălia era închisă, căpitanul făcea repetiţii cu el. El se retrăgea în salonaşul din fund, ca şi cînd ar fi în locuinţa unei presupuse Mac-Stinger şi observa cu grijă din gaura de iscodire pe care o făcuse în zid, pe cînd Rob Tocilarul, cînd era astfel pus la încercare, se achita de datoria sa cu atîta grijă şi iscusinţă, încît căpitanul îi dăruia uneori şapte bănuţi drept mulţumită. Totodată simţea cum treptat i se furişează în suflet resemnarea omului care s-a pregătit pentru tot ce poate fi mai rău pe lume şi care a luat toate măsurile de prevedere împotriva unei soarte neîmblînzite.

Totuşi, căpitanul nu avea de gînd să ispitească nenorocirea, încercînd să fie mai îndrăzneţ. Socotind că ar fi un semn de bună creştere să se ducă, ca un prieten al familiei, la nunta domnului Dombey, despre care aflase de la domnul Perch şi să arate acestui gentleman, de la galerie, o faţă prietenoasă şi care îi aprobă fapta, el se îndreptă spre biserică, într-o birjă, cu amîndouă ferestrele deschise. Speriat cum era de

doamna MacStinger, ar fi stat la gînduri dacă să îndrăznească sau nu aşa ceva, însă participarea acelei doamne la slujba reverendului Melchisedec făcea foarte improbabilă prezenţa ei la nuntă.

Căpitanul se întoarse iar acasă teafăr şi-şi reluă obiceiurile noii sale vieţi, fără să mai întîmpine vreo nouă alarmă din partea duşmanului, decît aceea provocată de bonetele ce treceau zilnic pe stradă.

Dar alte gînduri începură să apese greu pe mintea căpitanului. Despre corabia lui Walter tot nu se auzea nimic. De la bătrînul Sol Gills nu veneau veşti. Florence nici nu ştia măcar că bătrînul dispăruse şi pe căpitanul Cuttle nu-l lăsa inima s-o vestească. Într-adevăr, de cînd propria lui speranţă pentru tînărul generos, frumos, şi cu inima vitează, pe care îl îndrăgise în felul său aspru încă de pe cînd Walter era copil, începuse să slăbească şi slăbea tot mai mult din zi în zi, căpitanul înlătură cu o durere firească gîndul de a vorbi cu Florence. Dacă ar fi avut veşti bune să-i ducă, cinstitul căpitan ar fi înfruntat casa proaspăt împodobită şi mobilele ei minunate — deşi toate acestea, împreună cu doamna pe care o văzuse în biserică, îl înspăimîntau — şi şi-ar fi făcut drum într-acolo. Totuşi, cu zorile care se întunecaseră atît de tare în jurul nădejdilor lor comune şi care se întunecau din ce în ce mai tare pe fiecare ceas, căpitanul simţea că i-ar pricinui poate lui Florence o nouă durere şi întristare. Aproape că nu era mai puţin speriat de o vizită la Florence ca de o vizită a doamnei MacStinger.

Era într-o seară posomorită şi rece de toamnă. Căpitanul poruncise să se aprindă focul în salonaşul din fund, care semăna acum mai mult ca oricînd cu o cabină de corabie. Ploaia cădea repede şi vîntul bătea tare. Rătăcind în preajma dormitorului bătut de furtuni al bătrînului său prieten, sus, pe acoperiş, pentru a cerceta vremea, căpitanul simţi că i se frînge inima cînd văzu ce pustiu şi deznădăjduit era locul. Nu doară că făcu vreo legătură între vremea rea şi soarta

bietului Walter. Nici nu se îndoia că, dacă pronia îi hărăzise să se piardă şi să naufragieze, aceasta s-ar fi întîmplat, dar căpitanul pierduse curajul şi nădejdile îi păliră, sub înrîuriri dinafară cu totul străine de gîndurile care îl frămîntau, după cum li se întîmplase mai înainte şi altor oameni mai înţelepţi decît el şi li se va mai întîmpla adesea şi de aci încolo.

Căpitanul Cuttle, cu faţa la vîntul aspru şi în bătaia ploii care cădea pieziş, privea în sus cum norii fugari zburau repede peste pustiul acoperişurilor şi căuta acolo în zadar un semn de îmbărbătare. Nici ceea ce vedea în jurul lui nu era făcut să-i dea mai mult curaj. In lăzi de ceai şi în tot felul de alte cutii, la picioarele lui, porumbeii lui Rob Tocilarul gungureau, asemănător murmurului unor adieri triste. „Marinarul de lemn", biată morişcă de vînt năzdrăvană, cu un telescop la ochi, care înainte putea fi văzut din stradă, dar care de mult fusese ascuns pe după ziduri, scîrţîia şi se tînguia, pe fusul lui ruginit, cînd suflarea tăioasă a vîntului îl făcea să se învîrtească şi se juca necruţător cu el. Pe haina albastră grosolană a căpitanului picăturile de ploaie săltau ca nişte boabe de oţel şi el de-abia se putea ţine pieziş împotriva furiei vîntului de nord-vest, care se năpustea asupra lui, gata să-l rostogolească peste parapet şi să-l zvîrle jos pe caldarîm. Dacă o fi existînd vreo nădejde, gîndi căpitanul, ţinîndu-şi pălăria, fără îndoială că ea stă acum în casă şi nu iese pe-afară. Ca urmare căpitanul, dînd din cap, se întoarse şi el în casă s-o caute pe acolo.

După ce coborî încet spre micul salonaş din fund şi se aşeză în jilţul lui obişnuit, o căută în foc, dar nu o găsi acolo, deşi focul era strălucitor. Işi scoase cutia cu tutun şi pipa şi, începînd să fumeze, o căută în jeraticul pipei şi în împletiturile de fum, dar nicăieri nu putu găsi nici măcar un atom din rugina unei ancore de bună speranţă. Incercă să bea un pahar de grog, dar i se păru că pe fundul lui s-ar putea să se găsească tristul adevăr şi nu-l putu înghiţi tot. Dădu

o raită sau două prin prăvălie şi căută nădejdea printre instrumente, dar acestea, în ciuda oricărei împotriviri din partea lui, făceau tot felul de socoteli în ceea ce privea corabia lipsă, socoteli care poate se îndreptau spre fundul mării pustii.

În timp ce vîntul tot sufla şi ploaia bătea în obloanele lăsate, căpitanul se opri în faţa marinarului de lemn de pe tejghea. Pe cînd ştergea uniforma lui cu mîneca se gîndea la cît de mulţi ani văzuse aspirantul acesta şi cît de puţine schimbări, dacă o fi fost vreuna, se iviseră în viaţa lui, în mijlocul tovarăşilor lui de bord, şi cum schimbările vin toate grămadă într-o bună zi şi dau atunci totul peste cap. Aşa se întîmplase cu mica societate din salonaşul din fund, care era acum risipită în lumea largă. Nu mai era cine să asculte la „Peg iubit odor!", chiar dacă ar fi fost cine să-l cînte, dar nici asta nu mai era cu putinţă, deoarece căpitanul, pe cît era de încredinţat că numai el ar putea să-l cînte cum se cuvine, tot atît de încredinţat era că, în asemenea împrejurări, nu mai avea inima s-o facă. Nu mai era în casă faţa luminoasă a lui „Wal'r" — aci căpitanul mută mîneca lui, pentru o clipă, de pe uniforma aspirantului de marină pe propriul său obraz — peruca familiară şi nasturii lui Sol Gills erau o vedenie din trecut, Richard Whittington fusese lovit în cap şi orice plan şi proiect în legătură cu aspirantul de marină, se înecase şi plutea acum, fără catarg şi fără cîrmă, pe întinsul apelor.

Pe cînd căpitanul sta astfel, cu faţa abătută, rumegînd toate aceste gînduri şi lustruindu-l pe aspirant, în parte din duioşie pentru vechea lor cunoştinţă şi în parte cu gîndurile aiurea, o bătaie în uşa prăvăliei făcu să tresară înfricoşată toată făptura lui Rob Toclarul, care sta aşezat pe tejghea, cu ochii mari aţintiţi la faţa căpitanului şi dezbătînd în sinea lui, pentru a cincisuta oară, dacă nu cumva căpitanul o fi săvîrşit vreo crimă şi avea conştiinţa încărcată, de se tot ascundea mereu.

— Ce o mai fi şi asta? spuse căpitanul Cuttle, încet.

— Bate cineva la uşă, căpitane, răspunse Rob Tocilarul.

Căpitanul, cu un aer uluit şi vinovat, se furişă în vîrful picioarelor pînă în odaia din fund şi se închise acolo. Rob, deschizînd uşa, fără îndoială, ar fi parlamentat cu vizitatorul, dacă acesta ar fi venit în chip de femeie, dar fiind de sex bărbătesc şi poruncile primite de Rob fiind numai privitoare la femei, Rob ţinu uşa deschisă şi îl lăsă să intre — ceea ce vizitatorul făcu repede, bucuros să scape de ploaie, căci afară turna cu găleata.

— O să fie de lucru pentru Burgess şi Co., asta-i sigur, spuse musafirul privind cu compătimire peste umăr la propriile lui picioare, care erau foarte ude şi pline de noroi. O! Ce mai faci, domnule Gills?

Salutul era îndreptat către căpitan care tocmai ieşea din salonaş, prefăcîndu-se foarte nepăsător şi ca şi cînd ar fi ieşit de acolo din întîmplare.

— Mulţumesc, continuă vizitatorul să spună într-o răsuflare — eu însumi sînt foarte bine şi vă sînt foarte îndatorat. Numele meu e Toots, domnul Toots.

Căpitanul îşi aminti că-l văzuse pe tînărul domn la nuntă şi se înclină. Domnul Toots răspunse chicotind şi fîstîcindu-se, ca de obicei. Răsuflă greu, dădu mîna îndelung cu căpitanul, apoi, observînd pe Rob Tocilarul, în lipsă de altcineva, dădu mîna şi cu el, în chipul cel mai prietenos şi cordial.

— Uite ce, aş dori să vorbesc ceva cu dumneata, domnule Gills, dacă vrei, te rog, spuse el, în sfîrşit, cu o surprinzătoare prezenţă de spirit. Uite ce! Domnişoara D.O.M., ştii dumneata!

Căpitanul, serios şi misterios, cum se cuvenea, îi făcu semn cu cîrligul către camera din fund şi domnul Toots îl urmă într-acolo.

— Oh! îţi cer totuşi iertare — spuse domnul Toots, privind în faţă pe căpitanul, pe cînd se aşeza lîngă foc într-un scaun pus acolo pentru el de către căpi-

tan — cunoşti din întîmplare pe „Cocoş" ? Nu-l cunoşti de loc, domnule Gills ?

— Pe „Cocoş" ? spuse căpitanul

— Pe „Cocoşul sportiv", spuse domnul Toots.

Căpitanul dînd din cap pentru a arăta că e nedumerit, domnul Toots îi explică cum că omul în chestie era acel faimos personaj care se acoperise pe sine şi ţara sa de glorie în lupta cu remarcabilul Nobby Shropshire, alt mare luptător la modă, dar nici această informaţie nu părea să-l fi lămurit prea mult pe căpitan.

— Doar pentru că-i afară, asta-i pricina — spuse domnul Toots — dar ce-are a face ? Poate că nu s-a udat prea tare.

— Pot să-i trimit numaidecît vorbă să intre, spuse căpitanul.

— Perfect ! Dacă ai vrea să ai bunătatea să-l laşi să şadă în prăvălie cu tînărul ăsta al dumitale, spuse domnul Toots chicotind — aş fi bucuros, pentru că, de, ştii dumneata, omul pătimeşte uşor şi umezeala nu prea e prielnică pentru puterile lui. Îl chem eu înăuntru, domnule Gills.

Spunînd acestea, domnul Toots se şi îndreptase spre uşa prăvăliei şi trimisese în noapte un fluierat cu totul deosebit, care scosese la iveală pe un gentleman stoic, îmbrăcat într-un pardesiu alb, miţos, purtînd o pălărie cu borurile teşite. Avea părul scurt, un nas turtit şi îndărătul urechilor un mare gol, de părea un deşert pustiu.

— Şezi, „Cocoşule", spuse domnul Toots.

Politicosul „Cocoş" scuipă cîteva bucăţi mici de paie cu care tocmai se ospăta şi băgă în gură o nouă provizie din rezerva ce o ţinea în mînă.

— Nu-i pe acilea la-ndemînă ceva băutură, neîndoită cu apă ? Hai ? întrebă „Cocoşul" aşa, într-o doară. Cum îi toarnă cu găleata în noaptea asta, nu-i a bine pentru un om de trăieşte pe seama puterilor lui.

Căpitanul Cuttle îi oferi un pahar cu rom, pe care „Cocoşul", zvîrlindu-şi capul înapoi, îl goli ca şi cînd l-ar fi turnat într-un butoi, după ce făcu scurta urare: „Hai noroc!" Apoi domnul Toots şi căpitanul, întorcîndu-se iar în salonaş şi luîndu-şi locurile în faţa focului, domnul Toots începu:

— Domnule Gills...

— Opreşte! spuse căpitanul. Numele meu este Cuttle.

Domnul Toots păru foarte zăpăcit, în timp ce căpitanul urmă grav.

— Numele meu este căpitan Cuttle şi sînt englez de felul meu; iată locuinţa mea şi fie numele Domnului binecuvîntat — Jov, spuse căpitanul, ca trimitere la acea autoritate.

— N-aş putea oare să-l văd pe domnul Gills? Tare aş vrea să-l văd — spuse domnul Toots — fiindcă...

— Dacă l-ai putea vedea pe Sol Gills, tinere — spuse căpitanul tare şi, punîndu-şi mîna grea pe genunchii domnului Toots — pe bătrînul Sol, cu propriii dumitale ochi, cum mă vezi şi te văd, mi-ai fi mai binevenit decît e un vînt de la spate pentru o corabie rămasă în larg. Dar nu-l poţi vedea pe Sol Gills. Şi de ce nu poţi să-l vezi pe Sol Gills? urmă căpitanul, citind pe faţa domnului Toots că vorbele sale făcuseră o adîncă impresie asupra minţii lui. Pentru că e de nevăzut!

Domnul Toots, în tulburarea sa, era gata să răspundă că n-are a face. Dar se îndreptă şi spuse:

— Doamne fereşte!

— Tot ce pot să-ţi spun e că omul ăsta a lăsat prăvălia în seama mea doar printr-un petic de însemnare, dar deşi mi-era ca frate jurat, nu ştiu mai mult decît dumneata, încotro s-a dus, nici pentru ce s-a dus. S-o fi dus să-şi caute nepotul, sau poate n-o mai fi fost în toate minţile lui! Într-o bună dimineaţă, în zori de zi, a sărit peste bord — spuse căpitanul — fără nici un zgomot şi fără nici o urmă! L-am căutat peste tot pe omul ăsta, am alergat în

sus şi în jos, dar din ceasul de cînd a plecat, nici ochii nu mi-l văzură, nici urechile nu mi-l auziră, nici în vreun alt chip nu am putut afla nimic despre el.

— Dar, pentru Dumnezeu, domnişoara Dombey nu ştie, începu domnul Toots.

— Da' de ce, te întreb eu ca pe o inimă simţitoare — spuse căpitanul, scoborînd vocea — de ce ar afla ? De ce să-i fi adus la cunoştinţă pînă în clipa cînd nu va mai fi rămas nici o nădejde ? Ţinea, dulcea făptură, la bătrînul Sol Gills, cu o drăgălăşenie cu o duioşie, cu o... dar ce să mai vorbim ? Doar o cunoşti.

— Cred şi eu, spuse domnul Toots, chicotind şi cu faţa toată roşie.

— Şi dumneata, din partea ei vii aici ? întrebă căpitanul.

— Aşa aş crede, spuse domnul Toots chicotind.

— Atunci tot ce pot să spun e că dumneata cunoşti un înger şi ai fost trimis de un înger.

Domnul Toots se repezi să ia mîna căpitanului şi-i ceru să-i facă cinstea de a-i fi prieten.

— Pe cuvîntul meu şi pe onoarea mea — spuse domnul Toots serios — ţi-aş fi foarte recunoscător dacă ai vrea să primeşti prietenia mea. Aş dori mult să te cunosc, zău, îmi lipseşte un prieten, grozav îmi lipseşte ! Micul Dombey era prietenul meu, la bătrînii Blimber, şi ar mai fi şi acum, dacă ar mai trăi. „Cocoşul" — spuse domnul Toots, în şoaptă — este un om bine, minunat în felul său, e poate cel mai iscusit om pe lume, nu e lovitură de box de care să nu fie în stare — o spune toată lumea — dar, ce să spun, nu e bun chiar la toate. Dar ea e un înger, căpitane. Dacă există într-adevăr pe undeva vreun înger, apoi acela e domnişoara Dombey. Am spus-o întotdeauna. Şi apoi, să ştii — spuse domnul Toots — ţi-aş fi foarte îndatorat dacă ai vrea să-mi fii prieten.

Căpitanul Cuttle ascultă această propunere cu multă bunăcuviinţă, dar fără a declara deocamdată că o primeşte şi răspunse doar :

— Ei, ei, băiete, să vedem, să vedem ; apoi îi reaminti domnului Toots însărcinarea cu care venise, întrebîndu-l cărei pricini datora cinstea vizitei lui.

— Să spun drept — răspunse domnul Toots — viu de la acea tînără femeie. Nu de la domnişoara Dombey, ştiţi, de la Suzana.

Căpitanul dădu din cap, cu o expresie gravă pe faţă, arătînd astfel că are tot respectul pentru tînăra femeie.

— Şi am să-ţi povestesc cum s-a întîmplat, spuse domnul Toots. Ştii, mă duc cîteodată pe la domnişoara Dombey. Nu mă duc acolo, ştii, dinadins, dar mi se întîmplă să fiu prin partea locului foarte des şi cînd mă găsesc acolo, atunci... atunci o vizitez.

— Fireşte, observă căpitanul.

— Da — spuse domnul Toots — am trecut pe acolo în după-amiaza asta. Pe cuvîntul meu şi pe onoarea mea, nu e cu putinţă să-ţi faci o idee despre îngerul ce a fost domnişoara Dombey în după-amiaza asta.

Căpitanul, drept răspuns, dădu din cap ca şi cînd ar fi vrut să spună că lucrul n-o fi poate uşor pentru unele persoane, dar că pentru el era foarte uşor.

— Tocmai cînd ieşeam — spuse domnul Toots — tînăra femeie, aşa pe negîndite, m-a băgat în oficiu.

Pentru o clipă, căpitanul păru să nu găsească acest procedeu tocmai potrivit. Lăsîndu-se pe spate în scaun, privi la domnul Toots cu o faţă neîncrezătoare, aproape ameninţătoare.

— Acolo ea mi-a scos la iveală acest ziar, spuse domnul Toots. Mi-a povestit că l-a ţinut ascuns toată ziua ca să nu-l vadă domnişoara Dombey, din pricină că era în el ceva, despre cineva, pe care îl cunoştea atît ea cît şi domnişoara Dombey, şi apoi mi-a citit pasajul. Foarte bine! Apoi mi-a spus — stai, să vedem, ce mi-a spus — ce mi-o fi spus ?

Domnul Toots, căznindu-se să-şi concentreze puterile minţii asupra acestei chestiuni, fără să vrea, se uită ţintă în ochii căpitanului şi fu atît de tulburat de expresia lor severă, încît greutatea de a-şi regăsi firul gîndurilor deveni pentru el chinuitoare.

— Of, făcu domnul Toots, după ce gîndi multă vreme. A, da! Spunea că nădăjduieşte că mai e o slabă nădejde să nu fie adevărat, şi cum ea nu putea ieşi de acasă fără ca domnişoara Dombey să bage de seamă, m-a rugat să mă duc eu la domnul Solomon Gills, fabricantul de instrumente din strada asta, care este unchiul „respectivului" şi să-l întreb dacă el crede că e adevărat sau dacă ar fi auzit altceva în City. Mi-a spus că dacă n-o să-l pot găsi pe el, o să-l găsesc desigur pe căpitanul Cuttle. Dar pentru că veni vorba — se reculese domnul Toots, cînd descoperirea îi străfulgeră mintea — dumneata desigur că ştii, aşa-i că ştii?

Căpitanul aruncă o privire pe ziarul din mîna domnului Toots şi răsuflă scurt şi grăbit.

— Ei bine — urmă domnul Toots — pricina pentru care am întîrziat e că mai întîi m-am dus pînă la Finchley să caut pentru pasărea domnişoarei Dombey nişte seminţe care cresc pe-acolo şi-s nespus de bune pentru păsări. Dar am venit pe urmă de-a dreptul încoace. Cred că ai văzut ziarul?

Căpitanul care era foarte prevăzător cu citirea ziarelor, de frică să nu găsească dispariţia lui anunţată pe larg de către doamna MacStinger, dădu din cap în semn că nu îl văzuse.

— Să-ţi citesc eu pasajul? întrebă domnul Toots.

Cum căpitanul făcu un semn afirmativ, domnul Toots citi următoarele din *Gazeta navigaţiei*:

— Southampton. Vasul „Sfidarea", Comandant Henry James, sosit în port astăzi cu o încărcătură de zahăr, cafea şi rom, declară că fiind prins din pricina acalmiei, a şasea zi după plecarea din Jamaica spre portul de origină în dreptul... în dreptul latitudinii cutare şi cutare, ştii — spuse domnul Toots, după ce

în zadar încercase să se descurce în cifre şi se poticnise — dumneata ştii ce înseamnă asta !

— Ba bine că nu ! strigă căpitanul, lovind cu pumnul în masă. Ridică ancora, băiete !

— ...latitudine — repetă domnul Toots cu o privire speriată spre căpitan — şi longitudine cutare şi cutare a observat, o jumătate de ceas înainte de apusul soarelui, că fragmente dintr-un vas naufragiat pluteau pe o distanţă cam de o milă. Timpul fiind senin şi vasul stînd pe loc din pricina acalmiei, a fost lansată în mare o luntre, cu ordinul de a inspecta rămăşiţele vasului naufragiat, cu care prilej au fost găsite diferite catarge şi parte din velele unui brik englez, de vreo cinci sute de tone, împreună cu o parte din pupa, pe care se puteau citi încă limpede cuvintele şi literele „Fiul şi E...". Nu a fost văzută nici o urmă a vreunui cadavru pe rămăşiţele ce pluteau. Cartea de bord a „Sfidării" menţionează că, o briză ridicîndu-se peste noapte, epava nu a mai fost văzută. Nu poate fi nici o îndoială că toate bănuielile cu privire la soarta vasului dat lipsă „Fiul şi Eredele", din portul Londra, încărcat pentru Barbados, sînt acum definitiv înlăturate. Vasul s-a scufundat cu prilejul ultimei furtuni şi toate sufletele de pe bord au pierit.

Căpitanul Cuttle, ca tot omul, îşi dăduse prea puţin seamă cît de multă nădejde rămăsese totuşi în el, pe sub mantia descurajării, pînă nu primi această lovitură de moarte. În timp ce citea vestea cu pricina şi cîteva minute după aceea rămase cu ochii pironiţi asupra bietului domn Toots, de parcă ar fi fost un om în catalepsie, apoi ridicîndu-se dintr-o dată şi punîndu-şi pe cap pălăria de muşama, pe care în cinstea musafirului o lăsase pe masă, căpitanul îi întoarse spatele şi-şi rezemă capul pe prichiciul căminului.

— O ! Pe cuvîntul şi pe onoarea mea — se văicări domnul Toots a cărui inimă duioasă fu mişcată de neaşteptata deznădejde a căpitanului — tare ticăloasă e lumea asta ! Întotdeauna ba moare cîte unul,

ba e gata altul să facă vreo trăsnaie! Zău nu m-aş fi grăbit să intru în stăpînirea averii mele, dacă ştiam toate astea. N-am mai văzut o lume ca asta! E mult mai rea decît aceea de la Blimber!

Căpitanul Cuttle, fără a se mişca din loc, făcu doar semn domnului Toots să nu-l ia în seamă, apoi se întoarse repede, cu pălăria de muşama trasă iar pe urechi şi, ca pentru a se linişti, îşi trecu mîna peste faţa lui arsă de soare.

— Wal'r, dragul meu băiat — spuse căpitanul — adio! Wal'r, copilul meu, băiatul meu, omule, te-am iubit. Nu era din carnea şi sîngele meu — spuse căpitanul, privind în foc — eu n-am avut copii, dar ceva din ce simte un tată cînd îşi pierde un fiu simt eu acum, cînd îl pierd pe Wal'r. De ce oare? se întrebă căpitanul. Pentru că nu-l pierd numai o singură dată, îl pierd de douăsprezece ori! Unde e băiatul de şcoală cu faţa îmbujorată şi cu părul numai cîrlionţi care se zbenguia în salonaşul ăsta şi venea în fiecare săptămînă de-l înveselea ca un cîntec. S-a dus o dată cu Wal'r! Unde-i flăcăul vioi pe care nimic nu-l obosea şi nimic nu-l putea copleşi, care se aprindea şi se roşea cînd îl necăjeam în glumă cu „Desfătarea inimii", de ţi-era mai mare dragul să te uiţi la el? S-a dus o dată cu Wal'r! Unde e inima tînărului, văpaie curată, care nu putea să-l vadă pe bătrîn necăjit o clipă măcar, dar de el însuşi nu-i păsa niciodată? S-a dus o dată cu Wal'r! N-a fost doar un Wal'r! Au fost doisprezece pe care i-am cunoscut şi i-am iubit, doisprezece care îl ţineau după gît cînd s-a înecat, doisprezece pe care îi simt acum că se ţin de grumazul meu!

Domnul Toots şedea liniştit, împăturind şi tot împăturind pe genunchi, ziarul, ca să-l facă cît mai mic.

— Şi tu, Sol Gills — spuse căpitanul privind la foc — biet bătrîn Sol rămas fără nepot, pe unde ăi fi tu acum? Ai fost lăsat în grija mea. Ultimele lui cuvinte au fost: „ai grijă de unchiul meu". Ce ţi-a

venit, Sol, cînd ai plecat şi nu ţi-ai luat rămas bun de la Ned Cuttle şi cum am să-i dau eu socoteală, acum, că se uită de sus la mine? Sol Gills, Sol Gills — spuse căpitanul, clătinînd încet din cap — ce o să fie pe tine cînd ţi-o cădea sub ochi ziarul ăsta, departe de casă, fără nimeni lîngă tine care să-l fi cunoscut pe Wal'r şi să-ţi spună o vorbă bună! Ţi se va frînge inima ca o corabie sfărîmată în două şi te vei prăbuşi în adînc cu capul înainte!

Oftînd adînc, căpitanul se întoarse spre domnul Toots şi îşi reaminti că tînărul era acolo.

— Băiete — spuse căpitanul — trebuie să-i spui cinstit tinerei femei că, din nenorocire, aceste ştiri nu sînt decît prea adevărate. Vezi tu, pe chestii din astea nu se născoceşte. E trecut în jurnalul de bord şi asta-i cartea cea mai adevărată pe care o poate scrie un om. Mîine dimineaţă — spuse căpitanul — am să ies să fac cercetări, dar ştiu eu că n-o să ducă la nimic bun. Nu se poate altfel. Dacă treci pe la mine înainte de prînz, o să ştii ce am aflat, dar tinerei femei să-i spui, din partea căpitanului Cuttle, că totul s-a sfîrşit. S-a sfîrşit! Căpitanul, scoţîndu-şi pălăria de muşama cu cîrligul, luă batista din ea, îşi şterse cu deznădejde capul cărunt, zvîrli apoi iar batista în pălărie, cu nepăsarea unei adînci descurajări.

— Oh! drept să vă spun — rosti domnul Toots — sînt grozav de mîhnit. Pe cuvîntul meu că sînt, deşi nu l-am cunoscut pe respectivul. Crezi că domnişoara Dombey o să fie foarte îndurerată, căpitane Gills — vreau să spun domnule Cuttle?

— Dumnezeu să te binecuvînteze, răspunse căpitanul cu oarecare milă pentru puţina minte a domnului Toots. De cînd erau de o şchioapă, se iubeau ca doi porumbei.

— Zău, se iubeau? întrebă domnul Toots a cărui faţă se lungi.

— Erau făcuţi unul pentru altul — zise căpitanul, cu întristare — dar ce mai înseamnă asta acum!

— Pe cuvîntul meu şi pe onoarea mea — strigă domnul Toots, lăsînd să izbucnească cuvintele într-un amestec ciudat de chicotit stîngaci şi de emoţie — după cele ce mi-ai spus, sînt chiar şi mai trist decît înainte! Ştii, căpitane Gills... ce să-ţi spun, eu... eu o ador de-a binelea pe domnişoara Dombey. Eu... eu... sînt adînc chinuit de această dragoste. Izbucnirea acestei mărturisiri a nefericitului Toots vădea tăria simţămintelor lui. Dar la ce-ar folosi dragostea mea dacă n-aş fi într-adevăr întristat de durerea ei, oricare ar fi pricina? Dragostea mea nu e o dragoste egoistă, ştii! spuse domnul Toots cu încrederea ce se născuse din faptul că fusese martor la înduioşarea căpitanului. Aşa stau lucrurile cu mine, căpitane Gills, încît dacă aş fi călcat de o căruţă sau călcat în picioare de cineva, sau m-aş prăbuşi de la o înălţime, sau orişice de felul ăsta, de dragul domnişoarei Dombey, ar fi pentru mine cea mai fericită întîmplare din viaţă.

Toate acestea domnul Toots le spuse cu o voce scăzută, ca să nu poată fi auzite de urechile geloase ale „Cocoşului" căruia nu-i plăceau emoţiile duioase. Dar sforţarea pentru a se stăpîni, împreună cu intensitatea simţămintelor lui, îl făcură pe domnul Toots să se roşească pînă-n vîrful urechilor şi să ofere căpitanului un spectacol atît de impresionant de dragoste dezinteresată, încît bunul căpitan îl bătu pe spate mîngîindu-l şi îmbiindu-l să-şi păstreze curajul.

— Îţi mulţumesc, căpitane Gills — spuse domnul Toots — e drăguţ din partea dumitale să-mi spui asta, cînd eşti şi dumneata atît de îndurerat. Îţi sînt foarte îndatorat. Cum spuneam adineauri, am nevoie cu adevărat de un prieten şi aş fi bucuros să fac cunoştinţă mai de aproape cu dumneata. Cu toate că treburile îmi merg bine — spuse apăsat domnul Toots — nici nu poţi să-ţi închipui ce lighioană nenorocită sînt. Mulţimea, ştii dumneata, cînd mă vede cu „Cocoşul" şi cu alţi indivizi tot atît de renumiţi ca şi

el, mă socoteşte fericit, dar nu ştie cît sînt de nenorocit. Sufăr de dragul domnişoarei Dombey, căpitane Gills. Nu mai pot mînca, nu mai găsesc plăcere nici în a-mi face haine, adesea cînd sînt singur plîng. Te rog să crezi că va fi o mare mulţumire pentru mine să mă întorc mîine aici şi să mă întorc şi de cincizeci de ori!

Spunînd aceasta, domnul Toots strînse mîna căpitanului şi, ascunzînd — pe cît puteau fi ascunse în grabă — urmele tulburării lui de privirea pătrunzătoare a „Cocoşului", se duse să-l regăsească în prăvălie pe eminentul gentleman. „Cocoşul", care era în stare să fie gelos de ascendentul său, aruncă spre căpitanul Cuttle o privire, care numai binevoitoare nu era, cînd acesta îşi luă rămas bun de la domnul Toots, dar fără să-şi arate în vreun alt chip nemulţumirea îşi urmă patronul. Căpitanul rămase copleşit de tristeţe, iar Rob Tocilarul era în culmea fericirii, din pricină că avusese cinstea să privească aproape o jumătate de oră pe învingătorul lui Nobby Shorpshire!

Multă vreme după ce Rob adormise adînc în patul lui de sub contor, căpitanul sta încă privind la foc, ba şi mult timp după ce nu mai ardea focul la care să privească rămase cu ochii aţintiţi la grătarul ruginit, frămîntat cum era de gînduri care se îmbulzeau în mintea lui, gînduri zadarnice la Walter şi la bătrînul Sol! Nici retragerea în camera bătută de furtuni din vîrful casei nu-i aduse linişte şi căpitanul se sculă dimineaţa următoare tot trist şi neodihnit.

Îndată ce birourile din City se deschiseră, căpitanul plecă spre contoarul lui Dombey şi Fiul. Dar vitrina micului aspirant de marină nu fu deschisă în dimineaţa aceea. Rob Tocilarul primise poruncă să lase obloanele trase şi casa părea ca o casă a morţii.

Întîmplarea făcu ca domnul Carker să intre în instituţie tocmai cînd căpitanul Cuttle ajunse în dreptul uşii. Primind în tăcere şi cu gravitate salutul di-

rectorului, căpitanul Cuttle îşi luă îndrăzneala să-l însoţească pînă în biroul lui.

— Drept să-ţi spun, căpitane Cuttle — spuse domnul Carker, luîndu-şi locul obişnuit în faţa căminului şi păstrîndu-şi pălăria pe cap — proastă afacere!

— Aţi primit, se vede, veştile publicate ieri, domnule? întrebă căpitanul.

— Da — răspunse domnul Carker — le-am primit. S-a întîmplat întocmai aşa. Societatea de asigurare suferă o pagubă însemnată. Sîntem foarte necăjiţi. Ce să-i faci! Aşa-i viaţa!

Domnul Carker se apucă să-şi facă cu grijă unghiile cu briceagul şi zîmbi căpitanului care sta în uşă, uitîndu-se la el.

— Imi pare nespus de rău de bietul Gay — spuse domnul Carker — şi de întreg echipajul. Ştiu că printre ei erau unii din oamenii noştri cei mai buni. Aşa se întîmplă întotdeauna. Sînt şi oameni cu familie printre ei. E o mîngîiere să te gîndeşti că bietul Gay nu era însurat, căpitane Cuttle.

Căpitanul îşi freca bărbia şi se uita la director. Directorul privea la scrisorile nedeschise de pe biroul său şi luă ziarul.

— Pot să fac ceva pentru dumneata, căpitane Cuttle? întrebă el ridicîndu-şi ochii, zîmbind şi aruncînd o privire cu tîlc către uşi.

— Aş vrea, domnule, să mă puteţi linişti cu privire la un lucru care mă frămîntă, răspunse căpitanul.

— Ei, care-i ăla? exclamă directorul. Hai, căpitane, trebuie să te rog să te grăbeşti, sînt foarte prins.

— Să vedeţi, domnule, spuse căpitanul, înaintînd cu un pas. Inainte ca pretenul meu Wal'r să pornească în călătoria aia nenorocită...

— Lasă, lasă, căpitane — întrerupse zîmbitorul director — nu vorbi în felul ăsta despre călătorii nenorocite. Nu avem de-a face aci cu călătorii nenorocite,

camarade. Trebuie că ţi-ai băut porţia dis-de-dimineaţă, ca să nu-ţi aduci aminte că sînt întîmplări de astea în toate călătoriile, fie pe mare, fie pe uscat! Bănuielile dumitale doar n-or merge pînă a te face să crezi că tînărul — cum îl cheamă — a fost pierdut într-o furtună stîrnită înadins ca să-l piardă pe el şi pusă la cale în aceste birouri? Hai? Lasă căpitane! Un somn bun şi un sifon sînt cele mai bune leacuri pentru atare suferinţe.

— Tinere — răspunse căpitanul încet — pentru mine sînteţi un tînăr şi de aia nu vă cer iertare că mi-a scăpat vorba, dacă găsiţi plăcere în sportul ăsta, nu sînteţi gentlemanul drept care v-am luat şi dacă nu sînteţi gentlemanul drept care v-am luat, sufletul meu are de ce să fie neliniştit. Acu iată de ce e vorba, domnule Carker. Înainte ca băiatul să fi plecat, după ordinul ce primise, mi-a spus că ştie bine că nu pleacă spre binele lui şi nici ca să fie avansat. Am crezut atunci că nu avea dreptate şi i-am spus-o şi viu acum aici pentru ca, în lipsa şefului dumneavoastră, să vă pun în chip cuviincios cîteva întrebări, pentru liniştea mea sufletească. La întrebările mele mi-aţi răspuns deschis. Acum mi-ar lua o piatră de pe suflet să aflu încă o dată, după ce totul s-a sfîrşit aşa cum s-a sfîrşit şi cînd ceea ce nu mai poate fi schimbat trebuie îndurat, să aflu, într-un cuvînt, dacă am greşit ori nu că nu mi-am trădat datoria cînd am ascuns bătrînului ceea ce mi-a spus băiatul şi că atunci cînd şi-a întins pînzele pentru ca să pornească spre Barbados vîntul îi era prielnic. Domnule Carker — urmă căpitanul cu voce blîndă — cînd am fost aci ultima oară, ne-am plăcut unul pe altul. Dacă în dimineaţa asta eu nu am fost prea plăcut, din pricina bietului băiat şi dacă m-am burzuluit la unele observaţii ale dumneavoastră, la care a trebuit să mă împotrivesc, numele meu este Eduard Cuttle şi vă cer iertare.

— Căpitane Cuttle — răspunse directorul cu politeţe — trebuie să-ţi cer un hatîr.

— Şi care-i ăla ? întrebă căpitanul.

— Să ai bunătatea să ieşi afară — adăugă directorul întinzînd braţul — şi să te cari într-altă parte cu jargonul dumitale !

Căpitanul se făcu alb la faţă de indignare şi mirare. Chiar şi dunga roşie de pe frunte păli, ca un curcubeu pe care îl ascund norii

— Să-ţi spun ceva, căpitane Cuttle — spuse directorul ameninţîndu-l cu degetul şi arătîndu-i toţi dinţii, dar încă zîmbind politicos — am fost prea blînd cu dumneata cînd ai fost ultima dată aici. Faci parte dintr-un soi de oameni şireţi şi îndrăzneţi. In dorinţa mea de a scăpa pe tînărul — cum îl cheamă — de a fi dat afară din slujba lui cu un picior în spate, bunul meu căpitan, te-am răbdat. Dar asta numai o dată, o dată pentru totdeauna. Acum, amice, pleacă !

Căpitanul rămase pironit locului şi-şi pierdu graiul.

— Acum pleacă — repetă directorul păstrîndu-şi buna dispoziţie, ridicîndu-şi poalele hainei şi întinzîndu-şi picioarele pe covorul din faţa căminului — pleacă dacă te simţi şi nu mă face să te dau afară sau să iau vreo altă măsură supărătoare împotriva dumitale. Dacă domnul Dombey ar fi fost aici, ar fi trebuit poate să pleci în chip mai ruşinos. Eu îţi spun numai : pleacă !

Căpitanul, punîndu-şi mîna grea pe piept, ca să poată răsufla mai adînc, măsură pe domnul Carker din creştet pînă-n tălpi şi se uită de jur împrejurul micii încăperi ca şi cum n-ar înţelege unde se află şi în a cui tovărăşie.

— Eşti grozav de subtil, căpitane Cuttle — urmă domnul Carker cu siguranţa vioaie şi uşoară a unui om care cunoaşte prea bine lumea ca să fie tulburat de descoperirea unei ticăloşii, mai ales cînd nu-l privea chiar de-a dreptul pe el — dar să nu crezi că nu ţi se poate veni de hac, dumitale şi prietenului dumitale lipsă, căpitane. Ce-ai făcut cu prietenul dumitale care a dispărut ? Hai ?

Căpitanul își puse iarăși mîna pe piept. După ce răsuflă adînc, își spuse sie însuși în șoaptă: „Ține-te bine".

— Urzești mici comploturi, de alea bine ticluite, pui la cale conciliabule, ai tot felul de întîlniri și primești tot felul de vizitatori, hai, căpitane? spuse Carker, ațintind privirile asupra lui, dar arătîndu-și în același timp dinții. E o mare îndrăzneală să vii după toate astea aci. Trebuia măcar să fii discret! Voi, care conspirați, care vă ascundeți, care fugiți, ar trebui s-o știți mai bine! Acum fă-mi plăcerea să ieși afară!!

— Tinere — gîfîi căpitanul cu o voce tremurătoare și sugrumată, strîngînd pumnul — sînt multe pe care aș vrea să ți le spun, dar nu știu pe unde mi s-au ascuns vorbele! De tînărul meu prieten Wal'r am aflat că s-a prăpădit doar astă-noapte și asta mă scoate din minți, înțelegi dumneata? Dar noi doi ne-om mai întîlni, tinere — spuse căpitanul ridicînd cîrligul — dacă om mai trăi!

— N-ar fi cuminte din partea dumitale să cauți să mă mai întîlnești — răspunse directorul cu același aer degajat — căci poți să fii încredințat, te previn, că te voi prinde și te voi da de gol. Nu pretind că sînt un om mai de ispravă decît semenii mei, bunul meu căpitan, dar să știi că încrederea acestei case sau al vreunui părtaș al ei nu va fi înșelată sau săpată cît timp am eu ochi și urechi. Bună ziua! încheie domnul Carker, dînd ușor din cap.

Căpitanul Cuttle, privind țintă la el (tot atît de țintă se uita și domnul Carker la căpitan), ieși din birou și-l lăsă în picioare în fața focului, tot atît de liniștit și mulțumit ca și cum pe conștiința lui nu ar fi mai multe pete decît pe rufele lui albe, curate, sau pe pielea lui netedă și moale.

Trecînd prin biroul exterior, căpitanul aruncă o privire spre locul unde știa că ședea Walter și care acum era ocupat de alt băiat tînăr, cu o față aproape tot atît de vioaie și plină de nădejde cum fusese a lui,

în ziua cînd băuseră faimoasa sticlă de Madeira, în micul salonaş din fund. Legătura de idei astfel deşteptată îi făcu mult bine căpitanului, îi potoli furia şi-l podidiră lacrimile.

Înapoiat iarăşi la „Marinarul de Lemn", căpitanul se aşeză într-un colţ al prăvăliei întunecoase. Indignarea lui, cît de puternică era, nu putu totuşi să ţină piept durerii. Patima părea nu numai că vatămă şi întinează amintirea celui mort, dar părea ea însăşi atinsă de moarte şi istovită în faţa morţii. Ce contau toţi mişeii şi mincinoşii faţă de cinstea şi de credinţa unui prieten mort?

Singurul lucru care apăru limpede în sufletul cinstitului căpitan fu că, o dată cu pierderea lui Walter, s-a înecat pentru căpitanul Cuttle întreaga lui lume. Dacă uneori se mustra, şi încă foarte aspru, pentru că luase parte la iluziile nevinovate ale lui Walter, el se gîndea însă, tot atît de des şi la acel domn Carker din trecut, pe care nici o mare nu mai putea să-l aducă la suprafaţă şi la acel domn Dombey, de care acum îşi dădea seama cît era de departe de orice chemare omenească şi la acea „Desfătare a inimii", pe care trebuia să nu o mai vadă niciodată şi la „Peg, iubit odor" din frumoasa baladă, care s-a sfărîmat de o stîncă şi s-a spart în bucăţi de n-au mai rămas din ea decît frînturi de rime plutind la suprafaţa apei. Căpitanul sta în prăvălia întunecoasă, gîndindu-se la toate acestea; doar la propriile lui jigniri nu se gîndea şi privea cu ochii trişti spre pămînt, ca şi cînd ar fi avut în faţă sfărîmăturile ce pluteau pe apă.

Cu toate acestea, pentru a respecta memoria bietului Walter, căpitanul nu uită cu totul ceea ce obiceiurile şi buna cuviinţă îi cereau şi mijloacele lui îi îngăduiau. Deşteptîndu-se de-a binelea şi deşteptîndu-l şi pe Rob Tocilarul (care în întunericul nefiresc adormise adînc), se repezi, cu secundantul lui după el şi cu cheia casei în buzunar, spre una din acele prăvălii de vechituri din care se găsesc multe prin

partea de răsărit a Londrei. Acolo cumpără pe loc două haine de doliu, una care era mult prea mică pentru Rob Tocilarul, şi alta pentru el care era mult prea largă. De asemenea îl gătì pe Rob cu un soi de pălărie demnă de admirat atît pentru forma cît şi pentru utilitatea ei, căci aducea atît a pălărie de marinar cît şi a pălărie de cărbunar, ceea ce de obicei se numeşte o „pălărie de sud-vest" şi era o adevărată noutate pentru cineva care se îndeletnicea cu comerţul de instrumente. Cu aceste haine, despre care vînzătorul declară că li se potrivesc atît de minunat încît numai o rară îmbinare de împrejurări ar putea explica aşa ceva şi al căror fason nu avea asemănare cu nimic de care cei mai vechi locuitori ar fi putut să-şi aducă aminte, căpitanul şi Rob se gătiră chiar pe loc, oferind o privelişte ce umplu de mirare pe toţi cei cu care se întîlniră.

Cu înfăţişarea astfel schimbată, îl primi căpitanul pe domnul Toots.

— Sînt la pămînt, băiete — spuse căpitanul — şi nu pot decît să adeveresc veştile acelea rele. Spune-i tinerei femei să o anunţe cu toată grija pe tînăra domnişoară şi că nici una din ele să nu se mai gîndească la mine, dar ai grijă să le spui că eu mă voi gîndi la ele ori de cîte ori „noaptea va veni pe aripile uraganului şi valurile se vor înălţa ca munţii", citat pentru care să consulţi pe doctorul Watts[1] şi cînd îl vei găsi să ţi-l notezi.

Căpitanul amînă pentru un timp mai potrivit să cerceteze mai de aproape propunerea de prietenie a domnului Toots şi-şi luă rămas bun de la el. Căpitanul Cuttle era atît de abătut încît în ziua aceea fu pe jumătate hotărît să nu mai ia nici o măsură de prevedere împotriva vreunei surprinderi din partea doamnei MacStinger, ci să se lase cu toată nepăsarea în voia soartei, fără să-i mai pese de ce s-o întîmpla.

---

[1] Aluzie la Isaac Watts — 1674—1748 — autor de imnuri (n.r.).

Totuşi, pe măsură ce seara se apropia, i se îmbunătăţi starea sufletească şi începu să-i spună multe despre Walter lui Rob Tocilarul, lăudîndu-i cinstea şi credinţa. Rob nu roşi auzindu-l pe căpitan lăudîndu-l pe Walter, ci rămase cu ochii ţintă la căpitan şi se prefăcu că-i vine să plîngă din simpatie; făcu apoi pe virtuosul arătînd că păstrează în minte ca pe o comoară fiecare cuvînt (ca un tînăr spion ce era); toate acestea cu o şiretenie care făgăduia mult pentru viitor.

După ce Rob se băgă în pat şi adormi, căpitanul curăţă mucul lumînării, îşi puse ochelarii — găsise cu cale să poarte ochelari deoarece intrase în comerţul cu instrumente optice, cu toate că ochii lui erau ca de vultur — şi deschise o carte de rugăciuni la capitolul slujbei de înmormîntare. Şi citind încet, numai pentru sine, în micul salonaş din fund şi oprindu-se din cînd în cînd ca să-şi şteargă lacrimile, căpitanul, cu sufletul lui cinstit şi curat, încredinţă trupul lui Walter adîncului.

CAPITOLUL XXXIII

Contraste

Să îndreptăm acum privirile noastre spre două case. Nu sînt alăturate, ci dimpotrivă, departe una de alta, totuşi amîndouă în apropiere de marele oraş al Londrei.

Cea dintîi e aşezată într-o cîmpie verde, bogată în păduri, lîngă Norwood. Nu e un castel, dimensiunile îi sînt mai curînd modeste, dar e frumos orînduită şi curat întreţinută. Peluza cu panta ei dulce şi molcomă, grădina de flori, pîlcurile de copaci din care nu lipsesc nici frasinii, nici sălciile, sera, pridvorul rustic cu plante mirositoare încolăcite pe stîlpi, în-

fățișarea simplă a casei, dependințele bine rînduite. deși toate micuțe, potrivit unei case de țară, lasă să se bănuiască înăuntru confort și eleganță, potrivit unui palat. Această bănuială nu este neîntemeiată, deoarece înăuntru totul e plin de rafinament și lux. Culori bogate, minunat îmbinate între ele, atrag peste tot privirile. Ele apar atît pe mobilele frumoase și bine proporționate, potrivit cu forma și dimensiunile încăperilor mici, cît și pe pereți și pe pardosea, colorînd și îndulcind lumina ce pătrunde, ici-colo, prin ușile cu geamuri și prin ferestre.

Pe pereți, în colțuri retrase, sînt doar cîteva gravuri și tablouri de preț, și nu lipsesc nici cărțile, iar pe mese se văd tot felul de jocuri de dibăcie și de noroc — pioni fantastici, zaruri, table, cărți de joc și biliard.

Și totuși, în mijlocul acestor bogății și acestui confort, se simte în aer ceva suspect. Să fie oare din pricină că pernele și covoarele sînt prea moi și, înăbușind orice zgomot pe care l-ar face cei ce se odihnesc sau pășesc pe ele, le dau tuturor obiectelor o înfățișare tainică ? Să fie oare din pricină că gravurile și tablourile nu reamintesc gînduri sau fapte mari și nici nu poetizează natura în peisaje, palate sau cocioabe, ci au doar înfățișări voluptuoase — simple prezentări de culori și forme — și nimic mai mult ? Să fie oare pentru că toate cărțile au numai coperte de preț și că titlurile lor arată că sînt în bună tovărășie cu gravurile și picturile ? Să fie oare pricina că desăvîrșirea și frumusețea casei sînt contrazise de o umilință prefăcută, care vorbește din unele amănunte puțin însemnate și ieftine și care este tot atît de falsă ca și fața acelui portret prea asemănător care atîrnă acolo pe perete, sau ca originalul care tocmai își ia micul dejun șezînd în fotoliu, sub el ? Sau pricina să fie că, o dată cu răsuflarea zilnică a acelui original, stăpîn peste toate cele ce se află acolo, se răspîndește

o emanaţie subtilă, care dă tuturor lucrurilor din jur ceva din înfăţişarea lui ?

Domnul Carker-directorul, e acela care şade în totoliu. Un papagal colorat, strălucitor, muşcă cu ciocul zăbrelele coliviei luxoase aşezate pe masă şi se plimbă, prins cu picioarele de zăbrelele de sus prin turnul coliviei, zgîlţîind-o şi scoţînd ţipete ascuţite. Totuşi domnul Carker rămîne nepăsător faţă de purtarea păsării lui şi priveşte cu un zîmbet visător la un portret atîrnat pe peretele din faţa lui.

„O asemănare întîmplătoare, totuşi de necrezut, fără îndoială", îşi spuse el.

Ar putea fi Junona, poate nevasta lui Putifar, poate şi vreo nimfă trufaşă, după cum fusese cerinţa pieţei, cînd negustorul de tablouri a botezat-o. Este fără îndoială o femeie deosebit de frumoasă care, depărtîndu-se de cel care o priveşte, e totuşi cu faţa îndreptată către el şi îl străfulgeră cu o privire semeaţă.

Seamănă leit cu Edith.

Cu un gest uşor al mîinii, înspre portret... ce ! să fie care o ameninţare ? Nu, dar poate ceva asemănător. Un semn ca de triumf ? Nu, dar ceva mai mult decît atît. Un salut insolent pornit de pe buzele lui ? Nu, dar seamănă şi a aşa ceva. El îşi sfîrşeşte dejunul şi vorbeşte cu pasărea întemniţată care cîrîie, scoboară din turnul coliviei, se aşază în cercul aurit ce atîrnă acolo ca un inel mare de cununie şi se leagănă în el spre plăcerea domnului Carker.

A doua casă este în celălalt capăt al Londrei, aproape de locul unde marea cale a nordului, cea în vremurile de demult plină de viaţă, acum este liniştită, aproape părăsită şi nu mai e umblată decît de drumeţi. Este o casă sărăcăcioasă, mică, aproape nemobilată, dar foarte curată. Se vădeşte chiar o oarecare încercare de a o înfrumuseţa, ce se trădează prin florile crescute în jurul porţii şi în grădiniţa din jurul casei. Vecinătatea în mijlocul căreia e aşezată seamănă tot atît de puţin a sat cît şi a oraş. Nu e

nici oraş, nici sat. Oraşul, asemănător uriaşului cel cu cizme mari, a făcut un pas şi a trecut peste ea, şi-a pus călcîiul de cărămidă şi tencuială departe de tot, dar golul dintre urmele picioarelor lui a rămas pînă acum cîmp gol şi nu oraş. Aci este aşezată această de a doua casă, printre cîteva coşuri înalte scuipînd fum zi şi noapte şi printre cărămidării şi locuri din care se scoate turbă şi unde gardurile se fărîmă, unde cresc urzici prăfuite, unde abia se mai poate vedea o bucată sau două de gard viu şi unde întîmplător se mai rătăceşte cîte un păsărar, deşi de fiecare dată se jură că nu va mai călca pe acolo.

În această casă locuieşte femeia care, din devotament pentru un frate izgonit, a părăsit cealaltă casă. O dată cu ea a plecat şi geniul bun al casei şi de lîngă stăpînul ei, îngerul păzitor. Deşi dragostea lui pentru ea a pierit, ca urmare a nerecunoştinţei, cum o numeşte el, şi cu toate că, în schimb, el nu vrea să mai ştie de ea, totuşi mai dăinuie în el imaginea ei. Mărturie stă grădina de flori, în care el nu pune niciodată piciorul, dar pe care totuşi a păstrat-o, în ciuda celorlalte schimbări costisitoare, ca şi cînd ea ar fi părăsit-o abia în ajun.

Harriet Carker s-a schimbat de atunci şi pe frumuseţea ei s-a lăsat o umbră mai grea decît aceea pe care Timpul singur, atotputernic cum e, ar fi putut-o lăsa, umbra grijii şi a durerii, umbra lăsată de lupta de toate zilele pentru un trai sărăcăcios. Totuşi frumuseţea ei n-a pierit. A rămas o frumuseţe plăcută, liniştită, oarecum ascunsă, care trebuie căutată, căci nu iese singură la iveală şi, chiar dacă s-ar vădi, ar pare tot numai ceea ce în adevăr este şi nimic mai mult.

Da! Această mică, modestă, îngăduitoare făptură, îmbrăcată îngrijit, în ţesături de casă şi care nu te lăsa să bănuieşti în ea decît acele virtuţi casnice, greoaie, care au atît de puţin de a face cu ideea obişnuită de eroism şi măreţie, afară doar cînd o rază a

lor pătrunde în viaţa oamenilor mari şi este atunci prefăcută de aceştia într-o constelaţie ce porneşte de-a dreptul spre cer. Această făptură mică, modestă, îngăduitoare, sprijinindu-se de acel bărbat încă tînăr, dar istovit şi încărunţit, este ea oare sora care, singura pe lume, numai ea l-a urmat în ruşinea lui, care şi-a pus mîna într-a lui şi cu o înfăţişare duioasă dar hotărîtă l-a însoţit, dîndu-i nădejde, pe calea lui spinoasă ?

— E încă devreme John, spuse ea. De ce pleci aşa devreme ?

— Nu cu mult mai devreme ca de obicei, Harriet. Dacă îmi rămîne puţin timp mi-ar face plăcere — e aşa o toană a mea — să trec o dată prin faţa casei de unde mi-am luat rămas bun de la el.

— Îmi pare rău că nu l-am văzut şi nu l-am cunoscut niciodată, John.

— Dacă te gîndeşti la ce i-a fost soarta, e mai bine că nu l-ai cunoscut.

— Chiar dacă l-aş fi cunoscut, n-aş fi putut fi mai îndurerată ca acum de soarta lui. Durerea ta nu e oare şi durerea mea ? Dar dacă l-aş fi cunoscut, poate că, vorbindu-ţi despre el, ţi-aş fi fost o tovarăşă şi mai bună decît îţi par acum.

— Sora mea scumpă ! Oare sînt eu sigur de tovărăşia ta, atît în bucurie cît şi în suferinţă ?

— Nădăjduiesc că eşti încredinţat de asta, John, căci firește poţi să fii sigur de tovărăşia mea !

— Cum ai putea să fii mai bună faţă de mine sau mai apropiată de mine decît eşti, în privinţa asta sau în orice altă privinţă, spuse fratele. Simt că tu parcă l-ai fi cunoscut, Harriet, şi că împărtăşeşti simţămintele mele pentru el.

Ducîndu-i pe după gît braţul pe care-l ţinuse pe umărul lui, ea răspunse cu oarecare şovăire.

— Nu, nu pe deplin !

— Adevărat, aşa e ! spuse el. Tu crezi că nu i-aş fi făcut nici un rău dacă mi-aş fi îngăduit să-l cunosc mai bine ?

— N-o cred! O știu!

— Firește, Dumnezeu știe că nu i-aș fi făcut nici un rău — răspunse el clătinînd din cap — dar reputația lui era prea prețioasă pentru ca s-o primejduiesc printr-o astfel de legătură. Fie că împărtășești acest simțămînt ori nu, draga mea...

— Nu-l împărtășesc, spuse ea liniștit.

— Și totuși așa este, Harriet. Ceea ce pe atunci îmi apăsa sufletul mă face să mă simt ușurat astăzi, cînd mă gîndesc la el. Își stăpîni apoi tristețea și îi spuse: Adio!

— Adio, dragă John! Deseară, ca întotdeauna, te aștept la locul și la ora obișnuită, în drumul tău spre casă. Adio!

Fața iubitoare ce o ridică spre el ca să-l sărute era pentru el casă, viață, univers dar era, în același timp, o parte din pedeapsa și suferința lui. În norul ce trecu pe fața ei — deși senin și liniștit ca un nor în apus de soare — în statornicia și cucernicia vieții ei ca și în jertfa liniștii, a bucuriei și a nădejdilor ei, el vedea rodul amar al vechii lui nelegiuiri, mereu trecut și totuși mereu proaspăt.

Cu mîinile ușor împreunate, ea stătea în ușă privind după el cum se depărta, trecînd peste peticul murdar și plin de gropi din fața casei, care fusese cîndva (și nu de mult) o fîneață frumoasă dar era acum un adevărat maidan unde începuseră să răsară fără nici o rînduială, printre gunoaie, case sărăcăcioase, de parcă ar fi fost semănate de un semănător nepriceput. De cîte ori el privi înapoi — o făcu o dată sau de două ori — fața ei senină îi atinse inima ca o lumină; dar cînd se depărtă și nu o mai putu vedea, durerea o copleși și ochii i se umplură de lacrimi.

Nu rămase mult timp gînditoare și trîndavă în ușă. O așteptau îndatoririle zilnice — astfel de firi obișnuite, care nu sînt eroice, lucrează adesea din greu cu mîinile — și Harriet fu în curînd prinsă de îndeletnicirile casnice. Cînd acestea fură săvîrșite și casa modestă curățată și rînduită, ea își numără mica re-

zervă de bani şi, cu o faţă îngrijorată, plecă să cumpere cîte ceva pentru masă, tot gîndind şi socotind pe drum cum să facă pentru a ieşi mai bine la socoteală. Aşa sărăcăcioase sînt vieţile acestor oameni simpli, care nu numai că nu se poartă eroic faţă de valeţii şi bonele lor, dar nici măcar nu au valeţi sau bone cu care ar putea să se poarte eroic.

Pe cînd Harriet era plecată şi nu se afla nimeni în casă, se apropie de aceasta, pe alt drum decît acela pe care plecase fratele, un domn trecut puţin de floarea vîrstei, cu o faţă înfloritoare şi plină de sănătate, cu portul mîndru, cu o înfăţişare deschisă, atrăgătoare şi plină de voie bune. Sprîncenele îi erau încă negre şi tot astfel îi era şi părul. Firele argintii presărate ici-colo scoteau mai mult la iveală negrul sprîncenelor şi făceau să pară mai frumoase fruntea lui înaltă şi privirea cinstită a ochilor.

După ce bătu la uşă şi nu auzi nici un răspuns, el se aşeză pe o bancă din faţa casei ca să aştepte. Felul dibaci în care fredonă cîteva fragmente de melodie şi în care bătu cu degetele măsura pe banca pe care şedea, lăsa să se întrevadă că e un muzician. Deosebita mulţumire pe care părea să o găsească în a fredona o melodie înceată şi lungă, care nu părea să fie ceva cunoscut, dădea de bănuit că era un muzician cu pregătire specială.

Domnul tot fredona aceeaşi temă, care părea că se tot roteşte, cu nenumăratele ei variaţiuni în jurul ei însăşi şi că se învîrteşte ca un burghiu pătrunzînd în lemn, fără a ajunge nicăieri, cînd Harriet se înapoie. Văzînd-o că se apropie, el se ridică şi rămase cu pălăria în mînă.

— Aţi venit iarăşi, domnule! spuse ea tulburată.

— Mi-am îngăduit să viu iarăşi, răspunse el. Pot să vă rog să-mi acordaţi cinci minute din timpul dumneavoastră liber?

După ce şovăi o clipă, ea deschise uşa şi îl pofti în micul lor salonaş. Domnul se aşeză, îşi trase scaunul lîngă masă în faţa ei şi, cu o voce care se potri-

vea de minune cu înfăţişarea lui, spuse cu o simplitate foarte atrăgătoare:

— Domnişoară Harriet, sînt sigur că nu sînteţi mîndră! Cu toate că rîndul trecut mi-aţi spus că sînteţi. Iertaţi-mă dacă vă spun că v-am privit în faţă pe cînd vorbeaţi şi faţa dumneavoastră v-a contrazis. O privesc acum din nou — adăugă el, atingîndu-i cu blîndeţe braţul doar pentru o clipă — şi ea vă contrazice şi acum din ce în ce mai mult.

Ea fu întrucîtva zăpăcită şi agitată şi nu găsi ce să răspundă.

— Faţa este oglinda adevărului — spuse vizitatorul — şi a blîndeţei. Iertaţi-mă că încrezîndu-mă în ea, am venit din nou.

Felul cum spuse aceste cuvinte le desbrăca de orice urmă de linguşire. Era atît de deschis, de serios, de neprefăcut şi de sincer, încît ea lăsă capul în jos, ca şi cînd ar fi vrut să-i mulţumească şi să-i arate că îşi dă seama de sinceritatea lui.

— Deosebirea de vîrstă dintre noi — spuse vizitatorul — şi gîndurile mele curate mă îndrituiesc, aşa îmi îngădui să cred, să spun ceea ce gîndesc. Asta-i gîndul meu şi de aceea mă vedeţi pentru a doua oară.

— Este şi un fel de mîndrie, domnule — răspunse ea după o clipă de tăcere — sau ceea ce poate fi socotit ca mîndrie, care nu-i decît datorie. Nădăjduiesc că nu am altă mîndrie decît pe aceasta.

— Pentru dumneavoastră înşivă, spuse el.

— Pentru mine însumi.

— Dar, iertaţi-mă — sugeră vizitatorul — pentru fratele dumneavoastră, John?

— Sînt mîndră de dragostea lui — spuse Harriet, privindu-l pe vizitator în faţă şi schimbîndu-şi dintr-o dată atitudinea, nu că-şi pierdu stăpînirea sau că fu mai neliniştită, dar lăsă să se vadă o şi mai adîncă seriozitate, iar faptul că tremură o făcu să pară şi mai hotărîtă — şi sînt mîndră de el. Dumneavoastră, domnule, care în mod ciudat aţi aflat

povestea vieţii lui şi mi-aţi spus-o cînd aţi fost aici ultima oară...

— Doar ca să-mi croiesc drumul spre încrederea dumneavoastră, întrerupse vizitatorul. Pentru Dumnezeu, să nu bănuiţi...

— Nu mă îndoiesc — spuse ea — că aţi evocat-o în faţa mea cu un gînd bun şi curat. Sînt sigură de asta.

— Vă mulţumesc, răspunse vizitatorul, strîngîndu-i repede mîna. Vă sînt foarte recunoscător. Sînteţi dreaptă cu mine, vă asigur. Dar îmi spuneaţi adineaori, că eu, care cunosc povestea vieţii lui John Carker...

— Aţi putea socoti că e mîndrie din partea mea — urmă ea — cînd spun că sînt mîndră de el! Aşa sînt, într-adevăr! A fost, după cum ştiţi, o vreme cînd nu eram mîndră de el — cînd nu puteam fi mîndră — dar vremea aceea a trecut. Umilinţa atîtor ani, ispăşirea fără nici o plîngere, pocăinţa sinceră, părerile de rău chinuitoare, durerea ce i-a pricinuit-o chiar dragostea mea care, crede el, m-ar fi costat prea mult, cu toate că, Dumnezeu ştie, eu sînt fericită şi mă chinuie numai suferinţa lui! Vai! Domnule, după cele ce am văzut, lăsaţi-mă să vă implor, că dacă aveţi vreo putere şi vi s-ar face vreodată o nedreptate, oricare ar fi nedreptatea, să n-o pedepsiţi niciodată cu o osîndă asupra căreia să nu puteţi reveni. Căci este un Dumnezeu deasupra noastră care are grijă să îndrepte inimile pe care doar el le-a creat!

— Fratele dumneavoastră s-a schimbat mult, răspunse vizitatorul cu compătimire. Vă asigur că nu mă îndoiesc de asta.

— Fratele meu s-a schimbat atunci cînd a păcătuit, spuse Harriet. Şi s-a schimbat din nou acum şi şi-a regăsit iarăşi eul lui adevărat, credeţi-mă, domnule.

— Dar, între timp, noi tot mergem înainte — spuse vizitatorul frecîndu-şi fruntea cu mîna, apoi bătînd

cu un aer absent darabana cu degetele în masă — noi tot mergem înainte, ca niște ornice de la o zi la alta, și nici nu ne dăm seama de aceste schimbări, nici nu le putem urmări. Sînt... sînt, pare-se, un fel de realități metafizice. Noi... noi nu găsim timp pentru așa ceva. Noi... noi n-avem îndrăzneala cuvenită. Nu învățăm astfel de lucruri la școală, nici în colegii, și nu știm cum să procedăm. Pe scurt, sîntem atît de al dr... prinși de afacerile noastre... se întrerupse vizitatorul, pășind către fereastră, venind înapoi și așezîndu-se din nou și trădînd o stare de adîncă nemulțumire și frămîntare. Sînt sigur — urmă apoi, frecîndu-și din nou fruntea și bătînd darabana în masă ca și mai înainte — sînt îndreptățit să cred că viața noastră banală de toate zilele, zi de zi aceeași, reușește să ne împace cu orișice. Nu vedem nimic, nu auzim nimic, nu știm nimic. Asta-i adevărul. Ii tot dăm înainte, luînd de bun tot ce ne iese în cale și așa îi tot dăm înainte pînă ce tot ce facem, bun, rău sau indiferent, devine obicei. Obicei este totul pentru ce voi avea de dat seama, cînd pe patul de moarte voi fi chemat să mă justific în fața conștiinței mele. Obicei, voi spune! Am fost surd, mut, orb și paralitic față de un milion de lucruri, numai din obicei! Conștiința însă îmi va răspunde: „Asta e bun pentru afaceri, domnule cum te cheamă, dar cu mine nu se prinde!"

Vizitatorul se ridică și se plimbă iarăși spre fereastră și înapoi, serios și neliniștit, deși dînd neliniștei sale un aer cu totul deosebit.

— Domnișoară Harriet — spuse el, așezîndu-se din nou — aș dori să-mi îngăduiți să vă fiu de folos. Uitați-vă la mine; cred că arăt a om cinstit și vă asigur că într-adevăr sînt cinstit. Nu-i așa?

— Da, răspunse ea zîmbind.

— Cred în fiecare cuvînt pe care l-ați spus, răspunse el. Sînt plin de remușcări pentru că ar fi trebuit să știu și să văd toate astea, să vă fi cunoscut și să vă fi văzut pe dumneavoastră, în tot răstimpul acesta

de doisprezece ani şi n-am făcut-o. Abia îmi dau seama cum am venit aici — stupidă creatură ce sînt, sclav nu numai al obiceiurilor mele, dar şi al obiceiurilor altora! Dar acum, că am venit, lăsaţi-mă să fac ceva pentru dumneavoastră. O cer cu toată cinstea şi cu tot respectul. Dumneavoastră îmi inspiraţi, în cea mai înaltă măsură, şi una şi alta. Lăsaţi-mă să fac ceva.

— Noi sîntem mulţumiţi cu ce avem, domnule.

— Nu, nu, nu puteţi fi cu totul mulţumiţi, răspunse el. Cred că nu cu totul. Sînt unele lucruri mărunte care v-ar putea îndulci viaţa şi dumneavoastră şi lui. Mai ales lui! repetă el, închipuindu-şi că astfel o va impresiona mai curînd. Mă deprinsesem cu gîndul că nu se poate face nimic pentru el, că totul este cum trebuia să fie, pe scurt, luasem obiceiul de a nu mă mai gîndi la asta. Acum văd lucrurile altfel. Lăsaţi-mă să fac ceva pentru el. Şi dumneavoastră — spuse vizitatorul cu o blîndeţe grijulie — aveţi nevoie să vă îngrijiţi sănătatea, de dragul lui, şi mi-e teamă că n-o faceţi.

— Oricine aţi fi, domnule — răspunse Harriet, ridicînd ochii spre faţa lui — vă sînt adînc recunoscătoare. Îmi dau bine seama că ceea ce spuneţi dovedeşte că nu sînteţi mînat de alt gînd decît de bunăvoinţă faţă de noi. Au trecut însă ani de cînd ducem această viaţă. A răpi acum fratelui meu chiar şi numai o părticică din ceea ce mi l-a făcut atît de drag şi a fost totodată dovada hotărîrii lui de a se îndrepta — orice părticică din meritul ispăşirii lui într-o vreme cînd n-a fost ajutat de nimeni, cunoscut de nimeni şi uitat de toţi — ar însemna să slăbesc mîngîierea pe care o va găsi el şi o voi găsi şi eu, cînd pentru fiecare din noi va sosi clipa despre care aţi vorbit adineauri. Vă mulţumesc mai bine cu aceste lacrimi, decît cu orice cuvinte aş izbuti să rostesc. Vă rog să mă credeţi!

Vizitatorul fu mişcat şi duse la buze mîna pe care ea i-o întinse, aşa cum un tată iubitor ar fi sărutat

mîna copilei sale devotate. Doar cu şi mai mult respect!

— Dacă va veni vreodată ziua — spuse Harriet — cînd va fi reabilitat în parte şi-şi va redobîndi situaţia pierdută...

— Reabilitat! strigă vizitatorul repede. Cum poţi nădăjdui aşa ceva? În ale cui mîini stă putinţa de a-l reabilita? Nu greşesc, sînt sigur cînd presupun că faptul de a fi cîştigat ceea ce este acum binefacerea vieţii pentru el este în acelaşi timp una din pricinile duşmăniei fratelui lui.

— Aţi atins cu asta un subiect despre care noi nu vorbim niciodată, nici chiar cînd sîntem numai între noi, spuse Harriet.

— Vă cer iertare, spuse vizitatorul. Trebuia să o fi ştiut. Vă rog să uitaţi că am făcut-o, fără să-mi dau seama. Şi acum, deoarece nu mai îndrăznesc să stărui, nefiind sigur dacă am ori nu dreptul să o fac, cu toate că, Dumnezeu ştie, chiar această îndoială poate să fie doar un obicei — urmă vizitatorul plecîndu-şi capul tot atît de deznădăjduit ca mai înainte — lăsaţi-mă, deşi un străin, fără să fiu totuşi străin, să vă cer două favoruri.

— Şi anume? întrebă ea.

— Cel dintîi e că, dacă veţi găsi de cuviinţă să vă schimbaţi hotărîrea, să-mi îngăduiţi să vă fiu mîna dreaptă. Numele meu vă va sta atunci la dispoziţie, dar acum ar fi fără folos şi nu poate avea nici o însemnătate.

— N-avem prieteni atît de mulţi — răspunse ea zîmbind uşor — ca să am nevoie de timp de gîndire. Vă pot făgădui aceasta.

— Al doilea este să-mi îngăduiţi cîteodată, să zicem în fiecare luni dimineaţa la ora nouă, iarăşi curat obicei, trebuie să vorbesc ca un om de afaceri — spuse vizitatorul cu o înclinare ciudată de a se certa cu el însuşi pe această chestie — ca, trecînd pe aici, să vă văd la uşă sau la fereastră. Nu cer să intru, deoarece fratele dumneavoastră nu va fi acasă

la ora aceea. Nu cer nici să vă vorbesc. Vreau doar, pentru liniştea mea sufletească, să văd că sînteţi sănătoasă şi să vă reamintesc, prin prezenţa mea, că aveţi un prieten, un prieten în vîrstă cu părul argintiu, al cărui păr devine din ce în ce mai argintiu, de care puteţi dispune oricînd.

Faţa ei deschisă se îndreptă către a lui şi ea se încrezu în el şi îi făgădui.

— Înţeleg — spuse vizitatorul, ridicîndu-se — că sînteţi hotărîtă să nu-i spuneţi nimic domnului Carker despre vizita mea, căci s-ar putea să fie mîhnit de faptul că îi cunosc povestea vieţii. In ce mă priveşte, sînt bucuros de asta, deoarece mă scoate din drumul obişnuit şi... iarăşi obiceiul! —spuse vizitatorul oprindu-se cu nerăbdare — ca şi cînd n-ar fi alt drum mai bun decît drumul obişnuit!

Spunînd aceasta, se întoarse să plece şi, îndreptîndu-se cu pălăria în mînă spre poartă, îşi luă rămas bun de la ea cu un amestec fericit de respect nesilit şi de interes neprefăcut. Acestea nu puteau fi datorate numai bunei creşteri; ele nu puteau izvorî decît dintr-o inimă curată şi nu se putea să nu inspire încredere.

Multe emoţii, pe jumătate uitate, fură deşteptate de această vizită în sufletul surorii. Trecuse atîta vreme de cînd nici un vizitator nu-i mai călcase pragul, atîta timp de cînd nu mai auzise sunetul unei voci prietenoase, încît înfăţişarea străinului îi rămase vie în minte, ceasuri întregi, pe cînd şedea la fereastră cu lucrul de mînă. I se părea că tot aude, mereu şi mereu, vorbele lui. El atinsese taina întregii ei vieţi şi, dacă îl pierdea din minte pentru cîteva clipe, era doar pentru că se rătăcea printre multele amintiri care-i alcătuiau viaţa.

Cînd stînd pe gînduri, cînd lucrînd, aci silindu-se să coase timp cît mai îndelungat, aci lăsînd lucrul din mînă şi uitîndu-l în poală ca să rătăcească pe meleagurile unde o duceau gîndurile mai harnice decît ea, Harriet Carker simţea cum fug ceasurile şi

şi ziua înaintează. Dimineaţa fusese senină şi luminoasă dar încetul cu încetul vremea se strică, un vînt tăios prinse să bată, începu să plouă tare şi o ceaţă groasă, lăsîndu-se în depărtare pe deasupra oraşului, îl ascunse privirilor ei.

Pe o asemenea vreme ea privea adesea cu compătimire drumeţii care se îndreptau spre Londra, pe drumul cel mare ce trecea chiar prin faţa casei lor. Obosiţi şi cu dureri de picioare, ei priveau înfricoşaţi către marele oraş din faţa lor, presimţind parcă mizeria lor care nu reprezenta acolo decît o picătură de apă în mare sau un grăunte de nisip pe întinsul plajei. Tot înaintau strîngînd din umeri şi cu capul plecat pentru a înfrunta vîntul şi ploaia care parcă ar fi vrut să-i mîne înapoi. Astfel zi de zi, drumeţii se strecurau dar întotdeauna, cum îşi spunea ea, în una şi aceeaşi direcţie, întotdeauna către oraş. Inghiţiţi de oraş, într-o parte sau în alta a întinsului lui nemărginit, de parcă ar fi fost atraşi de o putere irezistibilă, ei nu se mai înapoiau nicicînd. Adevărată hrană pentru spitale, pentru cimitire, pentru închisori sau pentru adîncul rîului, pentru friguri, pentru nebunie, pentru vicii şi moarte, ei se aruncau în braţele monstrului, care se auzea mugind din depărtare şi duşi erau pentru totdeauna.

Vîntul rece urla, ploaia continua să cadă şi ziua posomorîtă aluneca în noapte, cînd Harriet, ridicîndu-şi ochii de pe lucrul cu care de mult se îndeletnicise fără răgaz, văzu apropiindu-se pe unul din aceşti drumeţi.

Era o femeie. O femeie singură. ca de vreo treizeci de ani, înaltă, bine făcută, frumoasă, dar îmbrăcată sărăcăcios. Rochia ei cenuşie, bătută de ploaie, era plină de noroi şi praf de var, lut şi nisip, adunate de pe multele drumuri pe care le bătuse; pe orice vreme. Pe cap nu avea bonetă şi nici altceva care să-i apere de ploaie frumosul ei păr negru, decît o basma zdrenţuită, ale cărei capete, laolaltă cu şuviţele de păr, vîntul i le băga în ochi, astfel că era nevoită să

se oprească din cînd în cînd ca să le înlăture şi ă vadă drumul.

Tocmai asta şi făcea cînd o zărise Harriet. Cînd mîinile îi descoperiră fruntea arsă de soare şi, cînd, trecînd peste obraz dădură în lături părul şi basmaua care îl ascundeau, apăru o faţă de o frumuseţe sfidătoare şi sălbatică. Vorbea din ea o nepăsare neînfricată şi nefirească, gata să înfrunte mai mult decît vremea rea, o nepăsare faţă de orişice, care venind din cer sau de pe pămînt, i-ar fi lovit capul descoperit. Toate acestea, îmbinate cu singurătatea şi cu înfăţişarea ei sărăcăcioasă, atinseră inima de femeie simţitoare a celei ce o privea. O făcură să se gîndească la tot ce putuse să-i pervertească şi să-i înjosească sufletul, la înfăţişarea acestei femei, la frumoasele însuşiri ale minţii, astăzi înăsprite şi oţelite, ca şi la frumuseţea trupului ei, la multe daruri cu care Creatorul o fi înzestrat-o şi care vor fi fost spulberate, aşa cum vîntul îi răsfira acum părul, la toată ruina aceea frumoasă pe care o bătea acum furtuna şi peste care era gata să se lase noaptea.

Gîndindu-se la toate acestea, ea nu-şi întoarse capul cu indignare — cum prea adeseori fac multe femei duioase — ci i se făcu milă.

Sora ei decăzută tot înainta, privind în depărtare, căutînd cu ochii ei ageri să străpungă ceaţa în care era învăluit oraşul şi aruncînd din cînd în cînd cîte o privire, într-o parte şi în alta, ca un străin speriat care nu cunoaşte drumul. Deşi păşea cu hotărîre şi îndrăzneală, părea totuşi obosită şi, după o clipă de şovăială, se aşeză pe o grămadă de pietre, fără a căuta să se pună la adăpost de ploaie ba, dimpotrivă, lăsînd-o să cadă în voie pe ea.

Era acum chiar peste drum de casă. După ce o clipă îşi odihni capul în mîini, şi-l ridică, iar ochii ei întîlniră pe ai lui Harriet.

Într-o clipă Harriet fu la uşă şi femeia, ridicîndu-se de pe grămada de pietre, se apropie încet de ea cu o privire aspră.

— De ce stai în ploaie? întrebă Harriet cu blîndeţ

— Pentru că n-am alt loc unde să stau, fu răspunsul.

— Dar sînt pe aici o mulţime de locuri unde te-ai putea adăposti. Uite aici — arătînd către mica tindă a căsuţei lor — e mai bine decît acolo unde ai stat. Poţi să şezi aici.

Femeia privi la ea cuprinsă de îndoială şi mirare, dar fără nici un semn că i-ar fi recunoscătoare. Se aşeză şi cînd îşi scoase una din ghetele ei scîlciate ca să scuture din ea bucăţile de piatră şi praful ce-l adunase de pe drum, se putu vedea că piciorul îi era rănit şi sîngera.

Pe faţa lui Harriet sta zugrăvită mila; femeia privi la ea cu un zîmbet plin de dispreţ şi neîncredere:

— Ce te uiţi aşa? Ce-i un picior însîngerat pentru una ca mine? spuse ea. Şi ce-i un picior însîngerat la una ca mine pentru una ca dumneata?

— Intră şi spală-ţi-l — răspunse Harriet cu blîndeţe — şi lasă-mă să-ţi dau ceva să ţi-l oblojeşti.

Femeia îi apucă braţul şi, ducîndu-l în faţa ochilor ca să-i ascundă, începu să plîngă; însă nu ca o femeie, ci ca un bărbat aspru, prins într-o clipă de slăbiciune. Pieptul îi sălta cu putere şi se vedea că luptă să se stăpînească, era totuşi vădit că e cuprinsă de o puternică emoţie.

Se lăsă dusă în casă şi, mînată fără îndoială mai mult de recunoştinţă decît de grija pentru ea însăşi, îşi spălă şi-şi obloji piciorul. Apoi Harriet îi puse în faţă cîte ceva din prînzul modest ce şi-l pregătise şi, după ce femeia mîncă, foarte puţin, o îmbie să-şi usuce hainele la foc înainte de a pleca din nou la drum (ceea ce femeia se arătă hotărîtă să facă). Din nou, mai mult din recunoştinţă decît din grijă pentru ea însăşi, femeia se aşeză în faţa focului, îşi dezlegă basmaua de pe cap şi, lăsîndu-şi părul bogat şi ud să-i cadă peste umeri pînă la brîu, şezu acolo privind

la văpaie pe cînd își trecea degetele prin păr ca să-l usuce.

— Tare mi se pare că te gîndești — spuse ea, ridicînd brusc capul — că oi fi fost și eu frumoasă cîndva. Cred și eu că am fost... știu că am fost. Ia privește!

Își ridică în sus părul cu amîndouă mîinile, apucîndu-l parcă ar fi vrut să-l smulgă, îl lăsă apoi în jos și îl aruncă peste spate, de parcă ar fi fost o grămadă de șerpi.

— Ești străină, se vede, prin partea locului? spuse Harriet.

— Străină, răspunse ea, și se opri apoi la fiecare cuvînt privind la foc. Da, străină timp de zece sau doisprezece ani. N-am avut calendar pe unde am fost în toți ăștia zece ori doisprezece ani. Nu cunosc locurile astea. S-au schimbat tare mult de cînd am plecat.

— Ai fost plecată departe?

— Foarte departe! Luni în șir pe mare și apoi tot mai departe. Am fost dusă unde sînt duși pușcăriașii, adăugă ea privind-o pe gazdă în față. Am fost și eu pușcăriașă.

— Dumnezeu să te ajute și să te ierte! fu răspunsul blajin.

— Vai! Dumnezeu să mă ajute și să mă ierte! răspunse ea dînd din cap. Dacă oamenii ne-ar ajuta ceva mai mult, poate Dumnezeu ne-ar ierta și el mai degrabă.

Femeia se simți totuși îmblînzită de felul serios de a fi al lui Harriet și de fața prietenoasă care privea la ea plină de blîndețe și de înțelegere, încît urmă cu mai puțină asprime:

— S-ar putea să fim de o vîrstă, dumneata și cu mine. Poate că sînt cu un an sau doi mai mare ca dumneata. Ce potrivire!

Își întinse brațele ca și cînd lăsînd să i se vadă trupul ar fi lăsat totodată să se vadă și mizeria ei

morală, apoi, lăsîndu-le să cadă de-a lungul trupului, lăsă şi capul în jos.

— Nu e nimic ce să nu poată fi îndreptat, nu-i niciodată prea tîrziu ca s-o apuci pe calea bună, spuse Harriet. Desigur că te căieşti...

— Nu — răspunse femeia — nu mă căiesc! Nu pot să mă căiesc! Nu sînt din alea! De ce să mă căiesc eu şi toţi ceilalţi să-şi facă de cap? Îmi vorbesc mie de pocăinţă! Dar pentru răul ce mi-a fost făcut mie, cine se căieşte?

Se ridică, îşi legă basmaua în jurul capului şi se întoarse ca să plece.

— Încotro te duci? întrebă Harriet.

— Încolo, spre Londra, răspunse ea arătînd cu mîna spre Londra.

— Ai la cine să te duci acolo?

— Cred că am o mamă. Mi-e tot atît de mult mamă cît mi-e casa ei casă, răspunse ea cu un rîs amar.

— Ţine asta, spuse Harriet, punîndu-i cîţiva bani în mînă. Încearcă să te descurci în chip cinstit. E puţin, dar pentru o zi o să te oprească de la rele.

— Eşti măritată? întrebă femeia cu voce joasă cînd luă banii.

— Nu, locuiesc aici cu fratele meu. Din nefericire nu avem nici noi de prisos, căci altcum ţi-aş fi dat mai mult.

— Mă laşi să te sărut?

Nevăzînd nici dispreţ, nici scîrbă pe faţa ei, sărmana femeie, spunînd aceasta, se aplecă peste Harriet şi îşi apăsă buzele pe obrazul ei. Îi apucă pe urmă din nou braţul, îşi acoperi ochii cu el şi apoi se duse.

Pe drum, în noaptea adîncă, vîntul şuierînd în jur şi sub bătaia ploii, se duse cu părul negru împrăştiat pe faţa-i nepăsătoare, se duse spre oraşul învăluit în ceaţa în care se vedeau pîlpîind palide lumini.

CAPITOLUL XXXIV

O altă mamă şi o altă fiică

Într-o odaie murdară şi întunecoasă, o femeie, murdară şi întunecoasă şi ea, şedea ghemuită în faţa unui foc sărăcăcios şi asculta la vîntul care şuiera şi la ploaia care cădea. Şezînd astfel, ea nu se mişca decît cînd o picătură de ploaie rătăcită cădea sfîrîind pe jeratic şi atunci îşi ridica doar puţin capul, pentru a asculta cu ceva mai multă luare-aminte la şuieratul şi la plescăitul ce se auzea de afară. Apoi, încetul cu încetul, lăsă iarăşi capul în jos, din ce în ce mai jos, pe măsură ce era cuprinsă de o toropeală care o făcea să nu mai audă zgomotele de afară decît cu totul nedesluşit, aşa cum aude zgomotul valurilor cineva care şade pe malul mării, privind în larg.

În odaie nu era altă lumină decît aceea a focului din vatră. Pîlpîind din cînd în cînd, asemenea privirilor unui animal sălbatic pe jumătate adormit, flacăra nu arunca lumina ei slabă pe nici un lucru din odaie care să fi fost vrednic de a fi mai bine luminat. O grămadă de zdrenţe, o altă grămadă de oase, un pat sărăcăcios, vreo două sau trei scaune şchioape, nişte pereţi înnegriţi şi un tavan şi mai înnegrit, asta era tot ce se putea vedea la lumina focului.

Bătrîna, cu chipul ei ce apărea uriaş, jumătate în umbra aruncată pe peretele din spatele ei şi jumătate în cea de pe tavan, aşa cum şedea aplecată deasupra cîtorva cărămizi puse fără nici o rînduială în dreptul gurii coşului ca să ţină loc de vatră, părea că stă de veghe la altarul unei vrăjitoare în aşteptarea vreunui semn magic. Mişcările fălcilor care îi clănţăneau într-una şi ale bărbiei care-i tremura, dacă nu ar fi fost atît de dese şi de repezi, ar fi părut iluzii optice pricinuite de pîlpîiala focului, care aci lumina, aci lăsa în întuneric capul bătrînei, tot atît de nemişcat ca şi întreaga ei făptură.

Dacă Florence ar fi putut să fie în odaie şi să privească la originalul umbrei aruncate pe perete şi pe tavan, cum stătea ghemuit lîngă foc, o singură căutătură ar fi fost de ajuns ca să-i readucă în minte înfăţişarea bunei doamne Brown, cu toate că, în amintirile ei din copilărie, icoana acelei bătrîne înspăimîntătoare era o apariţie tot atît de pocită şi de exagerată a realităţii ca şi umbra de pe perete. Dar Florence nu era acolo ca s-o vadă, aşa că buna doamnă Brown rămase nerecunoscută, şezînd cu privirile aţintite la foc şi neluată în seamă de nimeni.

Zgîndărită de un zgomot mai neobişnuit, pricinuit de şuieratul unui şuvoi de ploaie ce intra pe coş, bătrîna săltă capul cu nerăbdare şi trase cu urechea. De astă dată, însă, nu mai lăsă capul jos, căci o mînă apăsase pe clanţa uşii şi se auziră paşi în odaie.

— Cine-i? întrebă ea, privind peste umăr.

— Una de-ţi aduce veşti, fu răspunsul dat de un glas de femeie.

— Veşti? De unde?

— De departe.

— De dincolo de mări? strigă bătrîna sărind în sus.

— Chiar aşa, de dincolo de mări.

Bătrîna răscoli focul în grabă şi, apropiindu-se de străina care intrînd închisese uşa şi stătea acum în mijlocul odăii, puse mîinile pe îmbrăcămintea ei udă; apoi, fără nici o împotrivire din partea acesteia, o întoarse cu faţa la lumina focului. Orice o fi fost ea nu văzu ceea ce aştepta, căci luă mîinile de pe străină şi scoase un ţipăt furios de dezamăgire şi durere.

— Da' ce ţi s-a întîmplat? întrebă străina.

— Aoleu! Aoleu! strigă bătrîna ridicînd capul în sus şi scoţînd un urlet înfiorător.

— Da' ce ţi s-a întîmplat? întrebă din nou străina.

— Nu-i fata mea! strigă bătrîna ridicînd braţele şi împreunîndu-le pe deasupra capului. Unde-i Alice a mea? Unde-i fata mea cea frumoasă? Mi-au ucis-o!

— Nu ţi-a ucis-o nimeni dacă numele dumitale e Marwood, spuse străina.

— Ai fi văzut-o pe fata mea ? strigă bătrîna. Mi-o fi scris ?

— Mi-a spus că nu ştii să citeşti, răspunse cealaltă.

— Chiar că nu ştiu ! exclamă bătrîna frîngîndu-şi mîinile.

— N-ai puţină lumină pe aici ? întrebă cealaltă, rotindu-şi privirea prin odaie.

Bombănind, clătinînd capul şi tot mormăind cuvinte despre fata ei cea frumoasă, bătrîna aduse o lumînare de pe bufetul aflat într-un colţ al odăii şi, ţinînd-o la foc cu mîna tremurîndă o aprinse cu oarecare greutate, apoi o puse pe masă. Mucul îmbîcsit arse mai întîi slab, deoarece era înecat în seu. Cînd bătrîna, cu ochii înroşiţi şi cu vederea slabă, putu să desluşească ceva, o văzu pe străină şezînd cu braţele încrucişate, cu ochii la pămînt şi cu basmaua ce o avusese pe cap, întinsă pe masă lîngă ea.

— Va să zică mi-a trimis vorbă, fata mea, Alice ? mormăi bătrîna, după ce rămăsese cîteva clipe în aşteptare. Ce vorbă îmi trimite ea ?

— Ia te uită bine, răspunse străina.

Bătrîna repetă aceste cuvinte după ea, cu o îndoială chinuită şi, ducînd mîna streaşină la ochi, privi mai întîi la străină, apoi în jur prin odaie şi iarăşi la străină.

— Alice ţi-a spus să te uiţi încă o dată, mamă, şi spunînd aceasta, privi ţintă la ea.

Bătrîna privi iarăşi în jur prin odaie, apoi la străină, şi din nou prin odaie. Apucînd repede lumînarea şi ridicîndu-se, o apropie de faţa străinei, scoase un ţipăt asurzitor, lăsă lumînarea jos şi i se aruncă de gît !

— E fata mea ! E Alice a mea ! E fata mea cea frumoasă ! Trăieşte şi s-a întors acasă ! strigă bătrîna scrîşnind, legănîndu-se încoace şi încolo la pieptul fetei, care îi îngăduia cu răceală îmbrăţişa-

rea. E fata mea! E Alice a mea! E fata mea cea frumoasă! Trăieşte şi s-a întors acasă! scrîşni ea din nou, trîntindu-se la pămînt în faţa ei, cuprinzîndu-i genunchii, lipindu-şi capul de ei şi tot legănîndu-se încoace şi încolo, cu toată frenezia de care vitalitatea ei era în stare.

— Da, mamă, răspunse Alice, îngenunchind o clipă pentru a o săruta, dar căutînd, chiar pe cînd făcea aceasta, să se descătuşeze din îmbrăţişarea ei. Iacă am sosit. Linişteşte-te, mamă, hai, linişteşte-te. Scoală şi şezi pe scaunul tău. Ce rost au toate astea?

— Ia te uită că s-a întors mai aspră de cum a plecat! strigă mama, privind în sus, la faţa ei şi tot ţinîndu-se de genunchii ei. Nu-i pasă de mine! După atîţia ani şi după viaţa nenorocită pe care am dus-o.

— Ce vrei, mamă? — spuse Alice, scuturîndu-şi zdreanţa de rochie pentru a o descătuşa de bătrînă — n-ai fost numai tu nenorocită. Anii au trecut peste mine ca şi peste tine şi am suferit şi eu mizerie ca şi tine. Hai, scoală, mamă, scoală!

Mama se sculă, plînse, îşi frînse mîinile şi rămase la o oarecare depărtare, tot privind-o. Apoi luă din nou lumînarea şi, dînd tîrcoale fetei, o cercetă din cap şi pînă în picioare, gemînd tot timpul. Puse apoi lumînarea jos, se aşeză pe scaun şi, bătînd din palme pentru a însoţi un fel de melodie lugubră şi legănîndu-se mereu dintr-o parte într-alta, nu încetă să bocească şi să se văicărească.

Alice se ridică, scoase haina udă de pe ea şi o puse deoparte. Apoi, se aşeză ca mai înainte şi, cu braţele încrucişate şi ochii aţintiţi la foc, rămase ascultînd în tăcere, cu o faţă dispreţuitoare, văicărelile fără şir ale bătrînei ei mame.

— Nu cumva, mamă, te aşteptai să mă întorc tot atît de tînără cum am plecat? spuse ea, într-un tîrziu, îndreptîndu-şi ochii către bătrînă. Credeai cumva că o viaţă dusă printre străini, cum am dus-o eu, te face să arăţi mai frumoasă? Aşa şi-ar zice cine te-ar auzi vorbind!

— Nu-i de loc aşa ! strigă mama. Ştii tu că nu-i aşa !

— Da atunci cum e ? răspunse fiica. Mai lasă toate astea, mamă. Să ştii, mi-e mai uşor să plec decît mi-a fost să vin aici.

— Aoleu ! Aoleu ! izbucni mama. După atîţia ani mă ameninţă că mă părăseşte chiar în clipa în care s-a întors.

— Ascultă, mamă, ţi-o mai spun încă o dată, anii au trecut peste mine cum au trecut şi peste tine, zise Alice. M-am întors mai înăsprită ? Aşa-i ! M-am întors mai înăsprită. Dar ce, te aşteptai la altceva ?

— Mai aspră cu mine ! Cu mama care te-a făcut ! strigă bătrîna.

— Nu ştiu zău cine m-a înăsprit mai rău, dacă nu chiar mama mea, răspunse ea, şezînd cu braţele încrucişate, cu sprîncenele încruntate şi cu buzele strînse. ca şi cînd ar fi vrut să alunge cu sila orice duioşie din inima ei. Ascultă, mamă, să-ţi spun eu vreo două-trei vorbe. Dacă ne-om înţelege noi acum, poate n-o să ne mai certăm pe urmă. Am plecat copilă şi m-am întors femeie. Am plecat ca o copilă neascultătoare şi firește că nici acum, cînd m-am întors, nu sînt mai bună. Dar ţi-ai făcut tu oare datoria de mamă faţă de mine ?

— Eu ? strigă bătrîna. Faţă de copila mea ! Da'ce, are o mamă vreo datorie faţă de copila ei ?

— Ţi se pare nefiresc, aşa-i ? răspunse fiica, privind la ea cu răceală şi cu faţa încruntată, închisă şi aspră, dar frumoasă. M-am gîndit la asta uneori în timpul anilor mei de singurătate, pînă ce m-am obişnuit cu gîndul. Am auzit mereu vorbindu-se de îndatoriri atît înainte cît şi acum, în urmă, dar mi s-a vorbit mereu, doar de îndatoririle mele faţă de alţii. M-am mirat eu într-una — atunci ca şi acum — doar aşa, ca să-mi treacă vremea, dacă nimeni, nu mi-o fi datorat niciodată şi mie ceva.

Mama şedea schimonosindu-se, mormăind şi clătinînd capul, dar nu se putea deslusi dacă voia să-şi

arate prin asta supărarea, pocăința, împotrivirea sau numai neputința ei trupească.

— A fost cîndva o copilă pe care o chema Alice Marwood — spuse fiica cu un hohot de rîs și privind în jos cu un dispreț batjocoritor — născută în sărăcie și părăsire și crescută la fel. Nimeni n-a învățat-o nimic bun, nimeni nu i-a ieșit înainte ca să-i dea o mînă de ajutor, nimeni n-a avut grijă de ea.

— Nimeni! răspunse mama, ca un ecou, arătîndu-se cu degetul și lovindu-se în piept.

— Toată grija ce a cunoscut — răspunse fiica — au fost bătaia, lipsurile și ocările. Ar fi crescut ea mai bine fără atîta grijă. A trăit în case ca asta și și-a făcut veacul pe străzi, în mijlocul unor lepădături ca ea; dintr-o atare copilărie a ieșit totuși frumoasă la înfățișare. Cu atît mai rău pentru ea! Ar fi fost mai bine de ea să fi fost luată la goană și omorîtă pentru urîțenia ei.

— Dă-i înainte! Dă-i înainte! strigă mama.

— Îi dau, mamă, n-ai grijă, răspunse fiica. A fost cîndva o fată pe care o chema Alice Marwood. Era frumoasă! Ce a învățat, a învățat prea tîrziu și n-a învățat decît de-ale rele. Și atunci prea s-au îngrijit toți de ea, prea a fost răsfățată, prea încunajată, prea curtată. Îți plăcea grozav atunci, și te îmbogățeai! Ceea ce s-a întîmplat cu fata asta se întîmplă cu mii de fete în fiecare an. O femeie pierdută mai mult, că doar pentru asta era născută.

— După atîția ani de zile — se văicări bătrîna — iată cu ce-mi vine fata mea!

— Las' c-o să isprăvească repede, spuse fiica. A fost cîndva o criminală pe care o chema Alice Marwood, o copilă încă, dar părăsită și alungată. A fost judecată și a fost osîndită. Și, Doamne-Dumnezeule, cum vorbeau despre asta domnii din Inalta Curte! Și ce grav era judecătorul cînd vorbea de datoria ei și de felul cum și-a pervertit frumoasele daruri cu care o înzestrase firea — ca și cînd el n-ar fi știut mai bine ca oricine că tocmai acele daruri i-au fost

blestemul! Şi ce frumos predica el despre atotputernicul braţ al Legii! Aşa de frumos că ar fi putut s-o salveze cînd mai era încă o copilă nevinovată şi neajutorată. Şi ce grozav de solemne şi pline de evlavie erau toate astea! Să ştii că de multe ori de atunci m-am gîndit la ele!

Îşi încrucişă strîns braţele pe piept şi rîse, cu un rîs faţă de care urletul bătrînei părea melodios.

— Aşa a fost dusă Alice Marwood, mamă — urmă fiica — ca să înveţe cum să-şi împlinească datoria, acolo unde era de douăzeci de ori mai puţin simţ al datoriei şi mai multă ticăloşie, nedreptate şi infamie decît aici. Şi de acolo Alice Marwood s-a întors femeie. O femeie aşa cum trebuie să fie după toate astea. Cînd îi va sosi sorocul, o să fie desigur şi mai multă solemnitate, şi mai multe vorbe frumoase, un braţ şi mai puternic, dar cu Alice se va fi sfîrşit; dar să nu se sperie domnii aceia mari, că n-o să rămînă ei fără treabă. Sînt ei destui vagabonzi, băieţi şi fete, crescînd pe străzile pe care îşi fac veacul, care o să le dea de lucru pînă o să facă averi.

Bătrîna îşi rezemă coatele pe masă şi, luîndu-şi faţa în mîini, se prefăcu de parcă ar fi chinuită de deznădejde — sau poate că şi era într-adevăr.

— Asta-i! Am sfîrşit, mamă, spuse fiica cu o mişcare bruscă a capului, ca şi cînd ar fi vrut să înlăture subiectul. Am spus destul. Să nu mai fie vorba între noi de îndatoriri orice ar fi să facem. Copilăria ta a fost ca şi a mea, după cîte bănuiesc. Cu atît mai rău pentru noi amîndouă. Nu vreau să te dojenesc, nici să mă apăr. De ce aş face-o? Toate astea s-au sfîrşit de mult. Dar acum sînt femeie — nu mai sînt fată — şi nici tu nici eu n-avem de ce să facem inventarul vieţii noastre ca domnii de la Curte. Ştim şi aşa prea bine totul despre viaţa noastră.

Pierdută şi înjosită cum era, frumuseţea strălucea totuşi atît pe faţa cît şi în toată înfăţişarea ei, care, chiar atunci cînd expresia îi era mai încruntată, ar fi părut tot frumoasă pînă şi în ochii observatorului

celui mai superficial. Cînd tăcu, fața ei, care fusese grozav de frămîntată, se potoli. Ochii negri, ațintiți la foc, pierdură strălucirea dureroasă care îi însuflețise și lăsară să apară o strălucire îmblînzită parcă de durere și, din toată mizeria și oboseala ei, se putu întrevede o rază, izvorînd ca de la un sărman înger izgonit din rai.

Mama, după ce privi la ea cîtva timp, fără să spună nimic, îndrăzni să-și furișeze mîna uscătivă pe deasupra mesei, înspre ea și, văzînd că i-o îngăduie, îi atinse fața și îi mîngîie părul. Simțind, după cum i se păru, că bătrîna era sinceră în aceste dovezi de grijă ce-i arătă, Alice nu făcu nici o mișcare de împotrivire. Ca urmare, mama, înaintînd încetul cu încetul, îi împleti părul, îi scoase ghetele ude din picioare — dacă se poate spune că erau ghete — îi puse pe umeri o broboadă uscată și se învîrti cu blîndețe în jurul ei, tot mormăind ceva, pe măsură ce recunoștea tot mai mult vechile ei trăsături.

— Văd că ești grozav de săracă, mamă, spuse Alice, privind de jur împrejur, după ce șezuse cîtva timp nemișcată.

— Amarnic de săracă, draga mea, răspunse bătrîna.

O admira pe fată și totodată îi era teamă de ea. Poate că admirația, așa cum o simțea ea, își avea obîrșia în trecut, cînd pentru întîia oară își dăduse seama de toată frumusețea ce ieșea la iveală din mijlocul luptei deznădăjduite a vieții ei. Poate că frica pe care i-o inspira fata își avea obîrșia, cel puțin în oarecare măsură, în povestea trecutului pe care tocmai o auzise. Oricum o fi fost, bătrîna stătea, supusă și smerită în fața copilei ei, cu capul plecat, parcă ar fi vrut să ceară îndurare și să fie scutită de o nouă dojană.

— Din ce ai trăit?

— Am cerșit, draga mea.

— Și ai furat, mamă, nu-i așa?

— Așa cîteodată, Ally, doar cîte puțin. Sînt bătrînă și sfioasă. Am luat cîte un fleac de la copii, din cînd în cînd, dar nu prea des. Am hoinărit prin țară, puica mea, și știu acum ce știu. Și am tot stat la pîndă.

— La pîndă? răspunse fiica, privind la ea.

— Am tot dat tîrcoale unei familii, draga mea, spuse mama cu și mai multă umilință și supunere.

— Ce familie?

— Taci, drăguță. Nu te supăra pe mine, am făcut-o de dragul tău. În amintirea bietei mele copile de dincolo de mare.

Întinse spre ea o mînă rugătoare, dar o trase repede înapoi și o puse pe buze.

— Sînt ani de atunci, draga mea, urmă ea, privind sfios la fața atentă și încordată ce o înfrunta. Am dat din întîmplare peste copilița lui.

— A cui copilă?

— Nu a lui, Alice dragă, nu te uita așa la mine, nu a lui. Cum ar fi putut să fie a lui? Știi bine că n-are copii.

— Atunci a cui? întrebă fata. Ai spus a lui.

— Taci Alice, mă sperii, dragă. A domnului Dombey — doar a domnului Dombey. De atunci, dragă, i-am văzut adesea. L-am văzut și pe *el.*

Spunînd acest din urmă cuvînt, bătrîna se cutremură și se trase înapoi, ca și cînd dintr-o dată i-ar fi fost frică să n-o lovească. Dar fata, deși cu privirea plină de patimă sălbatică ațintită asupra mamei, rămase liniștită; doar brațele și le încleștă din ce în ce mai strîns pe piept, ca și cînd ar fi vrut să le împiedice de a-și face vreun rău sie însăși sau altcuiva, în furia oarbă a mîniei ce o cuprinsese.

— Nici nu i-a trecut prin minte cine aș putea fi eu, spuse bătrîna, amenințînd cu pumnul strîns. Și nici nu s-a sinchisit! murmură ea printre dinți. Dar ne-am găsit față în față urmă bătrîna. I-am vorbit și mi-a vorbit. Am stat și l-am țintuit cu ochii pe

cînd pleca de-a lungul unui pîlc de copaci şi, la fiecare pas ce făcea, îi blestemam trupul şi sufletul.

— N-ai grijă, o să-i meargă lui bine, cu toate blestemele tale, răspunse fiica cu dispreţ.

— Da, da, îi merge bine, spuse mama.

Se opri, căci faţa şi trupul fetei care stătea în faţa ei erau zguduite de furie. Pieptul părea că era gata să i se sfarme de simţirile ce clocoteau în el. Sforţarea care-i stăpînea furia şi i-o ţinea prinsă în piept nu era mai puţin cumplită decît furia însăşi şi nu înfăţişa mai puţin vădit firea înflăcărată şi primejdioasă a tinerei femei. Dar ea izbuti să se stăpînească şi întrebă, după o scurtă tăcere:

— S-a însurat?

— Nu, dragă, spuse mama.

— E gata să se însoare?

— Nu, pe cît ştiu eu, dragă. Dar stăpînul şi prietenul lui s-a însurat. Să-i urăm fericire! Să le urăm la toţi fericire! strigă femeia, mîngîindu-se singură cu braţele ei slăbănoage. Numai bucurie o să iasă pentru noi din căsătoria asta. Ascultă-mă pe mine!

Fiica se uită la ea ca şi cînd i-ar fi cerut să o lămurească.

— Dar eşti udă şi obosită, flămîndă şi însetată — spuse bătrîna, ţopăind spre bufet — şi uite, e cîte ceva pe aici, aşa puţin — vîrîndu-şi mîna în buzunar, bătrîna sună pe masă cîţiva penny — aşa puţintel. Da' tu, n-ai şi tu ceva bani, Alice dragă?

Faţa lacomă, hrăpăreaţă, vioaie, cu care puse această întrebare şi privi la ea, cînd fiica scoase din sîn micul dar ce-l căpătase de curînd, înfăţişa tot aşa de bine povestea acestei mame şi a copilei ei, cum copila însăşi o înfăţişase în cuvinte.

— Ce, asta-i tot? întrebă mama.

— N-am mai mult. N-aş avea nici atîta dacă nu i s-ar fi făcut cuiva milă de mine.

— Din mila cuiva, hai, dragă? spuse mama, aplecîndu-se cu lăcomie peste masă să vadă banii, de

care se îndoia încă atîta timp cît mai erau în mîna fetei. Hm! Șase și cu șase face doisprezece și cu șase, optsprezece... așa... să facem treabă cît mai bună cu ei. Mă duc să cumpăr ceva mîncare și băutură...

Cu o repeziciune mai mare decît ar fi fost de așteptat de la o ființă cu înfățișarea ei — căci vîrsta și mizeria o gîrboviseră tot atît pe cît era de urîtă — începu cu mîinile-i care tremurau, să-și potrivească pe cap o bonetă veche și să-și înfășoare trupul într-un șal rupt, fără a înceta să arunce priviri lacome la banii din mîna fetei.

— Da' ce bucurie poate să ne aducă nouă căsătoria aia, mamă? întrebă fiica. Încă nu mi-ai spus.

— Bucuria — spuse ea potrivindu-și îmbrăcămintea cu mîini șovăitoare — e că nu va fi dragoste de loc, în schimb multă mîndrie și multă ură, draga mea. Bucuria neînțelegerii și a certei dintre ei, mîndri cum sînt, și primejdie, primejdie mare, Alice!

— Ce primejdie?

— Am văzut eu ce am văzut. Știu eu ce știu, spuse bătrîna chicotind. Să ținem doar ochii deschiși. Să stăm și să pîndim. Fata mea mai poate să-și găsească tovărășia!

Apoi, luînd seama că fata, privind-o serios și cu mirare, strîngea fără să vrea mai tare banii în mînă, bătrîna se grăbi să pună mîna pe ei și spuse repede:

— Dar mă duc să cumpăr ceva, mă duc să cumpăr ceva.

Cum stătea cu mîna întinsă în fața fiicei, aceasta privind din nou la bani, îi duse la buze înainte de a se despărți de ei.

— Ce te-a apucat, Ally? Îi săruți? întrebă bătrîna chicotind. Tocmai ca și mine... așa fac și eu adesea. Oh! Is tare buni pentru noi! Apoi, strîngînd banul ei ros pe care-l avea dinainte, de gîtlejul ei scofîlcit: Tare buni pentru noi, dar ce folos că nu vin grămadă!

— Îi sărut, mamă — spuse fiica — sau mai bine zis i-am sărutat; nu mi-aduc aminte să o mai fi făcut vreodată de dragul celui ce mi i-a dat.

— Ăla de ţi i-a dat, hai, dragă? răspunse bătrîna şi ochii îi strălucirăcînd îi luă. Da, da! Am să-i sărut şi eu de dragul lui cînd o fi să-mi mai dea şi alţii. Dar acu mă duc să-i cheltuiesc, dragă. Mă întorc chiar acuşi.

— Parcă ai vrea să spui că ştii multe, mamă, spuse fiica urmărind-o cu privirea pînă la uşă. Te-ai făcut tare înţeleaptă de cînd ne-am despărţit.

— Ştiu! croncăni bătrîna, venind cu un pas sau doi înapoi. Ştiu mai multe decît crezi tu. Ştiu eu mai multe decît crede *el*, dragă, şi ţi le-oi spune eu numaidecît. Ştiu totul despre el.

Fiica zîmbi cu neîncredere.

— Ştiu şi ce-i cu fratele lui, Alice — spuse bătrîna, întinzîndu-şi gîtul, cu o privire plină de o răutate înspăimîntătoare — ăla de ar fi trebuit să fie acolo unde ai fost tu, pentru că furase bani şi care acum locuieşte cu soră-sa, colo pe Calea Nordului, la marginea Londrei.

— Unde?

— Pe Calea Nordului, afară din Londra. Poţi să vezi casa, dacă vrei. Aşa curăţică cum e nu-i ceva cu care să se poată făli. Nu, nu, nu — strigă bătrîna dînd din cap şi rîzînd, căci fata tresărise — nu chiar acum, că e prea departe, e la piatra de milă, unde e o grămadă de pietre. Nu, mîine, dragă, dacă o fi frumos şi eşti în toane bune. Dar mă duc să-i cheltuiesc...

— Stai pe loc! şi fata se năpusti asupra ei, cu patima ce izbucnea din nou ca o văpaie. Sora e un diavol cu faţa smeadă şi cu părul castaniu?

Bătrîna uimită şi uluită dădu din cap.

— Văd mutra lui pe faţa ei! E o casă roşie, singuratică. În faţa ei e un pridvor verde.

Bătrîna iarăşi dădu din cap.

— În care am şezut azi. Dă-mi banii înapoi.

— Alice! Draga mea!

— Dă-mi banii înapoi ori te trăsnesc!

Smulse banii din mîna bătrînei, pe cînd vorbea încă şi, nepăsătoare faţă de jelaniile şi rugăminţile ei, aruncă pe ea haina pe care de-abia o scosese şi se repezi afară.

Mama se luă după ea schiopătînd cum putu. Strigătele ei avură însă asupra fetei tot atît de puţină înrîurire ca şi asupra vîntului, ploii şi întunericului ce le înconjurau. Neînfricoşată şi fioroasă în hotărîrea ei, nepăsătoare faţă de tot ce o înconjura, tînăra femeie sfida atît vremea rea cît şi depărtarea, ca şi cînd n-ar fi fost obosită de drumul lung ce-l făcuse, şi se îndreptă către casa unde fusese ospătată. După ce merseră ca un sfert de ceas, bătrîna, sfîrşită şi cu suflarea curmată, încercă să se ţină de fustele fetei, dar mai mult nu încercă şi îşi urmară drumul prin ploaie şi întuneric. Cînd îi venea din cînd în cînd, să se vaiete, se stăpînea, de teamă ca fata să nu fugă înainte şi s-o lase singură, iar fata nu scoase nici un cuvînt tot timpul.

Era ca un ceas după miezul nopţii cînd părăsiră străzile şi intrară în întunericul mai adînc al acelui maidan în care era aşezată casa. Oraşul se vedea în depărtare lugubru şi sumbru, vîntul rece urla pe deasupra locurilor virane, totul împrejur era întunecos, sălbatic, pustiu.

— Asta-i un loc potrivit pentru mine! spuse fiica, oprindu-se ca să privească înapoi. Mi-am spus-o şi astăzi cînd am fost pe aici.

— Alice, draga mea, strigă mama, trăgînd-o binişor de rochie. Alice!

— Ce tot vrei, mamă?

— Să nu dai banii înapoi, draga mea, te rog, nu-i da. Nu ne putem îngădui aşa ceva. Ne trebuie pentru cină, dragă. Banii sînt bani, de oriunde ar veni. Spune-i ce-i vrea, dar ţine banii.

— Uită-te încoace! fu tot ce răspunse fata. Asta-i casa în care am fost. Este ori nu este casa lor?

Bătrîna făcu semn din cap că da şi din cîţiva paşi ajunseră pînă în prag. In odaia în care Alice şezuse de-şi uscase hainele se vedea lumina focului şi a unei lumînări, şi cînd Alice bătu în uşă, John Carker îi ieşi înainte.

Fu mirat să întîmpine astfel de musafiri la o asemenea oră şi o întrebă pe Alice ce vrea.

— Vreau s-o văd pe sora dumitale, spuse ea. Femeia care mi-a dat astăzi nişte bani.

Cum ea ridicase vocea, Harriet o auzi şi ieşi.

— Oh! spuse Alice. Eşti aici! Ţi-aduci aminte de mine?

— Da, fu răspunsul plin de mirare.

Faţa care cu puţin timp înainte se umilise înaintea ei, privea acum la ea cu o ură şi o sfidare de neînvins şi mîna care-i atinsese braţul cu blîndeţe era acum încleştată, mînată parcă de un gînd rău, ca şi cînd ar fi vrut s-o sugrume, ceea ce o făcu pe Harriet să se apropie de fratele ei pentru a se pune la adăpost.

— Am putut să vorbesc cu dumneata şi să nu te cunosc! Am putut să mă apropiu de dumneata şi să nu simt, din zvîcnirile sîngelui meu, ce sînge curge în vinele dumitale! strigă Alice, cu o mişcare ameninţătoare.

— Ce vrei să spui? Ce ţi-am făcut?

— Ce mi-ai făcut? răspunse cealaltă. M-ai aşezat lîngă focul dumitale, mi-ai dat mîncare şi bani, ţi s-a făcut milă de mine! Dumneata! Dumneata pe al cărei nume blestemat, scuip!

Bătrîna, cu o răutate care-i făcea hidoşenia să apară şi mai groaznică, ameninţă cu mîna pe frate şi pe soră, ca semn că e alături de fiica ei, dar în acelaşi timp o tot trăgea pe aceasta de fustă, îmbiind-o ca nu cumva să dea banii înapoi.

— Usucă-ţi-se mîna, unde am scăpat o lacrimă pe ea! Să te surzească vorba blîndă pe care ţi-oi fi spus-o! Otravă să-ţi fie buzele mele, de te-au atins! Blestemat fie acoperişul ăsta care m-a adăpostit!

Dureri şi ruşine să cadă pe capul vostru! Prăpăd să vină peste tot ce e al vostru!

Blestemînd astfel, ea aruncă banii pe jos şi îi călcă în picioare.

— Uite aşa îi calc în picioare. Nu i-aş lua nici dacă mi-ar fi podit cu ei drumul pînă la rai! Aş fi vrut mai bine ca piciorul meu însîngerat care m-a adus azi aici să se fi uscat, decît să mă aducă în casa dumitale!

Harriet, palidă şi tremurînd, îl ţinu pe loc pe fratele ei şi o lăsă să vorbească nestingherită.

— S-a potrivit bine că, tocmai la sosirea mea, am fost întîmpinată cu milă şi iertare din partea voastră sau a oricui poartă numele vostru. S-a potrivit bine că ai făcut pe doamna miloasă faţă de mine! Am să-ţi mulţumesc cînd oi muri. Am să mă rog pentru dumneata şi tot neamul dumitale, fii pe pace!

Cu o mişcare sălbatică a mîinii, ca şi cînd ar fi vrut să împrăştie ură în jurul ei şi prin asta să dea pradă pieirii pe toţi care erau acolo ridică privirile către cerul întunecat şi se pierdu în noaptea adîncă.

Mama, care tot mereu o trăsese de fuste şi privise la banii împrăştiaţi pe jos cu o lăcomie în care părea că-şi pune toate puterile, ar fi fost gata să dea tîrcoale casei, pînă ce s-ar fi stins lumina dinăuntru şi apoi să caute banii prin noroi. Dar fata o smulse de acolo şi ele plecară împreună de-a dreptul spre locuinţa lor. Bătrîna, tot miorlăind şi văicărindu-se, o dojeni pe fată pe cît putea să îndrăznească, pentru purtarea ei, care o făcuse să rămînă fără cină, tocmai în noaptea cînd se regăsiseră.

Rămase deci fără cină, afară doar de cîteva firimituri uscate, pe care le mestecă mormăind şi şezînd în faţa unui foc ce se sfîrşea, mult timp încă după ce fata, uitînd de îndatoririle ei, adormise adînc.

Nu oglindeau oare această mamă ticăloasă şi această fiică decăzută, în mic, dar vădit, halul de decădere datorit unor vicii sociale ce dăinuiesc uneori şi în

sfere mai înalte? În lumea asta rotundă, alcătuită din nenumărate cercuri concentrice, nu călătorim noi de la cele mai înalte către cele mai joase, pentru a pricepe, la urma urmei, că toate sînt foarte apropiate între ele şi că pînă şi extremele se ating şi că o dată ajunşi la capătul drumului, ne aflăm iarăşi acolo de unde am pornit? Afară de faptul că stofa e de altă calitate, acelaşi model de ţesătură nu se repetă el şi pentru cei cu sînge nobil?

Grăieşte, Edith Dombey! Şi tu, Cleopatra, cea mai bună dintre mame, spune-ne părerea ta!

CAPITOLUL XXXV

Fericita pereche

S-a şters pata neagră de pe stradă! Dacă casa domnului Dombey tot se mai poate deosebi de celelalte, e că nu poate fi întrecută în strălucire şi că le priveşte pe celelalte de sus. E o zicătoare: „Căminul e cămin, fie el oricît de modest". Dacă zicătoarea se potriveşte şi în împrejurarea contrarie: „Căminul e cămin, fie el oricît de măreţ", ce mai altar s-a ridicat aici Penaţilor!

În seara asta scînteiază lumină prin ferestre, jeraticul roşu al focurilor răspîndeşte căldură şi lumină pe draperiile de catifea şi pe covoarele moi, cina aşteaptă să fie servită şi masa, deşi pregătită numai pentru patru persoane, e bogat împodobită. Bufetul e încărcat cu farfurii de argint. Este întîia oară, cînd, după ultimele schimbări, casa este pregătită pentru a fi locuită şi fericita pereche este aşteptată din clipă în clipă.

In ce priveşte interesul şi aşteptările ce deşteaptă în gospodărie, această seară a întoarcerii acasă urmează numaidecît după dimineaţa nunţii. Doamna

Perch ia ceaiul în bucătărie. A făcut ocolul casei, a prețuit la metru mătăsurile și damascurile și, tot admirînd și minunîndu-se, a mîntuit toate interjecțiile din vocabular. Tapițerul-șef, care și-a lăsat sub un scaun din hol pălăria cu o batistă în ea, amîndouă mirosind tare a șerlac inspectează din ochi casa, privind în sus spre cornișe și în jos spre covoare. Cîteodată, într-o tresăltare plăcută de bucurie și cu simțăminte de nedescris, scoate din buzunar un metru și măsoară, cu el, ca și cînd s-ar hărțui cu cineva, toate lucrurile mai de preț din casă. Bucătăreasa e în toane bune și spune că nu vrea altceva decît să aibă un loc unde vine multă lume (și face prinsoare, pe un bănuț, că de acum înainte așa va fi) pentru că e veselă, așa a fost de copil, și nu-i pasă ce gîndesc alții despre ea!

Din pieptul doamnei Perch izvorăște, cu multă simțire, drept răspuns, un murmur de aprobare și încurajare. Tot ce nădăjduiește jupîneasa este ca ei să fie fericiți, dar căsnicia e o loterie și cu cît se gîndește mai mult, cu atît mai mult simte cît de sigură și independentă este viața de unul singur. Domnul Towlinson e posomorît și mînios și spune că asta e și părerea lui și că, de altfel, el ar vrea război și: „Jos cu francuzii", fiindcă acest tînăr are îndeobște părerea că orice străin este și trebuie să fie francuz, prin legea firii!

La fiece zgomot de roți, toți se opresc — orice s-ar discuta în clipa aceea — și ascultă. De cîteva ori toți sar în sus și strigă: „Au sosit!" Dar nu au sosit încă și bucătăreasa începe să se plîngă că mîncarea a fost adusă de două ori înapoi și tapițerul-șef tot mai inspectează prin camere, netulburat în visurile lui fericite.

Florence e gata să-și primească tatăl și pe noua ei mamă. Aproape că nu știe dacă emoțiile ce se zbat în pieptul ei se nasc din plăcere sau din durere. Dar fluturarea inimii îi trimite mai multă culoare în obraji și strălucire în ochi. Jos, în subsol, servitorii spun,

apropiindu-şi capetele — fiindcă ei cînd vorbesc de ea vorbesc întotdeauna încet — ce frumoasă e în astă-seară domnişoara Florence şi ce dulce domnişoară s-a făcut, biata, draga de ea! Urmează o pauză; apoi bucătăreasa, ca preşedintă, simţind că părerea ei este aşteptată se miră de... dar aici se opreşte. Şi jupîneasa se miră şi tot aşa doamna Perch, care are fericita însuşire socială de a se mira întotdeauna cînd se miră alţii, fără să se sinchisească de loc de ce anume se miră. Domnul Towlinson, care găseşte acum un prilej de a scoborî nivelul dispoziţiei doamnelor la nivelul său propriu, spune: „Aşteptaţi, să vedeţi". El doreşte ca „unele persoane" să fi ieşit din încurcătura asta. Bucătăreasa scoate atunci un suspin şi şopteşte: „Of! E o lume ciudată, ce să spun!" şi după ce a făcut ocolul mesei, adaugă cu convingere: „Dar pentru domnişoara Florence nici o schimbare nu poate fi mai rea, Tom!" Răspunsul domnului Towlinson, plin de înţelesuri înfricoşătoare, este: „Of! şi totuşi s-ar putea!" dar simţind că un biet muritor cu greu ar putea să fie mai profetic sau să înainteze mai mult pe această cale, nu mai spune nimic.

Doamna Skewton, pregătită să primească pe fiica ei iubită şi pe scumpul ei ginere cu braţele deschise, s-a gătit în acest scop cu o rochie foarte tinerească, cu mîneci scurte. In prezent, farmecele ei coapte înfloresc totuşi în umbra propriului ei apartament, de unde nu a mai ieşit, de cînd a intrat, cu puţine ceasuri mai înainte în stăpînirea lui şi unde e gata să se necăjească din pricină că masa întîrzie. Pe de altă parte jupîneasa, care ar trebui să fie un schelet, dar în realitate e o domnişorică nostimă, se simte într-o stare foarte plăcută, socotind că leafa ei trimestrială e mai sigură decît pînă acum şi prevăzînd o mare îmbunătăţire în ce priveşte locuinţa şi hrana.

Unde o fi fericita pereche pe care o aşteaptă această mîndră casă? Oare aburul, fluxul şi refluxul, vîntul

și caii, toate laolaltă, și-au potolit graba pentru a zăbovi să privească la o atare fericire? Sînt oare amorașii și grațiile care roiesc în jurul lor atît de numeroși încît le împiedică înaintarea? Sînt oare atîtea flori pe drumul lor fericit, încît de-abia pot să înainteze de-a lungul lui fără să se încurce printre trandafirii fără spini și prin măceșii cu dulce parfum?

În fine au sosit! Se aude zgomotul roților; se aude din ce în ce mai tare și o trăsură trage la scară. Un ciocănit puternic — al feciorului străin, cel nesuferit — se aude, și apoi domnul Towlinson și compania se reped la ușă să o deschidă. Domnul Dombey și mireasa coboară din trăsură și intră braț la braț!

— Dulcea mea Edith! țipă de pe scară o voce foarte mișcată. Dragul meu Dombey! și mînecile scurte se încolăcesc peste fericita pereche și îi îmbrățișează.

Florence coboară și ea în hol, dar nu înaintează, păstrîndu-și sfioasa ei urare de bun venit, pînă cînd aceste manifestări înflăcărate și drăgăstoase se vor fi domolit; dar ochii lui Edith o caută chiar din prag, și, părăsind pe mama ei atît de simțitoare, numai cu o ușoară sărutare pe obraz, se repede spre Florence și o îmbrățișează.

— Ce mai faci, Florence? spune domnul Dombey, întinzîndu-i mîna.

Cînd Florence, tremurînd, o ridică spre buze, îi întîlni privirea. Era distantă și rece, totuși îi aprinse în inimă credința că văzuse în ea ceva mai mult interes decît i-ar fi arătat altădată. Da, pe fața lui apărea chiar o ușoară surprindere la vederea ei — și nu părea o surpindere neplăcută. Florence nu îndrăzni să-și mai ridice ochii spre ai lui, dar simți că el se mai uită o dată la ea — și nu mai puțin binevoitor. Oh! Ce fior de bucurie o cuprinse, deșteptat chiar și numai de această slabă și încă neîntemeiată adeverire a nădejdii că ea va reuși poate să-l cîștige, cu ajutorul noii și frumoasei ei mame!

— Sper că nu-ţi va trebui mult timp ca să te îmbraci, doamnă Dombey? întrebă domnul Dombey.

— Sînt numaidecît gata.

— Să se servească masa peste un sfert de oră.

Cu aceste cuvinte, domnul Dombey păşi mîndru spre cabinetul său de toaletă şi doamna Dombey se duse într-al ei. Doamna Skewton şi Florence se îndreptară spre salon, unde această desăvîrşită mamă socoti că e de datoria ei să verse cîteva lacrimi ce nu puteau fi oprite şi care se presupuneau smulse de fericirea fiicei sale. Ea încă le ştergea foarte gingaş cu un colţ de dantelă al batistei, cînd ginerele apăru.

— Şi cum ai găsit Parisul, dragul meu Dombey, acest încîntător oraş? întrebă ea, stăpînindu-şi emoţia

— Era frig, răspunse domnul Dombey.

— Vesel ca întotdeauna, fără îndoială? spuse doamna Skewton.

— Nu tocmai. Mi s-a părut trist, spuse domnul Dombey.

— Haida-de, dragul meu Dombey! Parisul trist? făcu ea şăgalnic.

— Asta-i impresia ce mi-a făcut-o mie, doamnă, spuse domnul Dombey, cu o politeţe gravă. Cred că şi doamna Dombey l-a găsit trist. Mi-a şi spus-o de vreo două ori.

— Oh! Fată rea ce eşti! strigă doamna Skewton, adresîndu-se scumpei ei fiice care tocmai intra. Ce erezii îngrozitoare ai spus despre Paris?

Edith îşi ridică sprîncenele cu un aer de oboseală şi, trecînd prin uşile mari ce erau larg deschise, ca să se vadă întregul şir de camere în noua lor splendoare, ea zvîrli doar în treacăt o privire spre ele şi se aşeză lîngă Florence.

— Dragă Dombey — spuse doamna Skewton — în ce chip fermecător au folosit oamenii ăştia toate ideile pe care noi le-am sugerat! Ai făcut din casa asta un adevărat palat!

— E frumos! spuse domnul Dombey, privind împrejur. Am dat ordin să nu se cruțe nici o cheltuială și cred că tot ce poate face banul a făcut.

— Și ce nu poate face banul, dragă Dombey? observă Cleopatra.

— E puternic, doamnă, răspunse Dombey. Se uită spre soția sa în felul lui demn, dar ea nu scoase nici o vorbă.

— Sper, doamnă Dombey — spuse el foarte răspicat, îndreptîndu-se către ea după o clipă de tăcere — că aprobi și dumneata aceste schimbări.

— Sînt frumoase pe cît pot fi de frumoase, răspunse ea cu o mîndră nepăsare. Da, într-adevăr, așa ar trebui să fie. Presupun că așa și sînt.

Pe fața ei trufașă era întotdeauna o expresie disprețuitoare ce părea a fi nedespărțită de ea; dar disprețul cu care primea orice apel spre admirație, respect sau considerație pentru bogăția lui, indiferent cît de ușor sau de obișnuit ar fi fost acel dispreț, îi da o expresie nouă, cu totul deosebită și de o intensitate pe care nu i-o putea da nici o altă împrejurare. Fie că domnul Dombey, amețit de propria sa măreție, și-ar fi dat seama de asta sau nu, prilejurile ca el să fie cu desăvîrșire lămurit în această privință nu lipsiseră nici pînă acum. In clipa aceasta însă s-ar fi putut lămuri pe deplin, datorită privirii cu care ea îl străfulgerase repede și cu dispreț după ce pîndise ca să vină vorba despre casa cu care el se mîndrea atîta. Ar fi putut citi în acea singură privire că nimic din ceea ce bogăția lui putea să-i ofere, chiar dacă ar fi fost de zece mii de ori mai bogat, nu ar fi putut să-i atragă din partea acestei femei sfidătoare, nici măcar o privire mai blîndă de recunoștință; deși legată de el, ea era cu tot sufletul pornită împotriva lui. Ar fi putut citi în această privire că ea îi disprețuia averea tocmai din pricina înrîuririi murdare, mercenare, pe care o avusese asupra ei, deși ea pretindea acea avere ca o plată, e drept josnică, fără valoare, totuși ca o răsplată pen-

tru tîrgul ce făcuse primind să-i fie soţie. Ar fi putut citi în acea privire că deşi ea primea să fie pălmuită de propriul ei dispreţ şi de propria ei mîndrie, totuşi se simţea înjosită la cea mai nevinovată aluzie despre bogăţia lui, coborîtă tot mai mult în faţa propriului ei respect şi sufletu-i era pîrjolit şi pustiit tot mai adînc.

In fine, cina fu anunţată şi domnul Dombey o conduse jos pe Cleopatra. Edith şi fiica lui îi urmară. Trecînd pe lîngă bogăţia de aur şi argint de pe bufet ca şi cum ar fi fost o grămadă de gunoi şi fără a binevoi măcar să arunce o privire asupra eleganţei din jur, Edith pentru prima oară, îşi luă locul la masa lui unde, tot timpul ospăţului stătu ca o statuie.

Domnul Dombey, foarte asemănător şi el cu o statuie, se mulţumea să vadă pe frumoasa lui soţie nemişcată, mîndră şi rece. Îl satisfăcea purtarea ei care era în genere elegantă şi graţioasă şi găsea că se potriveşte cu el. De aceea, prezidînd cu obişnuita lui demnitate, fără să răsfrîngă asupra soţiei sale nici un pic de căldură sau să spună vreo glumă, împlini onorurile mesei cu o satisfacţie rece şi, deşi această masă de inaugurare nu fu socotită de cei de jos, din oficiu, ca un mare succes sau ca un început plin de făgăduinţe, ea se scurse într-un fel destul de cuviincios, de elegant şi de rece.

Curînd după ceai, doamna Skewton, care se prefăcea că e copleşită şi istovită de emoţia fericirii ce o deşteptase în ea revederea dragii ei copile, unită cu bărbatul iubit, dar care (şi pe drept) găsea acum plicticoasă această reuniune de familie, după ce mai bine de un ceas căscă fără încetare la adăpostul evantaiului se duse să se culce. Edith plecă pe tăcute şi ea şi nu se mai întoarse. Aşa se întîmplă că Florence, care fusese sus ca să mai vorbească cu Diogene, întorcîndu-se în salon cu coşuleţul ei de lucru, nu găsi acolo pe nimeni decît pe tatăl ei, care se plimba în lung şi în lat în mijlocul tristei măreţii.

— Iartă-mă, tată. Vrei să plec? spuse Florence din uşă cu voce slabă.

— Nu, răspunse domnul Dombey, privind peste umăr. Poţi să vii şi să pleci, Florence, cînd vrei şi cum îţi place. Asta nu e camera mea particulară.

Florence intră şi se aşeză cu lucrul ei de mînă, ceva mai departe, la o măsuţă. Se găsea pentru prima oară în viaţa ei, şi pe cît îşi amintea, cu siguranţă pentru prima oară din copilăria ei, şi pînă în ceasul de faţă, singură în tovărăşia tatălui. Ea, tovarăşul lui firesc, singurul său copil, care în viaţa ei singuratică şi în amarul ei cunoscuse suferinţa unei inimi frînte! Ea, care în dragostea ei respinsă nu şoptise numele lui, seara în faţa lui Dumnezeu, deoît însoţit de o binecuvîntare înlăcrimată, poate mai apăsătoare pentru el decît un blestem! Ea, care se rugase să moară tînără pentru ca să moară în braţele lui. Ea, care, prin toate astea, răsplătea suferinţa dispreţului şi a răcelii cu o dragoste răbdătoare şi care nu cerea nimic, iertîndu-l şi apărîndu-l ca un bun înger păzitor.

Tremura şi ochii îi erau umezi. Pe cînd păşea prin cameră prin faţa ei, făptura lui părea că creşte în înălţime şi dimensiuni: aci era cu totul ştearsă şi nedesluşită, aci devenea iar limpede şi clară şi acum Florence părea să gîndească că toate acestea s-au întîmplat aidoma, cu mulţi ani în urmă. Îi era dor de el şi totuşi se ferea de el. Ce simţire nefirească pentru un copil nevinovat! Dar ce nefirească fusese mîna care condusese plugul tăios şi brăzdase cu el firea ei blîndă pentru a-şi semăna propria lui sămînţă.

Grijulie, să nu-l întristeze sau să-l jignească prin tristeţea ei, Florence se stăpînea şi sta liniştită cu lucrul de mînă. După mai multe plimbări de-a curmezişul camerei, el se opri şi, retrăgîndu-se într-un colţ mai întunecat, la o oarecare depărtare, se aşeză într-un fotoliu, îşi acoperi faţa cu o batistă şi se pregăti să doarmă.

Florence era mulțumită să stea acolo să-l vegheze, întorcîndu-și din cînd în cînd ochii spre el. Cînd fața ei era aplecată peste lucru, îl veghea doar cu gîndurile și era tristă dar fericită să-l știe dormind, în timp ce ea era acolo și că prezența ei, atîta timp străină și interzisă, nu-l neliniștea.

Ce gînduri ar fi avut dacă ar fi știut că tatăl ei o privește cu luare-aminte, că vălul de pe ochii lui, fie din întîmplare, fie dinadins, era așezat în așa fel încît o putea vedea și că privirea lui nu-i părăsise fața nici o clipă! Dacă ar fi știut că atunci cînd ea privea spre el cum ședea în acel colț întunecat, ochii ei mai serioși și mai patetici în graiul lor mut, fără să știe, îl învinuiau mult mai mult în tăcerea lor decît ar fi făcut-o cei mai iscusiți oratori din lume; dacă ar fi știut că atunci cînd ea își apleca din nou capul peste lucru, el răsufla mai ușurat, dar privea cu aceeași luare-aminte la ea — la fruntea ei albă, la părul ce-i cădea în bucle, la mîinile ei sîrguitoare și că ochii lui, o dată atrași de această privelițte, nu se mai puteau despărți de ea!

Dar în timpul ăsta, care vor fi fost gîndurile lui? Cu ce simțiri tot privea el pe ascuns la fata lui cea atît de necunoscută de el? Citea oare o dojană pe fața ei liniștită și în ochii ei blînzi? Începuse el oare să simtă cît de mult îi nesocotise drepturile la dragostea lui? Ajunsese, în sfîrșit, inima lui să fie mișcată, și el însuși să-și dea seama de cruda nedreptate ce săvîrșise?

Sînt clipe de înduioșare chiar în viața oamenilor celor mai severi și aspri, deși astfel de oameni își păstrează adesea tainele în adîncul inimii. Înfățișarea ei frumoasă, faptul că aproape devenise femeie, fără ca el să-și dea seama, vor fi putut scoate la iveală astfel de clipe, chiar în viața lui trufașă. Ele s-ar fi putut naște din trecătorul gînd că avusese la îndemînă putința de a-și asigura un cămin fericit, că avusese chiar la picioarele lui pe bunul geniu al unui astfel de cămin și că, în semeția lui bățoasă,

nu-l recunoscuse, ci, plecînd, îl pierduse şi se pierduse şi pe el. Ar fi rămas întipărite în sufletul lui astfel de clipe dacă o elocinţă simplă, limpede, vorbind chiar numai din ochii ei, inconştienţi de faptul că el îi privea, i-ar fi spus: „Te conjur, tată, te conjur, pe paturile de moarte pe care le-am vegheat, pe copilăria mea plină de suferinţă, pe întîlnirea noastră în miez de noapte în această casă tristă, pe vaietul ce mi-a smuls durerea inimii mele; te conjur, tată, îndreaptă-te către mine şi caută să-ţi găseşti un adăpost în dragostea mea, pînă ce nu va fi prea tîrziu!" Ce ar fi putut prilejui gînduri mai meschine, ca bunăoară acela că fiul lui mort, înlocuit acum prin noua legătură a tatălui, ar fi putut ierta surorii lui că i-a luat locul în dragostea tatei. Poate chiar numai simpla asociere a persoanei ei, privită ca o podoabă, cu toată podoaba şi pompa din jurul lui, ar fi fost de ajuns. O privea din ce în ce cu mai multă duioşie. Pe măsură ce o privea, chipul ei se făcea una cu acela al copilului pe care îl iubise şi abia mai putea să le deosebească. Pe măsură ce o privea, o vedea pentru o clipă într-o lumină mai limpede şi mai strălucitoare, nu aplecată peste patul copilului ca o rivală a lui — ce gînd monstruos! — ci ca duhul ocrotitor al casei lui, păzindu-l şi pe el, cum şedea atunci cu capul rezemat pe mînă, la picioarele micului pat. Ar fi vrut să-i vorbească şi să o cheme lîngă el. Cuvintele: „Florence, vino încoace", abia îi veniseră pe buze — deşi foarte încet şi cu greutate, deoarece erau atît de neobişnuite — cînd ele fură oprite şi înăbuşite de un pas pe scară.

Era pasul nevestei sale. Îşi schimbase rochia cu care luase parte la cină cu o rochie de casă si-şi lăsase părul despletit să-i cadă pe umeri. Dar nu aceasta era schimbarea care îl făcu să tresară.

— Dragă Florence — spuse ea — te-am căutat peste tot.

Se aşeză lîngă Florence, se aplecă şi îi sărută mîna. Aproape că el nu-şi recunoscu soţia. Era atît de schim-

bată. Nu numai că zîmbetul ei i se păru nou — deşi nu-l văzuse niciodată — dar şi felul ei de a fi, sunetul vocii, lumina ochilor, interesul, încrederea şi dorinţa de a place, toate acestea o făceau să nu mai fie Edith.

— Încet, mamă dragă. Tata doarme.

Era iarăşi Edith, acum, cînd privi spre colţul unde şedea el; îi recunoscu faţa şi toată înfăţişarea.

— Nu mă aşteptam să te găsesc aici, Florence. Era schimbată şi îmblînzită — şi asta numai într-o clipă.

— Am plecat de aici mai devreme, dinadins, ca să stau sus de vorbă cu tine, urmă Edith. Dar, ducîndu-mă în camera ta, mi-am găsit pasărea zburată şi am stat tot timpul acolo aşteptînd-o să se întoarcă.

Într-adevăr, dacă Florence ar fi fost o pasăre, n-ar fi putut s-o strîngă cu mai multă dragoste şi drăgălăşenie la sînul ei.

— Drăguţa mea!

— Crezi că tata nu se va mira să mă găsească aici cînd se va deştepta? întrebă Florence şovăind.

— Tu crezi că da, Florence? spuse Edith, privind-o drept în faţă.

Florence lăsă capul jos, se ridică şi îşi luă coşuleţul de lucru. Edith îşi trecu mîna pe sub braţul ei şi amîndouă plecară din cameră ca două surori. Pînă şi pasul ei este altul, se gîndi domnul Dombey, pe cînd ochii lui o urmăreau.

El rămase în noaptea aceea nemişcat, în colţul lui retras, timp atît de îndelungat, încît orologiul bisericii bătu ceasul trei şi el încă nu se ridicase. Tot timpul faţa-i era îndreptată spre locul unde şezuse Florence. Odaia se întunecă pe măsură ce lumînările păliră şi se stinseră, iar pe faţa lui se lăsă întunericul şi rămase acolo mai adînc decît orice întuneric adus de noaptea cea mai întunecoasă.

Florence şi Edith şezînd în faţa focului, în camera dosnică, în care murise micul Paul, stătură îndelung de vorbă. Diogene, care le era tovarăş, se împotrivise la început la primirea lui Edith în tovărăşia lor şi nici

chiar din respect pentru dorința stăpînei sale, nu se împăcase cu prezența ei, decît mîrîind. Dar ieșind, puțin cîte puțin din vestibulul unde se retrăsese supărat, păru în curînd să priceapă că, deși mînat de cele mai bune gînduri, făcuse totuși una din acele greșeli pe care uneori le născocește mintea cea mai bine rînduită a unui cîine. Ca și cînd ar fi vrut să ceară iertare prietenește, se așeză între ele două, în fața căminului, la căldura focului, gîfîind, cu limba scoasă, și ascultînd cu un aer nerod la conversație.

Aceasta se învîrti mai întîi în jurul cărților și preocupărilor favorite ale lui Florence, și al modului în care ea își petrecuse vremea de la nuntă încoace. Ultimul subiect atins îi reaminti o grijă care o apăsa pe inimă și o făcu să spună, cu lacrimi în ochi :

— Oh, mamă ! Am avut de atunci o mare întristare.

— Tu, o mare întristare, Florence ?

— Da, bietul Walter s-a înecat.

Florence își îngropă fața în mîini și plînse din toată inima. Oricît de multe lacrimi tainice vărsase ea pentru soarta lui Walter, ele tot mai curgeau și acum cînd se gîndea la el sau vorbea de el.

— Dar istorisește-mi, drăguțo, spuse Edith, liniștind-o. Cine era Walter ? Ce aveai tu cu el ?

— Era fratele meu, mamă. După ce a murit scumpul meu Paul, ne-am hotărît să fim ca frate și soră. Îl cunoșteam de mult de cînd eram copil mic. Îl cunoștea pe Paul, care îl iubea foarte mult. Paul, în ultimele lui clipe a spus : „Tată, să ai grijă de Walter, mie mi-a fost drag". Walter a fost adus la patul lui ca să-l vadă și a fost aici atunci, în camera asta.

— Și *el,* a avut el oare grijă de Walter ? întrebă Edith serioasă.

— Tata ? L-a trimis în străinătate. S-a înecat cînd s-a scufundat corabia cu care călătorea, spuse Florence plîngînd cu hohote.

— Știe *el* că Walter a murit ? întrebă Edith.

— Nu știu, mamă. N-am cum să știu, dragă mamă ! spuse Florence, plîngînd, lipindu-se de ea ca pentru

a cere ajutor şi ascunzîndu-şi faţa la sînul ei. Ştiu că dumneata ai văzut...

— Stai, opreşte-te, Florence! Edith se făcu atît de palidă şi vorbi cu atîta seriozitate, încît Florence nu aşteptă să-i pună mîna pe buze ca să se oprească. Povesteşte-mi mai întîi tot ce ştii despre Walter; lasă-mă să-i aflu întreaga poveste.

Florence îi povesti tot ce ştia ea. Îi pomeni pînă şi de prietenia cu domnul Toots, de care, chiar în marea ei durere, putea doar cu greu să vorbească, fără să zîmbească printre lacrimi, deşi avea pentru domnul Toots o adîncă recunoştinţă. Cînd sfîrşi povestirea, pe care Edith, ţinîndu-i mîna, o ascultase cu mare luare-aminte, aceasta, după o scurtă tăcere, spuse:

— Ce spuneai tu, Florence, că ştii să fi văzut eu?

— Că pe mine, mamă — spuse Florence, cu acelaşi apel mut şi ascunzîndu-şi faţa ca mai înainte la sînul ei — el nu mă iubeşte. Nici nu m-a iubit vreodată. N-am ştiut niciodată cum să fac ca să mă iubească. Am pierdut drumul spre inima lui şi n-am avut pe nimeni care să mi-l arate. Vai! Lasă-mă să învăţ de la dumneata cum să fac să mă iubească tata. Învaţă-mă dumneata, care ştii asta atît de bine. Lipindu-se şi mai strîns de ea, Florence, după ce mai spuse cîteva cuvinte calde de recunoştinţă şi dragoste, se simţi uşurată de trista ei taină şi plînse îndelung dar nu cu atîta amar ca înainte, în braţele noii ei mame.

Palidă ca un cadavru şi cu o faţă care trăda că luptase ca să se stăpînească, pînă ce mîndra ei frumuseţe încremenise ca moartea, Edith privi în jos la copila care plîngea şi o sărută. Apoi, desfăcîndu-se puţin cîte puţin de ea şi dînd-o la o parte, maiestuoasă şi calmă ca o statuie de marmură, spuse, cu o voce ce se adîncea pe măsură ce vorbea, fără totuşi să dea vreun semn de emoţie:

— Florence, tu nu mă cunoşti. Ferească cerul să înveţi ceva de la mine!

— Să nu învăţ de la dumneata? spuse Florence mirată.

— Să te ferească cerul să te învăţ eu cum să iubeşti sau cum să fii iubită! spuse Edith. Ar fi mai bine dacă ai putea tu să mă înveţi pe mine... dar e prea tirziu. Îmi eşti dragă, Florence. Nici nu credeam că ar putea cineva să-mi fie atît de drag, pe cît mi te-ai făcut tu, în această scurtă vreme.

Văzu că Florence ar fi vrut să-i mai spună ceva, dar cu un semn al mîinii, o opri şi urmă:

— Voi fi întotdeauna prietena ta sinceră. Te voi iubi cum nimeni altul pe lume n-ar fi putut să te iubească. Poţi să ai încredere în mine — o ştiu şi o spun, scumpa mea, şi poţi să-mi acorzi toată încrederea inimii tale curate. Tatăl tău ar fi putut să se însoare cu mii de femei mai bune în toate privinţele decît mine, Florence, dar nu e una care să fi putut intra în această casă, ca soţia lui, cu o inimă care să bată pentru tine cu mai multă căldură decît a mea.

— O ştiu, mamă dragă! strigă Florence. Am ştiut-o din acea primă şi mult fericită zi.

— Mult fericită zi! Edith păru că repetă cuvintele, fără să vrea şi continuă: Cu toate că meritul nu e al meu, căci, pînă nu te-am văzut nu mă gîndeam la tine, lasă-mă să găsesc totuşi o răsplată nemeritată în încrederea şi dragostea ta. Şi acum... acum, Florence, în această primă noapte, cînd mă statornicesc aici, trebuie să-ţi fac — şi se şi cuvine să-ţi fac — o destăinuire, despre care îţi vorbesc pentru prima şi ultima oară.

Florence, fără să-şi dea seama pentru ce, aştepta aproape speriată să o audă vorbind, dar rămase cu ochii aţintiţi asupra frumosului chip ce o privea.

— Să nu cauţi niciodată să găseşti în mine — spuse Edith, punîndu-şi mîna pe inimă — ceea ce nu e aici. Niciodată, pe cît îţi va fi cu putinţă, Florence, să nu te depărtezi de mine, din pricina a ceea ce *nu e* aici. Puţin cîte puţin, mă vei cunoaşte mai bine şi va veni timpul cînd mă vei cunoaşte cum mă cunosc eu însămi. Atunci să fii cu mine cît vei putea mai îngă-

duitoare şi să nu preschimbi în amărăciune singura amintire duioasă ce-mi va rămîne în viaţă.

Lacrimile ce se vedeau în ochii ei, cînd îi ţinea aţintiţi asupra lui Florence, arătau că faţa ei calmă nu era decît o mască frumoasă, dar pe care ea şi-o păstră, urmînd :

— Am văzut ceea ce-mi spui tu şi ştiu cît este de adevărat. Dar, crede-mă — dacă nu poţi să mă crezi acum, mă vei crede în curînd — nu e nimeni pe pămînt mai puţin potrivit ca mine să îndrepte lucrurile sau să te ajute, Florence. Să nu mă întrebi niciodată de ce, nici să nu-mi mai vorbeşti de asta sau de soţul meu. In privinţa asta va trebui să rămînă între noi două o tăcere ca de mormînt.

Rămase cîtva timp tăcută. Umbre adînci şi nedesluşite ale adevărului şi ale tuturor urmărilor lui zilnice se goneau unele pe altele în închipuirea ei, care, deşi îngrozită, se împotrivea să creadă în ele şi-i tăiau răsuflarea. Edith nici nu isprăvise bine să vorbească şi faţa ei începu să piardă aspectul împietrit şi să recapete felul mai liniştit şi mai blînd pe care-l avea, cînd erau singure împreună. După această schimbare, ea îşi umbri faţa cu mîinile, se sculă şi, cu o îmbrăţişare drăgăstoasă, îi ură lui Florence noapte bună, apoi ieşi repede, fără să mai privească în jur.

Cînd Florence fu în pat şi în camera ei nu mai era altă lumină decît aceea a focului din cămin, Edith se întoarse şi, spunînd că nu poate dormi şi că iatacul ei prea e pustiu, puse un scaun în faţa căminului şi rămase acolo privind la jeratic cum se stingea. Florence, din patul ei, îl privi şi ea, pînă cînd lumina jarului şi frumosul chip din faţa căminului, încununat de părul despletit şi răsfrîngînd lumina în ochii lui visători, se făcură nedesluşite şi, pînă la urmă, Florence adormind se pierdură.

Florence fu urmărită totuşi şi în somn de amintirea lucrurilor de curînd întîmplate. Îi umpleau visurile şi îi apăreau cînd într-un fel cînd într-altul. dar toată vremea o apăsau şi o înfricoşau. Visa că-l caută pe

tatăl ei prin pustiuri, că-i descoperă urmele pe înălțimi înspăimîntătoare, prin ocne adînci și prin peșteri, că are sarcina de a-l scăpa de suferințe groaznice dar nu știa nici de ce și nici cum — și niciodată nu izbutea să-și atingă țelul și să-l salveze. Apoi îl vedea mort, chiar pe patul ei și chiar în camera ei și, știind că pînă la urmă tot nu o iubise, cădea pe pieptul lui rece, plîngînd cu patimă. Apoi se deschidea în fața ei o priveliște cu un rîu care curgea și o voce plîngătoare, pe care ea o cunoștea prea bine, striga: „Curge, Floy, tot curge mereu! Nu s-a oprit niciodată! Și tu pleci cu el!" Și-l văzu apoi în depărtare, întinzîndu-și brațele spre ea, în timp ce un chip care semăna cu Walter sta lîngă el, grozav de senin și de liniștit. În toate aceste vedenii Edith apărea și dispărea, uneori spre bucuria, alteori spre întristarea ei, pînă cînd se găsiră singure pe marginea unei gropi și deoarece Edith arătă în jos, ea privi și văzu... ce? — o altă Edith culcată în fundul gropii.

Înspăimîntată de acest vis, Florence țipă și se deșteptă. O voce blîndă părea că-i șoptește la ureche: „Florence, dragă Florence, nu e decît un vis!" și întinzînd brațele, o mîngîie pe noua ei mamă, care apoi ieși pe ușă, luminată doar de lumina cenușie a dimineții. Într-o clipă Florence se ridică, întrebîndu-se mirată dacă toate acestea fuseseră aievea sau nu. Sigură era numai că în adevăr dimineața era cenușie, că în cămin nu era decît cenușă și că ea era singură.

Așa trecu noaptea în care fericita pereche se întorsese acasă.

CAPITOLUL XXXVI

Inaugurarea casei

Se scurseră multe zile, toate la fel, deosebindu-se numai prin aceea că uneori se schimbau vizite, că alteori doamna Skewton avea în apartamentele ei mici

sindrofii, la care adeseori lua parte maiorul Bagstock şi că Florence nu mai întîlnea privirile tatălui ei, deşi îl vedea în fiecare zi. Nici nu prea sta de vorbă cu noua ei mamă, care era autoritară cu toţi cei din casă, afară doar de ea, ceea ce Florence nu putuse să nu observe.

Deşi Edith trimitea mereu după Florence, sau se ducea ea sus ca să o vadă, cînd se întorcea de la vizite, iar seara înainte de a se duce la culcare oricît de tîrziu ar fi fost, o vizita întotdeauna în camera ei şi nu pierdea niciodată nici un prilej de a fi în tovărăşia ei, totuşi, adeseori, cînd erau împreună, îi era doar o tovarăşă tăcută şi dusă pe gînduri.

Florence, care aşteptase atît de mult de la această căsătorie, nu se putea opri, uneori, să compare casa strălucitoare de acum cu vechea locuinţă tristă de altădată în care se născuse. Ea se întreba cu mirare cînd va sosi oare timpul ca acea locuinţă să fie un adevărat cămin, căci avea simţimîntul tainic şi dureros că aşa cum era acum, cu toate că în casă totul era numai lux şi bună rînduială, locuinţa nu era cămin pentru nimeni. Florence jertfi multe ceasuri din zi şi din noapte şi vărsă multe lacrimi de deznădejde, tot gîndintu-se la felul atît de hotărît în care mamă-sa îi spusese că nu era nimeni pe lume mai neputincios ca ea să o înveţe cum să cîştige inima tatălui. Şi curînd, Florence începu să creadă — mai bine zis se hotărî să creadă — că Edith, ştiind ca nimeni altul în ce măsură era cu neputinţă să îmblînzească pe tatăl ei şi să-i cîştige inima pentru ea, o prevenise astfel şi îi ceruse să nu-i mai vorbească de el din adevărată compătimire pentru ea. Lipsită cu totul, în această împrejurare, ca şi în toate faptele şi gîndurile ei, de orice urmă de egoism, Florence înţelegea mai bine să rabde durerea acestei noi răni, decît să facă să se nască bănuieli, oricît de slabe, asupra adevărului cu privire la tatăl ei, căruia îi păstra toată dragostea pînă şi în gîndurile ei hoinare. Cît despre căminul lui, ea nădăjduia că-i va fi un adevărat cămin, cînd lucru-

rile se vor aşeza şi îşi vor fi pierdut caracterul trecător de noutate. La ea însăşi se gîndea prea puţin şi se plîngea şi mai puţin.

Dar cum nici unul din membrii familiei nu se simţea în adevăr la el acasă, fu hotărît ca, fără cea mai mică întîrziere şi mai ales de ochii lumii, cel puţin doamna Dombey să arate că pentru ea noua locuinţă era un adevărat cămin. O serie de primiri în cinstea căsătoriei şi pentru a întreţine legături sociale fură puse la cale, mai ales de domnul Dombey şi de doamna Skewton. Fu hotărît ca procedura serbărilor să înceapă printr-o înştiinţare a doamnei Dombey, că va fi acasă într-o anume seară şi, că doamna şi domnul Dombey roagă o mulţime de persoane de tot felul să le facă cinstea de a veni să cineze cu ei în acea seară.

Potrivit acestei hotăriri, domnul Dombey făcu o listă de feluriţi magnaţi din estul City-ului, care trebuiau poftiţi din partea lui la această sărbătoare. Doamna Skewton, lucrînd în numele scumpei ei fete, care se dezinteresa cu mîndrie de toate acestea, adăugă o listă de persoane din vest, cuprinzînd pe vărul Feenix, care, în dauna intereselor personale nu plecase încă la Baden-Baden, şi o colecţie întreagă de molii de diferite condiţii şi vîrste care, pe vremuri, fluturaseră în jurul luminei frumoasei ei fiice, sau a ei însăşi, fără însă ca vreunul din ei să-şi fi vătămat serios aripile. La cererea lui Edith, Florence fusese trecută şi ea pe lista celor ce luau parte la cină, deşi doamna Skewton, după o clipă de şovăire, voise să o şteargă. Florence, plină de mirare, şi cu un simţ instinctiv şi rapid pentru orişice ar fi putut supăra oricît de puţin pe tatăl ei, luă în tăcere asupra ei partea ce-i revenea din pregătirile festivităţii.

Serbarea începu prin aceea că domnul Dombey îşi puse o cravată neobişnuit de înaltă şi scrobită şi se plimbă neliniştit prin salon pînă la ora hotărîtă pentru cină. Primul sosi, cu o punctualitate matematică, un director al Companiei Indiilor de Răsărit, om cu o imensă avere. Purta o vestă care părea făcută din

scînduri cioplite de un dulgher, deşi era făcută din nanchin şi ieşise din atelierul unui croitor. Fu primit de către domnul Dombey care era încă singur în salon. În cel de-al doilea act al serbării, domnul Dombey trimise respectele sale doamnei Dombey, anunţîndu-i ora exactă. În actul următor directorul Companiei Indiilor de Răsărit rămase mut şi cum domnul Dombey nu era omul să-l provoace, rămaseră amîndoi cu ochii aţintiţi la foc pînă ce sosi salvarea în persoana doamnei Skewton, pe care directorul, pentru a inaugura în chip plăcut serbarea, o luă drept doamna Dombey şi o salută cu entuziasm.

Următorul sosit fu un director de bancă, care se bucura de faima că ar fi putut cumpăra orişice, chiar întreg neamul omenesc, dacă şi-ar fi băgat în cap să împingă bursa către aşa ceva, dar care era un om foarte cumpănit la vorbă, aproape îngîmfat de cumpănit şi care vorbea despre „mica lui locuinţă" din Kingston pe Tamisa, spunînd că ar putea să ofere acolo lui Dombey un pat şi o friptură, dacă ar binevoi să-l viziteze la rîndul său. Pe doamne nu îndrăznea să le poftească, fiind un bărbat care trăieşte grozav de retras, dar dacă doamna Skewton şi fiica sa, doamna Dombey, s-ar afla vreodată prin partea locului şi ar voi să arunce o privire asupra unei mici plantaţii de arbuşti ce se găseşte acolo şi asupra unui biet răzor cu flori şi a unei modeste sere cu ananaşi şi asupra altor două-trei asemenea mici încercări fără pretenţie, i-ar face o deosebită cinste. Pentru a-şi ilustra caracterul, era îmbrăcat foarte nepotrivit, purtînd drept cravată o batistă de chembric, avînd în picioare nişte ghete mari, apoi o haină prea largă şi o pereche de pantaloni prea strîmţi. Cînd doamna Skewton îi vorbi de operă, el spuse că se duce foarte rar pentru că nu-şi poate îngădui acest lux. Părea foarte amuzat şi înveselit de cele ce spunea şi îndrepta apoi către ascultători o faţă plină de încîntare, privindu-i cu nişte ochi strălucind de mulţumire şi ţinînd mîinile în buzunare.

Apăru apoi doamna Dombey, frumoasă şi mîndră. Privirile ei dispreţuitoare păreau că sfidează pe toţi cei de faţă. Cununa de mireasă părea o ghirlandă de ţepi de oţel ce-i fusese pusă cu sila pe cap ca să i se smulgă concesii pe care, mai bine decît să le facă, ea ar fi murit. O dată cu ea intră şi Florence. Cînd intrară împreună, faţa domnului Dombey se întunecă din nou ca în seara întoarcerii. Dar nimeni nu observă, căci Florence nu îndrăzni să ridice ochii la el, iar Edith era mult prea nepăsătoare pentru a-i acorda cea mai mică atenţie.

Începură să sosească din ce în ce mai mulţi oaspeţi. Directori, preşedinţi de companii, doamne în vîrstă, purtînd pe cap drept podoabă adevărate poveri. Vărul Feenix, maiorul Bagstock, prietene de-ale doamnei Skewton, cu aceeaşi roşeaţă strălucitoare pe obraz şi cu coliere foarte scumpe în jurul gîturilor lor foarte ofilite. Printre acestea era o tînără doamnă de şaizeci şi cinci de ani, cu spatele şi umerii foarte puţin îmbrăcaţi, care vorbea cu un sîsîit atrăgător, ale cărei pleoape nu se puteau ridica decît cu mari sforţări şi ale cărei purtări aveau acel farmec nespus, atît de des legat de zăpăceala tinereţii. Cum cele mai multe persoane de pe lista domnului Dombey erau înclinate spre tăcere, iar cea mai mare parte a celor de pe lista doamnei Dombey erau înclinate spre vorbărie, nu se născu nici o simpatie între cele două liste. Cei de pe lista doamnei Dombey, printr-o atracţie magnetică, se uniră între ei împotriva celor de pe lista domnului Dombey. Aceştia din urmă, rătăcind prin camere, deznădăjduiţi sau căutînd adăpost prin colţuri, se încurcau printre noii veniţi, se baricadau apoi pe după canapele, uneori chiar erau loviţi de uşile ce se deschideau în afară în spatele lor şi aveau de suferit tot felul de alte neplăceri.

Cînd se anunţă cina, domnul Dombey conduse pe o doamnă bătrînă, semănînd cu o periniţă de ace de catifea roşie, înţesată cu bancnote care, de bogată şi ţepoasă ce arăta, era aidoma bătrîna doamnă din

Threadneedle Street[1]. Vărul Feenix o conduse pe doamna Dombey, maiorul Bagstock pe doamna Skewton, tînăra cu umerii goi fu încredinţată directorului Companiei Indiilor de Răsărit, iar doamnele celelalte fură lăsate în salon, faţă în faţă cu domnii rămaşi acolo, pînă ce unii mai îndrăzneţi îşi luară inima în dinţi să le conducă jos, unde aceşti bravi, împreună cu captivele lor, blocară uşa sufrageriei, lăsînd afară, în vestibulul rece, şapte oaspeţi mai sfioşi. Cînd toţi ceilalţi intraseră şi se aşezaseră la locurile lor, apăru unul din cei sfioşi fără a fi însoţiţi de vreo doamnă, zîmbind încurcat şi după ce, însoţit de fecior, făcu de două ori ocolul mesei pentru a-şi găsi locul, fu aşezat la stînga doamnei Dombey. O dată aşezat acolo, sfiosul nu-şi mai ridică faţa, în tot timpul cinei.

Acum, spaţioasa sufragerie, cu oaspeţii aşezaţi în jurul mesei strălucitoare, îndeletnicindu-se cu linguriile, cu cuţitele, cu furculiţele, cu farfuriile strălucitoare, putea fi luată drept o prezentare în mare a terenului lui Tom Tiddler, unde copiii culeg de peste tot numai aur şi argint. Domnul Dombey juca la perfecţie rolul lui Tom Tiddler, iar marea fructieră de metal preţios, rece ca gheaţa, care-l despărţea de doamna Dombey şi pe care se vedeau Cupidoni înghemaţi oferindu-le flori fără parfum, apărea ca o alegorie.

Vărul Feenix era în formă şi arăta surprinzător de tînăr. Dar uneori cînd era bine dispus era şi zăpăcit, şi atunci, memoria umblîndu-i razna ca şi picioarele, cum se întîmpla acum, făcea să tresară pe cei din jurul lui. Se întîmplă după cum urmează : tînăra doamnă cu spatele gol, care privea la vărul Feenix cu simţăminte duioase, pusese stăpînire pe directorul Companiei Indiilor de Răsărit şi îi ceru să o conducă lîngă vărul Feenix; ca mulţumire pentru acest serviciu, îl părăsi de îndată pe director. Acesta, rămînînd încadrat şi umbrit de cealaltă parte de o pălărie posomorită de catifea neagră, purtată de o doamnă osoasă,

[1] Banca Angliei (n.r.).

care nu scotea o vorbă şi-şi tot făcea vînt cu evantaiul, căzu într-o stare de depresiune adîncă şi nu mai deschise nici el gura. Vărul Feenix şi „tînăra doamnă" erau foarte vioi şi hazlii, iar tînăra doamnă rîdea atît de mult de ce îi spunea vărul Feenix, că maiorul Bagstock ceru voie să întrebe, în numele doamnei Skewton (erau aşezaţi în faţa lor, ceva mai jos) dacă n-ar trebui ca cele spuse să fie făcute bun public.

— Dar, pe viaţa mea, e un lucru de nimic, spuse vărul Feenix. Nu face să fie repetat, *de facto,* e numai o simplă anecdotă despre Jack Adams. Îndrăznesc să spun că prietenul Dombey — toată atenţia era concentrată asupra vărului Feenix — poate îşi aminteşte de Jack Adams, Jack Adams, nu Joe, ăla era fratele lui. Jack — micul Jack — ăla de se uita chiorîş şi avea limba cam îmbleticită, nu ştiu ce tîrguşor reprezenta în Camera Comunelor. În timpul activităţii mele parlamentare i se spunea T. J. Adams, pentru că era „mantaua de vreme rea" a unui minor căruia îi ţinea locul în parlament. Poate că l-a cunoscut prietenul meu Dombey?

Domnul Dombey, care părea să nu-l fi cunoscut mai mult decît îl cunoscuse pe Guy Fawkes, răspunse negativ. Dar unul dintre cei şapte sfioşi se făcu pe neaşteptate remarcat, spunînd că *el* l-a cunoscut şi adăugă:

— Purta întotdeauna cizme de husar.

— Exact, spuse vărul Feenix, aplecîndu-se ca să-l vadă pe domnul cel sfios şi să-i surîdă încurajator. Asta era Jack. Joe purta...

— Cizme răsfrînte, ţipă sfiosul, săltîndu-se pe fiecare clipă, în stima publică.

— Fără îndoială — spuse vărul Feenix — erai intim cu ei.

— Îi cunoşteam pe amîndoi, spuse sfiosul, cu care domnul Dombey ciocni numaidecît paharul.

— Al dracului de bun băiat, Jack! spuse vărul Feenix, aplecîndu-se iar şi zîmbind.

— Excelent, răspunse sfiosul, care începu să fie îndrăzneț, văzind că are succes. Unul din băieții cei mai buni din cîți am cunoscut vreodată!

— Fără îndoială, cunoști povestea, spuse vărul Feenix.

— O s-o cunosc — răspunse îndrăznețul sfios — cînd vă voi fi auzit pe dumneavoastră istorisind-o. Apoi se lăsă pe spate în scaun, de parcă l-ar fi gîdilat și zîmbi către tavan, ca și cum ar fi știut-o totuși pe dinafară.

— *De facto* nu e chiar o poveste în sine — spuse vărul Feenix, adresîndu-se tuturor oaspeților, zîmbind și dînd vesel din cap — și nu merită vreun cuvînt de introducere. Ea arată totuși cît era Jack de spiritual. *De facto,* Jack era invitat la o nuntă care mi se pare avea loc la Barkshire.

— Shropshire, spuse îndrăznețul sfios socotindu-se înterpelat.

— Da? Bine! *De facto,* ar fi putut fi în oricare „shire", spuse vărul Feenix. Astfel, prietenul meu fiind invitat la această nuntă în regiunea „oricare", spuse vărul Feenix, cu mulțumirea de a fi făcut pe loc un spirit, s-a dus, tocmai ca unii dintre noi care am avut cinstea de a fi poftiți la nunta drăgălașei și desăvîrșitei mele rude cu prietenul meu Dombey. Nici noi n-am așteptat să fim chemați de două ori și am fost al dracului de bucuroși să fim de față într-o ocazie atît de interesantă. Și astfel, iată-l pe Jack plecat! Acum, *de facto*, această căsătorie era o căsătorie a unei fete deosebit de fine, cu un bărbat de care nici nu se sinchisea, dar pe care se hotărîse să-l ia din pricina averii sale care era imensă. Cînd Jack, după cununie, s-a întors în orașul lui, cineva care-l cunoștea, întîlnindu-l pe sala Camerei Comunelor, îi spuse: „Ei bine, Jack ce face perechea aia nepotrivită?" „Nepotrivită? se miră Jack. De loc, e o tranzacție perfect cinstită și dreaptă. Ea a fost cumpărată cu toate formele și pot să jur că el a fost vîndut cu forme tot atît de legale."

Cînd, plin de satisfacţie, ajunsese la punctul culminant al povestirii sale, fiorul care trecu în jurul mesei ca o scînteie electrică îl străbătu şi pe vărul Feenix şi-l opri pe loc. Din clipa aceea, oricare ar fi fost conversaţia ce se mai înfiripă în seara aceea, nici un zîmbet nu mai apăru pe nici una din feţele oaspeţilor. Urmă o lungă tăcere şi bietul sfios care era nevinovat ca un nou-născut în privinţa celor povestite, avu marea nenorocire să citească în ochii tuturor învinuirea că a fost principalul vinovat al gafei.

Faţa domnului Dombey, care mereu era neschimbată şi care în ziua aceea era turnată în tiparul ei cel mai solemn, nu se schimbă de loc nici la auzul acestei poveşti, ci rămase aceeaşi cînd spuse, solemn, în mijlocul tăcerii: „Bună poveste!" Edith schimbă repede o privire cu Florence, dar altfel, ea rămase, cel puţin în aparenţă, rece şi nepăsătoare.

Nenumărate feluri de mîncări rare şi vinuri scumpe se perindară, servite numai în aur şi argint; roade ale pămîntului, aerului, focului şi apei, grămezi de fructe şi nu lipsi nici acel articol de care n-ar mai fi fost nevoie la banchetele domnului Dombey — gheaţa — şi astfel ospăţul îşi urma încet cursul. Ultimele feluri fură servite în sunetul unei muzici sonore pricinuită de bătăi în uşă ce nu conteneau şi care anunţau sosirea oaspeţilor ce urmau să se bucure de ospăţ, mulţumindu-se doar cu adulmecarea bucatelor. Cînd doamna Dombey se ridică, merita să fie văzut cum soţul şi stăpînul ei, cu gîtul ţeapăn şi capul sus, ţinea uşa deschisă pentru a lăsa doamnele să se retragă şi cum ea trecu repede prin faţa lui, cu fiica lui la braţ.

Domnul Dombey, cu ţinuta sa demnă, şezînd cu carafele în faţă, oferea un spectacol impunător. Directorul Companiei Indiilor de Răsărit, şezînd singuratic la capătul gol al mesei, oferea un spectacol trist. Maiorul oferea un spectacol militar, povestind, la şase din cei şapte sfioşi (al şaptelea, cel ambiţios, se pleoştise de tot) istorii despre ducele de York. Directorul

de bancă înfăţişa un spectacol plăcut, făcînd pentru un grup de admiratori cu un cuţit de desert, planul unei mici sere de ananas şi vărul Feenix înfăţişa spectacolul unui om dus pe gînduri, cum îşi netezea manşetele şi-şi potrivea pe furiş peruca. Dar toate aceste spectacole fură de scurtă durată, fiind curînd întrerupte de cafea şi de plecarea din sufragerie a tuturor oaspeţilor.

In saloanele de sus îmbulzeala creştea pe fiecare minut, dar lista oaspeţilor domnului Dombey părea neputincioasă din fire să se amestece cu lista doamnei Dombey şi nimeni nu ar fi putut sta la îndoială dacă ar fi fost vorba să recunoască care e una şi care e alta. Singura excepţie, poate, o făcea domnul Carker, care surîdea acum în mijlocul societăţii şi sta în cercul ce se adunase în jurul doamnei Dombey, atent la ea, la ei, la şeful său, la Cleopatra, la maior, la Florence şi la totul din jurul lor. El părea a fi la fel de familiar cu amîndouă taberele de oaspeţi şi nu părea să aparţină nici uneia nici celeilalte.

Pe Florence domnul Carker o înfricoşa, ceea ce făcea ca prezenţa lui în aceeaşi cameră cu ea să-i fie un coşmar. Nu putea să-i ocolească privirea, deoarece ochii îi erau mereu atraşi spre el, ca printr-o fascinaţie născută din antipatie şi neîncredere, căreia nu i se putea împotrivi. Cu toate astea, gîndurile îi erau prinse aiurea deoarece, pe cînd sta deoparte — nu pentru că n-ar fi fost luată în seamă sau admirată, ci din pricina drăgălăşeniei firii ei blînde — simţi cît de puţin lua parte tatăl ei la tot ce se întîmpla în jurul lor. Ea văzu cu durere ce rău se simţea el şi ce puţin era luat în seamă, cînd zăbovea pe lîngă uşă, pentru a primi pe oaspeţii cărora dorea să le dea mai multă atenţie şi pe care îi prezenta soţiei sale. Ea îi primea cu o răceală mîndră, dar nu le arăta nici interes, nici dorinţă de a le place şi niciodată, după ceremonia prezentării, nu scotea vreun cuvînt care să fi ţinut seamă de dorinţa lui, sau să fi fost o amabilitate pentru prietenii lui. Pentru Florence nu era mai

puţin surprinzător şi dureros faptul că Edith, care se purta astfel cu toată lumea, se purta cu ea atît de drăguţ şi cu atîta afecţiune, încît i se părea aproape că simplul fapt de a-şi da seama de cele ce se petreceau sub ochii ei ar fi o lipsă de recunoştinţă din parte-i.

Florence ar fi fost fericită dacă ar fi putut să-i fie tovarăşă tatălui ei, măcar cu privirea, şi era în adevăr fericită, datorită faptului că ea nici măcar nu bănuia adevărata pricină a nemulţumirii lui. Totuşi temîndu-se să dea impresia că cunoaşte situaţia dureroasă în care el se afla — ceea ce desigur l-ar fi supărat — şi, minată pe de o parte de o atracţie firească către el, iar pe de alta plină de dragoste recunoscătoare pentru Edith, nu îndrăznea să ridice ochii nici spre el, nici spre ea. Îngrijorată şi nefericită pentru amîndoi, înconjurată cum era de mulţimea oaspeţilor, ea se gîndea că ar fi fost mult mai bine pentru amîndoi dacă tot zgomotul acela de vorbe şi de paşi nu ar fi ajuns niciodată pînă acolo, dacă vechea tristeţe şi singurătate n-ar fi fost niciodată înlocuite cu toate acele noutăţi şi splendori ; dacă copila neluată în seamă n-ar fi găsit niciodată o prietenă în Edith, ci şi-ar fi trăit viaţa ei singuratică, uitată de toţi şi fără să-i fie cuiva milă de ea.

Şi doamna Chick avea unele gînduri asemănătoare în mintea ei, dar ele nu se desfăşurau atît de liniştite. Buna matroană se simţise adînc jignită, mai întîi pentru că nu fusese poftită la cină. Revenindu-şi cel puţin în parte după această lovitură, ea făcuse cheltuieli mari pentru ca atunci cînd va fi să apară în faţa doamnei Dombey, să-i ameţească simţurile şi, în ce priveşte pe doamna Skewton, să grămădească munţi de umilinţă pe capul ei.

— Nu sînt luată în seamă nici măcar cît Florence, spuse doamna Chick către domnul Chick. Cine mă ia pe mine în seamă ? Nimeni !

— Nimeni, dragă, aşa e, spuse domnul Chick care era aşezat lîngă doamna Chick, rezemat de perete şi chiar acolo îşi găsea o mîngîiere, fluierînd încet.

— Nu ţi se pare că n-a avut nimeni nevoie de mine aici ? exlamă doamna Chick, cu ochii scînteietori.

— Nu, dragă, cred că n-au avut nevoie de tine, spuse domnul Chick.

— Paul e nebun, spuse doamna Chick.

Domnul Chick fluieră.

— Dacă tu nu eşti un monstru, ceea ce uneori îmi vine să cred — spuse doamna Chick cu candoare — nu tot sta acolo fredonînd. Cine oare, oricît de puţină bărbăţie ar avea în el, poate răbda să vadă pe soacra aia a lui Paul, îmbrăcată cum e, purtîndu-se astfel cu maiorul Bagstock, pe care, pe lîngă alte lucruri preţioase, îl datorăm Lucreţiei Tox a dumitale...

— Lucreţia Tox a mea ? spuse domnul Chick mirat.

— Da — răspunse doamna Chick cu multă severitate — Lucreţia dumitale. Cum poate cineva răbda să vadă pe soacra aia a lui Paul şi pe trufaşa aia de nevastă a lui Paul şi pe sperietoarele alea bătrîne şi indecente cu spatele şi umerii goi, pe scurt, tot ce se petrece aici şi... să fredoneze — pe această din urmă vorbă doamna Chick apăsă cu dispreţ, ceea ce îl făcu pe domnul Chick să tresară — este pentru mine, slavă Domnului, un adevărat mister !

Domnul Chick îşi muşcă buzele, ceea ce nu se prea împăca nici cu fredonatul nici cu fluieratul şi luă un aer gînditor.

— Dar eu, una, ştiu ce mi se cuvine — spuse doamna Chick, umflîndu-se toată de indignare — deşi Paul a uitat ce mi se cuvine mie. Nu am să şed aici, eu, un membru al familiei, ca să nu fiu luată în seamă ! Nu am ajuns încă noroiul de sub picioarele doamnei Dombey — nu încă ! spuse doamna Chick, ca şi cum s-ar fi aşteptat să devină aşa ceva cam pe poimiine. Şi o să plec. Nu vreau să spun (orice aş gîndi) că astea toate au fost puse la cale numai şi numai ca să mă umilească şi să mă jignească ! Pur şi simplu, plec ! N-o să-mi simtă nimeni lipsa !

Spunînd aceste vorbe, doamna Chik se ridică brusc şi, luînd braţul domnului Chik, părăsi camera în care

şezuse doar o jumătate de ceas, neluată în seamă de nimeni. Pentru a face dreptate perspicacităţii cu care ea judecase situaţia, trebuie recunoscut că nimeni nu-i simţi lipsa.

Daf ea nu era singurul musafir indignat, căci cei de pe lista domnului Dombey (luptind mereu cu încurcăturile), erau — în corpore — indignaţi împotriva celor de pe lista doamnei Dombey, pentru că aceştia îi priveau prin lornioane şi se mirau cu glas tare cine or fi fiind toţi ăştia ; în timp ce acei de pe lista doamnei Dombey se plîngeau de plictiseală şi tinerica cu umerii goi, lipsită de atenţiile veselului şi tinerelului văr Feenix (care plecase după masă), şoptise confidenţial la vreo treizeci-patruzeci de prietene că se plictiseşte de moarte. Toate doamnele bătrîne, cele cu poverile pe cap, aveau mai mult sau mai puţin de ce să se plîngă împotriva doamnei Dombey, iar directorii şi preşedinţii erau toţi într-un gînd cînd spuneau că dacă Dombey trebuia neapărat să se însoare, ar fi făcut mai bine să se însoare cu o femeie mai aproape de vîrsta lui, nu atît de frumoasă, dar cu ceva mai multă stare. Părerea generală a acestor domni era că Dombey făcuse o greşeală şi că va ajunge să se căiască. Afară de domnii sfioşi, puţini erau acei care, fie că rămîneau fie că plecau, să nu se simtă neglijaţi şi jigniţi, fie de domnul Dombey, fie de doamna Dombey. Doamna care nu vorbea, aceea cu pălăria de catifea neagră, amuţise acum de-a binelea, pentru că doamna în catifea roşie fusese condusă la masă înaintea ei. Pînă şi firea sfioşilor se înrăi, fie din pricină că băuseră prea multă limonadă, fie din pricina molipsirii generale, căci începură să facă glume batjocoritoare, unii pe socoteala celorlalţi şi să vorbească de rău în şoapte, pe scări şi prin colţuri. Nemulţumirea şi plictiseala cuprinseră în aşa hal pe toţi cei de faţă, încît pînă şi lacheii adunaţi în hol se molipsiră în acelaşi grad ca şi societatea de la etajul de sus. Ba pînă şi purtătorii de torţe, afară, le simţiseră şi asemuiau festivitatea cu o înmormîntare, fără doliu,

şi fără ca nimeni dintre oaspeţi să fie prevăzut în testament.

În sfîrşit, oaspeţii plecară toţi şi cu ei plecară şi purtătorii de torţe. Strada, atita vreme plină de echipaje, se limpezi şi luminile ce se stingeau nu mai lăsau pe nimeni să fie văzut în camere, afară de domnul Dombey şi de domnul Carker, care rămaseră vorbind într-un colţ şi de doamna Dombey cu mamă-sa. Cea dintîi era aşezată pe o canapea, cealaltă era culcată în atitudine de Cleopatră, aşteptînd să sosească subreta. Domnul Dombey, isprăvind ce avea de spus lui Carker, acesta înaintă cu un aer supus ca să-şi ia rămas bun.

— Sper — spuse el — că doamna Dombey nu se va resimţi miine de oboseala acestei încintătoare serate.

— Doamna Dombey — spuse domnul Dombey, apropiindu-se — şi-a cruţat destul oboseala ca să te scutească pe dumneata de orice teamă de acest fel. Regret, doamnă Dombey, că trebuie să ţi-o spun, aş fi dorit să te oboseşti ceva mai mult cu acest prilej.

Ea se uită la el cu o privire trufaşă, ca şi cum i s-ar fi părut că nu merită să-i răspundă şi-şi luă ochii de la ei, fără să scoată nici un cuvînt.

— Regret, doamnă, că n-ai socotit de datoria dumitale... spuse domnul Dombey.

Ea se uită iar la el.

— Datoria dumitale, madame — urmă el — de a fi primit pe prietenii mei cu ceva mai multă deferenţă. Unii dintre ei, pe care în seara asta ţi-a plăcut să-i dispreţuieşti într-un fel foarte vădit, doamnă Dombey, îţi fac cinste, trebuie să ţi-o spun, ori de cîte ori îţi intră în casă.

— Dumneata ştii că mai e cineva aici, spuse ea uitîndu-se acum insistent la el.

— Nu, Carker! Te rog să nu pleci, îţi cer să nu pleci! strigă domnul Dombey, oprindu-l pe Carker, care se pregătea să plece neobservat. Domnul Carker, madame, după cum ştii, se bucură de încrederea

mea. Cunoaşte, ca şi mine, cele despre ce-ţi vorbesc. Îţi cer îngăduinţa să-ţi spun, doamnă Dombey, pentru a te informa, doamnă Dombey, că eu socotesc că aceste persoane bogate şi importante mă cinstesc pe mine, şi domnul Dombey se săltă ca şi cum el le-ar fi dat acelora, importanţa pe care o aveau.

— Te întreb — repetă ea, aplecîndu-şi privirea dispreţuitoare şi severă asupra lui — dacă ştii că mai e aici cineva, domnule?

— Trebuie să stărui — spuse domnul Carker, păşind înainte — trebuie să cer, să vă rog să-mi daţi voie să mă retrag. Oricît de neinsemnată, cît de lipsită de importanţă este această discuţie...

Doamna Skewton care fusese atentă la faţa fiicei ei, tăie acum vorba lui Carker.

— Dulcea mea Edith şi dragul meu Dombey — spuse ea — bunul nostru prieten Carker, căci sînt sigură că-l pot numi astfel...

Domnul Carker şopti: „Prea multă cinste".

— ...a întrebuinţat tocmai cuvintele care le aveam eu în minte şi pe care muream de o eternitate să le spun: neinsemnat şi neimportant! Dulcea mea Edith şi dragul meu Dombey, nu ştim noi că orice neînţelegere între voi doi — nu, Flowers, nu acum... (Flowers era subreta care, văzînd că mai sînt domni în cameră se retrase în grabă) că orice neînţelegere între voi doi — reluă doamna Skewton — cu inima ce aveţi amîndoi şi cu legătura de simţăminte atît de încîntătoare dintre voi *trebuie* să rămînă neluată în seamă şi socotită fără importanţă. Ce cuvinte puteau mai bine defini faptul? Nici unele! De aceea, sînt bucuroasă să folosesc acest prilej, acest prilej neînsemnat, la care Natura are atîta parte, şi caracterul vostru şi toate astea, aşa de potrivite ca să stîrnească lacrimi în ochii unui părinte, pentru a spune că nu le dau nici cea mai mică importanţă, afară numai că dezvoltă aceste elemente minore ale sufletului. Deosebit de cele mai multe soacre (ce cuvînt odios, dragă Dombey), aşa cum mi-au fost înfăţişate că există în

această lume atît de artificială, nu voi încerca niciodată să mă amestec între voi, în asemenea împrejurări şi nu pot niciodată să regret, la urma urmelor, asemenea mici fulgere în torţa lui... cum îi zice... nu Cupidon, ci cealaltă creatură încîntătoare?

In timp ce vorbea, era în privirea bunei mame o asprime care vădea hotărîrea fermă şi bine chibzuită ce se ascundea pe după cuvintele ei fără şir. Era hotărîrea prevăzătoare de a se ţine de la început deoparte de toate certurile lor şi de a se pune la adăpostul închipuirii că ea, ca o fiinţă nevinovată, ar crede în dragostea lor şi în buna înţelegere dintre ei.

— Am arătat doamnei Dombey — spuse domnul Dombey, în chipul cel mai solemn — ceea ce m-a nemulţumit în purtarea ei de la începutul căsniciei noastre şi ceea ce îi cer să îndrepte. Carker — cu un semn de concediere — noapte bună, amice.

Domnul Carker se înclină în faţa chipului trufaş al soţiei, ai cărei ochi scînteietori erau aţintiţi asupra soţului şi în drumul spre uşă, oprindu-se în faţa canapelei Cleopatrei, ridică pînă la buzele lui, ca omagiu de supuşenie şi admiraţie, mîna pe care ea i-o întinse graţios.

Dacă frumoasa lui soţie i-ar fi făcut reproşuri sau chiar dacă numai şi-ar fi schimbat atitudinea, sau dacă ar fi rupt tăcerea cu o singură vorbă, acum că erau singuri (căci Cleopatra fugise în toată graba), domnul Dombey i-ar fi cerut poate socoteală de purtarea ei. Dar dispreţul adînc, usturător de nedescris, cu care, după ce-l privise, lăsă ochii în jos ca şi cum pentru ea ar fi fost fără rost să-l mai provoace fie şi numai cu o singură silabă — dispreţul şi trufia cu care şedea în faţa lui, hotărîrea rece şi de neînfrînt cu care orice trăsătură a ei părea că-l loveşte şi-l dă la o parte — împotriva aşa ceva el avea arme. O părăsi deci, cu frumuseţea ei semeaţă, concentrată toată în dispreţul ce-i arăta.

Era el oare atît de laş încît s-o pîndească, un ceas mai tîrziu, pe vechea scară pe care o văzuse în lu-

mina lunei odinioară pe Florence, trudindu-se să-l ducă sus pe micul Paul? Sau doar din întîmplare se găsea el acolo cînd, privind în sus prin întuneric, o văzu venind din camera unde dormea Florence, cu o lumînare în mînă, şi zări iar faţa pe care el nu o putea supune, şi care acum părea atît de schimbată?

Dar faţa ei, oricît de mult s-ar fi schimbat, nu se putea schimba niciodată atît de mult ca a lui. Pe faţa ei, chiar în culmea orgoliului şi a patimei nu apăruse umbra care căzuse pe faţa lui, în colţul acela întunecat, în noaptea întoarcerii lor, şi încă adeseori de atunci, şi care se adîncea tot mai mult pe chipul lui acum, cînd se uita în sus la ea.

CAPITOLUL XXXVII

Mai multe avertismente

Florence, Edith şi doamna Skewton erau împreună ziua următoare şi caleaşca aştepta la uşă să le scoată la plimbare. Cleopatra îşi avea din nou galera şi Withers, care acum nu mai era palid şi era îmbrăcat într-o haină de culoarea guşei de porumbel şi cu pantaloni militari, stătea „drepţi" în timpul meselor, în spatele scaunului care acuma nu mai era pe roate şi pe care nu-l mai împingea cu capul. Părul lui Withers strălucea de pomadă, purta mănuşi de piele şi mirosea a apă de colonie.

Erau strînşi în odaia Cleopatrei. Şarpele Nilului[1] (fără intenţia de a o jigni) se odihnea pe sofa, sorbind din ciocolata de dimineaţă, deşi era ora trei după-amiază. Flowers, subreta, se îndeletnicea cu potrivirea unor manşete şi a unor guleraşe tinereşti şi cu ceremonia încoronării doamnei cu o bonetă de catifea de culoarea piersicii. Trandafirii artificiali tre-

[1] Aşa îi spunea Marc-Antoniu Cleopatrei (n.r.).

murau pe ea, de parcă paralizia s-ar fi jucat cu ei, ca un vîntuleț.

— Mi se pare că sînt cam nervoasă, în dimineața asta, Flowers, spuse doamna Skewton. Îmi tremură mîinile.

— Dumneavoastră ați însuflețit toată societatea, seara trecută, ma'am, știți bine, răspunse Flowers, și, vedeți dumneavoastră, pătimiți astăzi de pe urma asta.

Edith, care îi făcuse semn lui Florence să vină la fereastră și privea afară, cu spatele la toaleta stimatei ei mame, se dădu brusc înapoi de la fereastră, ca și cînd ar fi fost speriată de un fulger.

— Scumpa mea copilă — strigă Cleopatra languroasă — nu cumva ești nervoasă? N-o să-mi spui, dragă Edith, că și tu, stăpînită cum ești, de te invidiez, începi să fii o martiră ca maică-ta, cu firea ei nenorocită! Withers, vezi că-i cineva la ușă.

— O carte de vizită, ma'am, spuse Withers, înmînînd-o doamnei Dombey.

— Eu am să ies acum, spuse ea fără să se uite la carton.

— Draga mea — spuse doamna Skewton, tărăgănat — ce ciudat din partea ta să trimiți vorbă în felul ăsta, fără măcar să știi cine e! Dă-o încoace, Withers. Vai, draga mea, e domnul Carker. O persoană atît de sensibilă...

— Eu ies acum, repetă Edith, pe un ton atît de hotărît, încît Withers, ducîndu-se la ușă, trecu vorba mai departe, pe același ton hotărît, servitorului care aștepta.

— Doamna Dombey iese. Hai, cară-te, și îi închise ușa în nas.

Totuși servitorul se înapoie după scurt timp și șopti ceva la ureche lui Withers, care din nou, și de astă dată cam în silă, se înfățișă doamnei Dombey.

— Vă rog, ma'am, domnul Carker trimite respectuoase complimente și vă roagă să-i jertfiți un minut, dacă puteți, e vorba de afaceri, ma'am, vă rog.

— Serios, draga mea — spuse doamna Skewton, cu vocea ei cea mai dulce, deoarece atitudinea fiicei părea amenințătoare — dacă mi-ai îngădui să-ți spun și eu o vorbă, te-aș sfătui...

— Poftește-l înăuntru, spuse Edith. Cum Withers dispăruse ca să execute porunca, ea adăugă, încruntîndu-se la mamă-sa: Deoarece îl primim în urma sfatului tău, primește-l în odaia ta.

— Pot să... trebuie să plec? întrebă Florence, repede.

Edith îi făcu semn că da, dar îndreptîndu-se spre ușă, Florence se întîlni cu vizitatorul care tocmai intra. I se adresă lu Florence în felul lui dulceag, cu același amestec neplăcut de familiaritate și de îngăduință cu care i se mai adresase altădată — nădăjduia că se simte bine, dar nici nu mai era nevoie s-o întrebe cînd o vedea ce bine arată, aproape că nu putuse avea onoarea de a o recunoaște, mai deunăzi, seara, de schimbată ce era — și apoi ținu ușa deschisă pentru a o lăsa să treacă. Toate acestea cu o conștiință tainică a puterii ce avea asupra ei, pe care nici deferența nici politețea purtării lui nu o puteau masca, și care o făceau să se ferească de el.

El se aplecă apoi o clipă peste mîna îngăduitoare a doamnei Skewton și la urmă se înclină în fața lui Edith. Răspunzîndu-i cu răceală la salut, fără măcar să se uite la el și fără a se așeza sau a-l pofti pe el să șadă, îl așteptă să vorbească.

Cu toate că se simțea la adăpostul mîndriei și al farmecului ei și cu toate că în clipa aceea recurgea la toată dîrzenia firii ei, fu iar cuprinsă de vechea convingere că, atît ea cît și mama ei fuseseră de la prima lor întîlnire bine cîntărite de către acest om, și înfățișarea lor cea mai hîdă, precum și toate înjosirile pe care ea le suferise în propriii ei ochi, erau tot atît de vădite pentru el ca și pentru ea; că el citea în cartea vieții ei ca într-o carte obișnuită, ale cărei file le răsfoia sub ochii ei, cu dispreț și cu inflexiuni de voce pe care nimeni, afară de ea, nu le putea percepe. A-

ceastă convingere îi slăbea puterile şi îi frîngea rezistenţa. Cu toate că i se împotrivea cu mîndrie, umilindu-l cu faţa ei poruncitoare, pe buze cu un dispreţ care îi cerea să se depărteze cu sufletul ei răzvrătit împotriva indiscreţiei lui, cu genele ei negre plecate, pentru a nu îngădui vreunei raze din lumina ochilor ei să ajungă pînă la el şi cu toate că el stătea foarte umil în faţa ei, avînd aerul rugător al omului jignit şi totuşi, supus voinţei ei, ea simţea, în sufletul ei că situaţia era răsturnată, că triumful şi superioritatea erau de partea lui şi că el îşi dădea bine seama de aceasta.

— Mi-am îngăduit — spuse domnul Carker — să solicit o întrevedere şi am îndrăznit să spun că e pentru afaceri, deoarece...

— Ai fost însărcinat poate de către domnul Dombey cu vreun mesaj de mustrare? spuse Edith. Faţă de încrederea neobişnuită de care te bucuri domnule din partea domnului Dombey, nu m-ar mira de loc ca aşa ceva să fie afacerea de care vrei să-mi vorbeşti.

— Nu am nici o însărcinare pentru doamna care aruncă atîta strălucire asupra numelui lui, spuse domnul Carker. Dar, din propria mea pornire o rog pe doamna să fie dreaptă cu un foarte umil solicitator, care aşteaptă dreptatea din mîna dinsei — un biet subaltern al domnului Dombey — ceea ce e o situaţie smerită, şi să se gîndească la starea mea de desăvîrşită neajutorare din ultima seară şi la neputinţa în care mă aflam de a evita să iau partea, pe care am fost silit să o iau, cu un prilej atît de dureros.

— Scumpa mea Edith, spuse Cleopatra, cu vocea scăzută şi lăsînd jos lornionul, e într-adevăr deosebit de amabil din partea domnului... cum îl cheamă? Într-adevăr plin de suflet!

— Căci, vedeţi dumneavoastră — spuse domnul Carker, îndreptînd o privire plină de deferenţă recunoscătoare către doamna Skewton — îmi îngădui să spun că a fost un prilej dureros, deoarece aşa a fost pentru mine, care am avut nefericirea să fiu de faţă.

Dar o neînțelegere atît de ușoară cum a fost între cele două părți — între ființe ce se iubesc cu devotament dezinteresat și care sînt gata să aducă orice jertfă de sine cu un atare prilej — asta nu înseamnă nimic. Cum a spus și doamna Skewton cu atîta dreptate și simțire, seara trecută nu înseamnă nimic.

Edith nu putu să-l privească, dar spuse după cîteva clipe:

— Și afacerea dumitale, domnule...?

— Edith, puico — spuse doamna Skewton — de cînd a venit domnul Carker stă în picioare! Dragă domnule Carker, șezi, te rog.

El nu răspunse nimic mamei, dar ațintì privirile asupra mîndrei fiice, ca și cînd ar fi așteptat porunca ei și ar fi fost hotărît să o primească numai de la ea. Edith, în ciuda ei însăși, se așeză și-i făcu un semn ușor cu mîna să se așeze și el. Nu putea un gest să fie mai rece, mai semeț, mai insolent, decît această invitație, făcută cu un aer de supremație și dispreț, dar ea luptase zadarnic împotriva acestei concesii și lăsase să-i fie smulsă. Era destul atîta! Domul Carker se așeză.

— Pot să-mi îngădui, doamnă — spuse Carker îndreptîndu-și, ca un izvor de lumină, dinții albi către doamna Skewton — o doamnă cu admirabilul dumneavoastră bun-simț și înțelegere atît de pătrunzătoare îmi va îngădui, pentru temeiuri bine îndreptățite — sînt sigur — să spun cele ce am de spus doamnei Dombey și să rămînă ca dînsa să vi le împărtășească dumneavoastră, care sînteți cea mai bună și mai scumpă prietenă, după domnul Dombey?

Doamna Skewton ar fi vrut să se retragă, dar Edith o opri. Edith l-ar fi oprit și pe el și l-ar fi silit cu indignare sau să vorbească deschis sau să nu vorbească de loc, dar el spuse, cu o voce scăzută:

— Domnișoara Florence — tînăra domnișoară care tocmai a ieșit din odaie...

Edith îi îngădui să urmeze. Privea la el acum. Cum el se aplecă, pentru a-i vorbi mai de aproape, cu toată

delicateţea, cu cel mai vădit respect, cu dinţii lui prezentaţi în chipul cel mai convingător şi cu un surîs umil, ea simţi că ar vrea să-l ucidă.

— Situaţia domnişoarei Florence — începu el — a fost într-adevăr nefericită. Imi vine greu să vorbesc de asta cu dumneavoastră, a cărei dragoste pentru tatăl ei este atît de grijulie şi geloasă de orice cuvînt spus despre dînsul. (Deşi întotdeauna clar şi în acelaşi timp dulceag în vorbire, nu sînt cuvinte pentru a descrie claritatea şi dulcegăria cu care spuse aceste cuvinte şi cu care trecu la altele de acelaşi fel). Dar, ca unul care sînt devotat domnului Dombey, în felul meu şi care îmi trăiesc viaţa în admiraţia caracterului domnului Dombey, pot să-mi îngădui să spun că domnişoara Florence a fost, din nefericire, neglijată de tatăl ei ? Pot să spun de tatăl ei ?

Edith răspunse :

— O ştiu.

— O ştiţi ! spuse domnul Carker, părînd foarte uşurat. Asta îmi ia o piatră de pe suflet. Pot oare să nădăjduiesc că ştiţi şi unde şi-a avut obîrşia această neglijare ? In ce fază plăcută a mîndriei — vreau să spun a caracterului domnului Dombey ?

— Poţi să treci peste asta, domnule — răspunse ea — şi să ajungi mai repede la ceea ce ai să-mi spui.

— Firește, îmi dau seama, doamnă — răspunse Carker — credeţi-mă, îmi dau perfect seama că domnul Dombey nu are nevoie de nici o justificare, de nici un fel, faţă de dumneavoastră. Dar, aveţi, vă rog, bunătatea să judecaţi simţămintele mele după ale dumneavoastră, şi o să iertaţi atunci interesul ce-i port chiar dacă fiind excesiv, o ia cîteodată razna.

Ce lovitură de pumnal în pieptul ei ! Să şadă acolo, faţă în faţă cu el, să-l audă aducînd mereu ca mărturie jurămîntul fals pe care îl făcuse ea în faţa altarului şi să simtă cum i-l prezintă mereu ca pe o cupă plină cu drojdie amară pe care ea e nevoită s-o înghită ! Cu ce furie o răscoleau ruşinea, remuşcarea şi patima, cînd, stînd dreaptă şi impunătoare în faţa lui,

ea știa bine că, în sufletul ei, era căzută la picioarele lui !

— Domnișoara Florence — spuse Carker — lăsată în grija — dacă poate fi numită grijă — servitorilor și a unor oameni plătiți, în toate privințele inferiorii ei, a avut neapărată nevoie în copilăria ei de îndrumare și directive și, firește, cum acestea i-au lipsit, a fost ușuratică și a uitat în oarecare măsură de ce datora situației sale. Și-a pierdut oarecum capul pentru un oarecare Walter, un băiat din popor, care din fericire a murit ; a mai fost și o întovărășire nedorită, îmi pare rău că trebuie să o spun, cu niște marinari, cu o reputație îndoielnică și cu un bătrîn falit, fugar.

— Am auzit de toate astea, domnule — spuse Edith străfulgerîndu-l cu o privire disprețuitoare — și știu că dumneata le înnegrești. Nădăjduiesc că o faci, fără să știi.

— Cer iertare — spuse domnul Carker — cred însă că nimeni nu le cunoaște atît de bine ca mine. Nu pot decît să respect, doamnă, firea dumneavoastră generoasă și pasionată — aceeași fire care e atît de poruncitoare, cînd e vorba să ia partea iubitului și onoratului dumneavoastră soț și care l-a fericit după cum se cuvine meritelor lui — nu pot decît să mă supun și să mă plec în fața ei. Totuși, în ce privește împrejurările care alcătuiesc afacerea asupra căreia vreau să vă atrag luarea-aminte, n-am nici cea mai mică îndoială, deoarece, în executarea însărcinării primite în calitatea de om de încredere al domnului Dombey — și îmi îngădui să spun și prieten — le-am stabilit cu precizie. In îndeplinirea acestei însărcinări, în adînca mea preocupare pe care o puteți înțelege prea bine de a nu neglija nimic din ce-l privește pe dînsul, adîncită și mai mult, dacă vreți (mi-e teamă să nu vă fiu neplăcut), de motivul mai umil al dorinței de a-mi dovedi bunăvoința și de a mă face mai plăcut dumneavoastră, am urmărit mult timp aceste împrejurări, atît eu însumi cît și prin oamenii mei și am nenumărate și foarte convingătoare dovezi.

Ea ridică ochii doar pînă în dreptul gurii lui, dar îi fu de ajuns ca să-i vadă răutatea apărînd în fiecare dinte.

— Vă cer iertare, doamnă — urmă el — dacă în nedumerirea mea îmi îngădui să vă cer sfatul şi să iau cunoştinţă de dorinţele dumneavoastră. Mi se pare că am putut constata că soarta domnişoarei Florence vă interesează în gradul cel mai înalt.

Mai era oare în ea ceva rămas neînţeles pentru el şi ceea ce el nu putea cunoaşte? Umilită şi în acelaşi timp înnebunită de acest gînd, oricum şi l-ar fi înfăţişat, oricît de slab i-ar fi apărut, ea îşi muşcă buzele care tremurau, pentru a-şi stăpîni acel gînd şi, pentru a-i răspunde, făcu doar un semn uşor din cap.

— Acest interes, doamnă, dovedind atît de limpede cît vă stă la inimă tot ce este în legătură cu domnul Dombey, mă face să nu-i aduc încă la cunoştinţă aceste împrejurări, pe care, pînă acum, el nu le cunoaşte încă. Şi, dacă îmi este îngăduită o mărturisire, sînt atît de zdruncinat în fidelitatea mea faţă de domnul Dombey, încît sînt în stare să nu-i spun nimic din toate acestea, dacă asta ar fi dorinţa dumneavoastră.

Edith ridică repede capul şi, dîndu-se brusc înapoi, aruncă privirea ei întunecată asupra lui. El îi răspunse cu zîmbetul cel mai suav şi mai respectuos şi urmă:

— Aţi spus că, aşa cum le-am înfăţişat eu, le-am schimbat în rău. Mi-e teamă că nu, mi-e teamă că nu; dar să presupunem că e aşa. Neliniştea pe care o simt de cîtva timp în legătură cu acest subiect constă în următoarele: că simplele împrejurări ale unor tovărăşii de felul acelora de care v-am vorbit, repetate mai des din partea domnişoarei Florence, chiar în felul ei atît de nevinovat şi încrezător, vor fi hotărîtoare pentru domnul Dombey, care şi aşa e pornit împotriva ei şi ar putea să-l facă să ia unele măsuri (ştiu că întîmplător s-a şi gîndit la aşa ceva) de a o despărţi şi a o înstrăina de această casă. Doamnă, iertaţi-mă, şi aducîndu-vă aminte de legăturile mele cu domnul Dombey şi de felul cum îl cunosc şi de respectul ce-i

port şi care datează încă din copilăria mea, îngăduiţi-mi să vă spun că, dacă are vreun cusur, este o trufaşă îndărătnicie, care îşi are rădăcinile în nobila sa mîndrie şi în conştiinţa puterii ce-l caracterizează şi căreia trebuie să ne supunem cu toţii. Ea nu poate fi asemuită cu încăpăţînarea altor caractere şi sporeşte din zi în zi şi din an în an.

Ea îşi lăsă iarăşi privirile să cadă asupra lui, dar oricît de hotărîte erau, nările ei dispreţuitoare se dilatară. Edith respiră adînc şi buzele i se strînseră uşor, cînd Carker descrise astfel pe patronul în faţa căruia trebuiau cu toţii să se plece. El îşi dădu numaidecît seama de reacţia ei; cu toate că expresia lui nu se schimbă, ea simţi totuşi că el îşi dăduse seama.

— Chiar un incident atît de neînsemnat ca cel de aseară — spuse el — dacă îmi este îngăduit să mă refer iarăşi la aceasta, poate servi ca să ilustreze părerea mea, mai bine chiar decît o întîmplare mai de seamă. Dombey şi Fiul nu ţin seama nici de timp, nici de loc, nici de sezon, dar le biruiesc pe toate. Mă bucur însă de prilejul ce mi-a fost dat, pentru că mi-a dat putinţa să înfăţişez doamnei Dombey subiectul de astăzi, chiar cu riscul de a fi pedepsit, în chip trecător, de supărarea dînsei. Tocmai cînd eram neliniştit şi temător în această privinţă, doamnă, am fost chemat de domnul Dombey la Leamington. Acolo v-am văzut. Acolo mi-am dat seama de legătura ce veţi avea în curînd cu dînsul — spre trainica lui fericire şi a dumneavoastră. Acolo, am luat hotărîrea de a aştepta să vă stabiliţi în această casă, pentru a face ceea ce am făcut acum. Nu mă tem în inima mea că mi-aş călca datoria faţă de domnul Dombey, dacă las să rămînă ascuns în inima dumneavoastră ceea ce ştiu; atunci cînd sufletul şi mintea a două fiinţe sînt totuna — ca într-o atare căsătorie — fiecare îl reprezintă şi pe celălalt. Pot în consecinţă să-mi liniştesc conştiinţa, aproape tot atît de bine destăinuindu-mă pe o astfel de temă, fie dumneavoastră, fie domnului Dombey. Pentru motivele pe care le-am amintit, v-am ales pe

dumneavoastră. Pot să aspir la cinstea de a crede că destăinuirea mea este primită şi că sînt descărcat de răspundere ?

Multă vreme după aceea îşi mai reamintea el privirea ce i-o aruncă — cine ar fi putut să o vadă şi apoi să o uite ? — şi lupta ce se dădu în sufletul ei. In sfîrşit, ea răspunse :

— O primesc, domnule. Te rog să priveşti această chestiune ca încheiată şi să nu mai vorbeşti nimănui despre ea.

El se înclină adînc şi se ridică. Şi ea se ridică. Apoi el îşi luă rămas bun de la ea, cu toată umilinţa. Dar Withers care îl întîlni pe scară, rămase mirat de frumuseţea dinţilor săi şi de surîsul lui strălucitor şi, cînd ieşi călare pe pintenogul lui, lumea îl luă drept un dentist, de mare ce era reclama ce o făcea. Pe *ea,* cînd ieşi în caleaşcă, trecătorii o luară drept o doamnă distinsă, tot atît de fericită pe cît era de bogată şi frumoasă. Dar nu o văzuseră, cu o clipă mai devreme, în odaia ei, cînd nimeni nu era de faţă ; şi nu o auziseră, glăsuind cele trei cuvinte : „Vai ! Florence, Florence !“

Doamna Skewton, odihnindu-se pe sofa şi sorbindu-şi ciocolata, nu auzise nimic decît vorba ordinară „afacere“, pentru care avea o scîrbă de moarte, în aşa măsură încît o ştersese de mult din vocabularul ei şi, ca urmare, se apucase, într-un fel foarte amabil şi entuziast (ca să nu spunem din tot sufletul), să ruineze diverse modiste şi alţi furnizori care avuseseră de-a face cu ea. Ca urmare, doamna Skewton nu puse nici o întrebare şi nu arătă nici o curiozitate. Avea destul de furcă în oraş, cu boneta ei de catifea de culoarea piersicei, care, cocoţată în creştetul capului, cum vîntul sufla cam tare în ziua aceea, se tot căznea să scape de tovărăşia doamnei Skewton şi nu se lăsa convinsă să facă nici un compromis. Cînd caleaşca fu închisă, la adăpost de vînt, paralizia începu să-şi facă iarăşi jocul printre trandafirii artificiali, ceea ce făcu caleaşca să semene cu un azil

de bătrîni, în care suflau vînturile din vremuri de demult; şi, în general, doamna Skewton avea multe de făcut şi nu se simţea de loc bine.

Ea nu se simţi mai bine nici către seară. Cînd doamna Dombey, în camera ei de toaletă, sta îmbrăcată şi o aştepta de o jumătate de ceas şi domnul Dombey în salon, de mult ce păşise solemn în lung şi în lat devenise nerăbdător (se pregăteau cu toţii să ia cina în oraş) Flowers, camerista, se înfăţişă, galbenă la faţă, doamnei Dombey, şi spuse:

— Vă rog, ma'am, vă cer iertare, dar nu pot să fac nimic cu doamna!

— Ce vrei să spui? întrebă Edith.

— Ce să spun, ma'am, răspunse camerista speriată — nu prea ştiu nici eu. Se schimonoseşte la faţă!

Edith se repezi cu ea în odaia mamei. Cleopatra era gătită, în toaleta ei elegantă, împodobită cu diamante, cu mîneci scurte, nu-i lipseau nici rujul pe faţă, nici cîrlionţii, nici dinţii falşi, nici toate celelalte articole tinereşti. Totuşi, paralizia nu mai putu să fie înşelată; reuşise să pună stăpînire pe ea şi o lovise pe cînd stătea în faţa oglinzii, unde zăcea acum ca o păpuşă înspăimîntătoare căzută la pămînt.

O desfăcură ruşinaţi, bucată cu bucată şi o aşezară, ce bruma mai rămăsese din ea, în pat. Doctorii fură chemaţi şi sosiră repede. Se folosiră mijloace drastice; se exprimă părerea că-şi va reveni de pe urma acestui atac, dar că nu va putea supravieţui unui al doilea. Rămase zile întregi fără să poată vorbi şi cu ochii aţintiţi la tavan. Scotea cîteodată sunete nearticulate, ca răspuns la întrebarea dacă recunoaşte persoanele ce erau de faţă şi la alte întrebări de felul acesta. Altădată nu răspundea în nici un fel, nici prin vreun semn sau gest, nici prin vreo clipire a ochilor.

Încetul cu încetul începu să-şi redobîndească cunoştinţa şi, în oarecare măsură, putinţa de a se mişca, totuşi nu şi vorbirea. Într-o bună zi putu să folo-

sească mîna dreaptă şi, arătînd-o cameristei care o îngrijea şi părînd foarte neliniştită, dădu prin semne să se înţeleagă că ar vrea să aibă un creion şi o hîrtie. Camerista i le dădu de îndată, crezînd că vrea să-şi scrie testamentul sau vreo ultimă dorinţă şi, doamna Dombey fiind plecată de acasă, camerista rămase în aşteptarea rezultatului, plină de simţăminte solemne.

După multe mîzgîlituri şi ştersături chinuitoare, cu multe litere scrise fără rost care păreau că ies de capul lor din vîrful creionului, bătrîna reuşi să întocmească următorul document:

„Perdele de culoare trandafirie".

Camerista, fiind cu desăvîrşire uluită — şi avea pentru ce — Cleopatra modifică manuscrisul, adăugînd alte două cuvinte, ceea ce îi dădu următorul cuprins:

„Perdele de culoare trandafirie pentru doctori".

Camerista îşi dădu acum oarecum seama că ea dorea să se pună perdelele trandafirii la pat, pentru ca obrazul ei să pară mai trandafiriu în ochii somităţilor facultăţii şi, cum cei din casă care o cunoşteau mai bine nu avură nici o îndoială că această părere era întemeiată, ceea ce fu adeverit chiar de doamna Skewton, perdelele trandafirii fură puse la patul ei şi din clipa aceea bolnava începu să se îndrepte repede. Ea putu în curînd să se ridice şi să şadă în pat, cu părul cîrlionţat, cu boneta de dantelă pe cap, îmbrăcată în halat, şi să-şi picure puţină roşeaţă artificială în gropile obrajilor.

Era un spectacol groaznic să vezi pe femeia aceea bătrînă împopoţonată, trăgînd cu coada ochiului la moarte şi folosindu-şi farmecele tinereşti pentru a cocheta cu ea, de parcă ar fi fost maiorul. Dar schimbarea ce se produsese în facultăţile ei, ca urmare a paraliziei ce o lovise, dădea mult de gîndit şi nu era mai puţin înfiorătoare.

Fie că slăbirea puterilor ei intelectuale o făcea mai şireată şi mai falsă ca înainte, fie că o făcea să nu

deosebească ceea ce dorea să fie de ceea ce era în realitate, fie că deştepta în ea o scînteie de remuşcare, de altfel nici nu putea reuşi să iasă la iveală, nici să se întoarcă în întuneric, fie că în vălmăşagul facultăţilor ei se produsese o combinaţie a tuturor acestor efecte, ceea ce părea a fi mai probabil, rezultatul fu următorul: deveni mult mai pretenţioasă cu privire la respectul, afecţiunea şi recunoştinţa lui Edith şi la atenţia acesteia faţă de ea. Era plină de cuvinte de laudă pentru ea însăşi, socotindu-se un părinte de nepreţuit şi era foarte geloasă pe oricine i-ar fi putut fi rival în dragostea lui Edith. Mai mult, în loc să-şi reamintească înţelegerea dintre ele de a evita subiectul, ca o mamă fără pereche, ea făcea tot timpul aluzii la căsătoria fiicei ei, ca dovadă că ea contribuise la această căsătorie. Toate acestea le făcea cu slăbiciunea şi cu răutatea datorită stării ei, care o îndemna tot timpul la tălmăciri batjocoritoare cu privire la simţămintele ei uşuratice şi tinereşti.

— Unde e doamna Dombey? o întrebă ea pe cameristă.

— A ieşit, ma'am.

— A ieşit! Iese ea oare ca să scape de mamă-sa, Flowers?

— Da de unde, ma'am. Doamna Dombey a ieşit doar ca să facă o plimbare cu domnişoara Florence.

— Domnişoara Florence. Cine e domnişoara Florence? Nu-mi vorbi mie de domnişoara Florence. Ce e domnişoara Florence pentru ea faţă de ce-i sînt eu?

Cînd se împodobea cu diamantele sau cu boneta de catifea de culoarea piersicii (îşi punea boneta pe cap ca să primească musafirii, cu săptămîni înainte de a putea ieşi din casă) sau cînd se gătea cu un fleac sau altul, de obicei i se opreau lacrimile care începuseră să-i curgă şi rămînea apoi într-o stare de acalmie pînă ce Edith venea să o vadă. Atunci, după ce arunca o privire asupra feţei aceleia mîndre, cădea iarăşi în vechea stare.

— Știam eu bine, Edith ! striga ea atunci, dînd din cap.

— Ce s-a întîmplat, mamă ?

— Ce s-a întîmplat ! Chiar că nu știu ce s-a întîmplat. Lumea a devenit atît de prefăcută și atît de ingrată că îmi vine a crede că nu mai găsești inimă nicăieri — sau ceva de felul ăsta — te asigur. Withers e mai mult un fiu pentru mine decît îmi ești tu fiică. El are mult mai mult grijă de mine decît propria mea fiică. Aproape aș dori să nu arăt atît de fînără, și toate... astea... și atunci poate voi fi luată în seamă mai mult.

— Și ce-ai vrea, mamă ?

— Oh ! multe lucruri, Edith, spunea ea cu nerăbdare.

— E vreun lucru pe care l-ai dori și nu-l ai ? E greșeala dumitale dacă-i așa.

— Greșeala mea ! începea ea să miorlăie. Mamă cum am fost eu pentru tine, Edith, care ți-am fost tovarășă încă de cînd erai în leagăn ! Pe cînd tu mă neglijezi și n-ai mai multă dragoste pentru mine decît dacă aș fi o străină — nici a douăzecea parte din dragostea ce o ai pentru Florence — dar eu sînt doar mama ta și aș putea să o stric pe *ea,* într-o bună zi și tu îmi faci mustrări că e vina mea.

— Mamă, mamă, nu-ți fac nici un fel de mustrare. De ce tot stărui mereu în a-mi spune asta ?

— Nu e firesc să stărui, cînd eu sînt toată numai dragoste și simțire și sînt rănită în chipul cel mai crud, ori de cîte ori mă privești ?

— N-am nici un fel de dorință de a te răni, mamă. Nu-ți mai aduci aminte de ceea ce am hotărît între noi ? Lasă trecutul în pace.

— Da, în pace ! Și lasă recunoștința pentru mine în pace, și lasă dragostea pentru mine în pace, și lasă-mă pe mine în pace în odaia mea, ocolită de toată lumea, fără nici o societate și neluată în seamă, pe cînd tu îți găsești noi cunoștințe cu care te

poţi distra şi care nu au nici un drept asupra ta! Pentru Dumnezeu, Edith, îţi dai tu seama cît e de strălucitoare casa în fruntea căreia te afli?

— Îmi dau seama, mamă, dar nu mai vorbi de asta.

— Şi fiinţa aceea, Dombey, un gentleman din cap pînă în picioare? Ştii că eşti măritată cu el, Edith, şi că ai o situaţie, o poziţie şi un echipaj, şi mai ştiu eu ce?

— Fireşte, mamă, o ştiu.

— Şi tot ce ai fi avut cu acel suflet bun — cum îl cheamă? Granger — dacă n-ar fi murit. Şi cui trebuie să-i mulţumeşti pentru toate astea, Edith?

— Ţie, mamă, ţie.

— Ei, atunci, ia-mă cu braţele de gît, sărută-mă şi arată-mi, Edith, că ştii că nu a fost niciodată o mamă mai bună decît am fost eu pentru tine. Şi nu mă face să fiu o sperietoare, tot plîngîndu-mă şi văietîndu-mă de nerecunoştinţa ta, căci altfel, cînd o să ies în lume, nimeni n-o să mai vrea să mă recunoască, nici animalul acela nesuferit de maior.

Dar uneori, cînd Edith se apropia de ea şi, aplecîndu-şi frumosul cap, îşi lipea obrazul rece de al ei, mama se trăgea înapoi ca şi cînd s-ar fi speriat de ea; era apucată de un tremur şi începea să strige că i se învîrteşte capul. Altă dată o ruga cu umilinţă să şadă pe scaun lîngă patul ei şi privea apoi la ea (cum şedea acolo dusă pe gînduri) cu o faţă pe care nici perdelele trandafirii nu puteau să o facă să arate altfel decît veştejită şi descompusă.

Perdelele trandafirii îşi revărsară însă cu timpul roşeaţa pe Cleopatra care se însănătoşea trupeşte şi, pe măsură ce se însănătoşea, ele făceau ca roşeaţa să apară din ce în ce mai mult pe îmbrăcămintea ei — mai tinerească ca oricînd, pentru a acoperi ravagiile boalei — şi pe rujul de pe faţa ei, şi pe dinţi, şi pe bucle, şi pe diamante, şi pe mînecile ei scurte, şi pe toată garderoba păpuşii care se prăbuşise în faţa oglinzii. Mai cădea roşeaţa din cînd în cînd şi pe vor-

birea ei bîlbîită, pe care o întrerupea cu un rînjet copilăresc, apoi pe cîte un lapsus de memorie, ce apărea şi dispărea în chip fantastic, ca în bătaie de joc faţă de eul ei fantastic.

Dar niciodată roşeaţa nu se putu aşterne peste vreo schimbare în gîndurile şi vorbele pe care le adresa fiicei ei. Şi cu toate că fiica era adesea sub înrîurirea mamei, niciodată roşeaţa perdelelor nu întîlni în frumuseţea ei severă vreo drăgălăşenie exprimată printr-un zîmbet sau îndulcită de căldura dragostei filiale.

CAPITOLUL XXXVIII

Domnişoara Tox reface o veche cunoştinţă

Deznădăjduita domnişoară Tox, părăsită de prietena ei Luiza Chick şi neputînd să-l vadă pe domnul Dombey, era foarte abătută şi începuse să sufere de melancolie. Oglinda de deasupra căminului din Piaţa Prinţesei nu mai era împodobită cu gingaşul anunţ dublu de căsătorie, legat cu fir de argint, nici harfa şi nici vreun alt obiect mărunt din cele pe care Lucreţia le rezerva pentru îndeletnicirile din zilele de sărbătoare. Cîtva timp valsul păsărelelor nu mai fu auzit în Piaţa Prinţesei, plantele rămaseră neîngrijite şi praful se aşeză pe miniatura strămoşului domnişoarei Tox, cel cu coadă şi cu capul pudrat.

Totuşi, domnişoara Tox nici nu avea vîrsta şi nici nu era înclinată să se lase pradă unor păreri de rău fără rost. Doar două coarde ale harfei amuţiseră, de mult ce stătuseră nefolosite, cînd în salon începură din nou să răsune ciripitul şi trilurile valsului păsărelelor. Doar un singur fir de muşcată căzuse victimă lipsei de îngrijire, cînd ea începu din nou să grădinărească regulat în fiecare dimineaţă la cutiile verzi

cu flori. Strămoşul cu capul pudrat nu stătu mai mult de şase săptămîni acoperit cu praf, cînd domnişoara Tox suflă pe faţa lui surîzătoare şi-l lustrui cu o bucată de piele.

Şi totuşi, domnişoara Tox se simţea părăsită şi abătută. Simţămintele ei de prietenie, aşa caraghioase cum păreau, erau totuşi adevărate şi puternice şi ea era, cum spunea ea însăşi, „adînc jignită de dispreţul nemeritat pe care i-l arătase Luiza". Dar mînia nu-şi găsea loc în sufletul domnişoarei Tox. Dacă se strecurase prin viaţă, în felul ei blajin, fără nici o părere proprie, cel puţin nu fusese stăpînită niciodată de patimi ce nu iartă. Simplul fapt de a o fi văzut, într-o zi, pe Luiza Chick pe stradă, deşi numai de departe, copleşise atît de tare firea ei sfioasă, încît fu nevoită să se pună neîntîrziat la adăpost într-o plăcintărie, unde, într-o odaie dosnică şi umedă, în care de obicei se servea supă şi unde stăruia puternic un miros de rasol, îşi putu reface starea sufletească, vărsînd lacrimi din belşug.

In ce îl priveşte pe domnul Dombey, domnişoara Tox nu socotea că are a se plînge de el. Convingerea ei despre măreţia acelui domn era atît de statornică încît, o dată ce nu-l mai putea vedea, ea simţea că depărtarea dintre ea şi el a fost întotdeauna nemăsurat de mare şi că prin simplul motiv de a o fi tolerat el îi făcuse o mare concesie. După părerea sinceră a domnişoarei Tox, nici o femeie nu putea fi nici destul de frumoasă, nici destul de impunătoare pentru el. Era cu totul firesc ca, alegîndu-şi una, să fie foarte pretenţios în alegerea sa. Cu ochii plini de lacrimi, domnişoara Tox îşi spunea acest lucru de douăzeci de ori pe zi şi îi dădea dreptate întru totul domnului Dombey. Nu-şi reamintea niciodată felul semeţ în care domnul Dombey făcuse din ea o roabă a intereselor şi toanelor lui şi binevoise să-i îngăduie de a fi una din dădacele copilului său. Ea îşi amintea doar cum îşi spunea singură, „că petrecuse multe cea-

suri fericite în acea casă, ceasuri pe care trebuia să şi le reamintească cu recunoştinţă şi că niciodată nu va înceta să-l privească pe domnul Dombey ca pe unul din cei mai impunători şi demni bărbaţi".

Totuşi, despărţită de neîmblînzita Luiza şi sfiindu-se de maior (pe care îl privea acum cu oarecare neîncredere), domnişoara Tox era foarte amărîtă că nu putea afla nimic din ceea ce se întîmpla în casa Dombey. Şi cum se obişnuise de-a binelea să socotească pe Dombey şi Fiul ca pivotul în jurul căruia se roteşte lumea, ea luă hotărîrea ca, mai bine să rămînă neştiutoare de ceea ce o interesa atît de mult, să reînnoiască vechea cunoştinţă cu doamna Richards, despre care ştia, de la ultima apariţie memoriabilă în faţa domnului Dombey, că avea obiceiul de a lua cîteodată legătură cu servitorii lui. Poate, căutînd să reia legătura cu familia Toodle, domnişoara Tox era mînată şi de gîndul duios, ascuns în sufletul ei, de a avea pe cineva cu care să poată vorbi despre domnul Dombey, oricît de umil ar fi fost acel cineva.

Fapt este că, într-o seară, domnişoara Tox îşi îndreptă paşii spre locuinţa familiei Toodle, pe cînd domnul Toodle, plin de cenuşă şi de funingine, tocmai se ospăta cu ceai, în sînul familiei. Domnul Toodle avea doar trei îndeletniciri în viaţa lui. Ori se ospăta în sînul mai sus-amintit, ori străbătea ţara cu douăzeci şi cinci pînă la cincizeci de mile pe oră, ori dormea ca un buştean din pricina oboselii. Era întotdeauna, fie în mijlocul unui uragan, fie într-o acalmie desăvîrşită, dar oricare ar fi fost împrejurările, domnul Toodle era un om împăciuitor, mulţumit şi de înţeles. S-ar fi spus că moştenise deprinderea de a îndemna şi dojeni maşinile cu care avea de-a face şi care se opinteau, gîfîiau, se înfuriau şi se istoveau, fără nici o cruţare, pe cînd domnul Toodle ducea o viaţă liniştită şi mereu aceeaşi.

— Polly, fetiţo — spuse domnul Toodle, cu un mic Toodle pe fiecare genunchi, alţi doi fiind prinşi cu pregătirea ceaiului, şi mulţi alţii răspîndiţi de jur

împrejur (domnul Toodle nu ducea nici o dată lipsă de copii şi avea întotdeauna o mare provizie la îndemînă) — l-ai văzut tu pe Biler de curînd, hai?

— Nu — răspunse Polly — dar e aproape sigur că dă pe aici deseară. E tocmai seara lui azi şi vine neapărat, ca de obicei.

— Aşa îmi dau şi eu cu părerea — spuse domnul Toodle, sorbindu-şi cu mare plăcere ceaiul — a apucat-o pe un drum bun Biler al nostru, acum, cum nici nu se putea mai bun, hai, ce zici tu, Polly?

— Zău că nici nu se putea mai bine! răspunse Polly.

— N-ascunde el nimic faţă de noi, ce zici tu, Polly? întrebă domnul Toodle.

— Nu! răspunse doamna Toodle apăsat.

— Îmi pare bine că nu are ascunzişuri, Polly — observă domnul Toodle, în felul lui domol şi măsurat, înfulecînd pîinea şi untul cu cuţitul, ca şi cînd ar fi băgat cărbuni în cuptorul locomotivei — că nu i-ar şedea bine dacă le-ar avea, hai, ce zici tu, Polly?

— Fireşte că-i aşa, tăticule. Ce mai întrebi?

— Vedeţi voi, şi voi băieţii, şi voi fetele — spuse domnul Toodle, privind de jur împrejur la familia lui —oricare ar fi treaba cinstită ce aţi avea de făcut, îmi dau părerea că e bine să o faceţi pe faţă. Chiar de aţi fi în vreo tranşee sau vreun tunel, să nu umblaţi cu ascunzişuri. Lăsaţi fluierul să fluiere şi daţi de veste unde sînteţi.

Toodle-ii se ridicară cu toţii şi dădură drumul unui murmur şuierător, menit să arate hotărîrea lor de a urma sfatul părintesc.

— Dar ce te face să spui astea despre Rob, tăticule? întrebă nevasta, oarecum îngrijorată.

— Ascultă, bătrînico — spuse domnul Toodle — nu ştiu dacă oi fi spus-o cu tot dinadinsul despre Rob. Am pornit-o doar de la Rob, am ajuns la o răscruce, am luat de-acolo ce am găsit şi am cuplat apoi un întreg tren de idei, înainte de a şti unde mă aflu sau

de unde au venit. Ce joncțiune e gîndurile omului, zău, grozavă l spuse domnul Toodle.

Domnul Toodle cinsti această adîncă cugetare, dînd pe gît o ceaşcă mare de ceai şi purcese apoi la consolidarea ei cu o bucată mare de pîine cu unt, însărcinînd totodată pe tinerele sale fiice să pregătească în ceainic multă apă fierbinte, deoarece îşi simțea gîtlejul neobişnuit de uscat şi avea nevoie să înghită nenumărate cești de ceai pînă să-şi potolească setea.

Avînd grijă de el însuşi, domnul Toodle nu uita tinerele odrasle din jurul lui care, deşi cinaseră, pîndeau unele bucăți mai neobişnuite, ce li se părea că trebuie să aibă un gust mai ales. Domnul Toodle distribui astfel de bucăți copiilor care, în aşteptarea lor, făcuseră cerc în jurul lui. Le întinse bucăți mari de pîine cu unt, pentru ca, în ordine legală, să muşte din ele toți membrii familiei şi le însoți, în acelaşi fel, cu mici rații de ceai, date cu linguriţa. Aceste gustări le păreau atît de delicioase micilor Toodle, încît după ce se ospătară cu ele, unii începură să se joace între ei plini de entuziasm, alții să sară într-un picior sau să facă tot felul de alte giumbuşlucuri, pentru a-şi manifesta fericirea. După ce dădură drumul, astfel, bunei lor dispoziții, se strînseră iarăşi încetul cu încetul, în jurul domnului Toodle, cu ochii ațintiți la el cum înfuleca mereu la pîine cu unt, pe cînd îşi bea ceaiul. Se prefăceau că nu mai aşteaptă nimic pentru ei din acele bunătăți şi că vor numai să stea de vorbă despre tot felul de chestii şi să şuşotească între ei, în taină.

Domnul Toodle, şezînd astfel în mijlocul familiei sale şi statornicind o pildă grozavă pentru copiii săi, de ce înseamnă o bună poftă de mîncare, era acum prins cu transportarea a doi dintre tinerii Toodle, pe genunchii lui, la Birmingham, cu locomotiva specială şi privea la ceilalți pe deasupra unei bariere de pîine şi unt, cînd Rob Tocilarul, cu pălăria lui sud-vestică şi îmbrăcat cu hainele de doliu, se înfățişă şi fu primit cu mare alai de frați şi surori.

— Noroc, mamă ! spuse Rob, sărutînd-o respectuos. Ce mai faci, mamă ?

— Ia te uită că-mi veni băiatul ! strigă Polly, îmbrăţişîndu-l şi lovindu-l drăgăstos pe spate. El şi cu ascunzişuri ! Ferit-a sfîntul, tăticule, băiatul ăsta, nu !

Aceasta fu spus pentru lămurirea personală a domnului Toodle, dar Rob Tocilarul, care nu era surd, prinse cuvintele din zbor de cum fură rostite.

— Ce ? Nu cumva tata a avut iarăşi ceva de spus împotriva mea ? strigă nevinovatul, ofensat. Doamne, ce dureros lucru este pentru un băieţandru care a luat-o puţin razna, ca tatăl lui să i-o tot scoată pe nas, şi încă în lipsa lui ! E destul — se văicări Rob ştergîndu-şi ochii cu manşeta, în semn de desperare — să goneşti un băieţandru şi să-l pui apoi să lucreze în ciuda lui !

— Bietul meu băiat ! spuse Polly, plîngînd. Tata n-a avut nici un gînd rău.

— Dacă tata n-a avut nici un gînd rău — bolborosi ofensatul Tocilar— de ce tot spune mereu cîte ceva împotriva mea, hai, mamă ? Nimeni nu mă judecă nici pe jumătate atît de rău cum mă judecă tata. Ce lucru nefiresc ! Tare aş vrea să mă ia cineva şi să-mi taie capul. Bineînţeles că tata nu s-ar da în lături s-o facă şi mai bine aş vrea s-o facă el decît altcineva.

La auzul acestor cuvinte deznădăjduite, toţi tinerii Toodle începură să ţipe. Tocilarul, pentru a face efectul şi mai mişcător îi imploră, în batjocură, să nu plîngă pentru el, deoarece datoria lor. dacă erau copii buni, era să-l urască. Aceasta avu o înrîurire atît de adîncă asupra penultimului Toodle, care era foarte impresionabil, încît se învineţi la faţă în aşa hal, că domnul Toodle speriat îl duse la cişmea şi l-ar fi pus şi sub robinet, dacă simpla vedere a acestuia nu l-ar fi dezmeticit.

Lucrurile ajungînd în această fază, domnul Toodle se justifică şi simţămintele virtuoase ale fiului fiind astfel potolite, îşi dădură mîna şi buna înţelegere fu din nou restabilită.

— Vrei să faci şi tu ca mine, Biler, băiatule? întrebă tatăl, înapoindu-se cu noi puteri la ceaiul lui.

— Nu, mulţumesc, tată. Patronul şi cu mine am luat ceaiul împreună.

— Şi ce mai face patronul? întrebă Polly.

— Ce să spun, mamă, nu prea ştiu; nimic de laudă. Nu sîntără afaceri de făcut, vezi dumneata. Nici nu prea pricepe nimic, căpitanul. A venit un om în prăvălie, chiar azi şi zice: „Vreau aşa şi aşa ceva" — zice el, vreun nume bazaconos. „Ce-i aia?" zice căpitanul. „Cutare şi cutare", zice omul. „Frate — zice căpitanul — vrei să cauţi de jur împrejur prin prăvălie?" „Bine, zice omul. Am căutat". „Ai văzut ce-ţi trebuie?" zice căpitanul. „Nu, n-am văzut" zice omul. „Dar dacă vezi lucrul ce-ţi trebuie, îl cunoşti?" zice căpitanul. „Nu — zice omul — nu-l cunosc". „Apoi — zice căpitanul — să-ţi spun ceva, băiete, du-te mai bine înapoi şi întreabă ce o fi aia, că nici eu nu ştiu".

— Apoi nu-i asta calea ca să facă bani, nu-i aşa, spuse Polly.

— Ce vorbeşti de bani, mamă! N-o să facă el bani niciodată. Are nişte apucături cum n-am mai pomenit. Nu doar că ar fi un stăpîn rău, nu pot să spun asta. Dar nu face de mine şi-mi dau cu părerea că n-o să rămîn multă vreme la el.

— Să nu rămîi în slujba ta, Rob! strigă mama, în timp ce domnul Toodle făcea ochi mari.

— Poate nu în locul ăsta! răspunse Tocilarul, făcînd cu ochiul. Nu m-aş mira, cred, ştii, are omul prieteni la curtea cu juraţi... dar nu-ţi bate capul, mamă, tocmai acum mă simt foarte bine, asta-i totul.

Dovada de neînlăturat cuprinsă în aceste aluzii şi în felul tainic al Tocilarului, deşi erau gîndite tocmai să împrăştie bănuielile domnului Toodle, ar fi dus la o reînnoire a mustrărilor pentru păcatele lui şi la o nouă zarvă în familie, dacă nu ar fi apărut, din fericire, un alt musafir care, spre marea surprindere a

lui Polly, se arătă în uşă, cu un surîs ocrotitor şi prietenos pe buze.

— Ce mai faci, doamnă Richards? spuse domnişoara Tox. Am venit să te văd. Pot să intru?

Pe faţa jovială a doamnei Richards apăru un răspuns de bun venit şi domnişoara Tox, aşezîndu-se pe scaunul ce i se dete şi recunoscînd cu amabilitate pe domnul Toodle, îşi dezlegă panglicile de la bonetă şi spuse că, înainte de toate, trebuie să-i roage pe copii să vină unul cîte unul să o sărute.

Nenorocitul penultim vlăstar al familiei care, judecînd după frecvenţa buclucurilor sale casnice, părea să se fi născut într-o zodie rea, fu împiedicat de a lua parte la acest salut general de bun venit prin faptul că-şi trăsese adînc peste cap — cu partea dinapoi în faţă, pălăria de sud-vest cu care tocmai se jucase şi nu mai putea să şi-o scoată. Cum acest accident îl făcu să întrevadă, în închipuirea lui înfricoşată, că s-ar putea să rămînă toată viaţa cu capul în beznă şi despărţit, fără nici o nădejde de scăpare, de prietenii şi de familia sa, el începu să se zbată cu putere şi să scoată nişte ţipete înfiorătoare. Fiind salvat, se putu constata că faţa lui era tare înfierbîntată, roşie şi leoarcă de sudoare, ceea ce o făcu pe domnişoara Tox să-l ia pe genunchi ca să-l potolească.

— Mi se pare că aproape m-ai uitat, domnule? spuse domnişoara Tox, adresîndu-se domnului Toodle.

— Nu, ma'am, nu v-am uitat, spuse Toodle. Dar cu toţii am mai îmbătrînit de atunci o leacă.

— Şi cum îţi merge dumitale, domnule? întrebă domnişoara Tox cu amabilitate.

— Sînt zdravăn şi voinic, mulţumesc, răspunse Toodle. Cum vă merge dumneavoastră, ma'am? Reumatismele nu vă necăjeşte prea tare, ma'am? Nu scăpăm nici unul de ele, cînd îmbătrînim.

— Mulţumesc — spuse domnişoara Tox, n-am simţit încă vreun necaz din pricina asta.

— Mare noroc ma'am, răspunse domnul Toodle. Multă lume, la vîrsta dumneavoastră, ma'am, e mar-

tiri ai reumatismului. Aşa a fost cu biata mamă-mea... dar, întîlnind privirea soţiei sale, domnul Toodle, cu multă înţelepciune, înecă restul într-o ceaşcă de ceai.

— Cine ar spune, doamnă Richards — strigă domnişoara Tox, privind către Rob! că ăsta e băiatul...

— Cel mai mare, ma'am, spuse Polly. Da, adevărat, el este. Ăsta-i băieţaşul ăla de a fost pricina atîtor rele.

— Ăsta, de-l vedeţi, ma'am, e ăl cu picioarele scurte, şi adevărat că erau — spuse Toodle, cu o nuanţă de poezie în glas — nemaipomenit de scurte pentru pantalonii lui de piele, cînd domnul Dombey a făcut din el un Tocilar.

Această amintire aproape că o copleşi pe domnişoara Tox. Subiectul avea pentru ea un interes deosebit şi direct. Îi ceru să dea mîna cu ea şi o felicită pe mamă pentru faţa lui deschisă şi sinceră. Rob, auzind-o, ridică ochii cu o privire menită să îndreptăţească lauda, dar care totuşi nu păru tocmai potrivită pentru aşa ceva.

— Şi acuma, doamnă Richards — spuse domnişoara Tox — şi dumneata, domnule — adresîndu-se lui Toodle — să vă spun deschis şi pe faţă de ce am venit. Aţi aflat poate, doamnă Richards, şi poate şi dumneata, domnule, că între mine şi unii prieteni ai mei a intervenit o oarecare răceală şi că acolo unde aveam obiceiul să mă duc adesea, acum nu mă mai duc.

Polly, care cu bunul ei simţ de femeie pricepu de la început despre ce era vorba, o arătă printr-o privire; domnul Toodle, care habar n-avea ce voia să spună domnişoara Tox, îşi arătă nedumerirea holbînd ochii.

— Fireşte — spuse domnişoara Tox — cum s-a născut uşoara răceală nu interesează şi încă nu trebuie să fie vorba de aşa ceva. E destul să spun că şi acum am cel mai profund respect şi cel mai viu interes pentru domnul Dombey — vocea domnişoarei

Tox tremură — şi pentru tot ce e în legătură cu dînsul.

Domnul Toodle, lămurit acum, dădu din cap şi spuse că auzise vorbind de aşa ceva şi că, în ce-l priveşte pe el, e de părere că domnul Dombey e un om cu care e greu să ieşi la socoteală.

— Te rog, nu spune asta, domnule, te rog foarte mult, răspunse domnişoara Tox. Lasă-mă să-ţi cer să nu spui asta, domnule, nici acum, nici pe viitor. Astfel de observaţii nu pot fi decît foarte dureroase pentru mine, şi unui gentelman cu o mentalitate ca a dumitale, nu-i pot fi în nici un caz pe plac.

Domnul Toodle, care nu avusese nici cea mai mică îndoială că observaţia lui va fi aprobată, rămase uluit.

— Tot ce vreau să spun, doamnă Richards — reluă domnişoara Tox... şi mă adresez şi dumitale, domnule, este asta : că orice ştire despre ceea ce se întîmplă în acea familie, despre prosperitatea familiei, despre sănătatea familiei, care ar putea să ajungă la dumneavoastră, va fi oricînd binevenită pentru mine. Că îmi va face oricînd plăcere să stau de vorbă cu doamna Richards despre familie şi despre evenimente trecute. Şi cum între mine şi doamna Richards nu a avut loc niciodată nici cea mai uşoară neînţelegere (deşi aş dori acum să o fi cunoscut mai de aproape, dar recunosc că numai din vina mea nu am făcut-o), nădăjduiesc, că nu se va împotrivi să devenim bune prietene şi ca eu să vin aici, oricînd aş vrea, fără să fiu primită ca o străină. Nădăjduiesc, cu tot dinadinsul, doamnă Richards — spuse domnişoara Tox, foarte serioasă — că o să înţelegi astea aşa cum le-am gîndit, ca femeie cu suflet bun cum eşti şi cum ai fost întotdeauna.

Polly fu mulţumită şi o arătă. Domnul Toodle nu prea ştia dacă trebuia să fie mulţumit ori nu şi păstră un calm nepăsător.

— Vezi, doamnă Richards — spuse domnişoara Tox — şi nădăjduiesc că vezi şi dumneata, domnule,

sînt o mulţime de mici lucruri în care aş putea uşor să vă fiu de folos, dacă aţi vrea să nu mă priviţi ca pe o străină şi în care mi-ar face plăcere să vă fiu de folos. De pildă, pot să învăţ pe copiii dumneavoastră cîte ceva. Pot să le aduc ceva cărţi, dacă îmi daţi voie, şi nişte lucru de mînă şi, din cînd în cînd, în cîte o seară, o să înveţe — ce să spun? — o să înveţe o mulţime de lucruri, sînt sigură, şi o să fie o mare mulţumire pentru profesoara lor.

Domnul Toodle, care avea un deosebit respect pentru învăţătură, făcu semn aprobator din cap către nevastă-sa şi-şi frecă mîinile în semn de mare mulţumire.

— Apoi, nemaifiind o străină, n-o să mai stau în calea nimănui — spuse domnişoara Tox — şi toate o să meargă aici ca şi cum n-aş fi aici. Doamna Richards o să-şi vadă de copii, de călcat, de cîrpit şi de orice ar fi să facă, fără să se sinchisească de mine, si dumneata o să-ţi fumezi pipa, dacă ai poftă, domnule, aşa-i?

— Mulţumesc, ma-am, spuse domnul Toodle. Da, o să-mi văd eu de ale mele.

— Foarte drăguţ din partea dumitale că spui asta, domnule — adăugă domnişoara Tox — şi zău, te asigur, fără făţărnicie, că pentru mine o să fie o mare mulţumire şi că oricît de mult bine voi avea fericirea să fac copiilor, eu voi fi mai mult răsplătită, dacă vreţi să încheiem acest mic tîrg, prin bună înţelegere, cu voie bună şi cu inimă bună, fără să mai lungim vorba.

Tîrgul fu încheiat pe loc, şi domnişoara Tox se simţi atît de mult la ea acasă, încît fără amînare începu să supună pe toţi copiii la rînd unui examen preliminar — spre marea admiraţie a domnului Toodle — şi-şi notă pe o foaie de hîrtie, vîrsta, numele şi aptitudinile fiecăruia. Această ceremonie, însoţită şi de oarecare pălăvrăgeală, se lungi pînă după ora obişnuită de culcare şi reţinu pe domnişoara Tox în căminul familiei Toodle, pînă se făcu prea tîrziu

pentru ea ca să meargă singură acasă. Galantul Tocilar, fiind însă acolo, îi oferi cu politeţe să o însoţească pînă la uşa locuinţei ei şi, cum însemna ceva pentru ca să fie însoţită pînă acasă de un tînăr pe care domnul Dombey cel dintîi îl îmbrăcase cu acea parte din îmbrăcămintea bărbătească căreia i se spune rar pe nume, ea primi propunerea cu plăcere.

După ce dădu mîna cu domnul Toodle şi cu Polly şi sărută toţi copiii, domnişoara Tox părăsi casa, bucurîndu-se de o popularitate nemărginită şi cu o inimă atît de uşoară încît dacă buna doamnă Chick ar fi ştiut ce s-a întîmplat, s-ar fi simţit grozav de supărată.

Rob Tocilarul, în modestia lui, ar fi mers în urma domnişoarei Tox, dar ea îl rugă să meargă alături de ea, ca să poată sta de vorbă şi, cum a spus-o mai tîrziu mamei lui, îl trase de limbă, pe drum.

El se lăsă tras de limbă, arătîndu-se atît de luminos, de limpede şi de strălucit, încît domnişoara Tox fu încîntată de el. Cu cît mai mult îl trăgea de limbă, cu atît mai mult se arăta pe placul ei. N-a fost pe lume tînăr mai plin de făgăduinţe, mai iubitor, mai hotărît, mai prevăzător, mai sobru, mai cinstit, mai modest şi mai sincer de cum îi apăru Rob, în acea seară, domnişoarei Tox.

— Îmi pare foarte bine — spuse domnişoara Tox, ajunsă în faţa uşii ei — că te-am cunoscut. Sper că mă vei privi ca prietena dumitale şi că o să vii să mă vezi, oricînd vei voi. Ai o puşculiţă?

— Da, ma'am — răspunse Rob — strîng bani pînă o să am destul ca să-i depun la bancă, ma'am.

— Foarte frumos — spuse domnişoara Tox — îmi pare bine să aud asta. Pune jumătatea asta de coroană în puşculiţă, te rog.

— Vai! Vă mulţumesc, ma'am — răspunse Rob — dar zău, n-aş vrea să vă lipsesc de ea.

— Preţuiesc spiritul dumitale independent — spuse domnişoara Tox — dar fii încredinţat că mie n-o

să-mi lipsească. Mă supăr dacă nu o să primeşti, ca un semn al bunăvoinţei mele. Noapte bună, Robin.

— Noapte bună, ma'am — spuse Rob — şi vă mulţumesc.

Cine fuge repede, rîzînd pe înfundate, să schimbe moneda şi să o cheltuiască la prima cofetărie? Dar la şcoala Tocilarilor nu învăţaseră să fie cinstiţi, deoarece acolo se aplica sistemul deosebit de sever care ducea doar la ipocrizie. In aşa măsură că mulţi dintre prietenii şi dascălii unor vechi Tocilari spuneau că, dacă ăsta e rodul educaţiei oamenilor de rînd, ar fi fost mai bine să fi rămas needucaţi. Unii, mai cu judecată, spuneau că ar fi mai bine să fie educaţi, dar ca educaţia să fie mai bună. Totuşi forurile conducătoare ale Companiei Tocilarilor aveau întotdeauna răspunsul gata, alegînd cîţiva Tocilari, foarte puţini la număr, care ieşiseră oameni de ispravă în ciuda sistemului şi spunînd că ei ieşiseră astfel numai datorită sistemului. Ceea ce puse capăt o dată pentru totdeauna criticilor şi stabili definitiv gloria Instituţiei Tocilarilor.

CAPITOLUL XXXIX

Noi aventuri ale căpitanului Edward Cuttle, marinar

Timpul, iute la picior şi tare hotărît, înaintase atît de repede, încît anul sorocit de bătrînul fabricant de instrumente, ca răstimp în care prietenul său nu trebuia să deschidă pachetul pecetluit ce însoţea scrisoarea lăsată, era acum pe sfîrşite şi căpitanul Cuttle începu într-o seară să cerceteze pachetul cu un aer tainic şi neliniştit.

Spre cinstea căpitanului, trebuie spus că tot atît de puţin s-ar fi gîndit să-l deschidă chiar şi numai cu un ceas înainte de soroc, cît s-ar fi putut gîndi să se deschidă pe el însuşi pentru a-şi studia anatomia. El

scoase doar la iveală pachetul, pe cînd îşi fuma prima pipă de seară, îl puse pe masă, stătu privindu-l pe deasupra pipei, serios şi tăcut, timp de două sau trei ceasuri, fără întrerupere. Cîteodată, după ce îl privea astfel timp îndelungat, căpitanul îşi sălta scaunul şi îl trăgea înapoi, puţin cîte puţin, tot mai mult, ca şi cînd ar fi vrut să scape de sub vraja ce-l stăpînea. Dar dacă aceasta era într-adevăr ţinta ce urmărea, nu reuşea niciodată să o atingă, deoarece, chiar dacă ajungea să se rezeme cu scaunul de peretele salonaşului, pachetul tot îl atrăgea şi cînd, lăsîndu-şi gîndurile să hoinărească, privirile lui se îndreptau spre tavan sau spre foc, imaginea pachetului se lua de îndată după ele şi se aşeza foarte la vedere, în mijlocul jeraticului sau pe faţa văruită a tavanului.

Dragostea părintească şi admiraţia căpitanului faţă de „Desfătarea inimii" rămăseseră neschimbate. Insă, de la ultima întrevedere cu domnul Carker se deşteptaseră în mintea căpitanului oarecare îndoieli, şi anume dacă intervenţia lui în favoarea tinerei domnişoare şi a scumpului Wal'r va fi fost tocmai atît de nimerită pe cît ar fi dorit-o şi pe cît o crezuse el atunci. Pe scurt, căpitanul era chinuit de bănuiala că făcuse poate mai mult rău decît bine şi, plin de remuşcări şi modest cum era, socoti că cel mai bun lucru ce ar putea să facă pentru a-şi ispăşi păcatul, era să se dea în lături din calea orişicui pentru a nu mai face rău nimănui şi, cum s-ar spune, să se arunce peste bord, ca o persoană primejdioasă.

Ingropat astfel de viu, din propria sa voinţă, printre instrumentele din prăvălie, căpitanul nu se mai apropie nicicînd de casa domnului Dombey şi nu mai dădu nici un semn de viaţă, nici lui Florence, nici domnişoarei Nipper. Se despărţi de-a binelea chiar de domnul Perch. Cu prilejul următoarei vizite îl înştiinţă răspicat că-i mulţumea pentru tovărăşie, dar că a rupt orice legătură cu atari cunoştinţe şi că nu ştie ce n-ar fi în stare să arunce în aer, deşi, de fapt nu avea de gînd să arunce nimic. Căpitanul petrecea

zile şi săptămîni întregi în această singurătate impusă sieşi, fără să schimbe vreun cuvînt cu nimeni decît cu Rob Tocilarul pe care îl stima ca pe un model de dezinteresare, devotament şi credinţă. In acest refugiu, şedea căpitanul într-o seară, privind la pachet, fumînd şi gîndindu-se la Florence şi la sărmanul Walter, pînă ce amîndoi îi apărură în închipuire ca fiind morţi şi trecuţi la veşnica tinereţe, ca doi copii frumoşi şi nevinovaţi, aşa cum îi cunoscuse pe vremuri.

Totuşi, căpitanul, chiar în mijlocul îndeletnicirilor sale, nu lăsa în părăsire nici propria sa instrucţie, nici cultura lui Rob Tocilarul. Il punea de obicei pe acest tînăr să-i citească din vreo carte, cîte un ceas în fiecare seară şi, cum căpitanul socotea că tot ce este scris în cărţi e adevărat, îşi îngrămădi în cap o droaie de cunoştinţe. In serile de duminică, înainte de a se culca, îşi citea întotdeauna singur o anumită predică divină, ţinută cîndva pe un munte[1]. Deşi era obişnuit să citeze textul fără să se uite în carte, dar mai mult după capul lui, părea totuşi că îl citeşte cu o înţelegere atît de evlavioasă a spiritului ceresc, de parcă l-ar fi ştiut pe de-a întregul pe dinafară pe greceşte şi ar fi putut să scrie nenumărate comentarii teologice adînci despre fiecare frază.

Rob Tocilarul avea o veneraţie cu totul deosebită pentru aceste scrieri pline de inspiraţie. Ea se născuse şi crescuse în sufletul lui, sub influenţa admirabilului sistem al şcolii Tocilarilor, datorită unei ciocăneli neîntrerupte a minţii cu toate numele proprii ale tuturor triburilor lui Iuda şi a unei repetări monotone de versuri încîlcite. Toate astea fuseseră însoţite de pedepse şi de defilarea lui, la vîrsta de şase ani, îmbrăcat cu pantaloni de piele, de trei ori în fiecare duminică, sus în galerie, în biserica supraîncălzită, cu orga cea mare răsunîndu-i în capul buimăcit, de parcă ar fi fost o albină uriaşă. Rob Tocilarul se stră-

[1] Aluzie la predica lui Isus Cristos pe munte (n.r.).

duia grozav să arate că e pe deplin lămurit, cînd căpitanul sfîrşea cititul şi, de obicei, căsca şi dădea din cap cît timp cititul era în curs. Căpitanul nici măcar nu bănuia că s-ar putea ca Rob să nu fie lămurit.

Ca om de afaceri ce era, căpitanul Cuttle începu să ţină şi registre. In ele trecea observaţii asupra vremii şi asupra direcţiei în care treceua pe stradă carele şi celelalte vehicole. El constatase că, în partea aceea a oraşului, ele treceau dimineaţa spre apus şi tot aşa în cea mai mare parte a zilei, iar seara spre răsărit. Două sau trei persoane, rătăcindu-se într-o săptămînă în prăvălie pentru „a-i vorbi" — aşa înregistra căpitanul — în chestiunea unor ochelari, deşi fără a-i cumpăra şi spunînd doar că vor mai trece pe acolo, căpitanul găsi că afacerea mergea bine şi trecu această constatare în registru. Mai înregistra totodată, pentru mai multă exactitate, că vîntul era cam rece, că bătea de la apus şi de la miazănoapte, dar că peste noapte îşi schimbase direcţia.

Unul din necazurile mai de seamă ale căpitanului era pricinuit de domnul Toots, care venea adesea pe la el şi, fără să vorbească prea mult, părea să creadă că micul salonaş din fund era o odaie făcută parcă dinadins ca să chicotească în ea. Se aşeza comod şi rămînea acolo cîte o jumătate de oră, fără să înainteze un pas măcar în intimitatea sa cu căpitanul. Căpitanul, pe care ultima experienţă îl făcuse prevăzător, nu fu în stare să se lămurească dacă domnul Toots era într-adevăr omul blînd care părea să fie, sau era un ipocrit grozav de prefăcut şi fals. Faptul că tot vorbea de domnişoara Dombey era suspect, dar căpitanul privea cu o bunăvoinţă tainică încrederea pe care părea că o are domnul Toots în el şi se feri deocamdată să se pronunţe împotriva lui. Nu înceta însă să-l urmărească cu priviri nespus de pătrunzătoare, ori de cîte ori atingea subiectul drag inimii lui.

— Căpitane Gills — izbucni domnul Toots într-o bună zi aşa, dintr-o dată, cum îi era obiceiul — crezi că poţi să judeci favorabil propunerea aia a mea şi

să-mi îngădui plăcerea unei cunoştinţe mai apropiate cu dumneata ?

— Ei bine, ce să-ţi spun, tinere — răspunse căpitanul, care pînă la urmă îşi alesese calea de urmat — m-am tot gîndit la chestia asta.

— Căpitane Gills, e foarte frumos din partea dumitale, răspunse domnul Toots. Iţi sînt foarte îndatorat. Pe cuvînt şi pe onoare, căpitane Gills, ţi-ai face o adevărată pomană cu mine dacă mi-ai îngădui să-ţi fac mai de-aproape cunoştinţa. Zău aşa.

— Vezi dumneata, frate — argumentă căpitanul domol — nu te cunosc.

— Vezi bine că n-o să mă cunoşti niciodată, căpitane Gills — răspunse domnul Toots, ţinîndu-se tare pe poziţie — dacă nu-mi dai plăcutul prilej să ne cunoaştem.

Căpitanul păru trăsnit de originalitatea şi de puterea acestei afirmaţii şi privi la domnul Toots ca şi cînd ar fi socotit că era mult mai multă stofă în el decît se aşteptase.

— Bine zis, tinere ! observă căpitanul, dînd gînditor din cap — aşa e. Acu' ascultă, mi-ai spus unele lucruri care mi-au dat de înţeles că eşti în admiraţia unei anumite dulci făpturi. Hai ?

— Căpitane Gills — spuse domnul Toots, gesticulînd violent cu mîna în care-şi ţinea pălăria — admiraţie nu e cuvîntul potrivit. Pe onoarea mea, habar n-ai de ce simt eu. Dacă aş putea fi vopsit în negru de sus pînă jos şi făcut robul domnişoarei Dombey m-aş socoti onorat. Dacă, jertfindu-mi toată averea, aş putea fi prefăcut în cîinele domnişoarei Dombey, eu... eu... sînt convins, n-aş mai înceta niciodată să dau din coadă, atît aş fi de fericit, căpitane Gills.

Domnul Toots spuse aceasta cu ochii plini de lacrimi şi, adînc mişcat, îşi apăsă pălăria pe piept.

— Tinere — spuse căpitanul, înduioşat şi plin de milă — dacă ceea ce spui e serios...

— Căpitane Gills — strigă Toots — sînt într-o stare sufletească şi vorbesc atît de serios, încît, dacă

aş putea să jur pe un fier înroşit sau pe jeratic aprins, sau pe plumb topit, sau pe ceară fierbinte, sau pe orice altceva de felul ăsta, aş fi bucuros să mă pîrjolesc, ca să mă uşurez de ceea ce simt. Spunînd aceasta, domnul Toots privi repede în jurul odăii ca şi cînd ar fi căutat mijloace destul de dureroase pentru a-şi pune în aplicare aceste scopuri sinistre.

Căpitanul îşi dădu pălăria de muşama pe ceafă, îşi mîngîie faţa cu mîna lui grea — turtindu-şi cu acest prilej nasul — şi, aşezîndu-se în faţa domnului Toots, i se adresă cu următoarele cuvinte, în timp ce domnul Toots îl privea în faţă, cu multă luare-aminte şi cu oarecare mirare:

— Vezi, tinere, dacă iei în serios ceea ce ai spus — zise căpitanul — meriţi clemenţă şi clemenţa este cea mai preţioasă piatră din coroana Britaniei, cu privire la care ai să cercetezi constituţia cum a fost stabilită în *Rule Britania,* şi cînd vei fi dat peste asta, să ştii că este carta pe care o cîntă îngerii Paradisului mereu şi mereu. Ţin-te bine! Propunerea asta a dumitale mă ia oam pe nepusă masă. Şi de ce anume? Pentru că eu navighez singur, înţelegi dumneata, în apele astea şi n-am nici un tovarăş şi nici poftă să am vreunul. Drepţi! M-ai înştiinţat cel dintîi despre o anume tînără doamnă, care te-a subjugat. Dacă vrei ca între noi doi să fie tovărăşie, să ştii că numele acelei tinere făpturi nu trebuie să fie auzit şi nici făcută vreo aluzie la el. Nu pot să-ţi spun cît de mult rău a adus faptul că l-am folosit cu prea mare uşurinţă pînă acum, de aia, de aici înainte, scurt proces! Înţelegi bine ce vreau să spun, frate!

— Oarecum, să mă ierţi, căpitane Gills! — răspunse domnul Toots — dacă uneori nu prea te pot urmări. Dar, pe cuvîntul meu, eu... e cam grea afacere, căpitane Gills, să nu-mi fie îngăduit să amintesc măcar numele domnişoarei Dombey. Îmi apasă o povară atît de grea aici — domnul Toots îşi apăsă cu pa-

tos, amîndouă mîinile pe piept — de mi se pare că zi şi noapte şade cineva pe mine.

— Astea sînt condiţiile mele, spuse căpitanul. Dacă ţi se par prea grele, frate, şi poate că sînt grele, ridică ancora, porneşte-o şi pleacă fără supărare!

— Căpitane Gills — răspunse domnul Toots — nu ştiu, zău, cum se face, dar după toate cîte mi-ai spus de cînd am venit aici prima oară, eu simt că mai bine aş sta aici în tovărăşia dumitale şi numai să mă gîndesc la domnişoara Dombey, decît să fiu în altă parte şi să vorbesc cu oricine ar fi despre ea ; aşa că, dacă vrei, căpitane Gills, să-mi îngădui plăcutul prilej de a ne împrieteni, sînt fericit să primesc în condiţiile dumitale. Vreau să fiu cinstit, căpitane Gills — spuse domnul Toots, reţinînd pentru o clipă mîna ce i-o întinsese — şi ca urmare trebuie să-ţi spun că nu pot să nu mă gîndesc la domnişoara Dombey. Mi-e cu neputinţă să-ţi făgăduiesc că nu o să mă gîndesc la ea.

— Băiete — spuse căpitanul, a cărui părere despre domnul Toots se îmbunătăţise foarte mult după această mărturisire sinceră — gîndurile omului sînt ca vîntul şi nimeni nu poate răspunde de ele. Dar pentru vorbe, ne-am înţeles?

— Cît priveşte vorbele, căpitane Gills — răspunse Toots — cred că pot să fac legămînt.

Domnul Toots se legă de-a binelea faţă de căpitan, dîndu-i mîna şi căpitanul, arătîndu-i în chipul cel mai plăcut şi amabil bunăvoinţă, îl învesti formal cu prietenia sa. Domnul Toots păru foarte uşurat şi bucuros de ceea ce dobîndise şi chicoti, plin de încîntare, tot timpul cît mai ţinu vizita. Căpitanul, pe de altă parte, nu fu nemulţumit de poziţia de ocrotitor ce dobîndise şi fu îndeosebi mulţumit de înţelepciunea şi prevederea de care dăduse dovadă.

Dar, oricît de înzestrat ar fi fost căpitanul cu aceste din urmă însuşiri, avu chiar în seara aceea o surpriză din partea unui tînăr nu mai puţin sincer şi nevinovat decît Rob Tocilarul. Acel flăcău neprefăcut, bînd cea-

iul la masă cu el, după ce căută cîtva timp cu coada ochiului la stăpînul său, care prin ochelari îşi citea ziarul cu mare greutate dar tot pe-atît de demn, se aplecă sfios peste ceaşca sa şi rupse tăcerea, spunînd :

— Oh ! Vă cer iertare, căpitane, dar nu cumva aveţi nevoie de ceva porumbei, domnule ?

— Nu, băiete, răspunse căpitanul.

— Pentru că aş dori să-i desfac pe ai mei, căpitane, spuse Rob.

— Ei, ei ? strigă căpitanul ridicînd din sprîncenele lui stufoase.

— Chiar aşa. Plec, căpitane, cu voia dumitale, spuse Rob.

— Pleci ? Da'ncotro pleci ? întrebă căpitanul, privindu-l deasupra ochelarilor.

— Da' ce, adică nu ştiai că am să te părăsesc, căpitane ? întrebă Rob, zîmbind cu umilinţă.

Căpitanul lăsă ziarul jos, scoase ochelarii de pe nas şi aţinti ochii asupra dezertorului.

— Aşa-i căpitane, tocmai voiam să te înştiinţez, deşi credeam că poate ştiai asta mai de mult, spuse Rob, frecîndu-şi mîinile şi ridicîndu-se de pe scaun. Dacă ai vrea să fii atît de bun să-ţi găseşti cît de curînd un înlocuitor, căpitane, mi-ar conveni foarte bine. Mă tem că n-ai putea să-ţi găseşti unul chiar pînă mîine dimineaţă, căpitane, ce zici, crezi că ai putea ?

— Şi va să zică, băiete, vrei să-ţi părăseşti steagul ? spuse căpitanul, după ce îl privi îndelung în faţă.

— Vai, căpitane, tare-i greu pentru un tînăr — strigă duiosul Rob, ofensat şi indignat — să nu-şi poată vesti în chip legal părăsirea serviciului, fără ca stăpînul să nu se uite urît la el şi să-l facă dezertor. N-ai nici un drept să insulţi pe un biet tînăr. Să nu crezi că pentru că eu sînt un servitor şi dumneata eşti stăpîn, poţi să mă batjocoreşti. Ce rău ţi-am făcut ? Ia spune, căpitane, vreau să ştiu şi eu care mi-e crima, hai, poţi să-mi spui ?

Ofensatul Tocilar începu să plîngă şi-şi frecă ochii cu mîneca hainei.

— Hai, căpitane — strigă tînărul rănit — spune-i crimei mele pe nume! Cum am fost şi ce ţi-am făcut? Ţi-am furat ceva? Am dat foc casei? Dacă am făcut aşa ceva, de ce nu mă dai pe mîna justiţiei să mă judece? Dar să te legi de caracterul unui băiat care ţi-a fost servitor credincios pentru că nu mai poate să rămînă în slujbă, aşa, de dragul dumitale, asta e o ocară şi o proastă răsplată pentru credinţa cu care te-am slujit! Aşa ştii dumneata să batjocoreşti pe un tînăr băieţandru şi să-i dai cu piciorul! Mă mir de dumneata, căpitane, zău mă mir.

Toate astea Tocilarul le spuse urlînd pe un ton plîngăreţ şi retrăgîndu-se cu grijă spre uşă.

— Va să zică, ţi-ai găsit o altă cabină, aşa-i băiete? spuse căpitanul, privind ţintă la el.

— Aşa-i căpitane, pentru că spui dumneata aşa, am găsit o altă cabină — strigă Rob, dîndu-se din ce în ce mai mult înapoi — şi am găsit o cabină mai bună decît am avut aici şi una pentru care nu am nevoie de recomandarea dumitale, căpitane, spre norocul meu, după toate lăturile ce mi-ai zvîrlit în cap, pentru că sînt sărac şi nu vreau să mă chinuiesc de dragul dumitale. Da! Aşa-i, am găsit o altă cabină şi dacă nu m-aş gîndi că e păcat să te las fără un înlocuitor, căpitane, aş pleca chiar în clipa asta, fără să mai aştept ocările dumitale, pentru că sînt sărac şi nu-mi pot îngădui să rabd şi să sufăr de dragul dumitale. De ce îmi tot scoţi ochii că sînt sărac şi că nu mă jertfesc de dragul dumitale, căpitane? Cum poţi să te înjoseşti în halul ăsta?

— Ascultă, băiete — răspunse căpitanul, paşnic — să nu mai aud astfel de vorbe.

— Bine, atunci să nu mai aud nici eu din partea dumitale, căpitane — răspunse nevinovatul răzvrătit, văicărindu-se din ce în ce mai tare şi retrăgîndu-se din ce în ce mai mult spre fundul prăvăliei — înţeleg să-mi sugi mai curînd sîngele decît să mă jigneşti.

— Pentru că — urmă căpitanul liniştit — ai auzit poate despre aşa ceva ca un căpătîi de frînghie.

— Oh! Vrei să ştii dacă am auzit, căpitane? strigă Tocilarul pe un ton batjocoritor. Ei bine, nu, n-am auzit. N-am auzit nicicînd de aşa ceva!

— Ei bine — spuse căpitanul — credinţa mea e că foarte curînd o să ştii mai mult despre aşa ceva, dacă nu-ţi bagi de-a binelea minţile în cap. Iţi citesc soarta, băiete! Poţi să pleci.

— Va să zică pot să plec chiar acum, nu-i aşa căpitane, pot să plec? strigă Rob, încîntat de reuşita stratagemei lui. Dar bagă de seamă! Eu nu ţi-am cerut cîtuşi de puţin să plec îndată, căpitane. N-o să poţi să-ţi baţi joc şi cu asta de mine, pentru că dumneata mă dai afară din voia dumitale. Şi doar n-o să-mi opreşti ceva din leafă, hai, căpitane?!

Patronul lichidă şi această afacere, scoţînd cutia de tablă şi punînd pe masă banii cuveniţi Tocilarului. Văicărindu-se, bîzîind şi arătîndu-se adînc jignit în simţămintele sale, Rob luă banii unul cîte unul, cu un sughiţ şi cîte o smiorcăială pentru fiecare, legîndu-i deosebit în cîte un nod al batistei. Apoi se sui pe acoperişul casei şi-şi umplu pălăria şi buzunarele cu porumbei, scoborî la patul lui de sub contor unde îşi făcu legătura, smiorcăind şi bîzîind din ce în ce mai tare, ca şi cînd i s-ar fi frînt inima din pricina vechilor amintiri. In fine miorlăi: „Bună seara, căpitane. Te las fără nici un gînd rău!" Trecînd apoi pragul uşii, trase de nas pe Marinarul de Lemn, ca o insultă de bun rămas şi o luă pe stradă în jos, rîzînd triumfător.

Căpitanul, rămas singur, reluă citirea ştirilor ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic neobişnuit sau neaşteptat şi-şi urmă îndeletnicirea cu cel mai mare zel. Dar de înţeles nu înţelese nici un cuvînt din ce citea, cu toate că citi grozav de multe, deoarece chipul lui Rob Tocilarul sălta peste toată gazeta, pe o coloană a ziarului în sus şi pe alta în jos.

E îndoielnic dacă pînă acum căpitanul se simţise vreodată cu totul părăsit. Acum însă, bătrînul Sol Gills, Walter, „Desfătarea inimii" erau de-a binelea pierduţi pentru el şi acum se simţea adînc înşelat şi batjocorit şi de domnul Carker. Ei erau cu toţii reprezentaţi în mintea lui de către necredinciosul Rob, la care ţinuse atîta din pricina amintirilor care erau legate de el. Se încrezuse în hainul Rob şi fusese fericit să se poată înorede în el. Îşi făcuse din el, un tovarăş, ca din ultimul supravieţuitor al vechiului echipaj al corăbiei. Luase comanda micului Aspirant de marină, avîndu-l pe el ca mînă dreaptă. Socotise că-şi face o datorie faţă de el şi avusese pentru el tot atîta bunăvoinţă ca şi cînd ar fi fost naufragiaţi împreună pe o insulă pustie. Şi acum, cînd ipocritul Rob adusese neîncredere, trădare şi josnicie în micul salonaş, care era un fel de loc sacru, căpitanul Cuttle simţea că-i venise şi salonaşului rîndul să se scufunde şi că nu ar fi fost de loc de mirare dacă aceasta s-ar întîmpla.

Ca urmare, căpitanul Cuttle citi mai departe ziarul cu mai mare luare-aminte, dar fără să înţeleagă nimic şi, tot ca urmare, nu-şi formulă nici o părere cu privire la Rob şi nici nu-şi îngădui să socoată că s-ar putea gîndi la el sau că ar fi fost posibil, cît de cît, ca Rob să aibă cevà de-a face cu faptul că se simţea acum la fel de singur ca Robinson Crusoe.

Cu tot atîta stăpînire, ca un adevărat om de afaceri, căpitanul Cuttle păşi pe înserate către piaţa Leadenhall şi puse la cale cu un paznic particular, care era acolo de serviciu, să vie în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară să scoată şi să pună la loc obloanele la micul „Marinar de Lemn". Intră apoi la ospătărie cerînd să se reducă la jumătate porţia de mîncare zilnică destinată „Marinarului de Lemn" şi la cîrciumă unde tăie porţia de bere a trădătorului.

— Flăcăul meu — spuse căpitanul, ca s-o lămurească pe tînăra de la bar — flăcăul meu a avansat, domnişoară. Apoi, căpitanul se hotărî să ia în stăpî-

nire patul de sub contor în loc să se mai suie la mansardă, unde se retrăgea în fiecare noapte, fiindcă era acum singurul paznic al proprietății.

Din patul acela, căpitanul Cuttle se scula in fiecare dimineață la ora șase și-și punea pe cap pălăria de mușama, cu aerul unui Crusoe solitar, care își sfîrșea toaleta prin așezarea pe cap a căciulii de blană de capră și, cu toate că temerile de a fi călcat de tribul sălbatic MacStinger erau oarecum potolite, după cum temerile asemănătoare ale acelui singuratic marinar fuseseră potolite prin lungul răstimp ce trecuse fără să se ivească canibalii, el tot mai respecta rutina măsurilor de apărare și niciodată nu ieșea în întîmpinarea vreunei bonete, fără să o fi examinat mai întîi din castelul lui întărit. Între timp, nemaifiind vizitat de către domnul Toots, care îi scrisese că era plecat din oraș, propria lui voce începu să-i sune în urechi foarte ciudat și, ca urmare a faptului că tot lustruia și așeza instrumentele din prăvălie sau, de mult ce ședea citind înapoia tejghelii sau privind pe fereastră, căpătase obiceiul de a medita atît de adînc, încît dunga roșie lăsată pe frunte de pălăria lui de mușama începu să-l doară cîteodată ca un reflex al profundelor lui cugetări.

Anul fiind acum încheiat, căpitanul Cuttle socoti că a sosit și timpul să deschidă pachetul. Cum însă avusese întotdeauna de gînd să facă asta în prezența lui Rob Tocilarul care i-l adusese, și cum gîndea că ar fi mai legal și mai potrivit să-l deschidă de față cu cineva, era pus în mare încurcătură de lipsa unui martor. De aceea, salută într-o zi, cu nespusă plăcere, anunțul din *Vestitorul marinei,* cum că „Prudenta Clara", condusă de căpitanul John Bunsby, sosise dintr-o călătorie făcută de-a lungul coastelor. Trimise deci de îndată acelui filozof, o scrisoare prin poștă, stăruind să păstreze în cea mai mare taină știrea despre reședința lui și rugîndu-l să-i facă plăcerea de a-l vizita pe înserate.

Bunsby, fiind unul din acei înţelepţi care nu fac nimic decît din convingere, lăsă să treacă cîteva zile pînă să-i intre bine în cap convingerea că primise o scrisoare prin care i se solicita ceva. Dar, îndată ce se lămuri asupra faptului şi ajunse să-l înţeleagă pe deplin, trimise repede pe băiatul lui cu vestea că „vine deseară". Băiatul, primind poruncă să spună aceste cuvinte şi apoi să dispară, îşi împlini misiunea ca o fantomă unsă cu catran şi însărcinată cu o veste misterioasă.

Căpitanul, foarte bucuros de ştirea primită, pregăti pipe, rom şi apă fierbinte şi îşi aşteptă musafirul în salonaşul din fund. Cînd se făcu ceasul opt, un muget adînc ca al unui taur marin se auzi de afară şi fu urmat de o bătaie în uşă cu un baston. Astfel fu vestită urechea atentă a căpitanului Cuttle că Bunsby sosise. El fu primit de îndată şi apăru, ciufulit, cu hainele atîrnînd pe el şi cu faţa, ca de obicei, roşcovană. Privea înaintea lui ca şi cînd n-ar fi văzut nimic din lucrurile care îl înconjurau ci ar fi cercetat din ochi ceva ce se întîmpla într-o lume îndepărtată.

— Bunsby — spuse căpitanul, luîndu-i mîna — toate bune, băiete, bune toate?

— Camarade — răspunse vocea din interiorul lui Bunsby, neînsoţită de nici un semn din partea camaradului însuşi — toate bune, bune toate!

— Bunsby — spuse căpitanul, neputîndu-se opri de a aduce un omagiu geniului lui — bine ai venit! Aşa bărbat zic şi eu care poate să-şi dea o părere mai strălucitoare ca diamantul — să mă facă pe mine să iau pe băiatul ăl cu pantaloni cătrăniţi drept o piatră scumpă, vezi, citeşte pozna cu Bugetul lui Stanfell! şi cînd vei găsi pasajul ăsta, înseamnă-ţi-l! Bine că te văd, că de, ai fost omul care aici chiar ţi-ai dat cu părerea şi toate au ieşit întocmai cum ai spus. Lucru pe care căpitanul îl credea cu adevărat.

— Aşa o fi? urlă Bunsby.

— Literă cu literă, spuse căpitanul.

— Şi de ce? urlă Bunsby, privind pentru întîia oară în ochii căpitanului. Cum se făcu? Şi dacă se făcu, de ce nu? Aşa, va să zică. Cu vorbele astea de oracol — care păreau aproape să-l ameţească pe căpitan — înţeleptul îngădui să fie ajutat să-şi scoată haina de pilot şi însoţit de prietenul său, pătrunse în salonaş, unde mîna lui se lăsă de-a dreptul pe sticla de rom, din care îşi pregăti la repezeală un pahar zdravăn de grog şi apoi numaidecît pe o pipă, pe care şi-o umplu, o aprinse şi se apucă să fumeze.

Căpitanul Cuttle, luîndu-se în toate aceste tabieturi după musafirul lui, cu toate că era peste puterile lui să ia şi înfăţişarea adîncă şi netulburată a Marelui Comandor, se aşeză la celălalt colţ al căminului, privindu-l cu respect, ca şi cînd ar fi aşteptat un îndemn sau un semn de curiozitate din partea lui Bunsby, care să-l fi îndreptăţit să-i vorbească de treburile sale. Dar filozoful cu faţa de mahon nu dădu nici un semn că ar manifesta interes pentru altceva decît pentru căldura din odaie şi fumul din pipă. Doar o singură dată, cînd, scoţînd pipa din gură pentru a face loc paharului, spuse aşa, într-o doară, cu glas răguşit, că numele lui era Jack Bunsby, declaraţie care nu prea părea potrivită pentru a deschide o conversaţie. Totuşi, căpitanul, atrăgîndu-i luarea-aminte printr-o scurtă cuvîntare, îi istorisi întreaga poveste cu plecarea unchiului Sol, cu schimbarea ce o pricinuise în viaţa şi soarta sa şi încheie punînd pachetul pe masă.

După o lungă pauză, domnul Bunsby dădu din cap.

— Să-l deschid? întrebă căpitanul.

Bunsby dădu iar din cap.

Ca urmare, căpitanul rupse peceţile şi scoase la iveală două hîrtii împăturite pe care sta scris: „Ultima voinţă şi testamentul lui Solomon Gills. Scrisoare pentru Ned Cuttle."

Bunsby, cu ochii aţintiţi asupra coastei Groenlandei, păru că aşteaptă să audă cuprinsul. In consecinţă, căpitanul îşi drese glasul şi citi scrisoarea cu voce tare.

„Dragul meu Ned Cuttle. Cînd am părăsit casa pentru a pleca în Indiile de vest...“

Aici căpitanul se opri, pentru a privi țintă la Bunsby și Bunsby privi țintă spre coasta Groenlandei.

„...în căutarea deznădăjduită de știri despre scumpul meu băiat, știam că, dacă mi-ai fi cunoscut planul, m-ai fi oprit sau ai fi plecat cu mine și de aceea l-am tăinuit. Dacă vei ajunge cîndva să citești scrisoarea aceasta, eu, pesemne, voi fi murit. Îți va fi ușor atunci să ierți nebunia unui prieten și vei înțelege neliniștea și îndoiala cu care el a plecat într-o călătorie atît de îndrăzneață. De aceea, să nu mai vorbim de asta. Am doar o foarte slabă nădejde că sărmanul meu băiat va citi vreodată aceste cuvinte sau că îți va mai desfăta privirea cu fața lui luminoasă!“

— Nu, nu, sînt sigur că nu — spuse căpitanul Cuttle îndurerat — niciodată. Acolo zace...

— In liniște și pace, întregi urlînd domnul Bunsby, care avea ureche muzicală, ceea ce, fiind o cinstire a valorii celui dispărut, mișcă atît de mult pe căpitan, încît îi strînse mîna cu căldură și fu nevoit să-și șteargă lacrimile.

— Așa-i, așa-i ! spuse căpitanul oftînd, cînd jelania lui Bunsby încetă să răsune și să facă să tremure geamurile. Dureri mari el pătimi, leac pentru ele nu găsi, cum spune la carte. Caută și o să găsești.

— Nici doftori pentru a-l îngriji, observă Bunsby.

— Firește — spuse căpitanul — ce i-ar fi folosit doftorii cînd el era la două sau trei sute de stînjeni sub apă ?

Apoi, reîntorcîndu-se la scrisoare, citi mai departe: *„Dar dacă el va fi de față la deschiderea scrisorii* (căpitanul fără să vrea, privi de jur împrejur și dădu din cap) *sau ar afla oricînd despre ea* (căpitanul clătină din nou din cap) *fie el binecuvîntat! Dacă cumva documentul însoțitor nu e scris chiar după lege, n-are a face, deoarece nu e nimeni căruia să-i pese, afară de dumneata și de el, și dorința mea este ca, dacă va mai fi în viață, puținul ce se va găsi să fie*

al lui, şi dacă, după cum mă tem, se va întîmpla altceva, să-ţi rămînă dumitale, Ned. Ştiu că o să-mi respecţi întocmai voinţa, Dumnezeu să te binecuvînteze pentru asta şi pentru toată prietenia dumitale ce i-ai purtat-o lui Solomon Gills."

— Ce zici de toate astea, Bunsby? spuse căpitanul, îndreptîndu-se cu solemnitate către el. Cum stai în faţa mea, ca omul căruia i-a fost crăpat capul de multe ori, de cînd era copil, şi i s-a băgat în el cîte o idee nouă la fiecare nouă crăpătură, ce spui de toate astea?

— Dacă o fi — răspunse Bunsby, cu o grabă cu totul neobişnuită — dacă va să zică o fi murit, îmi dau cu părerea că n-o să se mai întoarcă. Dacă o fi că trăieşte, îmi dau cu părerea că o să se întoarcă. Dar pot să spun eu că o să se întoarcă? Nicicum! Şi de ce anume? Pentru că ce poate urma din această observaţie, atîrnă de cum o pui în practică.

— Bunsby — spuse căpitanul Cuttle, care părea să fi apreciat valoarea părerii distinsului său prieten, în aceeaşi măsură în care simţea grozăvia greutăţii de a scoate vreun folos din ea — Bunsby — repetă căpitanul, buimăcit de admiraţie — dumneata porţi uşor o încărcătură de minte, care pe unul cu tonajul meu l-ar da repede la fund. Dar cît priveşte testamentul de faţă, nu înţeleg să iau nici o măsură privitoare la proprietate — Doamne fereşte — decît să o păstrez pentru un proprietar mai îndreptăţit ca mine. Fiindcă eu tot nădăjduiesc că proprietarul căruia i se cuvine, Sol Gills, trăieşte şi o să se înapoieze, deşi e atît de ciudat că n-a trimis nici o veste. Acum, Bunsby, care e părerea dumitale? Nu s-ar cuveni să pun hîrtiile astea la o parte şi să însemn pe ele că au fost deschise în cutare zi, de faţă cu John Bunsby şi Ed'ard Cuttle?

Bunsby, negăsind nici o împotrivire la această propunere, nici măcar pe coasta Groenlandei, nici în altă parte, ea fu pusă în aplicare. Marele bărbat, întorcîndu-se cu privirile pentru o clipă la vremurile de

față, își puse semnătura cu propria mînă pe învelișul pachetului, ferindu-se cu desăvîrșire, cu o modestie caracteristică, de a folosi litere mari. Căpitanul Cuttle, după ce își așternu semnătura cu mîna stîngă și încuie pachetul în casa de fier, îmbie pe musafir să-și pregătească încă un pahar cu băutură și să mai fumeze o pipă. Apoi, făcînd și el același lucru, rămase cu fața la foc, dus cu gîndul la tot ce o fi putut să dea peste sărmanul fabricant de instrumente.

Și acum se întîmplă un lucru cu totul neașteptat, atît de zguduitor și de înspăimîntător, încît căpitanul Cuttle, dacă nu ar fi fost de față Bunsby să-l susțină, s-ar fi scufundat cu povara lui cu tot și ar fi fost din clipa aceea fatală un om pierdut.

Cum s-a putut întîmpla ca, în marea lui mulțumire de a primi un astfel de musafir, căpitanul să închidă doar ușa, fără să o încuie, lipsă de grijă de care, fără îndoială, se făcuse vinovat, este una din acele întîmplări care trebuie să rămînă pentru totdeauna obiecte ale speculației filozofice, sau să fie puse pe seama soartei. Dar prin ușa neîncuiată, în clipa aceea de liniște, cruda MacStinger intră ca o furtună în salonaș, purtînd în brațele ei materne pe Alexandru MacStinger și aducînd în urma ei răzbunare (fără a mai vorbi de Juliana MacStinger și de fratele dulcei copile, Charles MacStinger, cunoscut pe meleagurile zbenguielilor lui tinerești sub numele popular de Chowley). Ea intră atît de repede și fără zgomot, ca un curent de aer venit dinspre docurile Indiilor de Răsărit, încît căpitanul Cuttle se trezi privind la ea, chiar înainte ca pe fața lui liniștită și zîmbitoare să fi avut timp să se ivească spaima și groaza.

Din clipa însă în care căpitanul își dădu seama de toată grozăvia nenorocirii sale, instinctul de conservare îl împinse către o încercare de fugă. Repezindu-se către mica ușă care dădea din salonaș către o scăriță înclinată spre pivniță, căpitanul făcu într-acolo doar o săritură, cu capul înainte, ca un om căruia nu-i păsa că și-ar putea frînge gîtul și care era

mînat de un singur gînd : acel de a se ascunde în măruntaiele pămîntului. Ar fi reuşit el în această încercare eroică, dacă n-ar fi fost împiedicat de ieşirile drăgăstoase ale Julianei şi ale lui Chowley, care, agăţîndu-se de picioarele lui — fiecare din cei doi dragi copii ţinîndu-l de cîte un picior — îl strigau ca pe prietenul lor, cu strigăte asurzitoare. Între timp, doamna MacStinger, care niciodată nu pornea la o treabă mai însemnată fără ca mai întîi să-l aşeze pe Alexandru MacStinger cu fundul în sus, pentru a-l aduce în bătaia bateriei ei cu repetiţie, şi apoi îl lăsa jos să se răcorească, aşa cum cititorul l-a mai văzut cu alt prilej, săvîrşi acest rit solemn ca şi cînd de astă dată ar fi fost un sacrificiu în cinstea Furiilor ; apoi, după depunerea victimei pe podea, doamna MacStinger se repezi spre căpitan cu o hotărîre ce părea să-l ameninţe şi pe Bunsby, care-i tăiase calea, că va fi sfîşiat.

Ţipetele celor doi MacStingeri mai mărişori şi vaietele tînărului Alexandru, despre care se poate spune că avusese o copilărie împestriţată ca penele unei coţofene, deoarece faţa îi fusese neagră jumătate din viaţa lui, se îmbinară în aşa fel, încît făcură din această vizită o întîmplare plină de groază. Dar cînd linişstea domni iarăşi şi căpitanul, năpădit de sudori reci, privi umil la doamna MacStinger, grozăvia scenei atinse culmea.

— Vai, căpitane Cuttle, căpitane Cuttle ! spuse doamna MacStinger, înţepenindu-şi bărbia şi apoi clătinînd-o la unison cu ceea ce, trecînd peste slăbiciunea sexului ei, s-ar fi putut numi pumnul ei. Vai, căpitane Cuttle, căpitane Cuttle, mai ai îndrăzneala să te uiţi la mine şi nu ţi-e teamă că te loveşte trăsnetul !

Căpitanul, care numai curajos nu arăta, bolborosi încet : „Ţin-te bine !"

— Vai ! Am fost o nebună slabă şi încrezătoare cînd te-am adăpostit sub acoperişul meu, căpitane Cuttle. Zău, asta am fost ! strigă doamna MacStin-

ger. Cînd mă gîndesc la binefacerile cu care l-am copleşit pe omul ăsta, şi cum i-am făcut pe copiii mei să-l iubească şi să-l cinstească ca şi cînd le-ar fi fost tată, şi cînd nu e nici o gospodină, şi nici o gazdă pe strada noastră care să nu ştie cîţi bani am pierdut eu cu omul ăsta şi cu toate şmecheriile şi tertipurile lui — doamna MacStinger folosi aceste din urmă cuvinte mai mult pentru a face ca acuzarea să pară mai straşnică decît pentru a exprima vreun gînd — şi cînd ei cu toţii au strigat în gura mare că e o ruşine cum a chinuit el o biată femeie muncitoare care robotește de dimineaţa devreme pînă seara tîrziu, pentru binele familiei şi ţine mica ei locuinţă atît de curată, că oricine ar fi putut să-şi ia prînzul, da, şi ceaiul, dacă ar fi avut poftă, oriunde pe podele sau pe scări, în ciuda tuturor şmecheriilor şi tertipurilor lui — aşa s-a muncit şi s-a chinuit ea pentru el!

Doamna MacStinger se opri pentru a răsufla şi faţa ei triumfătoare se roşi la această a doua introducere fericită a „şmecheriilor şi tertipurilor" căpitanului Cuttle.

— Şi p-ormă o şte-e-erge — strigă doamna MacStinger, lungind ultimul cuvînt de-l făcu pe nevinovatul căpitan să se socotească cel mai ticălos dintre oameni — şi stă ascuns douăsprezece luni! Ascuns de o femeie! Asta-i conştiinţa lui! Nu îndrăzneşte să-i ţi-i-ină piept — iar o silabă lungită — dar pleacă, furişîndu-se ca un hoţ. Dacă ţîncul ăsta al meu — spuse doamna MacStinger, repezindu-se dintr-o dată — şi-ar face de cap şi ar fugi aşa pe furiş, mi-aş face datoria de mamă pînă l-aş umple de vînătăi!

Tînărul Alexandru, tălmăcind spusele mamei ca o făgăduială de a-l pedepsi din nou, fu cuprins de frică şi de spaimă şi se tăvăli pe podea, cu tălpile ghetelor în aer şi scoţînd nişte ţipete asurzitoare, încît doamna MacStinger găsi cu cale să-l ia în braţe, unde, cînd începu să ţipe din nou, îl linişti de-a binelea printr-o lovitură care era gata-gata să-l lase fără dinţi.

— Grozav neam de om e căpitanul Cuttle — spuse doamna MacStinger, apăsînd deosebit de tare pe prima silabă a numelui căpitanului — să-mi bat eu capul pentru el, să-mi pierd eu somnul pentru el, să leşin eu din pricina lui, să-l cred mort şi să alerg în sus şi în jos prin tot oraşul ca o nebună, să tot întreb de el! Da, firește, grozav neam de om! Ha, ha, ha! Merită, fără îndoială, toată hîrţuiala şi toată bătaia de cap şi mai mult decît atîta! Să-i mai şi mulţumeşti, bată-l Dumnezeu să-l bată! Ha, ha, ha! Căpitane Cuttle — spuse doamna MacStinger, schimbîndu-şi dintr-o dată glasul şi felul de a vorbi — aş vrea să ştiu dacă ai de gînd să vii acasă?

Căpitanul, înspăimîntat, privi în fundul pălăriei ca şi cînd nu-i putea prevedea altă soartă, decît să şi-o pună pe cap şi să se predea.

— Căpitane Cuttle! — spuse din nou doamna MacStinger, în acelaşi fel hotărît — vreau să ştiu dacă te întorci acasă, domnule?

Căpitanul părea gata să se întoarcă, dar, foarte sfios, dădu de înţeles că ar fi dorit să nu se facă atîta gălăgie în jurul chestiunii.

— Da, da, aşa-i, spuse Bunsby împăciuitor. Lăsaţi-o mai moale, mai moale!

— Şi cine eşti dumneata, mă rog? spuse doamna MacStinger, cu un aer de nevinovăţie feciorelnică. Ai locuit vreodată la numărul nouă din Brig Place, domnule? Nu mi-oi fi aducînd aminte, dar la mine ştiu că n-ai locuit. A locuit odată o doamnă Jollson, înaintea mea la numărul nouă şi poate mă iei drept ea. Doar aşa pot să înţeleg de ce îmi vorbeşti parcă am fi vechi cunoscuţi, domnule?

— Hai, hai, drăguţă, las-o mai moale! spuse Bunsby.

Cu toate că isprava fu făcută de marele om, căpitanului Cuttle nu-i venea să creadă, cînd văzu cu ochii lui pe Bunsby înaintînd cu îndrăzneală, cuprinzînd-o pe doamna MacStinger cu braţul lui vînăt şi păros, şi îmblînzind-o în aşa fel cu vraja lui şi cu cuvintele de

mai sus — fără să spună nimic mai mult — de o făcu să izbucnească în plîns şi să spună, după ce privi la el cîteva clipe, că şi un copil ar putea-o cuceri acuma, de descurajată ce se simţea.

Rămas mut şi ca trăsnit, căpitanul văzu cum Bunsby făcu pe neîmblînzita femeie să treacă în prăvălie şi cum apoi se întoarse după rom şi apă şi o lumînare, şi cum o linişti, fără să mai rostească totuşi nici un cuvînt. Apoi, îmbrăcat cu haina lui de pilot, aruncă o privire în salonaş şi spuse:

— Cuttle, am s-o însoţesc pînă acasă. Iar căpitanul Cuttle, mai zăpăcit decît dacă ar fi fost pus în lanţuri pentru a fi transportat la Brig Place, văzu cum, în chipul cel mai paşnic, familia se înşiră gata să plece, cu doamna MacStinger în frunte. Înainte ca Marinarul de Lemn să fie părăsit de toţi, căpitanul abia mai avu timp să ia cutia de tablă şi să strecoare pe furiş cîţiva bani Julianei MacStinger, pe care o îndrăgise mai mult, şi lui Chowley care avea drepturi mai mari asupra lui, fiind socotit că era din fire înclinat spre ale mării.

Apoi Bunsby, şoptind că o să-i ducă mînaţi de un vînt prielnic şi că o să-i mai dea semn de viaţă, trase uşa după el ca ultimul membru al expediţiei.

Cînd se înapoie în micul salonaş şi se văzu singur acolo, căpitanul fu mai întîi neliniştit de gîndul că visează, sau că fusese cercetat de stafii şi nu de o familie în carne şi oase. Îl cuprinse apoi o nemărginită încredere şi o nemăsurată admiraţie pentru comandantul „Prudentei Clara", care îl făcură pe căpitan să cadă într-un adevărat extaz.

Totuşi, cum timpul trecea şi Bunsby nu mai apărea, căpitanul începu să aibă îndoieli neliniştitoare de altă natură. Dacă Bunsby cumva o fi fost atras cu dibăcie la Brig Place şi deţinut acolo ca zălog pentru prietenul său? Dacă era aşa, căpitanul, ca om de onoare, trebuia să-l elibereze, chiar cu sacrificiul propriei lui libertăţi. Dacă cumva o fi fost atacat şi învins de doamna MacStinger şi îi era ruşine să se mai

arate după o atare înfrîngere ? Poate că doamna MacStinger, răzgîndindu-se, schimbătoare cum îi era firea, s-o fi înapoiat spre Marinarul de Lemn şi Bunsby, zicînd că îi arată un drum mai scurt, s-o fi căznind să se piardă de familie prin locurile pustii şi sălbatice ale City-ului. Mai presus de toate se frămînta cu privire la ce se cuvenea să facă, dacă cumva nu va mai auzi nimic, fie despre doamna MacStinger, fie despre Bunsby, ceea ce, în înlănţuirea atît de ciudată şi de neprevăzută a evenimentelor, se putea prea bine întîmpla.

Dezbătu toate acestea cu sine însuşi pînă obosi şi Bunsby tot nu apăru. Îşi făcuse patul după teighea şi era gata să se culce şi nici pomeneală de Bunsby. Într-un tîrziu, cînd căpitanul nu mai nădăjduia să-l vadă, cel puţin nu în acea noapte, şi începuse să se dezbrace, se auzi huruitul unor roţi ce se apropiau, iar cînd huruitul încetă în dreptul uşii, fu urmat de îndată de un strigăt al lui Bunsby.

Căpitanul tremură la gîndul că nu putuse scăpa de doamna MacStinger şi că s-ar fi putut ca ea să fie adusă înapoi cu trăsura.

Dar nu, Bunsby era însoţit doar de o ladă mare pe care el singur o cără în prăvălie şi, de îndată ce o aduse, se aşeză pe ea. Căpitanul Cuttle o recunoscu, căci era lada pe care o lăsase în casa doamnei MacStinger. Cînd, cu lumînarea în mînă, privi cu mai multă luare-aminte la Bunsby, văzu că era dus pe altă lume, sau, cum s-ar spune mai pe şleau, era beat mort. Era totuşi greu să fii sigur de aşa ceva, deoarece faţa lui Bunsby, nici cînd era treaz, nu avea nici urmă de expresie.

— Cuttle — spuse comandantul, sculîndu-se de pe ladă şi ridicîndu-i capacul — astea sînt boarfele dumitale ?

Căpitanul Cuttle se uită în ladă şi-şi recunoscu lucrurile.

— Ce zici, camarade, am învîrtit-o bine şi la repezeală ? spuse Bunsby.

Căpitanul Cuttle, recunoscător dar buimăcit, îi luă mîna şi se pornise tocmai pe un răspuns care trebuia să dea glas simţămintelor lui de uimire, cînd Bunsby îşi desprinse mîna cu o smucitură şi păru că vrea să încerce să facă un semn cu ochiul lui stingher, ceea ce însemna că era gata să vină peste cap. Deschise apoi repede uşa şi ţîşni afară, îndreptîndu-se cu toată iuţeala spre „Prudenta Clara" — cum se pare că-i era obiceiul, ori de cîte ori îşi dădea seama că făcuse vreo ispravă.

Cum lui Bunsby nu-i plăcea să fie călcat în bîrlogul lui, căpitanul Cuttle hotărî să nu se ducă şi nici să trimită la el, ziua următoare, pînă cînd Bunsby nu-i va face cunoscută dorinţa lui de a-l vedea, sau, dacă aceasta nu se va întîmpla, să lase să treacă cîtva timp. Ca urmare, căpitanul îşi reluă, în dimineaţa următoare, viaţa lui singuratică, timp în care se gîndi adesea, dimineţi, seri şi nopţi la rînd, la simţămintele lui Bunsby faţă de el, la Sol Gills, şi la nădejdile ce mai avea de a-l revedea. Tot gîndind aşa, nădejdile lui se înfiripau şi el le tot întetea, după cum îşi făcea singur curaj, pîndind, la uşa prăvăliei, reîntoarcerea fabricantului de instrumente. Îşi folosea ciudata lui libertate, punînd cîte un scaun la locul lui, aşezînd lucrurile în micul salonaş cum erau aşezate pe vremuri, pentru cazul că s-ar înapoia pe neaşteptate. Tot cu gîndul la reîntoarcerea bătrînului, dădu jos de pe perete o mică miniatură înfăţişîndu-l pe Walter ca băiat de şcoală, pentru ca vederea ei să nu-l întristeze. Căpitanul mai avea uneori presimţirea că el se va întoarce într-o anumită zi. Într-o anumită duminică comandă chiar o porţie îndoită de mîncare, într-atît se încredea în presimţirea sa.

Dar de venit bătrînul Sol Gills nu veni şi vecinii îl puteau vedea pe marinarul cu pălăria de muşama stînd într-o seară în mica prăvălie şi privind în sus şi în jos pe stradă.

CAPITOLUL XL

Întîmplări casnice

Nu era în firea lucrurilor ca asprimea poruncitoare a unui om de temperamentul domnului Dombey să poată fi îmblînzită prin simplul fapt că era pus față în față cu caractere pe care el însuși le ridicase împotriva sa. Nici zalele reci și tari ale trufiei în care se ferecase n-ar fi putut fi făcute mai mlădioase, oricît ar fi fost lovite de mîndrul dispreț și de sfidarea soției sale. Faptul că nu numai respectul și concesiile altora față de un astfel de om, îi sporesc însușirile rele și sînt hrana care le face să crească, dar și împotrivirea altora, sau îndoielile ce i le arată, le favorizează în aceeași măsură, este blestemul unei astfel de firi și o parte însemnată a dureroasei răsplate cu care se alege și pe care o poartă în sine. Răul pe care o astfel de fire îl poartă în ea își găsește putința de a crește și de a se întinde, adăpîndu-se la izvoare cu însușiri cu totul opuse. Atît dulcele cît și amarul îl susțin și îl fac să crească. Fie că sufletul se pleacă în fața lui, sau că nu-l recunoaște, el robește sufletul în care s-a înscăunat. Fie că sufletul îl slăvește, sau îl respinge, oricum ar fi, el se face stăpîn peste suflet ca Diavolul din poveste...

Față de prima sa soție, domnul Dombey, în trufia sa rece și mîndră, se purtase ca ființa superioară ce se socotea aproape că este. Fusese pentru ea „domnul Dombey" cînd îl văzuse pentru prima oară și rămăsese pentru ea tot „domnul Dombey" și cînd era pe patul de moarte. El își afirmase superioritatea de-a lungul întregii lor căsnicii și ea i se supusese cu umilință. El se ridicase, așezîndu-se pe tronul său înalt, pe cînd ea șezuse smerită pe treapta cea mai de jos. Și mult bine îi făcuse lui să trăiască astfel, sclav singuratic al ideii lui fixe! Își închipuise că firea mîndră a celei de a doua soții, îmbinîndu-se cu a lui, îi

va exalta măreţia. Se văzuse pe sine mai mîndru ca oricînd, atunci cînd mîndria Edithei i se va supune lui. Nici nu-i trecuse prin minte că ar fi cu putinţă ca ea să i se împotrivească. Iar acum, cînd la fiece pas şi la orice cotitură a vieţii sale zilnice ea se răzvrătea împotriva lui aţintindu-şi faţa rece, sfidătoare şi disprefuitoare asupra lui, trufia sa nici nu slăbea şi nici nu lăsa capul jos sub lovitură. Dimpotrivă ea dădea lăstare noi, se făcea tot mai tare, mai aprigă, mai urîcioasă, mai posacă, mai supărătoare şi mai neîngăduitoare decît fusese înainte.

Cine poartă asemenea zale suferă de greaua lor povară. Prin ele nu pătrundea buna înţelegere, dragostea şi încrederea ! Ele nu lasă să străbată de afară simpatia, nădejdea şi blajinile emoţii, în schimb, însă, loviturile de pumnal ale amorului propriu, răzbesc prin ele, ca oţelul în pieptul gol. Sub ele roade un puroi chinuitor, cum nu se adună în nici o altă rană, puroi care, chiar oblojit de mîna în zale a mîndriei în persoană, ar dezarma şi doborî şi pe un om mai puţin mîndru.

Aşa erau rănile sale. Il chinuiau, în singurătatea vechilor sale odăi, unde începu să se retragă, iar adeseori să şi petreacă ceasuri întregi. Părea că soarta lui era să fie veşnic mîndru şi puternic, dar întotdeauna umilit şi neputincios, tocmai acolo unde se socotea mai tare. Cine era oare chemat să-i pregătească o astfel de soartă ?

Cine oare ? Cine era acela care putea să prindă în mreje pe soţia sa cum îl prinsese pe băiat ? Cine era aceea care îi înfăţişase această nouă izbîndă a ei, cînd el şedea în colţul întunecat al salonului ? Cine era aceea care, cu o singură vorbă, putea înfăptui ceea ce hotărîrile lui cele mai dîrze nu erau în stare să înfăptuiască ? Cine era aceea care, fără să fie ajutată de dragostea lui, fără nici o privire a lui şi fără să fie luată în seamă de el, creştea şi înflorea şi se făcea atît de frumoasă, pe cînd alţii, ajutaţi de toate astea, mureau ? Cine putea fi oare decît copila aceea

la care, în copilăria ei lipsită de mamă, el privise adeseori cu îngrijorare şi cu un fel de teamă că va ajunge s-o urască, teamă care acum se împlinise, fiindcă ajunsese într-adevăr s-o urască din toată inima.

Da, voia s-o urască şi făcuse totul ca s-o urască, deşi scîntei din lumina în care îi apăruse în acea seară memorabilă, a întoarcerii sale acasă cu mireasa lui, tot mai licăreau uneori în jurul ei. El ştia acum că fata lui e frumoasă. Nu nega că e graţioasă şi fermecătoare şi că, în zorile luminoase ale feminităţii ei, ea îi apăruse ca ceva cu totul neaşteptat. Dar în mintea lui şi lucrul ăsta se întorcea împotriva ei. In frămîntarea lui tristă, bolnăvicioasă, nenorocitul îşi dădea seama în chip dureros că-şi înstrăinase toate inimile şi se simţea atras în chip nelămurit spre tot ceea ce o viaţă întreagă respinsese. El îşi făcea o imagine deformată de binele şi de răul ce îl făcuse în viaţă şi o folosea ca să se justifice. Cu cît ea făgăduia să fie mai demnă de el, cu atît mai mult socotea el că ea îi datora supunere şi ascultare. Se arătase ea vreodată îndatoritoare şi supusă faţă de el? Lui îi împodobise ea viaţa, sau lui Edith? Se manifestaseră oare gingăşiile ei mai întîi faţă de el, sau faţă de Edith? De ce el şi ea nu fuseseră — chiar de la naşterea ei — niciodată ca tată şi fiică? Au fost întotdeauna ca doi străini. Ea îi stătuse în cale întotdeauna şi peste tot Şi acum îşi găsise un aliat împotriva lui. Simpla ei frumuseţe îmblînzea inimi care pentru el erau de piatră şi prin aceasta îl insulta în chip nefiresc.

Poate că printre toate astea se făcea auzit murmurul unei simţiri ce se deştepta în sufletul lui, oricît de egoistă ar fi fost această simţire, cînd punea faţă în faţă situaţia lui dureroasă cu ceea ce ar fi putut Florence să facă din viaţa lui. Dar el acoperea zgomotul tunetului îndepărtat cu acela al valurilor oceanului lui de trufie. Nu îngăduia nimic altceva decît trufia lui. Şi în trufia sa, care nu era decît o grămadă

de contraziceri, de mizerie şi de chin impuse sie însuşi, el o ura.

Demonului posomorît, încăpăţînat şi posac care-l stăpînea, soţia lui îi împotrivea trufia ei, cu totul altă trufie, dar care era în plină putere. N-ar fi putut niciodată duce o viaţă fericită împreună, dar nimic nu ar fi putut face această viaţă mai nefericită decît războiul voit şi hotărît dintre asemenea firi. Mîndria lui ţinea să-şi păstreze supremaţia măreaţă, în faţa căreia ea trebuia să se plece. Ea s-ar fi lăsat torturată pînă la moarte şi, pînă la urmă, totuşi, ar fi îndreptat spre el doar o privire semeaţă plină de dispreţ liniştit şi de neînfrînt! Asta era tot ce putea aştepta de la Edith. El nici nu bănuia ce furtuni şi lupte o duseseră la cinstea de a-i accepta mîna. Nici nu bănuia cît de mult socotea că ea se jertfise, cînd îi îngăduise să o numească soţie.

Domnul Dombey era hotărît să-i arate că era stăpîn absolut. Nu încăpea altă voinţă pe lîngă a lui! Mîndră o dorea să fie, dar nu mîndră faţă de el! Sta acasă singur şi se făcea tot mai dur. O putea adeseori auzi cînd ieşea şi se întorcea acasă, după ce umblase prin cercurile londoneze, fără a ţine seamă de ce îi place lui sau de ce nu-i place, de ce ar fi dorit el sau de ce n-ar fi dorit mai mult decît dacă el ar fi fost servitorul ei. Indiferenţa ei supremă şi rece, o dată atributele lui incontestabile încălcate, îl durea mai mult decît l-ar fi durut orice altă purtare a ei şi-l duse la hotărîrea să-i frîngă voinţa şi să o supună atotputerniciei lui.

Se frămîntase multă vreme cu aceste gînduri, cînd, într-o seară, după ce o auzise întorcîndu-se acasă, tîrziu, se duse în apartamentul ei. Era singură, îmbrăcată într-o rochie deosebit de elegantă şi de-abia venise din camera mamei sale. Cînd se apropie de ea, faţa ei era melancolică şi gînditoare, dar abia putu să-şi dea seama de aceasta, căci, fiind încă la uşă şi privind spre oglinda din faţa ei, el văzu numaidecît,

ca într-un tablou, acea frunte încreţită şi acea frumuseţe întunecată pe care i le cunoştea atît de bine.

— Doamnă Dombey — spuse el intrînd — trebuie să-ţi cer voie să-ţi spun cîteva cuvinte.

— Mîine, răspunse ea.

— Nu e timp mai potrivit ca prezentul, doamnă, răspunse el. Iţi înţelegi greşit situaţia. Sînt obişnuit să-mi aleg eu timpul, nu să mi-l aleagă alţii. Imi pare că dumneata nu prea îţi dai seama de cine sînt eu şi ce sînt eu, doamnă Dombey.

— Cred — răspunse ea — că îmi dau foarte bine seama de asta. Vorbind astfel, privi la el, îşi încrucişă pe pieptul ce se zbătea braţele-i albe ce scînteiau de aur şi pietre scumpe, şi-şi întoarse ochii de la el.

Dacă ar fi fost mai puţin frumoasă şi mai puţin maiestuoasă în liniştea ei, poate că nu ar fi avut puterea să-l facă să fie pătruns pînă în străfundul mîndriei lui de simţămîntul inferiorităţii sale. Dar ea avea această putere şi el o simţi foarte bine. Privi în jurul camerei ; văzu cum splendidele ei podoabe şi rochiile luxoase erau risipite peste tot, fără a fi luate în seamă, dar nu dintr-un simplu capriciu sau din lipsă de grijă (cum gîndi el), ci dintr-un dispreţ mîndru şi hotărît pentru orice lucru scump şi el simţi aceasta tot mai mult. Ghirlande de flori, pene rare, bijuterii, dantele, mătăsuri şi atlazuri, oriunde se uita, vedea bogăţii disprețuite, îngrămădite unele peste altele şi neluate în seamă. Pînă şi diamantele — darul lui de nuntă — care se săltau şi se lăsau pe pieptul ei, păreau să palpite, pornite să rupă lanţul care le ţinea legate în jurul gîtului şi să se rostogolească jos pe podea ca să fie călcate în picioare.

El îşi simţi inferioritatea şi-şi trădă acest simţămînt. Solemn şi ciudat, în mijlocul acestei bogăţii de culori şi scînteieri voluptuoase, ciudat şi stingherit faţă de semeaţa sa stăpînă, a cărei frumuseţe stranie o oglindeau şi o înfăţişau jur împrejurul lui, ca tot atîtea cioburi de oglindă, el îşi dădea seama cît era de

stingherit şi de stîngaci. Cu cît ea se arăta mai sigură în dispreţul ei, cu atît el se amăra mai rău. Amărît şi pornit împotriva lui însuşi, el se aşeză şi, fără ca dispoziţia lui să se fi limpezit, urmă :

— Doamnă Dombey, e neapărat nevoie să ajungem între noi, la o înţelegere. Purtarea dumitale nu-mi place, doamnă.

Ea îi aruncă doar o privire şi apoi îşi luă iarăşi ochii de la el, dar dacă ar fi vorbit un ceas, n-ar fi putut spune atît de mult.

— Repet, doamnă Dombey, purtarea dumitale nu-mi place. Am mai avut prilejul să cer ca purtarea asta să se îndrepte. Acum stărui cu tot dinadinsul asupra acestui lucru.

— Ai ales pentru prima dumitale mustrare, domnul meu, un prilej potrivit şi acum alegi şi pentru a doua tonul potrivit şi cuvîntul potrivit ! *Dumneata* stărui ! Dumneata faţă de *mine !*

— Doamnă — spuse domnul Dombey, cu cea mai agresivă demnitate — te-am făcut soţia mea. Îmi porţi numele. Eşti legată de situaţia şi reputaţia mea. Nu vreau să spun că lumea, în genere, ar fi dispusă să te socotească onorată prin această legătură, dar vreau să spun că eu sînt obişnuit să „stărui" atît pe lîngă rudele mele, cît şi pe lîngă cei ce depind de mine.

— Şi printre care anume îţi place să mă socoteşti pe mine ? întrebă ea.

— Aş fi îndreptăţit să cred că soţia mea ar trebui să facă parte — sau că face parte, fie că vrea ori nu — din ambele categorii, doamnă Dombey.

Îşi aplecă stăruitor ochii asupra lui şi-şi strînse buzele care tremurau. El văzu că pieptul i se zbate şi văzu că faţa i se roşeşte şi apoi se face albă ca varul. Toate astea le putea vedea şi le şi vedea ; de un lucru însă nu putea să-şi dea seama şi anume că o şoaptă venită din adîncul inimii ei o făcea să se stăpînească şi să rămînă liniştită şi că şoapta îi spunea doar o vorbă : „Florence".

Sărman idiot orb, alergînd drept spre prăpastie! El credea că de frica lui rămăsese ea înmărmurită.

— Eşti prea cheltuitoare, doamnă, spuse domnul Dombey. Eşti extravagantă. Risipeşti prea mulţi bani, sau ceea ar fi prea mult pentru buzunarele celor mai mulţi gentlemeni, învîrtindu-te într-un soi de societate care mie nu-mi e de nici un folos şi care, în întregul ei, mi-e neplăcută. Trebuie să stărui să se producă o schimbare totală în această privinţă. Ştiu că noutatea de a poseda, chiar şi numai o zecime dintr-o avere ca aceea pe care norocul ţi-a pus-o la îndemînă, putea face pe multe femei să-şi piardă capul. Ţi l-ai pierdut mai mult decît se cuvenea. Cer ca experienţele atît de diferite făcute de doamna Granger să fie acuma învăţătură pentru doamna Dombey.

Aceeaşi privire fixă, aceleaşi buze tremurînd, acelaşi piept zbătîndu-se şi faţa, cînd roşind, cînd pălind, şi apoi iarăşi şoapta adîncă: „Florence, Florence", vorbindu-i printre bătăile inimii.

Văzînd această schimbare pe faţa ei, insolenţa lui se făcu mai agresivă. Sub înrîurirea dispreţului ei din trecut, a simţămîntului lui recent de inferioritate şi stîrnită de supunerea ei (aşa o socotea el), insolenţa-i deveni prea puternică pentru a mai putea fi stăpînită şi, rupînd toate cătuşele, izbucni. Cum aşa? Ar putea cineva să se împotrivească multă vreme voinţei sale poruncitoare şi bunului său plac? Era hotărît să o domine şi trebuia negreşit să o domine.

— Vei binevoi, de acum înainte, doamnă — spuse domnul Dombey cu un ton de suverană poruncă — să înţelegi lămurit că eu trebuie să fiu respectat şi ascultat. Că trebuie să mi se arate şi să mi se dea cinstirea cuvenită în faţa lumii, doamnă, aşa cum am fost întotdeauna obişnuit. O cer ca pe un drept al meu. Pe scurt, aşa vreau! Socotesc aceasta ca o răsplată ce mi se cuvine pentru înălţarea socială ce ţi-am acordat şi socot că nimeni nu se va mira, nici că-ţi cer asta şi nici că o vei împlini. Mie! Mie! adăugă el cu emfază.

Din partea ei, nici un cuvînt. Nici o schimbare în ea. Doar ochii aţintiţi la el.

— Am aflat de la mama dumitale, doamnă Dombey — spuse domnul Dombey, cu solemnitatea unui magistrat — ceea ce fără îndoială ştii şi dumneata, că i se recomandă Brighton pentru sănătatea ei. Domnul Carker a fost atît de bun...

Ea se schimbă deodată la faţă. Faţa i se aprinse ca şi cum văpaia roşie a unui apus de soare mînios ar fi înflăcărat-o. Domnul Dombey îşi dădu seama de schimbare şi, tălmăcind-o în felul lui, urmă:

— Domnul Carker a fost atît de bun să se ducă acolo şi a închiriat pentru cîtva timp o casă. Cînd gospodăria ce se va înfiripa acolo se va înapoia la Londra, voi lua eu măsurile ce le voi crede de cuviinţă pentru buna ei îndrumare. Una din aceste măsuri va fi că voi angaja chiar acolo — dacă va fi cu putinţă — o persoană respectabilă, o anume doamnă Pipchin, care altădată a ocupat în familia mea un loc de încredere, ca să conducă menajul. O gospodărie ca a mea, condusă doar cu numele de doamna Dombey, are nevoie de o conducere competentă.

Ea îşi schimbase atitudinea, înainte ca el să fi ajuns la aceste cuvinte şi acum şedea tot privindu-l fix şi întorcîndu-şi mereu brăţara în jurul braţului. Nu o învîrtea cum ar fi făcut o mînă uşoară de femeie, ci o apăsa şi o trăgea cu violenţă peste pielea ei fină, pînă cînd pe braţul alb apăru o dungă roşie.

— Am băgat de seamă — spuse domnul Dombey — şi cu aceasta închei ceea ce socoteam că era necesar să-ţi spun deocamdată, doamnă Dombey, am băgat de seamă, chiar acum, cu o clipă mai înainte, doamnă, că aluzia mea la domnul Carker a fost primită de dumneata într-un chip cu totul nepotrivit. Cînd întîmplător ţi-am arătat nemulţumirea faţă de felul cum ai primit invitaţii mei, de faţă fiind şi acest om al meu de încredere, ai binevoit să protestezi împotriva prezenţei lui. Va trebui, doamnă, să-ţi stăpîneşti această nemulţumire şi să te obişnuieşti cu

prezența lui, probabil în foarte multe împrejurări asemănătoare, afară doar, dacă înțelegi să folosești leacul care e în mîinile dumitale și anume de a nu-mi mai da prilej să mă plîng de dumneata.

Domnul Dombey, după emoția ce citise pe fața ei, înțelegea acum să folosească din plin această emoție ca să supună pe trufașa sa soție și era foarte hotărît să-și desfășoare puterea, de față cu acest domn, într-un chip nou și triumfător. El urmă:

— Domnul Carker, care se bucură de încrederea mea, doamnă Dombey, nu văd de ce nu s-ar bucura și de a dumitale, în aceeași măsură. Sper, doamnă Dombey — urmă el, după puține clipe, în timpul cărora trufia crescîndu-i, acest gînd deveni mai stăruitor — că nu voi găsi poate de cuviință niciodată să însărcinez pe domnul Carker cu un mesaj de observație sau de dojană pentru dumneata. Dar, cum ar fi nedemn pentru situația și reputația mea de a avea discuții triviale cu o doamnă căreia i-am conferit distincția cea mai înaltă ce stă în putința mea să acord, nu voi avea scrupule să mă folosesc de serviciile lui, ori de cîte ori voi găsi de cuviință.

„Și acum — gîndi el, simțindu-se mai înălțat în măreția sa morală, și mai țeapăn și mai de nepătruns ca oricînd — ea mă știe cine sînt și îmi cunoaște hotărîrea."

Mîna care apăsase atît de greu brățara se lăsase acum grea pe pieptul lui Edith, care tot se mai uita la el, cu aceeași față neschimbată spunîndu-i cu voce înceată:

— Pentru Dumnezeu, așteaptă! Trebuie să-ți mai vorbesc.

De ce nu putu ea vorbi și ce luptă lăuntrică îi împiedică timp de cîteva minute graiul, cînd expresia silită ce apăru pe fața ei o făcu să arate ca o statuie? Privea la el, nici cu supunere, nici cu împotrivire, nici cu dragoste, nici cu ură, nici cu mîndrie, nici cu smerenie — în ochii ei nimic decît o căutătură cercetătoare!

— Te-am ispitit eu vreodată să-mi ceri mîna ? Am întrebuinţat eu vreun artificiu ca să te cîştig ? Fost-am eu vreodată mai îngăduitoare faţă de dumneata pe cînd mă curtai, decît am fost de cînd ne-am căsătorit ? Fost-am eu vreodată altfel cu dumneata decît sînt acum ?

— Nu e de nici un folos, doamnă — spuse domnul Dombey — să intrăm într-o astfel de discuţie.

— Nu cumva ai crezut că te iubeam ? N-ai ştiut că nu te iubesc ? Ţi-a păsat vreodată, omule, de inima mea, sau ai căutat vreodată să cîştigi acest lucru fără valoare. Fost-a în tîrgul nostru vreodată vorba de aşa ceva ? Fie din partea dumitale, fie din a mea ?

— Aceste chestiuni sînt cu totul străine de ceea ce mă preocupă, doamnă, spuse domnul Dombey.

Ea trecu între el şi uşă, pentru a-l opri să plece şi ţinîndu-se dreaptă încît maiestuoasa ei făptură apăru în toată înălţimea, nu încetă să-l privească cu hotărîre.

— Şi totuşi îmi răspunzi la fiecare din întrebările mele. Îmi răspunzi chiar înainte ca să ţi le fi pus, după cum văd. Cum ai putea face altfel dumneata, care cunoşti ticălosul adevăr, tot atît de bine ca şi mine ? Spune, hai spune ! Dacă te-aş iubi din tot sufletul, aş putea eu face mai mult decît să-mi arunc toată voinţa la picioarele dumitale şi să fiu faţă de dumneata aceea care, acum chiar, mi-ai cerut să fiu ? Chiar dacă inima mea ar fi neîntinată şi nevinovată şi dumneata ai fi idolul ei, ai putea să-mi ceri mai mult ? Ai putea oare obţine mai mult ?

— Poate că nu, doamnă, răspunse el cu răceală.

— Ştii că sînt departe de a fi aşa cum mă vezi acum, privindu-te, şi poţi citi căldura patimii ce ţi-o arată trăsăturile feţei mele. Nici o încreţire a buzelor mîndre, nici o fulgerare a ochilor negri, nimic decît aceeaşi privire fixă şi scrutătoare întovărăşi aceste cuvinte. Îmi cunoşti întreaga mea poveste. Ai vorbit de mama mea. Oare crezi că mă poţi înjosi, ori că mă poţi sili să mă plec, ori că mă poţi frînge pe mine.

ca să te ascult şi să mă supun poruncilor dumitale?

Domnul Dombey zîmbi — n-ar fi zîmbit altfel dacă cineva ar fi pus la îndoială că ar putea scoate imediat din bancă zece mii de lire.

— Dacă în toate astea ţi se pare că e ceva neobişnuit — spuse ea, ducîndu-şi mîna la frunte, pe cînd privirile nici măcar nu încetară de a rămîne fixe şi fără expresie — cum ştiu că aici se ascund simţăminte neobişnuite — ridicînd mîna o apăsă pe piept şi o duse apoi la frunte — ţine seama că apelul ce-ţi voi face nu cuprinde cugetări de rînd. Da, fiindcă am de gînd — o spuse ca un răspuns neîntîrziat la ceva ce se putea citi pe faţa lui — am de gînd să fac apel la dumneata.

Domnul Dombey, cu o aplecare uşor binevoitoare a bărbiei, care făcu să-i foşnească şi să strălucească cravata lui scrobită, se aşeză pe o sofa ce era lîngă el, ca să-i audă apelul.

— Dacă ai putea crede că sînt acum într-o astfel de stare sufletească încît, deşi îmi vine mie însămi greu să cred ceea ce am de gînd să-ţi spun, totuşi o spun unui bărbat care mi-a devenit soţ, dar mai mult decît atît, ţi-o spun dumitale, ai pune mai mult preţ pe cele ce vei auzi de la mine. Lui i se păru că vede lacrimi strălucind în ochii ei şi socoti cu mulţumire de sine că el le stîrnise; totuşi, nici o lacrimă nu-i picură pe obraz, cînd îşi îndreptă spre el privirea severă ca întotdeauna. În deznodămîntul întunecat spre care tindem şi la care poate vom ajunge, nu ne vom pierde numai pe noi (ceea ce n-ar fi mare lucru), dar vom tîrî şi pe alţii după noi.

„Alţii". El ştia la cine ţinteşte acest cuvînt şi se încruntă.

— Iţi vorbesc pentru binele altora. Şi pentru binele dumitale, şi pentru al meu. De cînd ne-am căsătorit ai fost trufaş cu mine şi eu ţi-am plătit cu aceeaşi monedă. Mi-ai arătat mie şi tuturor din jurul nostru, în fiece zi şi în fiece ceas, că socoţi că m-ai onorat şi mi-ai făcut o favoare cînd m-ai luat de ne-

vastă. Eu nu gîndesc aşa şi am arătat-o. Se pare că nu înţelegi, sau — atît cît îţi stă în putinţă — nu ai de gînd să te învoieşti ca fiecare din noi să meargă pe drumul ce şi l-a ales, dar în schimb, aştepţi de la mine un omagiu pe care nu-l vei avea niciodată

Cu toate că faţa ei rămăsese aceeaşi, pînă şi răsuflarea ei adeveri cu putere acest „niciodată".

— Nu simt nici un fel de dragoste pentru dumneata, asta o ştii bine. Chiar dacă aş simţi-o sau aş putea să o simt, tot nu ţi-ar păsa. Tot atît de bine ştiu că nici dumneata nu simţi nimic pentru mine. Dar sîntem legaţi unul de celălalt şi în legătura care ne uneşte, după cum am mai spus, sînt cuprinşi şi alţii. Amîndoi trebuie să murim, amîndoi ne găsim uniţi cu moartea — fiecare prin copilaşul ce am pierdut! Să fim deci mai îngăduitori unul cu celălalt.

Domnul Dombey răsuflă adînc, ca şi cum ar fi spus: „Oh! Asta a fost totul!"

— Nu e bogăţie pe lume — urmă ea, pălind pe cînd îl observa, în timp ce ochii i se făceau mai strălucitori în seriozitatea lor — care m-ar fi putut opri de a spune aceste cuvinte sau m-ar putea face să le schimb înţelesul. O dată însă ce au ieşit din mine cum îmi iese răsuflarea, nici o avere, nici o putere nu mă poate face să le iau înapoi. Le gîndesc întocmai, le-am cîntărit bine şi le voi rămîne credincioasă în tot ce voi face. Dacă îmi făgăduieşti din parte-ţi că vei fi îngăduitor, voi fi şi eu la fel. Sîntem o pereche nespus de nefericită. Din atîtea pricini felurite, în căsnicia noastră orice simţămînt din cele care fericesc o căsnicie sau o îndreptăţesc, a fost smuls din rădăcină! Dar, cu timpul, s-ar putea înfiripa între noi, cel puţin o oarecare prietenie sau o oarecare înţelegere. Eu, din parte-mi, voi încerca cel puţin s-o nădăjduiesc, dacă şi dumneata vrei să faci la fel. Voi fi atunci în aşteptarea unei bătrîneţi mai bine folosite şi mai fericite decît mi-a fost tinereţea.

Tot timpul vorbise cu o voce slabă, dar limpede, care nici nu se ridica, nici nu se scobora. Cînd în-

cetă, lăsă să cadă mîna cu care îşi apăsase pieptul pentru a se sili să fie atît de stăpînită şi calmă, dar privirea ce o ţinea aţintită asupra lui nu o lăsă în jos.

— Doamnă — spuse domnul Dombey, cu o demnitate dusă la culme — eu nu pot primi nici un fel de propunere de o natură aşa de neobişnuită.

Ea îl privi mai departe, fără ca pe faţa ei să apară cea mai mică schimbare.

— Nu pot — spuse domnul Dombey — ridicîndu-se pe cînd vorbea, să îngădui nici amînarea, nici prelungirea discuţiilor cu dumneata, doamnă Dombey, o dată ce dumneata ştii care îmi este părerea şi ce aştept de la dumneata. Mi-am formulat ultimatumul, doamnă, şi nu-mi rămîne decît să cer să-i acorzi cea mai serioasă atenţie.

Trebuia văzut cum se schimbă ea la faţă, luînd vechea ei expresie, mai adîncă însă şi mai intensă! Trebuia văzut cum ochii i se desprinseră de el ca de pe un lucru josnic şi respingător! Trebuia văzută strălucirea ochilor ei mîndri! Trebuiau văzute dispreţul, mînia, indignarea şi groaza apărîndu-i pe faţă şi luînd locul palorii severe care se mistui ca o ceaţă! El nu avu încotro; trebui să vadă toate aceste schimbări şi se înspăimîntă la vederea lor.

— Acum, pleacă, domnule! spuse ea, arătînd spre uşă cu un gest poruncitor. Ne-am împărtăşit gîndurile pentru întîia şi cea din urmă oară. Cu aceasta s-a sfîrşit. Nimic nu ne poate înstrăina mai mult pe unul de altul decît sîntem de azi înainte.

— Îmi voi urma calea ce mi-am ales, doamnă — spuse domnul Dombey — fără să mă las abătut din drum, poţi fi sigură, de vorbărie goală.

Ea îi întoarse spatele şi, fără nici un răspuns, se aşeză în faţa oglinzii.

— Nădăjduiesc cu încredere că se vor deştepta în dumneata simţul datoriei, sentimente mai corecte şi o judecată mai sănătoasă, doamnă, spuse domnul Dombey.

Ea nu scoase nici un cuvînt. Pe faţa ei reflectată de oglindă, el nu văzu nici urma unei expresii care să arate că l-ar băga măcar în seamă, cel puţin cît ar fi luat în seamă un păianjen pe perete sau un gîndac pe parchet. Il socotise mai curînd, cînd îi întorsese spatele, drept o astfel de gînganie strivită şi apoi uitată printre urîtele gîngănii moarte ale pămîntului.

Cînd ieşi pe uşă, el privi înapoi spre camera bogat luminată şi luxoasă, spre obiectele strălucitoare şi frumoase împrăştiate pretutindeni, spre frumoasa Edith, în rochia ei bogată, şezînd în faţa oglinzii şi spre chipul ei aşa cum îl înfăţişa oglinda. Se duse apoi în vechea lui cameră prielnică cugetării, ducînd cu sine, în mintea lui, chipul viu al tuturor acestor lucruri şi gîndul nelămurit (aşa cum intră cîteodată în capul unui bărbat) de cum vor arăta toate cînd le va vedea din nou altă dată.

Incolo, domnul Dombey fu foarte tăcut, foarte solemn şi foarte sigur că îşi va împlini întocmai planul. Şi aşa rămase.

El nu avea de gînd să însoţească familia la Brighton, dar informă în chip amabil pe Cleopatra, la micul dejun, în dimineaţa plecării, care se întîmplă să fie o zi sau două mai tîrziu, că îl poate aştepta în curînd acolo. Nu trebuia întîrziată durerea Cleopatrei într-un loc socotit prielnic sănătăţii ei, deoarece părea într-adevăr că sănătatea ei era foarte zdruncinată şi că ea, în aşteptarea întoarcerii în pămînt, se făcuse pămîntie la faţă.

Fără să fi suferit un nou atac hotărîtor, bătrîna părea să fi dat înapoi, după ce scăpase de primul atac. Părea mai uscată, mai mică, mai bîjbîitoare şi, în imbecilitatea ei, făcea confuzii tot mai ciudate. Printre alte simptome ale ultimului atac, luase obiceiul de a confunda numele celor doi gineri, cel în viaţă şi cel răposat, şi-l chema pe domnul Dombey cînd „Grangeby", cînd „Domber" sau îi spunea şi într-un fel şi în altul.

Dar era totuşi tinerică, încă foarte tinerică, şi, în felul ei tineresc, apăru la micul dejun înainte de plecare, purtînd pe cap o bonetă nouă şi cu o rochie de călătorie care era brodată şi împodobită ca pentru un copil bătrîn. Acum nu era uşor să i se pună pe cap o bonetă sau, cînd boneta era aşezată pe cap să poată fi ţinută la locul ei, de tare ce i se clătina bietul cap. O dată aşezată pe cap, boneta nu numai că da impresia ciudată de a fi întotdeauna într-o parte, dar părea a fi într-una înfundată pe cap de către Flowers, subreta, care stătea la spatele ei în tot timpul micului dejun, pentru a-şi îndeplini această însărcinare.

— Acum, scumpul meu Grangeby — spuse doamna Skewton — trebuie ne-p-rat să-mi făg-d-eşti — ea scurta unele vorbe şi pe altele le lăsa cu totul de o parte — să vii acolo foarte curînd.

— Tocmai acum am spus, doamnă — răspunse Dombey tare şi apăsat — că am să vin peste o zi sau două.

— Fii binecuvîntat, Domber !

Aici, maiorul, care venise să-şi ia rămas bun de la doamne şi care, cu ochii lui apoplectici, se uita ţintă la faţa doamnei Skewton, nepăsător de parcă ar fi fost o fiinţă nemuritoare, spuse :

— Ce dumnezeu, doamnă, nu-i ceri şi bătrînului Joe să vină ?

— Ciudat păcătos, care-i ăla ? dar după o lovitură uşoară dată pe bonetă, de Flowers, care se pare că îi zgudui memoria, adăugă : Oh, vorbeşti chiar despre dumneata, creatură nesuferită ?

— Al dracului de ciudat, domnule, şopti micul maior, către domnul Dombey. Caz grav. Niciodată nu s-a îmbrăcat destul de gros. Maiorul era încheiat pînă sub bărbie. La cine se poate gîndi J. B. cînd spune Joe, dacă nu la bătrînul Joe Bagstock, Josef — sclavul dumitale — Joe, ma'am, ăsta-i omul ! Iată şi foalele lui Bagstock, ma'am ! strigă maiorul lovindu-se zgomotos cu palma peste piept.

— Scumpa mea Edith... Grangeby... ce lucru stro-dinar — spuse Cleopatra supărată — maiorul ăsta...

— Bagstock! J. B.! strigă maiorul văzînd că ea bîjbîie să-i găsească numele.

— Las' că n-are a face, spuse Cleopatra. Edith, iubita mea, ştii că niciodată n-am putut să-mi reamintesc nume — de ce era vorba? Oh! Da, lucru straordinar că atîta lume vrea să vie acolo, să mă vadă. Nu plec pentru multă vreme. Mă întorc. Doar pot să aştepte pînă mă întorc.

Spunînd aceasta, Cleopatra privi în jurul mesei şi păru foarte stingherită.

— N-am poftă de musafiri, zău n-am poftă de musafiri, urmă ea. Puţină odihnă — şi tot soiul de alde astea — asta-i tot ce-mi trebuie. Nu trebuie să se apropie de mine brutele astea odioase pînă nu voi fi scăpat de amorţeala asta. Şi, reluîndu-şi groaznica ei cochetărie, vru să-l lovească cu evantaiul pe maior, dar în loc să-l lovească, răsturnă ceaşca domnului Dombey, deşi era cu totul în altă direcţie.

Apoi îl chemă pe Withers şi-l însărcină să dea porunci pentru nişte schimbări neînsemnate în camera ei, care trebuiau toate făcute pînă se va întoarce şi care urmau să fie începute îndată, deoarece nu se putea şti cît de curînd s-ar putea să se întoarcă, fiindcă avea o mulţime de angajamente şi trebuia să vadă tot felul de persoane. Withers ascultă la aceste instrucţiuni cu tot respectul cuvenit şi o asigură că vor fi executate întocmai. Cînd însă se dădu un pas sau doi înapoi în spatele ei, păru că nu se poate împiedica de a se uita ciudat la maior, care nu se putu împiedica să se uite ciudat la domnul Dombey, care nu se putu împiedica să se uite ciudat la Cleopatra. Aceasta nu se putu împiedica de a da din cap pînă îi căzu boneta pe un ochi şi de a zăngăni cu cuţitul şi furculiţa pe farfurie, de păreau să fi fost nişte castaniete.

Numai Edith nu-şi ridică ochii spre nici una din feţele care se aflau în jurul mesei şi nu părea să o

îngrozească de loc orice ar fi spus sau ar fi făcut mama ei. Asculta vorba ei descusută sau cel puţin întorcea capul spre ea cînd i se adresa, îi răspundea încet, în cîteva cuvinte, cînd era nevoie, şi cîteodată o oprea cînd o lua razna sau, cu o monosilabă, o făcea să-şi adune gîndurile răzleţite. Mama, deşi în alte privinţe era atît de nestatornică, nu şovăia cînd era vorba să o asculte. Se uita la faţa frumoasă, liniştită şi severă ca marmura; o privea cînd cu un fel de admiraţie plină de teamă, cînd cu o sforţare nebunatică şi jucăuşă, ca s-o facă să zîmbească, cînd cu lacrimi capricioase şi mişcări geloase din cap, ca şi cum s-ar simţi neluată în seamă de ea, dar totdeauna atrasă de faţa ei, cu o putere care niciodată nu scădea, ca celelalte porniri ale ei, ci o stăpînea neîntrerupt. De la Edith privea uneori la Florence şi iar înapoi la Edith, cu priviri nesigure. Cîteodată încerca să se uite aiurea, ca şi cum ar fi vrut să scape de faţa fiicei sale, dar parcă o silea ceva să se întoarcă spre ea, deşi faţa fiicei n-o căuta niciodată pe a ei sau n-o tulbura vreodată, măcar cu o privire decît cînd era ea căutată de privirile mamei.

Cînd micul dejun se sfîrşi, doamna Skewton, rezemîndu-se ca o fetiţă de braţul maiorului, dar susţinută cu greu de partea cealaltă de Flowers, subreta, şi proptită din spate de Withers, pajul, se duse la trăsura cu care trebuiau ea, Florence şi Edith să plece la Brighton.

— Şi oare Joseph este surghiunit de-a binelea? întrebă maiorul băgîndu-şi faţa stacojie prin fereastra trăsurii. Ce dracu, ma'am, e inima Cleopatrei de piatră ca să împiedice pe credinciosul ei Antoniu Bagstock să se apropie de ea?

— Pleacă, spuse Cleopatra. Nu te pot suferi! Ai să mă vezi cînd mă voi întoarce, dacă o să fii foarte cuminte.

— Spune-i lui Joe, ma'am, că poate trăi cu nădejde — spuse maiorul — că altfel moare deznădăjduit.

Cleopatra se cutremură şi se lăsă pe spate.

— Edith, scumpa mea, spuse ea. Spune-i...

— Ce?

— Ce cuvinte îngrozitoare! spuse Cleopatra. Ce cuvinte îngrozitoare tot spune el!

Edith îi făcu maiorului semn să se retragă, porunci să pornească trăsura şi lăsă pe nesuferitul maior pe seama domnului Dombey către care maiorul se îndreptă fluierînd.

— Am să-ţi spun ceva, domnule — spuse maiorul, cu mîinile la spate şi cu picioarele răscrăcărate — o frumoasă prietenă a noastră s-a mutat la Queer Street.

— Ce vrei să spui cu asta, maiorule? întrebă domnul Dombey.

— Vreau să spun, Dombey — răspunse maiorul — că în curînd vei fi un ginere orfan.

Domnul Dombey păru să guste atît de puţin o astfel de situaţie caraghioasă, încît maiorul tuşi cu tusea lui de cal, ca să arate cît este de serios.

— Dă-o dracului, domnule — spuse maiorul — degeaba ne-am ascunde după degete. Joe este bădăran, domnule. Asta-i firea lui. Dacă la urma urmei, te împaci cu bătrînul Joe, ia-l aşa cum e. O să zici, Dombey, că-i aspru ca o pilă ruginită J. B. — spuse maiorul — dar mama soţiei dumitale e pe ducă, domnule!

— Mă tem — răspunse domnul Dombey cu multă filozofie — că doamna Skewton e tare zdruncinată.

— Zdruncinată? se miră maiorul. Doborîtă!

— Cu toate astea — urmă domnul Dombey — schimbarea şi îngrijirea pot să mai ajute mult.

— Nu crede asta, domnule, răspunse maiorul. Să fiu al dracului, domnule, niciodată n-a fost destul de înfofolită. Dacă un om nu se înfofoleşte cum trebuie — spuse maiorul, încheind ultimul nasture al vestei sale de piele — n-are cum să-şi păstreze sănătatea. Dar unii vor să moară. Şi o să moară. Dă-i dracului, o să moară. Ce să le faci dacă sînt încăpăţînaţi. Să-ţi spun ceva, Dombey — n-o fi frumos, n-o fi rafinat, o fi aspru şi grosolan, dar puţin din vlaga veche englezească a

lui Bagstock, domnule, ar face foarte mult bine rasei omeneşti.

După ce comunică această preţioasă informaţie, maiorul, care fără îndoială era de-a binelea vînăt, orice alte însuşiri ar mai fi avut sau i-ar fi lipsit din cele ce caracterizează clasa „adevăraţilor engleji", însuşiri care nu au fost niciodată stabilite exact, îşi duse apoplexia şi ochii de homar la club şi rămase acolo toată ziua, luptînd să nu se înăbuşe.

Cleopatra, cîteodată prost dispusă, altă dată mulţumită de sine, uneori trează, alte ori adormită şi făcînd tot timpul pe tinerica, ajunse în aceeaşi seară la Brighton şi, ca de obicei, fu desfăcută în bucăţi şi pusă în pat. Aici închipuirea ei posomorîtă ar fi putut să-i înfăţişeze un schelet mai ameninţător decît subreta şi anume unul care ar fi stat de veghe după perdelele trandafirii, trase anume ca să arunce pe faţa ei culoarea lor trandafirie.

Fusese hotărît în înaltul consiliu al autorităţilor medicale că trebuia să ia zilnic aer făcînd o plimbare cu trăsura şi că era foarte important să iasă zilnic şi, dacă se putea, să şi umble. Edith era totdeauna gata să o însoţească cu aceeaşi grijă mecanică şi cu aceeaşi frumuseţe nepăsătoare. Plecau cu trăsura, singure, fiindcă Edith se simţea prost cînd Florence era cu ele, acum cînd mamei sale îi era mai rău. Sărutînd-o pe Florence, îi spunea că preferă să iasă numai cu mama.

Doamna Skewton, într-o anumită zi, era în acea stare sufletească nehotărîtă, pretenţioasă, geloasă, care apăruse la ea în timpul convalescenţei, după primul atac. După ce stătuse, tăcută, în trăsură, uitîndu-se cîtva timp la Edith, îi luă mîna şi o sărută cu patimă. Mîna nu-i fu nici dată, nici retrasă, ci se lăsase doar să fie ridicată şi, cînd îi dădu drumul, căzu iar jos ca şi cînd ar fi fost fără simţire. Cleopatra începu să miorlăie şi să ofteze spunînd ce mamă a fost ea şi cum, acuma, nu este luată în seamă. La fel continuă să se vaiete, din timp în timp, chiar şi după ce coborîră din trăsură, pe cînd umbla singură, doar cu ajutorul lui

Withers şi a unui baston, în timp ce Edith mergea alături iar trăsura le urma la o mică depărtare.

Era o zi rece, mohorită şi cu vînt. Erau afară, pe dune, neavînd în faţă decît un pustiu întins şi cerul. Pe cînd mama, parcă mulţumită că se putea jelui, îşi tot repeta din timp în timp jelania cu glas înăbuşit, iar fata, cu mîndra ei înfăţişare, mergea încet lîngă ea, văzură înaintînd pe o creastă de teren din faţa lor alte două femei care, din depărtare, păreau în aşa măsură o imitaţie batjocoritoare a chipurilor lor, încît Edith se opri locului.

O dată cu ele se opriră şi cele două femei. Aceea care, după cum socotea Edith, era parcă umbra schimonosită a mamei ei, îi vorbea celeilalte cu multă seriozitate şi arătînd cu mîna spre ele. Părea că vrea să se întoarcă înapoi, dar cealaltă, în care Edith găsi o asemănare cu ea însăşi, fapt care o făcu să fie cuprinsă de un simţămînt cu totul neobişnuit, vecin cu teama, se apropie pînă ce se întîlniră.

Ea observă toate acestea pe cînd cele două femei înaintau spre ele, căci ce opriseră doar pentru o clipă. Cătînd mai de aproape la ele, putu vedea că erau sărăcăcios îmbrăcate, ca nişte drumeţe ce ar hoinări prin ţară. Cea mai tînără ducea împletituri şi alte lucruri de vînzare, iar bătrîna, cu mîinile goale, înainta cu greu după ea.

Şi totuşi, cît de puţin ar fi adus cu ea în ce priveşte îmbrăcămintea, demnitatea, frumuseţea, Edith nu se putu împiedica să n-o asemuiască iar pe femeia cea tînără cu sine însăşi. Poate că vedea pe faţa acelei femei urmele unor frămîntări pe care le ştia că hoinăresc în propriul ei suflet, măcar că nu-i erau încă scrise pe faţă. Cînd femeia se apropie, îi întîlni privirea şi-şi fixă ochii strălucitori asupra ei. Avea fără îndoială ceva din aerul şi făptura ei şi părea să trădeze că e frămîntată de aceleaşi gînduri ca şi ale sale. Edith se simţi cuprinsă de un fior rece, ca şi cum dintr-o dată ziua s-ar fi întunecat şi un vînt rece s-ar fi abătut peste ea.

Acum erau unele lîngă altele. Bătrîna, întinzînd mîna, se opri ca să cerşească de la doamna Skewton ; se opri şi cea mai tînără, şi Edith cu ea se priviră în ochi.

— Ce ai de vînzare ? întrebă Edith.

— Doar asta, răspunse femeia, arătîndu-şi marfa fără să se uite la ea. Pe mine m-am vîndut de mult.

— Doamnă, n-o crede, croncăni bătrîna îndreptîndu-se către doamna Skewton. Nu crede ce spune. Aşa-i place să vorbească. E fiica mea cea frumoasă, dar neascultătoare. Nu face decît să mă dojenească cucoană, ca răsplată pentru tot ce am făcut pentru ea. Ia uită-te acum, cucoană, cît de urît se uită la bătrîna ei mamă!

Cînd doamna Skewton îşi scoase punga cu o mînă ce tremura şi căută pipăind ceva bani, pe care cealaltă bătrînă îi pîndea cu lăcomie, capetele lor atingîndu-se aproape în graba şi decrepitudinea lor, Edith interveni.

— Te-am mai văzut şi altă dată, îi spuse bătrînei.

— Da doamnă — cu o plecăciune — jos în Warwickshire. Dimineaţa, printre pomi, cînd n-ai vrut să-mi dai nimic. Dar domnul ăla, el mi-a dat ceva. Fie binecuvîntat ! mormăi bătrîna, ridicîndu-şi mîna slabă şi rînjind înfricoşător spre fiica ei.

— Degeaba vrei să mă opreşti, Edith, spuse doamna Skewton supărată şi vrînd să preîntîmpine o nouă dojană. Tu nu ştii nimic de toate astea. N-o să mă opreşti de la hotărîrea mea. Sînt sigură că asta-i o femeie cumsecade şi o mamă bună.

— Da, cucoană, da, trăncăni bătrîna; întinzînd mîna ei zgîrcită. Să trăieşti, cucoană. Domnul să te aibă în paza lui, cucoană. Mai dă un penny cucoană drăguţă, că eşti o mamă bună şi dumneata.

— Mamă bună şi tot se poartă prost cîteodată şi cu mine, bătrînico, spuse doamna Skewton miorlăind. Hai ! Dă mîna cu mine. Eşti o bătrînă cumsecade plină de... cum îi zice ?... şi toate alea. Eşti toată numai dragoste şi celelalte... nu-i aşa ?

— Ba, zău, cucoană că sînt !

— Da, sînt sigură că eşti şi aşa e şi gentlemanul ăla de Grangeby! Zău, trebuie să-ţi strîng iar mîna. Şi acum, ştii, poţi să pleci şi sper — adresîndu-se către fiica bătrînei — că vei arăta mai multă recunoştinţă, şi natural... cum îi zice? şi toate alea, dar eu niciodată nu mi-am amintit numele, pentru că n-a fost niciodată o mamă mai bună decît a fost bătrîna asta bună pentru dumneata. Hai, Edith, să mergem!

Pe cînd ruina Cleopatrei se depărta miorlăind, clătinîndu-se şi ştergîndu-şi ochii, dar aducîndu-şi aminte grijuliu că era dată cu roşu în jurul ochilor, bătrîna plecă şchiopătînd pe alt drum, mormăind şi numărîndu-şi banii. Nici un alt cuvînt, nici un alt gest nu fură schimbate între Edith şi femeia cea tînără, dar fusese destul o clipă în care nici una din ele nu-şi luase ochii de la cealaltă. Rămăseseră faţă în faţă pînă cînd Edith, ca şi cum s-ar fi deşteptat dintr-un vis, porni încet înainte.

— Eşti o femeie frumoasă — murmură umbra ei, uitîndu-se după ea — dar frumuseţea noastră nu ne va scăpa. Şi eşti o femeie mîndră, dar mîndria nu ne va scăpa. Ar trebui să ne cunoaştem mai de aproape una pe alta, cînd ne vom mai întîlni!

CAPITOLUL XLI

Noi glasuri ale valurilor

Totul merge întocmai ca şi mai înainte. Valurile au răguşit povestindu-şi mereu tainele, nisipul zace grămădit pe coastă, păsările de apă se înalţă şi plutesc în zbor, vînturile şi norii se fugăresc în goana lor rătăcitoare şi, în lumina lunei, braţe albe tot arată în depărtare, către ţărmuri nevăzute.

Cu o plăcere duioasă şi melancolică, Florence se regăseşte din nou pe vechile meleaguri, pe care le cu-

treierase în trecut cu atîta tristeţe, dar în acelaşi timp cu atîta fericire, şi se gîndeşte la el, în locul acela liniştit, unde de atîtea ori au stat de vorbă împreună şi unde valurile veneau să mîngîie culcuşul lui. Şi acuma ea şade acolo gînditoare şi parcă aude, în murmurul moloom şi totuşi sălbatic al valurilor, mica lui poveste, spusă din nou, şi vorbele lui îngînate. I se pare că toată viaţa, toate nădejdile şi toate suferinţele ei, chiar şi casa ei singuratică şi schimbarea ce s-a petrecut cu ea îşi au partea lor în cîntecul minunat al valurilor.

Blajinul domn Toots hoinăreşte prin apropiere, privind mereu după fiinţa către care îl mînă dorul şi după care a venit acolo, dar pe care, simţitor cum e, nu o poate tulbura în astfel de clipe. Aude şi el requiemul ce-l cîntă valurile pentru micul Dombey, în cinstea lui Florence, tot săltîndu-se şi căzînd, în legănatul eternului madrigal. Da, da ! Înţelege oarecum bietul domn Toots că valurile povestesc ceva despre vremuri cînd capul îi era limpede şi el nu era atît de aiurit. Îl podidesc lacrimile cînd îl apucă teama că se prostise şi că nu mai era bun de nimic decît să fie de rîsul lumii. Tristeţea care îl cuprinde îi micşorează mulţumirea ce i-o dă faptul liniştitor de a fi scăpat de răspunderea ce o avea faţă de „Cocoş" care, ca şef al sporturilor păsăreşti, plecase prin ţară ca să se antreneze (pe socoteala lui Toots) pentru marea competiţie cu Larkey Boy.

Dar domnul Toots prinde curaj cînd valurile îi şoptesc gînduri bune. Încetul cu încetul şi oprindu-se de multe ori nehotărît în drum, se îndreaptă către Florence. Bîlbîindu-se şi roşind, domnul Toots se preface foarte mirat cînd se apropie de ea şi spune (deşi însoţise tot drumul de aproape caleaşca în care ea călătorise de la Londra, plăcîndu-i chiar să fie înăbuşit de praful stîrnit de roţi) că niciodată în viaţa lui nu a fost atît de surprins.

— Şi l-ai adus şi pe Diogene, domnişoară Dombey ! spune domnul Toots, tresărind de fericire la atingerea

mînuței pe care ea i-o dăduse cu atîta drăgălășenie și prietenie.

Fără îndoială, Diogene e acolo și fără îndoială domnul Toots are dreptate să-l privească cu oarecare bănuială, căci el se repede de-a dreptul la picioarele domnului Toots și, în desperarea cu care îl încolțește, se rostogolește asemeni cîinelui lui Montargis [1]. E totuși pus la locul lui de către dulcea lui stăpînă.

— Jos, Di, jos! Ce, nu ții minte cine ne-a împrietenit pe noi, Di? Rușine!

Oh! Cît ar vrea Di să-și pună drăgăstos capul pe mîna ei, apoi să fugă cînd încoace cînd încolo, să-i dea tîrcoale, să se repeadă lătrînd la oricine se apropie, pentru a-și arăta devotamentul! Domnul Toots s-ar repezi și el la oricine. Un ofițer trece pe acolo și domnului Toots i-ar conveni, nici mai mult nici mai puțin să se repeadă la el, în plină viteză.

— Diogene e parcă în țara lui de baștină, așa-i, domnișoară Dombey? întrebă domnul Toots.

Florence aprobă cu un zîmbet grațios.

— Domnișoară Dombey — spune Toots — vă cer iertare, dar dacă ați vrea să mergem pînă la Blimberi, eu... eu, tocmai mă duceam într-acolo.

Florence, fără nici o vorbă, îi dă brațul și pleacă astfel amîndoi, cu Diogene alergînd înaintea lor. Picioarele domnului Toots cam tremură și cu toate că e îmbrăcat foarte elegant, vede numai cususuri în croiala hainelor, vede cute peste tot în opera lui Burgess și Co. Și tare ar mai dori să fie încălțat cu ghetele de lac.

Casa doctorului Blimber are o înfățișare mai școlărească și mai severă ca oricînd. Sus, se vede fereastra spre care obișnuia să privească, în căutarea acelei fețe palide și la care fața palidă se lumina cînd o vedea apropiindu-se și mica mînă firavă îi trimitea sărutări, cînd trecea. Ușa o deschide același tînăr miop, al cărui

---

[1] O legendă franceză spune că un anume Montargis, trecînd o dată printr-o pădure, a fost ucis în chip misterios. Cîinele lui, din acea zi, lătra furios și se repezea într-una la ucigașul stăpînului, pe care-l vedea numai el (n.r.).

rînjet tîmpit cu care îl întîmpină pe domnul Toots îi trădează marea slăbiciune de minte. Sînt introduşi în biroul doctorului, unde orbul Homer şi Minerva le acordă audienţă, tocmai ca în trecut, în ticăitul sobru al marelui orologiu din hol. Globurile pămînteşti stau liniştite la locurile obişnuite, ca şi cînd lumea ar sta şi ea nemişcată şi ca şi cînd nimic n-ar fi pierit pe ea, sub înrîurirea legii universale care, în virtutea rotaţiei ei neîncetate, îngroapă totul în pămînt.

Şi iată-l şi pe doctorul Blimber, cu picioarele lui savante, şi pe doamna Blimber cu boneta ei de culoarea cerului, iat-o şi pe Cornelia cu cîrlionţii ei roşietici şi ochelarii ei strălucitori, muncind ca un gropar în mormintele limbilor clasice. Iată şi masa pe care şezuse, pierdut şi străin, „noul venit" al şcolii. Şi iată că din depărtare se aude gunguritul seniorilor, ducîndu-şi vechea lor viaţă, în vechea încăpere, după aceleaşi vechi principii.

— Toots — spune doctorul Blimber — îmi pare foarte bine să te văd, Toots.

Domnul Toots, drept răspuns, chicoteşte.

— Şi mai ales să te văd, Toots, în astfel de tovărăşie, adăugă doctorul Blimber.

Domnul Toots, cu faţa stacojie, lămureşte că a întîlnit-o pe domnişoara Dombey din întîmplare şi că domnişoara Dombey dorind, ca şi el, să revadă vechile locuri, au venit împreună.

— O să-ţi facă plăcere, desigur, domnişoară Dombey, să-i vezi pe tinerii noştri prieteni. Au fost toţi cîndva camarazii dumitale de învăţătură, domnule Toots. Mi se pare, draga mea, că nu avem elevi noi în micul aşezămînt — spune doctorul Blimber către Cornelia — de cînd ne-a părăsit domnul Toots.

— Afară de Bitherstone, răspunde Cornelia.

— Aşa-i, adevărat, spune doctorul. Bitherstone e nou pentru domnul Toots.

Aproape nou şi pentru Florence, deoarece în clasă, Bitherstone — care acum nu mai e domnişorul Bitherstone de la doamna Pipchin — se prezintă cu guler

şi cu cravată şi are şi un ceasornic. Totuşi, Bitherstone, fiind născut în Bengal într-o zodie rea, e mînjit peste tot cu cerneală şi lexiconul lui, de mult ce a fost consultat, a făcut hidropizie, nu se poate închide şi cască într-una parcă ar vrea să arate că nu mai poate îndura să fie mereu necăjit. Acelaşi lucru îl face şi Bitherstone, stăpînul lui, forţat la cea mai înaltă presiune de către doctorul Blimber. În căscatul lui Bitherstone se ascunde însă răutate şi necaz şi a fost auzit spunînd că ar dori să-l prindă pe „bătrînul Blimber" în India. Curînd-curînd se va vedea dus în fundul ţării de cîţiva culii ai lui Bitherstone şi dat pe mîna sălbaticilor din Thug, asta i-o poate garanta.

Briggs macină mereu la moara învăţăturii şi Tozer la fel, asemenea şi Johnson şi toţi ceilalţi. Elevii mai vechi sînt mai cu seamă ocupaţi, îndeletnicindu-se cu mare zel, să uite tot ce au ştiut cînd erau mai tineri. Toţi sînt atît de politicoşi şi de palizi ca întotdeauna, şi printre ei, domnul Feeder, licenţiat în litere, cu mîna lui osoasă şi părul ţepos, munceşte din greu, trudindu-se tocmai cu Herodot şi ţinînd pe ceilalţi autori în rezervă, pe o etajeră din spatele lui.

Vizita emancipatului Toots face o puternică impresie asupra gravilor tineri. Ei îl privesc cu un soi de veneraţie, ca pe unul care a trecut Rubiconul şi s-a legat să nu se mai înapoieze nicicînd şi despre ale cărui haine şi bijuterii circulă tot felul de zvonuri. Doar răutăciosul de Bitherstone, care nu e de pe vremea domnului Toots, se arată faţă de băieţii mai mici, ca şi cum l-ar dispreţui, spunînd că a văzut el haine şi bijuterii mai frumoase şi că ar vrea să-l audă grozăvindu-se cu de-alde astea în Bengal, unde mama lui are un smaragd care îi aparţine lui şi care a fost scos din tronul unui rajah. Ce, lui să-i spună poveşti ?!

Mare emoţie stîrneşte şi apariţia lui Florence, de care, de îndată toţi tinerii se amorezează din nou, afară doar, cum s-a spus şi mai sus, de răutăciosul Bitherstone care, din spirit de contrazicere, se împotriveşte la aşa ceva. Gelozii amare se nasc împotriva domnului

Toots şi Briggs e de părere că, la urma urmei, domnul Toots nu e chiar mult mai vîrstnic decît ei. Dar această insinuare defăimătoare este repede înlăturată de domnul Toots prin faptul că, adresîndu-se domnului Feeder, licenţiat în litere, îi spune în gura mare : „Ce mai faci, Feeder ?“ şi-l poftеşte să meargă să prînzească cu el astăzi la Bedford ; drept care, dacă ar fi vrut, fără îndoială că ar fi putut fi considerat „un tip epatant“.

Urmează multe strîngeri de mîini şi multe complimente şi dorinţi foarte fierbinţi din partea tinerilor de a scoborî pe domnul Toots în ochii domnişoarei Dombey. După care, domnul Toots salută vechiul său pupitru chicotind. Florence şi cu el se retraseră apoi împreună cu doamna Blimber şi Cornelia, iar doctorul Blimber, cînd ieşi cel din urmă, putu fi auzit spunînd, înainte de a închide uşa : „Domnilor, ne vom relua studiile“. Căci la atîta, sau doar cu foarte puţin în plus, se reduce tot ce-i şopteşte sau i-a şoptit doctorului marea, întreaga lui viaţă.

Florence se retrage şi se duce sus în vechea odaie de dormit, cu doamna Blimber şi Cornelia. Domnul Toots care simte că nici el, nici nimeni altul nu este dorit acolo, stă de vorbă cu doctorul, în uşa cabinetului de lucru, sau mai bine zis îl ascultă pe doctor vorbind şi se miră de cum a putut cîndva să ia cabinetul lui drept un sanctuar şi pe doctor, cu picioarele lui strîmbe ca ale unui pian, drept un om impunător... Florence coboară repede şi-şi ia rămas bun. Domnul Toots îşi ia şi el rămas bun şi Diogene, care tot timpul se repezise fără milă la tînărul miop, ţîşneşte afară şi latră vesel şi sfidător, alergînd în jos spre coastă. Între timp, Melia şi o altă servitoare din casa doctorului stau privind la o fereastră de la etaj, rîd de „alde Toots“ şi spun de domnişoara Dombey : „Zău, uite la ea, nu-i taman ca frate-său, doar că e mai frumuşică?“

Domnul Toots, care, cînd Florence coboară vede că are lacrimi în ochi, e tare îngrijorat şi neliniştit şi se teme ca nu cumva să fi făcut rău cînd a propus vizita la doctorul Blimber. Dar se linişteşte re-

pede, cînd o aude spunînd că-i pare foarte bine că a fost din nou acolo şi cînd ea, în drumul lor spre mare, vorbeşte cu multă voioşie de toată întîmplarea. Ce să mai vorbim de starea sufletească a domnului Toots, cînd se apropiară de casa domnului Dombey şi el, ascultînd glasul mării şi dulcea voce a lui Florence, trebui să-şi ia rămas bun de la ea. Era atît de subjugat încît nu mai rămăsese în el nici urmă de voinţă, şi cînd ea îi strînse mîna la despărţire, nu mai fu în stare să-i dea drumul.

— Domnişoară Dombey, vă rog să mă iertaţi, spune domnul Toots într-o şoaptă tristă, dacă aţi vrea să-mi îngăduiţi să... să...

Privirea surîzătoare şi mirată a lui Florence îl face să se oprească brusc.

— Dacă aţi vrea să-mi îngăduiţi să... dacă nu socotiţi că e o îndrăzneală din parte-mi, domnişoară Dombey, dacă ar fi ca... fără să fi fost cîtuşi de puţin încurajat la asta, dacă ar fi să sper, ştiţi dumneavoastră, spune domnul Toots.

Florence îl priveşte nedumerită.

— Domnişoară Dombey — spune domnul Toots, care simte că acum nu mai poate da înapoi — vă spun drept, vă ador cum nici nu vă pot spune, dar am ajuns că nu mai ştiu ce să mă fac. Sînt omul cel mai nenorocit. Dacă n-aş fi aici, în mijlocul drumului, aş cădea în genunchi rugîndu-vă şi implorîndu-vă, fără să fi fost încurajat de dumneavoastră, doar să-mi îngăduiţi să nădăjduiesc că s-ar putea... s-ar putea să cred că ar fi cu putinţă, ca dumneavoastră...

— Te rog, pentru Dumnezeu să nu faci una ca asta! strigă Florence speriată şi în acelaşi timp îndurerată. Te rog, nu, domnule Toots. Isprăveşte, te rog. Nu mai spune nici un cuvînt. De dragul meu, te rog, ispăveşte.

Domnul Toots e grozav de ruşinat şi rămîne cu gura căscată.

— Ai fost atît de bun cu mine — spune Florence — îţi sînt atît de recunoscătoare, sînt atît de îndreptăţită să ţiu la dumneata ca la un prieten şi ţiu mult la dumneata — şi spunînd aceasta, faţa ei nevinovată îi surîde cu cea mai plăcută şi cinstită privire din lume — încît sînt sigură că acum o să-ţi iei rămas bun şi o să pleci.

— Firește, domnişoară Dombey, spune domnul Toots, eu... eu... tocmai asta voiam să spun şi eu. N-are importanţă!

— Adio! strigă Florence.

— Adio, domnişoară Dombey! se bîlbîie domnul Toots. Nădăjduiesc că o să uitaţi ce v-am spus. N-are importanţă, vă mulţumesc. N-are nici cea mai mică importanţă!

Sărmanul domn Toots se înapoiază la hotelul său, adînc deznădăjduit, se încuie în odaie, se aruncă pe pat şi rămîne aşa timp îndelungat, ca şi cînd totuşi ar avea cea mai mare importanţă. Dar domnul Feeder, licenţiat în litere, vine la cină, ceea ce e o întîmplare fericită pentru domnul Toots, căci altfel nu se poate şti cînd s-ar fi sculat. Domnul Toots este nevoit să-l primească şi să-i acorde cuvenita ospitalitate.

Influenţa generoasă a acelei virtuţi sociale — ospitalitatea (lăsăm deoparte pe aceea a vinului şi a bunei dispoziţii) — deschide inima domnului Toots şi îl încălzeşte în aşa fel, încît îl face să vorbească. Nu îi spune domnului Feeder, licenţiat în litere, ce s-a întîmplat în mijlocul drumului, dar cînd domnul Feeder, îl întreabă: „Cînd se face?", domnul Toots răspunde: „Sînt anumite subiecte delicate", ceea ce-l face pe domnul Feeder să tacă îndată. Domnul Toots adaugă că nu înţelege cu ce drept domnul Blimber se leagă de faptul că a fost acolo în tovărăşia domnişoarei Dombey şi dacă cumva a făcut-o ca o necuviinţă, oricît de doctor ar fi, o să aibe de a face cu el, dar el crede că a făcut-o fără să-şi dea seama. Domnul Feeder spune că aşa crede şi el.

Totuşi domnul Feeder, ca prieten apropiat, nu e ţinut cu totul în necunoştinţă de cauză. Domnul Toots îi cere doar să se vorbească de cele întîmplate numai în taină şi cu simţămintele cuvenite. După cîteva pahare cu vin, el bea în sănătatea domnişoarei Dombey, spunînd: „Feeder, nici nu-ţi poţi închipui simţămintele cu care închin în sănătatea ei". Domnul Feeder răspunde: „Ba da, mi le închipui, dragul meu Toots, şi ele îţi fac cinste, prietene". Domnul Feeder se simte apoi foarte înfierbîntat de simţămîntul lui de caldă prietenie şi îi strînge mîinile spunîndu-i că dacă Toots va avea cîndva nevoie de un frate, să ştie unde să-l găsească, doar o scrisoare prin poştă sau un bilețel. Domnul Feeder mai spune că dacă îi e îngăduit să-i dea un sfat, l-ar îndemna pe domnul Toots să înveţe să cînte din chitară sau cel puţin la flaut, deoarece femeilor le place muzica, cînd le curtezi, şi că ştie el asta din propria lui experienţă.

Aceasta îndemnă pe domnul Feeder, licenţiat în litere, la destăinuirea că el însuşi a pus ochii pe Cornelia Blimber. Il vesteşte pe domnul Toots că nu-l supără ochelarii ei, şi că, dacă doctorul va lua cîndva fericita hotărîre de a se retrage, ce să mai spună, vor fi gata înscăunaţi şi asiguraţi. El mai spune că, după părerea lui, cînd un om a strîns o sumă frumuşică de bani dintr-o afacere, se cuvine să se retragă şi că în conducerea institutului, Cornelia va fi de un ajutor de care orice bărbat va fi mîndru. Domnul Toots răspunde ridicînd pe domnişoara Dombey în slava cerului şi destăinuindu-i că adeseori i se pare că tare i-ar veni să-şi zboare creierii. Domnul Feeder se împotriveşte cu hotărîre, spunînd că ar fi o încercare nebunesacă şi, ca să-l împace cu viaţa, îi arată portretul Corneliei cu ochelari cu tot.

In felul acesta îşi petrec seara cei doi buni tovarăşi şi cînd seara trece în noapte, domnul Toots îl conduce pe domnul Feeder şi se desparte de el la uşa doctorului Blimber. Dar domnul Feeder suie doar scările şi, după ce domnul Toots a plecat, coboară iarăşi

pentru a hoinări singur pe plajă şi a se gîndi la planurile lui de viitor. Pe cînd tot hoinăreşte, domnul Feeder aude cum valurile îl vestesc că doctorul Blimber se va retrage şi simte o plăcere romantică privind casa pe dinafară şi socotind că doctorul, desigur, înainte de a se retrage, o va zugrăvi şi o va repara temeinic.

Domnul Toots hoinăreşte şi el, în sus şi în jos, în faţa casetei în care este închis giuvaerul lui şi, într-o foarte proastă stare sufletească — nu însă fără a fi suspectat de poliţie — priveşte la o fereastră unde vede lumină şi de care e sigur că e a lui Florence. Dar nu e a lui Florence, căci acolo e odaia doamnei Skewton. In timpul acesta, Florence, care doarme în altă odaie, visează frumos, despre scene de familie şi vechile legături se întorc din nou la viaţă. Dar, în cealaltă odaie, în locul chipului băieţaşului răbdător, zace acum silueta care în cruda ei realitate i-a luat locul, ca să facă legătura — dar cît de diferit de astă dată — cu descompunerea şi moartea şi stă întinsă acolo, trează şi jelindu-se. Urîtă şi buimăcită zace pe patul de suferinţă şi lîngă ea, îngrozită parcă de frumuseţea ei liniştită — căci groaza apare şi în privirile stinse ale muribundei — şade Edith. Ce le spun oare valurile, în mijlocul tăcerii nopţii, acestor două femei?

— Edith, ce e braţul acela de piatră, gata să mă lovească? Nu-l vezi?

— Nu-i nimic mamă, e doar închipuirea ta.

— Doar închipuirea mea! Toate alea sînt doar închipuirea mea. Uită-te bine! Se poate să nu-l vezi?

— Te asigur, mamă, că nu e nimic. Ce, aş rămîne eu aşa, nemişcată, dacă ar fi ceva?

— Nemişcată? — şi privi sălbatic la ea — a plecat acum şi de ce stai tu tot aşa, nemişcată? Asta nu-i numai închipuirea mea, Edith. Mi se răceşte sîngele în vine cînd te văd şezînd lîngă mine.

— Asta mă întristează, mamă.

— Te întristează! Tu pari mereu tristă. Dar nu din cauza mea!

Apoi plînge şi, bălăbănindu-şi capul dintr-o parte într-alta pe pernă, tot vorbeşte mereu de ce părăsită a fost, de ce mamă a fost, şi de ce bună mamă a fost şi femeia aia bătrînă, pe care au întîlnit-o şi de nerecunoştinţa rece a fiicelor faţă de astfel de mame. În mijlocul vorbelor fără şir se opreşte, priveşte la fată şi strigă că simte cum îşi pierde mintile. Apoi îşi ascunde faţa în pernă.

Edith, cuprinsă de milă, se apleacă peste ea şi îi vorbeşte. Bătrîna bolnavă o cuprinde pe după gît şi îi spune, aruncîndu-i o privire plină de groază:

— Edith! Plecăm curînd acasă... ne întoarcem acasă. Tu ce spui, să mă întorc acasă?

— Da, mamă, da.

— Şi ce a spus... cum îl cheamă, nu pot niciodată să-mi reamintesc numele... maiorul... vorba aia îngrozitoare, cînd am plecat, nu-i adevărat, Edith! Apoi, cu un ţipăt şi o privire rătăcită: Nu-i aia ce mi se întîmplă mie?!

Noapte după noapte, se vede lumină prin fereastră şi bolnava zace pe pat, iar Edith şade lîngă ea; şi valurile, în veşnică mişcare, le tot vorbesc toată noaptea fără răgaz. Noapte după noapte, valurile răguşesc de mult ce-şi tot spun tainele; nisipul se tot grămădeşte pe coastă, păsările de mare se înalţă şi plutesc în văzduh, vînturile şi norii gonesc în zborul lor rătăcitor, braţul alb tot face semne, în lumina palidă a lunei, către meleagurile nevăzute din depărtare.

Şi tot mereu bătrîna bolnavă priveşte spre colţul unde vede braţul de piatră — bucată dintr-o statuie funerară — ridicat ameninţător spre ea, gata s-o lovească. Într-un tîrziu, braţul cade şi, din clipa aceea, pe pat nu se mai vede zăcînd decît o bătrînă mută, ghemuită şi scofîlcită, cu o jumătate a corpului moartă.

Aceasta este fiinţa care, sulemenită şi cîrpită, ca să înşele soarele, este plimbată încet prin mulţime,

zi de zi, în scaunul ei pe roți. Ea tot caută în mulțime pe cealaltă bătrînă, care a fost o mamă atît de bună și se schimonosește căutînd-o în zadar. Aceasta este ființa care e dusă adeseori jos pe malul mării, unde stă, fără ca vîntul să o poată înviora și fără ca oceanul să-i spună un cuvînt liniștitor. Ea stă acolo și ascultă ceasuri întregi, dar ce aude ea e neînțeles și lugubru. Pe fața ei apare groaza și, cînd ochii ei rătăcesc peste întinsul mării, nu văd decît un nesfîrșit pustiu, între pămînt și cer.

Pe Florence o vede rar și cînd o vede e tot mereu supărată și o bombăne. Edith e totdeauna lîngă ea și nu prea o lasă pe Florence să se apropie, iar Florence, noaptea, în pat, se cutremură la gîndul morții înfățișată în acel chip, se deșteaptă adesea și ascultă, crezînd că trebuie să fi sosit. Nimeni nu are grijă de bolnavă, afară de Edith: Cu cît o văd ochi mai puțini, cu atît mai bine, și de aceea fiica veghează singură la patul mamei.

Pe fața care și pînă acum era umbrită s-a lăsat o umbră și mai deasă; trăsăturile, și așa tare ascuțite, s-au ascuțit și mai mult și vălul ce i se lăsase pe ochi e acum un giulgiu funerar care îi întunecă totul. Mîinile, bîjbîind pe plapumă, caută să se împreune și să se îndrepte spre fiica ei, și un glas care nu mai seamănă cu al ei — nu seamănă cu nici un glas al vreunui muritor — spune: „Căci doar eu te-am îngrijit!“

Edith, fără lacrimi în ochi, îngenunchează ca să-și apropie gura de urechea bolnavei și îi spune:

— Mamă, mă auzi?

Cu privirea în gol, ea încearcă să înfiripe un răspuns.

— Îți reamintești tu noaptea din ajunul căsătoriei mele?

Capul rămîne nemișcat, dar pare totuși că vrea să spună că da.

— Ți-am spus atunci că te iert pentru partea de vină ce ai avut-o și că mă rog lui Dumnezeu să-mi

ierte partea ce am avut-o eu însumi. Ţi-am spus că am uitat trecutul. Ţi-o spun acum din nou. Sărută-mă, mamă!

Edith atinge buzele albe şi pentru o clipă totul e liniştit. După o altă clipă, mama, cu rîsul ei de fetişcană şi cu scheletul în atitudinea Cleopatrei, se ridică în pat.

Trage perdelele trandafirii. În aer e acum altceva decît vînt şi nori. Trage perdelele trandafirii şi închide-le bine!

Vestea morţii este trimisă în oraş domnului Dombey. Acesta îl aşteaptă pe vărul Feenix (încă nehotărît dacă să plece la Baden-Baden) care tocmai o primise şi el. Vărul Feenix, cu firea lui atît de blajină, este omul cel mai potrivit atît la cununii cît şi la înmormîntări şi situaţia lui în familie impune ca să i se ceară sfatul.

— Dombey — spune vărul Feenix — pe sufletul meu, sînt foarte întristat să te văd cu un prilej atît de dureros. Biata mea mătuşă! A fost o femeie al dracului de vioaie.

Domnul Dombey răspunde:

— A fost într-adevăr.

— Şi arăta — spune vărul Feenix — foarte tînără, ştii, ţinînd seama de vîrsta ei. Te asigur, în ziua căsătoriei dumitale, îi mai dădeam încă douăzeci de ani de viaţă. *De facto*, am şi spus-o unui om din Brooks — micul Billy Joper — îl cunoşti, fără îndoială, unul care poartă monoclu?

Domnul Dombey face o mişcare vrînd să arate că nu-l cunoaşte.

— Cu privire la înmormîntare — spune el — dacă ai vreo propunere de făcut...

— Zău, pe viaţa mea — spune vărul Feenix, mîngîindu-şi bărbia, ieşindu-i destul mîna din manşetă ca s-o poată face — nu ştiu zău. Este un mausoleu colo jos, undeva, în parcul meu, dar mă tem că e în proastă stare şi, *de facto*, e al dracului de dărăpănat. Dar cu toate astea l-aş pune la punct, dar mi se pare

că tot felul de oameni vin şi-şi fac picnicurile înăuntrul îngrăditurii lui de fier.

Domnul Dombey spune răspicat că propunerea nu e potrivită.

— Mai este apoi o biserică deosebit de bună în sat — spune vărul Feenix, îngîndurat, adevărat specimen al stilului anglo-normad — pe care a desenat-o admirabil lady Jane Finchbury — femeie cu gust încîntător — dar au văruit biserica şi au stricat-o, după cîte am aflat şi apoi e şi drum lung pînă acolo.

— Poate chiar la Brighton, sugerează domnul Dombey.

— Pe onoarea mea, Dombey, cred că nu e altă soluţie mai bună, spune vărul Feenix. E chiar la îndemînă, vezi dumneata, e un loc foarte vesel.

— Şi cînd crezi dumneata că va fi timpul potrivit? întreabă domnul Dombey.

— Îmi fac o datorie — spune vărul Feenix — din a fi de acord cu ziua pe care dumneata o vei găsi cea mai potrivită. Îmi va face mare plăcere — firește plăcere melancolică — să conduc pe sărmana mea mătuşă pînă la capătul, *de facto* pînă la groapă, spune vărul Feenix, schimbînd stilul vorbirii.

— Luni ar fi oare o zi potrivită ca să plecăm din oraş? spune domnul Dombey.

— Luni îmi convine de minune, răspunde vărul Feenix.

Ca urmare, domnul Dombey potriveşte lucrurile în aşa fel ca să-l ia pe vărul Feenix în respectiva zi cu el şi apoi îşi ia rămas bun, condus pe scară de vărul Feenix, care la despărţire spune: „Zău, îmi pare nespus de rău, Dombey, că ai atîta bătaie de cap", la care domnul Dombey răspunde: „Cîtuşi de puţin".

La ora hotărîtă, vărul Feenix şi domnul Dombey se întîlnesc şi pleacă la Brighton, unde, reprezentînd pe toate celelalte rude care deplîng pierderea decedatei doamne, îi însoţesc rămăşiţele pămînteşti la locul de odihnă veşnică. Vărul Feenix, şezînd în caleaşca funerară, recunoaşte pe drum nenumăraţi cunoscuţi, dar

nu-i ia în seamă decît pentru a-i anunța, cu glas tare domnului Dombey, pe măsură ce trec, ca: „Tom Johnson, ăla cu piciorul de lemn de la White." „Ce și tu ești aici, Tommy?" „Foley, pe o iapă pur sînge". „Fetele Smalder", și așa mai departe. În timpul ceremoniei funebre, vărul Feenix e deprimat, socotind că astfel de prilejuri fac pe om să se gîndească, *de facto* că se șubrezește. Ochii lui se umezesc într-adevăr cînd ceremonia se sfîrșește, dar el își revine repede și tot așa se întîmplă și cu celelalte rude ale doamnei Skewton și cu prietenii. La club, maiorul spune mereu despre răposată că niciodată nu se îmbrăca destul de călduros. Doamna aceea cu spatele gol și cu pleoapele care nu o ascultau, spune, scoțind un țipăt ușor, că trebuie să fi fost grozav de bătrînă și că a murit de tot felul de boli îngrozitoare de care e mai bine să nu se vorbească.

Astfel, mama lui Edith zace, uitată de iubiții ei prieteni, care nu au urechi pentru ceea ce spun valurile, răgușite de mult ce și-au tot dezvăluit tainele și nu au ochi nici pentru nisipul ce s-a îngrămădit pe plajă, nici pentru brațul alb care, în noaptea luminată de lună, tot face semne către țara nevăzută, din depărtare. Dar totul merge mai departe ca mai înainte, pe malul necunoscutei mări, și Edith, stînd acolo singură și ascultînd murmurul valurilor, calcă în picioare ierburile pe care i le aruncă la picioare, ca să-i aștearnă cu ele calea ei prin viață.

CAPITOLUL XLII

O confidență și un accident

Rob Tocilarul nu mai era îmbrăcat acum în posomoritele țoale marinărești dăruite de căpitanul Cuttle și nu mai purta pălărie de sud-vest, ci era gătit într-o

livrea de culoare brună, care, fiind făcută ca să pară foarte sobră şi modestă, era de fapt atît de elegantă şi de impunătoare, că ar fi făcut cinste oricărui croitor. Schimbat astfel în ce priveşte înfăţişarea, rămas însă acelaşi în forul lui interior, el nu se sinchisea cîtuşi de puţin de căpitan şi de Aspirantul de marină, afară doar cînd închina puţinele minute libere ce le avea, pentru a se grozăvi cu felul în care se purtase cu acele două inseparabile măriri şi pentru a-şi reaminti, în sunetele muzicii aprobatoare ale conştiinţei lui, chipul triumfător în care scăpase de tovărăşia lor. Locuitor al casei domnului Carker şi servindu-l personal pe domnul Carker, Rob, înfricoşat şi tremurînd, ţinea mereu ochii lui rotunzi aţintiţi asupra dinţilor albi ai patronului şi simţea nevoia de a-i deschide mai mari ca oricînd.

Chiar dacă ar fi intrat în serviciul unui vrăjitor atotputernic, nu ar fi putut tremura la vederea dinţilor acestuia, oricare le-ar fi fost puterea magică, cum tremura la vederea dinţilor domnului Carker. Băiatul simţea atît de adînc puterea şi autoritatea patronului, încît toată luarea-aminte îi era concentrată asupra lui, iar supunerea şi ascultarea faţă de el erau desăvîrşite. Cînd patronul lipsea, de-abia îşi îngăduia să se gîndească la el, de teamă să nu se simtă numaidecît strîns de gît, ca în dimineaţa cînd îi făcuse cunoştinţa şi să nu vadă fiecare din dinţii lui pătrunzîndu-i pînă în adîncul conştiinţei. Cînd era faţă în faţă cu el, Rob se îndoia tot atît de puţin de faptul că domnul Carker îi citea gîndurile cele mai tainice, sau că ar fi putut să le citească oricînd ar fi vrut, pe cît se îndoia de faptul că domnul Carker îl vedea de cîte ori privea la el. Ascendenţa patronului asupra lui Rob era atît de desăvîrşită şi îl ţinea subjugat în aşa chip, încît aproape nu mai îndrăznea să se gîndească. Mintea îi era stirnită de credinţa mereu adîncită în atotputernicia irezistibilă a patronului şi a puterii de a face cu el orice ar fi vrut. Era oricînd în aşteptarea

dorinţelor lui şi, căznindu-se să anticipeze poruncile, era veşnic într-o stare de supuşenie mintală, care-l făcea să nu audă nimic şi să nu vadă pe nimeni, afară de domnul Carker.

Rob, se pare, nu-şi pusese întrebarea — de altfel în starea lui de spirit ar fi fost un act de nemaipomenită îndrăzneală să şi-o pună — dacă nu cumva el se lăsase aşa, cu totul stăpînit de patronul său, datorită nelămuritelor bănuieli ce avea, că acesta era meşter în arta înşelătoriei, pe care el însuşi şi-o însuşise la Şcoala Tocilarilor. Dar, oricum ar fi, Rob îl admira tot pe atît pe cît se temea de el. Domnul Carker poate îşi cunoştea mai bine obîrşia puterii sale, care nu pierdea nimic prin felul cum şi-o folosea.

Chiar în noaptea cînd plecase din serviciul căpitanului, Rob, după ce vîndu porumbeii, făcînd de altfel, pentru că era grăbit o afacere proastă, se dusese drept la locuinţa domnului Carker şi acolo, înfierbîntat cum era, se înfăţişă noului său stăpîn, cu faţa îmbujorată şi aşteptînd parcă să fie lăudat.

— Ce puşlama! spuse domnul Carker, privind la legăturica lui. Ce, ţi-ai lăsat slujba şi ai venit la mine?

— Vai, domnule, vă rog — bîlbîi Rob — mi-aţi spus, ştiţi bine, cînd fusei aici rîndul trecut...

— Am spus — răspunse domnul Carker — ce am spus?

— Vă rog, domnule, n-aţi spus nimic, domnule, răspunse Rob, prevenit şi foarte zăpăcit de felul cum fusese pusă întrebarea.

Patronul se uită la el, descoperindu-şi gingiile şi, ameninţîndu-l cu degetul, spuse:

— O să sfîrşeşti rău, vagabondule, o prevăd. Te aşteaptă prăpăd şi nenorocire.

— Vai, vă rog domnule, nu spuneţi asta! strigă Rob, plîngînd şi cu picioarele tremurînd. Sînt sigur, domnule, eu nu vreau decît să muncesc pentru dumneavoastră, domnule, şi să vă servesc, domnule, şi să fac în chip conştiincios tot ce o să-mi porunciţi, domnule.

— Cred şi eu că dacă vrei să ai de-a face cu mine, nu-ţi rămîne decît să execuţi cu credinţă tot ce-ţi voi porunci, răspunse patronul.

— Da, domnule, ştiu asta, pledă Rob, foarte supus. Sînt sigur de asta, domnule. Dacă aţi vrea doar, să fiţi atît de bun să mă puneţi la încercare, domnule! Şi dacă cumva mă veţi prinde cu vreo greşeală, domnule, sau că fac ceva împotriva dorinţelor dumneavoastră, vă dau voie să mă omorîţi.

— Cîine ce eşti! spuse domnul Carker, lăsîndu-se pe spate în scaun şi zîmbindu-i, cu un aer senin. Asta nu-i nimic pe lîngă ce o să-ţi fac, dacă o să încerci vreodată să mă înşeli.

— Da, domnule — răspunse josnicul Tocilar — ştiu bine că o să fie vai şi amar de mine cînd o să puneţi mîna pe mine, domnule. Dar n-aş încerca eu să o fac, domnule, chiar dacă ar încerca cineva să mă mituiască cu guinee de aur.

Dezamăgit astfel în aşteptările sale de a fi lăudat, Tocilarul sta privind descurajat la patronul său şi se căznea în zadar să-şi ia privirile de la el, ceea ce-i da înfăţişarea unui cîine bătut, gudurîndu-se la picioarele stăpînului.

— Va să zică ţi-ai lăsat vechea slujbă şi ai venit aici să-mi ceri să te iau în slujba mea, hai? îl întrebă domnul Carker.

— Da, vă rog, domnule, răspunse Rob, care făcînd aceasta, lucrase întocmai cum îi ceruse patronul, dar nu îndrăznea să se apere, spunîndu-i-o.

— Bine, băiete! spuse domnul Carker. Ştii cu cine ai de-a face, aşa-i?

— Da, vă rog, domnule, da, răspunse Rob, învîrtind pălăria în mînă, cu privirile atrase de ochii domnului Carker şi căznindu-se în zadar să şi le desprindă.

Domnul Carker dădu din cap:

— Ia bine seama, băiete!

Rob arătă, printr-un şir de plecăciuni că înţelesese sfatul şi se retrăgea către uşă, tot făcînd plecăciuni,

simţindu-se tare uşurat la gîndul că va fi în curînd afară, cînd patronul îl opri.

— Stai, băiete! strigă el cu asprime, chemîndu-l înapoi. Ai fost... închide uşa.

Rob execută porunca cu o repeziciune de parcă i-ar fi fost viaţa în joc.

— Ai fost folosit ca să tragi cu urechea. Ştii ce înseamnă asta?

— Să ascult, domnule? se aventură să spună Rob, după ce se gîndi cîtva timp.

Patronul dădu din cap.

— Şi să stai la pîndă şi aşa mai departe.

— N-aş face aşa ceva aici, domnule — răspunse Rob — pe cuvînt şi pe onoare, n-aş face-o, domnule, să mor şi n-o fac, domnule, orice mi s-ar făgădui. Pentru nimic în lume n-aş face aşa ceva, afară doar, dacă mi-aţi porunci dumneavoastră, domnule.

— Chiar ar fi mai bine de tine să n-o faci. Ai mai fost folosit ca să trăncăneşti şi să şopteşti, spuse patronul cu o răceală desăvîrşită. Fereşte-te şi de aşa ceva aici, că de nu, eşti pierdut, canalie. Zîmbi din nou şi-l ameninţă din nou cu degetul.

Tocilarului i se tăie răsuflarea şi, de buimăcit ce fu, începu să gîfîie. Încercă să se jure că e plin numai de gînduri curate, dar nu putu decît să holbeze ochii la patronul care zîmbea; apoi luă o înfăţişare de supunere oarbă, cu care patronul zîmbitor păru să se mulţumească, deoarece, după ce-l observă cîteva clipe, îi porunci să treacă la subsol şi îi dădu de înţeles că se poate socoti intrat în slujbă.

Astfel intră Rob Tocilarul în serviciul domnului Carker, iar devotamentul plin de groază faţă de patron se întărea şi sporea, dacă mai era cu putinţă, pe fiece minut în care îl servea.

Il servise astfel timp de cîteva luni, cînd, într-o dimineaţă, devreme, Rob deschise portiţa grădinii ca să-l primească pe domnul Dombey, care venea să ia micul dejun, după cum se înţeleseseră, cu patronul său. In aceeaşi clipă veni şi patronul însuşi, grăbin-

du-se să primească pe distinsul oaspe şi să-l ureze bun venit, arătîndu-i toţi dinţii.

— N-am crezut niciodată — spuse Carker, pe cînd îl ajuta să descalece — să vă primesc aici, vă asigur. Asta-i o zi mare în calendarul meu. Pentru un om ca dumneavoastră, care îşi poate îngădui orice, nici o zi nu are însemnătate deosebită, dar pentru un om ca mine e cu totul altceva.

— Ai o aşezare de bun-gust, Carker, spuse domnul Dombey, cu condescendenţă, oprindu-se pe peluză pentru a privi în jur.

— Dacă o spuneţi dumneavoastră, răspunse Carker. Vă mulţumesc.

— Firește — spuse domnul Dombey, cu aerul lui protector — orişicine ar spune asta. Aşa cum e, e o aşezare foarte comodă şi bine chibzuită, foarte elegantă.

— Aşa cum e, într-adevăr — răspunse Carker, cu modestie — merită să fie calificată astfel. Nu merită să vorbim mai mult de asta, şi deşi lauda e datorată mai mult bunătăţii dumneavoastră, totuşi vă sînt recunoscător. Vreţi să poftiţi înăuntru ?

Domnul Dombey, intrînd în casă, lăudă — şi avea toată dreptatea să laude — rînduirea desăvîrşită a odăilor şi bogăţia lucrurilor menite să asigure confortul şi să încînte ochii. Domnul Carker, în umilinţa lui ostentativă, primi această laudă cu un zîmbet respectuos şi spuse că îi înţelege delicateţea şi o apreciază, dar că de fapt vila era destul de bună pentru un om cu situaţia lui — mai bună poate decît se cuvenea pentru un om fără avere cum era el.

— Dar poate dumneavoastră, care sînteţi atît de bogat, vi se pare mai bună decît este, spuse el, cu gura lui trădătoare, deschisă pînă la urechi. Întocmai cum regii îşi închipuie atrăgătoare vieţile cerşetorilor.

Pe cînd vorbea, el îndrepta asupra domnului Dombey o privire maliţioasă, şi un zîmbet maliţios, şi o privire şi mai maliţioasă, şi un zîmbet şi mai maliţios, cînd domnul Dombey, apropiindu-se de foc şi

proptindu-se de cămin, în felul în care subalternul lui îl copia atît de des, privi în jur la tablourile de pe perete. Repede, cum ochii lui reci le treceau în revistă, privirile agere ale lui Carker îl însoţeau şi ţineau pas cu el, luînd seama cu grijă încotro se îndreptau şi pe ce se opreau. Cînd se opri în chip deosebit pe un anumit tablou, Carker păru că-şi pierde răsuflarea şi, ca din nişte ochi de pisică, îi aruncă pieziş o privire scrutătoare, dar ochii marelui şef trecură prin faţa acelui tablou, ca prin faţa celorlalte, fără să pară mai impresionaţi decît de toate celelalte.

Carker privi şi el la tablou — era acela care semăna leit cu Edith, ca şi cum ar fi fost viu. Un rîs răutăcios, tăcut, îi apăru pe faţă. Era adresat poate, cel puţin în parte, tabloului, dar era îndreptat mai mult, ca o batjocură, către marele bărbat care, nebănuitor, sta lîngă el. Dejunul fu în curînd servit; pofti pe domnul Dombey să ia loc pe un scaun ce era aşezat cu spatele la tablou şi se aşeză el însuşi în faţa lui, ca de obicei.

Domnul Dombey era chiar mai serios decît avea obiceiul să fie şi foarte tăcut. Papagalul, legănîndu-se în inelul aurit din colivia lui luxoasă, se căznea în zadar să atragă luarea-aminte, căci domnul Carker era prea atent la vizitatorul său pentru ca să-l ia în seamă. Între timp, vizitatorul, dus pe gînduri, privea ţintă, ca să nu spun posac, pe deasupra cravatei sale, fără a-şi lua ochii de la faţa de masă. In ce-l priveşte pe Rob, care îi servea, toate facultăţile şi toată energia lui erau atît de concentrate asupra stăpînului său, încît cu greu s-ar fi putut aventura să adăpostească în mintea lui gîndul că vizitatorul era marele gentleman în faţă căruia, cînd era încă copil, fusese prezentat ca un certificat doveditor al sănătăţii familiei şi căruia îi era îndatorat pentru pantalonii de piele cu care fusese îmbrăcat.

— Ingăduiţi-mi — spuse dintr-o dată domnul Carker — să vă întreb ce face doamna Dombey?

Punînd această întrebare, el se aplecă înainte, în chip umil, cu bărbia rezemată în palmă şi, în acelaşi timp, privirile i se ridicară spre tablou, ca şi cînd i-ar fi spus acestuia: „ia să vezi cum am să-l duc eu acum!"

Domnul Dombey roşi cînd răspunse:

— Doamna Dombey e bine. Mi-aduci aminte, Carker, cu asta, că voiam să vorbesc ceva cu dumneata.

— Robin, poţi să ne laşi, spuse stăpînul, la a cărui blîndă poruncă, Rob tresări şi dispăru, cu ochii zgîiţi pînă în ultima clipă la patron. Fireşte, nu vă mai aduceţi aminte de băiatul ăsta? adause el, cînd Tocilarul aiurit plecase.

— Nu, răspunse domnul Dombey cu o nepăsare superbă.

— Nici nu era de prevăzut că un om ca dumneavoastră ar putea să şi-l reamintească. Cu greu ar fi fost cu putinţă, murmură domnul Carker. E unul din familia din care aţi luat pe vremuri o doică. Poate vă reamintiţi că v-aţi luat pe atunci cu atîta generozitate sarcina educaţiei lui?

— Asta-i băiatul? spuse domnul Dombey încruntîndu-se. Pare-mi-se că nu prea a făcut cinste educaţiei ce i s-a dat.

— Să vă spun drept, mi-e teamă că-i o mică puşlama — răspunse domnul Carker, dînd din umeri — cam aşa arată. Dar adevărul e că l-am luat în serviciul meu, deoarece, nefiind în stare să-şi găsească vreun alt serviciu, îşi închipuia (îndrăznesc să spun că aşa a fost învăţat acasă) că ar fi avînd oarecare drepturi asupra dumneavoastră şi tot încerca mereu să se ţină după dumneavoastră, cu pretenţiile lui. Şi cu toate că legătura mea formală şi bine precizată cu dumneavoastră este doar o legătură de afaceri, sînt totuşi mereu stăpînit de acel interes spontan, în tot ceea ce vă priveşte, încît...

Se opri din nou, ca şi cînd ar fi vrut să-şi dea seama dacă îl dusese destul de departe pe domnul Dom-

bey. Şi iarăşi, cu bărbia în palmă, trase cu coada ochiului la tablou.

— Carker — spuse domnul Dombey — îţi sînt recunoscător că nu mărgineşti...

— Serviciile, sugeră gazda zîmbind.

— Nu, prefer să spun interesul dumitale — observă domnul Dombey, simţind bine cînd spunea aceasta că-i făcea un compliment amabil şi măgulitor — la legăturile noastre de afaceri. Felul în care ţii seama de simţămintele, nădejdile şi dezamăgirile mele, ca în cazul de mică însemnătate de care a fost tocmai vorba, dovedeşte devotamentul dumitale. Îţi sînt îndatorat, Carker.

Domnul Carker înclină uşor capul şi-şi frecă binişor mîinile, ca şi cînd s-ar fi temut ca printr-o acţiune mai energică să nu întrerupă firul confidenţelor domnului Dombey.

— Aluzia ce ai făcut e binevenită — spuse domnul Dombey, după o scurtă şovăire — deoarece pregăteşte terenul pentru ceea ce aveam de gînd să-ţi spun şi îmi reaminteşte că nu e nevoie pentru aceasta să stabilim între noi doi legături noi, deşi ar putea să dovedească din partea mea mai multă încredere personală decît aceea cu care...

— M-aţi onorat pînă acum, sugeră domnul Carker, înclinînd din nou capul. Nu pot să vă spun cît mă onorează asta, deoarece un om ca dumneavoastră ştie bine cît de multă încredere stă în puterea sa să acorde cuiva, cînd aceasta îi este bunul plac.

— Doamna Dombey şi cu mine — spuse domnul Dombey, trecînd cu o nepăsare mîndră peste acest compliment — nu sîntem tocmai de acord în unele privinţe. Se pare că nu am ajuns încă să ne înţelegem unul pe altul. Doamna Dombey mai are unele lucruri de învăţat.

— Doamna Dombey este înzestrată cu multe însuşiri atrăgătoare şi rare, şi a fost, fără îndoială, învăţată să fie foarte adulată, spuse Carker cu un ton dulceag şi insinuant, grijuliu de a ţine seama de orice

privire şi de orice inflexiune a vocii domnului Dombey. Dar, unde e dragoste, simţ al datoriei şi respect, orice greşeli pricinuite de astfel de împrejurări sînt uşor de îndreptat.

Gîndurile domnului Dombey zburară instinctiv înapoi la faţa care privise la el în odaia de toaletă a soţiei sale, cînd o mînă poruncitoare îi făcuse semn către uşă. Reamintindu-şi dragostea, simţul datoriei şi respectul pe care le exprimase, el simţi cum sîngele i se suie în faţă, ceea ce nu scăpă nici ochilor vigilenţi care îl priveau.

— Doamna Dombey şi cu mine — continuă el să spună — am avut unele discuţii, înainte de moartea doamnei Skewton, cu privire la pricinile nemulţumirii mele, despre care ai putut să-ţi faci o idee generală, cînd ai fost martor la ceea ce s-a petrecut între doamna Dombey şi mine, în seara cînd ne-ai vizitat în casa noastră — în casa mea.

— Cînd mi-a părut atît de rău că am fost de faţă, spuse Carker surîzînd. Oricît de mîndru trebuie să fie un om în situaţia mea, cînd este admis în tainele familiei dumneavoastră — deşi socotesc că nu mi se datora şi că dumneavoastră aţi putea face orice aţi vrea, fără a pierde din demnitate — şi pe cît am fost de onorat de a fi prezentat doamnei Dombey, înainte ca dînsa să fi primit distincţia de a purta numele dumneavoastră, aproape am regretat în acea seară că am avut acel noroc cu totul deosebit.

Că se putea găsi un om care, oricare ar fi fost împrejurările, să regrete că a fost distins de condescendenţa şi patronajul lui, era un fenomen moral pe care domnul Dombey nu-l putea pricepe. Ca urmare, el răspunse cu un acces puternic de demnitate.

— Ce spui, zău, şi de ce asta, Carker?

— Mi-e teamă — răspunse agentul de încredere — că doamna Dombey, care niciodată n-a fost prea înclinată să mă privească cu simpatie — un om în situaţia mea nici nu se poate aştepta la aşa ceva din partea unei doamne mîndre din fire şi căreia mîndria i se

potriveşte atît de bine — nu va putea să-mi ierte uşor faptul că, deşi fără nici o vină, am luat parte la acea conversaţie. Nemulţumirea dumneavoastră nu e lucru mărunt, trebuie să vă reamintiţi aceasta, şi a fi pus în faţa ei, în prezenţa unei a treia persoane...

— Carker — spuse domnul Dombey cu aroganţă — socotesc că de mine trebuie ţinut seama, în primul rînd!

— Vai! Dar nu poate fi nici cea mai mică îndoială, răspunse celălalt, cu nerăbdarea unui om convins de un fapt evident şi de necontrazis.

— Presupun că de doamna Dombey trebuie ţinut socoteală doar în al doilea rînd, cînd e vorba de noi amîndoi, spuse domnul Dombey. Nu-i aşa?

— Întrebaţi dacă-i aşa? răspunse Carker. Nu ştiţi dumneavoastră mai bine ca oricine că nu mai e nevoie să întrebaţi?

— Atunci nădăjduiesc, Carker — spuse domnul Dombey — că părerea dumitale de a-ţi fi atras antipatia doamnei Dombey poate să fie cumpănită de mulţumirea ce ţi-o dă încrederea *mea* şi buna *mea* părere despre dumneata.

— Am nefericirea, văd, de a fi provocat această antipatie. V-a vorbit cumva doamna Dombey despre aceasta?

— Doamna Dombey şi-a exprimat felurite păreri — spuse domnul Dombey cu o răceală şi o nepăsare maiestoasă — pe care eu nu le împărtăşesc, despre care nici nu vreau să stau de vorbă şi nici nu vreau măcar să mi le reamintesc. Am adus la cunoştinţa doamnei Dombey, acum cîtva timp, după cum ţi-am mai spus, cîteva aspecte ale respectului şi supunerii ce-mi datorează şi asupra cărora am găsit de cuviinţă să stărui. N-am reuşit s-o conving pe doamna Dombey de necesitatea de a-şi schimba neîntîrziat purtarea în aceste privinţe, în vederea liniştei, fericirii şi a demnităţii mele. Am mai înştiinţat-o pe doamna Dombey că dacă va mai fi vreodată nevoie să-i fac mustrări sau să o dojenesc, îi voi aduce la cunoştinţă pă-

rerea mea prin dumneata, în calitate de omul meu de încredere.

Carker împreună cu privirea ce o aruncă domnului Dombey îndreptă o altă privire diabolică, de parcă ar fi fost un fulger, spre tabloul ce era deasupra capului lui.

— Acum, Carker — spuse domnul Dombey — nu stau la îndoială să-ţi spun că voi pune în aplicare planul meu. Nu înţeleg să se glumească cu el. Doamna Dombey trebuie să priceapă că voinţa mea e lege şi că nu pot îngădui nici un fel de abatere de la întreaga regulă a vieţii mele. O să ai bunătatea să te însărcinezi dumneata cu această misiune care, fiindu-ţi încredinţată de mine, sper că o vei putea primi, oricît de politicos ai încerca să-ţi exprimi regretul — pentru care îţi sînt obligat în numele doamnei Dombey; îţi voi fi recunoscător şi sînt convins că vei avea bunătatea de a-i transmite întocmai cele spuse de mine, atît acum cît şi pe viitor.

— Ştiţi prea bine — spuse domnul Carker — că n-aveţi decît să-mi daţi poruncă.

— Ştiu — spuse domnul Dombey, cu un semn maiestos de aprobare — că n-am decît să-ţi poruncesc. E nevoie totuşi în această privinţă de o lămurire. Doamna Dombey este, fără îndoială, o doamnă cu mari şi multe calităţi, care o îndreptăţesc să...

— Să facă cinste alegerii dumneavoastră, sugeră domnul Carker, arătîndu-şi toţi dinţii.

— Da, dacă înţelegi să foloseşti astfel de cuvinte — spuse domnul Dombey, pe tonul lui cel mai solemn — şi actualmente socotesc că doamna Dombey nu acordă alegerii mele cinstea la care ar avea dreptul. Este în doamna Dombey o tendinţă de împotrivire, care trebuie smulsă din rădăcină, care trebuie învinsă. Doamna Dombey se pare că nu înţelege — spuse domnul Dombey apăsat — că însuşi gîndul de a mi se împotrivi mie e ceva monstruos şi absurd.

— Noi, cei din City, vă cunoaştem mai bine, răspunse Carker, cu un zîmbet care-i întinse gura pînă la urechi.

— Mă cunoaşteţi mai bine, spuse domnul Dombey. Sper şi eu. Totuşi, trebuie să-i fac dreptate doamnei Dombey, oricît de puţin s-ar potrivi aceasta cu purtarea ei (care a rămas neschimbată) deşi recunosc că, atunci cînd i-am arătat cu oarecare severitate nemulţumirea mea şi hotărîrea ce am luat, cu prilejul de care ţi-am mai vorbit, dojana mea pare să fi produs un puternic efect. Domnul Dombey rosti aceste cuvinte cu o demnitate cu totul deosebită. Trebuie acum să te rog, Carker, să ai bunătatea de a comunica doamnei Dombey, din partea mea, că mă văd nevoit să-i reamintesc convorbirea noastră şi că sînt mirat de a vedea că nu a avut nici o urmare ; că sînt nevoit să stărui ca dînsa să-şi potrivească purtarea cu dispoziţiile ce le-am formulat în acea convorbire. Că nu sînt mulţumit de purtarea ei. Că sînt chiar tare nemulţumit şi că mă voi vedea în situaţia foarte neplăcută de a te face purtătorul unor comunicări mai precise şi care-i vor fi mai puţin binevenite, dacă dînsa nu va judeca mai sănătos şi cu mai multă simţire şi nu se va hotărî să se plece în faţa dorinţelor mele, aşa cum a făcut prima doamnă Dombey şi cum oricare altă femeie ar face în locul ei.

— Prima doamnă Dombey a dus o viaţă foarte fericită, spuse Carker.

— Prima doamnă Dombey avea o judecată foarte sănătoasă — spuse domnul Dombey, cu o îngăduinţă cavalerească pentru răposata — şi simţăminte foarte corecte.

— Socotiţi că domnişoara Dombey seamănă cu mamă-sa ? spuse Carker.

Faţa domnului Dombey se întunecă repede. Omul lui de încredere înregistră tot atît de repede schimbarea.

— Am atins un subiect dureros, spuse el, cu o voce menită să-i arate părerea de rău, ceea ce nu se îm-

păca de loc cu expresia ochilor săi. Vă rog, iertați-mă. In interesul ce vă port, am trecut peste aceste legături de idei. Iertați-mă, vă rog.

In ciuda cuvintelor lui, ochii lui ageri scrutară cu stăruință fața domnului Dombey și aruncară apoi o privire triumfătoare la tablou, ca și cînd l-ar fi invitat să fie martor la felul cum el îl „ducea" și la ceea ce mai avea să urmeze.

— Carker — spuse domnul Dombey, plimbîndu-și privirea pe deasupra mesei și vorbind mai repede cu voce schimbată și cu buzele mai palide — nu e cazul să-ți ceri scuze. Greșești. Legătura ce ai făcut-o privește doar împrejurările actuale și n-are nimic de-a face cu amintirile din trecut, cum presupui dumneata. Eu nu sînt de acord cu purtarea doamnei Dombey față de fiica mea.

— Iertați-mă, vă rog, spuse domnul Carker. Nu prea înțeleg.

— Atunci, te rog să înțelegi — urmă domnul Dombey — că vei putea, dacă vrei, mai mult chiar, va trebui să faci neapărat pe această temă o mustrare directă doamnei Dombey din partea mea. Îi vei arăta, te rog, că dragostea fără măsură ce arată fiicei mele nu este pe placul meu. Toată lumea o vede. Lumea nu poate să nu observe contrastul dintre purtarea doamnei Dombey față de fata mea și față de mine. O să ai bunătatea să aduci la cunoștința doamnei Dombey, în chipul cel mai lămurit, că mă împotrivesc la asta și că vreau să o văd ținînd seama, fără întîrziere, de împotrivirea mea. E cu putință ca doamna Dombey să fie mîndră de un simțămînt serios; poate, însă, nu este decît un capriciu al ei, sau poate o face numai ca să mi se împotrivească mie. Pentru mine e totuna. Mă opun acestei purtări, oricare i-ar fi obîrșia. Dacă o face dintr-un simțămînt serios, cu atît mai puțin va trebui să șovăie în a renunța, pentru că nu-i va ajuta întru nimic fiicei mele prin astfel de manifestări. Dacă soția mea are rezerve de gingășie și devotament peste cele ce-mi poate jertfi mie, poate să le cheltuiască unde o

vrea, dar, întîi de toate, trebuie să se supună voinţei mele! Carker — spuse domnul Dombey, stăpînind acum emoţia neobişnuită cu care vorbise şi reluînd tonul cu care era obişnuit să-şi vădească măreţia — vei avea bunătatea de a nu lăsa deoparte sau de a minimaliza acest punct, ci dimpotrivă, îl vei considera ca o parte foarte importantă a instrucţiunilor ce ţi-am dat.

Domnul Carker se înclină în faţa domnului Dombey şi se sculă de la masă. Stînd gînditor în faţa focului şi mîngîindu-şi bărbia, el privea la domnul Dombey cu şiretenia răutăcioasă a uneia din acele sculpturi, jumătate om, jumătate bestie, făcute de călugări, sau ca unele din feţele schimonosite de la capătul vechilor guri de streaşină. Domnul Dombey, recîştigîndu-şi încetul cu încetul stăpînirea de sine şi potolindu-şi emoţia, la gîndul că îşi afirmase înalta sa situaţie, se aşează, făcîndu-se din ce în ce mai ţeapăn şi privind la papagal cum se legăna, în marele inel de cununie.

— Vă cer iertare — spuse Carker după o scurtă tăcere, reluîndu-şi dintr-o dată locul pe scaunul pe care-l trase acum în faţa domnului Dombey — dar lăsaţi-mă să înţeleg. Doamna Dombey ştie ea de dorinţa dumneavoastră de a mă face pe mine solul nemulţumirii dumneavoastră?

— Da, răspunse domnul Dombey. I-am spus-o.

— Va să zică, i-aţi spus-o, adăugă Carker repede. Dar de ce?

— De ce? repetă domnul Dombey, nu fără să şovăie. Pentru că i-am spus-o.

— Bine, bine, răspunse Carker. Dar ce nevoie era să i-o spuneţi? Vedeţi dumneavoastră — continuă el zîmbind şi punînd uşor mîna sa catifelată, cum şi-ar fi pus o pisică ghearele ascunse, pe braţul domnului Dombey — dacă aş înţelege bine care vă sînt gîndurile, socotesc că v-aş putea fi mult mai de folos şi aş avea fericirea de a vă face un adevărat serviciu. Şi cred că v-am înţeles. Dar vedeţi dumneavoastră, n-am cinstea de a mă bucura de buna părere a doamnei

Dombey. În situaţia mea nici nu mă pot aştepta la aşa ceva şi cum stau lucrurile nici nu o voi putea cîştiga.

— Poate că nu, într-adevăr, spuse domnul Dombey.

— In consecinţă — urmă domnul Carker — transmiterea acestor comunicări către doamna Dombey prin mine e sigur că va fi foarte puţin pe placul acestei doamne.

— După părerea mea — spuse domnul Dombey, cu o rezervă mîndră şi totuşi oarecum stinghierit — vederile doamnei Dombey cu privire la acest subiect, în împrejurările de azi, nu trebuie să ne preocupe, nici pe dumneata, Carker, nici pe mine. Dar poate e aşa cum spui dumneata.

— Şi, cer iarăşi iertare, vă înţeleg eu oare greşit — spuse Carker — cînd socotesc că dumneavoastră vreţi să găsiţi un mijloc de a înfrînge mîndria doamnei Dombey — folosesc acest cuvînt ca înfăţişînd o însuşire care, în limite potrivite, este o podoabă şi o graţie mai mult pentru o femeie atît de frumoasă şi înzestrată cu atîtea calităţi — şi că nu vreţi chiar să o pedepsiţi, dar vreţi în orice caz să vi se supună şi să vă dea ascultarea care în chip atît de firesc vi se cuvine ?

— Nu sînt obişnuit, Carker, după cum prea bine ştii — spuse domnul Dombey — să dau lămuriri atît de precise cu privire la hotărîrile ce găsesc cu cale să iau, dar nu contest nimic din ce ai spus dumneata. Dacă cumva ai vreo împotrivire de formulat, asta ar fi altceva şi simplul fapt că mi-ai spune-o ar fi destul pentru mine. Dar nici nu m-am gîndit, să-ţi spun drept, că o însărcinare ce ţi-aş încredinţa, oricare ar fi ea, te-ar putea înjosi...

— Vai ! Eu şi înjosit ! exclamă Carker. In serviciul dumneavoastră !

— ... sau să te pună — urmă domnul Dombey — într-o poziţie falsă.

— Eu într-o poziţie falsă ! exclamă Carker. Voi fi mîndru, încîntat, să îndeplinesc însărcinarea dumnea-

voastră. Recunosc, mi-aş fi putut dori să nu fiu nevoit să mai dau un nou prilej de nemulţumire doamnei la ale cărei picioare sînt gata să aştern credinţa şi devotamentul meu — căci nu e dînsa soţia dumneavoastră ? Dar o dorinţă a dumneavoastră trece înaintea oricărei alte consideraţiuni. În afară de asta, cînd doamna Dombey îşi va da seama de greşelile sale întîmplătoare şi, cred că pot spune, de noutatea situaţiei, sper că va putea zări, în partea neînsemnată ce mi-a revenit, doar un grăunte — sfera mea restrînsă de activitate nu mă îndreptăţeşte la mai mult — din respectul ce am pentru dumneavoastră, din sacrificiul ce sînt gata să fac pentru dumneavoastră. Poate că atunci şi dînsa va găsi plăcere şi folos în a lăsa să-i sporească zi de zi în suflet aceste simţăminte.

Domnul Dombey păru pentru o clipă că vede din nou mîna întinsă arătînd spre uşă şi că aude, printre cuvintele blajine ale agentului lui de încredere, ecoul cuvintelor : „Nimic nu ne poate face să fim mai străini unul faţă de altul decît vom fi de acum înainte!" Dar el se scutură de această închipuire, fără să se schimbe în hotărîrea sa şi spuse :

— Sigur, fără îndoială.

— Atunci nu mai aveţi nimic altceva să-mi spuneţi, continuă Carker, trăgîndu-şi iar scaunul la locul lui — căci pînă acuma nu prea se înfruptaseră din micul dejun — şi aşteptă răspunsul domnului Dombey, înainte de a se aşeza.

— Nimic, răspunse domnul Dombey, decît un lucru. O să ai bunătatea să transmiţi doamnei Dombey, Carker, că nu încape nici un răspuns la oricare din mesajele cu care eşti însărcinat. Vei avea bunătatea să nu aduci nici un răspuns. Doamna Dombey a şi luat cunoştinţă de faptul că nu admit nici o amînare şi nici o discuţie privitoare la cele ce au avut loc între noi şi că ceea ce am spus este spus o dată pentru totdeauna.

Domnul Carker dădu de înţeles că-şi pricepuse însărcinarea şi cu aceasta veni rîndul micului dejun

din care se înfruptară cu pofta de mîncare ce o mai puteau avea. Tocilarul apăru şi el, în clipa potrivită, ţintind fără întrerupere ochii asupra stăpînului său şi petrecîndu-şi timpul într-un fel de vis plin de admiraţie şi de groază. Cînd sfîrşiră micul dejun, calul domnului Dombey fu iarăşi scos şi domnul Carker, încălecîndu-l pe al său, se îndreptară împreună spre City.

Domnul Carker era în toane foarte bune şi vorbea foarte mult. Domnul Dombey îl asculta, cu aerul de suveranitate al unui om care aştepta ca un drept ce i se cuvenea, ca alţii să-i vorbească, pe cînd el făcea graţia de a arunca din cînd în cînd cîteva cuvinte pentru a nu lăsa conversaţia să încezească. Aşa mergeau ei călare, două figuri caracteristice. Dar domnul Dombey, în demnitatea sa, călărea cu scările foarte lungi şi cu frîul atîrnînd liber, luînd seama foarte rar pe unde păşea calul său. De aceea se întîmplă că, pe cînd mergea în trap, calul domnului Dombey se poticni peste nişte pietre, îl trînti, căzu peste el şi, zbătîndu-se ca să se ridice, zvîrli din picioare şi-l lovi cu copitele.

Domnul Carker, ager, cu mîna sigură şi bun călăreţ, fu repede în picioare şi, apucînd frîul, ridică într-o clipă calul domnului Dombey. Dacă n-ar fi făcut asta, însărcinarea confidenţială ce primise în dimineaţa aceea din partea domnului Dombey, ar fi fost, fără îndoială, cea din urmă.

Chiar în fierberea şi zăpăceala acestei întîmplări, de pe urma căreia să făcuse roşu la faţă, el se aplecă peste şeful său care zăcea pe jos şi, arătîndu-şi toţi dinţii, murmură: „Ştiu, că am dat acum prilej de supărare doamnei Dombey, dacă ar şti!“

Domnul Dombey care pierduse cunoştinţa şi era rănit la cap şi la faţă, fu dus sub conducerea domnului Carker de cîţiva lucrători care lucrau la repararea drumului, la locanta cea mai apropiată, care nu era departe. Aici fu repede dat pe mîna mai multor chirurgi care sosiseră curînd, unul după altul, din toate părţile şi care păreau să fi fost atraşi de un instinct

misterios, cum se spune că sînt atraşi vulturii, în deşert, de o cămilă care e pe moarte. După ce, cu oarecare greutate, îl readuseră la cunoştinţă, toţi aceşti domni îi examinară rănile. Unul din chirurgi, care locuia în vecinătate, era sigur că e vorba de o fractură complexă a piciorului, ceea ce era şi părerea hangiului. Doi chirurgi, însă, care locuiau mai departe şi se aflaseră acolo doar din întîmplare, se împotriviră la această părere în chip atît de dezinteresat, încît pînă la urmă fu hotărît că pacientul, deşi grav rănit, nu-şi fracturase nici un picior, ci doar o coastă din cele de mai mică importanţă şi că deci putea fi dus acasă, cu multă grijă, pînă în seară. Rănile fiindu-i curăţate şi bandajate, ceea ce fu o operaţie destul de lungă, el fu lăsat să se odihnească şi domnul Carker, încălecînd din nou, plecă spre casa domnului Dombey, să ducă acolo vestea accidentului.

Oricît de vicleană şi cruntă îi era faţa, chiar în clipele lui cele mai bune, deşi forma şi trăsăturile îi erau mai curînd frumoase, ea păru acum, cînd el pornise să ducă vestea accidentului, mai respingătoare ca oricînd. Era înfierbîntat de gîndurile viclene şi crude ce îl frămîntau, de nădejdea unor posibilităţi îndepărtate, mai curînd decît de planuri sau comploturi puse la cale şi, mînat de ele, goni calul ca şi cînd ar fi luat parte la o vînătoare în care trecătorii, bărbaţi şi femei, ar fi fost vînatul. După un timp, strînse frîul şi, micşorînd iuţeala, pe măsură ce intra pe drumuri mai umblate, sili calul său pintenog să meargă în pas obişnuit, pe cînd pornirile lui sufleteşti le ascunse, cît putu mai bine, după o mască de blîndeţe, de calm şi de umilinţă şi după surîsul lui însoţit de arătarea dinţilor albi ca fildeşul.

Se duse de-a dreptul la casa domnului Dombey, descălecă la uşă şi spuse că doreşte să vadă pe doamna Dombey pentru o afacere importantă. Servitorul care-l conduse în camera domnului Dombey se înapoie curînd şi îi spuse că nu era ora la care doamna Dombey

primește vizitatori, cerîndu-i în același timp scuze că nu-l înștiințase de la început.

Domnul Carker, care se aștepta să fie primit cu răceală, scrise pe un bilet că e nevoit să-și ia libertatea de a stărui să aibă o întrevedere și că nu și-ar îngădui să îndrăznească așa ceva pentru a *doua oară* (aceasta subliniat) dacă nu ar fi convins că prilejul era destul de important pentru a îndreptăți acest demers. După cîteva clipe, apăru camerista doamnei Dombey și îl conduse într-o cameră de la etaj, unde Edith se afla în tovărășia lui Florence.

Niciodată mai înainte Edith nu i se păruse nici măcar pe jumătate atît de frumoasă. Oricît de mult admirase el grația feței și făpturii ei, și oricît de proaspătă îi era în minte, totuși n-o socotise niciodată nici pe jumătate atît de frumoasă.

Privirea ei căzu, plină de mîndrie, asupra lui, cînd era încă în pragul ușii, dar el privi la Florence — înclinîndu-și ușor capul cînd intră și neputîndu-se stăpîni de a trăda pe față conștiința noii sale puteri. Avu apoi mulțumirea triumfătoare de a o vedea pe Edith tulburată, lăsînd ochii în jos și ridicîndu-se pentru a-l primi.

Era plin de părere de rău, era chiar îndurerat; nici nu putea spune cu cît regret venise să o pregătească pentru primirea veștii despre un foarte ușor accident. O imploră pe doamna Dombey să nu se alarmeze. Pe cuvîntul lui de onoare, nu era nici o pricină de alarmare. Dar domnul Dombey...

Florence scoase un țipăt. El nu privi la ea, ci numai la Edith. Edith o liniști și căută să o asigure pe Florence că nu putea să fie nimica grav. Ea însă nu scoase nici un strigăt de desperare. Nu, nu!

Domnul Dombey a avut un accident de călărie. Calul s-a poticnit și el a căzut.

Florence strigă cu deznădejde că e grav rănit, că sigur a murit!

Nu, pe onoarea lui, domnul Dombey, deși buimăcit la început, își revenise și deși rănit, era în

afară de orişice primejdie. Dacă aceasta n-ar fi adevărul, el n-ar fi avut niciodată îndrăzneala să se înfăţişeze doamnei Dombey, ca un vestitor atît de puţin binevenit. Era curatul adevăr, o încredinţă el.

Toate acestea le spuse ca şi cînd i-ar răspunde lui Edith şi nu lui Florence şi cu ochii şi surîsul îndreptate doar spre Edith.

Îi spuse apoi unde zăcea domnul Dombey şi ceru ca să-i fie pusă la îndemînă o caleaşcă pentru a-l duce acasă.

— Mamă — spuse Florence, tremurînd şi plîngînd — dacă m-aş încumeta eu să mă duc!

Domnul Carker, care era cu ochii aţintiţi la Edith, cînd auzi aceste cuvinte, îi făcu un semn tainic, dînd uşor din cap. Văzu cum ea se luptă cu sine însăşi înainte de a răspunde privirii ochilor frumoşi ai lui Florence, dar el îi smulse răspunsul — îi arătă că voia să aibă acel anumit răspuns, căci altfel ar fi vorbit el şi ar fi rănit-o pe Florence pînă în fundul inimii — şi ea fu nevoită să-i cedeze. Cum privise dimineaţa la tabloul din perete, aşa privi acum la ea, cînd ea îşi luă ochii de la el.

— Am fost îndrumat să cer — spuse el — ca noua menajeră, doamna Pipchin, aşa mi se pare că o cheamă...

Nimic nu-i scăpă. Îşi dădu numaidecît seama că era o nouă jignire adusă de domnul Dombey soţiei sale.

— ...să fie vestită că domnul Dombey doreşte ca patul să-i fie pregătit în apartamentele sale de jos, deoarece îi place acolo mai mult ca în oricare alte odăi. Mă întorc chiar acum la domnul Dombey. Cred că nu mai e nevoie să vă spun, doamnă, că s-a făcut tot ce era cu putinţă pentru a-i asigura confortul şi că a fost obiectul celor mai atente îngrijiri. Lăsaţi-mă să vă asigur încă o dată că nu aveţi nici o pricină să vă alarmaţi. Puteţi fi chiar foarte liniştite, credeţi-mă.

Ieşi cu o plecăciune, arătînd cea mai mare deferenţă şi amabilitate. Trecînd apoi în camera domnului Dombey, dădu îndrumările de cuviinţă pentru ca o caleaşcă să fie trimisă în City ca să-l aducă acasă, încălecă şi plecă încet într-acolo. Tot timpul rămase dus pe gînduri, tare dus pe gînduri în caleaşcă, pe drum, spre locul unde fusese lăsat domnul Dombey. Numai cînd se văzu şezînd lîngă patul rănitului, se simţi iarăşi el însuşi şi-şi aminti iarăşi că trebuie să-şi arate dinţii săi.

Pe înserate, domnul Dombey, chinuit amarnic de dureri, fu suit în caleaşcă, proptit cu plăpumi şi perini pe o parte şi cu omul lui de încredere ţinîndu-i tovărăşie pe cealaltă parte. Cum trebuia să fie ferit de zdruncinături, caleaşca înainta încet, în pasul cailor, şi astfel, pînă să ajungă acasă, se făcu noapte. Doamna Pipchin, amărîtă şi îmbufnată, dusă mereu cu gîndurile la minele peruviene, cum toţi din casă avuseseră prilejul să-şi dea seama, îl primi la uşă şi iuţi cu vorbă acră pe servitori, pe cînd ei luau parte la transportarea rănitului în cameră. Domnul Carker rămase acolo pînă îl văzu culcat în pat şi apoi, cum domnul Dombey se împotrivi să primească vreo vizită feminină, în afara bunei vrăjitoare care acum îi conducea gospodăria, el se mai înfăţişă încă o dată doamney Dombey, pentru a-i da raportul asupra stării stăpînului ei.

O găsi din nou pe Edith singură cu Florence şi din nou îndreptă tot discursul lui liniştitor doar către Edith, ca şi cînd ea ar fi fost pradă celor mai vii şi chinuitoare îngrijorări. Fu atît de stăruitor în împărtăşirea simpatiei sale respectuoase, încît, cînd îşi luă rămas bun, se încumetă — aruncînd din nou, chiar în clipa aceea, o privire către Florence — să-i ia mîna şi, aplecîndu-se, să o atingă cu buzele.

Edith nu-şi retrase mîna şi nici nu lovi cu ea faţa lui frumoasă, în ciuda obrajilor ei înflăcăraţi, a privirii strălucitoare a ochilor ei şi a revoltei care se ridică din întreaga-i făptură. Dar cînd, după aceea, ră-

mase singură în odaie, lovi mîna de marginea de marmură a căminului, cu o lovitură care o răni şi o făcu să sîngereze. Ţinu apoi mîna întinsă spre flacără, ca şi cînd ar fi vrut să o arunce în foc şi să o ardă.

Rămase astfel singură pînă noaptea tîrziu, în faţa jarului care se trecea şi care lumina slab frumuseţea ei întunecată şi ameninţătoare. Privea la umbrele negre ce hoinăreau pe pereţi ca şi cînd ar fi înfăţişat gîndurile ei aruncate într-acolo. Toate chipurile de jigniri şi insulte şi toate negrele prevestiri de ceea ce i s-ar mai putea întîmpla, care fluturau — fantome nedesluşite şi uriaşe — în faţa ei, erau toate înfăţişate şi îndreptate împotriva ei, de o singură făptură. Şi acea făptură era soţul ei!

CAPITOLUL XLIII

Veghe de noapte

Florence, trezită de mult din visurile ei, urmărea cu tristeţe înstrăinarea dintre tatăl ei şi Edith, vedea cum ea se adînceşte din ce în ce şi-şi dădea seama că pe fiece zi era tot mai multă amărăciune între ei. Pe măsură ce fiecare zi o lămurea mai mult, se adîncea şi umbra ce-i întuneca dragostea şi nădejdea şi vechea durere care aţipise de cîtva timp se redeştepta şi se făcea mai de nesuferit ca altădată.

Fusese nespus de greu — cît de greu fusese, nimeni nu o putea şti ca Florence! — să vezi dragostea firească a unui suflet cinstit şi curat dat pieirii şi nepăsarea sau răceala luînd locul ocrotirii şi grijii pline de dragoste! Fusese dureros pentru ea să simtă, pînă în adîncul inimii, ceea ce simţise şi să nu aibă niciodată fericirea de a-şi vedea simţămintele împărtăşite. Dar mai greu decît orice era pentru ea să fie nevoită de a se îndoi de tatăl ei sau de Edith, care amîn-

doi îi erau atît de dragi şi de scumpi şi să ajungă să se gîndească, cînd cu teamă, cînd cu nerăbdare sau cu mirare, la dragostea ce le purta.

Dar asta era acum soarta lui Florence şi astfel de simţiri îi erau o sarcină impusă de însăşi curăţenia sufletului ei, sarcină de care nu era chip să scape. Îl vedea pe tatăl ei rece şi neînduplecat, atît faţă de Edith cît şi faţă de ea însăşi, aspru, inflexibil, neîndurător ! Nu cumva oare se întreba ea cu ochii în lacrimi şi scumpa ei mamă fusese nefericită din pricina unei astfel de purtări şi de pe urma ei să i se fi tras suferinţele şi chiar moartea ? Se gîndea apoi cît de mîndră şi de semeaţă era Edith faţă de toţi, afară de ea ; cu ce dispreţ se purta cu el şi-şi amintea ceea ce îi spusese în seara cînd se înapoiase acasă din călătorie. Atunci i se părea că e aproape o nelegiuire că iubeşte pe cineva care se împotriveşte cu atîta dîrzenie tatălui ei şi că tatăl ei, ştiind aceasta, trebuie, cînd se gîndea la ea în odaia lui singuratică, să o socoată un copil rătăcit care sporise cu un nou păcat vechea ei greşeală (din pricina căreia ea vărsase atîtea lacrimi) de a nu fi ştiut niciodată, de la naştere şi pînă acum, să-i cîştige dragostea. Dar un cuvînt blînd din partea lui Edith sau o privire drăgăstoasă erau de ajuns ca să-i gonească aceste gînduri şi să o facă să le socotească pătate de nerecunoştinţă. Căci nimeni altul decît Edith nu-i îmbărbătase inima deznădăjduită, cînd ea era atît de părăsită şi de îndurerată, şi numai Edith îi adusese, cu acel prilej, cea mai puternică mîngîiere ! Ca urmare, Florence, cu firea ei atît de iubitoare, se simţea atrasă către amîndoi, simţea nefericirea amîndurora şi era tulburată de şoapte care o învinuiau că ea nu-şi făcuse datoria faţă de nici unul dintre ei. Învăluindu-i pe amîndoi cu dragostea ei, cînd şedea lîngă Edith, Florence suferea acum mai mult decît înainte, cînd îşi păstra taina neîmpărtăşită cu nimeni, în casa ei tristă şi cînd frumoasa ei mamă nu venise încă să o înseninеze.

Florence fu totuşi scutită de o durere mult mai mare, care le-ar fi întrecut pe toate. Ea nu avu niciodată nici cea mai uşoară bănuială că Edith, prin dragostea ce-i arăta, adîncise prăpastia dintre ea şi tatăl ei şi dăduse o nouă pricină pornirii lui împotriva ei. Ce ar fi fost dacă Florence şi-ar fi dat seama că dragostea lui Edith a putut avea astfel de urmări! Ce durere adîncă ar fi simţit, ce jertfă ar fi fost gata să facă biata copilă iubitoare! Ce îndemn ar fi fost pentru ea să se îndrepte cu pas grăbit şi sigur pe drumul linişit ce duce în faţa Părintelui ceresc, care nu respinge dragostea copiilor săi şi nu alungă inimile lor greu încercate şi rănite! Numai Dumnezeu ştie! Dar nu se întîmplase aşa şi era bine că nu se întîmplase!

Nici un cuvînt nu fu rostit între Florence şi Edith despre aceste frămîntări. Edith îi ceruse ca, în această privinţă, să rămînă între ele o tăcere desăvîrşită, ca de mormînt; şi Florence îşi dădea seama că Edith avea dreptate.

Tocmai în timpul acesta tatăl ei fu adus acasă rănit şi suferind. Se retrăsese posomorît în odăile lui, unde era îngrijit numai de servitori. Edith nu se apropia de el şi nu avea nici un alt prieten sau tovarăş afară de domnul Carker, care pleca şi el aproape de miezul nopţii.

— Că bun tovarăş îi mai e şi *el,* domnişoară Floy, spuse Suzana Nipper. Adevărat mărgăritar! Dacă o avea nevoie vreodată de un certificat, să nu care cumva să vină la mine, că-i arăt eu certificat!

— Suzana dragă, taci, nu vorbi aşa!

— Foarte uşor să spui nu vorbi aşa, domnişoară Floy — răspunse Nipper scoasă din răbdări — dar zău, iertaţi-mă, se întîmplă aici lucruri de-ţi vine să crezi că ai în vine ace în loc de sînge şi că te înţeapă în tot trupul. Nu mă înţelege greşit, domnişoară Floy, nu vreau să spun nimic împotriva mamei dumitale vitrege, că doar s-a purtat întotdeauna frumos cu mine, cum se cuvine să se poarte o cucoană, cu

toate că e cam mîndră, trebuie s-o spun, nu că am vreun drept să mă plîng special de asta, dar dacă-i vorba de tot felul de Pipchine şi să le vedem cocoţate peste noi, făcînd strajă la uşa tatălui dumitale ca nişte crocodili, (să le mai fim şi recunoscătoare că nu se apucă de ouat!), apoi ne apucă şi pe noi necazul!

— Tata are o părere bună despre doamna Pipchin, Suzano — răspunse Florence — şi e dreptul lui de a-şi alege menajere. Ţine seama de asta, te rog!

— Bine, domnişoară Floy, bine — răspunse Nipper — poţi să-mi spui dumneata să nu vorbesc, poate că n-am să mai vorbesc, dar tot trebuie să-ţi spun, domnişoară, că e destul să o văd pe doamna Pipchin că mi se şi strepezesc dinţii, uite aşa!

Suzana era deosebit de înfierbîntată şi punctuaţia lipsea vădit în discursul ei din seara aceea, care era chiar seara în care domnul Dombey fusese adus acasă. Pricina era că, fiind trimisă jos de Florence ca să întrebe de starea tatălui, fusese nevoită să încredinţeze mesajul ei doamnei Pipchin, duşmanul ei de moarte, care fără a-l comunica domnului Dombey şi pe propria ei răspundere, îşi îngăduise să-i dea un răspuns pe care domnişoara Nipper îl categorisise ca insolent. Era o mare îndrăzneală din partea acelui exemplar de martiră a minelor peruviene, socotea Suzana Nipper, şi o sfidare de neiertat faţă de tînăra ei stăpînă, şi asta îi pricinuise această stare de înfierbîntare. Suzana fusese însă cuprinsă, încă de la începutul noii căsnicii, de neîncredere şi îndoieli care sporeau mereu. Cum li se întîmplă celor mai multe persoane cu mentalitatea ei, cînd îndrăgesc sincer o fiinţă într-o situaţie mai înaltă ca a lor, cum era Florence faţă de Suzana, aceasta era foarte geloasă şi gelozia ei se îndrepta firesţe asupra lui Edith, care venise să împartă cu ea vechea împărăţie a dragostei lui Florence şi se aciuase între ele. Suzana era într-adevăr mîndră şi bucuroasă că tînăra ei stăpînă fusese înălţată la locul ce i se cuvenea pe scena pe

care fusese atît de părăsită în trecut şi că îşi găsea în frumoasa soţie a tatălui ei o tovarăşă şi o protectoare, totuşi nu se îndura să cedeze frumoasei soţii nimic din ce socotea că e dreptul ei, fără supărare şi fără un simţămînt de nemulţumire. Pentru aceasta îşi găsea o îndreptăţire dezinteresată în caracterul mîndru şi pătimaş al doamnei Dombey. Din poziţia mai retrasă pe care, din firea lucrurilor, o ocupa de la noua căsătorie încoace, domnişoara Nipper privea în consecinţă la treburile casnice, în genere, cu o convingere hotărîtă că nimic bun nu poate veni de pe urma doamnei Dombey. Bineînţeles, însă, nu pierdea nici un prilej pentru a arăta că nu are nimic de spus împotriva ei.

— Suzano — spuse Florence, care şedea gînditoare în faţa mesei — e foarte tîrziu. Nu mai am nevoie de nimic în seara asta.

— Vai, domnişoară Floy — răspunse Nipper — nici nu ştii cît de des îmi doresc eu timpurile alea de demult cînd stăteam cu dumneata seara, mult mai tîrziu decît e azi şi adormeam de obosită ce eram, iar ochii dumitale erau încă mari deschişi, dar acum vine mama dumitale vitregă să şadă cu dumneata, domnişoară Floy, şi firește, îi sînt recunoscătoare pentru asta. N-am nimic de spus împotriva ei.

— N-am să uit niciodată cine mi-a fost tovarăşă cînd nu aveam pe nimeni altul, Suzano — răspunse Florence cu blîndeţe — nu, niciodată! Şi ridicînd ochii, îşi duse braţul după gîtul umilei sale prietene, îi trase faţa către a ei şi, spunîndu-i noapte bună, o sărută, ceea ce o înduioşă atît de tare pe domnişoara Nipper, încît începu să plîngă cu hohote.

— Acum, scumpa mea domnişoară Floy — spuse Suzana — lasă-mă să mă duc din nou jos să văd ce face tatăl dumitale; ştiu că eşti tare îngrijorată pentru el, lasă-mă să mă duc jos şi să bat la uşa lui, eu în persoană.

— Nu — spuse Florence — du-te de te culcă. O să avem veşti mîine dimineaţă. O să întreb eu însumi

mîine dimineaţă. Mama a fost jos, sînt sigură că a fost. Florence roşi, fiindcă nici nu spera aşa ceva. Sau e poate chiar acum acolo. Noapte bună!

Suzana era acum mult prea înduioşată ca să spună ce părere avea cu privire la posibilitatea ca doamna Dombey să vegheze la patul soţului ei şi, ca urmare, se retrase în tăcere. Florence, rămasă singură, îşi ascunse capul între mîini, aşa cum făcuse adeseori în trecut, şi dădu frîu liber lacrimilor să i se reverse pe faţă. O năpădiră gîndurile. Gîndul la suferinţa pricinuită de neînţelegerea şi nefericirea casnică, la slaba nădejde, dacă mai putea fi numită nădejde, de a se apropia vreodată de inima tatălui, la îndoielile şi temerile ce o stăpîneau în legăturile ei cu amîndoi, la dragostea însetată cu care inima ei nevinovată era atrasă către amîndoi, la greaua dezamăgire faţă de un sfîrşit atît de dureros a ceea ce fusese pentru ea o viziune plină de speranţe luminoase şi de făgăduieli frumoase. Toate acestea se îngrămădiră în mintea ei şi-i înteţiră plînsul şi mai tare. Mama şi fratele ei morţi, tatăl ei nepăsător faţă de ea, Edith trăind în neînţelegere cu el şi împotrivindu-i-se în toate, dar iubind-o pe ea şi fiind iubită de ea, toate acestea o făceau să creadă că iubirea nu putea, ori încotro şi-ar fi îndreptat-o, duce la nimic bun. Gîndul acesta, slab conturat, fu împrăştiat repede, dar împrejurările în care-şi avusese obîrşia erau prea adevărate şi serioase pentru a fi înlăturate o dată cu el, iar gîndul la ele îi pricinui o noapte plină de chin.

Printre chipurile ce i se înfăţişară, îi apăru, cum îi apăruse în tot cursul zilei, chipul tatălui ei, rănit şi suferind, singur în odaia lui, neîngrijit de acei care ar fi trebuit să-i fie cei mai apropiaţi şi petrecîndu-şi, părăsit şi în chinuri, acele ceasuri tîrzii ale nopţii. O străfulgeră un gînd înspăimîntător care o făcu să tresară şi să-şi frîngă mîinile — deşi nu-i venea pentru întîia oară în minte — că s-ar putea ca tatăl ei să moară fără să o mai vadă sau măcar să-i rostească

numele. Toată făptura ei se cutremură. In frămîntarea ei se gîndi şi se cutremură din nou cînd se gîndi că ar trebui să se strecoare iar jos la el şi să îndrăznească să meargă pînă la uşa lui.

Ascultă mai întîi cînd ieşi pe uşă. Casa era liniştită şi toate luminile erau stinse. Era mult, foarte mult, de cînd obişnuia să facă în fiecare noapte pelerinajul la uşa lui. Era mult, foarte mult, încerca ea să-şi amintească, de cînd intrase la miezul nopţii în odaia lui şi cînd el o însoţise înapoi pînă la scară.

Cu aceeaşi timidă inimă de copil ca în trecut, şi chiar cu aceiaşi ochi dulci şi blajini, şi cu acelaşi păr despletit, Florence, tot atît de străină pentru tatăl ei, acum în floarea tinereţii, cum era atunci în copilăria ei, se strecură în jos pe scară, trăgînd tot timpul cu urechea pe cînd înainta şi se apropia de odaia lui. Nimeni în casă nu se mişca. Uşa era întredeschisă ca să pătrundă aer în odaie. In odaie era linişte, dar putea auzi pîrîitul focului şi număra bătăile ceasornicului de pe cămin.

Privi în odaie. Menajera, înfăşurată într-o plapumă, dormea adînc, într-un jilţ, în faţa focului. Uşile între odăi erau doar întredeschise şi un paravan era pus în faţa lor, dar în odaie se vedea o lumină care cădea şi pe căpătîiul patului. Era o tăcere atît de adîncă încît, auzindu-i răsuflarea liniştită, îşi putu da seama că doarme. Asta o îndemnă să treacă pe după paravan şi să privească în odaie.

Fu adînc mişcată cînd îi văzu faţa adormită, ca şi cînd nu s-ar fi aşteptat să o vadă. Rămase pironită pe loc şi, dacă în clipa aceea el s-ar fi deşteptat, ea ar fi rămas nemişcată acolo.

Pe fruntea lui se vedea o tăietură şi părul, care fusese spălat, cădea umed şi în neorînduială pe pernă. Unul din braţe, atîrnînd peste marginea patului, era înfăşurat în bandaje, iar faţa îi era albă. Dar nu asta o opri pe Florence pe loc după primele priviri ce i le aruncă şi, după ce se încredinţă că doarme; fu cu

totul altceva şi, mult mai mult decît atît, ceva care-l făcu să pară foarte impunător.

Nicicînd, în toată viaţa ei, nu-i văzuse faţa, fără ca pe ea să apară — sau cel puţin aşa îşi închipuia ea — nemulţumirea de a o vedea. Nicicînd în viaţa ei, nu-i văzuse faţa, fără ca bunele ei aşteptări să fie risipite şi ca privirea ei sfioasă să fie învinsă de faţa lui aspră, respingător de dură şi lipsită de duioşie. Acum, cînd privi la faţa lui, o văzu pentru întîia oară neacoperită de norii care întunecaseră copilăria ei. În locul lor domnea acum o noapte liniştită şi senină. Putea crede că adormise binecuvîntînd-o.

Deşteaptă-te, tată denaturat! Deşteaptă-te acum, nenorocitule! Timpul trece repede şi ceasul hotărîtor se apropie. Deşteaptă-te!

Pe faţa lui nici o schimbare. Pe cînd îl privea, cu un respect plin de teamă, imobilitatea feţei lui îi reaminti feţele celor dispăruţi. Aşa arătau şi ele, aşa va arăta şi el, aşa va arăta şi ea, copila lui îndurerată, dar cine putea spune cînd! Aşa va arăta toată lumea aceea de dragoste, de ură şi de nepăsare din jurul lor! Cînd timpul acela va sosi, ceea ce ea îşi pusese în gînd să facă acum, nu îl va schimba în rău şi pe ea, fără îndoială, o va uşura.

Se hotărî deci să se apropie de patul lui şi, reţinîndu-şi suflarea, se aplecă şi îl sărută uşor pe faţă. Culcă apoi o clipă obrazul ei pe pernă lîngă el şi, neîndrăznind să-l atingă, cuprinse cu braţul perna pe care zăcea.

Deşteaptă-te, nenorocitule, cît mai e lîngă tine! Timpul trece repede şi ceasul hotărîtor se apropie, pasul i se aude în casă. Deşteptă-te!

Se rugă, în gînd, lui Dumnezeu, să-l binecuvînteze pe tatăl ei şi, dacă va fi cu putinţă, să-l îmblînzească faţă de ea iar, dacă aceasta nu ar fi cu putinţă, să-l ierte dacă vina va fi fost a lui şi să-i ierte ei rugăciunea făcută, dacă aceasta a fost o nelegiuire. Privind încă o dată la el, cu lacrimi în ochi, se furişă

sfioasă spre uşă, ieşi din odaie, trecu prin odaia alăturată şi se îndreptă spre odaia ei.

Poate să tot doarmă acum. Poate să tot doarmă cît îi mai e îngăduit să doarmă. Numai de ar putea, cînd s-o deştepta şi cînd ceasul va fi sosit şi el vă căuta cu privirea faţa ei blajină, s-o găsească acolo lîngă el!

Tristă şi îndurerată era inima lui Florence cînd se tîrî pe scară sus. Casa liniştită se făcuse parcă mai posomorită de adineauri, de cînd coborise ea. Somnul la care privise, în miez de noapte, avea pentru ea îndoita măreţie a vieţii şi a morţii. Taina şi liniştea în care fusese învăluită vizita la tatăl ei făcu să-i pară noaptea mai tainică, mai liniştită, mai apăsătoare. Îi venea greu, aproape îi era cu neputinţă, să se înapoieze în odaia ei. Se îndreptă către saloane, în care luna, în parte acoperită de nori, îşi arunca razele printre jaluzele şi rămase acolo privind afară spre străzile goale.

Vîntul sufla cu putere. Lumina felinarelor era palidă şi tremura de parcă i-ar fi fost frig. Pe cer, în depărtare, se vedeau licăriri, încît nu se putea spune că era întuneric, dar nici lumină, şi noaptea liniştită şi tremurînd, semăna cu un muribund ce se lupta cu moartea. Florence îşi reamintea cum, veghind la un pat de suferinţă, trăise astfel de clipe dureroase şi le simţise povara, cu o ascunsă şi firească împotrivire. Acum totul i se păru foarte, foarte întunecat.

Mama ei nu venise în noaptea aceea să o vadă în odaia ei, ceea ce fu una din pricinile care o făcuseră să vegheze tîrziu. În neliniştea ei, şi nu mai puţin mînată de dorinţa arzătoare de a vorbi cu cineva şi de a risipi lugubra apăsare a întunericului şi a liniştii, Florence îşi îndreptă pasul către odaia unde dormea mama ei.

Uşa nu era încuiată şi cedă uşor sub apăsarea mîinii şovăitoare. Fu mirată să vadă focul arzînd cu flacără vie în cămin şi mai mirată s-o vadă pe mama ei, pe jumătate dezbrăcată, şezînd în faţa cenuşii căzută pe grătarul căminului. Ochii ei priveau în gol.

Strălucirea lor, fața ei, toată făptura ei și felul cum se ținea strînsă de brațele jilțului, ca și cînd ar fi fost gata să sară în sus, o înspăimîntară pe Florence.

— Mamă! — strigă ea — ce s-a întîmplat?

Edith tresări și privi la ea cu o spaimă atît de ciudată întipărită pe față, încît Florence fu mai înfricoșată ca înainte.

— Mamă! spuse Florence înaintînd repede către ea. Mamă dragă, ce s-a întîmplat!

— Nu m-am simțit bine, spuse Edith tremurînd și privind la ea în același chip ciudat. Am avut vise urîte. draga mea.

— Și nici măcar nu te-ai culcat, mamă?

— Nu răspunse ea. Am aținit doar.

Încetul cu încetul trăsăturile i se îndulciră și-i îngădui lui Florence să se apropie de ea. O îmbrățișă și îi spuse cu voce blîndă:

— Dar păsărica mea ce caută pe aici! Ce treabă are ea pe aici?

— Am fost neliniștită, mamă, că nu te-am văzut în seara asta și că nu știam cum îi merge tatei, și... aici Florence se opri și nu mai spuse nimic.

— E tîrziu? întrebă Edith, dînd cu un gest afectuos la o parte buclele fetei care se amestecaseră cu propriul ei păr negru și îi ascundeau fața.

— Foarte tîrziu! E aproape ziuă.

— Aproape ziuă! repetă ea mirată.

— Mamă dragă, dar ce ți-ai făcut la mînă? întrebă Florence.

Edith își trase repede mîna și pentru o clipă privi la Florence cu aceeași spaimă ciudată (părea o voință sălbatică de a se feri de ea) ca mai înainte, dar apoi spuse repede:

— Nimic, nimic. M-am lovit doar — și după un răstimp adăugă — scumpa mea Florence! Sînul ei palpită și începu să plîngă cu patimă.

— Mamă dragă! spuse Florence. Vai, mamă, ce aș putea să fac, ce ar trebui să fac, ca să fim mai fericite? Nu pot oare să fac nimic?

— Nimic, răspunse Edith.

— Eşti sigură de asta ? Nu o să pot face niciodată nimic ? Dacă îţi vorbesc acum de ceea ce mă frămîntă, în ciuda celor ce au fost hotărîte între noi — spuse Florence — n-o să mă dojeneşti, nu-i aşa ?

— E în zadar — răspunse ea — cu totul în zadar. Ţi-am spus draga mea, că am avut nişte vise urîte. Nimic nu le poate schimba, nici nu le poate împiedica să se reîntoarcă.

— Nu înţeleg, spuse Florence, privind la faţa ei agitată, care părea că se întunecă sub privirile ei.

— Am visat — spuse Edith cu o voce scăzută — despre mîndria neputincioasă în a face bine şi atotputernică de a face rău ; despre mîndria care de-a lungul unor ani de viaţă păcătoasă, a fost rănită şi chinuită fără a-şi găsi alt adăpost decît în ea însăşi ; despre o mîndrie care a făcut sufletul în care sălăşluia conştient de adînca sa înjosire ; o mîndrie care n-a ajutat niciodată pe purtătorul ei să se împotrivească acestei înjosiri, sau să se ferească de ea, ori să spună : „Asta nu se poate !“ O mîndrie care, dacă ar fi fost poate bine îndrumată, ar fi avut urmări mai bune, dar care, rătăcită şi pervertită, ca tot ce a aparţinut aceleiaşi fiinţe, n-a dus decît la dispreţ de sine, la cruzime şi la ruină.

Nici nu privea la Florence, nici nu i se adresa ei şi urmă ca şi cînd ar fi fost singură.

— Am visat — spuse ea — despre multă nepăsare şi multă nesimţire născute din acest dispreţ de sine ; despre această mîndrie atît de răufăcătoare, atît de ticăloasă, încît cu paşi domoli a ajuns chiar în faţa altarului, lăsîndu-se îndrumată de vechiul semn familiar, al unui deget — vai, mamă, mamă ! — care o îndemna ; mîndrie dornică apoi de a se urî pe sine însăşi decît să fie rănită din nou, zilnic, în fel şi chip. Fiinţă josnică şi nefericită !

Şi acum, cu emoţie din ce în ce mai adîncă şi mai întunecată, privi la Florence, aşa cum privise cînd o văzuse intrînd.

— Şi apoi am mai visat — spuse ea — că într-o primă opintire, făcută într-un tîrziu, de a fi bună la ceva, această mîndrie a fost călcată în picioare şi zdrobită sub călcîiul unui picior ticălos şi că totuşi s-a ridicat şi i s-a împotrivit. Am visat că a fost rănită, gonită, hăituită de cete de cîini, dar că a rămas în picioare, împotrivindu-se la toate şi hotărîtă să nu se dea învinsă; că nu poate să se dea învinsă, chiar dacă ar vrea şi că e mereu împinsă să-l urască, să se răscoale împotriva lui şi să-l sfideze.

Mîna ei crispată strînse mai tare braţul ce-l cuprinsese cu braţul ei şi, cînd privi în jos la faţa speriată şi mirată, îndreptată spre ea, propria ei faţă se linişti.

— Vai, Florence — spuse ea — noaptea asta eram gata să înnebunesc! Lăsă apoi capul ei mîndru să cadă pe umărul lui Florence şi plînse iarăşi.

— Nu mă lăsa! Rămîi lîngă mine! Numai în tine mai am nădejde! Aceste cuvinte le tot repetă, mereu, mereu.

Se linişti apoi repede şi se arătă plină de compătimire pentru lacrimile lui Florence şi pentru faptul că veghease atît de tîrziu. Şi, între timp, făcîndu-se ziuă, Edith o cuprinse în braţe şi o culcă pe patul ei şi, fără ca ea însăşi să se culce, se aşeză lîngă ea şi o îmbie să doarmă.

— Dormi, drăguţo, că eşti obosită şi nefericită şi ai nevoie de odihnă.

— Adevărat că sînt nefericită, mamă dragă, în noaptea asta, spuse Florence. Dar nici dumneata nu eşti mai puţin nefericită şi obosită.

— N-o să mai fiu, dacă o să te văd dormind lîngă mine, dulcea mea!

Se sărutară şi Florence, răzbită de oboseală, adormi curînd. Înainte însă de-a închide ochii şi privind încă la faţa aplecată peste ea, se gîndi cu tristeţe la faţa celui care zăcea jos şi mîna ei se apropie de Edith în căutarea unei mîngîieri, dar şovăi, de teamă ca prin acest gest să nu-l trădeze pe el. Apoi, în somn, încercă să-i împace între ei şi să le arate

că îi iubeşte pe amîndoi, dar nu izbuti şi durerea ce i-o pricinui această neputinţă fu şi ea o parte a visului ei.

Edith, şezînd lîngă ea, privea în jos la genele negre şi umezite de lacrimi, lăsate peste obrajii îmbujoraţi, cu duioşie şi compătimire, căci cunoştea tot adevărul. Dar pe ochii ei nu se lăsă somnul. Cînd se făcu ziuă de-a binelea, ea era încă trează şi veghea acolo, ţinînd mînuţa lui Florence în mîinile ei şi şoptind din cînd în cînd către fata aţipită: „Rămîi lîngă mine, Florence. Toată nădejdea mea e în tine!"

CAPITOLUL XLIV

O despărţire

O dată cu ziua, deşi nu o dată cu soarele, se deşteptă şi Suzana Nipper. Pe ochii negri, peste măsură de pătrunzători ai acestei tinere fete, apăsa o greutate care le răpea din strălucire şi te făcea să crezi — ceea ce nu era de loc felul lor obişnuit — că puteau uneori să fie închişi. Mai erau şi umflaţi, de parcă ar fi plîns toată noaptea. Dar Nipper, departe de a fi la pămînt, era deosebit de vioaie şi de îndrăzneaţă, şi toate puterile păreau a-i fi înteţite, în vederea unei mari isprăvi. Asta se cunoştea şi după rochia ei care era mult mai strînsă pe ea şi mai dichisită ca de obicei şi după felul grozav de hotărît cum smucea capul, cînd umbla prin casă.

Intr-un cuvînt, luase o hotărîre şi încă una care ţintea departe. Nu era nici mai mult nici mai puţin decît hotărîrea de a ajunge în faţa domnului Dombey şi a sta de vorbă de-a dreptul cu acest domn. „De-seori am spus că aş vrea să o fac — rosti ea — în dimineaţa aceea, cu glas ameninţător, dînd des din cap — dar acum, o *vreau* de-a binelea."

Tot îmboldindu-se, cu vioiciunea ce îi sta în fire, să îndeplinească acest îndrăzneț plan, Suzana Nipper hoinări toată dimineața prin hol și pe scară, în căutarea zadarnică a vreunui prilej potrivit pentru a da asaltul. Fără să se lase dezamăgită de această înfrîngere, care, dimpotrivă, o îndîrji și mai mult și îi înteți curajul, ea nu-și micșoră întru nimic vigilența și, pînă la urmă, descoperi, spre seară, că dușmanca ei jurată, doamna Pipchin, sub cuvînt că ar fi vegheat toată noaptea, moțăia în camera ei și că domnul Dombey, culcat pe canapeaua lui, era singur.

Cu o smucitură, de data asta nu numai a capului, dar a întregii ei făpturi, Nipper o porni în vîrful picioarelor și bătu la ușa domnului Dombey. „Intră", se auzi glasul domnului Dombey. Suzana se îmbărbătă cu o ultimă smucitură și intră.

Domnul Dombey care privea la foc, se uită mirat la musafirul său și se ridică puțin, proptindu-se pe braț. Nipper făcu o plecăciune.

— Ce vrei ? spuse domnul Dombey.

— Vă rog, domnule, doresc să vă vorbesc spuse Suzana.

Domnul Dombey își mișcă buzele, ca și cînd ar fi repetat cuvintele ei, dar era atît de uluit de mirarea ce-i pricinuise îndrăzneala tinerei femei, încît nici nu mai fu în stare să le rostească.

— Sînt în slujba dumneavoastră, domnule — spuse Suzana Nipper cu iuțeala ei obișnuită — de acum doisprezece ani, avînd grijă de domnișoara Floy, tînăra mea stăpînă, care nici nu știa încă să vorbească deslușit cînd am intrat în casă și eram veche în casa asta cînd doamna Richards era nouă, n-oi fi Mitusalem [1], dar nu sînt nici copil de țîță.

Domnul Dombey se propti pe braț și, uitîndu-se la ea, nu făcu nici un comentariu la această declarație pregătitoare.

---

[1] Matusalem.

— N-a fost de cînd lumea o domnişoară mai dragă şi mai bună ca a mea, domnule — spuse Suzana — şi eu, de, ştiu mai multe despre dînsa decît alţii, fiindcă am văzut-o şi la durere, şi am văzut-o şi la bucurie (din asta n-a prea avut parte) şi am văzut-o şi cu frate-său, şi am văzut-o şi în singurătatea ei, şi unii nu au văzut-o niciodată şi le-o spun eu şi unora, şi tuturora, da, le-o spun! — şi aici Ochi-negri dădu din cap şi bătu uşor din picior — că e cel mai binecuvîntat şi cel mai drag înger care a fost vreodată, aşa-i domnişoara Floy, şi cu cît mai mult ar vrea cineva să mă facă bucăţi, domnule, cu atît mai apăsat o s-o spun, măcar că n-oi fi eu un martir din ăla de scrie Fox despre ei.

Domnul Dombey, de indignare şi de mirare, se făcu încă şi mai palid decît de pe urma accidentului şi ţinea ochii aţintiţi spre Suzana, ca şi cum ar fi bănuit că ochii şi urechile îl înşală.

— Nimeni nu putea fi altfel cu domnişoara Floy, decît cinstit şi credincios, domnule — urmă Suzana — şi eu n-am nici un merit că am servit-o doisprezece ani, fiindcă o iubesc, da, o spun şi unora, şi tuturora că o iubesc! — şi acum Ochi-negri iar dădu din cap şi iar bătu uşor din picior oprindu-şi în acelaşi timp un sughiţ — dar faptul că am slujit cu cinste şi credinţă îmi dă dreptul, sper, să vorbesc şi trebuie să vorbesc şi vreau să vorbesc acum, orice o fi.

— Ce vrei să spui, femeie? întrebă domnul Dombey, străpungînd-o cu privirea. Cum îndrăzneşti?

— Ce vreau să spun, domnule, e să vorbesc respectuos şi fără ocară, dar pe faţă, şi cum îndrăznesc nu ştiu nici eu, dar îndrăznesc, spuse Suzana. Vai, domnule, dumneavoastră nu o cunoaşteţi pe domnişoara mea, zău n-o cunoaşteţi şi niciodată n-aţi cunoscut-o, măcar cît de puţin!

Domnul Dombey, furios, întinse mîna spre şnurul clopotului, dar nu era clopot pe partea aceea şi el nu se putea scula să treacă pe partea cealaltă, fără să fie sprijinit. Ochiul ager al lui Nipper descoperi îndată

că era neajutorat şi, cum am spus-o mai tîrziu, simţi că îl are la mînă.

— Domnişoara Floy — spuse Suzana Nipper — este fiica cea mai răbdătoare, cea mai frumoasă şi care îşi face cel mai mult datoria şi nu există vreun gentleman, nu, domnule, chiar de ar fi mai mare şi mai bogat ca toţi cei mai mari şi mai bogaţi gentlemeni din Anglia la un loc, care n-ar fi mîndru de ea — şi ar trebui să fie. Dacă ar şti cu adevărat cît preţuieşte ea, sigur că ar vrea mai bine să-şi piardă mărirea şi bogăţia, bucată cu bucată, şi să cerşească, în zdrenţe, din uşă în uşă — o spun eu şi unora şi tuturora — aşa ar face — ţipă Suzana Nipper, izbucnind în plîns — decît să facă inima ei duioasă să sufere, aşa cum am văzut eu că suferă în casa asta.

— Femeie — strigă domnul Dombey — ieşi afară!

— Vă cer iertare, nici chiar dacă îmi pierd situaţia, domnule — răspunse Nipper neclintită — în care am fost atîţia ani şi am văzut atîtea — deşi nădăjduiesc că nu veţi avea niciodată inima să mă îndepărtaţi de domnişoara Floy pentru aşa ceva — nu plec pînă n-am spus totul; nu oi fi eu o văduvă indiană, domnule, nu sînt şi nu vreau să ajung să fiu, dar dacă o dată îmi bag în cap să mă ard de vie, apoi o fac! Şi mi-am băgat în cap să spun tot ce am de spus!

Expresia de pe faţa Suzanei Nipper fu mai grăitoare decît cuvintele ei.

— Nu e unul în serviciul dumneavoastră, domnule — continuă Ochi-negri — care să fi fost mai respectuos în faţa dumneavoastră decît mine şi vă puteţi închipui ce adevărat e asta cînd îndrăznesc să vă spun că de sute şi de sute de ori m-am gîndit să vă vorbesc şi că nicodată nu am fost în stare să-mi iau inima în dinţi pînă noaptea trecută, dar în noaptea trecută m-am hotărît.

Domnul Dombey, într-un paroxism de furie, întinse din nou mîna spre şnurul clopotului, care lipsea acolo unde îl căuta şi în lipsă, găsi de cuviinţă decît să nu tragă nimic, să se tragă mai bine de păr.

— Am văzut — spuse Suzana Nipper — pe domnişoara Floy silindu-se şi silindu-se mereu, cînd nu era decît un copil blînd şi răbdător, că cea mai bună femeie ar fi putut învăţa de la ea, am văzut-o nopţi de-a rîndul stînd jumătate noapte ca să ajute plăpîndului frăţior la învăţătură, am văzut-o ajutîndu-l şi păzindu-l în alte timpuri — unii din noi ştiu bine cînd a fost asta — am văzut-o fără nici un ajutor şi fără nici un îndemn, crescînd şi făcîndu-se o domnişoară, mulţumesc lui Dumnezeu! de e podoaba şi mîndria oricărei societăţi în care intră şi am văzut-o întotdeauna nesocotită cu cruzime şi suferind cumplit de asta — o spun şi unora şi tuturora, aşa am văzut-o! şi nu spune niciodată o vorbă ci se cheltuie doar blajină şi cuviincioasă, pentru binele altora şi nu mă închin eu la icoane, dar asta vreau şi trebuie să o spun!

— Nu-i nimeni pe aici! strigă domnul Dombey. Unde sînt bărbaţii? Unde sînt femeile? Nu e nimeni pe aici?

— Am lăsat-o pe tînăra mea stăpînă încă deşteaptă noaptea trecută, pînă tîrziu — spuse Suzana, pe care nimic nu o putea opri — şi ştiu de ce, fiindcă eraţi bolnav, domnule, şi dînsa nu ştia cît eraţi de bolnav, totuşi era destul ca să o facă nefericită cum am văzut că era. Nu sînt un păun — dar am şi eu ochii mei — şi am stat şi eu puţin trează în camera mea, gîndindu-mă că i-o fi urît şi o avea nevoie de mine şi am văzut-o cum se furişa pe scară în jos şi ducîndu-se în de-alde saloanele alea şi plîngînd aşa că de-abia am putut răbda să aud. *Nu pot* s-o mai aud, spuse Suzana Nipper, ştergîndu-şi ochii negri şi aţintindu-i neînfricată la faţa înfuriată a domnului Dombey. Nu e întîia oară că am auzit-o — ba am auzit-o de multe ori — nu vă cunoaşteţi propria dumneavoastră fiică, domnule, nu ştiţi ce faceţi, domnule, o spun şi unora şi tuturora — plînse Suzana Nipper într-o izbucnire finală — e o ruşine şi e mare păcat!

— Ei drăcia dracului, ce mai e şi asta! ţipă vocea

doamnei Pipchin, în timp ce haina neagră a acestei frumoase miniere peruviene se repezi în cameră. Ce-i asta ?

Suzana o cinsti pe doamna Pipchin cu o privire pe care o născocise dinadins pentru ea, de cînd se cunoscuseră prima oară şi-l lăsă pe domnul Dombey să răspundă.

— Ce-i asta ! repetă domnul Dombey aproape spumegînd. Ce-i asta, madame ? Dumneata care eşti în capul acestei gospodării şi eşti ţinută să o păstrezi în ordine, ai într-adevăr de ce să te întrebi. O cunoşti pe femeia asta ?

— Ştiu foarte puţin bine despre ea, domnule, croncăni doamna Pipchin. Cum îndrăzneşti să vii aici, ticăloaso ? Hai, şterge-o !

Dar neclintita Nipper, de-abia onorînd-o pe doamna Pipchin cu o altă privire, rămase locului.

— Dumneata numeşti asta a avea grijă de gospodărie, madame — spuse domnul Dombey — să laşi o persoană ca asta să vie şi să vorbească cu *mine* ? Un gentleman în propria-i casă, în propria-i cameră, înfruntat de obrăzniciile unei servitoare !

— Ce să spun, domnule — răspunse doamna Pipchin, cu răzbunare în ochii ei tăioşi şi cenuşii — deplîng grozav întîmplarea, nimic nu poate fi mai împotriva bunei rînduieli a casei, nimic nu poate trece mai mult măsura, dar îmi pare rău că trebuie să vă spun, domnule, că această tînără femeie şi-a pierdut minţile. A fost răsfăţată de domnişoara Dombey şi nu vrea să ştie de nimeni. Ştii bine că-i aşa ! spuse tăios doamna Pipchin, dînd din cap la Suzana Nipper. Să-ţi fie ruşine, ticăloaso ! Hai, pleacă !

— Dacă găseşti în serviciul meu persoane pe care nu le poţi stăpîni, doamnă Pipchin — spuse domnul Dombey, întorcîndu-se din nou spre foc — cred că ştii ce ai de făcut. Ştii de ce eşti aici ? hai, ia-o de aici !

— Domnule, ştiu ce am de făcut — răspunse doamna Pipchin — şi o voi face. Suzana Nipper —

înşfăcînd-o brusc — din ceasul ăsta, o lună de preaviz.

— Ce spui, zău? strigă mîndra Suzana.

— Da — spuse doamna Pipchin — şi nu zîmbi la mine, destrăbălato, că o să ai de-a face cu mine! Hai, cară-te, chiar în clipa asta!

— Am de gînd să plec chiar în clipa asta, fii pe pace, spuse Nipper, bună de gură. Am fost în casa asta, servind pe tînăra domnişoară doisprezece ani şi n-am să stau aici nici un ceas sub ordinele unei persoane cu numele de Pipchin, să mă crezi, doamnă P.

— Pagubă-n ciuperci! spuse cucoana înfuriată. Hai, pleacă, sau pun să te dea afară!

— Sînt mulţumită — spuse Suzana întorcîndu-se spre domnul Dombey — că am spus ceva adevăruri azi, care trebuiau spuse de mult şi care nu pot fi spuse nici destul de des nici destul de limpede şi pe care nici o droaie de Pipchine — sper că numărul lor nu o fi mare — (aici doamna Pipchin proferă un foarte puternic „Ieşi afară!" şi domnişoara Nipper o privi iar ca mai înainte), nu vor putea să facă nespuse toate cîte le-am spus eu, măcar că ar da un an întreg de preavizuri, începînd de la zece dimineaţa şi neîncetînd pînă la douăsprezece noaptea şi ar muri de sfîrşeală, ceea ce ar fi un adevărat jubileu!

Cu aceste cuvinte, domnişoara Nipper ieşi din odaie înaintea duşmancei sale şi, suind scările spre propria ei cameră, cu o demnitate care o întărîtă şi o sufocă pe mînioasa Pipchin, se aşeză între cuferele ei şi începu să plîngă.

Din această stare duioasă fu deşteptată curînd de efectul foarte sănătos şi răcoritor al vocii doamnei Pipchin care se auzi de afară.

— Secătura neobrăzată — spuse crud Pipchin — are de gînd să plece sau nu?

Domnişoara Nipper răspunse dinăuntru că persoana astfel descrisă nu locuieşte în partea asta a casei, dar că o cheamă Pipchin şi că poate fi găsită în camera menajerei.

— Lepădătură ticăloasă, strigă doamna Pipchin, zgîlţîind clanţa uşii. Acum, chiar acum, să pleci din casă! Fă-ţi calabalîcul numaidecît! Cum îndrăzneşti să vorbeşti aşa cu o cucoană care a văzut zile mai bune?

La asta domnişoara Nipper răspunse din fortăreaţa ei că-i i-e milă de zilele alea mai bune care au văzut-o pe doamna Pipchin şi că, dacă ar fi după ea, zilele cele mai rele din an sînt acelea care au văzut-o pe doamna Pipchin — numai că or fi şi alea prea bune pentru ea.

— Dar nu era nevoie să te osteneşti să faci atîta tărăboi la uşa mea — spuse Suzana Nipper — nici să infectezi gaura cheii cu ochiul dumitale — eu îmi fac bagajul şi plec — pot să ţi-o jur.

Nobila văduvă îşi exprimă via ei satisfacţie la primirea acestei ştiri şi, cu cîteva păreri generale asupra tinerelor ticăloase — ca o seminţie deosebită — şi mai ales asupra păcatelor lor, după ce au fost stricate de domnişoara Dombey, plecă pentru a pregăti leafa domnişoarei Nipper. Atunci Suzana se puse în mişcare ca să-şi rînduiască cuferele şi să poată pleca îndată cu demnitate, oftînd adînc în tot timpul, pentru că se gîndea la Florence.

Obiectul părerilor ei de rău nu întîrzie mult să vină la ea, fiindcă vestea se răspîndise grabnic în casă, cum că Suzana Nipper s-a răzvrătit împotriva doamnei Pipchin, că amîndouă au apelat la domnul Dombey, că a fost o chestie nemaipomenită în camera domnului Dombey şi că Suzana pleacă. Ultima parte a acestui zvon nelămurit îi fu adeverit lui Florence prin faptul că, intrînd în camera Suzanei, văzu că aceasta închisese ultimul cufăr şi sta aşezată pe el cu boneta pe cap.

— Suzano — strigă Florence — eşti gata să mă părăseşti! Tu?

— Vai, pentru Dumnezeu, domnişoară Floy — spuse Suzana plîngînd cu sughiţuri — nu-mi spune nici o vorbă sau am să mă înjosesc în faţa a de-alde

Pi-i-pchin şi nu vreau să mă vadă plîngînd, domnişoară Floy, pentru nimic în lume.

— Suzano — spuse Florence — fetiţă dragă, vechea mea prietenă! Ce o să mă fac fără tine? Te înduri tu să pleci aşa!

— Nu — nu-u-u, draga mea, dragă domnişoară Floy, nu pot — spuse Suzana cu hohote de plîns — dar n-am încotro, mi-am făcut datoria, domnişoară, mi-am făcut-o cu adevărat! Nu e vina mea. Sînt con-ce-di-a-tă. N-am putut să-mi mai împlinesc luna — sau atunci n-aş mai fi putut să te las, draga mea, şi la urma urmelor, trebuie, nu-mi mai vorbi, domnişoară Floy, că deşi sînt destul de tare, nu-s nici eu un stîlp de marmură, draga mea!

— Ce e? Ce s-a întîmplat? spuse Florence. Nu vrei să-mi spui? întrebă ea fiindcă Suzana dădea mereu din cap.

— Nu-u, dragostea mea — răspunse Suzana — nu mă întreba fiindcă n-am voie şi fă orice vrei, numai să nu spui nici o vorbă să mă opreşti aici, fiindcă nu se poate şi doar ţi-ai face rău dumitale, şi aşa că Dumnezeu să te binecuvînteze scumpa mea şi iartă-mă orice rău ţi-oi fi făcut sau orice supărare oi fi arătat tot timpul ăsta.

Dînd drumul din fundul inimii acestei rugăminţi, Suzana îşi strînse stăpîna în braţe.

— Dragostea mea, or să fie o mulţime care o să vină să-ţi slujească, şi o să fie bucuroase să te slujească, şi o să-ţi slujească bine şi credincios — spuse Suzana — dar nu poate fi nici una care să te servească cu atîta dragoste ca mine, sau să te iubească pe jumătate atît — şi asta e mulţumirea mea! Răă-mîi cu bi-i-i-ne, dulce domnişoară Floy!

— Şi unde ai să te duci, Suzano? întrebă stăpîna ei plîngînd.

— Am un frate la ţară, domnişoară, e gospodar la Essex — spuse Nipper, cu inima frîntă — care creşte atît de multe va-a-ci şi porci, şi am să mă duc într-acolo cu trăsura şi o să mă o-opresc la el şi nu-ţi

face grijă pentru mine fiindcă am bani la casa de economii, draga mea, şi n-am nevoie să iau chiar acum alt serviciu, ceea ce n-aş putea, n-aş putea, singură stăpînă a inimii mele! Suzana sfîrşi cu o izbucnire de durere care fu întreruptă la timp de vocea doamnei Pipchin, vorbind jos pe scară. Auzind-o, Suzana îşi şterse ochii roşii şi umflaţi şi se prefăcu că-l cheamă, voioasă, pe Towlinson să aducă o trăsură şi să-i ducă jos bagajele.

Florence, palidă, grăbită şi nenorocită, se reţinu de a face vreo intervenţie fără folos. Îi era frică să nu pricinuiască o nouă dezbinare între tatăl ei şi soţia sa (a cărei faţă severă şi indignată o prevenise cu cîteva clipe înainte) şi se temea că ar putea fi într-o oarecare măsură, fără să vrea, pricina concedierii vechii ei cameriste şi prietene. Se mulţumi să o urmeze plîngînd, pe scară în jos, pînă în camera lui Edith, unde Suzana se duse ca să facă plecăciunea de plecare.

— A sosit trăsura şi uite şi bagajele, hai, pleacă acum! spuse doamna Pipchin, apărînd în aceeaşi clipă. Vă cer iertare, m'am, dar ordinele domnului Dombey nu se discută.

Edith, pe care subreta ei o pregătea tocmai de plecare — se ducea la un dineu — îşi păstră faţa mîndră şi nici nu o luă în seamă pe doamna Pipchin.

— Ţine-ţi banii — spuse doamna Pipchin carè, credincioasă sistemului ei şi în amintirea minelor, îşi punea pe fugă servitorii cum îi pusese pe fugă pe tinerii ei pensionari de la Brighton; aşa îl înăcrise pe veci pe Bitherstone — şi cu cît mai curînd vei întoarce spatele acestei case cu atît va fi mai bine.

Pe Suzana n-o lăsa inima să arunce nici măcar o privire, aşa cum s-ar fi cuvenit, de drept, doamnei Pipchin, aşa că salută cu o plecăciune doar pe doamna Dombey (care îşi înclină capul, fără o vorbă şi ai cărei ochi evitară pe oricine, afară de Florence). Apoi o mai îmbrăţişă o ultimă oară pe tînăra ei stăpînă şi primi în schimb îmbrăţişarea ei de despărţire.

In această criză, faţa bietei Suzana, de puternice ce îi erau simţămintele şi de mult ce-şi înăbuşi hohotele de plîns, ca nu cumva vreunul să fie auzit de doamna Pipchin şi s-o facă să triumfe, înfăţişă un şir din cele mai extraordinare fenomene fizionomice, văzute vreodată.

— Vă cer iertare, domnişoară — spuse Towlinson, adresîndu-se lui Florence, de afară, unde stătea cu bagajele — dar domnul Toots e în salon şi-şi trimite omagiile şi ar vrea să afle cum se simte Diogene şi stăpîna sa.

Iute ca gîndul, Florence ieşi şi fugi pe scară în jos, unde domnul Toots, în cel mai splendid costum, sufla din greu, agitat de îndoiala dacă ea va veni sau nu.

— Oh! ce mai faci domnişoară Dombey — spuse domnul Toots — dar, Doamne, ce s-a întîmplat?

Această ultimă ieşire fu pricinuită de adînca îngrijorare ce i-o deşteptă suferinţa ce se vădea pe chipul lui Florence. Se opri scurt, într-un acces de chicoteală, şi rămas locului, adevărată icoană a deznădejdii.

— Dragă domnule Toots — spuse Florence — eşti atît de bun cu mine şi aşa de cinstit, încît sînt sigură că pot să-ţi cer să-mi faci un serviciu.

— Domnişoară Dombey — răspunse domnul Toots — numai dacă vrei să-mi spui ce şi ai... şi ai să mă faci să-mi recapăt pofta de mîncare, de care — rosti domnul Toots cu oarecare însufleţire — am fost multă vreme lipsit.

— Suzana, care e o veche prietenă a mea, cea mai veche pe care o am — spuse Florence — tocmai e gata să plece pe neaşteptate şi singură de tot, biata fată. Se duce acasă, cam departe, la ţară. Pot să îndrăznesc oare să cer să ai grijă de ea pînă o s-o vezi suită în diligenţă?

— Domnişoară Dombey — răspunse domnul Toots — îmi faci într-adevăr o cinste şi o favoare. Această dovadă de încredere, după felul în care, bestia ce sînt, m-am purtat la Brighton...

— Lasă — spuse Florence în grabă — nu, nu te gîndi la asta. Deci, o să ai gentileţea să te duci... să te duci să te întîlneşti cu ea cînd va ieşi de aici? Îţi mulţumesc de o mie de ori. Nici nu ştii ce greutate îmi iei de pe suflet. N-o să mai fiu atît de deznădăjduită. Nu-ţi poţi închipui ce recunoscătoare îţi sînt şi cît sînt de sigură că-mi eşti un prieten bun! Şi Florence în rîvna ei, îi mulţumi iarăşi şi iarăşi. Şi domnul Toots, în rîvna lui, se grăbi să plece, dar de-a-ndaratelea, ca să nu o piardă din ochi nici o clipă.

Florence nu avu curajul să iasă, cînd văzu în hol pe biata Suzana, împinsă de la spate de doamna Pipchin şi pe Diogene sărind în jurul ei şi băgînd-o în sperieţi pe doamna Pipchin, înhăţînd-o de fuste şi urlînd cînd îi auzi vocea, căci buna doamnă îi inspira cea mai vie şi cea mai amarnică repulsie. Florence putu să vadă cum Suzana da mîna cu toţi slujitorii din jur şi cum se mai întoarse o dată ca să se uite la vechiul ei cămin şi mai putu să-l vadă pe Diogene sărind în stradă după trăsură şi voind să se ia după ea, mărturisindu-şi astfel neputinţa de a crede că nu era loc şi pentru el acolo. Apoi uşa fu închisă, zarva încetă şi lacrimile ei curseră din belşug, plîngînd pierderea unei vechi prietene, pe care nimeni nu o putea înlocui — nimeni, nimeni!

Domnul Toots, ca un suflet leal şi demn de încredere ce era, opri trăsura cît ai clipi din ochi şi îl spuse Suzanei Nipper ce însărcinare primise, ceea ce o făcu să plîngă şi mai tare.

— Pe sufletul meu — spuse domnul Toots, aşezîndu-se lîngă ea — sînt alături de dumneata în durerea pe care o încerci. Pe cuvîntul şi onoarea mea, cred că nici dumneata însuţi nu-ţi cunoşti simţirile mai bine decît mi le închipui eu. Nu-i după mine nimic mai groaznic decît să trebuiască s-o părăseşti pe domnişoara Dombey.

Suzana se lăsă pradă durerii şi era într-adevăr mişcător să o vezi.

— Îmi zic — spuse domnul Toots — ba nu! Dar ştii, la urma urmelor, îmi zic, ba da. Ştii!

— Ce să fac, domnule Toots? strigă Suzana.

— Ştii ce, Suzano, să vii la mine acasă şi să mănînci ceva înainte de a pleca, spuse domnul Toots. Bucătăreasa mea e o femeie foarte respectabilă — adevărată mamă, cum n-am mai cunoscut alta — şi o să fie încîntată să te facă să te simţi bine. Fiul ei — spuse domnul Toots, ca o recomandaţie adiţională — a fost la şcoala hainelor albastre[1] şi a sărit în aer într-o pulberărie.

Suzana primind această amabilă ofertă, domnul Toots o conduse la el acasă, unde fură primiţi de matroana în chestiune, care îndreptăţi laudele ce-i fuseseră aduse, şi de „cocoş", care la început cînd văzuse o doamnă în trăsură, presupusese că după vechiul lui sfat domnul Dombey fusese înşelat şi domnişoara Dombey răpită! Acest domn deşteptă în domnişoara Nipper oarecare mirare, deoarece fiind învins de Larkey Boy[2], faţa lui era lovită în aşa hal, încît cu greu putea să se prezinte în societate şi să facă plăcere celor ce îl vedeau. „Cocoşul" atribuia această stare faptului de a fi avut nenorocul să se aventureze prea devreme într-o lovitură hotărîtoare, ceea ce îi dăduse prilejul lui Larkey Boy să o pareze. Dar, în dările de seamă publicate despre această mare luptă, reieşea că Larkey Boy îşi făcuse de cap de la început şi că „Cocoşul" fusese în aşa hal buşit, pocnit şi lovit, încît nu se mai putuse ţine pe picioare şi supus apoi la tot felul de neplăceri asemănătoare, pînă ce fusese dat gata de-a binelea.

După o masă bună şi multă ospitalitate, Suzana plecă la staţia diligenţei, într-o altă birjă, cu domnul Toots lîngă ea, ca şi mai înainte, dar cu „Cocoşul" pe capră. Acesta, oricare ar fi fost distincţia ce conferea micii societăţii, prin greutatea sa morală şi prin

[1] Una din cele mai vechi şcoli din Anglia; numită astfel pentru că elevii purtau costume albastre (n. r.).

[2] Un alt boxer din timpul acela (n.r.).

eroismul caracterului său, nu prea o împodobea fizicește vorbind, din pricina oblojelilor lui cam numeroase. Dar „Cocoșul" făcuse în taină un jurămînt că nu-l va părăsi niciodată pe domnul Toots (care în taină ofta de dorul să scape de el) pentru nimic mai puțin decît dacă i-ar face rost să devină stăpînul unei cîrciumi. Mînat de această ambiție și doritor să se poată îmbăta turtă cît mai curînd, făcea tot ce putea ca să-i fie nesuferit tovarășului său.

Poștalionul de noapte, cu care trebuia să plece Suzana era gata de plecare. Domnul Toots, după ce o instală, zăbovi nehotărît, la fereastra poștalionului, pînă cînd vizitiul se urcă pe capră. Atunci, stînd pe treaptă și băgîndu-și pe fereastră fața care la lumina lămpii apăru îngrijorată și zăpăcită, spuse dintr-o dată :

— Suzana, știi... domnișoara Dombey...

— Da, domnule.

— Crezi că ar putea... știi... ce zici ?

— Iartă-mă, domnule Toots — spuse Suzana — nu te aud.

— Crezi că ar putea, știi... nu tocmai așa dintr-o dată, dar cu timpul... după mult timp... să... să mă iubească ? Iacă, asta-i ! încheie bietul domn Toots.

— Oh, vai, nu ! spuse Suzana, clătinînd din cap. Cred că niciodată. Nici-o-dată !

— Îți mulțumesc ! spuse domnul Toots. N-are a face. Noapte bună. N-are a face. Îți mulțumesc.

CAPITOLUL XLV

Omul de încredere

In ziua aceea Edith ieși singură și se întoarse devreme acasă. Era puțin după ora zece, cînd ea trecu cu caleașca pe strada în care locuia.

Pa faţa ei era întipărită aceeaşi linişte silită şi în clipele cînd se îmbrăcase pentru cununie, fruntea îi era la fel de rece şi severă. Dar ar fi fost mai bine ca acele frunze şi flori să fi fost făcute bucăţi de mîna ei pătimaşă, sau să fi fost zdrobite de către o minte tulburată şi frămîntată ce zvîcnea în căutarea unui loc de odihnă, decît să împodobească o atare linişte. Atît de neîndurată, atît de neîngăduitoare, atît de distantă era firea acestei femei, încît s-ar fi putut crede că nimic nu o poate îmblînzi şi că totul în viaţă nu făcuse decît să o înăsprească.

Ajunsă în faţa casei ei cobora tocmai din caleaşcă, cînd cineva, venind liniştit, cu capul gol, din hol, îi oferi braţul. Servitorul fiind dat deoparte, ea nu avu încotro şi trebui să-l ia şi atunci abia îşi dădu seama al cui era.

— Cum îi merge pacientului dumitale, domnule? întrebă ea cu buzele strînse.

— E mai bine, răspunse Carker. Îi merge foarte bine. L-am lăsat gata să adoarmă.

Ea îşi plecă ochii şi urcă scara. El o urmă, spunîndu-i de jos:

— Doamnă, pot să cer favoarea unei audienţe de o clipă?

Ea se opri şi întorcîndu-şi privirea:

— E o vreme nepotrivită domnule, şi sînt obosită. E ceva urgent?

— E foarte urgent, răspunse Carker. Cum am norocul să vă întîlnesc, daţi-mi voie să stărui.

Ea privi o clipă în jos, la gura lui care sclipea şi el se uită spre ea, cum sta mai sus decît el, în splendoarea eleganţei, şi se gîndi iar cît era de frumoasă!

— Unde e domnişoara Dombey? îl întrebă ea tare pe servitor.

— E în salonaş, ma'am.

— Condu-l pe domnul acolo. Întorcîndu-şi iar ochii spre domnul care aştepta jos la scară şi făcîndu-i semn cu o uşoară mişcare a capului că o poate urma, ea trecu înainte.

— Vă cer iertare, doamnă! Doamnă Dombey! strigă blîndul şi sprintenul Carker care fu într-o clipă lîngă ea. Pot să vă rog stăruitor ca domnişoara Dombey să nu fie de faţă?

Ea îl măsură cu o privire, dar cu aceeaşi hotărîre şi stăpînire de sine.

— Aş vrea s-o cruţ pe domnişoara Dombey — urmă Carker cu o voce înceată — de a şti ceea ce am să vă spun. La urma urmelor, doamnă, las la aprecierea dumneavoastră dacă dînsa trebuie s-o ştie sau nu. Asta v-o datorez. Este stricta mea datorie faţă de dumneavoastă. După ultima noastră întrevedere, ar fi nefiresc din parte-mi să fac altfel.

Ea îşi luă încet ochii de la faţa lui şi întorcîndu-se către servitor, spuse:

— Altă cameră.

Acesta îi conduse spre un salon, unde aprinse repede luminile şi apoi îl părăsi. In timpul cît servitorul rămăsese acolo, nu spuseră nici o vorbă. Edith se instală pe o canapea lîngă foc şi domnul Carker, cu pălăria în mînă şi cu ochii pe covor, sta în faţa ei, la o mică depărtare.

— Inainte de a te asculta eu pe dumneata, domnule — spuse Edith, cînd se închise uşa — aş vrea să mă asculţi dumneata pe mine.

— Să mi se adreseze doamna Dombey — răspunse el — fie chiar cu o dojană nemeritată, este pentru mine o cinste atît de mare, încît, chiar dacă nu aş fi servitorul său întru toate, aş da fără întîrziere urmare unei atari dorinţi.

— Dacă eşti însărcinat de omul de care te-ai despărţit acum, domnule — domnul Carker îşi ridică ochii, ca şi cum ar fi vrut să se prefacă surprins, dar ea îi întîlni şi îi stăvili pornirea, dacă asta îi fusese într-adevăr intenţia — dacă eşti însărcinat cu vreun mesaj pentru mine, nu încerca să mi-l comunici, fiindcă nu vreau să-l aud. Cred că nu mai e nevoie să

te întreb dacă ai venit în acest scop. Te aştept de cîtva timp.

— E nenorocul meu — răspunse el — de a fi aici în acest scop, cu totul împotriva voinţei mele. Ingăduiţi-mi să vă spun că sînt aici pentru două lucruri. Iată care este unul:

— Cu acest unul s-a sfîrşit, răspunse ea. Ori, dacă revii la el...

— Poate să creadă doamna Dombey — spuse Carker, apropiindu-se — că aş putea să revin, faţă de oprelişte a domniei sale? E cu putinţă ca doamna Dombey, fără a lua în seamă poziţia mea nenorocită, să fie hotărîtă să mă socotească atît de nedespărţit de cel ce m-a trimis, încît să-mi facă, cu voie, o atît de mare nedreptate?

— Domnule, răspunse Edith, aplecîndu-şi în plin asupra lui privirea ei întunecoasă. Vorbea cu o mînie crescîndă, care îi umfla nările şi gîtul şi care făcea să se agite puful alb aruncat uşor peste umerii ei, a căror albeaţă putea să se ia la întrecere cu albul de zăpadă al pufului. De ce mi te înfăţişezi, cum ai făcut-o, şi-mi vorbeşti de dragoste şi datorie faţă de soţul meu, şi ai aerul să crezi că eu sînt fericită în căsătorie şi că îl respect? Cum îndrăzneşti dumneata să te expui să mă insulţi pe mine, cînd dumneata ştii — nici eu nu o ştiu mai bine, domnule — am văzut-o în orice privire a dumitale şi am auzit-o în fiecare cuvînt al dumitale — că în loc de afecţiune între noi este antipatie şi dispreţ şi că nu-l dispreţuiesc mai puţin pe el, decît pe mine însămi, fiindcă sînt a lui. Nedreptate! Dacă ar fi fost să fie dreptate pentru chinul la care m-ai supus şi pentru felul în care m-ai ofensat, ar trebui să te ucid!

Il întrebase de ce a făcut asta. Dacă nu ar fi fost orbită de mîndrie, de mîndrie şi de umilinţa de sine — cum era cînd îşi aplecă privirea, cu cruzime, asupra lui — ar fi putut citi răspunsul pe faţa lui: el făcuse totul ca s-o aducă la această mărturisire.

Dar ea nu citi acest răspuns, nici nu se sinchisi dacă era scris pe faţa lui sau nu. Nu vedea decît umilinţele şi luptele prin care trecuse ea şi prin care mai trebuia încă să treacă şi se chinuia gîndindu-se la ele. Cum sta privind mai mult la ele decît la el, smulse penele din vîrful aripei unei păsări rare şi frumoase ce-i atîrna de braţ, legată cu un lanţ de aur, ca să-i slujească drept evantai, şi le împrăştie pe jos.

El rămase nemişcat sub privirile ei şi, pînă se liniştiră manifestările exterioare — care îi scăpaseră de sub control — ale mîniei ei stătu ca un om care mai avea multe de spus şi care urma să le spună fără întîrziere. Alunci îi vorbi, privind drept în ochii ei aprinşi.

— Doamnă — spuse el — ştiu, şi o ştiu nu de azi, că n-am găsit bunăvoinţă la dumneavoastră şi ştiu pentru ce. Da. Am ştiut de la început pentru ce. Mi-aţi vorbit atît de deschis şi mă simt atît de uşurat datorită confidenţei dumneavoastră...

— Confidenţă ! repetă ea cu dispreţ.

El trecu peste asta.

— ...încît nu pretind s-o ascund ! Am văzut de la început că nu era afecţiune din partea dumneavoastră pentru domnul Dombey — şi cum ar fi putut să fie între oameni atît de diferiţi ? Şi am văzut de atunci încoace că simţăminte mai tari decît nepăsarea s-au născut în inima dumneavoastră — cum ar fi putut să fie altfel, în împrejurările în care aţi trăit ? Dar puteam eu să bănuiesc că vă voi mărturisi dumneavoastră că am cunoştinţă de toate acestea, şi încă în atît de multe cuvinte ?

— Dar se cuvenea, domnule, să te prefaci că crezi altfel şi să mi-o zvîrli în faţă, cu îndrăzneală, zi de zi ?

— Doamnă, se cuvenea, răspunse el grabnic. Dacă făceam mai puţin, dacă aş fi făcut altceva decît asta, nu aş fi azi aici să vă vorbesc astfel şi am prevăzut — cine putea prevede mai bine, căci cine îl cunoscuse mai bine pe domnul Dombey decît mine ? — că afară numai dacă firea dumneavoastră s-ar fi dovedit la fel de su-

pusă ca aceea a primei sale doamne, atît de supusă, ceea ce de altfel nu credeam...

Un zîmbet trufaş îl îndreptăţi s-o mai spună încă o dată.

— Spun, ceea ce nu am crezut — era firesc să vină timpul cînd o înţelegere ca aceea la care am ajuns acum să fie folositoare.

— Folositoare cui, domnule? întrebă ea batjocoritor.

— Dumneavoastră. Nu adaug şi mie, fiind prevenit să mă abţin de la o laudă cît de mărginită a domnului Dombey, chiar dacă cinstit aş putea să-l laud, pentru a nu avea nenorocul de a spune ceva neplăcut persoanei a cărei aversiune şi al cărei dispreţ — accentuînd — sînt atît de adînci.

— E cinstit din partea dumitale, domnule, spuse Edith, de a-ţi mărturisi lauda nemărginită şi de a vorbi pe acest ton de defăimare chiar despre dînsul, deşi eşti şi sfătuitorul şi linguşitorul lui de căpetenie.

— Sfătuitor, da — spuse Carker — linguşitor, nu. Mă tem că trebuie să-mi impun şi puţină rezervă. Dar interesul nostru ca şi convenienţele ne silesc pe mulţi dintre noi să ne prefacem că simţim ceea ce de fapt nu simţim. Sînt tovărăşii de interes şi de convenienţă, prietenii de interes şi de convenienţă, afaceri de interes şi de convenienţă, căsătorii de interes şi de convenienţă — în fiece zi.

Ea îşi muşcă buza roşie ca sîngele, dar supraveghindu-l fără să şovăie, cu ochii întunecoşi şi severi.

— Doamnă — spuse domnul Carker — aşezîndu-se într-un scaun de lîngă ea, cu un aer cît se poate de respectuos — de ce să şovăi acum şi să nu vorbesc pe faţă, cînd sînt cu totul devotat cauzei dumneavoastră. Era firesc ca o doamnă, înzestrată cum sînteţi, să gîndească că va putea schimba firea soţului în unele privinţe şi că-l va putea modela.

— Pentru *mine* nu a fost un lucru firesc, domnule, răspunse ea. Niciodată nu m-am aşteptat la aşa ceva şi n-am urmărit aşa ceva.

Fața mîndră, cutezătoare, arăta că era hotărîtă să nu poarte nici una din măștile pe care i le întindea, ci era pusă pe o dezvăluire totală, fără să se sinchisească de înfățișarea ce ar putea-o avea în fața unui om ca el !

— La urma urmelor, era firesc — reluă el — să gîndiți că e cu putință să trăiți alături de domnul Dombey ca soția sa, fără a vă supune lui și totodată fără să ajungeți la ciocniri atît de violente. Dar, doamnă, cînd gîndeați astfel, nu-l cunoșteați pe Dombey, așa cum l-ați cunoscut de atunci încoace. Nu știați ce exigent și ce mîndru este, nici cît de mult e înrobit de propria sa măreție, ca să zic așa, și cît e de înjugat la propriul său car triumfal, ca un animal de povară, fără alt gînd pe pămînt decît că trage carul în urma lui și trebuie să-l tragă înainte, trecînd peste orișice și prin orișice.

Dinții lui sclipiră de mult ce gustă această imagine răutăcioasă și urmă :

— Domnul Dombey nu e în stare de mai multă considerație sinceră pentru dumneavoastră, doamnă, decît e în stare să o aibă pentru mine. Compania este extremă — așa am și voit-o — dar e cu totul justă. Domnul Dombey, în puterea sa deplină, îmi cerea mie — am auzit-o chiar din gura lui ieri dimineață — să discut în locul lui cu dumneavoastră, tocmai pentru că știe că nu vă sînt pe plac și pentru că și-a pus în gînd ca eu să reprezint o pedeapsă pentru îndărătnicia dumneavoastră. Pe lîngă asta, mai socotește că eu, slujbașul său plătit, sînt un sol pe care a-l primi este umilitor, nu pentru doamna căreia am fericirea să-i vorbesc — ea nu există în mintea lui — dar pentru soția sa, ca parte integrantă a familiei lui. Puteți să vă închipuiți cît de lipsit de atenție este față de mine, cît de puțin ține seama că aș putea avea și eu un sentiment sau o părere a mea, cînd îmi spune pe față, că mă folosește astfel. Știți cît de nepăsător este față de sentimentele dumneavoastră cînd vă amenință cu un astfel de sol. Sînt sigur că nu ați uitat-o.

Ea îl supravehgea cu aceaşi luare-aminte. Dar şi el o supraveghea pe ea şi văzu că îndeosebi această dezvăluire, anume că el are cunoştinţă despre ce se petrecuse între ea şi soţul ei, o rodea şi o chinuia ca o săgeată otrăvită înfiptă în pieptul ei.

— Nu amintesc toate astea pentru a lărgi prăpastia dintre dumneavoastră şi domnul Dombey, doamnă — ferească cerul — ce aş cîştiga eu? Dar numai ca o pildă că nu este nici o nădejde ca domnul Dombey să poată fi vreodată destul de impresionat şi să simtă că, atunci cînd este el în joc, ar mai putea fi luat în seamă şi altcineva. Noi care sîntem pe lîngă el, de pe poziţiile noastre felurite, îndrăznesc să spun, că şi noi am contribuit să-l încurajăm în felul lui de a gîndi, dar, dacă nu făceam asta, ar fi făcut-o alţii, care, ar fi putut sta altfel lîngă el, şi aşa s-a întîmplat de la început, pentru că aşa îi este firea. Pe scurt, domnul Dombey n-a avut de-a face decît cu persoane supuse şi dependente de el, care au stat în genunchi şi şi-au plecat grumazul în faţa lui. N-a ştiut niciodată ce înseamnă să aibă în faţă mîndrie mînioasă şi resentimente puternice, care să i se împotrivească.

„Dar o va şti acum", avea aerul să spună, deşi buzele nu i se dezlipiră şi nici ochii nu îi sclipeau. El văzu încă o dată puful moale tremurînd şi o văzu punîndu-şi penele frumoasei păsări, o clipă, pe piept. Acum el desfăcu o nouă verigă din lanţul în care se încolăcise.

— Domnul Dombey, deşi un gentleman onorabil — spuse el — ca urmare a structurii minţii sale, e atît de pornit să sucească pînă şi faptele, după bunul său plac, cînd i se împotriveşte cineva, încît — aş putea da oare o pildă mai bună ca asta! — el crede sincer (iertaţi nebunia celor ce voi spune, nefiind a mea) că felul sever cum şi-a arătat părerea faţă de actuala sa soţie, cu un anumit prilej pe care dînsa desigur şi-l reaminteşte, înainte de moartea regretatei doamne Skewton, a avut un efect nimicitor şi că deocamdată a supus-o cu totul.

Edith rîse. Cît de aspru şi nearmonios îi fu rîsul! Pentru el fu o plăcere să-l audă.

— Doamnă — reluă el — am sfîrşit cu asta. Propriile dumneavoastră păreri sînt atît de hotărîte şi, sînt încredinţat, cu totul de nestrămutat — aceste cuvinte le repetă încet şi apăsat — încît aproape mi-e teamă că-mi voi atrage din nou mînia dumnevoastră, cînd voi spune că, în ciuda acestor defecte şi a deplinei mele cunoştinţe despre ele, m-am obişnuit cu domnul Dombey şi îl stimez. Dar cînd vorbesc astfel, nu este, credeţi-mă, numai de dragul de a mă făli cu o simţire care se deosebeşte atît de mult de a dumneavoastră şi pentru care nu puteţi avea simpatie — vai, ce desluşite, lămurite şi apăsate fură aceste cuvinte! — dar pentru a vă asigura de zelul cu care, în această nenorocită împrejurare, sînt alături de dumneavoastră şi de indignarea cu care îmi privesc rolul ce sînt chemat să îndeplinesc!

Ea rămase nemişcată şi parcă temîndu-se să-şi ia ochii de la el.

Şi acum el porni să desfacă cea din urmă verigă a lanţului.

— S-a făcut tîrziu — spuse Carker, după o pauză — şi dumneavoastră sînteţi obosită, după cum mi-aţi mărturisit. Dar nu trebuie să uit al doilea lucru ce aveam să vă spun. Trebuie să vă recomand, trebuie să stărui în chipul cel mai serios, sînt motive destule pentru asta, să fiţi cu băgare de seamă în felul în care vă arătaţi dragostea faţă de domnişoara Dombey.

— Cu băgare de seamă? Ce înţelegi prin asta?

— Să fiţi prudentă şi să nu arătaţi prea multă dragoste acestei tinere domnişoare.

— Prea multă dragoste, domnule! spuse Edith, încruntîndu-şi sprîncenele şi ridicîndu-se. Cine îmi judecă dragostea şi cine mi-o măsoară? Dumneata?

— Nu eu. Era sau se prefăcea că e încurcat.

— Atunci cine?

— Nu puteţi ghici cine?

— Nu încerc să ghicesc, răspunse ea.

— Doamnă, spuse el, după o scurtă şovăire; între timp se uitau încă unul la altul ca şi înainte — m-aţi pus în încurcătură. Mi-aţi spus că nu vreţi să primiţi mesaje şi mi-aţi interzis să mă întorc la acest subiect. Dar cele două subiecte sînt, pare-mi-se, atît de strîns îmbinate, încît — afară numai dacă vreţi să primiţi aceasta ca un sfat de la un om care acum are cinstea să se bucure de încrederea dumneavoastră — deşi drumul spre ea a trecut prin nemulţumirea dumneavoastră, va trebui să înfrîng opreliştea dumneavoastră.

— Ştii că poţi s-o faci, domnule, spuse Edith. Fă-o!

Ea era atît de palidă, tremura atît de tare, era atît de plină de patimă! Va să zică el îşi calculase bine efectul!

— Instrucţiunile sale erau — spuse cu voce joasă — ca eu să vă înştiinţez că purtarea dumneavoastră faţă de domnişoara Dombey nu-i este pe plac. Că îi aduce în minte comparaţii care nu sînt în favoarea lui. Că doreşte să vadă o schimbare totală şi, dacă veţi lua lucrurile în serios, el e încredinţat că aşa va fi, fiindcă, dacă dovezile dumneavoastră de dragoste vor fi şi pe viitor aceleaşi, nu va fi bine pentru însăşi persoana în joc.

— Asta e o ameninţare! spuse ea.

— Este o ameninţare, răspunse el în felul lui de a afirma, fără glas, dar apoi adăugă tare: Dar nu îndreptată împotriva dumneavoastră.

Mîndră, dreaptă, demnă, cum sta, măsurîndu-l şi pătrunzîndu-l cu ochii ei mari, luminoşi şi fulgerători şi cum surîdea amar şi dispreţuitor, era gata să se prăbuşească ca şi cum pămîntul s-ar fi scufundat sub ea şi, într-o clipă, ar fi căzut pe podea, dacă el n-ar fi prins-o în braţe. În aceeaşi clipă, însă, cînd el o atinse, ea îl dădu în lături, îl înfruntă încă o dată, nemişcată, şi arătă cu mîna întinsă spre uşă.

— Te rog, pleacă, nu-mi mai spune nimic în astă-seară.

— Simt că este urgent — spuse domnul Carker — fiindcă e cu neputinţă de spus ce urmări neprevăzute

se pot ivi, şi cît de repede se pot ivi, din pricina faptului că nu cunoaşteţi felul său de a gîndi. Înţeleg că domnişoara Dombey e acum nemulţumită de concedierea cameristei sale, ceea ce în sine e o împrejurare de mică însemnătate. Nu-mi luaţi în nume de rău că v-am cerut ca domnişoara Dombey să nu fie de faţă. Pot să nădăjduiesc că nu mă veţi dojeni?

— Nu te dojenesc. Te rog, domnule, să pleci.

— Ştiam că grija dumneavoastră atît de sinceră şi puternică pentru tînăra domnişoară — sînt chiar convins — v-ar putea pricinui o mare nefericire, fiindcă o să fiţi veşnic pradă gîndului că i-aţi zdruncinat situaţia şi i-aţi nimicit nădejdile de viitor, spuse Carker grăbit dar cu patimă.

— Destul pentru seara asta. Te rog, pleacă.

— Voi fi nelipsit aici pentru a-l îngriji şi pentru tranzacţii de afaceri. Îmi veţi permite să vă văd iarăşi ca să ne sfătuim ce este de făcut şi să aflu ce doriţi?

Ea îi făcu semn spre uşă.

— Nici nu mă pot măcar hotărî dacă să-i spun că v-am vorbit sau să-l las să creadă că am amînat întrevederea cu dumneavoastră, din lipsa unui prilej potrivit sau pentru alte pricini. De altfel va fi nevoie să-mi daţi putinţa să mă sfătuiesc cu dumneavoastră, foarte curînd.

— Oricînd, dar nu acum, răspunse ea.

— Veţi înţelege că atunci cînd va trebui să vă văd, domnişoara Dombey nu trebuie să fie de faţă şi că vă cer o întrevedere ca unul care are fericirea să se bucure de încrederea dumneavoastră şi care vine să vă aducă tot ajutorul ce îi stă în putinţă, poate pentru că, atunci cînd prilejurile s-ar ivi, să o păzească şi pe dînsa de primejdia ce o ameninţă.

Privindu-l, tot cu teama vădită de a nu-l scăpa o clipă de sub înrîurirea privirii ei stăruitoare, ea răspunse: „Da!“ şi-l rugă iar să plece.

El se înclină cu condescendenţă dar, întorcîndu-se înapoi cînd ajunsese aproape de uşă, spuse:

— Va să zică sînt iertat şi mi-am justificat greşeala. Vreţi acum, de dragul domnişoarei Dombey şi de al meu, să-mi daţi mîna înainte de a pleca ?

Ii întinse palma înmănuşată pe care şi-o rănise cu o seară înainte. El o luă în a sa, o sărută şi apoi plecă. Dar cînd închise uşa făcu un semn de triumf cu mîna cu care o atinsese pe a ei şi o apăsă apoi pe inimă.

CAPITOLUL XLVI

Cel care judecă şi osîndeşte

Printre felurite mici schimbări în viaţa şi în obiceiurile domnului Carker care începuseră să aibă loc în acest timp, nici una nu era mai de seamă ca nemaipomenita hărnicie cu care îşi făcea treburile şi exactitatea cu care cerceta orice amănunt al afacerilor Firmei. Intotdeauna activă şi grijulie în asemenea împrejurări, vigilenţa sa pătrunzătoare ca ochii unui linx era sporită de douăzeci de ori. Nu numai că supravegherea de aproape a treburilor îl făcea să cunoască orice chestiune ce se ivea zilnic într-o formă nouă, dar în mijlocul acestor îndeletniciri acaparatoare, el mai găsea răgaz — adică şi-l lua — să revadă afacerile din trecut ale firmei şi partea ce avusese în ele, de-a lungul unui şir de ani. Adeseori, cînd funcţionarii erau toţi plecaţi, iar în birourile goale era întuneric şi, toate celelalte case de afaceri asemănătoare erau închise, domnul Carker, avînd în faţa ochilor întreaga anatomie a camerei blindate, putea cerceta tainele registrelor şi ale hîrtiilor, cu migala răbdătoare a unui om care disecă nervii şi fibrele cele mai mărunte ale subiectului său.

Perch, curierul, care de obicei în asemenea împrejurări rămînea acolo ca să se îndeletnicească, la lu-

mîna unei lumînări, cu citirea preţurilor curente, sau să moţăie la foc în biroul exterior, gata în fiece clipă să cadă cu capul înainte în lada de cărbuni, nu se putea împiedica să dea tributul său de admiraţie acestei purtări pline de zel, deşi ea îi răpea multe din bucuriile casnice. Iarăşi şi iarăşi îi tot povestea doamnei Perch (care acum alăpta doi gemeni) despre sîrguinţa şi priceperea domnului director din City.

Aceeaşi atenţie mărită şi încordată pe care domnul Carker o acorda afacerilor Firmei, o închina şi propriilor sale afaceri. Deşi nu era părtaş în concern — ceea ce pînă acum era o distincţie rezervată exclusiv moştenitorilor marelui nume de Dombey — era totuşi cointeresat în încasarea unor tantieme din afacerile Firmei şi, cum participa şi la toate posibilităţile acesteia de a investi bani în avantajul său, era socotit ca un om bogat de către cei care printre rechinii comerţului cu Orientul, erau doar plevuşca. Începuse să se spună printre aceşti observatori isteţi că James Carker, de la Dombey, tot sonda de jur împrejur ca să-şi dea seama „cît preţuieşte" şi, ca un om şiret ce era, îşi încasează poliţele la termen. Se făceau chiar prinsori la Bursă că James e pe cale de a se însura cu o văduvă bogată.

Totuşi, aceste griji nu îl împiedicau cîtuşi de puţin pe domnul Carker să-şi vegheze şeful, nici să fie curat îmbrăcat, pus la punct, sclivisit, nici nu-i slăbeau vreuna din acele însuşiri de pisică pe care le avea. Nu era vorba atît că s-ar fi petrecut în el vreo schimbare cu privire la vreunul din obiceiurile sale, cît mai ales că toate însuşirile îi erau sporite. Tot ce se putuse observa la el mai înainte se putea observa şi acum, dar totul era mai înteţit. Făcea fiecare lucru ca şi cum n-ar fi avut nimic altceva de făcut, ceea ce era un semn vădit la un om cu o asemenea iscusinţă şi cu atari apucături, că pune la cale ceva care trebuia să-i ascută şi să-i ţină treze puterile cele mai vii.

Singura schimbare hotărîtă în el era aceea că atunci cînd umbla încoace şi încolo pe străzi, cădea adînc pe gînduri, aşa cum păţise cînd plecase din casa domnului Dombey, în dimineaţa accidentului acestui gentleman. Cînd era în asemenea toane, se ferea în chip mecanic de piedicile din drum şi părea să nu vadă şi să nu audă nimic înainte de a ajunge la destinaţie, sau pînă îl trezea vreo întîmplare sau vreo sforţare ce era nevoit să o facă.

Intr-o zi, mînînd astfel calul lui pintenog spre birourile Dombey şi Fiul, nu-şi dădu seama că-l urmăresc două perechi de ochi ale unor femei şi nici ochii holbaţi ai lui Rob Tocilarul, care străjuind în capul străzii se ducea la locul de întîlnire, ca să arate cît e de punctual şi îşi tot ducea zadarnic mina la pălărie, spre a-i atrage luarea-aminte şi apoi alerga pe jos, alături de stăpînul său, gata să-i ţină scara cînd va descăleca.

— Ia uită-te după el, ca să vezi încotro o apucă, strigă una din cele două femei, o fiinţă bătrînă, întinzîndu-şi braţul zbîrcit, ca să-l arate tovarăşei sale, o femeie tînără, care sta lîngă ea şi care, ca şi ea, era adăpostită sub bolta unei porţi.

Fiica doamnei Brown, la acest îndemn al mamei sale, privi în stradă. Pe faţa ei se ivi mînie şi răzbunare.

— Nu credeam să-l mai văd vreodată, spuse ea, cu voce joasă. Dar poate e bine că-l văd. Ia te uită ! Ia te uită !

— Neschimbat, spuse bătrîna, cu o privire de aspră duşmănie.

— El, schimbat ! răspunse cealaltă. Da' de ce s-ar fi schimbat ? Ce a suferit el ? Destul că m-am schimbat eu, cît douăzeci de alde mine. Nu-i destul asta ?

— Uită-te încotro se duce — mormăi bătrîna, supraveghindu-şi fiica, cu ochii ei roşiţi — aşa de sprinten şi de dichisit, firește, călare, pe cînd noi ne bălăcim în noroi.

— Şi sîntem noroi, spuse fiica, cu ţîfnă. Noi sîntem noroi sub picioarele calului său, că doar nu putem fi altceva.

Îl urmări cu atenţie şi cînd bătrîna vru să răspundă îi făcu un semn grăbit cu mîna să tacă, ca şi cum simplul sunet al glasului ei i-ar fi împiedicat vederea. Mamă-sa, cu ochii aţintiţi la ea — nu la el — tăcu, pînă ce privirea ei înflăcărată se domoli şi apoi răsuflă adînc, uşurată parcă, pentru că-l văzuse plecînd.

— Draga mea — spuse atunci bătrîna — Alice, fată frumoasă! Ally! Îşi flutură uşurel mîneca, pentru a-i atrage luarea-aminte. Vrei să-l laşi să plece aşa, cînd ai putea să storci bani de la el? De ce să faci una ca asta, asta-i slăbiciune, fata mea.

— Nu ţi-am spus că nu vreau să iau bani de la el? — răspunse tînăra — şi nu vrei de loc să mă înţelegi? Luat-am eu bani de la sora lui? Da' ce, aş atinge eu vreun penny măcar, dacă aş şti că a trecut prin mîinile lui albe, afară doar, zău, dacă aş putea să-l otrăvesc şi să i-l dau otrăvit înapoi? Dă-mi pace, mamă, şi hai să mergem!

— El atît de bogat şi noi atît de sărace! murmură bătrîna.

— Sărace, pentru că nu-i putem plăti răul pe care i-l datorăm, răspunse fiica. Lasă să-mi dea el numai acest soi de bogăţie, şi o s-o primesc de la el şi o s-o folosesc cum trebuie. Haidem! Nu e bine să te uiţi la calul lui. Hai, mamă!

La vederea lui Rob Tocilarul care se întorcea din capul străzii, ducînd de frîu calul fără călăreţ, bătrîna păru să manifeste un interes ciudat, pe care faptul în sine nu-l avea. Privea la băiat cu multă luare-aminte şi, pînă să se apropie, părînd că înlăturase orişice îndoieli ar fi avut, aţinti ochii ei strălucitori asupra fiicei, făcîndu-i un semn cu degetul pe buze, apoi ieşi de sub bolta porţii, în clipa în care el trecea şi-i puse mîna pe umăr.

— Ei, pe unde mi-a umblat tot timpul ăsta isteţule Rob ? spuse ea, cînd el se întoarse pe loc.

Isteţul Rob, a cărui isteţime scăzuse grozav cînd fu astfel întîmpinat, păru foarte speriat şi spuse, podidit de lacrimi :

— Oh ! Doamnă Brown, de ce nu dai pace unui biet băiat care îşi cîştigă viaţa cinstit şi care se poartă cuviincios ? De ce vii să scoţi din fire pe un băiat ca mine şi să-l ţii de vorbă în stradă cînd duce calul stăpînului la un grajd cumsecade, un cal pe care dumneata te-ai duce să-l vinzi drept hrană pentru cîini şi pisici, dacă ar fi pentru dumneata ! Eu credeam că ai murit de mult, spuse Tocilarul, care-şi exprimă prin acest gînd întreaga lui ocară.

— Ia te uită cum îmi vorbeşte — strigă bătrîna, apelînd la fiică-sa — mie, care-l ştiu de săptămîni şi luni întregi, dragă, şi i-am rămas prietenă atîta vreme, printre toate haimanalele care umblau cu el ca să ademenească porumbei şi să prindă păsări.

— Dă-le încolo de păsări, doamnă Brown, şi ascultă la mine, răspunse Rob, groaznic de înspăimîntat. Socot că un băiat ca mine e mai bine să aibă de-a face cu lei decît cu lighioanele alea mititele, fiindcă veşnic îţi zboară înapoi, în faţă, cînd nici nu te aştepţi. Ei bine, ce mai faci, doamnă Brown, şi ce vrei de la mine ? Aceste întrebări politicoase, Tocilarul le rosti ca şi cum ar fi vrut să protesteze, cu multă mînie şi răzbunare în glas.

— Ia ascultă, dragă, cum îi vorbeşte unei bătrîne prietene — spuse doamna Brown, îndreptîndu-se iar către fiica ei — dar nici chiar prietenii lui ăi vechi nu ar fi atît de răbdători ca mine. Ce-ar fi dacă le-aş spune unora dintre ei, pe care îi cunoaşte el bine şi cu care făcea coţcăriile şi vîna, unde-l pot găsi...

— Tacă-ţi gura, doamnă Brown ! o întrerupse nenorocitul Tocilar, privind repede împrejur ca şi cînd s-ar fi aşteptat să vadă dinţii stăpînului său strălucind lîngă el. — De ce te bucuri să nenoroceşti un

biet băieţandru şi asta la vîrsta dumitale, cînd ai atîtea alte lucruri la care să te gîndeşti!

— Ce cal frumos, spuse bătrîna, mîngîind calul pe gît.

— Lasă-l în pace! Haide, doamnă Brown! strigă Rob, dîndu-i mîna la o parte. Eşti în stare să înnebuneşti un biet băiat pocăit ca mine.

— Da' ce rău îi fac eu, copile? întrebă bătrîna.

— Ce rău? spuse Rob. Are un stăpîn care dibuie dacă a fost atins chiar numai cu un paí, şi Rob suflă pe locul pe care se lăsase o clipă mîna bătrînei şi îl netezi grijuliu cu degetul, ca şi cum ar fi crezut cu adevărat ce spusese.

Bătrîna, mormăind şi bombănind, privi la fiică-sa, care venea din urmă şi se ţinu scai de Rob care plecase cu căpăstrul în mînă, neîncetînd să-i vorbească.

— O slujbă bună, Rob, hai? spuse ea. Ai noroc, băiete!

— Vai, nu vorbi de noroc, doamnă Brown, răspunse nenorocitul Tocilar, întorcîndu-se pe loc şi oprindu-se. Dacă nu te-aş fi întîlnit niciodată, sau dacă măcar ai pleca acum, atunci, zic şi eu că m-aş putea socoti norocos! N-ai putea să te cari, ma'am Brown, şi să nu te mai ţii de capul meu? spuse Rob smiorcăindu-se şi punîndu-se dintr-o dată în pricină. Dacă femeia asta tînără ţi-e prietenă, de ce nu te ia de aici, în loc să te lase să te faci de ocară?

— Ce? croncăni bătrîna, apropiindu-şi faţa de a lui cu un rînjet răuvoitor care îi încreţi pielea pînă în josul gîtului. Ce, te lepezi de bătrînul tău tovarăş? Ai tot pîndit în jurul casei mele de atîtea ori şi ai dormit zdravăn acolo, într-un colţ, cînd nu aveai alt pat decît caldarîmul străzii şi tu îmi vorbeşti mie aşa? Ce, n-am cumpărat eu şi n-am vîndut eu cu tine? Nu te-am învăţat eu meşteşugul meu, mucosule, fătarnicule, şi toate alea ce mai eşti, şi mie îmi spui tu să mă car? Eu care aş putea să-ţi pun în coastă o droaie de vechi tovarăşi, tot umbre de-ale tale, chiar mîine dimineaţă, ca să te urmărească, spre pierzania

ta şi apoi să te mai văd eu că te uiţi la *mine,* cu ochii tăi îndrăzneţi ! Plec. Hai, Alice, să mergem !

— Stai, doamnă Brown, strigă Tocilarul tulburat. Ce faci ? Nu te aprinde aşa ! Te rog, n-o lăsa să plece. N-am vrut s-o jignesc. Am spus chiar de la început, ce mai faci, nu ? Da nu ai vrut să răspunzi. De altminteri, ce mai faci doamnă Brown ? spuse Rob compătimitor. Uită-te încoa' ! Cum poate un băieţandru să stea de vorbă în stradă, cînd duce gloaba stăpînului, ce trebuie buşonată, şi cu un stăpîn care are ochii ţintă la toate alea ce se întîmplă ?

Bătrîna se arătă a fi oarecum potolită, dar da din cap şi tot mormăia şi bombănea.

— Hai cu mine la grajduri, doamnă Brown, să bei un păhărel cu ceva, din care-ţi place dumitale, hai, nu vrei ? — spuse Rob — decît să tot boscorodeşti, că nu-i bine nici pentru dumneata, nici pentru altcineva ; hai, vino cu ea, hai, fii atît de bună ! spuse Rob. Să ştii că aş fi încîntat s-o văd dacă n-aş avea calul ăsta pe cap !

Căutînd să se scuze cu aceste cuvinte, icoană jalnică a deznădejdii, îşi duse calul pe o stradă lăturalnică. Bătrîna, strigînd la fiica ei, se ţinu după el. Fiica venea şi ea din urmă.

Intrînd într-o mică piaţă liniştită, un fel de curte, pe deasupra căreia se ridica un mare turn de biserică şi unde se aflau o prăvălie de ambalaje şi o altă prăvălie a unui fabricant de sticle, Rob Tocilarul încredinţă calul pintenog grăjdarului unui grajd curăţel din colţ şi, poftind pe doamna Brown şi pe fiica ei să se aşeze pe o bancă de piatră, la poarta acelei clădiri, apăru în curînd, ieşind dintr-o cîrciumă vecină, cu o cană de cositor şi cu un pahar.

— In sănătatea stăpînului, a domnului Carker, băiete, spuse bătrîna încet, înainte de a bea. Dumnezeu să-l binecuvînteze !

— Cum ai zis ? Că doar eu nu ţi-am spus cine e stăpînul meu, strigă Rob, holbînd ochii.

— Îl cunoaştem noi din vedere, spuse doamna Brown. Atît capul ce se clătina cît şi gura care mesteca se opriră brusc, de încordată ce-i fu atenţia. L-am văzut trecînd azi-dimineaţă, înainte să descalece, cînd erai gata să-i iei tu calul.

— Aşa, aşa ? spuse Rob, părînd doritor ca punctualitatea lui să-l fi dus oriunde aiurea, numai aici să nu-l fi adus ? Da' ce-i cu ea ? Nu vrea să bea ?

Întrebarea o privea pe Alice care, învelită în haina ei, sta puţin la o parte, neluînd cîtuşi de puţin în seamă paharul pe care el îl umpluse din nou.

Bătrîna dădu din cap.

— Nu te uita la ea, e o fiinţă ciudată, dacă ai cunoaşte-o, Rob ! Dar domnul Carker...

— Ssst ! făcu Rob, privind grijuliu în sus spre cei cu ambalajul şi spre cei cu sticlele, ca şi cum din una din acele prăvălii domnul Carker s-ar fi putut uita în jos spre el. Sst ! Mai încet.

— Da' ce ? Că doar nu e aici, strigă doamna Brown.

— Asta nu pot să o ştiu, mormăi Rob, ale cărui priviri rătăceau pînă spre turnul bisericii ca şi cum s-ar fi putut ca domnul Carker să fie acolo şi cu puterea lui supranaturală să-l audă.

— Stăpîn bun ? întrebă doamna Brown.

Rob dădu afirmativ din cap şi adăugă cu voce joasă :

— Şi tăios al dracului.

— Locuieşte afară din oraş, nu, drăguţule ? spuse bătrîna.

— Cînd e acasă la el, da — răspunse Rob — dar acuma, tocmai nu locuim acasă.

— Dar unde ? întrebă bătrîna.

— Cu chirie, sus, pe lîngă casa domnului Dombey, răspunse Rob.

Tînăra îşi aţinti ochii atît de cercetător şi atît de neaşteptat asupra lui, încît Rob se fîstîci şi iar îi întinse paharul, dar fără ca ea să-l ia în seamă mai mult decît îl luase înainte.

— Domnul Dombey — dumneata şi cu mine am vorbit uneori despre el, nu-i aşa ? spuse Rob către doamna Brown. Mă tot puneai să-ţi vorbesc despre el.

Bătrîna încuviinţă din cap.

— Ei bine, domnul Dombey i-a tras o căzătură de pe cal — spuse Rob cam în silă — şi stăpînul meu trebuie să fie acolo mai mult ca de obicei, fie cu el, fie cu doamna Dombey şi aşa am venit în oraş.

— Sînt prieteni buni, drăguţule, aşa-i ? întrebă bătrîna.

— Cine ? întoarse Rob.

— El şi ea.

— Ce, domnul şi doamna Dombey ? spuse Rob. De unde s-o ştiu *eu* ?

— Nu ei, puiule ! Stăpînul tău şi doamna Dombey, răspunse bătrîna cu glas ademenitor.

— Nu ştiu, spuse Rob, privind iar împrejur. Cred că da. Ce mă tot iscodeşti, doamnă Brown ? Vorbă multă, sărăcia omului !

— Ei, da' ce, că doar nu-i nimic rău în asta ! strigă bătrîna, rîzînd şi bătînd din palme. Afurisitul de Rob, face pe prostul de cînd îi merge bine ! Nu-i nici un rău în asta !

— Nu, nu-i nici un rău, ştiu — răspunse Rob, cu aceeaşi privire bănuitoare spre prăvălia de ambalaj şi cea de sticle şi spre turnul bisericii — dar nu se cade să trăncănesc, chiar dacă ar fi să spun numai cîţi nasturi sînt la haina stăpînului. Ţi-o spun eu, cu el nu-i de glumit ! Mai bine mă duc să mă înec ! Aşa spune el. Nu ţi-aş fi spus nici măcar cum îl cheamă, dacă n-ai fi ştiut-o dumneata dinainte. Hai să vorbim de altceva.

Cum Rob mai cercetă o dată cu grijă curtea, bătrîna făcu un semn tainic către fiica ei. Doar o clipă, dar fiica cu o uşoară privire de înţelegere, îşi luă ochii de pe faţa băiatului şi rămase înfăşurată în haina ei, ca mai înainte.

— Rob, drăguțule — spuse bătrîna, făcîndu-i semn să vină la capătul celălalt al băncii pe care ședeau — ai fost totdeauna răsfățatul meu și mi-ai fost ăl mai drag! Ce, adicătelea, n-ai fost? Știi tu bine că ai fost!

— Da, doamnă Brown, răspunse Tocilarul în silă.

— Și ai putut tu să mă părăsești! spuse bătrîna, zvîrlindu-și brațele pe după gîtul lui. Ai putut tu să pleci și să crești atîta, că aproape să nu te mai recunosc și să nu vii și tu o dată să povestești bietei tale prietene ce noroc a dat peste tine, băiat îngîmfat ce ești! Ehei! Ehei! strigă ea.

— Vai, nu te gîndești că aici e un loc grozav de primejdios pentru un băiat care are în preajma lui un stăpîn mereu treaz, strigă Tocilarul supărat. Să urli așa la mine aici!

— Nu vrei să vii să mă vezi, Roby? strigă doamna Brown. Nu vrei de loc să vii să mă vezi, hai?

— Da! Desigur! Da, am să viu! răspunse Tocilarul.

— Asta-i Rob al meu! Asta-i drăguțul meu! spuse doamna Brown, ștergîndu-și lacrimile de pe fața ei zbîrcită și strîngîndu-l drăgăstos în brațe. La vechea locuință, Rob.

— Da, răspunse Tocilarul.

— Da vii curînd, Roby dragă, așa-i? — strigă doamna Brown — și o să vii des?

— Da, da, da, răspunse Rob. Am să viu, ți-o jur pe sufletul meu!

— Și atunci — spuse doamna Brown, cu brațele ridicate spre cer, cu capul dat înapoi și clătinîndu-se — dacă se ține de cuvînt, n-am să mă mai apropiu niciodată de el, deși știu unde stă și n-am să mai suflu nici o vorbuliță despre el, niciodată!

Această ieșire fu ca o picătură alinătoare pentru bietul Tocilar care dădu mîna cu doamna Brown și o rugă fierbinte, cu lacrimi în ochi, să lase în pace un biet băiat și să nu-i strice viitorul. Doamna Brown, cu o altă îmbrățișare duioasă, îl încredință că așa va

face, dar, cînd s-o urmeze pe fiica ei, se întoarse şi făcîndu-i semn cu degetul pe gură, îi ceru pe furiş şi în şoaptă lui Rob ceva bani.

— Doar un şiling, drăguţule — spuse ea, cu faţa-i lacomă de femeie zgîrcită — ori măcar un penny. De dragul unei cunoştinţe vechi. Sînt aşa de săracă! Şi fata mea frumoasă — uitîndu-se peste umăr — e fata mea, Rob, aproape mă lasă să mor de foame.

Dar cînd Tocilarul, scîrbit, îi puse banii în mînă, fiica ei, întorcîndu-se liniştită, îi luă mîna într-a ei şi îi smulse banul.

— Ce, mamă! spuse ea. Tot mereu bani şi iar bani, mereu şi mereu? Aşa de puţin te sinchiseşti tu de ce ţi-am spus, chiar acum? Uite-ţi banul! Ia-l!

Bătrîna scoase un geamăt cînd banul fu înapoiat, dar de altfel nu se împotrivi. Şchiopătînd alături de fiica ei, ieşi şi porni de-a lungul străzii lăturalnice în care da curtea. Rob, mirat, îngrozit şi uitîndu-se după ele, văzu că se opriră şi se apucară de îndată să vorbească foarte apăsat împreună. Nu o dată zări că femeia cea tînără făcea o mişcare ameninţătoare cu mîna (părea să fie îndreptată vădit către cineva despre care vorbeau) şi apoi pe bătrîna, făcînd la fel şi croncănind, ceea ce-l făcu să dorească din toată inima să nu fie el acela de care vorbeau.

Mîngîindu-se deodată cu faptul că plecaseră şi nădăjduind că doamna Brown nu va trăi veşnic şi că nici nu mai avea mult de trăit ca să-l necăjească, Tocilarul, fără de altfel să-i pară rău de ticăloşiile sale, decît doar în măsura în care ele ar fi avut întîmplător pentru el, urmări supărătoare, îndulci trăsăturile tulburate ale feţei sale, făcînd-o să pară iarăşi senină, cînd îşi reaminti în ce fel minunat îl „dusese" pe căpitanul Cuttle (gînd care aproape întotdeauna izbutea să-l pună în toane bune). Se duse apoi la birourile Dombey, ca să primească acolo poruncile stăpînului său.

Acolo, stăpînul său, cu ochii lui atît de ageri şi de vigilenţi, încît Rob tremură în faţa lui, aşteptîndu-se

să fie învinuit că a vorbit cu doamna Brown, îi dădu obișnuitul dosar cu hîrtii pentru domnul Dombey și un bilet pentru doamna Dombey. De abia îi făcu din cap un semn ca să fie cu grijă și să se grăbească, că acesta fu pentru el un îndemn tainic, încărcat în același timp în închipuirea lui cu amenințări grozave, astfel că avu asupra lui o înrîurire mai puternică decît orice cuvinte i-ar fi spus.

Cînd din nou fu singur în camera sa, domnul Carker se puse pe treabă și lucră toată ziua. Primi multă lume, cercetă un mare număr de documente, ieși în oraș, se întoarse, umblă apoi din nou pe la diferite case de comerț și nu-și îngădui nici un răgaz, pînă nu-și isprăvi treburile. Dar cînd, în sfîrșit, își puse în rînduială toate hîrtiile de pe masă, căzu iar pe gînduri.

Sta pe locul său obișnuit și în atitudinea sa de totdeauna, cu ochii la pămînt, cînd intră fratele său ca să-i înapoieze niște scrisori luate în cursul zilei. Le puse liniștit pe masă și dădu să plece, cînd domnul Carker-directorul, al cărui ochi se oprise asupra lui de cînd intrase, ca și cum în tot timpul acesta ar fi privit numai la el și nicidecum la podeaua biroului, spuse:

— Ei, John Carker, ce vînt te aduce pe-aici?

Frate-său făcu un semn spre scrisori și dădu iar să plece.

— Mă mir — spuse directorul — că poți umbla încoace și încolo, fără să întrebi ce face stăpînul nostru.

— Am aflat azi-dimineață, în birou, că domnului Dombey îi merge mai bine, răspunse fratele.

— Ești atît de slugarnic — spuse directorul zîmbind — așa te-ai schimbat de-a lungul anilor, încît dacă ar da vreun necaz peste el, jur că ai fi gata să te simți nenorocit.

— Aș fi sincer îndurerat, într-adevăr, James, răspunse celălalt.

— Ar fi îndurerat! spuse directorul, îndreptînd degetul spre el ca și cum ar fi vrut să-l arate unor

persoane de față, cărora li s-ar fi adresat. Ar fi sincer îndurerat! Acest frate al meu! Acest slujbaș umilit, acest rebut disprețuit, zvîrlit într-un colț cu fața la perete, ca un tablou fără valoare, uitat acolo, de Dumnezeu știe cîți ani! Vrea să mă facă pe mine să cred că e plin numai de recunoștință, de respect și devotament!

— Nu vreau să te fac să crezi nimic, James, răspunse celălalt. Fii drept cu mine, cum ai fi cu oricare alt om care ți-e subaltern. Întreabă-mă, și eu îți voi răspunde!

— Și n-ai tu de loc, lingușitorule — spuse directorul, mai arțăgos ca oricînd — de ce să te plîngi de el? Nu ți-a fost dat să-i simți nici trufia, nici obrăznicia, nici aroganța, nici cum te-a stors în tot felul? Ce dracu! Ești bărbat sau otreapă?

— Ar fi și de mirare ca doi oameni să fie împreună atîția ani, mai ales ca superior și subaltern, fără ca fiecare dintre ei să aibă a se plînge de celălalt, cel puțin în gînd, răspunse John Carker. Dar, afară de povestea vieții mele aici...

— Povestea vieții mele aici! exclamă directorul. Iacă una bună! Faptul însuși care l-a scos din rîndul oamenilor de treabă, socotește el că-l scutește... de toate cele! Hai?

— Afară doar de îndatorirea, pe care, după cum tu însuți ai spus-o, eu singur, din fericire pentru ceilalți, o am, de a-i fi recunoscător și, fără îndoială, nu e nimeni în firmă care n-ar simți și n-ar spune cel puțin tot atîta. Socotesc că nici tu nu crezi că vreunul dintre cei de aici ar rămîne nepăsător, dacă i s-ar întîmpla vreun accident sau vreo nenorocire șefului casei, și că s-ar putea să nu-l impresioneze așa ceva!

— Ai și de ce să fii legat de el! spuse directorul, cu dispreț. Ce, adică, nu știi că ești ținut aici doar ca o pildă ieftină și ca să dovedești lumii cît e de mărinimoasă casa Dombey și Fiul, și prin asta să ridici creditul ilustrei case?!

— Nu, răspunse blînd fratele, am crezut multă vreme că sînt menţinut aici pentru motive mai omenoase şi mai dezinteresate.

— Ia seama să nu-mi vii cu nişte precepte creştineşti ! spuse directorul, mîrîind ca o pisică.

— Nu, James — răspunse celălalt — deşi legătura de frăţie dintre noi a fost de mult ruptă şi zvîrlită încolo...

— Cine a rupt-o, domnul meu ? spuse directorul.

— Eu, prin proasta mea purtare. Nu ţi-o pun în sarcină ţie.

Directorul răspunse cu o mişcare mută a gurii. „Nu mi-o pui mie în sarcină !" şi-l pofti să continue.

— Spun că deşi orice legătură între noi e ruptă, te rog stăruitor să nu mă batjocoreşti şi nici să nu tălmăceşti greşit ceea ce spun sau aş vrea să spun. Nu voiam decît să-ţi dau să înţelegi că ar fi o greşeală să-ţi închipui că numai tu, care ai fost ales, pus deasupra tuturor, avansat, acordîndu-ţi-se toată încrederea şi cinstirea (ales la început, o ştiu, pentru marea ta iscusinţă şi lealitate) şi care comunici cu domnul Dombey mai liber decît oricare altul, şi eşti, s-ar putea spune, pe picior de egalitate cu el, şi ai fost favorizat şi îmbogăţit de el — zic că ar fi o greşeală să-ţi închipui că numai tu îi doreşti binele şi-i păzeşti bunul lui renume. Nu e unul în Firmă, de la tine pînă la cel mai de jos, care — o cred sincer — să nu împărtăşească acest simţămînt.

— Minţi — spuse directorul roşu de mînie — eşti un ipocrit, John Carker, şi minţi !

— James ! strigă celălalt, roşindu-se la rîndul lui. Ce vrei să spui cu aceste cuvinte jignitoare ! De ce le foloseşti atît de josnic faţă de mine, cînd eu nu te-am provocat cu nimic ?

— Iţi spun — zise directorul — că ipocrizia şi smerenia ta — că toată ipocrizia şi toată smerenia din binourile astea — nu reprezintă pentru mine nici măcar atît ! şi plesni din degete — pentru mine to-

tul este străveziu ca aerul! Nu e nici un funcţionar aici, între mine şi cel mai de jos (de care tu ţii atîta seamă şi pe drept, fiindcă e mai aproape de tine) care nu s-ar bucura din toată inima să-l vadă pe stăpînul său umilit; care să nu-l urască, în taină; care să nu-i dorească mai degrabă rău decît bine şi care nu s-ar întoarce împotriva lui dacă ar avea puterea şi îndrăzneala să o facă. Cu cît eşti mai aproape de favoarea lui, cu atît eşti mai aproape de insolenţa lui; cu cît eşti mai lîngă el, cu atît te ţine mai departe de el. Asta e crezul în casa asta!

— Nu ştiu — spuse fratele, a cărui mînie făcuse acum loc mirării — cine ţi-a băgat în cap astfel de închipuiri şi de ce m-ai ales pe mine ca să mă pui la încercare, mai degrabă decît pe un altul. Dar, că ai avut de gînd să mă pui la încercare şi să mă corupi, de asta nu mă îndoiesc. Purtarea şi înfăţişarea ta e schimbată. Vreau numai să-ţi mai spun încă o dată, că eşti înşelat!

— Ştiu, spuse directorul, ţi-am şi spus-o.

— Nu de mine, răspunse fratele. De informatorul tău, dacă ai vreunul. Iar dacă n-ai, atunci te înşeală propriile tale gînduri şi bănuieli.

— Eu nu am bănuieli, spuse directorul. Eu am certitudini. Cîini fricoşi, scîrboşi şi tîrîtori ce sînteţi! Toţi oferiţi aceeaşi privelişte, toţi bîiguiţi aceeaşi poveste. Toţi miorlăiţi aceeaşi mărturisire şi toţi ascundeţi aceeaşi taină străvezie.

Fratele se retrase fără să mai spună nici un cuvînt şi închise uşa, pe cînd celălalt sfîrşea vorba. Domnul Carker-directorul, împinse un scaun lîngă foc şi se apucă să zgîndăre cărbunii cu cleştele.

— Mişei fricoşi şi linguşitori, mormăi el, dezvelindu-şi cele două rînduri de dinţi. Nu e unul din ei care nu s-ar fi prefăcut tot atît de mirat şi de jignit. Dar nici nu e unul printre ei care, chiar dacă ar avea dintr-o dată puterea, iscusinţa şi îndrăzneala s-o facă, ar fi gata să sfarme mîndria lui Dombey şi s-o pună

la pămînt, aşa cum, fără milă, prefac eu în cenuşă cărbunii ăştia!

Cînd sfărîmă cărbunii împrăştiindu-i pe grătar şi, dus pe gînduri, se uită surîzînd la ce făcea, adăugă:

— Şi încă — a nu se uita — fără o regină care să-i ademenească, o regină trufaşă, după cum prea bine o ştiu! Căzu adînc pe gînduri şi rămase aplecat peste grătarul pe care se stinsese jeraticul, apoi se ridică, asemenea unui om care a fost adîncit într-o carte, şi privind împrejur, îşi luă pălăria şi mănuşile, se duse la locul unde-l aştepta calul, încălecă şi o porni de-a lungul străzilor luminate, căci între timp se făcuse seară.

Pornise călare spre casa Dombey. Cînd se apropie de ea, o luă la pas şi se uită în sus spre ferestre. Fereastra la care o văzuse odinioară pe Florence, cu cîinele ei, deşi nu era luminată, îi atrase cea dintîi atenţia. Zîmbi, cînd ridică privirea deasupra marei intrări a casei şi păru că lasă în urmă cu aroganţă această privelişte.

„A fost o vreme — îşi spuse el în gînd — cînd era bine să privesc chiar la mica ta stea ce abia răsărea şi să-mi dau seama de unde vin norii, ca să te feresc de ei. Dar acum a apărut o planetă şi tu nu te mai vezi de lumina ei."

Îşi întoarse calul pintenog pe după colţ şi căută o fereastră luminată printre cele din dosul casei. De vederea ei era legată o înfăţişare măreaţă, o mînă înmănuşată, amintirea penelor unei păsări frumoase ce fuseseră împrăştiate pe podea şi a pufului alb, uşor, care se ridicase şi zburase de pe o rochie ca şi cum ar fi fost atinse de o furtună stîrnită în depărtare. Acestea fură amintirile ce le luă cu el cînd se îndepărtă iar şi trecu repede călare prin parcurile singuratice, peste care se lăsase întunericul.

Adevărul era că, în chip fatal, toate aceste gînduri erau în legătură cu o femeie, o femeie mîndră, care îl ura, dar care treptat, încet, dar sigur, fusese adusă

în puterea lui, de ura şi trufia ei, să-i rabde tovărăşia şi să-l primească puţin cîte puţin, ca pe unul care-şi putea îngădui să-i vorbească despre sfidătorul ei dispreţ faţă de propriul ei soţ şi despre felul cum se lipsise de respectul faţă de ea însăşi. Erau legate de o femeie care-l ura adînc, care-l cunoştea şi care nu avea încredere în el, tocmai pentru că îl cunoştea, dar care îşi hrănea ura, prin faptul că-i îngăduia să se apropie tot mai mult de ea, zi de zi, în ciuda urei ce o avea împotriva lui ! In ciuda ei ! Ba chiar din pricina ei, deoarece în adîncurile acelei uri, dar la prea mare adîncime ca să poată fi pătrunsă de ochii ei ameninţători, deşi o putea întrezări, zăcea întunecoasa răzbunare, a cărei umbră — oricît de slabă — o văzuse o dată şi se cutremurase în faţa ei şi pe care, chiar, fără să o mai vadă a doua oară, o simţea ca o pată pe sufletul ei.

Oare spectrul unei asemenea femei plutea în jurul lui, pe cînd înainta călare ? Nu părea oare aievea în închipuirea lui ?

Da ! O vedea în mintea lui, aidoma cum era. Îi ţinea tovărăşie cu mîndria ei, cu resentimentul şi ura ei — toate tot atît de limpezi pentru el ca şi frumuseţea ei — dar cu nimic mai limpezi decît faptul că ea îl ura. O vedea uneori, trufaşă şi sfidătoare, alături de el, altă dată o vedea căzută jos în praf, între copitele calului. Dar o vedea necontenit, aşa cum era, neprefăcută, şi o urmărea pe drumul primejdios pe care ea umbla.

Şi, după ce plimbarea se sfîrşise, şi el, cu haine schimbate, apăru în lumina strălucitoare a camerei ei, cu capul plecat, cu vocea mieroasă şi cu zîmbetul dulceag, o văzu tot aşa de limpede cum o văzuse mai înainte, în închipuirea lui. Ba chiar bănui taina acelei mîini înmănuşate şi tocmai din pricina asta, o ţinu mai multă vreme în mîna lui. Călca şi el pe acelaşi drum primejdios pe care păşea ea. Şi pe fiece urmă a paşilor ei, călca şi el cu hotărîre.

CAPITOLUL XLVII

Lovitura de trăsnet

Timpul nu izbuti să acopere prăpastia care se săpase între domnul Dombey şi soţia lui. Erau o pereche nepotrivită, nefericiţi împreună şi nefericit fiecare în parte, uniţi doar prin cătuşele prin care îşi împreunaseră mîinile şi care, în lupta lor sălbatică de a se descătuşa unul de altul, îi răneau la sînge. Timpul, care potoleşte durerile şi îmblînzeşte mîniile, nu fu în stare să-i ajute întru nimic. Mîndria unuia, atît de deosebită, ca fel şi ca ţintă, de a celuilalt, era totuşi la fel de puternică. Ciocnindu-se în lupta dintre ei, ca amnarul cu piatra, mîndria lor făcea să sară fie scîntei, fie flăcări după împrejurări, dar oricum ar fi fost, pîrjolea totul în jur şi aşternea numai cenuşă pe calea căsniciei lor.

Dar să fim drepţi cu el. În grozava dezamăgire a vieţii lui, care sporea cu fiecare bob de nisip ce cădea în clepsidră, el o îndemna mereu, fără să ştie nici la ce, nici încotro; simţămintele lui faţă de ea, aşa cum erau, rămăseseră aceleaşi ca la început. Ea avea marea vină de a se fi împotrivit peste măsură, la recunoaşterea nemărginitei lui importanţe şi de a nu i se fi supus cu desăvîrşire. Ca urmare, el socotea că ea trebuia neapărat să se îndrepte şi să i se supună. Totuşi, în felul lui rece, el o socotea ca pe o doamnă care cînd voia făcea cinste alegerii făcute de el şi numelui ce purta, aruncînd strălucire asupra averei lui.

Ea, pe de altă parte, din seara aceea cînd şezuse în odaia ei, privind la umbrele de pe pereţi, în aşteptarea nopţii ce se lăsa repede, îşi arunca acum privirea întunecată, cu toată puterea urii ei pătimaşe şi mîndre, zi de zi şi ceas de ceas, asupra acelei singure fiinţe care îndrepta împotriva ei un noian de înjosiri şi aţîţări şi care nu era altul decît soţul ei.

Era oare acest năravdecăpetenie al domnului Dombey care-l stăpînea cu putere de neînvins, o caracteristică nefirească? Se cuvine cîteodată să cercetezi ce e *Natura* şi cum se străduiesc oamenii să o schimbe, şi dacă, în prefacerile ce în felul acesta îi sînt smulse cu sila, nu e firesc să fii nefiresc! Să presupunem că am închide pe un fiu sau o fiică a atotputernicei noastre mame — Natura — între hotare foarte strîmte, legînd pe acest prizonier de o singură idee, şi că această idee ar tot cîştiga în importanţă prin grija şi adoraţia oarbă ce i-o poartă cîţiva oameni sfioşi sau intriganţi din jur; ce ar fi atunci *Natura* pentru prizonierul de bunăvoie, care niciodată nu s-a ridicat pe aripile unei cugetări libere — aripi ce curînd vor osteni şi nu vor mai fi de folos — pentru a vedea Natura, în adevărata ei înfăţişare atotcuprinzătoare!

Vai, puţine lucruri sînt oare pe lume, în jurul nostru, atît de nefireşti şi, totuşi, atît de fireşti, în ciuda faptului că sînt nefireşti! Ascultaţi-l doar pe magistrat sau pe judecător, dojenind lepădătura nefirească a societăţii, nefirească în apucăturile ei grosolane, nefirească prin lipsa de bună-cuviinţă, nefirească prin faptul că a uitat sau nu ştie să deosebească binele de rău, nefirească prin ignoranţă, viciu, îndrăzneală, încăpăţînare, nefirească şi ca intelect, şi ca înfăţişare şi ca tot! Dar mergeţi pe urma bunului preot sau a medicului care, punîndu-şi viaţa în primejdie în tot momentul, intră în acele vizuini în care pătrunde numai zgomotul roţilor caleştelor noastre şi al paşilor ce trec zilnic pe caldarîmul străzilor. Priviţi în jur la lumea aceea plină de groază — pentru milioane de făpturi nu este altă lume pe pămînt — şi veţi vedea cum, dacă vă mărginiţi doar să pomeniţi despre această lume, omenirea se revoltă şi acea gingaşă făptură care locuieşte în strada de alături, îşi astupă urechile şoptind tainic: „Nu cred că se poate aşa ceva!“ Trageţi doar în piept aerul acela împuţit, infectat cu toate miasmele vătămătoare sănătăţii şi vieţii, şi veţi vedea cum toate simţurile cu care nea-

mul omenesc a fost înzestrat, pentru încîntarea şi fericirea lui, sînt jignite, îmbolnăvite şi scîrbite, prefăcute într-un canal, prin care e lăsată să pătrundă numai mizeria şi moartea.

In zadar veţi încerca să credeţi că o biată plantă, sau floare, sau buruiană binefăcătoare, semănate în brazda aceasta infectă, ar putea să crească normal şi să-şi ridice frunzuliţele către soare, aşa cum a hotărît Dumnezeu. Şi apoi, înfăţişîndu-vă în minte un copil nenoricit, cu trupul chircit şi faţa hîdă, gîndiţi-vă la păcătoşenia lui nefirească şi plîngeţi-l că atît de timpuriu a ajuns să fie atît de departe de Cer — dar gîndiţi-vă puţin şi la faptul că a fost conceput, născut şi crescut în Iad.

Acei care studiază ştiinţele fizice şi le folosesc pentru sănătatea omului, ne spun că, dacă particulele vătămătoare care se ridică într-un aer viciat ar putea fi zărite, le-am vedea plutind ca nişte nori groşi, negri, pe deasupra acestor locuinţe şi înaintînd încet să infecteze şi părţile mai sănătoase ale oraşului. Dar ce groaznică revelaţie ar fi, dacă şi infecţia morală ce se ridică o dată cu ele şi care, după legile eterne ale Naturii mîniate, este nedespărţită de ele, ar putea fi şi ea văzută! Atunci am vedea plutind peste locurile acelea şi tîrîndu-se înainte, mai departe, pentru a pîrjoli pe cei nevinovaţi şi a molipsi pe cei curaţi, depravarea, nelegiuirea, beţia, hoţia, crima şi un lung şir de păcate fără nume, împotriva atracţiilor şi repulsiilor firesti ale omenirii. Am vedea atunci cum aceleaşi fîntîni otrăvite care adapă spitalele şi lazaretele noastre, inundă închisorile, încarcă corăbiile cu condamnaţi, sînt duse peste mări şi învăluie cu crime întinse continente. Vom rămîne înmărmuriţi apoi, cînd ne vom da seama că, în timp ce dăm naştere la boli care ne seceră copiii, lovind şi generaţiile încă nenăscute, prin acelaşi proces sigur, dăm naştere la copii care nu ştiu ce-i nevinovăţia, creştem un tineret lipsit de modestie şi de ruşine şi care, ajuns la maturitate, nu e matur decît în

suferință și păcate și a cărui bătrînețe constituie o rușine pentru făptura omenească. Omenire nefirească ! Cînd vom culege struguri de pe mărăcini și smochine de pe scaieți, cînd lanuri cu grîne se vor ridica pe locul maidanelor orașelor noastre pline de stricăciune și trandafiri vor înflori în cimitirele ce ne sînt dragi, atunci doar vom putea căuta o omenire firească și o vom vedea răsărind din astfel de sămînță.

Vai, ce-ar fi dacă un spirit bun, cu o mînă mai puternică dar mai binevoitoare decît a demonului din poveste, ar ridica acoperișurile caselor si ar arăta bunilor creștini ce făpturi nenorocite li se înfățișează în locuințele lor, gata să mărească alaiul „îngerului exterminator" care trece printre ele ! Doar o singură noapte să se vadă acele fantome palide, apărînd pe scenele atît de mult nesocotite de noi si să se vadă cum, din aerul îmbîcsit și încărcat cu Viciu și cu Boală, cad, ca ploaia, fără încetare și din ce în ce mai dese, acele grozave pedepse ale societății ! Luminoasă și binecuvîntată va fi dimineața care va urma unei astfel de nopți ! Oamenii nu vor mai fi împiedicați atunci de opreliștile pe care singuri și le pun în cale și care sînt doar grămăjoare de praf pe drumul dintre ei și nemurire. Se vor trudi atunci, ca făpturi trăgîndu-se din una și aceeași obîrșie, avînd una și aceeași îndatorire față de Tatăl unei aceleiași familii și tinzînd către unul și același țel, să facă din lumea asta un loc mai fericit !

Nu mai puțin luminoasă și binecuvîntată va fi acea zi pentru cei care n-au aruncat niciodată privirile asupra vieții oamenilor din jurul lor și pe care îi va deștepta și îi va face să-și dea seama de legăturile lor cu acea viață, arătîndu-le cît de mult au pervertit natura prin felul cum au simțit și au prețuit lucrurile ; arătîndu-le totodată, că această adîncă pervertire, deși naturală în desfășurarea ei, o dată ce a luat naștere, este cea mai adîncă înjosire a firii.

Dar nici domnul Dombey nici soţia sa nu au văzut zorii unei astfel de zile şi calea lor era aleasă, o dată pentru totdeauna.

În timpul celor şase luni care urmară după accidentul lui, legăturile dintre ei rămaseră aceleaşi. O stîncă de marmură nu ar fi putut sta mai neclintită în calea lui, decît ea. Nici un izvor rece, curgînd în profunzimile unei peşteri adînci, neîncălzit de nici o rază de lumină, nu putea fi mai întunecat şi mai rece decît el.

Din inima lui Florence pierise chiar şi nădejdea pe care o avusese o clipă, cînd întrezărise zorile unei făgăduieli de mai bine în noua ei casă. Locuia de aproape doi ani în acea casă şi nici chiar încrederea ei răbdătoare nu putu să supravieţuiască lovitu-rilor zilnice ale unei atari încercări. Dacă, în închipuirea ei ar mai fi putut păstra o fărîmă de nădejde că Edith şi tatăl ei ar putea fi cîndva fericiţi împreună, ea pierduse acum nădejdea că tatăl ei ar mai putea-o iubi. Scurtul răstimp în care ea îşi închipuise că vede o oarecare îmblînzire la el, faţă de ea, era acum uitat, acoperit fiind de lunga amintire a răcelii lui, de atunci şi de mai înainte, sau, dacă şi-l reamintea, nu-i mai revenea în minte decît ca o dezamăgire dureroasă.

Florence tot îl mai iubea, dar, încetul cu încetul, ajunsese să-l iubească mai mult ca pe cineva care i-a fost drag, cîndva, sau care ar fi putut să-i fie drag, dar nu ca o fiinţă aievea. Ceva din tristeţea dureroasă cu care îndrăgea amintirea micului Paul sau pe aceea a mamei sale părea să fi pătruns în simţămîntul ce-l avea pentru tatăl ei, prefăcîndu-l într-o scumpă amintire. Aceasta se datora poate faptului că el era acum ca şi mort pentru ea. Dacă aceasta era toată pricina sau dacă mai era şi legătura ce avusese el cu tot ce ei îi fusese drag în trecut, sau asocierea ce o făcea între el, nădejdile ce se risipiseră şi dragostea pe care el o înăbuşise, nici ea singură nu putea spune. Dar tatăl pe care-l iubea

începuse să fie pentru ea doar un gînd nelămurit, asemănător unui vis. El nu avea mai multă legătură cu viaţa ei reală decît chipul scumpului ei frate, care i se înfăţişa în imaginaţie ca şi cînd ar mai fi fost încă în viaţă, pe cale să devină bărbat, să o ocrotească şi să o iubească.

Această prefacere, dacă poate fi numită prefacere, se petrecuse în ea pe nesimţite, cum se petrece schimbarea de la copilărie la feminitate şi venise o dată cu aceasta. Florence avea aproape şaptesprezece ani, cînd, în meditaţiile ei singuratice, începuse să-şi dea seama de toate acestea.

Era adeseori singură acum, deoarece legătura dintre ea şi mama ei vitregă se schimbase foarte mult. Pe vremea accidentului tatălui şi cînd locuia în încăperile de jos, Florence băgă de seamă pentru întîia dată că Edith se ferea de ea. Rănită şi speriată, şi totuşi neputînd să împace aceasta cu dragostea ce i-o arăta Edith cînd se întîlneau, se duse iar într-o seară în odaia ei.

— Mamă — spuse Florence, lipindu-se uşor de ea — te-am supărat cu ceva ?

— Nu, răspunse Edith.

— Trebuie să fi făcut ceva, spuse Florence. Spune-mi ce-am făcut. Ţi-ai schimbat felul de a fi cu mine, mamă dragă. Nici nu-ţi pot spune cît de repede simt cea mai uşoară schimbare în felul tău de a fi, pentru că te iubesc din toată inima.

— Tot aşa cum te iubesc şi eu pe tine, spuse Edith. Vai, Florence, crede-mă, azi mai mult ca oricînd.

— De ce pleci mereu de lîngă mine şi rămîi departe de mine ? întrebă Florence. Şi de ce uneori te uiţi aşa de ciudat la mine, mamă dragă ? N-am dreptate cînd spun că-i aşa ?

Privirea ochilor negri ai lui Edith îi dădu dreptate.

— De ce ? urmă Florence, rugător. Spune-mi de ce, ca să pot şti ce să fac pentru a te împăca şi spune-mi că nu va mai fi aşa pe viitor.

— Draga mea Florence — răspuns Edith, luîndu-i mîna cu care o îmbrăţişase şi privind în ochii care căutau la ea cu atîta dragoste, pe cînd Florence îngenunchea la picioarele ei — de ce, nu pot să-ţi spun. Nu se cuvine, nici ca eu să-ţi spun, nici ca tu să afli, dar ştiu bine că aşa este şi că aşa trebuie să fie. Crezi că aş face-o dacă n-aş fi nevoită s-o fac?

— Şi înseamnă asta că urmează să ne înstrăinăm una de alta, mamă, întrebă Florence, îndreptînd spre ea faţa speriată.

Buzele lui Edith şoptiră un „da".

Florence o privi cu teamă şi mirare crescîndă, pînă ce nu o mai putu vedea, orbită cum fu de lacrimile ce-i şiroiau pe obraz.

— Florence! Viaţa mea! spuse Edith în grabă. Ascultă-mă! Nu pot îndura să te văd suferind astfel. Fii mai liniştită. Mă vezi cît sînt de stăpînită şi crezi că pentru mine e puţin lucru?

Pentru a spune aceste din urmă cuvinte, îşi recîştigase vocea şi felul ei sigur şi apoi, numaidecît, adăugă:

— Nu ne vom înstrăina cu totul. Numai în oarecare măsură şi asta numai de ochii lumii, Florence, deoarece în sufletul meu am rămas aceeaşi pentru tine şi voi rămîne de-a pururi aceeaşi. Dar să ştii că ceea ce fac, nu fac de dragul meu.

— Atunci o faci de dragul meu, mamă, spuse Florence.

— E de ajuns, spuse Edith, după o pauză, să cunoşti faptul; cauzele importă prea puţin. Dragă Florence, e mai bine, e necesar, trebuie neapărat să ne întîlnim mai rar. Intimitatea care a fost între noi trebuie să dispară.

— Cînd? strigă Florence. Vai, mamă, cînd?

— Chiar acum, spuse Edith.

— Şi pentru totdeauna? întrebă Florence.

— Nu spun asta, răspunse Edith. Nici nu o ştiu. Şi nici nu vreau să spun că tovărăşia dintre noi este, în cazul cel mai bun, o tovărăşie nepotrivită, lipsită

de sens şi despre care ar fi trebuit să-mi dau seama că nu poate da nici un fel de roade bune. Paşii mei, pentru a ajunge aici, m-au dus pe cărări pe care tu nu vei călca niciclnd, şi calea mea, de acum înainte, mă va duce Dumnezeu ştie unde — eu nu pot să prevăd...

Vocea ei deveni din ce în ce mai slabă, pînă ce trecu în tăcere. Ea rămase locului, privind la Florence şi aprope ferindu-se de ea, cu aceeaşi groază ciudată şi repulsie sălbatică pe care Florence o mai văzuse şi altădată la ea. Aceeaşi mîndrie, aceeaşi furie întunecată urmară, năpădind toată făptura şi toată faţa ei, asemenea unui acord mînios răsunînd printre coardele unei harfe înnebunite. Dar nici un fel de blîndeţe sau smerenie nu le urmă. Ea nu-şi mai lăsă acum capul în jos, nu plînse şi nu mai spuse că toată nădejdea îi era doar în Florence. Rămase cu capul sus, de parcă ar fi fost o frumoasă Meduză care-şi priveşte duşmanul în faţă gata să-i dea lovitura de moarte. Da, şi ar fi făcut-o, dacă ar fi fost stăpînă pe vraja Meduzei.

— Mamă, spuse Florence îngrijorată, văd în tine o schimbare mai adîncă decît mărturiseşti şi mă simt grozav de îngrijorată. Lasă-mă să stau puţin cu tine.

— Nu — spuse Edith — nu, scumpa mea. Acum, cel mai bun lucru pentru mine este să fiu lăsată singură şi tot ce pot face mai bun este să stau despărţită de tine. Nu-mi pune întrebări, dar fii încredinţată că dacă par nestatornică şi capricioasă, nu sînt nici din propria mea voinţă, nici de dragul meu. Crede-mă că deşi sîntem acuma mai străine una faţă de alta decît am fost în trecut, eu totuşi în sufletul meu am rămas neschimbată faţă de tine. Iartă-mă, dacă vreodată ţi-am întunecat casa care şi aşa era destul de întunecată — sînt o umbră în această casă, o ştiu prea bine — şi să nu mai vorbim niciodată despre asta.

— Mamă — spuse Florence, plîngînd cu hohote — doar n-o să trebuiască să ne despărţim?

— Facem ceea ce ţi-am spus, tocmai pentru ca să nu ne despărţim, spuse Edith. Nu mă mai întreba nimic. Hai, acum du-te, Florence! Dragostea mea şi împreună cu ea şi remuşcările mele te vor însoţi!

O îmbrăţişă şi o lăsă să plece. Cînd Florence ieşi din odaie Edith privi după ea, ca şi cînd îngerul ei păzitor ar fi părăsit-o şi ar fi lăsat-o pradă patimilor ei trufaşe şi răzvrătite, care acum puseseră stăpînire pe ea şi-şi puseseră pecetea pe fruntea ei.

Din ceasul acela, Florence şi ea nu mai fură cum fuseseră înainte. Zile întregi, una după alta, nu se mai întîlneau decît rareori, afară doar la masă şi cînd domnul Dombey era de faţă. Şi atunci Edith, poruncitoare, nemişcată şi tăcută, nu privea niciodată la ea. Ori de cîte ori domnul Carker era de faţă, cum se întîmpla adesea, în cursul însănătoşirii domnului Dombey şi după aceea, Edith se ţinea mai departe de ea şi era mai rezervată faţă de ea, decît cu alte prilejuri. Totuşi ea nu se întîlnea cu Florence niciodată fără ca, dacă nu era nimeni de faţă, să o îmbrăţişeze cu aceeaşi dragoste ca şi în trecut, dar fără să-şi mai schimbe înfăţişarea ei mîndră. Adeseori, cînd se întorcea seara tîrziu acasă, se furişa sus în odaia lui Florence, pe întuneric, cum obişnuia să facă în trecut şi-i şoptea „noapte bună", lăsîndu-şi capul pe pernă. Uneori, Florence, inconştientă în somn de prezenţa acestei vizite, se deştepta ca şi cînd ar fi auzit aceste cuvinte în vis, şoptite duios, şi i se părea că simte pe obraz atingerea buzelor ei. Dar şi aceasta se întîmpla din ce în ce mai rar, pe măsură ce lunile treceau.

Şi acum golul din inima lui Florence începu din nou să dea naştere singurătăţii în jurul ei. După cum chipul tatălui, pe care îl iubea, se prefăcuse pe nesimţite într-o simplă închipuire, tot aşa Edith, urmînd soarta tuturor acelora pe care dragostea ei îi înlănţuise, se risipea, se ştergea şi se pierdea în depărtare, pe fiecare zi ce trecea. Puţin cîte puţin, ea se depărta

de Florence, cum s-ar fi depărtat spectrul a ceea ce ea fusese. Puţin cîte puţin, prăpastia dintre ele se lărgea şi părea mai adîncă. Incetul cu încetul, toată puterea grijii şi dragostei ce-i arătase, îngheţă şi se prefăcu într-o asprime sfruntată şi mînioasă cu care Edith sta pe marginea unei prăpăstii adînci, privind cu îndrăzneală în fundul ei, dar pe care Florence n-o vedea.

O singură mîngîiere putu găsi Florence pentru durerea de a fi pierdut pe Edith şi, cu toate că era doar o slabă mîngîiere pentru inima ei îndurerată, ea încercă totuşi să o socotească de oarecare ajutor. Nemaifiind acum împărţită între dragostea şi îndatoririle ei faţă de cei doi, Florence îi putea iubi pe amîndoi, fără a nedreptăţi pe nici unul. Amîndoi fiind acum doar umbre ale închipuirii ei iubitoare, le putea face loc în inima ei amîndurora, fără a nedreptăţi pe nici unul cu îndoielile ei.

Aşa încercă ea să facă. Cîteodată, ba chiar adeseori, tot felul de gînduri, pline de mirare, faţă de pricina acestei schimbări în felul de a fi al lui Edith, se îngrămădeau în mintea ei şi o înspăimîntau. Cînd totuşi, mintea ei, sub înrîurirea liniştei şi a singurătăţii în care trăia, se reîntorcea la durerea ei, ea nu mai era o minte scrutătoare. Era destul pentru Florence să-şi amintească doar că steaua făgăduielilor era acoperită de întunericul care învăluise întreaga casă, ca să plîngă şi să se resemneze.

Tot trăind astfel, într-un vis în care dragostea năvalnică a tinerei ei inimi se risipea pentru făpturi imaginare, în acelaşi timp, într-o lume reală, în care cunoscuse puţine afară de ce îi aduseseră acele valuri care se năpustiseră cu putere asupra ei, Florence ajunse la vîrsta de şaptesprezece ani. Deşi viaţa ei singuratică o făcuse sfioasă şi modestă, nu-i înăcrise şi nici nu-i schimbase firea ei blîndă şi serioasă. Era încă o copilă în simplitatea ei nevinovată, totuşi femeie în felul ei liniştit de a fi sigură de sine şi în felul intens în care trăia simţămintele. Atît copila cît şi femeia, păreau înfăţişate în acelaşi timp de chipul

ei frumos şi de făptura ei plăpîndă, găsindu-şi în ea o îmbinare plină de graţie. Parcă era primăvara, ce nu voia să plece pentru a face loc verii, vrînd să îmbine gingăşia timpurie a florilor cu plina desfăşurare a frumuseţii lor. În glasul ei cald, în ochii ei liniştiţi, uneori într-o ciudată lumină eterică, ce părea că pluteşte în jurul capului ei şi, întotdeauna, în înfăţişarea gînditoare a frumuseţii ei, apărea o expresie cum fusese văzută la băiatul care murise. Cam aşa şopteau servitorii cînd erau între ei. Clătinau din cap, apoi mîncau şi beau cu atît mai mult, uniţi şi mai strîns într-o bună tovărăşie.

Această adunare, stînd de veghe, avea multe de spus despre domnul şi doamna Dombey şi despre domnul Carker, care se arăta ca un mijlocitor între cei doi şi care tot venea şi tot pleca, încercînd să-i împace, dar fără să izbutească. Toţi deplîngeau trista stare a lucrurilor şi toţi erau de părere că doamna Pipchin (care era cum nu se poate mai nepopulară printre ei) ar avea o bună parte de vină. Totuşi, la urma urmei, le plăcea să aibă un subiect de vorbă atît de bun, asupra căruia să se poată înţelege, aşa că-l foloseau din plin, spre marea bucurie a tuturor.

Vizitatorii care veneau de obicei în casă şi persoanele pe care le vizitau domnul şi doamna Dombey, socoteau că, cel puţin în ce priveşte mîndria lor, era o căsătorie foarte potrivită şi nu-şi mai băteau capul să intre în amănunte. Tînăra doamnă cu umerii goi nu mai apăru cîtva timp după moartea doamnei Skewton. Ea spuse unora dintre prietenii ei apropiaţi, fără a uita micul ei ţipăt îmbietor, că nu poate, în mintea ei, să despartă gîndul la această familie de gîndul la pietre funerare şi la tot felul de grozăvii asemănătoare. Cînd veni însă în vizită, nu găsi nimic nepotrivit, afară de faptul că domnul Dombey purta la ceas o întreagă legătură de brelocuri de aur, care o scandalizară, ca fiind dovada unei superstiţii revoltătoare. Această tinerică fermecătoare socotea că o fiică vitregă este în principiu ceva nepotrivit; altfel, însă, nu avea nimic

de spus împotriva lui Florence, decît că avea mare nevoie să se mai „rafineze" — ceea ce se poate traduce prin: să-şi arate mai mult umerii.

Mulţi dintre cei care veneau în casă numai la ocazii solemne, aproape nici nu ştiau cine e Florence şi cînd plecau acasă spuneau: oare *aia* care stătea prin colţuri era domnişoara Dombey? Foarte frumuşică, fără îndoială, dar cam firavă şi prea dusă pe gînduri!

Aşa se petrecuseră lucrurile în viaţa lui Florence, în cursul ultimelor şase luni, cînd, ea, în ajunul celei de a doua aniversări a căsătoriei tatălui ei cu Edith (doamna Skewton zăcuse, lovită de paralizie în ziua primei aniversări) îşi luă locul la masa de seară, simţindu-se, nu numai stingherită, dar aproape înfricoşată. Şi asta din pricina expresiei de pe faţa tatălui ei, a cărui privire o prinsese în treacăt, dar fără îndoială şi din cauza prezenţei domnului Carker care, neplăcută întotdeauna, îi era în ziua aceea mai neplăcută ca oricînd.

Edith era îmbrăcată somptuos, deoarece, împreună cu domnul Dombey, trebuia să ia parte la o mare primire în seara aceea şi cina fusese mult întîrziată. Ea nu apăru decît cînd ceilalţi se şi aşezaseră la masă şi domnul Carker se ridică şi o conduse la locul ei. Frumoasă şi strălucitoare cum era, faţa şi toată înfăţişarea ei trădau ceea ce părea că o desparte de Florence şi de toată lumea cealaltă, fără nădejde de schimbare şi pentru totdeauna. Şi totuşi, dar numai cît ai clipi din ochi, Florence zări o rază de bunătate în ochii ei, cînd se îndreptară spre ea, ceea ce o făcu să simtă şi mai dureros, şi să regrete mai mult ca oricînd, depărtarea la care Edith se retrăsese faţă de ea.

In timpul cinei se vorbi foarte puţin. Florence auzi pe tatăl ei vorbind de cîteva ori despre afaceri cu domnul Carker, şi-l auzi pe acesta răspunzînd pe un ton blajin, dar nu prea căută să înţeleagă ce spuneau, ci se gîndi numai ce bine ar fi ca masa să se sfîrşească mai repede. Cînd dulciurile fură aşezate pe masă şi fură lăsaţi singuri, fără ca servitorii să mai fie de faţă,

domnul Dombey, care în cîteva rînduri îşi dresese vocea într-un fel ce nu mirosea a bine, spuse:

— Doamnă Dombey, cred că ştii că am anunţat pe menajeră că vom avea mîine cîţiva oaspeţi la cină.

— Eu nu cinez acasă, mîine seara, răspunse ea.

— N-o să fie lume prea multă, urmă domnul Dombey, cu un aer nepăsător, ca şi cînd n-ar fi auzit-o, doar douăsprezece pînă la patrusprezece persoane. Sora mea, maiorul Bagstock şi cîţiva alţii pe care aproape nu-i cunoşti.

— Eu nu cinez acasă, repetă ea.

— Oricît de îndoielnică ar fi îndreptăţirea mea, doamnă Dombey — spuse domnul Dombey, urmîndu-şi vorbirea în acelaşi chip maiestuos, ca şi cînd ea n-ar fi spus nimica — de a păstra tocmai acum acestui prilej o amintire plăcută, în această privinţă sînt unele aparenţe care trebuiesc păstrate, de ochii lumii. Dacă nu te respecţi pe dumneata însăţi, doamnă Dombey...

— Nu mă respect cîtuşi de puţin, spuse ea.

— Doamnă — strigă domnul Dombey lovind cu pumnul în masă — ascultă-mă, te rog. Am spus că, dacă nu te respecţi pe dumneata însăţi...

— Şi eu am spus că nu mă respect cîtuşi de puţin, răspunse ea.

Privi la ea, dar faţa pe care, ca răspuns i-o arătă ea nu s-ar fi schimbat, nici chiar dacă ar fi privit-o moartea însăşi.

— Carker — spuse domnul Dombey, întorcîndu-se mai liniştit către acesta — cum pe dumneata te-am folosit şi cu alte prilejuri ca mijloc de comunicare cu doamna Dombey şi cum eu ţin să păstrez buna-cuviinţă, cel puţin în ce mă priveşte pe mine personal, o să te supăr cu rugămintea de a o înştiinţa pe doamna Dombey că dacă dînsa nu se respectă pe sine însăşi, eu mă respect pe *mine* şi ca atare stărui asupra poruncilor mele pentru mîine seară.

— Spune-i stăpînului dumitale suveran, domnule — spuse Edith — că o să-mi îngădui să-i vorbesc în

această chestiune chiar acum, dar numai dacă vom fi singuri.

— Domnul Carker, doamnă — spuse soţul — cunoscînd pricina care mă determină să mă împotrivesc la acordarea privilegiului pe care-l cereţi, va fi scutit de a trece mai departe orice mesaj de felul acesta. Văzu cum ochii ei se mişcară, pe cînd el vorbea şi îl urmări cu privirea.

— E de faţă fiica dumitale, domnule, spuse Edith.

— Fiica mea va rămîne de faţă, răspunse domnul Dombey.

Florence, care se ridicase, se aşeză din nou, ascunzîndu-şi faţa în mîini şi tremurînd.

— Fiica mea, doamnă... începu domnul Dombey.

Dar Edith îl opri cu un glas care, deşi nu se ridicase cîtuşi de puţin, fu atît de limpede, atît de apăsat şi de răspicat, că ar fi putut fi auzit în mijlocul unei furtuni.

— Ţi-am spus că vreau să vorbesc cu dumneata singur, spuse ea. Dacă nu eşti nebun, ia seama la ceea ce-ţi spun.

— Mă socotesc îndreptăţit, doamnă — răspunse soţul ei — să-ţi vorbesc cînd şi unde am poftă, şi am să-ţi vorbesc aici şi acum.

Ea se sculă, ca şi cînd ar fi vrut să părăsească odaia, dar se aşeză din nou şi, cătînd la el, cu o aparentă stăpînire de sine, spuse, cu acelaşi glas:

— N-ai decît!

— Intîi de toate, trebuie să-ţi spun doamnă — urmă domnul Dombey — că în înfăţişarea dumitale e ceva ameninţător care nu te prinde de loc.

Ea rîse. Diamantele ce-i împodobeau capul tresăriră şi tremurară. O poveste spune că ar fi unele pietre preţioase care îşi pierd strălucirea cînd stăpînul lor e în primejdie. Dacă asta ar fi adevărat, strălucirea diamantelor ei s-ar fi împrăştiat şi ar fi rămas întunecate ca plumbul.

Carker asculta cu ochii în pămînt.

— Cît priveşte pe fiica mea, doamnă — spuse domnul Dombey, reluînd firul discursului început — nu e de loc nepotrivit cu datoria ei faţă de mine, ca să ştie ce anume purtare nu-i este îngăduită. Chiar în clipa de faţă, îi eşti o foarte bună pildă pentru aceasta şi nădăjduiesc că va trage o învăţătură.

— Nu te-aş opri acum — răspunse soţia, cu ochii, glasul şi toată înfăţişarea neschimbate — nu m-aş ridica şi n-aş pleca, şi nu te-aş scuti să mai spui vreunul din cuvintele ce ai de gînd să le rosteşti, chiar dacă odaia asta ar lua foc.

Domnul Dombey făcu o mişcare din cap, ca şi cînd ar fi mulţumit în batjocură pentru această atenţie şi apoi reluă firul vorbirii. Nu însă cu aceeaşi stăpînire de sine ca mai înainte, deoarece neliniştea lui Edith în legătură cu Florence şi nepăsarea ei faţă de el şi de dojana lui, îl supărară şi-l usturară ca o rană deschisă.

— Doamnă Dombey — spuse el — poate că nu e nepotrivit cu îndrumarea de dat fiicei mele, ca ea să ştie cît este de deplîns o pornire încăpăţînată şi cît de necesar este să fie corectată, mai ales dacă este adoptată — adoptată din nerecunoştinţă, ţin să adaug ca răspuns la satisfacţia dată ambiţiei şi interesului. Căci acestea amîndouă, socotesc eu, şi-au avut partea în ceea ce te-a împins să ocupi situaţia ce o deţii în această casă.

— Nu ! Nu m-aş scula şi n-aş pleca şi nu te-aş scuti de nici unul din cuvintele ce ai vrea să le rosteşti — repetă ea, tocmai ca mai înainte — nici chiar dacă odaia asta ar lua foc.

— E desigur foarte firesc, doamnă Dombey — urmă el — ca să nu te simţi în largul dumitale în faţa oricui ar auzi aceste adevăruri neplăcute. Dar, eu nu pot să înţeleg... — aici nu putu să-şi ascundă adevăratele-i simţiri, nici să se împiedice de a arunca lui Florence o privire întunecată — de ce le-ar acorda cineva mai multă putere şi însemnătate decît eu însumi, cînd pe mine mă privesc de atît de aproape. E desigur foarte firesc ca dumneata să nu vrei să auzi, de faţă

mai fiind şi alţii, că în dumneata sălăşuieşte o aplecare spre răzvrătire pe care nu eşti în stare să o stăpîneşti, doamnă Dombey, şi pe care, îmi pare rău că trebuie să o spun, mi-amintesc s-o fi văzut — cu oarecare nedumerire şi nemulţumire, nu numai o dată înainte de căsătoria noastră — dezlănţuindu-se împotriva răposatei dumitale mame. Dar leacul pentru îndreptarea răului stă în mîna dumitale. Să nu crezi că, atunci cînd am început să-ţi vorbesc, am uitat cumva că fiica mea e de faţă, doamnă Dombey. Te *rog* să nu uiţi mîine, că sînt mai multe persoane de faţă şi că, de dragul aparenţelor, vei primi pe oaspeţii dumitale în chip cuviincios.

— Va să zică, nu e destul — spuse Edith — că dumneata ştii ce s-a petrecut între dumneata şi mine; nu e destul că poţi să priveşti la dumnealui — arătînd cu degetul către Carker, care tot mai asculta cu ochii în pămînt — şi să-ţi reaminteşti jignirile ce mi-ai adus; nu e destul că poţi privi aici — arătînd către Florence, cu o mînă care pentru întîia şi singura oară tremură — şi că te poţi gîndi la ce ai făcut şi la agonia chinuitoare la care, făcînd ceea ce ai făcut, m-ai supus fără întrerupere, zi cu zi şi ceas cu ceas; nu e destul că ziua de azi, din toate zilele anului, este pentru mine o zi de neuitat, amintindu-mi lupta (binemeritată, dar de neînţeles pentru unul ca dumneata) în care tare aş fi vrut să mor! Peste toate astea, dumneata adaugi, ştii bine că e aşa, ca să le pui vîrf în chipul cel mai josnic, să o faci pe *ea* martoră a adîncei mele decăderi, cînd ştii prea bine că m-ai silit să jertfesc, de dragul liniştei ei, singurul simţămînt duios şi singurul interes al vieţii mele, cînd ştii că numai de dragul ei aş vrea acum, dacă aş putea — dar *nu pot,* pentru că sufletul meu mă îndepărtează cu groază de dumneata — să mă supun cu totul voinţei dumitale şi să fiu vasalul cel mai slugarnic pe care-l ai!

Nu era aceasta calea de a se apropia de măreţia domnului Dombey. Prin ceea ce spuse, ea reuşi doar să facă vechile lui simţăminte şi mai puternice şi mai

neîmblînzite, decît fuseseră vreodată. Din nou, copila lui părăsită, adusă în faţa lui la o răscruce atît de întunecată a vieţii lui, tocmai de către această femeie răzvrătită, pentru a i se împotrivi, ea atoputernică, pe cînd el era fără putere, ea care pentru Edith era totul, pe cînd el nu-i era nimic.

Se întoarse către Florence, ca şi cînd ea ar fi fost aceea care vorbise şi-i porunci să părăsească odaia. Florence, cu faţa în mîini, plecă, tremurînd şi plîngînd.

— Mi-am dat seama, doamnă, spuse domnul Dombey, cu o izbucnire mînioasă şi triumfală, de spiritul de împotrivire care a împins dragostea dumitale în direcţia asta, dar acum i s-a tăiat calea, doamnă Dombey, i s-a tăiat calea şi a fost întoarsă din drum!

— Cu atît mai rău pentru dumneata! răspunse ea, cu acelaşi glas şi în acelaşi fel ca mai înainte. Da! — se întoarse brusc cînd spuse aceasta — ce e rău pentru mine, e de douăzeci de milioane de ori mai rău pentru dumneata. Fereşte-te cel puţin de asta, dacă nu te fereşti de nimic altceva.

Coroana de diamante ce împodobea părul ei negru străluci şi scînteie ca o punte de stele. Nu apăru însă nici o vestire căci, dacă ar fi apărut, diamantele s-ar fi întunecat, pe cît e de întunecată o onoare batjocorită. Carker stătea tot ascultînd cu ochii în pămînt.

— Doamnă Dombey — spuse domnul Dombey, reluînd cît putu mai bine ţinuta lui arogantă — n-o să mă împaci pe mine, nici n-o să mă abaţi de la ce mi-am pus în gînd, urmînd calea pe care ai apucat-o.

— Este totuşi singura cale dreaptă, deşi este doar o întruchipare foarte slabă a ceea ce se petrece în sufletul meu răspunse ea — dar dacă aş crede că te poate împăca pe dumneata, aş face cale întoarsă, în cazul că vreo putere omenească ar fi în stare s-o facă. N-am să fac nimic din ce îmi ceri dumneata.

— Nu sînt obişnuit să cer, doamnă Dombey — observă el — eu poruncesc.

— N-am să mă înfăţişez în casa dumitale, nici mîine, nici în vreo altă zi asemănătoare cu cea de

mîine. Nu înțeleg să fiu înfățișată nimănui ca roaba răzvrătită pe care ai cumpărat-o cîndva. Dacă ar fi să țin ziua căsătoriei mele, aș ține-o ca pe o zi de rușine. Respect de sine! Aparențe față de lume! Ce sînt toate astea pentru mine? Ai făcut tot ce ai putut ca ele să nu însemne nimic pentru mine și chiar *nu* înseamnă nimic.

— Carker, spuse domnul Dombey, vorbind cu sprîncenele încruntate și după o clipă de chibzuire — doamna Dombey se uită în așa hal pe sine însăși și în același timp uită de mine, în toate astea, și mă pune într-o situație atît de nepotrivită cu firea mea, încît trebuie să pun neapărat capăt acestei stări de lucruri.

— Dă-mi atunci libertatea — spuse Edith, cu vocea, privirea și atitudinea neschimbate, cum rămăsese tot timpul — de lanțul care mă leagă de dumneata. Lasă-mă să plec.

— Doamnă? exclamă domnul Dombey.

— Dă-mi drumul! Redă-mi libertatea!

— Doamnă? — repetă el — doamnă Dombey?

— Spune-i — zise Edith, îndreptîndu-și fața mîndră către Carker — că doresc să ne despărțim. Că e mai bine să ne despărțim. Că i-o recomand. Spune-i că despărțirea va putea avea loc în condițiile pe care le va voi — bogăția lui nu înseamnă nimic pentru mine — și cu cît ne vom despărți mai curînd, cu atît va fi mai bine.

— Pentru Dumnezeu, doamnă Dombey — rosti soțul, peste măsură de mirat — nu-ți închipui cumva că aș putea să ascult măcar la o astfel de propunere? Știi dumneata cine sînt eu doamnă? Știi dumneata ce reprezint eu? Ai auzit dumneata vreodată vorbindu-se de Dombey și Fiul? Să spună lumea că domnul Dombey — domnul Dombey — a divorțat de soția sa! Domnul Dombey și treburile lui casnice să ajungă în gura oamenilor de pe stradă! Îți închipui dumneata, într-adevăr, doamnă Dombey, că aș putea să îngădui ca numele meu să fie purtat din gură în gură, în legătură cu o astfel de treabă? Dă-o încolo, doamnă!

Mai mare ruşine! Eşti pur şi simplu absurdă. Domnul Dombey se porni pe rîs.

Dar nu rîse ca ea. Ea ar fi vrut mai bine să cadă moartă decît să-l audă rîzînd aşa, drept răspuns. Şi el ar fi vrut mai bine să cadă mort, decît să şadă acolo, în măreţia lui şi s-o audă vorbind.

— Nu, doamnă Dombey — reîncepu el — nu, doamnă. O despărţire nu este cu putinţă şi, de aceea, cu atit mai mult te sfătuiesc să te dezmeticeşti şi să-ţi dai seama de datoria dumitale. Şi Carker, după cum începusem să-ţi spun...

Domnul Carker, care tot timpul şezuse ascultînd, acum ridică ochii, plini de o strălucire neobişnuită.

— ...după cum începusem să-ţi spun — urmă domnul Dombey — trebuie să te rog acum, cînd lucrurile au ajuns atît de departe, să o înştiinţezi pe doamna Dombey că felul meu de viaţă nu-mi îngăduie să mă las înfruntat de nimeni — de nimeni, Carker — nici să permit cuiva să impună ascultare unor persoane care îmi datorează mie ascultare şi aceasta cu o autoritate care s-o depăşească pe a mea. Ce s-a spus aici despre fiica mea, şi felul cum a fost ea folosită împotriva mea, sînt lucruri cu totul nefireşti. Dacă fata mea lucrează ori nu în înţelegere cu doamna Dombey, nu ştiu şi nici nu-mi pasă. Dar, după cele ce mi-a spus doamna Dombey astăzi şi după cele ce le-a auzit fiica mea astăzi, te rog să aduci la cunoştinţa doamnei Dombey, că dacă dînsa nu încetează să facă din casa asta un teren de luptă, cum e cazul astăzi, voi socoti pe fata mea vinovată în parte, după cum recunoaşte chiar această doamnă, şi o voi face să sufere urmările nemulţumirii mele. Doamna Dombey a întrebat dacă, „nu e destul" că a făcut una sau alta. Te rog să-i răspunzi că nu e destul.

— Un moment! — strigă Carker, interpunîndu-se — daţi-mi voie! Oricît de penibilă e în cel mai bun caz situaţia mea şi, în special penibilă, cînd par a susţine o părere deosebită de a dumneavoastră — aceasta adresîndu-se domnului Dombey — trebuie totuşi să

întreb, dacă nu ar fi mai bine să reexaminaţi soluţia despărţirii. Ştiu cît este de nepotrivită cu înalta dumneavoastră situaţie publică şi ştiu cît sînteţi de hotărît să îi daţi doamnei Dombey să înţeleagă — privirile îi cădeau pe ea cînd vorbea, despărţind fiecare vorbă una de alta, de parcă ar fi fost dangăte de clopot — că numai moartea v-ar putea despărţi. Nimic altceva! Dar dacă ţineţi seama că doamna Dombey, trăind în această casă şi prefăcînd-o, după cum aţi spus, într-un teren de luptă, luptă la care nu numai dînsa ia parte, dar în care tîrăşte după ea, zi de zi şi pe domnişoara Dombey (căci ştiu cît sînteţi de hotărît) n-ar fi mai bine să o eliberaţi pe doamna Dombey de acest neîntrerupt prilej de iritaţie şi de simţămîntul, aproape de nesuferit, că este într-una nedreaptă faţă de o altă persoană? Nu s-ar putea spune — eu nu zic că este aşa — că dumneavoastră jertfiţi pe doamna Dombey pentru a vă păstra neatinsă poziţia dumneavoastră atît de înaltă şi inatacabilă?

Privirile lui căzură iarăşi asupra ei, cum ea stătea privind la soţul ei. Pe faţa ei apăru un surîs neobişnuit şi ciudat.

— Carker — răspunse domnul Dombey, cu o încruntare arogantă şi pe un ton care arăta că era hotărît să pună capăt discuţiei — îţi înţelegi greşit situaţia, cînd îmi dai sfaturi în această chestiune şi mă judeci pe mine greşit (mă miră că trebuie să o constat) cînd mă sfătuieşti aşa cum ai făcut-o. Nu mai am nimic de spus.

— Poate — urmă Carker, cu o ironie neobişnuită şi de nedescris, în felul lui de a vorbi — dumneavoastră mi-aţi judecat greşit situaţia, cînd m-aţi onorat cu tratativele în care am fost amestecat aici, şi făcu un gest al mîinii, către doamna Dombey.

— Ba de loc, domnule, de loc, răspunse celălalt, luîndu-l de sus. Ai fost folosit...

— Ca o persoană inferioară, pentru a umili pe doamna Dombey. Am uitat. Da, adevărat, aşa a fost

conceput planul şi aşa a fost pus la cale! spuse Carker. Vă cer iertare!

Înclină capul, privind la domnul Dombey cu un aer de supunere care nu se împăca de loc cu vorbele lui, cu toate că le rostise pe un ton umil; apoi se întoarse către ea şi rămase cu privirile la ea.

Ea ar fi preferat să se prefacă într-o fiinţă dezgustătoare şi să cadă jos moartă, decît să stea acolo cu surîsul pe faţă, spirit decăzut, rămas totuşi plin de maiestatea dispreţului şi a frumuseţii. Duse mîna la coroana de pietre preţioase ce-i strălucea pe cap şi, smulgînd-o cu o putere care îi despleti, fără cruţare, bogatul ei păr negru şi-l făcu să cadă în valuri pe umeri, aruncă preţioasa coroană pe jos. De pe fiecare braţ desfăcu o brăţară de diamante, o aruncă pe jos şi călcă apoi totul în picioare. Fără un cuvînt, fără ca vreo umbră să întunece flacăra ochilor ei strălucitori, rămînînd pe buze cu acelaşi surîs ciudat, păşi spre uşă, mai privi o dată la domnul Dombey şi apoi ieşi.

Florence auzise destul înainte de a ieşi din odaie, pentru a-şi da seama că Edith tot o mai iubea, că suferise din pricina ei, dar că nu-i spusese nimic de jerfele ei, pentru a nu-i tulbura liniştea. Florence nu vru să-i vorbească despre asta — nu putea s-o facă, gîndindu-se cui se împotrivea făcînd-o — dar vru, cel puţin, printr-o îmbrăţişare tăcută, dar plină de dragoste, să o asigure cît de adînc simţea totul şi cît de recunoscătoare îi era.

Tatăl ei ieşi singur în seara aceea şi Florence, părăsindu-şi scurt timp după aceea odaia, umblă prin casă, în căutarea lui Edith, însă fără să poată da de ea. Era pesemne în odăile ei particulare, în care Florence nu se mai ducea de mult şi nu îndrăznea să se ducă nici acum, de teamă ca nu cumva să dea loc la noi nemulţumiri. Nădăjduind totuşi să o întîlnească înainte de a se duce la culcare, Florence trecu din odaie în odaie şi hoinări prin casa atît de frumoasă şi totuşi atît de tristă, fără să se oprească nicăieri.

Trecea tocmai de-a curmezişul unei galerii care dădea spre scară şi care nu era luminată decît la prilejuri sărbătoreşti, cînd zări, prin arcada galeriei, pe un bărbat coborînd pe scară în faţa ei. Gîndindu-se, instinctiv, că ar putea fi tatăl ei, se opri, stînd în întuneric şi privind prin arcadă, spre lumină. Era domnul Carker care cobora singur, privind pe deasupra balustradei înspre hol. Nu se auzi nici un clopoţel sunînd pentru a anunţa plecarea lui şi nici un servitor nu se înfăţişă. El coborî liniştit, deschise singur uşa, se strecură afară şi închise apoi binişor uşa după el.

Repulsia ei de neînvins faţă de acest om şi poate fapta vicleană de a pîndi pe cineva, ceea ce chiar în împrejurări atît de nevinovate, e un fel de vină, făcu pe Florence să tremure toată. I se păru că-i îngheaţă sîngele în vine. De îndată ce fu în stare — deoarece fusese cuprinsă de o teamă grozavă de a se mişca — se duse repede în odaia ei şi se încuie acolo. Chiar închisă acolo, singură cu cîinele ei, ea fu cuprinsă de un simţămînt de groază ca şi cînd, din apropiere, ar fi pîndit-o cine ştie ce primejdie.

Această teamă o urmări în visurile ei şi-i strică toată noaptea. Cînd se sculă dimineaţa, neînviorată şi cu amintirea apăsătoare a nenorocitelor întîmplări casnice din ajun, o căută iarăşi pe Edith prin toate încăperile ei şi mai făcu acelaşi lucru de cîteva ori, în tot cursul dimineţii. Dar Edith rămase în încăperile ei şi ea nu putu să o vadă. Aflînd însă că cina cu oaspeţi care fusese pusă la cale a fost amînată, Florence socoti că probabil Edith va ieşi seara cu prilejul de care vorbise şi, ca urmare, se hotărî să încerce să o întîlnească, în preajma scării, cînd va fi să plece.

Cînd se făcu seară, ea auzi din camera în care pîndea plecarea lui Edith, un pas pe scară, pe care îl socoti că ar fi al ei. Ieşind repede din odaie şi repezindu-se în sus, Florence o întîlni coborînd singură.

Care nu fu spaima şi mirarea lui Florence, cînd, la vederea ei, cu faţa plină de lacrimi şi cu braţele întinse, Edith se dădu înapoi şi scoase un ţipăt!

— Nu te apropia de mine! strigă ea. Dă-te în lături! Lasă-mă să trec!

— Mamă, spuse Florence.

— Nu-mi mai spune mamă! Nu-mi mai vorbi! Nu te mai uita la mine — Florence! — Se trase înapoi cînd Florence făcu un pas spre ea — nu mă atinge!

Florence rămase ca trăsnită, privind la faţa rătăcită şi la ochii holbaţi, şi-şi dădu seama, ca într-un vis că Edith îşi acoperise faţa cu amîndouă mîinile, tremura toată şi, dîndu-se la perete, se strecură pe lîngă ea ca un animal sălbatic, făcu apoi o săritură şi dispăru fugind.

Florence căzu leşinată pe scară şi fu găsită acolo de doamna Pipchin, după cît îşi putu aminti. Nu-şi dădu seama de nimic pînă ce se văzu culcată pe patul ei, cu doamna Pipchin şi cîţiva dintre servitori în jurul ei.

— Unde e mama? fu cea dintîi întrebare.

— Cinează în oraş, spuse doamna Pipchin.

— Şi tata?

— Domnul Dombey este în camera dumisale, domnişoară Dombey — spuse doamna Pipchin — şi cel mai bun lucru pe care-l poţi face e să te dezbraci şi să te vîri numaidecît în pat. Asta era leacul acestei femei înţelepte, pentru toate suferinţele, mai ales pentru proastă dispoziţie sau insomnie, prilejuri cu care multe victime de la castelul Brighton, fuseseră vîrîte în pat la ora zece dimineaţa.

Fără a făgădui ascultare, dar dorind să aibă cît mai multă linişte, Florence căută să scape cît putu mai repede de sfaturile doamnei Pipchin şi ale asistenţilor ei. Rămasă singură, se gîndi la cele întîmplate pe scară, mai întîi ca şi cînd n-ar fi fost aievea, apoi cu lacrimi în ochi şi la urmă cu o spaimă grozavă şi de nedescris, ca aceea pe care o simţise în noaptea trecută.

Se hotărî să nu se culce pînă ce Edith nu se va fi înapoiat şi, dacă ar putea să-i vorbească, cel puţin să fie sigură că a ajuns cu bine acasă. Nu-şi dădea

seama ce amenințare nelămurită și învăluită în umbră o împingea la această hotărîre și nici nu îndrăznea să se întrebe. Ea știa doar că pînă ce Edith nu se va fi întors acasă, nu se va liniști nici capul care o durea, nici inima care zvîcnea.

Seara trecu în noapte; se făcu miez de noapte și Edith nu venise.

Florence nu fu în stare, nici să citească, nici să se odihnească o clipă măcar. Umbla încoace și încolo prin odaie, deschidea ușa spre scară, se uita pe fereastră afară în noapte, trăgea cu urechea la vîntul care sufla și la ploaia care cădea, se așeza în fața căminului, privind la jocul flăcărilor, se scula și privea la lună cum zbura, asemenea unei corăbii bătută de furtună, pe o mare de nori.

Toți ai casei se culcaseră, afară de două cameriste care așteptau jos pe scară, întoarcerea stăpînei lor.

Se făcu ceasul unu. Caleștile care huruiau în depărtare, se îndreptau în altă parte, sau se opreau scurt, sau treceau mai departe. Tăcerea se făcea din ce în ce mai adîncă și din ce în ce mai rar era întreruptă de cîte un zgomot afară doar de cel al vîntului sau al ploii. Se făcu ceasul două. Nici urmă de Edith!

Și mai tulburată, Florence pășea prin odaie și prin galerie, privind afară în noapte, prin ploaia care bătea în geamuri și printre lacrimile ce-i curgeau; privea apoi la goana norilor pe cer atît de deosebită de liniștea de pe pămînt, și totuși atît de calmă și de singuratică. Se făcu ceasul trei. Fiecare pîrîitură a focului era un prilej de spaimă pentru ea. Și Edith tot nu venea.

Din ce în ce mai tulburată, Florence pășea prin odaie și prin galerie, privind afară la lună, asemănînd-o iarăși cu o fugară palidă, gonind mereu și căutînd să-și ascundă fața vinovată. Bătu ceasul patru! Cinci! Și Edith tot nu venea!

Dar acum simți o oarecare neliniște în casă și Florence constată că doamna Pipchin, care fusese deșteptată de una din femeile care vegheaseră în aștep-

tarea lui Edith, se sculase şi se dusese jos în camera tatălui. Furişîndu-se în jos pe scară şi urmărind cele ce se întîmplau, Florence îl văzu pe tatăl ei ieşind îmbrăcat în halat şi tresărind cînd i se spuse că soţia sa nu se înapoiase acasă. El trimise pe un om la grajduri să cerceteze dacă vizitiul era acolo şi, pe cînd omul se îndrepta într-acolo, se îmbrăcă cu mare grabă.

Omul se înapoie foarte repede, aducîndu-l pe vizitiu cu el. Acesta spuse că era de mult acasă şi că se culcase încă de la ceasul zece. O dusese pe stăpîna sa la vechea locuinţă din Brook Street, unde o aştepta domnul Carker...

Florence rămase nemişcată în locul de unde privise la el cînd scoborîse scara. Tremură şi acum cum tremurase atunci şi abia avu putere să se ţină pe picioare şi să urmărească cele ce se întîmplau.

...care îi spusese — urmă vizitiul — că doamna nu mai avea nevoie de trăsură pentru a se înapoia acasă şi îi poruncise să plece.

Ea văzu cum tatăl ei îngălbeni şi-l auzi întrebînd cu un glas grăbit şi tremurător de camerista doamnei Dombey. Toată casa era în picioare, cînd camerista se înfăţişă, palidă şi ea şi vorbind fără şir.

Spuse că o îmbrăcase pe stăpîna ei mai devreme — cu două ceasuri înainte de a ieşi — şi aceasta îi spusese, ca de altfel adeseori, că nu mai avea nevoie de ea în seara aceea. Ea venea acum chiar din odaia stăpînei ei, dar...

— Dar ce? Ce era acolo? îl auzi Florence pe tatăl ei, întrebînd ca un nebun.

— Camera de toaletă era încuiată şi cheia nu era acolo.

Tatăl ei luă o lumînare aprinsă, care fusese aşezată de cineva pe podea şi uitată acolo, şi se repezi în sus pe scară, cu atîta furie, încît Florence înspăimîntată cum era, de-abia avu timp să se ferească din drumul lui. Îl auzi lovind în uşă, pe cînd ea, cu braţele întinse, cu părul despletit şi cu faţa îngrozită, fugi înapoi spre camera ei.

Cînd uşa cedă şi el se năpusti în odaie, ce-i văzură ochii ? Nimeni nu o ştiu. Dar pe jos, aruncate unele peste altele, erau toate podoabele scumpe pe care le primise de cînd îi devenise soţie — toate rochiile pe care le purtase şi tot ce-i aparţinuse. Aceasta era odaia în care el văzuse faţa ei reflectată de oglindă şi privind la el cu dispreţ. Aceasta era odaia în care el se întrebase, cu mirare, cum o să arate oare toate aceste lucruri cînd le va vedea din nou.

Pe cînd le înghesuia la loc în sertare şi le încuia, cu mişcări furioase, el văzu pe masă nişte hîrtii. Era contractul lor de căsătorie şi o scrisoare. Citind-o, îşi dădu seama că ea îl părăsise. Înţelese că era dezonorat. Înţelese că ea fugise în ruşinoasa zi a aniversării căsătoriei lor, cu bărbatul de care el se folosise pentru a o umili. Se năpusti afară din odaie şi afară din casă, cu gîndul nebun de a o mai găsi în locul unde fusese dusă şi de a zdrobi cu propria-i mînă orice urmă de frumuseţe de pe faţa aceea triumfătoare.

Florence, fără a-şi da seama de ceea ce face, îşi luă în acest timp un şal şi o bonetă şi, ca într-un vis, vru să cutreiere străzile, pînă o va găsi pe Edith, pentru ca apoi, îmbrăţişînd-o, să o salveze şi să o readucă acasă. Cînd însă scoborî în grabă scările şi văzu cum servitorii speriaţi, alergau în sus şi în jos cu lumînări în mînă, şoptind între ei şi dîndu-se la o parte din calea tatălui ei, cînd îl întîlniră în goana lui spre uşa casei, ea se dezmeteci şi-şi dădu seama de neputinţa ei. Ascunzîndu-se în una din odăile amenajate cu atîta lux, pentru ca în cele din urmă să se ajungă *aici,* simţi cum inima i se frînge de durere.

Compătimirea pentru tatăl ei fu cel dintîi simţămînt pe care-l desluşi în ea, pentru a ţine piept durerii ce o năpădise. Firea ei statornică o făcu să se îndrepte spre el, în nenorocirea lui, cu atîta căldură şi credinţă, ca şi cînd, în zilele lui fericite, el ar fi fost o întrupare a acestor simţiri şi ele, doar cu timpul, ar fi pălit şi s-ar fi întunecat. Cu toate că ea nu-şi

dădea seama de toată grozăvia nenorocirii lui, decît prin ceea ce spaima ei nedesluşită o lăsa să înţeleagă, îl vedea ca pe un om nedreptăţit şi părăsit, iar dragostea ei însetată o mîna iarăşi către el.

Nu fu plecat mult timp, căci Florence era încă în odaia aceea mare, plîngînd şi frămîntîndu-se cu aceste gînduri, cînd îl auzi venind. El porunci servitorilor să-şi vadă de treburile lor obişnuite şi se duse în apartamentele sale, unde păşi atît de apăsat, încît ea îi putu auzi paşii, pe cînd se plimba fără încetare în sus şi în jos.

Cedînd la îndemnul dragostei ei, atît de sfioasă în toate celelalte împrejurări, dar îndrăzneaţă în devotamentul pentru el, acum cînd îl ştia nenorocit şi, neînfricoşată de atitudinea lui respingătoare din trecut, Florence, îmbrăcată aşa cum era, fugi în jos pe scări. Cînd tocmai punea piciorul ei uşor în hol, el ieşea din odaia lui. Se repezi spre el, cu braţele deschise şi strigînd: „Vai, tată, dragă tată!" ca şi cînd ar fi vrut să-l îmbrăţişeze.

Şi aşa ar fi făcut. Dar, în furia lui, el ridică braţul său nemilos şi o lovi în piept, cu atîta sălbăticie, încît ea fu cît pe-aci să se prăbuşească pe dalele de marmură. Lovind-o, strigă la ea, spunîndu-i ceea ce a fost Edith şi-i porunci să se ducă după ea căci doar fuseseră totdeauna în cîrdăşie.

Florence nu căzu la picioarele lui; nu-şi acoperi faţa cu mîinile tremurînde ca să nu-l mai vadă; nu plînse; nu spuse nici un cuvînt de dojană. Îi aruncă doar o privire şi scoase un strigăt de deznădejde din fundul inimii. Privindu-l, simţi cum el ucisese gîndul duios de care ea se agăţase, în ciuda lui. Văzu cum cruzimea, nepăsarea şi ura copleşiseră şi înăbuşiseră toate celelalte simţăminte. Îşi dădu seama că nu mai avea tată pe lumea asta şi plecă din casă, fugind... o biată orfană!

Fugi din casă. O clipă şi mîna ei fu pe clanţă, un strigăt i se ivi pe buze — faţa lui mai era încă acolo, părînd mai palidă în lumina galbenă a lumînărilor ce

se topeau şi în lumina zilei care se strecura pe deasupra uşii. Încă o clipă doar şi întunericul din casa închisă peste tot (uitaseră să deschidă ferestrele, cu toate că era de mult ziuă) făcu loc luminii şi libertăţii neaşteptate ale dimineţii şi Florence, cu capul plecat, pentru a-şi ascunde plînsul, se află în stradă.

CAPITOLUL XLVIII

Fuga lui Florence

În rătăcirea pricinuită de durere, ruşine şi frică, biata fată deznădăjduită alergă, bătută de soarele unei dimineţi luminoase, care i se părea a fi mai curînd o noapte întunecoasă de iarnă. Frîngîndu-şi mîinile şi plîngînd amarnic, fără a mai simţi altceva decît rana adîncă din pieptul ei, zăpăcită de pierderea a tot ce iubise, rămasă ca singur supravieţuitor al unui vas scufundat, pe un ţărm părăsit, ea fugea, fără nici un gînd, fără nici o nădejde, fără nici un ţel, afară de acela de a fugi undeva... oriunde!

Nici privelişte veselă a lungii străzi, nici casele strălucind în lumina dimineţii, nici vederea cerului albastru şi a norilor plutind uşor, nici prospeţimea înviorătoare a zilei atît de trandafirii şi atît de glorioase de biruinţa ei asupra nopţii, nu găsiră răsunet în inima ei atît de crunt lovită. Doar să plece undeva — oriunde — numai să-şi ascundă faţa! Undeva — oriunde — să găsească un adăpost, ca să nu mai vadă niciodată locul din care fugise.

Dar pe stradă oamenii umblau încoace şi încolo; prăvăliile se deschideau şi servitorii ieşeau în uşile caselor; peste tot ciocnirile şi zgomotele luptei pentru viaţa de toate zilele! Florence întîlni feţe mirate şi pline de curiozitate la cei ce treceau repede pe lîngă ea; văzu pe caldarîm umbre lungi întorcîndu-se după

ea şi auzi glasuri ce-i erau străine, întrebînd-o încotro se duce şi ce se întîmplase cu ea. Deşi la început fu speriată şi alergă tot mai repede, această privelişte o ajută oarecum să-şi revină, amintindu-i că e nevoie de mai multă stăpînire de sine.

Unde să se ducă? Tot undeva, tot oriunde! Tot mereu înainte! Dar unde? Îşi reamintea cealaltă întîmplare, cînd se pierduse în imensitatea Londrei — deşi atunci nu se simţea atît de pierdută ca acum — şi porni pe acelaşi drum ca atunci. Spre casa unchiului lui Walter.

Stăpînindu-şi plînsul, ştergîndu-şi ochii umflaţi şi căznindu-se să-şi liniştească tulburarea pentru a nu atrage privirile trecătorilor, Florence căută să meargă, pe cît putea, prin străzi mai liniştite. Se mai liniştise şi ea, cînd o umbră mică ce-i era bine cunoscută, trecu pe caldarîmul însorit ca o săgeată, se opri scurt, se învîrti în loc, se apropie apoi de ea, fugi din nou, sări împrejurul ei şi Diogene, gîfîind şi făcînd să răsune strada de lătratul lui voios, fu la picioarele ei.

— Oh, Di, oh dragă Di! Ce credincios şi devotat eşti tu! Cum ai venit pînă aici? Cum am putut eu să te părăsesc Di, pe tine, care niciodată nu m-ai părăsit!

Florence se lăsă jos pe trotuar şi puse capul lui zbîrlit, bătrîn, drăgăstos şi nebunatic pe pieptul ei; apoi se ridicară amîndoi şi, împreună, o porniră înainte. Di, în salturi nebuneşti, încerca să-şi sărute în fugă stăpîna, se rostogolea şi apoi, fără să-i pese, se ridica iarăşi şi se repezea la dulăii pe care-i întîlnea, cu o sfidare jucăuşă faţă de propria lui speţă, băgîndu-i în sperieţi şi atingîndu-le cu botul pe tinerele jupînese care curăţau scările de intrare ale caselor. În mijlocul tuturor acestor nebunii, se oprea mereu ca să se uite înapoi la Florence şi lătră pînă ce toţi cîinii ce-l putură auzi începură să latre şi toţi cîinii ce putură ieşi din curţi şi case, ieşiră să privească la el.

Cu acest ultim tovarăş ce-i mai rămăsese, Florence se grăbi spre City. Trecuseră primele ceasuri ale di-

minetii şi soarele era sus. Zgomotul străzii sporise, trecătorii erau din ce în ce mai numeroşi şi prăvăliile tot mai cercetate. Florence fu luată de curentul de viaţă care tot înainta, trecînd nepăsător pe lîngă închisori, biserici şi piete, pe lîngă bogăţie şi sărăcie, pe lîngă bune şi rele, asemănător marelui fluviu care, deşteptat din visul ce visa în mijlocul păpurişului, sălciilor şi muşchiului verde, se rostogolea alături tulbure şi neliniştit, printre înfăptuirile şi grijile omeneşti, pentru a se arunca în adînca mare.

In sfîrşit se putu zări cartierul micului Aspirant de marină. Cînd se apropiară, însuşi micul Aspirant apăru la postul său, preocupat ca întotdeauna, cu cercetarea cerului. Cînd se apropiară şi mai mult, văzu uşa deschisă, îmbiind-o să intre. Florence, care, apropiindu-se de sfîrşitul călătoriei ei, grăbise pasul, trecu în fugă strada (urmată îndeaproape de Diogene, pe care zarva prin care trecuse îl zăpăcise) şi intră alergînd în prăvălie, prăbuşindu-se pe pragul salonaşului, care îi era atît de bine cunoscut.

Căpitanul, cu pălăria de muşama pe cap, sta aplecat asupra focului, pregătindu-şi cacaua de dimineaţă, cu acel fleac elegant de ceasornic aşezat pe prichiciul căminului pentru a-şi măsura timpul de fierbere. Auzind paşi şi foşnetul unei rochii, căpitanul cu inima zvîcnind, îşi aminti de groaznica doamnă MacStinger şi se întoarse spre uşă. In clipa aceea Florence îi făcu semn cu mîna, se clătină şi căzu jos pe podea.

Căpitanul, tot atît de palid ca şi Florence — pînă şi bubele de pe faţă i se albiseră — o ridică ca pe un copil şi o culcă pe aceeaşi veche canapea, pe care ea mai aţipise cu ani în urmă.

— E Desfătarea Inimii — spuse căpitanul, privind atent la faţa ei — e dulcea făptură care a crescut şi s-a făcut femeie!

Căpitanul Cuttle avea atîta respect şi atîta evlavie pentru ea, în noua ei înfăţişare, încît pentru nimic în lume nu ar fi luat-o în braţe, în timp ce era leşinată.

— Desfătarea Inimii mele! rosti căpitanul, îndepărtîndu-se puţin de ea şi avînd zugrăvită pe faţă cea mai adîncă îngrijorare şi simpatie. Dacă-i poţi face un semn lui Ned Cuttle, fie chiar numai cu un deget, fă-l!

Dar Florence nu se mişcă.

— Desfătarea Inimii mele! strigă căpitanul tremurînd. De dragul lui Wal'r cel înecat în fundul mării, întoarce-te şi fă-mi un semn, dacă eşti cît de puţin în stare s-o faci!

Văzînd că rămîne nesimţitoare şi la această rugăminte atît de fierbinte, luă de pe măsuţă un vas cu apă rece şi o stropi pe faţă. Apoi, îndreptăţit de nevoia de neînlăturat, căpitanul cu mîna lui mare, îi scoase cu nemaipomenită drăgălăşenie boneta, îi umezi buzele şi fruntea, îi netezi părul, îi acoperi picioarele cu haina lui pe care o scoase de pe el, îi bătu uşor mîna — atît de mică faţă de a lui, încît se minună cînd o atinse — şi, văzînd că îi tremură pleoapele şi că buzele încep să i se mişte, folosi aceste mijloace înviorătoare cu şi mai multă hotărîre.

— Curaj! spuse căpitanul. Curaj! Ţin-te bine, drăguţo, ţin-te bine! Aşa, vezi! Acum ţi-e mai bine. Şi-a luat cursul şi-l ţine bine! Ţine-l tot aşa! Bea o picătură din asta, spuse căpitanul. Aşa, vezi! Cum te simţi acum? Nu te simţi mai bine?

Cînd ea începu să-şi vină în fire, căpitanul Cuttle, socotind, în chip destul de nepotrivit că între un ceasornic şi o consultaţie medicală e o strînsă legătură, luă ceasul de pe prichiciul căminului şi, ţinîndu-l de cîrlig, luă mîna lui Florence într-a sa, uitîndu-se cu multă luare aminte cînd la ceas cînd la mînă, parcă ar fi aşteptat ca ceasul să-i vină în ajutor.

— Cum te simţi, drăguţo? întrebă căpitanul. Te simţi mai bine acum? Cred, băiete, că i-ai făcut bine, spuse căpitanul încet şi aruncînd o privire recunoscătoare ceasornicului. Întoarce-te înapoi doar cu o jumătate de ceas în fiecare dimineaţă şi cu un sfert de ceas înspre după-amiază şi ai să fii un ceasornic pe

care puţine ceasornice îl pot ajunge, dar nici unul nu-l poate întrece. Cum te mai simţi acum, micuţă doamnă?

— Căpitane Cuttle, dumneata eşti? strigă Florence ridicîndu-se puţin.

— Da, da, micuţă doamnă, spuse căpitanul, hotărînd în grabă în mintea lui că aceasta era forma cea mai cuviincioasă de a i se adresa, fiind cea mai curtenitoare pe care şi-o putea închipui.

— E aici unchiul lui Walter? întrebă Florence.

— Aici, drăguţo?! răspunse căpitanul. N-a fost aici de multă vreme. N-am mai auzit nimic de el, de cînd a fugit după bietul Wal'r! Dar — spuse căpitanul, venind cu un citat — deşi din ochi pierdut, în amintire ţinut! Trăiască Anglia, căminul nostru şi femeile frumoase!

— Locuieşti acum aici? întrebă Florence.

— Da, micuţă doamnă, răspunse căpitanul.

— Vai, căpitane Cuttle! rosti Florence plîngînd, împreunîndu-şi mîinile şi vorbind cu înfierbîntare. Scapă-mă! Ţine-mă aici! Să nu ştie nimeni unde sînt! Ţi-oi spune, cînd oi putea, încetul cu încetul, tot ce s-a întîmplat. Nu am pe nimeni pe lume la care să mă duc; nu mă da afară!

— Să te dau afară pe *dumneata,* micuţă doamnă! strigă căpitanul. Pe dumneata, Desfătarea Inimii mele? Stai un pic, să astupăm ochiurile astea de lumină şi să întoarcem de două ori cheia în broasca uşii.

Spunînd aceste cuvinte, căpitanul, folosind cu cea mai mare îndemînare singura lui mînă şi cîrligul, se duse afară cu oblonul uşii, îl aşeză la locul lui, îl întări bine şi încuie uşa.

Cînd se întoarse lîngă Florence, ea îi luă mîna şi i-o sărută. Deznădejdea vădită ce se întruchipă în acest gest, cererea de ajutor ce o înfăţişă, încrederea ce dovedea, tristeţea de nespus a feţei ei, durerea sufletească adîncă care o măcinase şi o mai măcina încă, apoi faptul că el îi cunoştea povestea trecutului şi, nu

mai puţin, înfăţişarea ei de fiinţă părăsită, obosită şi lipsită de ocrotire, toate acestea împreună dădură năvală peste bunul căpitan şi îl copleşiră cu un simţămînt de milă şi de duioşie.

— Micuţă doamnă — spuse căpitanul, frecîndu-şi podul nasului, pînă-l făcu să strălucească de parcă ar fi fost aramă poleită — nu mai spune nici o vorbă lui Ed'ard Cuttle, pînă va veni vremea să te simţi iar bine, ceea ce n-o să fie nici azi, nici mîine. Cît priveşte ca să te părăsesc sau să spun cuiva unde te afli, asta zău, cu ajutorul lui Dumnezeu, zău, n-o s-o fac — cum spune la catehism — înseamnă-ţi-o!

Astea toate, cu trimiteri cu tot, le spuse căpitanul într-o suflare şi cu multă solemnitate, scoţîndu-şi la fiecare „Zău" pălăria şi punînd-o iar apoi pe cap.

Singurul lucru pe care Florence putu să-l facă pentru a-i mulţumi şi pentru a-i arăta că are încredere în el — şi pe care-l şi făcu — fu să-şi rezeme capul de umărul lui cinstit şi să-şi încolăcească braţele pe după gîtul lui, agăţîndu-se astfel de fiinţa lui, agăţîndu-se astfel de fiinţa lui aspră ca de ultimul refugiu pentru inima ei sîngerîndă. Ar fi îngenuncheat chiar în faţa lui ca să-l binecuvînteze, dacă el nu i-ar fi ghicit gîndul, şi n-ar fi ţinut-o în sus, ca un om dintr-o bucată ce era.

— Binişor! spuse căpitanul. Binişor! Prea eşti slăbită ca să stai în picioare, vezi, drăguţo. Trebuie să te culci iar, haide, haide! Să-l fi văzut pe căpitan ridicînd-o, aşezînd-o pe sofa şi acoperind-o cu haina lui, ar fi preţuit cît o sută de spectacole. Şi acum — spuse căpitanul — trebuie să mănînci ceva, micuţă doamnă, şi o să-i dăm şi cîinelui ceva. Şi după aia o să te urci sus, în camera bătrînului Sol Gills, şi o să dormi acolo ca un îngeraş.

Căpitanul Cuttle îl mîngîie pe Diogene, cînd aminti de el şi Diogene întîmpină şi el prietenos acest îndemn. Pe cînd era ospătat, Diogene sta la îndoială dacă să se repeadă la căpitan sau să-l întîmpine cu prietenie. Această nedumerire şi-o arăta, aci dînd din

coadă, aci arătîndu-şi colţii şi mîrîind. Dar îndoielile i se risipiră repede. Era limpede că îl socoti pe căpitan ca pe omul cel mai prietenos şi ca pe unul a cărui cunoştinţă putea să facă cinste unui cîine. Ca o dovadă evidentă a convingerilor sale, Diogene se ţinu după căpitan, în timp ce acesta pregătea ceaiul şi pîinea prăjită şi se arătă foarte interesat de treburile gospodăreşti. Dar în zadar bunul căpitan făcu atari pregătiri, pentru că Florence, cu toată bunăvoinţa ce arăta de a le face cinste, nu putu să se atingă de nimic şi nu fu în stare decît să plîngă mereu şi mereu.

— Bine, bine — spuse compătimitorul căpitan — după ce te vei fi odihnit puţin, Desfătarea Inimii mele, o să fii mai tare. Acum, băiete, îţi servesc şi porţia ta — asta către Diogene — şi s-o păzeşti colo sus, pe stăpîna ta.

Diogene, însă, deşi îi lăsa gura apă şi ochii îi sticleau privind la mîncarea ce-i fusese pregătită, în loc să se repeadă lacom la ea, cînd îi fu pusă dinainte, ciuli urechile, se repezi la uşa prăvăliei şi acolo începu să latre furios, vîrîndu-şi botul sub uşă ca şi cum ar fi vrut să-şi croiască drum în afară.

— S-ar putea oare să fie cineva acolo ? întrebă Florence speriată.

— Nu, micuţă doamnă, răspunse căpitanul. Cine ar putea fi acolo, fără să facă zgomot ? Fii liniştită, drăguţo. E doar lumea care trece.

Cu toate astea Diogene lătra şi tot lătra într-una, zgîria mereu sub uşă, cu o furie încăpăţînată şi, ori de cîte ori se oprea ca să asculte, părea că iar îi venea în minte o nouă bănuială, fiindcă tot stăruia să zgîrie şi să latre, fără întrerupere. Chiar cînd se îndura să se întoarcă la mîncarea lui, se apropia încet şi cu un aer de îndoială, pentru a o zbughi iar la uşă cu o furie reînnoită, fără a se atinge de mîncare.

— Dacă o fi cineva care ascultă şi pîndeşte ? şopti Florence. Cineva care m-a văzut venind — care poate m-a urmărit ?

— Nu o fi cumva tînăra femeie, micuță doamnă, ce zici? întrebă căpitanul, căruia îi venise dintr-o dată această idee luminoasă.

— Suzana? spuse Florence dînd din cap. Oh, nu! Suzana a plecat de mult de la mine.

— Doar n-o fi dezertat? se miră căpitanul. Nu-mi vine să cred că femeia aia tînără a fugit, drăguțo!

— Vai nu, nu, nu — spuse Florence plîngînd — e una din inimile cele mai credincioase din lume!

Căpitanului i se luă o piatră de pe suflet și el își arătă mulțumirea, scoțîndu-și pălăria de mușama și ștergîndu-și sudoarea pe tot capul, cu batista făcută ghemotoc. Apoi spuse de mai multe ori, cu nesfîrșită mulțumire și cu o față plină de încîntare, că știe el că așa ceva nu se putea întîmpla.

— Acum, frate, ești liniștit, așa-i? i se adresă căpitanul lui Diogene. Nu a fost nimeni, micuță doamnă, slavă Domnului.

Diogene nu prea era sigur de asta. Din cînd în cînd ușa tot îl mai ademenea și se ducea spre ea să adulmece, mîrîind și nefiind în stare să-și uite bănuiala. Această întîmplare, împreună cu oboseala și slăbiciunea lui Florence, pe care căpitanul le observase, îl hotărîră să pregătească odaia lui Sol Gills pentru ca ea să se poată retrage numaidecît acolo. Ca urmare, se repezi pînă sus și făcu acolo cea mai bună rînduială pe cît îl ajutară imaginația și bunele intenții.

Poate era și așa curățenie și căpitanul, fiind un om ordonat și obișnuit să rînduiască lucrurile ca pe corabie, transformă patul într-o cușetă, acoperindu-l cu o cuvertură albă, curată. Apoi, printr-un mijloc tot atît de iscusit, transformă măsuța de toaletă într-un soi de altar pe care așeză cele două linguriță de argint, un vas pentru flori, un telescop, vestitul său ceasornic, un pieptene de buzunar și o carte de cîntece, toate la un loc semănînd cu o mică colecție de rarități care da încăperii o înfățișare aleasă. După ce închise obloanele și potrivi bucățile de covor pe podea, căpitanul aruncă

o privire încîntată asupra pregătirilor făcute şi coborî iarăşi în salonaşul din fund, ca s-o aducă pe Florence în iatacul ei.

Nimic nu l-ar fi putut face pe căpitan să creadă că Florence ar fi în stare să urce singură scara. Chiar dacă un asemenea gînd i-ar fi trecut prin cap, ar fi socotit ca o necinstire josnică a ospitalităţii, să o îngăduie. Florence era prea slabă ca să se pună în picină şi căpitanul o luă în braţe, o duse sus, şi o acoperi cu o haină mare de-a lui.

— Doamna mea mică! Să ştii că acum eşti tot atît în siguranţă pe cît ai fi în vîrful catedralei Sf. Paul, cu scara scoasă. Ceea ce-ţi trebuie, înainte de toate, e să tragi un somn bun şi o să fii apoi înviorată de balsamul ăsta liniştitor aplicat cugetului dumitale rănit! Dacă ai nevoie de ceva, Desfătarea Inimii mele, ce se poate găsi în această casă umilă sau chiar în acest oraş, n-ai decît, să-i spui o vorbă lui Ed'ard Cuttle, care stă de veghe la uşa dumitale, şi o să sară în sus de bucurie. Căpitanul încheie sărutînd, cu o curtoazie de bătrîn cavaler rătăcitor, mîna pe care Florence i-o întinse şi ieşi apoi din cameră, în vîrful picioarelor.

Scoborînd în salonaş, căpitanul Cuttle, după o consfătuire grăbită cu sine însuşi, hotărî să deschidă pentru cîteva clipe uşa prăvăliei, pentru ca să se încredinţeze că nu hoinărea nimeni în faţa ei. După ce o deschise, rămase în prag, supraveghind pînă departe şi cercetînd din ochi întreaga stradă, prin ochelarii lui.

— Ce mai faci, căpitane Gills? auzi o voce, chiar lîngă el. Căpitanul privind spre cel care-l strigase, pe cînd cerceta zarea, îşi dădu seama că fusese întîmpinat de domnul Toots.

— Ce mai faci, băiete? întrebă căpitanul.

— Bine, ca să zic, aproape bine, mulţumesc, căpitane Gills, spuse domnul Toots. Ştii că nu mai sînt de loc ce aş dori să fiu şi nici nu mai aştept să fiu vreodată.

Domnul Toots nu se apropia niciodată mai mult decît atita de ceea ce era gîndul de căpetenie al vieţii sale, cînd vorbea cu căpitanul Cuttle, din pricina învoielii dintre ei.

— Căpitane Gills — spuse domnul Toots — aş putea să am plăcerea să-ţi vorbesc ceva; este... este mai curînd ceva particular.

— De, ştii băiete — răspunse căpitanul, îndreptîndu-se spre salonaş — nu sînt, cum s-ar zice, tocmai liber în dimineaţa asta; de aia, dacă ai putea să porneşti cu toate pînzele sus, ţi-aş fi recunoscător.

— Fireşte, căpitane Gills, răspunse domnul Toots, care rareori pricepea ce voia să spună căpitanul. S-o pornesc cu toate pînzele sus... tocmai asta doream şi eu să fac. Fireşte!

— Dacă-i aşa, băiete — răspunse căpitanul — fă-o!

Căpitanul era atît de frămîntat de grozava lui taină — de faptul că domnişoara Dombey se afla sub acoperişul lui, în timp ce nevinovatul şi neştiutorul Toots sta în faţa lui — încît sudoarea îi acoperi fruntea şi-i fu cu neputinţă, în timp ce şi-o ştergea încet, cu pălăria de muşama în mînă, să-şi ia ochii de la faţa domnului Toots. Domnul Toots, care şi el părea să aibă o pricină tainică pentru a fi neliniştit, fu atît de zăpăcit de privirea căpitanului aţintită asupra lui, încît, după ce se uită tăcut cîtva timp în gol şi se tot suci pe scaun, spuse:

— Iartă-mă, căpitane Gills, dar nu vezi, din întîmplare, ceva deosebit în mine?

— Nu, băiatule — răspunse căpitanul — nu văd.

— Fiindcă ştii — spuse domnul Toots chicotind — eu simt că mă sleiesc. Nu te feri să mi-o spui. Eu, eu, aş vrea să mi-o spui! Burgess şi Co. mi-au şi schimbat măsura. In aşa hal de slăbiciune am ajuns! Pentru mine... să ştii... că e o plăcere. Sînt... zău sînt... bucuros de asta. Aş vrea, zău aş vrea mai bine să se sfîrşească cu mine, dacă s-ar putea. Ştii, nu sînt decît o brută care paşte pe suprafaţa pămîntului, căpitane Gills.

Cu cît domnul Toots înainta pe această cale, cu atît căpitanul era mai copleşit de propria sa taină şi holba ochii la el. Din pricina neliniştii lui şi din dorinţa de a scăpa de domnul Toots, căpitanul ajunse într-o stare atît de ciudată, încît, dacă ar fi vorbit cu o stafie n-ar fi putut arăta mai tulburat.

— Dar ce voiam să-ţi spun, căpitane Gills, urmă domnul Toots. S-a întîmplat să fiu pe drumul ăsta, devreme, azi-dimineaţă — să-ţi spun drept, veneam să iau o gustare cu dumneata. Cît despre somn, ştii, acum nu mai dorm de loc. Parcă aş fi paznic de noapte, afară doar că nu primesc leafă şi că paznicul de noapte nu e frămîntat de gînduri ca mine.

— Dă-i înainte, băiete, spuse căpitanul, pentru a-l îndemna să sfîrşească mai curînd.

— Fireşte, căpitane Gills, spuse Toots. Adevărat. Întîmplîndu-se, azi-dimineaţă devreme, să trec pe aici — acum un ceas sau cam aşa ceva, şi găsind uşa închisă...

— Ce, frate, dumneata aşteptai la uşă ? întrebă căpitanul.

— Ba de loc căpitane Gills, răspunse domnul Toots. Nu m-am oprit nici o clipă. Credeam că ai ieşit. Dar cineva mi-a spus, dar, pentru că veni vorba, nu cumva ţii un cîine în casă ? Nu cumva, căpitane Gills ?

Căpitanul dădu din cap, ca să arate că nu.

— Sigur, sigur... tocmai aşa îmi spuneam şi eu, spuse domnul Toots. Ştiam eu că nu ţii nici un cîine. Dar ştii că e un cîine în legătruă cu... dar, iartă-mă ; ăsta e tărîm interzis.

Căpitanul holbă ochii la domnul Toots părînd să se umfle de două ori cît era şi iarăşi se iviră picăturile de sudoare pe frunte, cînd se gîndi că i s-ar putea năzări lui Diogene să coboare ca să le ţină de urît în salonaş.

— Cineva spunea — urmă domnul Toots — că a auzit lătrînd în prăvălie, ceea ce eu ştiu bine că nu se poate şi i-am şi spus-o. Dar el era atît de sigur ca şi cum ar fi văzut ciinele.

— Cine e ăla, băiatule? întrebă căpitanul iscoditor.

— Ce să spun, căpitane Gills, asta este, spuse domnul Toots cu o neliniște sporită în purtarea sa. Nu e de mine să spun ce s-a întîmplat sau ce nu... s-o fi întîmplat. Zău! Nu știu nimic. Mă văd doar amestecat în tot felul de treburi pe care nu le prea pricep și mi se pare că în capul meu s-a cam slăbit... pe scurt s-a slăbit un șurub.

Căpitanul clătină propriul său cap în semn de aprobare.

— Dar acel cineva a spus, pe cînd ne îndepărtam — urmă domnul Toods — că dumneata ai ști ce s-ar putea să se întîmple în împrejurările date, a spus, s-ar putea cu multă tărie, și că dacă ți s-ar cere să te pregătești, fără îndoială ai veni pregătit.

— Cineva, băiete! repetă căpitanul.

— Nu știu cine e, zău că nu știu căpitane Gills — răspunse domnul Toots — habar n-am. Dar cînd am sosit la ușă, l-am găsit așteptînd acolo și el m-a întrebat dacă am să mă întorc iar pe aici, și cînd i-am spus că da, m-a întrebat dacă te cunosc și eu i-am spus că da, că am avut plăcerea să te cunosc — că dumneata mi-ai prilejuit plăcerea cunoștinței dumitale; după oarecare stăruință a mea a spus și el că dacă e așa, să-ți spun dumitale ce i-am spus și lui despre împrejurările date și că să vii pregătit și că îndată ce te voi vedea, să-ți cer să te duci pînă după colț, chiar numai pentru un minut, la domnul Brogley, samsarul, pentru niște treburi foarte importante. Acum să vezi, părerea mea e, căpitane Gills, că, ori ce-o fi, sînt sigur că e foarte important și dacă ai vrea să te duci chiar acum pînă după colț, eu te aștept aici pînă te întorci.

Căpitanul, mînat pe de o parte de frica de a face vreun rău lui Florence, dacă nu se ducea, și pe de altă parte reținut de teama de a lăsa pe domnul Toots stăpîn pe întreaga casă, cu putința de a descoperi taina, își ieșise probabil din minți, ceea ce nu scăpă

neobservat nici chiar domnului Toots. Dar tînărul gentleman, socotind că prietenul său, om al mării, e doar în febra pregătirii pentru întrevederea ce trebuia să aibă, era pe deplin mulţumit şi nu se putu opri de a chicoti.

Pînă la urmă, căpitanul se hotărî ca dintre două rele să aleagă pe cel mai mic şi să alerge după colţ la Brogley, samsarul, încuind mai întîi, în chipul cel mai prevăzător uşa care da spre partea de sus a casei şi băgînd cheia în buzunar.

— Dacă-i aşa — spuse căpitanul către domnul Toots, nu fără un pic de ruşine şi cu oarecare ezitare — mă ierţi că fac asta, frate.

— Căpitane Gills — răspunse Toots — orice faci dumneata, e pentru mine bine făcut.

Căpitanul îi mulţumi călduros şi, făgăduind că se va întoarce în mai puţin de cinci minute, ieşi, în căutarea acelui cineva care însărcinase pe domnul Toots cu acea înştiinţare tainică. Bietul Toots, lăsat singur, se culcă pe sofa, fără să bănuiască cine stătuse culcat acolo cu puţin înainte. Privind în sus la luminator se mărgini să vadă în gînd pe domnişoara Dombey şi nu se mai sinchisi nici de timp nici de loc.

Cu atît mai bine pentru el fiindcă, deşi căpitanul nu lipsi mult timp, lipsi totuşi mai mult decît avusese de gînd. Cînd se întoarse era foarte palid la faţă şi agitat, şi chiar părea că ar fi vărsat lacrimi. Părea că-şi pierduse putinţa de a vorbi şi nici nu şi-o putu recîştiga pînă nu se duse la bufet şi dădu pe gît un păhărel de rom. Apoi răsuflă adînc şi se lăsă pe un scaun cu faţa în mîini.

— Căpitane Gills — spuse Toots prietenos — nădăjduiesc şi chiar sînt încredinţat că nu s-a întîmplat nimic rău?

— Mulţumesc, băiatule, nici un rău — spuse căpitanul — chiar dimpotrivă.

— Pari a fi copleşit de ce ai aflat, căpitane Gills, spuse domnul Toots.

— Ce să spun, băiatule, sînt aiurit, spuse căpitanul. Sînt de-a binelea aiurit.

— N-aş putea şi eu să fac ceva, pentru dumneata, căpitane Gills-? întrebă domnul Toots. Dacă da, pune-mă la treabă.

Căpitanul îşi luă mîna de pe faţă, se uită la el cu vădită milă şi duioşie, îi luă mîna şi i-o strînse cu putere.

— Nu, îţi mulţumesc, spuse căpitanul. Nimic. Dar să ştii că-mi faci un mare hatîr dacă vrei să rămîi cu mine. Socot, frate — strîngîndu-i din nou mîna — că după Wal'r, doar în alt fel, eşti băiatul cel mai bun care a călcat pe pămîntul ăsta.

— Pe cuvîntul meu şi pe cinstea mea, căpitane Gills — răspunse domnul Toots, mîngîind mîna căpitanului, înainte de a o strînge din nou — grozav mă încîntă că ai despre mine o părere atît de bună. Îţi mulţumesc!

— Ţin-te bine şi curaj! spuse căpitanul, bătîndu-l pe spate. Ce! Că doar mai sînt pe lume şi alte fiinţe dulci.

— Nu pentru mine, căpitane Gills, răspunse domnul Toots, foarte serios. Te asigur — nu pentru mine. Simţămintele mele pentru domnişoara Dombey sînt aşa... nici nu pot să-ţi spun cum sînt... că inima mea e ca o insulă pustie, în care trăieşte doar ea. Mă usuc pe zi ce trece şi sînt mîndru de asta. Dacă mi-ai vedea picioarele cînd îmi scot ghetele, ai înţelege ce-i dragostea neîmpărtăşită. Mi s-a prescris să iau coajă de copaci, dar nu vreau să iau nimic fiindcă nici nu-mi trece prin cap să-mi întăresc constituţia — nu vreau cu nici un chip. Dar ăsta-i tărîm interzis. Căpitane Gills, rămîi cu bine!

Căpitanul Cuttle, răspunzînd din toată inima la căldurosul rămas bun al domnului Toots, încuie uşa după el şi, dînd din cap, cu aceeaşi vădită milă şi duioşie cu care îl primise mai înainte, se duse sus să vadă dacă Florence nu avea nevoie de el.

Cînd ajunse sus, căpitanul se schimbă. Îşi şterse ochii cu batista şi-şi lustrui podul nasului cu mîneca, după cum o făcuse dimineaţa, dar faţa lui acum era cu desăvîrşire alta. Puteai să-l socoteşti fericit la culme, dar totodată părea şi trist; era însă în afară de orice îndoială că gravitatea ce se aşternuse pe faţa sa era ceva cu totul nou şi-i înfrumuseţa în aşa măsură trăsăturile, de puteai să crezi că fuseseră supuse unui proces de sublimare.

Bătu cu cîrligul său, de cîteva ori, la uşă, dar, neprimind nici un răspuns, se încumetă întîi să se uite pe furiş înăuntru, apoi să intre. Se hotărî pe urmă să mai facă un pas, poate din pricină că-l văzuse pe Diogene care, întins pe podea, lîngă patul ei, da din coadă şi clipea din ochi spre el, fără să se scoale.

Florence dormea adînc şi gemea în somn. Căpitanul, cu un adînc respect pentru tinereţea, frumuseţea şi durerea ei, îi săltă capul şi potrivi binişor haina ce o acoperea şi care căzuse, apoi întunecă ceva mai mult ferestrele pentru ca ea să mai poată dormi puţin. Se furişă apoi afară şi-şi luă postul de veghe pe scări. Toate astea le făcu cu o mînă grijulie şi păşind uşor, cum nici Florence nu le-ar fi putut face mai bine.

În învălmăşeala acestei lumi, va rămîne mult timp, fără îndoială, nehotărît, ceea ce dovedeşte grăitor bunătatea celui Atotputernic — dacă sînt mai delicate degetele făcute să pipăie cu gingăşie şi simpatie pentru a alina durerea şi tristeţea sau mîna aspră şi grosolană a căpitanului Cuttle pe care, într-o clipă, inima o prefăcea, învăţînd-o, îndrumînd-o şi făcînd-o dulce la pipăit.

Florence dormea pe patul ei, uitînd că nu mai are cămin şi că e orfană, iar căpitanul Cuttle veghea pe scară. Din cînd în cînd un geamăt sau un suspin îl făcea să se apropie de uşă; dar treptat somnul ei deveni mai liniştit şi paza căpitanului nu mai fu tulburată de nimic.

CAPITOLUL XLIX

Aspirantul de marină face o descoperire

Trecu mult timp pînă ce Florence să se deştepte. Ziua răsărise, ziua asfinţise, dar ea, cu nelinişte în trup şi în suflet, tot mai dormea, fără să-şi dea seama că e într-un pat străin, neştiutoare de zgomotul şi de zarva din stradă, ca şi de lumina ce strălucea dincolo de ferestrele umbrite. Dar nici chiar somnul adînc în care căzuse, sfîrşită de oboseală cum era, nu-i putuse aduce uitarea întreagă a celor întîmplate în căminul care pentru ea nu mai exista. Un soi de amintire nelămurită şi tristă, doar aţipită, dar care n-o părăsea niciodată, îi pătrunsese odihna. Era tot timpul în ea o tristeţe surdă, un fel de simţămînt de durere pe jumătate adormit, şi obrajii ei palizi erau uzi de lacrimi, mai des decît ar fi dorit să-i vadă căpitanul, care, din cînd în cînd, îşi băga încet capul prin uşa întredeschisă.

Inspre seară, soarele cobora pe cer, şi, strălucind într-o ceaţă roşiatică, pătrundea cu razele lui printre bolţile şi sculpturile de pe turnurile bisericilor din City, de parcă le-ar fi străpuns cu săgeţi de aur. Departe, dincolo de rîu şi de malurile lui joase, soarele zugrăvea o cărare lucioasă, de foc; afară, pe mare, lumină pînzele corăbiilor şi din cimitire liniştite, privea înspre vîrful colinelor din ţinut, înecînd depărtările într-o purpură şi o strălucire care păreau că fac să se îmbine pămîntul cu cerul într-o revărsare glorioasă de lumină. Atunci abia Florence deschise pleoapele încă grele de somn şi, rămînînd culcată, privi nepăsătoare şi fără a-i recunoaşte, la pereţii din jurul ei; apoi ascultă tot atît de nepăsătoare la zgomotele străzii, se ridică de pe culcuş, privi în gol, cu mirare, în jur, şi-şi reaminti totul.

— Drăguţo — spuse căpitanul, bătînd la uşă — ce mai faci?

— Dragă prietene, dumneata eşti ? strigă Florence, alergînd spre el.

Căpitanul fu atît de mîndru că-l numise astfel şi atît de mulţumit de plăcerea ce străIucise pe faţa ei, cînd îl zărise, încît, drept răspuns şi mulţumire, îşi sărută cîrligul, fără să rostească nici un cuvînt.

— Ce mai faci, giuvaer scump ? întrebă în cele din urmă căpitanul.

— Fără îndoială că am dormit mult de tot, răspunse Florence. Dar oare cînd am venit eu aici ? Ieri ?

— In ziua binecuvîntată de azi, micuţă doamnă, răspunse căpitanul.

— N-a trecut o noapte de atunci ? E încă zi ? întrebă Florence.

— E pe înserate, drăguţa mea, răspunse căpitanul, dînd la o parte perdeaua de la fereastră. Ia te uită.

Florence, îngrijorată şi sfioasă, cu mîna pe braţul căpitanului iar el, cu faţa lui aspră şi cu trupul lui greoi, ocrotind-o grijuliu, stau amîndoi în lumina trandafirie a cerului strălucitor de seară, fără a rosti vreun cuvînt. Căpitanul îşi dă seama că — oricît de căutat ar fi fost felul lui de a da glas simţămintelor sale, dacă ar fi fost nevoit să o facă, ba chiar dacă ar fi făcut-o cum nici cel mai înzestrat orator din lume nu ar fi izbutit s-o facă — în liniştea şi în frumuseţea molcomă a serii era ceva care ajuta inima rănită a lui Florence să se reverse şi că era mai bine să-şi poată da drumul lacrimilor. Aşa că nu rosti nici o vorbă căpitanul Cuttle. Dar cînd îşi simţi braţul strîns mai tare şi cînd simţi capul copilei părăsite rezemîndu-se de el şi culcîndu-se pe mîneca lui albastră, el îl strînse duios cu mîna lui aspră şi o înţelese, după cum şi ea îl înţelese pe el.

— E mai bine acum, drăguţo ? spuse căpitanul. Curaj, curaj ! Mă duc jos să pregătesc ceva pentru cină. Vrei să vii singură jos, drăguţo, pe urmă, sau să vie Ed'ard Cuttle să te ia ?

Cum Florence îl încredinţă că e în stare să coboare singură pe scări, căpitanul, deşi îndoindu-se vădit

dacă ospitalitatea lui ar trebui să îngăduie aşa ceva, o lăsă să facă după voia ei şi se apucă să frigă o pasăre, la focul din salonaş. Ca să poată găti cu mai multă îndemînare, îşi scoase haina, îşi suflecă mînecile şi-şi puse pe cap pălăria de muşama, fără de care nu se apuca niciodată de vreo treabă mai de seamă, care se cuvenea să fie săvîrşită cu îngrijire.

După ce, cu apa proaspătă pe care căpitanul o adusese pentru ea, în timp ce dormise, Florence îşi răcori capul care o durea şi faţa ce-i ardea, se duse la oglindă ca să-şi netezească părul vîlvoi. Atunci văzu — doar o clipă — pentru că îndată se şi acoperi, că pe pieptul ei era urma înnegrită lăsată de lovitura unei mîini pline de mînie.

Văzînd-o, lacrimile i se porniră din nou ; era ruşinată şi totodată speriată, dar nu se deşteptă mînie împotriva lui în ea. Rămasă fără cămin şi fără tată, ea îi iertă totul, fără măcar să se gîndească cum că ar avea nevoie să-l ierte sau că-l şi iertase. Fugea de el în gînd, precum fugise de el aievea şi pentru ea, el era dus şi pierdut. Pentru ea fiinţa lui nu mai exista pe lume !

Florence, biată fată fără experienţă, nu putea încă să întrevadă ce o să facă şi unde o să locuiască. Visa nelămurit să găsească pe undeva, departe, nişte surori mici pe care să le crească, care să fie dăguţe cu ea, de care, sub un nume străin, s-ar putea lega, pe care le-ar putea creşte fericite în căminul lor şi care, apoi, s-ar mărita şi ar fi bune cu bătrîna lor guvernantă. Poate că îi vor încredinţa, cînd timpul va fi sosit, şi educaţia fiicelor lor. Şi se gîndea ce ciudat şi trist va fi cînd, femeie cu părul cărunt, îşi va duce taina în mormînt, iar Florence Dombey va fi uitată de toată lumea. Dar acum totul era pentru ea încă tulbure şi ascuns printre nori. Nu mai ştia acum decît că pe pămînt nu mai are tată şi-şi repeta asta de mai multe ori, ascunsă fiind de toate privirile, afară doar de cele ale Tatălui din Ceruri.

Puţinii bani pe care-i avea se reduceau doar la cîteva guinee. Cu o parte din ei se gîndea să-şi cumpere ceva îmbrăcăminte, căci nu mai avea decît ce era pe ea. Prea era deznădăjduită ca să se gîndească ce repede se vor duce banii şi prea era copilăroasă şi necunoscătoare întru ale lumii, ca să se lase tulburată de asemenea griji, chiar dacă celelalte necazuri ale ei n-ar fi fost atît de mari. Încercă să-şi liniştească cugetul, să-şi oprească lacrimile şi să-şi potolească zbuciumul. Ar fi vrut să izubtească să creadă că ceea ce se întîmplase, se petrecuse doar cu cîteva ceasuri în urmă, iar nu de săptămîni şi luni aşa cum i se părea. În sfîrşit coborî în salonaş, unde o aştepta ocrotitorul ei atît de bun.

Căpitanul întinsese cu multă grijă faţa de masă şi tocmai pregătea într-o tigaie mică un sos de ouă, stropind cu el din cînd în cînd, cu multă grijă, găina, în vreme ce aceasta se învîrtea şi se rumenea la foc. Pe Florence o aşeză, proptită între perne, pe sofaua pe care, pentru ca ea să se simtă mai bine o împinsese într-un colţ unde era mai cald. Apoi, căpitanul, cu multă îndemînare, dădu înainte cu gătitul, pregătind în altă tigaie un sos alb, punînd la fiert o mînă de cartofi într-o a treia tigaie, fără să uite, o clipă măcar, sosul de ouă din cea dintîi şi, rînd pe rînd, fără părtinire, stropi totul şi învîrti într-una peste tot cu o lingură bună la toate. Pe lîngă aceste griji, căpitanul o mai avea şi pe aceea de a nu pierde din ochi o tigaie măruntă în care sfîrîiau şi clocoteau nişte cîrnaţi, făcînd cea mai plăcută muzică. Nu s-a pomenit nicicînd bucătar mai încîntat de cum se arăta căpitanul în toiul şi fierbinţeala îndeletnicirilor sale şi nici nu era cu putinţă să spui care din două, faţa lui sau pălăria de muşama, strălucea mai tare.

Mîncarea fiind în sfîrşit gata, căpitanul Cuttle o aşeză pe farfurii şi o servi cu aceeaşi îndemînare cu care o pregătise. Apoi se îmbrăcă pentru masă, scoţîndu-şi pălăria şi punîndu-şi haina; împinse masa aproape de Florence, lîngă sofa, spuse rugăciunea, îşi

deşurubă cîrligul, înşurubă în loc furculiţa şi începu să facă onorurile mesei.

— Micuţă doamnă — spuse căpitanul — curaj şi încearcă să mănînci ceva. Ţin-te bine! Serveşte-te, drăguţă! E o aripă cu ficat. E sos. Uite cîrnaţi. Şi cartofi! Toate astea i le puse simetric pe o farfurie şi, turnînd peste ele sos cald, cu lingura aceea bună la toate, le puse în faţa oaspetelui drag.

— Tot şirul de saborduri e ridicat, dă-i înainte, micuţă doamnă! spuse căpitanul, îndemnînd-o. Că toate-s în bună rînduială, fetiţo! Încearcă şi ciuguleşte cîte ceva, drăguţă. Fireşte, dacă Wal'r ar fi aici...

— Ah, dacă l-aş avea aici acum, ca pe un frate! strigă Florence.

— Nu te întrista, nu, nu, drăguţo — spuse căpitanul — de dragul meu! Era ca şi cînd ţi-ar fi fost prieten de cînd v-aţi născut, nu-i aşa, drăguţo?

Florence nu găsi cuvinte ca să răspundă. Spuse doar: „Oh, dragă, dragă Paul! Oh, Walter!"

— Pînă şi podeaua pe care păşea ea — murmură căpitanul, privind la faţa ei plecată — era tot atît de preţuită de Walter cum este izvorul cu apă rece de către cerbul însetat! Parcă-l văd, în ziua în care a fost înscris în registrele Dombey, cum vorbea la masă de ea, roşindu-se la faţă, cu modestia lui, de părea un trandafir de curînd înflorit! Ia gîndeşte-te ce ar fi dacă bietul nostru Wal'r ar fi aici, micuţă doamnă — sau dacă ar putea fi — că, vezi bine, s-a înecat, nu-i aşa?

Florence dădu din cap.

— Da, da, s-a înecat — urmă căpitanul, cu blîndeţe — cum spuneam, dacă ar putea fi aici, te-ar ruga, ţi-ar cere chiar, scumpa mea, să ciuguleşti puţintel, să ai niţică grijă de scumpa-ţi sănătate. De aceea ai grijă de sănătate, micuţă doamnă, ca şi cum ar fi de dragul lui Wal'r şi... pune-ţi căpşorul la vînt.

Florence, ca să-i facă pe plac căpitanului, încercă să mănînce ceva. Între timp, căpitanul, care părea că

uitase cu totul de propria lui cină, lăsă jos furculiţa şi cuţitul şi-şi trase scaunul lîngă sofa.

— Wal'r era un băiat bun, nu-i aşa, scumpeteo — întrebă căpitanul, după ce stătuse cîtăva vreme fără să vorbească, cu ochii aţintiţi asupra lui Florence şi frecîndu-şi bărbia — era şi un băiat viteaz şi de nădejde.

Florence încuviinţă, plîngînd.

— Şi s-a înecat, drăguţo, nu-i aşa că s-a înecat? spuse căpitanul cu o voce blîndă.

Florence, iarăşi, nu putu decît să încuviinţeze.

— Era mai mare ca dumneata, micuţă doamnă — urmă căpitanul — dar pe vremuri eraţi împreună ca doi copii, nu-i aşa?

— Da, răspunse Florence.

— Şi Wal'r s-a înecat, spuse căpitanul. Nu-i aşa?

Repetarea acestei întrebări era un ciudat izvor de mîngîiere, dar căpitanului i se părea că este într-adevăr un astfel de izvor, deoarece se tot întorcea mereu la el. Florence, mulţumită că putuse să dea la o parte mîncarea, fără să o fi atins şi că se culcase iar pe sofa, îi dădu căpitanului mîna, dîndu-şi seama că-l dezamăgise, deşi dorise cu tot dinadinsul ca, după toată osteneala lui, să-i fie pe plac. Căpitanul îi luă mîna într-a lui, care tremura şi, ca şi cînd ar fi uitat cu totul de cină şi de lipsa ei de poftă de mîncare, continuă, parcă ar fi rumegat, să mormăie din cînd în cînd, pe un ton de compătimire: „Bietul Wal'r! Vai, vai!... Înecat! Nu-i aşa?" Şi mereu aştepta răspunsul ei, în care se părea că ar fi fost ascuns miezul ciudatelor sale reflecţii.

Găina şi cîrnaţii se răciseră, zeama şi sosurile se sleiseră, pînă ce căpitanul să-şi reamintească cum că sînt pe masă şi să se apuce să mănînce. Apoi, cu ajutorul lui Diogene şi unindu-şi sforţările, puseră degrabă capăt ospăţului. Desfătarea şi mirarea căpitanului în faţa dibăciei cu care gospodări Florence, cînd îi ajută să strîngă masa, să rînduiască salonaşul şi să mături în faţa căminului, nu-şi găsiră sea-

măn decît în înflăcărarea cu care se împotrivise cînd ea începuse să-l ajute. Pînă la urmă, desfătarea şi mirarea lui ajunseră atît de covîrşitoare, încît nu-i mai rămase căpitanului decît să nu mai facă nimic şi să stea doar, cu ochii la ea, ca şi cum ar fi fost o zînă care-ar fi săvîrşit cu gingăşie toate aceste treburi în locul lui. Admiraţia lui, atît de nemărginită, făcu să i se aprindă din nou cercul roşu de pe frunte.

Cînd apoi Florence luă pipa de pe prichiciul căminului, i-o dădu în mînă şi-l rugă să fumeze, bunul căpitan fu atît de uluit de atenţia ei, încît îşi ţinu pipa ca şi cum toată viaţa lui n-ar mai fi ţinut o pipă în mînă. Cînd Florence, căutînd în micul bufet, scoase la iveală o sticlă şi-i pregăti, fără ca el să-i ceară, un pahar de grog pe care i-l puse în faţă, nasul lui stacojiu se îngălbeni de răsfăţat şi onorat ce se simţea. După ce-şi umplu pipa, mulţumit ca într-un vis frumos, Florence i-o aprinse, iar căpitanul nu mai avu puterea nici să se împotrivească, nici s-o împiedice. Apoi Florence, reluîndu-şi locul pe vechea sofa, îl privi cu un zîmbet atît de drăgălaş şi plin de recunoştinţă, cu un zîmbet care arăta atît de limpede că inima ei singuratică ca şi faţa ei se îndreptau spre el, biruind durerea, încît fumul pipei pătrunse în gîtlej, făcîndu-l pe căpitan să tuşească, şi în ochi, făcîndu-l să clipească şi să lăcrimeze.

Felul în care căpitanul încercă s-o facă pe Florence să creadă că izvorul tusei şi al lacrimilor lui s-ar afla ascuns în pipă, felul cum îl căută în fundul ei şi cum negăsindu-l acolo, se prefăcu că îl scoate la iveală, suflînd în pipă, fură grozav de hazlii. Curînd, pipa începînd să tragă mai bine, el căzu în starea de plăcută amorţeală care îi stă atît de bine fumătorului, dar, în acelaşi timp, ţinea ochii aţintiţi asupra lui Florence. Rămase aşa, dînd din cînd în cînd drumul, printre buze, unui mic nor de fum, de parcă la fiecare pufăit i-ar fi ieşit din gură un rotocol, ce ar fi purtat scris pe el „bietul Wal'r ! Da, da !... S-a înecat, nu-i aşa ?“ Apoi se apucă iar să tragă binişor fumul din pipă.

Pe cît de deosebiţi erau ca înfăţişare — căci cu greu s-ar fi putut găsi nepotrivire mai desăvîrşită ca cea dintre Florence, cu frumuseţea şi tinereţea ei gingaşă şi căpitanul Cuttle, cu faţa lui plină de bube, cu trupul lui greoi, bătut de furtuni şi cu vocea lui aspră — pe atît erau de asemănători totuşi în ce priveşte naiva lor ignoranţă a căilor, a nedumeririlor şi a primejdiilor din lume. Nici un copil nu l-ar fi putut întrece pe căpitan în ceea ce privea lipsa lui de experienţă pe orişicare tărîm, afară de cel al vîntului şi al furtunii, ca şi în simplitatea, credulitatea şi devotamentul lui generos. Credinţa, nădejdea şi mila îşi împărţeau între ele întreaga lui fire. Aceste simţăminte erau întovărăşite la el şi de un fel de roman ciudat, lipsit cu totul de imaginaţie, deşi cu totul nereal, în care nu se găsea nici urmă de prudenţă sau de pricepere lumească. Aşa cum sta acum căpitanul şi fuma, privind-o pe Florence, numai Dumnezeu ştie ce imagini neverosimile, în care ea era figura centrală, se înfăţişau în mintea lui. Tot atît de nelămurite şi nesigure, deşi nu tot atît de vii, erau gîndurile ei despre viaţa care o aştepta. După cum, în lumina la care privea printre lacrimi, i se înfăţişau culorile spectrului, tot astfel întrevedea ea, prin noua şi greaua ei durere, şi un curcubeu strălucind slab pe cerul îndepărtat. Aşa cum şedeau în faţa focului, spunîndu-şi poveşti, căpitanul Cuttle şi biata Florence nu se deosebeau mult de o domniţă rătăcitoare şi un monstru binevoitor din basme.

Căpitanul nu era de loc tulburat de gîndul că ar putea fi vreo greutate s-o oprească pe Florence lîngă el, nici de răspunderea pe care şi-ar lua-o în felul acesta. După ce puse obloanele şi închise uşa, se simţi foarte mulţumit şi în desăvîrşită siguranţă. Pentru căpitanul Cuttle era ca şi cum Florence i-ar fi fost dată în grijă de către Inalta Curte. Era cel mai de pe urmă om din lume care şi-ar fi făcut griji din asemenea lucruri.

Așa că își fumă pipa foarte liniștit și cînd isprăvi de fumat, atît el cît și Florence, meditînd fiecare în felul său, luară ceaiul; apoi Florence îl rugă s-o ducă la o prăvălie din apropiere, ca să-și cumpere puținele lucruri de care avea neapărată nevoie. Cum, între timp, se întunecase de-a binelea, căpitanul se învoi; după ce mai întîi se uită pe furiș afară (după cum fusese nevoit să o facă pe vremea cînd se ascundea de doamna MacStinger), se înarmă cu bastonul lui cel mare, socotind că ar putea să aibă nevoie de el în vreo împrejurare neprevăzută în care s-ar cuveni să recurgă la arme.

Mîndria căpitanului Cuttle ajunse la culme cînd dădu brațul lui Florence și o însoți vreo două-trei sute de pași. Tot timpul aruncă priviri iscoditoare în dreapta și-n stînga atrăgînd prin vigilența lui exagerată atenția tuturor trecătorilor. Cînd ajunse la prăvălie, căpitanul socoti că ar fi mai cuviincios să se retragă, în timp ce ea își făcea cumpărăturile, deoarece era vorba de efecte femeiești. Dar, prevăzător cum era, puse pe tejghea cutiuța lui de cositor, înștiință pe tînăra stăpînă a prăvăliei că în cutie ar fi patruzeci și două de lire și, în cazul că suma aceasta n-ar ajunge să acopere cheltuielile pentru mica echipare a nepoatei sale — la cuvîntul „nepoată" aruncă asupra lui Florence o privire cu tîlc, însoțită de o pantomimă ce exprima pătrundere și mister — îi ceru să aibă bunătatea să-l cheme doar cu un semn și el va scoate numaidecît diferența din buzunar. Consultă apoi, așa ca din întîmplare, ceasornicul lui cel mare, cu gîndul ascuns de a uimi pe cei din prăvălie și de a le arăta că și el e proprietar. Apoi căpitanul sărută cîrligul, îndreptîndu-l înspre nepoată și ieși în stradă, unde, stînd în fața vitrinei, oferea o priveliște interesantă celor ce-i vedeau fața lui mare privind din cînd în cînd în prăvălie, printre mătăsuri și panglici, cu o vădită bănuială că Florence ar putea fi răpită prin ușa din dos.

— Dragă căpitane Cuttle — spuse Florence, cînd ieşi din prăvălie cu un pachet a cărui mărime îl dezamăgi grozav pe căpitan care se aştepta s-o vadă însoţită de un hamal cu un balot plin de lucruri — nu-mi trebuie banii ăştia, zău! N-am cheltuit de loc din ei. Am banii mei.

Căpitanul se socoti greu păgubit.

— Micuţă doamnă — răspunse el, cu privirile îndreptate de-a lungul străzii — fii bună şi păstrează-i pentru mine, pînă cînd o să ţi-i cer.

— Imi dai voie să-i pun înapoi la locul lor — spuse Florence — şi să-i păstrez acolo?

Căpitanul nu fu de loc mulţumit cu această propunere, dar totuşi răspunse:

— Da, da, pune-i oriunde, micuţă doamnă, atîta vreme cît vei şti unde să-i găseşti. Nu-s buni de nimic pentru mine. Mă mir că nu i-am dat încolo pînă acum.

Pe loc căpitanul se simţi foarte descurajat, dar se învioră la cea dintîi atingere a braţului lui Florence, şi amîndoi se întoarseră acasă, cu aceleaşi măsuri de prevedere cu care veniseră. Căpitanul, deschizînd uşa cabinei micului Aspirant de marină, se scufundă în ea cu o iuţeală năprasnică, aşa cum numai în lunga sa practică se putuse deprinde s-o facă. Pe cînd Florence dormea încă, a doua zi dimineaţa, el tocmise pe fiica unei femei mai în vîrstă, care adăpostită de obieci sub o umbrelă albastră, vindea păsări în piaţa Leadenhall, ca să vină să deretice camera şi să-i facă micile servicii de care Florence avea nevoie. Cum această fetişcană se învoise, Florence găsi totul în jurul ei tot atît de cuviincios şi bine rînduit, dacă nu chiar atît de frumos, cum îi apăruse în visul acela groaznic pe care odinioară îl numise „căminul" său.

Cînd fură iar singuri, căpitanul o îmbie să mănînce o felie de pîine prăjită şi să bea un pahar de vin fiert cu mirodenii (pe care căpitanul îl pregătea minunat) şi îmbătînd-o cu tot soiul de vorbe bune şi cu citatele

fără rost ce-şi putu aminti, o însoţi pînă sus în camera ei. Dar avea el ceva pe suflet! Şi parcă nu era în apele lui.

— Noapte bună, draga mea, îi spuse căpitanul Cuttle la uşă.

Florence îşi ridică buzele pînă la obrazul lui şi îl sărută.

In orice alte împrejurări, căpitanul ar fi fost covîrşit de un asemenea semn de dragoste şi recunoştinţă, dar acum, deşi era foarte simţitor, o privi în faţă cu mai multă nelinişte decît arătase înainte şi nu vru să plece de lîngă ea.

— Sărmanul Wal'r! spuse căpitanul.

— Bietul, bietul Walter! răspunse Florence, suspinînd.

— S-a înecat, nu-i aşa? întrebă căpitanul.

Florence dădu din cap şi oftă.

— Noapte bună, micuţă doamnă, zise căpitanul, întinzîndu-i mîna.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, prieţen bun şi drag.

Dar căpitanul tot zăbovea.

— E ceva, dragă căpitane Cuttle? întrebă Florence, care, în starea sufletească în care se afla, se speria uşor. Ai să-mi spui ceva?

— Să-ţi spun dumitale, micuţă doamnă, spuse căpitanul stingherit, sub privirile ei. Nu, nu, ce aş avea să-ţi spun, drăguţo? Firește, nici nu te poţi aştepta să am ceva bun să-ţi spun, nu-i aşa?

— Nu, răspunse Florence dînd din cap.

Căpitanul o privi cu luare-aminte şi repetă „nu", dar tot zăbovi şi păru încurcat.

— Sărmane Wal'r — spuse căpitanul — Wal'r al meu, cum obişnuiam să-ţi spun! Nepotul bătrînului Sol Gills, binevenit ca florile de mai, pentru toţi cei care te cunoşteau! Pe unde-i fi ajuns tu acum, băiat viteaz. Inecat? Aşa-i că s-a înecat?

Incheindu-şi apostrofa cu această din urmă întrebare adresată brusc lui Florence, căpitanul îi ură

noapte bună şi coborî scara, pe cînd rămasă sus cu lumînarea în mînă, Florence îi lumina calea. El se pierdu apoi în întuneric şi, judecînd după sunetul paşilor ce se îndepărtau, era gata să intre în salonaş. Dar, pe neaşteptate capul şi umerii lui ieşiră iar la iveală, ca şi cum s-ar fi ridicat din adîncuri la suprafaţă. Era vădit că nu avea alt gînd decît să repete iar: „drăguţo, aşa-i că s-a înecat?" Fiindcă după ce spuse asta, pe un ton de duioasă compătimire, se făcu iarăşi nevăzut.

Florence era îndurerată de faptul că, adăpostindu-se în locuinţa lui, fără să vrea, deşi în chip firesc, redeşteptase în mintea ocrotitorului ei aceste gînduri dureroase. Şezînd la mesuţa pe care căpitanul rînduise telescopul, cartea cu cîntece şi acele mici lucruri de preţ, se gîndea la Walter şi la tot ce în trecut fusese legat de el, pînă cînd ajunse aproape să dorească să se culce şi să adoarmă fără să se mai deştepte vreodată. Dar, în sufletul ei chinuit de dorul după dispărutul pe care îl iubise, nu-şi mai găsi loc nici un gînd la casa ei — la posibilitatea de a se mai întoarce acolo — nici o imagine a acelei case, ca a unui lucru ce ar mai exista sau care ar mai adăposti pe tatăl ei — nimic din toate acestea! Că doar acolo văzuse ea cum se săvîrşise omorul! Cum chipul tatălui pe care firește îl păstra în minte şi pe care, în ciuda atîtor suferinţe, îl mai iubea, fusese smuls în timpul din urmă din inima ei, desfigurat şi ucis, gîndul acesta fu atît de înspăimîntător, încît, tremurînd, ea îşi acoperi faţa ca şi cînd ar fi vrut să se ascundă de orice urmă de amintire a faptei şi a crudei mînii ce o săvîrşise. Dacă inima ei iubitoare ar mai fi putut să mai păstreze în ea şi după asta icoana lui, ar fi trebuit să se frîngă. Dar nu o putu păstra. Golul rămas în inimă fu umplut de o spaimă sălbatică, fugind de orice atingere cu rămăşiţele sfărîmate ale dragostei ei — cu o spaimă ce nu putea răsări decît din adîncurile unei asemenea dragoste, ce fusese atît de amarnic nesocotită!

Nu îndrăzni să mai privească în oglindă, fiindcă vederea urmei înnegrite pe pieptul ei o făcea să se teamă de ea însăşi, ca şi cum ar fi purtat pe ea un semn de mişelie. O acoperi cu o mînă grăbită ce tremură şi, în întuneric, îşi lăsă capul în jos şi plînse.

Căpitanul nu se duse multă vreme la culcare. Se plimbă un ceas întreg încoace şi încolo prin prăvălie şi în saloane, apoi părînd că datorită acestei mişcări s-ar fi liniştit, se aşeză dus pe gînduri şi se apucă să citească dintr-o carte de rugăciuni, rugile menite să fie folosite pe mare. Dar asta nu fu lucru uşor! Citind grozav de încet şi de greoi, bunul căpitan se tot oprea în faţa unui cuvînt mai greu spunîndu-şi: „Hai, băiete! Doar o opinteală!" Sau: „Ţin-te bine, Ed'ard Cuttle, ţin-te bine!" Cuvinte care aveau o mare înrîurire şi-l scoteau din orice încurcătură. Se mai întîmpla ca şi ochelarii să-i împiedice vederea. Totuşi, în ciuda acestor neajunsuri, căpitanul, luîndu-şi treaba foarte în serios, citi slujba pînă la cea din urmă slovă şi încă cu multă smerenie! Simţindu-se foarte satisfăcut după ce isprăvi cu cititul, se băgă sub tejghea (dar nu înainte de a se mai fi dus o dată sus, ca să tragă cu urechea la uşa lui Florence) cu sufletul împăcat şi cu o faţă radiind de mulţumire.

In timpul nopţii, căpitanul ieşi de mai multe ori de sub tejghea ca să se încredinţeze că tînăra fată rămasă în sarcina lui se odihneşte în linişte. In zori de zi, cînd se duse din nou la uşa ei, ea era trează şi-l întrebă dacă e el, deoarece îi auzise paşii.

— Da, micuţă doamnă, răspunse căpitanul în şoaptă, mormăind. Te simţi bine, comoara mea?

— Da, răspunse Florence, mulţumindu-i.

Căpitanul nu-şi îngădui să piardă un prilej atît de potrivit ca să-şi pună gura la gaura cheii şi, într-o adiere răguşită, să şoptească: „Bietul Wal'r! Aşa-i că s-a înecat?" După asta se duse să se culce şi dormi pînă dimineaţa, la orele şapte.

Toată ziua nu putu să scape de un soi de neliniste şi de un fel de stingherealâ, deşi Florence, care sta

şi cosea în salonaş, era mai calmă şi mai liniştită de cum fusese cu o zi înainte. Aproape de fiecare dată cînd îşi ridica ochii de pe lucru, îl vedea pe căpitan că se uită la ea, mîngîindu-şi gînditor bărbia şi împingîndu-şi mereu jilţul pentru a se aproapia de ea, ca şi cum ar fi avut ceva foarte tainic să-i spună. Dar el îşi trăgea iarăşi jilţul înapoi, ca şi cînd n-ar fi fost în stare să se hotărască cum să înceapă şi tot aşa, în tot timpul zilei, navigă, ca într-o barcă uşoară, în jurul salonaşului, izbindu-se, nu numai o dată, în condiţiile cele mai deznădăjduite, de ţărmul pereţilor sau de uşa cabinetului.

Abia cînd ziua prinse să se îngîne cu noaptea, căpitanul Cuttle, aruncînd în sfîrşit bine ancora lîngă Florence, începu să vorbească cu şir. Abia cînd lumina focului începu să strălucească pe pereţi, pe tavanul cămăruţei, pe masa de ceai şi pe ceştile şi farfuriile ce erau rînduite pe masă, luminînd şi faţa liniştită a lui Florence, care era întoarsă spre flacără şi o răspîndea în lacrimile ce-i umpleau ochii, căpitanul întrerupse lunga tăcere şi spuse:

— N-ai fost niciodată pe mare, scumpa mea?

— Nu, răspunse Florence.

— Fireşte — spuse căpitanul plin de respect — e atotputernică. Sînt minuni grozave în adîncurile ei, drăguţo! Ia gîndeşte-te la ea cînd vînturile urlă şi valurile se rostogolesc. Gîndeşte-te la ea, cînd nopţile de furtună-s negre ca smoala — rosti căpitanul, ridicîndu-şi solemn cîrligul — de nu-ţi poţi vedea mîna în faţa ta, afară numai cînd un fulger puternic ţi-o arată, şi cînd tu goneşti, goneşti înainte şi tot goneşti mereu prin furtună şi întuneric, de parcă ai fi mînat către capătul lumii, tot mereu şi înainte, fără încetare şi fără sfîrşit! Amin! Şi cînd ăi găsi asta scris pe undeva, înseamnă-ţi-o şi ţine minte! Astea-s vremuri, drăguţo, cînd un bărbat poate spune tovarăşului său, după ce mai întîi va fi răsfoit biblia: „Bill, suflă un vînt grozav de la nord-vest — ia ascultă — îl auzi cum urlă? Dumnezeu să-i ajute! Vai de bieţii neno-

rociți de pe coastă, tare mi-e milă de ei!" Căpitanul cită aceste cuvinte, privind mai ales grozăviile oceanului, într-un chip foarte mișcător și încheie cu un răsunător : Țin-te bine!

— Dumneata ai fost vreodată pe mare în timpul unei furtuni din astea groaznice? întrebă Florence.

— Ei, eu, micuță doamnă, am avut și eu partea mea de vreme rea — spuse căpitanul tremurînd și ștergîndu-și capul — și am avut noroc să fiu zvîrlit încoace și-ncolo ; dar... dar, nu de mine-mi arde acum să vorbesc. Bietul nostru băiat — și apropiindu-se mai mult de ea — Wal'r, scumpul nostru care s-a înecat!

Căpitanul vorbea cu o voce atît de tremurată și o privea pe Florence cu o față atît de palidă și frămîntată, încît ea, speriată, se agață de mîna lui.

— Ți s-a schimbat fața, strigă Florence. Te-ai schimbat într-o clipă. Ce e? Dragă căpitane Cuttle, mă trec fiori cînd te văd!

— Ce e? Micuță doamnă — răspunse căpitanul, sprijinind-o — nu te speria! Nu-i nimic! Totu-i bine, totu-i bine, draga mea. Cum spuneam, Wal'r... el s-a înecat. Nu-i așa?

Florence se uită drept în ochii lui, se roși, apoi păli și-și duse mîna la piept.

— Sînt primejdii și pericole mari în adîncuri, drăguță — spuse căpitanul — și peste multe corăbii viteze și peste multe, multe inimi îndrăznețe s-au închis apele tainice și nu au mai spus nimănui nici o poveste. Dar e și scăpare din adîncuri și cîteodată un singur om dintr-un întreg echipaj — ei, fie unul dintr-o sută, drăguțo — a scăpat, din mila Domnului și s-a întors teafăr acasă, după ce fusese dat ca mort și socotit de toată lumea ca pierdut. Eu... eu am știut o poveste, Desfătarea Inimii mele — se bîlbîi căpitanul — o poveste de acest soi care mi-a fost spusă odată, și fiind acum la cotitura asta, și dumneata și eu, așa cum ședem singuri în fața focului, s-ar putea să-ți

placă să mă auzi povestind-o. Ce zici, ai vrea să ţi-o povestesc ?

Florence, tremurînd din pricina unei nelinişti pe care nu o putea nici stăpîni nici înţelege, fără să vrea, îi urmări privirea, care tot rătăcea în spatele ei, prin prăvălie, unde ardea o lampă. În clipa cînd ea îşi întoarse capul, căpitanul sări din jilţ şi-şi puse mîna drept în faţa ei. Nu e nimic acolo, drăguţo — spuse căpitanul — nu te uita într-acolo !

— De ce nu ? întrebă Florence.

Căpitanul şopti că în partea aceea era tristeţe şi că în partea focului era mai multă veselie. Trase apoi uşa, care pînă atunci stătuse deschisă, şi se aşeză din nou în jilţul său. Florence îl urmări cu ochii şi-l privi în faţă cu luare-aminte.

— Povestea era despre o corabie, micuţa mea doamnă — începu căpitanul — despre o corabie care pornise din portul Londrei, cu vînt prielnic şi vreme bună, cu desinaţie... nu fi surprinsă, micuţă doamnă, pleca doar în străinătate, drăguţo !

Expresia de pe faţa lui Florence îl sperie pe căpitan, care era el însuşi înfierbîntat şi zăpăcit şi nu vădea mai puţină neliniştе decît ea.

— Să spun mai departe, drăguţo ? întrebă căpitanul.

— Da, da, te rog ! strigă Florence.

Căpitanul înghiţi în sec ca şi cum ar fi vrut să facă să-i alunece un nod ce-i sta în gîtlej şi, nervos, urmă :

— Corabia aia nenorocită întîmpină în larg o furtună atît de groaznică, aşa cum bîntuie o dată la douăzeci de ani, draga mea ! Pe ţărm era un uragan care smulgea poduri şi năruia oraşe şi în latitudinile alea, erau pe mare aşa furtuni că nici vasele cele mai puternice ce s-au văzut vreodată nu li se puteau împotrivi. Zi după zi, după cum mi s-a spus, nenorocita aia de corabie s-a purtat frumos şi şi-a făcut vitejeşte datoria, drăguţo, dar într-o bufnitură de vînt năprasnică, aproape toate încheieturile ei s-au des-

făcut, catargele şi cîrma i-au fost smulse şi cei mai buni dintre oameni au fost măturaţi peste bord, iar corabia a rămas pradă furtunii, furtunii nemiloase care sufla tot mai tare, în timp ce valurile izbeau în corabie, treceau peste ea şi la fiecare lovitură o fărîmau ca pe o scoică. Fiece pată neagră ce se vedea pe coama munţilor de apă care se rostogoleau, era o bucată din trupul corăbiei sau un om încă viu şi aşa s-au făcut toate bucăţi, drăguţo, şi nici un fir de iarbă n-o să mai crească vreodată pe mormîntul celor care fuseseră pe corabie!

— Da n-au pierit cu toţii! strigă Florence. Unii au fost salvaţi? N-a fost salvat măcar unul?

— Pe bordul acestei nave nenorocite — spuse căpitanul, ridicîndu-se de pe scaun, strîngînd pumnul cu putere şi înfierbîntîndu-se — era un băiat, un băiat viteaz după cum am auzit, căruia, cînd era copil, îi plăcea să citească şi să povestească despre fapte cutezătoare în timpul naufragiilor — l-am auzit chiar eu, eu l-am auzit — şi care şi-a adus aminte de ele în ceasul de restrişte: cînd inimile cele mai tari şi braţele cele mai încercate îşi pierduseră nădejdea, el rămase hotărît şi plin de voie bună! Nu lipsa unor fiinţe iubite lăsate acasă îi da acest curaj — dar aşa-i era firea. Am citit-o pe faţa lui cînd nu era decît un copil — ehei, de multe ori! Eu socoteam atunci că-i doar un băiat chipeş — Dumnezeu să-l binecuvînteze!

— Şi a fost salvat? — strigă Florence — aşa-i că a fost salvat?

— Viteazul băiat — spuse căpitanul — uită-te la mine, drăguţă, nu te uita împrejur!

Florence de-abia avu puterea să îngîne „da' de ce?".

— Pentru că nu-i nimic acolo, draga mea, spuse căpitanul. Nu te speria, drăguţo! De dragul lui Wal'r care ne era drag tuturor, nu te speria! Băiatul ăla — spuse căpitanul — luptînd alături de cei mai buni şi ajutînd pe cei slabi de înger, fără să se plîngă sau să dea vreun semn de frică, îi îmbărbătă pe toţi,

de-i făcu să-l cinstească de parcă ar fi fost un amiral. Din toate inimile ce băteau pe acea corabie, doar băiatul ăsta cu secundul şi cu un marinar au rămas în viaţă, plutind, pe marea furtunoasă, agăţaţi de o bucată din vasul naufragiat.

— Şi au fost salvaţi? strigă Florence.

— Zile şi nopţi de-a rîndul au plutit pe apele alea nesfîrşite — spuse căpitanul — pînă cînd, în sfîrşit... — Nu, nu te uita într-acolo, drăguţo!... se întîmplă ca o corabie să ajungă pînă la ei şi fură, slavă Domnului, luaţi la bord: doi vii şi unul mort.

— Care din ei era mort? strigă Florence.

— Nu băiatul de care am vorbit, spuse căpitanul.

— Mulţumescu-ţi Doamne! Oh! Mulţumescu-ţi Doamne!

— Amin! răspunse căpitanul grabnic. Nu te speria! Incă o clipă, micuţă doamnă! Sus inima! Pe bordul acestei corăbii făcură o lungă călătorie, tot înainte, de-a curmezişul hărţii (fiindcă nu atingeau ţărmul nicăieri) şi în această călătorie, marinarul care fusese salvat o dată cu el, a murit. Dar el a fost cruţat şi...

Căpitanul, fără să ştie ce face, tăiase o felie de pîine şi şi-o atîrnase de cîrlig — care era obişnuita sa furculiţă de prăjit — ţinînd-o la foc. Tot privind însă foarte mişcat în spatele lui Florence, lăsă pîinea să ia foc şi să ardă ca un chibrit.

— A fost cruţat, repetă Florence, şi...?

— Şi s-a întors acasă cu această corabie — spuse căpitanul tot uitîndu-se în aceeaşi direcţie — şi... nu te speria drăguţo, şi a coborît pe uscat, şi într-o bună dimineaţă a venit, tiptil, tiptil, la locuinţa lui, ca să iscodească acolo, ştiind că prietenii săi cred că s-a înecat, dar a fugit apoi iarăşi, din pricina unui neaşteptat...

— ...un neaşteptat lătrat al unui cîine? strigă Florence repede.

— Da, urlă căpitanul. Ţin-te bine, dragă! Curaj! Nu privi încă în jur. Uită-te colo pe perete! Pe pe-

rete, aproape de ea, se văzu umbra unui bărbat. Ea sări în sus, se uită împrejur şi scoase un ţipăt pătrunzător, cînd îl văzu pe Walter Gay în spatele ei.

Nu-l văzu acum decît ca pe un frate — un frate ieşit din mormînt, un frate scăpat dintr-un naufragiu, stînd în faţa ei, aşa că se aruncă în braţele lui. I se păru că tot ce avea pe lume era în el; în el, în braţele lui, era toată nădejdea ei, toată liniştea ei, lîngă el se putea simţi la adăpost, el era ocrotitorul ei firesc. „Nu-l uita pe Walter. Walter mi-a fost drag!" Scumpa amintire a vocii tînguitoare care rostise aceste cuvinte, îi năpădi sufletul ca o muzică răsunînd tainic în noapte. Ah, fii bine venit acasă, dragă Walter! Fii bine venit, pentru inima asta frîntă. Aceste cuvinte le simţea ea, fără a le putea rosti şi, în nevinovăţia ei curată, îl îmbrăţişa.

Căpitanul Cuttle, zăpăcit de mişcat ce era, fu cît pe-aci să-şi dea în cap cu felia de pîine arsă din vîrful cîrligului, dar socotind că nu era un obiect tocmai potrivit pentru acest scop, o puse în fundul pălăriei de muşama, aşeză apoi, cu oarecare greutate, pălăria pe cap, încercă să cînte un vers din „O Peg, scump odor", se opri de la primul cuvînt şi se retrase în prăvălie, de unde se întoarse repede, cu faţa aprinsă şi mînjită toată şi cu gulerul scrobit al cămăşii mototolit, ca să spună doar:

— Wal'r, băiatule, iacă aici o bucăţică de proprietate pe care aş dori să v-o trec vouă, amîndurora.

Căpitanul scoase repede ceasornicul cel mare, linguriţele, cleştele de zahăr şi cutia de cositor, le puse toate pe masă, şi cu mîna lui mare le înfundă în pălăria lui Walter. Dar, cînd îi înmînă lui Walter această ciudată casetă, fu iarăşi atît de mişcat, încît fu nevoit să se retragă din nou în prăvălie şi să rămînă acolo mai multă vreme decît cînd se retrăsese întîia oară.

Walter se duse după el şi-l aduse înapoi. Atunci marea grijă a căpitanului fu ca nu cumva Florence să sufere de pe urma acestei noi emoţii. Simţea asta atît

de adînc încît, cu o judecată sănătoasă, hotărî pe loc că era strict interzis să se mai aducă vorba, timp de cîteva zile, despre aventurile lui Walter. Apoi se liniști îndeajuns, pentru a se descotorosi de pîinea prăjită din pălărie și ca să ia loc la masa de ceai. Simțind însă că, pe de o parte Walter îl ținea de mînă, iar pe de altă parte, Florence îi șoptește plîngînd, cît de fericită e, căpitanul o șterse iar repede din odaie și lipsi de astă dată mai bine de zece minute.

Dar niciodată, în toată viața lui, fața căpitanului nu strălucise ca în clipa în care se așeză de-a binelea la masa de ceai, privind de la Florence la Walter și de la Walter la Florence. Totuși, strălucirea feței lui nu era cîtuși de puțin pricinuită sau sporită de faptul că-și lustruise fața cu mîneca hainei, în timpul ultimei jumătăți de oră. Era datorită numai faptului că el era adînc mișcat și că în sufletul lui sălășluia o strălucire și o desfătare care i se răsfrîngea pe față și o lumina toată.

Se prea poate ca această lumină să fi fost aprinsă de mîndria cu care căpitanul privea fața arsă de soare și ochii isteți ai băiatului regăsit; de mîndria de a recunoaște entuziasmul generos al tinereței lui și toate însușirile lui atît de curate și dătătoare de nădejdi, vădindu-se în felul lui de a fi vioi și sănătos și în fața sa luminoasă. Poate că și admirația și simpatia cu care privea la Florence, a cărei frumuseți, gingășie și nevinovăție nu ar fi putut găsi un admirator mai sincer și mai zelos decît era el, îl vor fi înrîurit și ele în ace'ași chip. Dar plinătatea strălucirii ce o răspîndea în jurul lui nu putea fi prilejuită decît de privelișteа celor doi laolaltă, și de toate închipuirile ce răsăreau din legătura dintre ei și care, ca niște scîntei strălucitoare, îi treceau și-i jucau prin cap.

Ce spuneau ei despre bietul, bătrînul unchi Sol, cum se opreau la orice amănunt legat de dispariția lui, cum bucuria lor era micșorată din pricina lipsei lui și din pricina nenorocirilor lui Florence, cum dă-

duseră drumul lui Diogene pe care căpitanul îl momise şi-l închisese sus, puţin mai devreme, ca să nu latre iar, toate astea căpitanul le înţelese prea bine, deşi era într-un veşnic neastîmpăr şi făcea tot mai des scurte incursiuni în prăvălie.

Dar pentru el nu mai era doar un vis că Walter privea la Florence altfel decît din depărtare; putea vedea că, pe cînd ochii lui căutau adesea faţa ei gingaşă, ei întîlneau rareori privirea ei plină numai de dragoste frăţească, dar cătau în lături cînd privirile ei se îndreptau spre el; toate acestea erau pentru căpitan tot atît de puţin vis, cum ar fi fost gîndul că lîngă el e numai spiritul lui Walter. Îi vedea împreună, tineri şi frumoşi, cunoştea povestea trecutului lor şi, sub haina lui albastră, largă, nu mai era nici un locşor pentru alt simţămînt decît cel de admiraţie faţă de o asemenea pereche şi de mulţumire că ei sînt iarăşi împreună.

Stătură astfel, laolaltă, pînă se făcu tîrziu. Căpitanul ar fi fost mulţumit să stea aşa o săptămînă întreagă, dar Walter se sculă ca să-şi ia rămas bun, urîndu-le noapte bună.

— Pleci, Walter? — se miră Florence — unde te duci?

— Şi-a atîrnat hamacul, micuţă doamnă — spuse căpitanul — la Brogley, aproape de-aici, că-i poţi auzi şi glasul, Desfătarea Inimii mele.

— Din pricina mea pleci, Walter — spuse Florence — şi locul dumitale ţi l-a ocupat o soră, lipsită de cămin.

— Dragă domnişoară Dombey — răspunse Walter şovăind — dacă nu e prea îndrăznet să-ţi spun aşa...

— Walter! strigă ea mirată.

— Dacă ceva m-ar putea face mai fericit, acum că-mi este îngăduit să te văd şi să-ţi vorbesc, n-ar fi oare descoperirea că mi-e dată şi mie, pe lumea asta, putinţa să-ţi fiu de folos, măcar pentru o clipă? Unde nu m-aş duce şi ce n-aş face de dragul dumitale?

Ea zîmbi şi-i spuse: „Frate!"

— Eşti atît de schimbată... spuse Walter.

— Intr-adevăr, m-am schimbat, răspunse ea.

— Pentru mine — spuse Walter încet, ca şi cum ar fi gîndit cu glas tare — schimbată pentru mine. Te-am lăsat atît de copilă şi te găsesc... Oh!... Cu totul alta...

— Dar tot sora dumitale, Walter. N-ai uitat ce ne-am făgăduit unul altuia cînd ne-am despărţit?

— Eu să uit?! Dar nu mai spuse altceva.

— Şi dacă ai fi uitat — dacă suferinţa şi primejdia ţi-ar fi izgonit din gînd această amintire — ceea ce desigur că nu au făcut, ţi-ai aduce, fără îndoială, aminte acum, Walter, cînd mă regăseşti săracă şi părăsită, fără alt cămin decît acesta şi fără alţi prieteni afară de voi doi, care mă auziţi vorbind.

— Mi-aş aminti, Dumnezeu mi-e martor că mi-aş aminti, spuse Walter.

— Oh, Walter, strigă Florence printre lacrimi şi suspine. Frate drag! Arată-mi un drum pe lumea asta, o potecă smerită pe care să pot păşi singură ca să muncesc şi să mă pot gîndi uneori la dumneata, ca la unul care mă vei ocroti şi vei avea grijă de mine, ca de o soră! Oh! ajută-mă Walter, căci am atîta nevoie de ajutor!

— Doamnişoară Dombey! Florence! Aş fi gata să mor dacă asta te-ar putea ajuta. Dar prietenii dumitale sînt mîndri şi bogaţi. Tatăl dumitale...

— Nu, nu, Walter! strigă ea luîndu-se cu mîinile de cap, cu un gest de spaimă care-l străpunse ca un fior. Nu mai spune vorba asta!

Din ceasul acela el nu mai uită niciodată glasul şi privirea cu care îl oprise să rostească acel nume. Simţi că, dacă ar trăi o sută de ani, şi tot n-ar putea să le uite.

Undeva... Oriunde... dar niciodată acasă! Totul a trecut, totul s-a dus, totul e pierdut, totul s-a sfărîmat! Toată durerea ei de a fi fost părăsită, toată ne-

spusa ei suferință din trecut, era cuprinsă în strigătul ei și Walter simți că nu-l va putea uita niciodată și într-adevăr nici nu-l uită.

Ea își lăsă fața drăgălașă pe umărul căpitanului și povesti cum și de ce fugise. Pentru acela pe care, în povestea ei, nici nu-l numi, nici nu-l învinui, ar fi mai bine, se gîndi Walter cu groază, ca fiecare lacrimă ce vărsa Florence să fie un blestem pe capul lui, decît să fi pierdut o dragoste atît de puternică și de adîncă.

— Scumpa mea, liniștește-te, lumina ochilor mei! spuse căpitanul, cînd ea sfîrși.

Căpitanul, cu pălăria de-a-ndoaselea și cu gura căscată, o ascultase cu adîncă luare-aminte.

— Wal'r, dragă băiete, du-te într-altă parte noaptea asta și las-o pe drăguța asta în seama mea!

Walter luă mîna ei în amîndouă ale sale, o duse la buze și o sărută. Acum știa că ea era într-adevăr o fugară rătăcitoare, fără cămin; pentru el însă era mai de preț astfel, decît cu toată bogăția și mîndria situației ei adevărate și o vedea stînd parcă și mai sus decît la înălțimea care-l amețise în visurile lui de băiețandru.

Căpitanul Cuttle, care nu se încurcase cu asemenea gînduri, o conduse pe Florence în odaia ei și, din cînd în cînd, se duse la locul fermecat — lîngă ușa ei — căci fermecat era pentru el acel loc, pînă cînd se simți destul de liniștit ca să se culce sub tejghea. Cînd părăsi însă locul lui de veghe, nu se putu opri să strige încă o dată, încîntat, prin gaura cheii: „S-a înecat. Nu-i așa, drăguțo?! Nici cînd ajunse jos nu se putu opri să facă o nouă încercare cu versul „O Peg, scump odor". Dar acesta parcă i se opri în gît și nu putu să-l cînte; așa că se culcă și visă că bătrînul Sol Gills era însurat cu doamna MacStinger și că era ținut prizonier de această doamnă într-o cameră secretă, fiind pus la rație redusă.

CAPITOLUL L

Jelania domnului Toots

La Marinarul de Lemn, sus la etaj, era o cameră goală, care, pe vremuri, fusese camera de culcare a lui Walter. Walter, deşteptîndu-l pe căpitan devreme, dimineaţa, îi propuse s-o înfrumuseţeze, mutînd acolo din mobila salonaşului tot ce s-ar fi potrivit mai bine, aşa că Florence să poată intra în folosinţa ei, de îndată ce se va scula. Cum nimic nu putea fi mai plăcut căpitanului Cuttle, decît să servească o astfel de cauză pînă ce s-ar fi făcut stacojiu la faţă şi şi-ar fi pierdut răsuflarea, el se puse pe treabă (cum spunea el însuşi) cu toată hotărîrea şi în vreo două ceasuri mansarda fu prefăcută într-o odaie ce semăna cu o cabină de căpitan. Ea fu împodobită cu mobilele cele mai frumoase din salonaş, fără să lipsească nici poza fregatei Tartar, pe care căpitanul o atîrnă deasupra căminului. El fu atît de încîntat de această ispravă încît, timp de o jumătate de oră, nu mai putu face altceva decît să se plimbe în faţa ei, mai mult de-anda-ratelea, pierdut în admiraţie.

Căpitanul nu se lăsă înduplecat de Walter nici să întoarcă ceasornicul cel mare, nici să scoată cutia de cositor sau să mişte din loc cleştele de zahăr şi linguriţele. „Nu, nu băiete — era răspunsul lui neschimbat la orişice propunere de acest fel — ţi-am dăruit o dată toate aceste bunuri, toate laolaltă". Repetă aceste cuvinte foarte mişcat şi cu multă gravitate, gîndind, fără îndoială, că aveau greutatea unui act parlamentar şi că nici un cusur nu putea fi găsit unei astfel de forme de transmisiune a proprietăţii, afară numai dacă s-ar compromite el însuşi, printr-o nouă afirmare oarecare a dreptului său de proprietate.

Noua orînduire a camerelor se dovedi folositoare prin faptul că Florence putea acum să stea mai liniştită şi mai la o parte şi că îngăduia ca Marinarul de

Lemn să fie aşezat iar la postul lui obişnuit de veghe, putîndu-se scoate iar obloanele de la vitrina prăvăliei. Acest din urmă act, deşi căpitanul, neştiutor, îl socoti fără nici o însemnătate, nu fu cu totul lipsit de urmări. In ziua dinainte, faptul că obloanele rămăseseră trase, pricinuise în vecinătate o emoţie neobişnuită. Urmarea fu că prăvălia fabricantului de instrumente fu onorată în aşa măsură de luarea-aminte a publicului, încît grupuri întregi de spectatori curioşi se strînseră să caşte gura la ea, de peste drum, începînd din zori de zi şi pînă în asfinţit. Oameni fără treabă şi vagabonzi se arătară mai ales dornici să cunoască soarta căpitanului. Stăteau bălăcindu-se în noroi şi-şi îndreptau ochii la gratiile pivniţei, sub ferestrele prăvăliei, desfătîndu-se în închipuire cu iluzia că, el fiind spînzurat într-un colţ al odăii, ei ar putea vedea atîrnînd măcar o parte din haina lui. Totuşi, la această presupunere se împotrivi cu hotărîre o fracţiune opusă care era de părere că el a fost asasinat cu un ciocan şi zace mort pe scări. Ca urmare, apariţia celui ce dăduse loc la asemenea zvonuri, devreme, dimineaţa, stînd în uşa prăvăliei teafăr şi sănătos, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic, pricinui o oarecare fierbere şi nemulţumire, iar paracliserul cartierului, un bărbat tare ambiţios, care aşteptase prilejul fericit de a fi de faţă la spargerea uşii, ca să se poată înfăţişa apoi ca martor, în mare ţinută, în faţa judecătorului de instrucţie, merse atît de departe, încît spuse unui vecin de peste drum că individul cu pălăria de muşama ar face mai bine să nici nu încerce... dar nu spuse ce anume să nu încerce — şi că el, paracliserul, nu-l va pierde din ochi.

— Căpitane Cuttle — spuse Walter, gînditor, după ce sfîrşiseră treaba, pe cînd se odihneau, devreme dimineaţa, în uşa prăvăliei şi priveau de-a lungul vechii străzi — nici o ştire de la unchiul Sol, tot timpul ăsta ?

— Nimic, chiar nimic, băiatule, răspunse căpitanul clătinîndu-şi capul.

— A plecat în căutarea mea dragul, bunul bătrîn! — urmă Walter — şi totuşi nu e de crezut să nu-ţi fi scris dumitale niciodată! Dar de ce să nu scrie? Şi de fapt, spune, în pachetul ăla pe care mi l-ai dat... — scoţînd din buzunar scrisoarea ce fusese deschisă în prezenţa înţeleptului Bunsby — că dacă nu auziţi nimic de el, înainte de a deschide pachetul, să-l socotiţi mort. Doamne fereşte! Dar ai fi auzit de el chiar dacă ar fi murit. Căci, fără îndoială, s-ar fi găsit cineva care să-ţi scrie, la dorinţa lui, dacă el nu ar mai fi fost în stare s-o facă, şi care ar fi spus că, „în ziua cutare a murit în casa mea", sau „în grija mea" sau aşa mai departe, „domnul Solomon Gills, din Londra, care v-a lăsat ultimele sale amintiri şi ultima sa voinţă".

Căpitanul, a cărui minte nu se avîntase încă pînă la înălţimea de la care să poată întrevedea aceste probabilităţi, fu foarte impresionat de larga perspectivă ce i se deschidea şi, ca urmare, dînd gînditor din cap, răspunse:

— Bine ai spus, băiatule, foarte bine ai spus.

— Eu m-am gîndit la asta — spuse Walter roşindu-se — sau cel puţin m-am gîndit în tot felul, o noapte întreagă m-am perpelit şi nu pot să cred, căpitane Cuttle, decît că unchiul Sol (Dumnezeu să-l aibă în paza lui) este încă în viaţă şi se va întoarce. Nu prea mă mir de plecarea lui pentru că, lăsînd la o parte dorul ăla al lui după minunăţii, care i-a fost întotdeauna în fire, şi marea lui dragoste pentru mine, faţă de care nimic nu avea mai mare importanţă în viaţa lui, nimeni nu ar putea şti mai bine ca mine, căci am avut în el pe tatăl cel mai bun... Aci glasul lui Walter răguşi şi deveni nedesluşit, iar privirea îi rătăci de-a lungul străzii. Lăsînd aceasta la o parte, zic eu, am citit şi am auzit adesea vorbindu-se despre persoane care, avînd rude apropiate şi dragi date ca naufragiate, s-au dus să trăiască pe ţărmurile unde se puteau aştepta să le parvină ceva veşti despre corabia pierdută, chiar dacă ar fi fost să le ajungă nu-

mai cu un ceas sau două mai devreme, sau care au pornit chiar pe urma corăbiei, pînă la locul unde ea trebuia să fi ajuns, ca şi cînd prin prezenţa lor acolo ar fi putut să obţină ceva veşti. Socot că şi eu aş proceda la fel, mai degrabă decît au făcut-o alţii, mai degrabă poate decît mulţi alţii. Dar nu pot înţelege de ce unchiul nu ţi-a scris, cînd era atît de hotărît să o facă şi cum se poate să fi murit în străinătate fără ca dumneata s-o afli de la cineva.

Căpitanul Cuttle observă, clătinînd din cap, că nici chiar Jack Bunsby nu se putuse lămuri şi că el e omul care ar putea să-şi dea o părere cu adevărat folositoare.

— Dacă unchiul meu ar fi fost un tînăr nesocotit care să se lase prins în cursă în vreo cîrciumă, de tovarăşi cheflii, de care nu ar fi putut scăpa decît uşurîndu-se de banii ce-i avea la el — spuse Walter — sau dacă ar fi fost un marinar fără grijă, care să coboare pe uscat cu leafa pe două sau trei luni în buzunar, aş putea înţelege că a dispărut fără urmă. Dar fiind ceea ce ştiu că era, şi este încă, nădăjduiesc... nu pot s-o cred.

— Wal'r, băiatule — întrebă căpitanul privind cu luare-aminte la el, cum cumpănea şi tot cumpănea mereu — atunci ce crezi?

— Căpitane Cuttle — răspunse Walter — nu ştiu cum să tălmăcesc lucrurile. Presupun că n-a scris niciodată. Nu încape nici o îndoială. Ce zici?

— Dacă ar fi ca Sol Gills să fi scris, băiatule — răspunse căpitanul, după o serioasă chibzuială — unde îi e scrisoarea?

— Să zicem că a dat-o în mîna cuiva — îşi dădu Walter cu părerea — şi că din nepăsare a fost uitată sau zvîrlită undeva, sau poate pierdută. Mai curînd cred asta, decît că s-a întîmplat altfel. Pe scurt, nu numai că-mi vine greu să mă împac cu gîndul, căpitane Cuttle, dar nu pot şi nu vreau.

— Nădejdea, vezi Wal'r, spuse căpitanul, cu înţelepciune. Nădejdea! Asta-i ce te însufleţeşte. Nădej-

dea e ca o amarcă; caută în cartea aceea mică a lui Warbler, la capitolul despre sentimente, dar, Doamne, dragul meu, ca orișice amarcă ea doar plutește, nu o poți și îndruma unde vrei. La capătul nădejdii, cînd ea e podoaba prorei, spuse căpitanul, e o ancoră; dar ce folos să am o ancoră, dacă nu pot să dau cu ea de fund, s-o înfig acolo.

Căpitanul Cuttle spuse astea mai mult în calitatea sa de cetățean cuminte și de gospodar nevoit să împărtășească o fărîmă din comorile sale de înțelepciune unui tînăr fără experiență, decît în numele său personal. Într-adevăr, fața lui, pe cînd vorbea, se luminase toată, de multă nădejde ce-i dăduse Walter. El încheie, în chipul cel mai potrivit, bătîndu-l pe spate și spunînd cu însuflețire:

— Hurra! Băiete, în ce mă privește, eu unul, sînt cu totul de părerea ta!

Walter, cu rîsul lui vesel, îi întoarse salutul și spuse:

— Să-ți mai spun acum doar o singură vorbă despre unchiul, căpitane Cuttle. Nu se poate să-ți fi scris pe cale obișnuită, prin poștă sau prin vreo corabie — mă înțelegi...

— Da, da, băiatule, spuse căpitanul, încuviințînd.

— ...și ca totuși scrisoarea să nu-ți fi ajuns?

— Ce spui tu, Wal'r — răspunse căpitanul, îndreptîndu-și ochii spre el, cu o expresie aproape severă — n-am stat eu zi și noapte de veghe, în așteptarea unei vești de la omul ăla de știință, bătrînul Sol Gills, unchiul tău, și asta tot timpul de cînd l-am pierdut? Nu mi-a fost de atunci inima grea și veșnic îngrijorată din pricina lui și a ta? Fie că dormeam, fie că eram treaz, n-am stat eu la postul meu și nu m-aș fi disprețuit, dacă-l părăseam, cîtă vreme aspirantul ăsta era alături de mine?

— Da, căpitane Cuttle — răspunse Walter, luîndu-i mîna — știu că așa ai făcut și știu cît de adevărat și de sincer e tot ce spui și ce simți. Sînt încredințat de asta. Să nu te îndoiești că sînt tot atît de

sigur de asta pe cît sînt de sigur că piciorul meu calcă iar pe acest prag, sau că strîng iar această mînă cinstită într-a mea. Aşa e că nu te îndoieşti ?

— Nu, nu Wal'r, răspunse căpitanul, cu faţa-i strălucind de fericire.

— Nu mai vreau să fac nici o presupunere, spuse Walter, strîngînd cu căldură mîna aspră a căpitanului, care o strînse pe a lui cu tot atîta voie bună. Tot ce vreau să mai spun este că Doamne fereşte, n-am să mă ating de lucrurile unchiului, căpitane Cuttle ! Tot ce a lăsat aici va rămîne în grija celui mai cinstit îngrijitor şi a celui mai bun om, şi dacă nu l-o chema Cuttle, apoi să ştii că nici n-are nume! Şi acum, drag şi scump prieten, hai să vorbim de... domnişoara Dombey.

Cînd ajunse la aceste două vorbe, felul de a fi al lui Walter se schimbă şi, cînd le rosti, toată încrederea în sine şi toată buna voie parcă-l părăsiră.

— Socoteam înainte ca domnişoara Dombey să mă fi oprit aseară, cînd vorbeam de tatăl ei — spuse Walter — îţi aduci aminte...

Căpitanul îşi amintea foarte bine şi dădu din cap.

— ...socoteam — urmă Walter — înainte de asta, că aveam de îndeplinit o singură grea îndatorire şi anume s-o înduplecăm să reia legătura cu ai ei şi să se înapoieze acasă.

Căpitanul mormăi slab : În larg ! sau un : Ţin-te bine ! sau altceva tot atît de potrivit cu situaţia, dar le mormăi atît de slab, din pricina dezamăgirii cu care primi această propunere, încît ceea ce spuse, putea să fie doar ghicit.

— Dar — spuse Walter — cu asta s-a sfîrşit. Acum nu mai gîndesc la fel. Mai bine aş vrea să fiu iar pe frîntura aia de corabie, pe care am plutit atît de des în vis, de cînd am fost salvat, să rămîn acolo bătut de valuri şi să mor !

— Hurra ! băiatule, strigă căpitanul, într-o izbucnire nestăpînită de mulţumire. Hurra ! Hurra ! Hurra !

— Cînd mă gîndesc că ea, aşa de tînără, de bună, de frumoasă — spuse Walter — crescută cu atîta grijă şi născută pentru o soartă atît de aleasă, va trebui să se lupte cu lumea asta grosolană! Dar am văzut prăpastia care o desparte de tot ce-a lăsat în urmă, deşi numai ea singură poate şti cît e de adîncă; cale întoarsă însă, nu mai poate face!

Căpitanul Cuttle, fără să fi înţeles bine cele spuse de Walter, încuviinţă totuşi cu hotărîre şi observă, pe un ton de puternică confirmare, că vîntul e prielnic.

— Ea nu trebuie să rămînă singură aici, nu-i aşa, căpitane Cuttle? spuse Walter neliniştit.

— Ce să spun, băiete, răspunse căpitanul, după o scurtă dar serioasă chibzuială. Nu ştiu nici eu. Tu, fiind aici ca să-i ţii tovărăşie, vezi tu, şi voi doi fiind aici împreună...

— Dragă căpitane Cuttle, spuse Walter. Cum, eu fiind aici? Domnişoara Dombey, cu inima ei neîntinată şi nevinovată mă priveşte ca pe un frate adoptiv. Dar ce întinat şi vinovat ar fi sufletul meu, dacă aş socoti că am vreun drept să mă apropii de ea mai familiar decît un frate şi dacă m-aş face că uit că sînt legat de onoare să n-o fac!

— Wal'r, băiatule — sugeră căpitanul, cu aceeaşi dezamăgire ca mai înainte — n-ai putea oare să te înfăţişezi şi în alt fel ca...

— Vai — răspunse Walter — vrei să mă vezi murind de durerea de a pierde stima ei — stima ei — abuzînd de faptul că şi-a găsit un adăpost aici atît de încrezătoare şi lipsită de orice ocrotire şi să încerc să mă înalţ pînă la a fi iubitul ei? Să pun prin asta pentru totdeauna un văl între faţa ei de înger şi mine? Dar ce spun? Dacă aş putea face una ca asta, n-ar fi nimeni pe lume care să mă condamne mai mult ca dumneata.

— Wal'r, băiatule — spuse căpitanul cu un glas din ce în ce mai slab — atîta timp cît nu-i nici o pricină dreaptă şi nici o piedică în calea unirii a două fiinţe, într-o legătură înaintea Domnului — caută în

cărţile sfinte şi înseamnă-ţi-o — socotesc că pot declara legătura dintre voi ca o făgăduială şi un jurămînt în toată legea. Asta-i adevărul şi nu-i altul. Asta-i, băiatule!

Walter făcu repede un semn cu mîna că nu-i de aceeaşi părere.

— Wal'r, băiatule — mormăi încet căpitanul — nu pot să-ţi ascund că mă simt la pămînt cu tot ce am pus la cale şi am socotit că trebuie să se înfăptuiască. Cît despre micuţa doamnă, Wal'r, să ştii că respectul şi datoria ta faţă de ea e la fel ca şi respectul şi datoria după legea mea, oricît de dezamăgit aş fi, aşa că o să calc şi eu pe urma ta, băiatule, şi îmi dau seama că, fără îndoială, tu faci cum crezi că e mai bine. Şi altă purtare decît ţi-ai ales-o tu, nu poate fi, spuse căpitanul, privind gînditor şi abătut pe deasupra ruinelor castelului prăbuşit.

— Acum, căpitane Cuttle — spuse Walter, trecînd cu mai multă voioşie la o altă chestiune, ca să-l mai învioreze pe căpitan, dar fără să izbutească, pentru că prea era îngrijorat — cred că ar trebui să ne străduim să găsim o persoană care să o servească pe domnişoara Dombey şi să-i fie tovarăşă potrivită, cîtă vreme rămîne aici, o persoană în care să putem avea încredere. Nici nu poate fi vorba de vreuna din rudele ei. E vădit că domnişoara Dombey simte că rudele sînt toate la cheremul tatălui ei. Dar ce s-o fi făcut Suzana?

— Femeia aia tînără? întrebă căpitanul. Credinţa mea e că a fost concediată în ciuda voinţei Desfătării Inimii! I-am spus eu o vorbuliţă despre asta, cînd micuţa doamnă a venit aici — o preţuia foarte mult şi mi-a spus că plecase de mult.

— Atunci — spuse Walter — întreab-o pe domnişoara Dombey unde s-a dus şi să încercăm s-o găsim. Se face tîrziu şi domnişoara Dombey o să se deştepte curînd. Dumneata eşti prietenul ei cel mai bun. Aşteapt-o sus şi lasă în grija mea toate cele de aici.

Căpitanul, foarte abătut, răspunse ca un ecou la oftatul lui Walter şi se supuse. Florence fu încîntată de noua ei cameră, nerăbdătoare să-l vadă pe Walter şi în culmea bucuriei la gîndul de a o regăsi pe vechea ei prietenă, pe Suzana. Dar Florence nu putu spune încotro plecase Suzana, afară doar că era undeva în Essex şi-şi aminti că nimeni n-ar putea spune unde e, afară doar de domnul Toots.

Cu aceste lămuriri melancolicul căpitan se întoarse la Walter şi-i dădu a înţelege că domnul Toots era tînărul gentleman pe care-l întîlnise în pragul uşii, că este un prieten al lui, şi că e un tînăr înstărit, care de altfel o adoră, fără nădejde, pe domnişoara Dombey. Căpitanul mai povesti şi cum ştirile despre presupusa soartă a lui Walter îi dăduseră prilej să-l cunoască pe domnul Toots şi cum făcuseră între ei o înţelegere şi o învoială solemnă, ca domnul Toots să fie mut în privinţa dragostei lui.

Întrebarea fu atunci dacă Florence poate avea încredere în domnul Toots. Dar Florence, spunînd cu un zîmbet: „Oh! da, din toată inima!" trebuia acum cu tot dinadinsul să se afle unde locuieşte domnul Toots. Asta Florence nu o ştia şi căpitanul o uitase. Erau tocmai în salonaş şi căpitanul îi spunea lui Walter că e sigur că domnul Toots o să vină în curînd, cînd domnul Toots se şi înfăţişă în persoană.

— Căpitane Gills — spuse domnul Toots, repezindu-se în salonaş fără nici o ceremonie — sînt într-o stare soră cu nebunia!

Domnul Toots dădu drumul acestor cuvinte, ca dintr-un tun, înainte de a-l zări pe Walter, pe care recunoscîndu-l scoase un sunet despre care s-ar putea spune că era un chicotit de deznădejde.

— Mă iertaţi, domnule — spuse domnul Toots, luîndu-se cu mîinile de cap — dar sînt acum într-o stare că-mi pierd minţile — dacă nu mi le-am şi pierdut de-a binelea — şi orice străduinţe de a fi politicos, la un individ în halul meu, n-ar fi decît batjocură

goală. Căpitane Gills, îmi îngădui să-ţi cer favoarea unei întrevederi între patru ochi?

— Fireşte, frate — răspunse căpitanul, luîndu-l de mînă — eşti tocmai omul pe care-l căutam.

— Vai! căpitane Gills — spuse domnul Toots — ce căutare trebuie să fi fost aia, dacă eu îi eram obiectul! Nici nu m-am învrednicit să mă bărbieresc, în aşa hal de neîngrijire am ajuns. Nici nu mi-am periat hainele. Părul meu e vîlvoi. I-am spus „Cocoşului" că dacă îndrăzneşte să-mi cureţe ghetele, îl omor.

Toate aceste semne ale unei minţi rătăcite fură adeverite de înfăţişarea domnului Toots, care arăta speriat şi sălbăticit.

— Ia ascultă, frate, spuse căptianul. Asta-i Wal'r, nepotul bătrînului Sol Gills. Ala de era socotit înecat în mare.

Domnul Toots îşi luă mîna de pe frunte şi holbă ochii la Walter.

— Doamne iartă-mă — bolborosi domnul Toots — ce încurcătură nenorocită. Ce mai faci? Eh... eu... eu, mă tem că te-ai udat de-a binelea. Căpitane Gills, îmi dai voie să-ţi spun o vorbă colea, în prăvălie?

Il apucă pe căpitan de haină şi, ieşind cu el din odaie, îi şopti:

— Va să zică, căpitane Gills, ăsta-i partea de care ai vorbit cînd ai spus că el şi domnişoara Dombey erau făcuţi unul pentru altul?

— Da, chiar aşa, băiete, răspunse căpitanul încurcat. Aşa îmi dădusem cu părerea atunci.

— Şi-ţi dai şi acuma! exclamă domnul Toots, ducîndu-şi doar mîna la frunte. Asta mai lipsea! Un rival pe care-l urăsc! Dar, de fapt, nu-l urăsc... spuse domnul Toots întrerupîndu-se brusc, ca şi cum s-ar fi răzgîndit şi, luîndu-şi mîna de pe frunte urmă: De ce l-aş urî? Nu! Dacă dragostea mea a fost sincer dezinteresată, căpitane Gills, dă-mi un prilej s-o dovedesc acuma!

Domnul Toots se repezi înapoi în salonaş şi, strîngînd mîna lui Walter, îi spuse:

— Ce mai faci ? Nădăjduiesc că n-ai răcit. Eu... eu aş fi foarte încîntat dacă aş putea avea plăcerea să te cunosc. Iţi doresc să ai mai multe zile fericite ca aceasta. Pe cuvîntul şi pe cinstea mea — spuse domnul Toots, înfierbîntîndu-se, pe măsură ce făcea mai de aproape cunoştinţă cu faţa şi cu toată înfăţişarea lui Walter — sînt încîntat să te văd !

— Iţi mulţumesc din toată inima, spuse Walter. Nici nu mă puteam aştepta la o primire atît de sinceră şi de călduroasă.

— Adevărat ? spuse domnul Toots, strîngîndu-i iar mîna. E foarte frumos din partea dumitale. Iţi sînt foarte îndatorat. Ce mai faci ? Nădăjduiesc că i-ai lăsat pe toţi sănătoşi acolo — adică pe... vreau să spun de ori unde ai venit acum în urmă, înţelegi dumneata.

La toate aceste bune urări şi mai ales la atîta bunăvoinţă, Walter răspunse ca un om de inimă.

— Căpitane Gills — spuse domnul Toots, — aş vrea să fiu cinstit, în toată puterea cuvîntului, dar sînt sigur că acum o să-mi dai voie să ating un anume subiect, care...

— Da, da, băiete, răspunse căpitanul. Vorbeşte în voie, spune ce ai de spus.

— Atunci, căpitane Gills — spuse domnul Toots — şi dumneata locotenente Walters, ştiţi dumneavoastră că în casa domnului Dombey s-au întîmplat lucrurile cele mai îngrozitoare şi că domnişoara Dombey l-a părăsit pe tatăl ei, care, după părerea mea — urmă domnul Toots foarte înfierbîntat — e o Brută, despre care ar fi foarte măgulitor să spui că e un monument de marmură, sau o pasăre de pradă, şi că ea nu poate fi găsită şi că a plecat cine ştie unde ?

— Pot să întreb de unde ai aflat asta ? întrebă Walter.

— Locotenent Walters, începu domnul Toots. Ajunsese să-l numească astfel, datorită unei chibzuieli cu totul deosebite, pesemne, legîndu-i numele de botez de îndeletnicirea de marinar şi socotind că între el şi căpitan trebuie să fie o legătură de rudenie, care nu

se putea să nu aibă o înrîurire şi asupra titlurilor lor. Locotenent Walters, nimic nu mă opreşte să-ţi răspund pe şleau. Fapt este că, punînd la inimă tot ce-o priveşte pe domnişoara Dombey — dar nu din vreun sentiment egoist, locotenent Walters, căci îmi dau bine seama că cel mai plăcut lucru pe care l-aş putea face pentru toate părţile ar fi să-mi pun capăt vieţii, care nu e decît o pacoste — mi-am făcut obiceiul să dau cîte o mică sumă de bani unui servitor, un tînăr foarte cumsecade cu numele de Towlinson care trăieşte de mai mult timp în preajma familiei, şi Towlinson mi-a spus, ieri seară, că aşa stau lucrurile. Ca urmare, căpitane Gills şi locotenent Walters, mi-am ieşit din sărite şi am stat culcat toată noaptea pe divan, în halul de ruină în care mă vedeţi!

— Domnule Toots — spuse Walter — sînt fericit că pot să te liniştesc. Te rog, linişteşte-te. Domnişoara Dombey e în deplină siguranţă şi e bine!

— Domnule! strigă domnul Toots, sărind de pe scaun şi strîngîndu-i mîna. Binele ce-mi faceţi este atît de mare, cum nici nu pot spune, încît, dacă mi-aţi spune în clipa asta chiar că domnişoara Dombey s-a căsătorit, şi tot aş putea zîmbi. Zău, căpitane Gills — spuse domnul Toots îndreptîndu-se spre el — pe sufletul şi pe trupul meu, aşa e, orice aş face din mine după aceea, tot aş putea să zîmbesc, aşa sînt de mulţumit!

— Mulţumirea şi încîntarea o să fie cu atît mai mare pentru o inimă generoasă ca a dumitale — spuse Walter, grabit să-i întoarcă complimentele — cînd vei afla că-ţi stă în putinţă să-i faci un serviciu domnişoarei Dombey. Căpitane Cuttle, vrei să ai bunătatea să-l conduci pe domnul Toots sus?

Căpitanul îi făcu un semn domnului Toots, care, uluit, îl urmă şi, ajungînd la catul cel mai de sus al casei, fu introdus, fără nici un cuvînt de pregătire din partea însoţitorului său, în noua locuinţă a lui Florence.

Uimirea şi mulţumirea domnului Toots cînd o văzu, fură de aşa natură, încît nu le putu manifesta de-

cît făcînd tot felul de năzbîtii. Se repezi la Florence, îi luă mîna, o sărută, îi dădu drumul, o luă din nou, se lăsă într-un genunchi, vărsă lacrimi, chicoti şi nesocoti cu totul primejdia de a fi sfîşiat de Diogene, care, împins de gîndul că demonstraţiile lui erau dovezi de duşmănie împotriva stăpînei sale, sărea în jurul domnului Toots ca şi cînd, hotărît să-l sfîşie, ar fi vrut mai întîi să-şi aleagă locul cel mai potrivit ca să-l atace.

— Vai Di, cîine rău şi ingrat! Dragă domnule Toots, îmi pare atît de bine că te văd!

— Mulţumesc — spuse domnul Toots — îmi merge destul de bine, vă sînt foarte recunoscător, domnişoară Dombey. Sper că toată familia e bine.

Domnul Toots spuse acestea, fără să-şi dea cîtuşi de puţin seama de ceea ce vorbeşte şi se aşeză pe scaun, holbînd ochii la Florence, cu un amestec pe faţă de încîntare şi deznădejde, cum nu s-ar fi putut vedea pe nici o altă faţă.

— Căpitanul Gills şi locotenentul Walters mi-au spus, domnişoară Dombey — rosti el pe nerăsuflate — că aş putea să vă fac un serviciu. Dacă aş putea cît de cît să şterg amintirea zilei aceleia de la Brighton, cînd m-am purtat... mai curînd ca un paricid decît ca un om cu educaţie — spuse domnul Toots, învinuindu-se cu străşnicie — aş coborî, plin de încîntare, în liniştea mormîntului.

— Te rog, domnule Toots — spuse Florence — să nu-mi doreşti să uit nimic din vechile noastre relaţii. Nu pot uita niciodată, crede-mă. Ai fost întotdeauna mult prea bun şi prietenos cu mine.

— Domnişoară Dombey — răspunse domnul Toots — felul cum preţuieşti simţămintele mele este o dovadă a caracterului dumitale de înger. Îţi mulţumesc de mii de ori. N-are nici o importanţă.

— Ne gîndeam să te întrebăm — spuse Florence — dacă îţi reaminteşti cumva, unde s-ar putea găsi Suzana, pe care dumneata ai însoţit-o pînă la diligenţă cînd a plecat de la mine.

— Să spun drept, domnişoară Dombey — răspunse domnul Toots, după un scurt timp de gîndire — nu pot să-mi reamintesc tocmai bine numele localităţii care era scris pe diligenţă, dar mi-aduc aminte că Suzana nu avea de gînd să se oprească chiar acolo, ci se ducea mai departe. Dar, domnişoară Dombey, dacă vrei s-o găseşti şi s-o aduci aici, eu şi cu „Cocoşul" o s-o aducem în toată graba de care devotamentul meu şi marea deşteptăciune a „Cocoşului" vor fi în stare.

Domnul Toots fu atît de încîntat şi înviorat la gîndul că va putea fi de folos şi sinceritatea dezinteresării lui era atît de neîndoielnică, încît ar fi fost crud din partea lui Florence să nu-i primească propunerea. Mînată de gingăşia ei firească, ea nu se împotrivi cîtuşi de puţin, deşi nu se putu opri să-l copleşească cu mulţumiri şi domnul Toots primi cu multă mîndrie însărcinarea pe care fără cea mai mică întîrziere, porni să o îndeplinească.

— Domnişoară Dombey, începu domnul Toots, luînd mîna pe care ea i-o întindea şi, cu un fior de dragoste deznădăjduită care îl străbătu şi îi străfulgeră pînă şi faţa, rosti : Rămîi cu bine! Dă-mi voie să-mi îngădui să spun că nenorocirile dumitale mă fac să sufăr grozav, dar că poţi avea în mine cea mai desăvîrşită încredere, aproape ca şi în căpitanul Gills însuşi. Imi dau bine seama, domnişoară Dombey de lipsurile mele — n-are nici o importanţă, îţi mulţumesc — dar să ştii că te poţi bizui pe mine, te asigur domnişoară Dombey.

Spunînd aceasta, domnul Toots ieşi din odaie, însoţit din nou de căpitan, care, stînd puţin deoparte cu pălăria sub braţ şi potrivindu-şi cu cîrligul părul răvăşit, urmărise de aproape tot ce se întîmplase. Cînd uşa se închise după ei, steaua care lumina viaţa domnului Toots păru din nou întunecată de nori groşi.

— Căpitane Gills — spuse el, oprindu-se pe ultima treaptă a scării şi întorcîndu-se spre căpitan — să-ţi spun drept, nu sînt în clipa de faţă în starea sufletească de care aş avea nevoie pentru a manifesta faţă de lo-

cotenentul Walters simțăminte cu totul prietenești, așa cum aș dori să le am în suflet. Nu putem fi întotdeauna stăpîni pe simțămintele noastre, căpitane Gills, și aș socoti că îmi faci un mare hatîr, dacă mă lași să ies pe ușa din dos.

— Frate — răspunse căpitanul — poți să-ți alegi calea cum vrei. Orice cale ăi lua, știu că ai ales-o bine și cum se cuvine pentru un marinar, sînt sigur de asta!

— Căpitane Gills — spuse domnul Toots — ești prea bun. Buna dumitale părere e pentru mine o mîngîiere. E un lucru — continuă domnul Toots stînd în dreptul ieșirii, înapoia ușii pe jumătate deschisă — pe care aș vrea să-l ții minte, căpitane Gills, și le care aș dori ca locotenentul Walters să aibă cunoștință. Am intrat acum în stăpînirea averii mele, știi dumneata, și... și nu știu ce să fac cu ea. Dacă aș putea fi de vreun folos, din punct de vedere bănesc, aș coborî în mormînt liniștit și cu inima ușoară.

Domnul Toots nu mai spuse nimic altceva, dar se strecură liniștit afară, închizînd ușa după el, pentru a-l împiedica pe căpitan de a-i mai răspunde ceva.

Florence rămase cu gîndul la acest om bun, mult timp după ce plecase, pătrunsă de un amestec de durere și de plăcere. Era atît de cinstit și avea o inimă atît de bună, încît a-l revedea și a fi asigurată de devotamentul lui sincer era pentru ea, deznădăjduită cum se simțea, o bucurie și o mîngîiere de neprețuit. Dar tocmai de aceea, era atît de dureros pentru ea gîndul că, deocamdată, îl făcea nefericit și-i stricase liniștea vieții, încît ochii i se umplură de lacrimi și inima i se umplu de milă. Căpitanul Cuttle se gîndi și el, în felul său, la domnul Toots și tot așa și Walter. Cînd se făcu seară și ședeau cu toții în odaia cea nouă a lui Florence, Walter îl lăudă pe domnul Toots cu toată căldura și îi destăinui lui Florence ceea ce spusese cînd părăsise casa, însoțindu-și destăinuirea cu toate cuvintele de bună prețuire pe care firea lui cinstită și simpatia lui pentru domnul Toots i le inspirară.

Domnul Toots nu mai veni pe acolo în ziua următoare, nici alte cîteva zile. In același timp, Florence, fără ca liniștea să-i fie tulburată într-un fel oarecare, trăi ca o pasăre, nesupărată în colivia ei din mansarda locuinței bătrînului fabricant de instrumente. Cu timpul, însă, pe măsură ce zilele treceau, Florence începu să lase capul din ce în ce mai jos și expresia care pe vremuri apăruse pe fața sărmanului Paul, era acum adeseori îndreptată spre cer, de la mica fereastră a mansardei, ca și cînd și-ar fi căutat îngerașul pe țărmurile acelea depărtate, de care el atît de des îi vorbise, culcat acolo în pătucul său.

In ultima vreme Florence slăbise și frămîntările la care fusese supusă nu-i lăsară neatinsă sănătatea. Dar acum nu trupul ei se simțea bolnav. Acum sufletul îi era chinuit de suferință și pricina suferinței ei sufletești era Walter.

Cu toate că el era veșnic preocupat de ea, îi purta de grijă, mîndru și bucuros să o servească și arătînd toate acestea cu însuflețirea și cu zelul care-i erau firești, Florence își dădea totuși seama că se ferea de ea. Cît era ziua de mare, el se apropia rareori de camera ei. Cînd îl chema, el venea și era la început tot atît de senin și de voios cum și-l reamintea de pe vremea cînd era o copilă rătăcită pe străzile Londrei, dar apoi se simțea repede stingherit — dragostea ei era prea vie ca să nu-și dea seama — și, nesimțindu-se la largul lui, o părăsea repede. Dacă nu-l chema, nu venea niciodată, cît era ziua de lungă. Cînd se făcea seară, el era întotdeauna acolo. Atunci erau pentru ea clipele cele mai fericite, pentru că abia atunci se încredința, cel puțin pe jumătate că avea în față, neschimbat, pe vechiul Walter din copilărie. Totuși, chiar atunci, un cuvînt fără însemnătate, o privire sau o împrejurare oarecare, o făcea să-și dea seama că între ei se lăsase o barieră peste care nu puteau trece.

Și ea nu se putu opri de a vedea că semnele unei adînci schimbări în Walter se arătau, în ciuda sforțărilor ce făcea el ca să le ascundă. Ea vedea cum el,

din considerație pentru ea și mînat de dorința sinceră de a o cruța de orice durere ce i-ar putea pricinui, cu mîna lui grijulie, recurgea la tot felul de artificii și șiretlicuri. Aceasta făcea ca Florence să simtă cu atît mai mult schimbarea petrecută în el și să deplîngă cu atît mai des înstrăinarea fratelui ei.

Bunul căpitan — prietenul ei neobosit, duios și întotdeauna plin de rîvnă — își dădea și el seama de toate acestea și, după cum i se păru și lui Florence, suferea și el. Era acum mai puțin voios și încrezător de cum fusese la început și, cînd într-o seară ședeau toți trei împreună, el, cu o față tristă de tot, arunca priviri furișe cînd la ea, cînd la Walter.

In cele din urmă, Florence se hotărî să-i vorbească lui Walter. Ea credea că știe acum care era pricina înstrăinării lui și socotea că își va lua o piatră de pe inimă și că îl va face și pe el să se simtă mai bine, dacă-i va spune că descoperise pricina, că o înțelegea foarte bine și că nu-i aduce nici o învinuire.

Era într-o duminică după-amiază, cînd Florence luă această hotărîre. Credinciosul căpitan, cu gîtul strîns într-un ciudat guler scrobit, ședea lîngă ea citind, cu ochelarii pe nas, cînd ea îl întrebă unde o fi Walter.

— Cred că e jos, micuță doamnă, răspunse căpitanul.

— Aș vrea să-i vorbesc, spuse Florence, ridicîndu-se repede, ca și cînd ar fi vrut să se ducă jos la el.

— Îl aduc eu aici, Frumusețe — spuse căpitanul — cît ai clipi din ochi.

Spunînd acestea, căpitanul luă la repezeală cartea pe umăr — căci el își făcea o datorie din a nu citi duminica decît din cărți foarte voluminoase, ca avînd înfățișare mai solemnă și cumpărase după multă tocmeală, dintr-o librărie, cu cîțiva ani în urmă, un volum impunător din care era destul să citească cinci rînduri ca să se zăpăcească de-a binelea, nereușind măcar să-și dea seama despre ce e vorba — și se retrase. Walter se înfățișă curînd după aceea.

— Căpitanul Cuttle mi-a spus, domnişoară Dombey, începu el voios, îndată ce intră, dar se opri cînd îi văzu faţa. Pare-mi-se că nu te simţi bine astăzi. Eşti întristată. Ai plîns.

Vorbise cu atîta blîndeţe, cu o tremurătură atît de înduioşătoare în glas, încît la sunetul glasului lui, o podidiră lacrimile.

— Walter — spuse Florence cu blîndeţe — adevărat, nu mă simt tocmai bine şi am plîns. Vreau să-ţi vorbesc.

Se aşeză dinaintea ei, cu ochii îndreptaţi spre faţa ei atît de frumoasă şi plină de nevinovăţie, în timp ce faţa lui îngălbenise şi buzele îi tremurau.

— Ai spus, în noaptea aceea, cînd am aflat că ai fost salvat — şi vai! dragă Walter, ce am simţit eu şi ce am nădăjduit eu în noaptea aceea...

El îşi aşeză mîna pe masa, care era între ei doi şi rămase cu privirile la ea.

— ...că m-am schimbat. M-am mirat atunci că ai spus asta, dar acum îmi dau seama că m-am schimbat. Nu fi supărat pe mine, Walter; eram atunci prea tulburată de bucurie pentru ca să-mi dau seama.

I se păru că are din nou o copilă în faţa lui. Auzea şi vedea iarăşi pe acea copilă nevinovată, încrezătoare şi iubitoare. Nu era femeia atît de dragă lui, la ale cărei picioare ar fi fost dornic să aştearnă toate bogăţiile pămîntului.

— Ţi-aduci aminte de acea ultimă dată cînd te-am văzut, Walter, înainte de plecarea ta?

El duse mîna la piept şi scoase o punguliţă.

— Am purtat-o tot timpul, atîrnată de după gît! Dacă m-aş fi scufundat în adîncuri, s-ar fi scufundat cu mine în fundul oceanului.

— Şi vrei s-o porţi şi de acum înainte, de dragul meu?

— Pînă la moarte.

Îşi puse mîna peste a lui, cu atîta încredere şi simplitate, ca şi cînd n-ar fi trecut nici o zi măcar de cînd îi dăduse acea mică amintire.

— Îmi pare bine. O să fiu întotdeauna bucuroasă, Walter, să știu că o vei păstra tot așa. Ți-aduci aminte că, încă din seara aceea, pe cînd stăteam de vorbă, am întrezărit amîndoi în gînd că poate ne-am schimbat?

— Nu ! răspunse el mirat.

— Da, Walter. Fusesem, chiar atunci, pricina sfărîmării nădejdilor și a spulberării așteptărilor tale. Atunci mi-era teamă să judec astfel, dar acum știu că a fost așa. Dacă atunci, în mărinimia ta, ai putut să-mi ascunzi că o știai, acum n-o mai poți face, cu toate că te străduiești cu tot atîta mărnimie ca și atunci. Da, da, știu bine că-i așa. Și îți sînt foarte recunoscătoare, Walter, din tot sufletul și cu toată căldura inimii mele, dar nu vei putea reuși. Ai suferit prea mult tu însuți și cei ce-ți sînt dragi, pentru ca să poți uita cine a fost pricina nevinovată a tuturor primejdiilor și suferințelor prin care ai trecut. Nu este cu putință să nu vezi mereu în mine pe autorul suferințelor tale și este deci cu neputință să mai fim pe viitor frate și soră. Dar, dragă Walter, să nu-ți închipui că mă plîng din această pricină de tine. Puteam s-o știu — ar fi trebuit s-o știu — dar în bucuria mea am uitat-o. Tot ce nădăjduiesc este ca, atunci cînd simțămîntul acesta al tău nu va mai fi o taină, să te poți gîndi la mine cu mai puțină ciudă și tot ce-ți cer, Walter, în numele acelei sărmane copile care cîndva ți-a fost soră, este să nu te lupți cu tine însuți și să nu te chinuiești din pricina mea, acum că știu totul.

Pe cînd spunea acestea, Walter privise la ea cu o față încremenită de mirare, și pe care nici un alt simțămînt nu se mai putea citi. Cu un gest rugător, luă mîna ei, care se lăsase peste a lui și o ținu strînsă în mîinile sale.

— Vai, domnișoară Dombey — spuse el — e cu putință ca, tocmai datorită suferințelor mele pentru ceea ce simțeam că-ți era datorat dumitale și ar trebui să ți se dea, te-am făcut să suferi tot ceea ce cuvintele dumitale mi-au dezvăluit ? Niciodată, pe Dumnezeul meu, nu m-am gîndit la dumneata în alt fel decît

ca la amintirea unică, luminoasă, curată şi binecuvîntată a copilăriei şi tinereţei mele. Niciodată, de cînd ne-am cunoscut, n-am privit şi niciodată pe viitor nu voi privi, partea ce ai avut-o în viaţa mea, altfel decît ca ceva sfînt, ce nu poate fi judecat uşuratic, nu poate fi preţuit niciodată îndeajuns şi nici nu se poate uita pînă la moarte. Să-ţi întîlnesc din nou privirea şi să-ţi aud iar glasul, aşa cum mi-a fost dat în seara aceea, cînd ne-am despărţit, este pentru mine o fericire cum nu pot spune, şi a fi iubit ca un frate şi a mă bucura de încrederea dumitale este al doilea dar bogat ce pot primi şi preţui.

— Walter — spuse Florence — privindu-l cu multă seriozitate, dar cu o faţă schimbată, ce e aceea ce mi se datorează şi ar trebui să mi se dea, cu jertfirea simţămintelor dumitale ?

— Respect, răspunse Walter, cu un glas înecat. Veneraţie.

Roşeaţa de pe faţă îi păli uşor şi, îngîndurată şi cu sfială, îşi retrase mîna dintr-a lui, fără a înceta de a-l privi cu aceeaşi seriozitate.

— Nu am astăzi drepturile unui frate, spuse Walter. Nu pot avea pretenţiile unui frate. Am lăsat o copilă, regăsesc astăzi o femeie.

Roşeaţa îi acoperi iarăşi faţa. Făcu o mişcare, ca şi cînd ar fi vrut să-l oprească de a mai spune ceva şi-şi ascunse faţa în mîini.

Cîtva timp rămaseră amîndoi tăcuţi ; ea plîngea.

— Datorez unei inimi atît de încrezătoare, atît de curate şi atît de bune — spuse Walter — să mă smulg de lîngă ea, chiar dacă prin asta îmi frîng propria mea inimă. Cum aş putea îndrăzni să spun că e inima sorei mele ?

Ea plîngea mereu.

— Dacă ai fi fost fericită, încurajată, cum s-ar fi cuvenit să fii, de prieteni care să te iubească şi să te admire şi de tot ceea ce făcea situaţia pentru care ai fost născută, demnă de invidiat — spuse Walter — şi dacă, în atari împrejurări, amintindu-ţi cu dragoste

trecutul, m-ai fi socotit frate, atunci din situaţia mea modestă, atît de deosebită de a dumitale, aş fi putut răspunde la această îmbiere, fără teamă de a trăda încrederea nețărmurită ce mi-ai arătat. Dar aici... şi acum... !

— Oh ! Iţi mulţumesc, îţi mulţumesc din toată inima, Walter. Iartă-mă că te-am nedreptăţit atît de rău. N-am avut pe nimeni ca să mă sfătuiască. Sînt atît de singură !

— Florence ! — strigă Walter, cu patimă — m-am gîndit să-ţi spun ceea ce simţeam, dar numai cu cîteva clipe în urmă nimic nu mi-ar fi putut smulge aceste destăinuiri. Dacă aş fi fost bogat, dacă aş putea avea mijloacele sau cel puţin nădejdea de a fi în stare să mă ridic la o situaţie apropiată de a dumitale, ţi-aş fi spus că e un nume pe care ai fi putut să mi-l dai — un drept mai presus de toate altele, de a te ocroti şi îndrăgi — drept de care m-aş fi socotit demn numai prin dragostea şi veneraţia ce le am pentru dumneata şi care-ţi sînt închinate din toată inima. Ţi-aş fi spus că era singura îndreptăţire ce mi-ai fi putut da de a te apăra şi ocroti, singura îndreptăţire pe care aş îndrăzni să o primesc şi să o recunosc în faţa lumii. Şi dacă cumva aş căpăta această îndreptăţire, aş socoti-o ca un bun atît de preţios, atît de incalculabil, încît toată nețărmurita credinţă şi tot devotamentul vieţii mele n-ar fi decît o prea slabă recunoştinţă.

Capul ei rămase tot plecat, lacrimile tot mai curgeau şi pieptul i se sălta în hohote de plîns.

— Dragă Florence ! Scumpa mea Florence ! Cum te-am numit în gînd, înainte de a-mi da seama cît de nesăbuit şi de nebun eram. Ingăduie-mi, pentru această din urmă oară, să-ţi spun pe numele dumitale drag şi să iau această mînă gingaşă, ca dovadă că, în bunătatea dumitale de soră, o să uiţi ce ţi-am spus.

Ea ridică capul şi-i vorbi cu o blîndeţe atît de gravă în ochi, privindu-l printre lacrimi, cu un surîs atît de liniştit, luminos şi împăciuitor, încît coardele cele mai

ascunse ale inimii lui tresăriră, iar ochii i se împînziră ascultînd-o vorbind.

— Nu, Walter, nu pot s-o uit. N-aş vrea s-o uit pentru nimic în lume. Spune-mi, Walter, eşti foarte sărac?

— Nu sînt decît un călător — spuse Walter — care colindă mările ca să-şi cîştige pîinea. Asta-i acum meseria mea.

— Şi o să pleci curînd, Walter?

— Foarte curînd.

Şezu o clipă, privind la el, apoi, cu sfială, puse mîna ei tremurîndă peste a lui.

— Dacă vrei să mă iei de soţie, am să te iubesc din toată inima. Dacă vrei să mă iei cu tine, Walter, voi merge cu tine fără teamă, pînă la capătul lumii. N-am nimic de părăsit pentru a merge cu tine — n-am la ce renunţa şi n-am pe nimeni de care să mă despart. Toată dragostea mea, toată viaţa mea îţi vor fi închinate ţie şi cu ultima suflare voi şopti în faţa Domnului numele tău, dacă-mi va mai fi lăsată măcar o fărîmă de minte şi de amintire.

O strînse la piept şi-şi apăsă obrazul de al ei şi acum, în fine, nemaifiind respinsă, nemaifiind pierdută, plînse la pieptul iubitului ei.

Binecuvîntate clopote de duminică, voi ce sunaţi atît de liniştit în urechile lor încîntate şi fericite! Binecuvîntată pace şi linişte de duminică, atît de potrivite cu pacea din sufletele lor; voi care sfinţiţi aerul din jurul lor! Binecuvîntat amurg care te furişezi lîngă ea şi pe cînd ea doarme o învălui cu umbra ta tainică şi molcomă, ca pe o copilă, ghemuită la pieptul care-i e drag!

Oh! Atîta dragoste şi atîta încredere strînse toate în acel locşor şi putînd totuşi zace acolo, uşoare ca un fulg! Priveşte în jos, Walter, la acei ochi închişi, priveşte-i cu drag şi cu mîndrie, căci în toată lumea asta largă ei te caută acum pe tine şi numai pe tine.

Căpitanul rămase în salonaş pînă se întunecă de-a binelea. Se aşeză pe scaunul pe care şezuse Walter şi privi la fereastră, pînă ce, încetul cu încetul, ziua trecu în noapte şi stelele începură să licărească. Aprinse lumînarea, aprinse pipa, o fumă toată şi se tot mira ce s-o fi întîmplînd acolo sus şi de ce nu l-or fi chemînd la ceai.

Florence veni lîngă el tocmai cînd mirarea lui ajunse la culme.

— Ei! Micuţă doamnă! strigă căpitanul. Da' mult aţi mai avut de vorbit, dumneata şi cu Walter, frumuseţea mea!

Florence îl apucă cu mîna ei mică, de unul din nasturii mari ai hainei lui şi privindu-l drept în faţă, îi spuse:

— Dragă căpitane, vreau să-ţi spun ceva, dacă-mi dai voie.

Căpitanul ridică cu vioiciune capul, ca să audă despre ce este vorba. Ca s-o poată vedea mai bine pe Florence, el îşi împinse scaunul înapoi şi o dată cu scaunul se depărtă şi el, pe cît se putu.

— Ce s-a întîmplat, Desfătarea Inimii mele? strigă căpitanul, tresărind dintr-o dată. E ce am aşteptat eu?

— Da! spuse Florence cu vioiciune.

— Wal'r, soţul dumitale? Asta e? urlă căpitanul, zvîrlindu-şi pălăria în tavan.

— Da! strigă Florence rîzînd şi plîngînd totodată.

Căpitanul o strînse în braţe şi apoi ridicîndu-şi pălăria de muşama şi punînd-o pe cap, o luă de braţ şi o conduse iarăşi sus unde îşi dădu seama că urmează să se petreacă cea mai mare glumă a vieţii lui.

— Va să zică, Wal'r, băiatule! spuse căpitanul, privind în odaie, cu faţa strălucindu-i ca o tigaie lustruită. Va să zică altceva decît frăţie nu putea fi?!

Rîse de această glumă, de se înăbuşi aproape şi o repetă cel puţin de patruzeci de ori, pe cînd îşi bea ceaiul, lustruindu-şi faţa strălucitoare cu mîneca hainei şi ştergîndu-şi, din cînd în cînd, capul cu batista. Dar, în mijlocul acestei bune dispoziţii, nu-i lipsi un

izvor de mai mare bucurie, deoarece fu auzit de mai multe ori spunînd cu voce scăzută, în timp ce privea cu nespusă încîntare la Walter şi la Florence:

— Ed'ard Cuttle, băiete, n-ai avut toată viaţa ta un gînd mai bun, decît cînd ai trecut proprietatea ta aia mică în mîinile ăstora doi.

CAPITOLUL LI

Domnul Dombey şi lumea din jur

Ce face oare omul acela mîndru, cît e ziua de mare? Se gîndeşte el oare vreodată la fiică-sa, sau se întreabă măcar unde ar putea fi? Nu cumva crede că s-a înapoiat acasă şi că duce acolo, în casa întunecoasă, viaţa ei de mai înainte? Nimeni nu poate răspunde pentru el. Niciodată, de atunci, nu i-a mai rostit numele. Ai casei îl ştiu prea mult de frică, pentru a-i vorbi de un lucru cu privire la care el e mut şi singurei persoane care ar îndrăzni să-i vorbească, el îi închide numaidecît gura.

Scumpul meu Paul — şopteşte soră-sa, strecurîndu-se în odaie, în ziua plecării lui Florence — „nevasta ta!" Parvenita aia! E cu putinţă ca ceea ce am auzit să fie adevărat şi că asta-i recunoştinţa pentru devotamentul tău fără seamăn şi care a mers pînă la a jertfi toanelor şi trufiei ei propria ta familie? Sărmanul meu frate!

Spunînd aceste cuvinte, menite să reamintească faptul că nu fusese poftită la dineu cu prilejul celei dintîi mari primiri, doamna Chick folosi din plin batista şi se aruncă de gîtul domnului Dombey. Dar domnul Dombey, cu răceală, o strînse binişor în braţe şi o duse la un scaun.

— Îţi mulţumesc, Luizo — spuse el — pentru această dovadă de dragoste, dar aş vrea să vorbim

despre altceva. Cînd am să mă plîng de soarta mea, Luizo, sau am să spun că am nevoie de mîngîiere, poţi să-mi vii cu astfel de dovezi, dacă o să vrei să fii atît de bună.

— Dragul meu Paul — urmă sora, ducîndu-şi batista la ochi şi clătinînd din cap — ştiu eu cît eşti de mîndru şi de curajos, şi n-am să mai spun nici o vorbă în legătură cu o întîmplare atit de dureroasă şi de revoltătoare — asupra acestor două adjective doamna Chick apăsă cu o deosebită indignare — dar dă-mi voie, te rog, să te întreb (deşi mi-e teamă să aud ceva care m-ar revolta şi m-ar îndurera) copila aia nenorocită de Florence...

— Luizo — spuse fratele, apăsat — tăcere! Nici un cuvînt despre asta.

Doamna Chick poate doar să clatine din cap, să-şi folosească batista şi să se jeluiască cum au degenerat unii Dombey care nici nu sînt Dombey. Dar ea n-avea habar dacă Florence are vreo vină în legătură cu fuga lui Edith, sau dacă fugise cu ea, dacă făcuse prea mult sau prea puţin, dacă făcuse de fapt ceva sau nu făcuse nimic.

El, fără să se abată de la calea pe care apucase, îşi păstrează gîndurile şi simţămintele ascunse în sine, fără a le împărtăşi nimănui. Nu caută să afle unde îi e fata. Ar putea tot atît de bine să creadă că e la soră-sa sau că e sub acoperişul lui. Poate că se gîndeşte mereu la ea, dar poate că nu se gîndeşte de loc. Nimic nu se poate ghici din ceea ce lasă el să se vadă.

Un lucru e sigur, că el *nu crede* să o fi pierdut. Nici nu bănuieşte măcar adevărul. A trăit timp prea îndelungat singuratic în măreţia lui, privind de sus la ea, copilă răbdătoare şi bună, pentru ca să-i fie teamă de aşa ceva. Oricît de zdruncinat e de nenorocirea lui, nu este încă la pămînt. Rădăcina este puternică, adîncă şi, în decursul anilor, fibrele ei s-au întins şi au luat hrana de peste tot din jur. Copacul e lovit, dar nu e doborît.

Deşi el ascunde lumea dinăuntrul lui de lumea dinafară care, după cum crede el, nu urmăreşte deocamdată decît un singur lucru şi anume să-l pîndească de aproape oriunde se duce — nu poate totuşi ascunde semnele trădătoare care apar în ochii lui scufundaţi în orbite, în obrajii lui căzuţi, pe fruntea încreţită şi în privirea lui posomorîtă şi gînditoare. A rămas la fel de nepătruns, cum era şi în trecut; totuşi este un alt om; deşi mîndru ca întotdeauna, se simte umilit, altfel semnele acelea nu ar fi apărut.

Lumea! Ce crede lumea despre el, cum îl priveşte, ce vede în el şi ce spune despre el — ăsta e demonul carea-l urmăreşte, chinuindu-i sufletul. Îl urmăreşte peste tot unde se duce şi, ce-i mai rău, este peste tot unde nu este el. Pleacă din casă o dată cu el, dar rămîne totuşi ca o şoaptă printre servitorii lui. Îl vede şi arată cu degetul după el pe stradă; îl aşteaptă în birourile lui; îl priveşte peste umerii negustorilor bogaţi; îl însoţeşte, făcînd semne şi pălăvrăgind prin mulţime; ajunge peste tot înaintea lui şi mai ales e activ peste toate după ce el a plecat. Cînd seara s-a închis în odaia lui, demonul e în casă, dar şi în jurul casei, i se pot auzi paşii pe trotuar, apare înscris pe masa de lucru, umblă încoace şi încolo în tren şi pe corăbii, peste tot fără răgaz, preocupat numai şi numai de el.

Nu este o nălucă a închipuirii sale. Este tot atît de harnic în mintea altor oameni ca şi într-a lui. Mărturie e vărul Feenix, care vine de la Baden-Baden, numai şi numai ca să-i vorbească. Mărturie e maiorul Bagstock, care-l însoţeşte pe vărul Feenix în această misiune prietenească.

Domnul Dombey îi primeşte cu demnitatea obişnuită, se ţine drept, cu vechea lui înfăţişare, stînd în faţa focului. Simte cum privirile lumii sînt aţintite prin ochii lor asupra lui. Îşi dă seama că asta se vede şi în ochii holbaţi care îl privesc din portrete. Că pînă şi domnul Pitt, de sus de pe bibliotecă, face

la fel. Că pînă şi hărţile ce atîrnă pe pereţi au ochi.

— O primăvară neobişnuit de rece, spune domnul Dombey, pentru a înşela lumea asupra gîndurilor lui.

— Să fiu al dracului, domnule — spune maiorul, pe un ton prietenos — Joseph Bagstock nu se pricepe la făţărnicie. Dacă vrei să-ţi ţii prietenii la distanţă, Dombey, şi să-i tratezi cu răceală, J. B. nu înghite asta. Joe e necioplit şi aspru, domnule; dintr-o bucată, domnule, dintr-o bucată, aşa e Joe. Alteţa sa regală, răposatul duce de York, mi-a făcut cinstea să-mi spună, fie c-o meritam, fie că nu — n-are a face — dacă e în serviciul meu un om pe care să mă pot bizui că spune lucrurilor pe nume, apoi ăla e Joe — Joe Bagstock.

Domnul Dombey dă semne că e de aceeaşi părere.

— Acum, Dombey, vezi dumneata — spune maiorul — eu sînt un om de lume. Prietenul nostru Feenix — dacă pot spune aşa...

— Sînt, firește, onorat, răspunde vărul Feenix.

— ... este — continuă maiorul, clătinînd din cap — şi el un om de lume, Dombey, şi *dumneata,* eşti de asemenea un om de lume. Ei bine, cînd trei oameni de lume se întîlnesc şi sînt şi prieteni — după cum cred... făcînd iarăşi apel la vărul Feenix.

— Firește — spune Feenix — prieteni apropiaţi.

— ... şi sînt şi prieteni — reia maiorul — părerea lui moş Joe este (Joe poate că se înşeală) că e foarte uşor să afli care e părerea lumii, ori despre ce ar fi vorba.

— Fără îndoială, spune vărul Feenix. *De facto,* este de la sine înţeles. Ţin foarte mult, maiorule, ca prietenul meu Dombey să mă audă arătîndu-mi mirarea şi părerea de rău, că gingaşa şi distinsa mea rudă, care era înzestrată cu toate însuşirile cerute pentru a face pe un bărbat fericit, a putut să uite în aşa hal, ceea ce datora — *de facto* — lumii şi să se compromită într-un chip atît de extraordinar. Sînt de atunci al dracului de abătut şi, firește, am şi spus-o

mai serile trecute, lui Long Saxby — un lungan de mai bine de şase picioare, pe care prietenul meu Dombey îl cunoaşte probabil — că afacerea asta m-a dat gata, m-a zăpăcit şi m-a îmbolnăvit. O catastrofă de feul ăsta îl pune pe om pe gînduri — urmează vărul Feenix — şi-l face să creadă că lucrurile se întîmplă după cum hotărăşte soarta; căci dacă biata mea mătuşă ar mai fi trăit, înrîurirea asupra unei femei atît de îndrăcit de vioaie cum era dînsa, ar fi fost că ar fi zdrobit-o şi că ea, *de facto,* ar fi căzut victimă.

— Acum, să vezi, Dombey, spune maiorul, reluîndu-şi cu toată hotărîrea discursul de unde-l lăsase.

— Cer iertare, întrerupse vărul Feenix. Aş vrea să mai spun doar un cuvînt. Să-mi dea voie prietenul meu Dombey să-i spun că, dacă ar mai putea ceva să înrăutăţească starea dureroasă în care am ajuns cu acest prilej, apoi ar fi mirarea firească a lumii cînd ar presupune că gingaşa şi distinsa mea rudă (cum trebuie să cer voie să o mai numesc) a putut să se compromită cu o persoană... omul cu dinţii albi — *de facto* — cu o situaţie atît de inferioară faţă de aceea a soţului ei. Totuşi, socotindu-mă nevoit să cer, în chip oarecum hotărît, prietenului meu Dombey să nu osîndească pe gingaşa şi distinsa mea rudă, pînă ce vinovăţia ei nu va fi pe deplin dovedită, ţin să-l asigur pe prietenul meu Dombey, că familia pe care o reprezint şi care acum aproape s-a stins (gînd al dracului de trist pentru un bătrîn) nu-i va pune în cale nici o piedică şi va fi fericită să-i dea încuviinţarea de a urma orice procedură onorabilă, privind viitorul, pe care el ar alege-o. Sînt încredinţat că prietenul meu Dombey va recunoaşte bunele intenţii de care sînt însufleţit în această afacere atît de tristă şi... de... — *de facto* — nu socotesc că mai e cazul să-l tulbur pe prietenul meu Dombey cu alte observaţii.

Domnul Dombey se înclină, fără să ridice ochii şi tăcu.

— Ştii, Dombey — spuse maiorul — prietenul nostru Feenix, cu o elocinţă de o bogăţie pe care Joe B. nu a întrecut-o niciodată — zău, pe Dumnezeul meu, domnule, niciodată! — spuse maiorul vînăt la faţă — a lămurit lucrurile în ce-o priveşte pe doamna. Eu o să-mi îngădui, bizuindu-mă pe prietenia dintre noi, Dombey, să privesc lucrurile sub o altă faţă, domnule, continuă maiorul, tuşind ca un cal. În aceste împrejurări lumea are părerile ei, de care trebuie să se ţină seama.

— Ştiu asta, spuse domnul Dombey.

— Da, fireşte că o ştii, Dombey — spuse maiorul — dă-o dracului, domnule, ştiu că o ştii. Un om de calibrul dumitale nu se poate presupune că nu ştie.

— Aşa sper şi eu, răspunse domnul Dombey.

— Dombey — spune maiorul — restul o să-l ghiceşti. Am s-o spun pe şleau — poate cam înainte de vreme — căci neamul Bagstockilor au vorbit întotdeauna pe şleau. S-au ales doar cu puţin de pe urma asta, domnule, dar e în sîngele lor. Trebuie neapărat un glonţ pentru omul ăsta. J. B. va fi lîngă dumneata. Nu degeaba ţi-e prieten. Dumnezeu să te binecuvînteze!

— Maiorule — răspunde domnul Dombey — îţi sînt îndatorat. Îţi voi încredinţa soarta mea cînd va fi sosit timpul. Cum timpul n-a sosit încă, n-am vrut să-ţi vorbesc.

— Unde e individul, Dombey? întrebă maiorul, după ce răsuflă din greu şi rămase timp de un minut cu ochii holbaţi la el.

— Nu ştiu.

— N-ai nici o ştire despre el? întrebă maiorul.

— Ba da.

— Dombey, îmi pare bine că aud asta, spune maiorul. Te felicit.

— O să mă ierţi, chiar dumneata, maiorule — răspunde domnul Dombey — dacă n-o să mai intru deocamdată în alte amănunte. Ştirea e cu totul ne-

obișnuită și am căpătat-o pe o cale cu totul neobișnuită. Poate, pînă la urmă, să se dovedească fără valoare; poate să se și adeverească; nu pot spune nimic deocamdată. Trebuie să mă opresc cu lămuririle mele aici.

Cu toate că era un răspuns foarte sec la entuziasmul înflăcărat al maiorului, acesta îl primi cu mulțumire și fu încîntat la gîndul că lumea avea mari șanse să primească în curînd satisfacție. Vărul Feenix este apoi gratificat cu un nou salut din partea soțului grațioasei și distinsei sale rude și, împreună cu maiorul Bagstock, se retrag, soțul rămînînd în seama lumii cu privire la treburile lui și la ceea ce lumea, pe bună dreptate și judecînd drept, aștepta de la el.

Dar cine șade în camera menajerei, vărsînd lacrimi și vorbind cu doamna Pipchin, cu voce tainică și cu mîinile ridicate spre cer? E domnișoara Tox, care a împrumutat această deghizare de la servitoarea ei și vine, în taină, din Piața Prințesei, pentru a reface vechea cunoștință cu doamna Pipchin, cu gîndul de a căpăta știri sigure despre starea domnului Dombey.

— Cum suportă el lovitura, draga mea? întreabă domnișoara Tox.

— Bine — spune doamna Pipchin în felul ei ursuz — e ca de obicei.

— În aparență, sugerează domnișoara Tox. Dar ce-o fi simțind în sufletul lui!

Ochii cenușii și aspri ai doamnei Pipchin aruncă priviri rătăcitoare, cînd răspunde, ca în trei salturi distincte:

— Da! Poate! — Poate că da! Dacă vrei să știi ce gîndesc eu, Lucreție — urmează doamna Pipchin (ea îi spune domnișoarei Tox, Lucreție, în amintirea primelor experiențe de chinuire a copiilor, pe care le făcuse cu ea, pe cînd domnișoara Tox era încă o nenorocită copilă sfrijită și de vîrstă fragedă) — dacă vrei să-ți spun ce gîndesc, Lucreție, eu cred că e bine că a scăpat de ea. N-am eu, cît mă privește

pe mine, nevoie să văd fețele astea nerușinate pe-aici!

— Adevărat nerușinate! Bine ai spus, nerușinate, doamnă Pipchin! răspunde domnișoara Tox. Să-l lase pe el! Un bărbat atît de nobil și spunînd asta domnișoara Tox se simte copleșită.

— Nu știu eu de noblețe, să-ți spun drept, observă doamna Pipchin, frecîndu-și cu furie nasul. Dar un lucru știu — că dacă un om dă de greutăți, trebuie să le îndure. Ce mai tura-vura. Am avut și eu destule de îndurat, pe vremea mea! Ce atîta zarvă! S-a dus, și bine că am scăpat de ea! Nimeni n-ar vrea să o vadă venind înapoi, de asta sînt sigură.

Această aluzie la minele Peruviene o face pe domnișoara Tox să se ridice și să plece, iar doamna Pipchin trage clopoțelul pentru a-l chema pe Towlinson să o conducă. Domnul Towlinson, care nu o mai văzuse de foarte multă vreme pe domnișoara Tox, rînjește la ea și, după ce cu greu o recunoaște sub boneta ei, îi spune că nădăjduiește că dînsa se simte bine.

— Așa și așa, Towlinson, îți mulțumesc, spune domnișoara Tox. Te rog să ai bunătatea cînd se întîmplă să mă vezi pe aici, să nu vorbești despre asta. Vin s-o vizitez doar pe doamna Pipchin.

— Foarte bine, domnișoară, spune Towlinson.

— Survin lucruri revoltătoare, Towlinson, spune domnișoara Tox.

— Foarte adevărat, domnișoară, răspunde Towlinson.

— Sper, Towlinson — spune domnișoara Tox, care, dăscălind familia Toodle, își însușise un fel doctoral de a vorbi și un obicei de a da mereu îndrumări — că ceea ce s-a întîmplat aici o să fie o învățătură pentru dumneata, Towlinson.

— Firește, domnișoară, vă mulțumesc, spune Towlinson.

Tocmai era gata să se gîndească la chipul în care va putea, în împrejurarea lui specială, folosi aver-

tismentul primit, cînd otetita doamnă Pipchin se răsti la el cu un „Ce faci acolo? De ce n-o conduci pe doamna la uşă?" ceea ce-l făcu să conducă pe domnişoara Tox spre uşa casei. Cînd trec prin faţa camerei domnului Dombey ea îşi ascunde capul, cît poate, sub boneta ei neagră, călcînd în vîrful picioarelor. Nu era, în clipa aceea, nici un alt atom pe lume care să se gîndească cu atîta obsesie la el, care să fie mai plin de durere şi compătimire pentru el, decît acela pe care domnişoara Tox sub boneta ei, îl duse cu ea în stradă, încercînd să ajungă cu el pînă acasă, adăpostindu-l de lumina lămpilor care tocmai fuseseră aprinse.

Dar domnişoara Tox nu face parte din lumea domnului Dombey. Ea vine înapoi, în fiecare seară, pe înnoptate, purtînd în serile cu ploaie, pe lîngă bonetă, galoşi şi umbrelă. Trebuie să suporte de fiecare dată rînjetul lui Towlinson, nervii şi grosolăniile doamnei Pipchin şi să întrebe de fiecare dată, ce mai face el şi cum îşi îndură nenorocirea. Dar ea n-are nimic de-a face cu lumea domnului Dombey! Aceasta îşi urmează calea, cu frămîntările şi hărţuielile obşinuite, fără a ţine seama de ea. Şi ea, o stea fără nici o însuşire deosebită şi fără strălucire, se mişcă pe mica ei orbită, în colţul unui alt sistem şi o ştie prea bine; ea vine şi plînge şi pleacă şi e chiar mulţumită. Domnişoara Tox este într-adevăr mai uşor de mulţumit decît lumea care îl tulbură atît de mult pe domnul Dombey.

In birourile lui, funcţionarii discută marele dezastru, sub toate luminile şi sub toate feţele, dar mai ales se întreabă cine o să ia locul domnului Carker. Ei sînt în genere de părere că unele din veniturile lui vor fi ştirbite şi că se vor face multe restrîngeri neplăcute şi reduceri. Unii, care n-au nici cea mai mică nădejde de a-i lua locul, spun că n-au nici o poftă de aşa ceva şi că nu sînt de loc geloşi pe omul căruia îi e rezervat locul. Nimic asemănător cu starea de acum a spiritelor, nu mai apăruse în birou-

rile domnului Dombey, de la moartea fiului său. Dar toate frămîntările care aveau loc cu astfel de prilejuri, aveau o înfăţişare socială, ca să nu spunem jovială, şi duceau la o îmbunătăţire a legăturilor dintre funcţionari. Cu acest prilej atît de prielnic, se stabileşte o deplină înţelegere între gîndurile celor din birou şi ale eventualului rival, între care o luptă pe viaţă şi pe moarte fusese dusă luni de zile. Apoi, pentru sărbătorirea bunei înţelegeri, atît de fericit restabilite, se pune la cale o masă comună, la o ospătărie din apropiere. Reprezentantul birourilor prezidează, iar rivalul e vicepreşedinte. Seria discursurilor, care urmează după sfîrşitul mesei, e deschisă de preşedinte, care spune că nu se poate ascunde, domnilor, că nu e acum timpul potrivit pentru neînţelegeri personale. Anumite întîmplări recente, pe care nu e nevoie să le precizeze, dar care n-au trecut neobservate în unele ziare de duminică şi nici de un anume cotidian, căruia nu mai e nevoie să-i spună pe nume (fiecare al doilea comesean îi spune numele cu voce tare), l-au pus pe gînduri. El simte că pentru el şi Robinson, a avea păreri deosebite cu un astfel de prilej, ar însemna să nege acea bună înţelegere, cu privire la cauza comună, bună înţelegere de care se socoteşte îndreptăţit să creadă şi să nădăjduiască că a fost întotdeauna caracteristica distinctivă a domnilor de la Firma Dombey. Robinson răspunde la aceasta ca un adevărat bărbat şi frate. Apoi un domn care lucra la Firmă de vreo trei ani şi era mereu ameninţat să fie dat afară, din pricina greşelilor sale la calcule, se înfăţişează într-o lumină cu totul nouă şi izbucneşte dintr-o dată într-un discurs mişcător, în care spune că doresc cu toţii ca şeful lor onorat să nu mai primească niciodată lovituri ca acelea suferite de căminul lui! Şi mai spune apoi tot felul de lucruri, începînd cu „dorim cu toţii ca niciodată", ceea ce este primit de asistenţă cu tunete de aplauze. Pe scurt, petrec o seară deosebit de plăcută, întreruptă doar de neînţelegerea între doi

tineri funcţionari, care, certîndu-se cu privire la aprecierea sumelor pe care domnul Carker le-a încasat în ultimii ani, se ameninţă cu sticle şi sînt scoşi afară, foarte înfierbîntaţi. Ziua următoare se cer la bufet mai ales sifoane şi cei mai mulţi dintre comeseni spun că nota a fost cam umflată.

Cît priveşte pe Perch, curierul, el e pe calea cea mai bună de a fi ruinat pentru toată viaţa. E aproape tot timpul prin barurile ospătăriilor, unde, bînd pe socoteala altora, e mai mult pe sub mese. I se pare că toţi pe care îi întîlneşte, oriunde ar fi, sînt amestecaţi în ultima tranzacţie şi le spune: „domnule" sau „cucoană", după cum e cazul, „de ce sînteţi aşa palidă?" La care toţi se cutremură din cap pînă în picioare şi-i spun: „vai, Perch!", întorcîndu-i spatele. Poate faptul că îşi dă seama de păcatele lui sau poate consecinţele băuturii îl aduc pe domnul Perch într-o stare de spirit deosebit de proastă, cînd seara îşi caută obişnuita mîngîiere în tovărăşia doamnei Perch în Balls Pond. Doamna Perch se frămîntă atunci grozav, căci îi e teamă ca el să nu-şi fi pierdut încrederea în femeie, şi se gîndeşte că s-ar putea ca el să se aştepte ca, venind seara acasă, să n-o mai găsească, ea fiind fugită cu un viconte.

Servitorii domnului Dombey, în timpul acesta, începuseră să se dea la rele şi aproape că nu mai sînt buni de nimic. In fiecare seară au mîncări calde şi stau la taifas, cu băuturi calde pe masă. Domnul Towlinson e întotdeauna ameţit după ora zece şi jumătate şi adesea vrea să ştie dacă n-a spus el, că nimic bun nu poate ieşi dintr-o casă aşezată pe colţ. Vorbesc apoi în şoapte despre domnişoara Florence şi se întreabă pe unde o fi, dar sînt siguri că, dacă domnul Dombey nu ştie, doamna Dombey desigur că ştie. Asta-i face să aducă vorba despre doamna Dombey, despre care bucătăreasa spune că tare e falnică, nu-i aşa? Dar prea e trufaşă! Toţi sînt de părere că prea era trufaşă şi vechea pasiune a lui Towlinson, camerista, (care e foarte virtuoasă) roagă

să nu i se mai vorbească de persoane care umblă cu capul în sus, ca şi cum pămîntul nu ar fi destul de bun pentru ele.

Tot ce se spune şi se face în această chestiune, afară de ceea ce face domnul Dombey, e spus şi făcut în cor. Dar domnul Dombey e singur faţă în faţă cu lumea din jur.

CAPITOLUL LII

Veşti tainice

Buna doamnă Brown şi fiica ei Alice îşi ţineau de urît tăcute, în locuinţa lor. Era seară, devreme, şi primăvara, tîrziu. Trecuseră de abia puţine zile de cînd domnul Dombey îi vorbise maiorului Bagstock despre ciudatele ştiri ce-i parveniseră pe căi neobişnuite, ştiri care s-ar fi putut să fie lipsite de orice valoare, dar care ar fi putut, totuşi, să fie adevărate şi astfel, deocamdată, lumea nu putea încă să-şi găsească satisfacţia.

Mama şi fata şezură timp îndelungat, fără să schimbe vreun cuvînt, aproape fără să facă vreo mişcare. Faţa fetei era şi ea în aşteptare, dar mai puţin încordată şi, din cînd în cînd, se întuneca, trădînd dezamăgire şi neîncredere. Bătrîna, fără a se sinchisi de aceste schimbări, cu toate că ochii ei se îndreptau adesea spre fată, şedea bombănind, mestecînd din fălci şi trăgînd cu urechea.

Locuinţa lor, cu toate că era şi acum sărăcăcioasă şi părăsită, nu mai era în halul de mizerie de pe vremea cînd era locuită numai de doamna Brown. Erau vădite unele încercări de a o ţine mai curată şi mai orînduită, încercări care, deşi făcute fără rost şi cam ţigăneşte, trădau, de la prima vedere, prezenţa tinerei femei. In timp ce ele şedeau aşa, tăcute,

umbrele serii se lăsaseră şi se întunecaseră, pînă ce perceţii înnegriţi, aproape nu se mai putură vedea în obscuritatea care se aşternuse.

Atunci Alice rupse tăcerea ce dăinuise atît de mult şi spuse :

— Poţi să-ţi iei gîndul de la el, mamă. Nu vine el aici.

— Doar moartea să-şi ia gîndul de la el ! răspunse bătrîna cu nerăbdare. O să vie el !

— O să vedem, spuse Alice.

— O să-l vedem *pe el,* răspunse mama.

— O să vedem noi ziua judecăţii celei din urmă, spuse fiica.

— Ştiu eu că tu crezi că am dat în vîrsta copilăriei, croncăni bătrîna. Asta-i respectul şi devotamentul ce-l are pentru mine fata mea, dar sînt eu mai deşteaptă de cum mă crezi. O să vie. Cînd, mai deunăzi, l-am apucat de haină în stradă, s-a uitat la mine de parcă aş fi fost o broască rîioasă. Dar, Doamne-Doamne, să-l fi văzut cînd le-am spus lor pe nume şi l-am întrebat dacă ar vrea să ştie unde sînt !

— Şi era mînios ? întrebă fiica, al cărui interes se deşteptase acum.

— Mînios ? întreabă-mă dacă nu era ca apucat. Asta-i cuvînt mai potrivit. Mînios ? Ha, ha ! Să spui că era doar mînios ! spuse bătrîna ţopăind înspre bufet şi aprinzînd o lumînare care, cînd o puse pe masă, făcu să apară şi mai hidos mestecatul neîntrerupt al fălcilor ei. Tot aşa aş putea spune de faţa ta că nu-i destul de mînioasă, cînd te gîndeşti la ei sau vorbeşti de ei.

Avea într-adevăr cu totul altă înfăţişare, pe cînd şedea liniştită ca o tigroaică ghemuită cu ochii ei de foc.

— Ia ascultă ! spuse bătrîna triumfînd. Aud un pas care se apropie. Nu e pasul nici unuia din vecinii noştri sau al unuia care vine mai des pe aici.

De-alde noi nu umblă aşa. Am fi noi mîndri să avem aşa vecini ! Il auzi ?

— Mi se pare că ai dreptate, mamă, răspunse Alice cu voce joasă. Taci ! Şi deschide uşa.

Alice puse şalul pe ea şi se înfăşură cu el, în timp ce bătrîna, privind prin uşa întredeschisă, făcu un semn cu mîna şi-l lăsă să intre pe domnul Dombey, care se opri la primul pas ce făcu în odaie şi privi neîncrezător în jur.

— E un loc sărăcăcios pentru un domn mare ca luminăţia ta, spuse bătrîna, trăncănind şi făcîndu-i temenele. Ţi-am spus eu că-i aşa, dar ce-are a face ?

— Cine-i asta ? întrebă domnul Dombey privind la tovarăşa ei.

— Asta ? Fata mea frumoasă, spuse bătrîna. Nu-ţi face nici o grijă, luminăţia ta. Ea ştie toată povestea.

Peste faţa lui trecu o umbră care era mai plină de înţeles decît cel mai adînc geamăt pe care l-ar fi scos. Cine oare nu ştia totul despre nenorocirea lui ! Dar el aţinti ochii la ea şi ea, fără nici o mişcare, privi la el. Umbra de pe faţa lui se întunecă şi mai mult cînd îşi luă ochii de la ea, dar privirile lui se întoarseră repede şi pe furiş iarăşi spre ea ca şi cînd ar fi fost obsedate de ochii ei pătrunzători şi de amintirile ce-i deşteptau.

— Femeie, spuse domnul Dombey către bătrîna zgriptoroaică, care îi dădea tîrcoale chicotind şi care, cînd el se întoarcea spre ea, arătă pe furiş către fata ei, îşi frecă mîinile şi apoi arătă din nou către fată. Femeie ! Recunosc că e o mare slăbiciune din partea mea că mi-am uitat rangul cînd am venit aici, dar ştii pentru ce am venit şi ce mi-ai propus cînd m-ai oprit deunăzi pe stradă. Ce poţi să-mi spui cu privire la ceea ce vreau să ştiu şi cum se face că mi se pot da de bună voie ştiri, aici, într-un bordei ca ăsta — aruncînd priviri dispreţuitoare în jur — cînd eu mi-am pus în zadar, în joc, toată puterea şi trecerea ca să le capăt ? Nu cred — spuse

el cu tărie, după o pauză de o clipă, în timpul căreia o observă de aproape — că ai putea să fii atît de îndrăzneață ca să-ți bați joc de mine sau să cauți să mă duci cu vorba. Dar dacă cumva ăsta ți-e gîndul, mai bine nu mai merge mai departe cu planul dumitale. Nu-i în firea mea să glumesc și o să știu să te pun la locul dumitale.

— Vai, ce gentleman mîndru și aspru — spuse bătrîna chicotind, clătinînd din cap și frecîndu-și mîinile zbîrcite — aspru, aspru, grozav de aspru! Dar luminăția ta o să vadă cu ochii și o să audă cu urechile lui — și cînd luminăția ta o să fie pe urmele lor, o să te lase inima să dai ceva, așa-i, prea cinstite domn?

— Banii — răspunse domnul Dombey, parcă ușurat și simțindu-se acum mai sigur — pot scoate la iveală lucruri de necrezut, știu, pot face să reușească chiar mijloace atît de neprevăzute și nepromițătoare ca acestea. Da! Pentru orice știre serioasă pe care o voi căpăta, am să plătesc. Dar trebuie mai întîi să am știrea și să judec eu cît prețuiește.

— Nu cunoști nimic mai puternic decît banii? întrebă tînăra fără a se ridica sau a se mișca

— In orice caz nu aici, după cum îmi închipui, spuse domnul Dombey.

— Ar trebui să cunoști ceva care e mai puternic, dacă nu aici, dar cel puțin în altă parte, după părerea mea, răspunse ea. Nu știi ce-i aia, mînia unei femei?

— Ți-e cam ascuțită limba, muiere, spuse domnul Dombey.

— De obicei nu prea mi-e, răspunse ea, fără să se arate de loc tulburată. Ți-o spun acum, ca să ne înțelegi mai bine și să te încrezi mai mult în noi. Mînia unei femei e cam aceeași în bordei ca și în casa dumitale măreață. Și eu sînt mînioasă și mînioasă am fost mulți ani în șir. Mînia mea e tot atît de îndreptățită ca a dumitale și ținta mîniei mele e același bărbat pe care-l urmărești și dumneata.

El tresări fără să vrea şi privi la ea cu mirare.

— Da, spuse ea cu un fel de rîs. Oricît de mare s-ar părea să fie deosebirea care ne desparte, aşa e. Cum se face că-i aşa, n-are a face. Asta-i povestea mea şi o păstrez pentru mine. Aş vrea să vă aduc faţă în faţă, pentru că îl urăsc tare mult. Mama asta a mea e săracă şi zgîrcită, şi e gata să vîndă pentru bani, nu numai orice ştiri ce ar putea să spicuiască, dar orice şi pe orişicine. Se cuvine poate să-i plăteşti ceva, dacă te poate ajuta în ceea ce doreşti să afli. Dar nu acelaşi gînd mă mînă şi pe mine. Ţi-am spus ce mă mînă pe mine şi trebuie să ştii că mînia mea e puternică şi va rămîne aceeaşi, chiar dacă te-ai tîrgui şi te-ai tocmi cu mamă-mea pentru un penny. Asta-i totul. Limba mea ascuţită n-o să-ţi mai spună nimic, chiar dacă ar fi să aştepţi aici pînă ce soarele va răsări mîine dimineaţă.

Bătrîna se arătase foarte neliniştită în timpul acesta, de teamă ca nu cumva să-i fie micşorat cîştigul ce-l aştepta. Ea îl trase pe domnul Dombey binişor de mînecă şi-i şopti să nu o ia în seamă. El căută cînd la una cînd la alta cu priviri rătăcite şi rosti cu o voce mai adîncă decît îi era obiceiul :

— Hai, dă-i înainte. Spune ce ştii !

— Ia-o mai binişor, luminăţia ta ! Trebuie să mai vină cineva, răspunse bătrîna. Trebuie să o scoatem de la altcineva — să-i scoatem viermii din nas — încetişor şi cu socoteală.

— Ce vrei să spui ? întrebă domnul Dombey.

— Răbdare, croncăni ea, punîndu-şi mîna ca o gheară, pe braţul lui. Răbdare şi o s-o lămurim. Ştiu eu ce pot ! Chiar dacă ar vrea să mi-o ascundă — spuse buna doamnă Brown — ştiu eu cum să i-o smulg !

Domnul Dombey o urmări cu privirile, cînd ţopăi spre uşă şi privi afară, apoi privirea lui se îndreptă spre fiică ; aceasta rămase însă nepăsătoare, tăcută şi fără a-l lua în seamă.

— După cîte înţeleg, femeie — spuse el, cînd doamna Brown, cu trupul încovoiat se înapoie în odaie, clătinînd din cap şi bombănind — mai aştepţi aici pe cineva ?

— Da ! spuse bătrîna, privindu-l în faţă şi dînd afirmativ din cap.

— Şi de la care urmează să smulgi ştirea de care am eu nevoie ?

— Da, răspunse bătrîna, dînd iarăşi din cap.

— Un străin ?

— Sst ! făcu bătrîna, cu un rîs strident. Ce-are a face ? Ei bine, nu-i un străin pentru luminăţia ta. Dar n-o să te vadă. S-ar înspăimînta de dumneata şi n-ar vorbi. O să stai aici după uşă şi o să-ţi dai singur seama. Nu cerem să ne crezi pe cuvînt. Ce ? Ţi-e teamă că e ceva acolo, în odaia de după uşă ? Vai, ce bănuitori sînteţi voi ăştia bogaţii ! Hai, uită-te înăuntru.

Ochiul ei ager prinsese pe faţa lui expresia unui simţămînt de teamă, care nu era tocmai neîntemeiat, în împrejurările date. Ca să-l liniştească, se duse cu o lumînare la uşa despre care-i vorbise. Domnul Dombey privi în odaie, se încredinţă că era goală şi-i făcu semn să ducă lumînarea înapoi la locul ei.

— Cît o să trebuiască să aşteptăm pînă să vină acea persoană ? întrebă el.

— Nu prea mult, răspunse ea. Nu vrea luminăţia ta să şadă jos cîteva minute ?

El nu răspunse, dar începu să păşească prin odaie, şovăitor, ca şi cînd n-ar fi fost hotărît încă dacă să rămînă ori să plece, ca şi cînd ar fi fost în ceartă cu el însuşi, din pricină că se afla acolo. Dar, foarte curînd, începu să păşească mai încet şi mai apăsat, faţa-i deveni mai gînditoare, pe măsură ce gîndul care îl adusese acolo se lămuri mai bine în mintea lui şi se aciuie de-a binelea acolo.

Pe cînd umbla astfel, în sus şi în jos, cu ochii la pămînt, doamna Brown şedea pe scaunul de pe care se ridicase ca să-l primească şi trăgea mereu cu urechea.

Monotonia pașilor lui, sau poate un simptom al vîrstei, îi slăbiseră auzul în așa măsură, încît, înainte ca bătrîna să fi prins vreun zgomot, un pas răsunase de afară la urechea fetei, încă de cîteva clipe, și aceasta făcuse un semn ușor pentru a o înștiința grabnic pe mama ei că se apropie cineva. La acest semn, bătrîna sări în sus de pe scaun, șoptind : „Iacă, a venit !“ Împinse pe vizitator la locul lui de pîndă și puse pe masă o sticlă și un pahar. Toate acestea le făcu cu atîta vioiciune, încît putu să-și arunce brațele pe după gîtul lui Rob Tocilarul, cînd acesta intră pe ușă.

— Ia uite-l că veni, dragul de el, strigă doamna Brown. În sfîrșit ! Oho ! Parc-ai fi copilul meu, Roby.

— Vai ! Doamnă Brown ! răspunse Tocilarul. Las-o mai domol ! Ce, nu poate să-ți fie drag un băiețandru ca mine, fără să-l strîngi de parcă ai vrea să-l sugrumi ? Ia seamă la colivia mea, te rog !

— Ia te uită la el, că tot la colivie se gîndește mai mult decît la mine ! strigă bătrîna, cu ochii în tavan. La mine, care îl iubesc mai mult decît dacă i-aș fi mamă !

— Firește, firește, îți sînt foarte îndatorat, doamnă Brown, spuse nefericitul tînăr foarte supărat, dar ești atît de geloasă pe un biet băiețandru ! Și eu țin mult la dumneata și așa mai departe, firește, dar pentru asta nu te înăbuș cu îmbrățișările mele, nu-i așa, doamnă Brown ?

Privea și vorbea ca și cînd, în vreo împrejurare prielnică, ar fi fost totuși gata să facă așa ceva.

— Și să te tot legi de coliviile mele, miorlăi Tocilarul. Ca și cînd ar fi un păcat ! Ia te uită încoace ! Știi a cui e asta ?

— A stăpînului, drăguțule, nu ? spuse bătrîna rînjind.

— Ia te uită ? răspunse Tocilarul, ridicînd o colivie mare, înfășurată într-o pînză, punînd-o pe masă și dezvelind-o cu mîinile și cu dinții. E papagalul nostru, uite, ăsta-i.

— Papagalul domnului Carker, Rob ?

— Tacă-ţi gura, doamnă Brown, răspunse Rob supărat. Ce tot ai de-i spui mereu pe nume ? Al naibii să fiu — spuse Rob, apucîndu-se cu amîndouă mîinile de păr, de deznădăjduit ce se simţea — dacă femeia asta nu-i în stare să înnebunească pe un băieţandru ca mine !

— Ce ! Mai mă şi dojeneşti, copil nerecunoscător ce eşti, strigă bătrîna, răstindu-se la el.

— Vai de mine, doamnă Brown, să nu spui asta ! răspunse Tocilarul cu lacrimi în ochi. A fost vreodată pe lume asta unul ca... ? Ce, nu te iubesc eu pe dumneata, doamnă Brown ?

— Mă iubeşti, puiule ? Aşa să fie cu adevărat, piţigoiule ? Spunînd aceasta, doamna Brown îl strînse iarăşi în braţe şi nu-i dădu drumul pînă ce el nu se opinti de cîteva ori în zadar, dînd din mîini şi din picioare, de i se făcuse părul măciucă în cap.

— Aoleu ! — exclamă Tocilarul — ce pacoste-i să fii îndrăgit în felul acesta. De-ar lua-o... Cum ţi-a mai mers toată vremea asta, doamnă Brown ?

— Şi să nu dea el pe aici, deseară-i tocmai o săptămînă ! spuse bătrîna, aruncîndu-i o privire plină de mustrare.

— Pe cinstea mea, doamnă Brown — răspunse Tocilarul — ţi-am spus, deseară-i tocmai o săptămînă, că am să viu în seara asta ; nu ţi-am spus aşa ? Şi iată că am venit. Cum îţi merg treburile ? Tare aş vrea să te văd mai înţelegătoare, doamnă Brown. Am răguşit tot căznindu-mă să mă apăr şi mi s-a roşit obrazul de mult ce m-ai tot giugiulit. Îşi frecă obrazul cu mîneca de parcă ar fi vrut să şteargă o poleială rămasă de pe urma dezmierdărilor.

— Ia bea o picătură din asta, să prinzi puteri, drăguţule, spuse bătrîna, umplînd un pahar din sticla ce pusese pe masă şi dîndu-i-l.

— Mulţumesc, doamnă Brown, răspunse Tocilarul. În sănătatea dumitale ! Şi să trăieşti... şi aşa mai departe. Pe faţa lui nu se prea putea citi că acel aşa mai departe ar fi cuprins gînduri prea duioase. Şi asta în

sănătatea dînsei! — adăugă Tocilarul, privind la Alice, care şedea cu ochii pironiţi, cum i se păru lui, la peretele din spatele lui, dar de fapt, privea faţa domnului Dombey care stătea în uşă — şi-i doresc şi dînsei la fel, toate cele bune!

— Goli paharul întru adeverirea acestor sinţăminte şi-l puse apoi pe masă.

— Ei, acum, doamnă Brown, zic eu — urmă el — să mai fim şi serioşi. Dumneata te pricepi la păsări şi le cunoşti obiceiurile, am aflat eu asta pe spinarea mea.

— Pe spinarea ta! repetă doamna Brown.

— Hai, fie spre mulţumirea mea, îndreptă vorba Tocilarul. Ce tot repezi dumneata pe un biet băieţandru ca mine, doamnă Brown? M-ai zăpăcit de nu mai ştiu ce voiam să spun.

— Spuneai că mă pricep la păsări, Roby, sugeră bătrîna.

— Aşa-i, spuse Tocilarul. Să vezi, trebuie să am grijă de papagalul ăsta — ştii dumneata, unele din lucruri au fost vîndute şi o instalaţie, ştii dumneata, lichidată — şi cum n-aş vrea deocamdată să se ştie despre asta, aş vrea ca dumneata să ai grijă, aşa ca o săptămînă, de pasărea asta, şi s-o ţii şi s-o hrăneşti dumneata; ce zici, ai vrea? Dacă tot *trebuie* să viu pe aici — mormăi Tocilarul, cu o mutră posomorîtă — cel puţin să am pentru ce să viu.

— Să ai pentru ce să vii? strigă bătrîna.

— Adică, în afară de dumneata, doamnă Brown, voiam să spun, răspunse Rob sfios. Că doar nimic nu mă îmbie mai mult decît dumneata să viu aici, doamnă Brown. Zău aşa. Nu începe iar, pentru Dumnezeu.

— Nu-i pasă de mine! Zău că nu-i pasă de mine, pe cît îmi pasă mie de el! strigă doamna Brown, ridicînd mîinile ei ciolănoase. Dar ce să-i fac, o să am grijă de pasărea lui.

— Dar s-o îngrijeşti bine, să ştii doamnă Brown, spuse Roby clătinînd din cap. Dacă ar fi chiar numai să-i mîngîi penele în răspăr şi să ştii că se cunoaşte.

— Ce spui, zău, e chiar aşa de simţitoare, Rob? întrebă doamna Brown repede.

— Grozav de simţitoare, doamnă Brown, repetă Rob. Dar de asta nu trebuie să vorbim.

Intrerupîndu-se brusc şi nu fără să arunce nişte priviri speriate în jur, Rob îşi umplu din nou paharul şi, după ce îl goli încetişor, clătină din cap şi începu să-şi treacă degetele prin gratiile coliviei, ca şi cum ar fi vrut să scape de subiectul primejdios de care începuseră să vorbească.

Bătrîna se uită şiret la el şi, trăgîndu-şi scaunul lîngă al lui, privi la papagal care, cînd îl strigă, se scoborî din cupola aurită a coliviei. Apoi îi spuse:

— Ei, eşti fără slujbă acum, Robby?

— Ce te priveşte pe *dumneata,* doamnă Brown, răspunse scurt Tocilarul.

— Poate că-ţi plăteşte întreţinerea, Rob? întrebă doamna Brown.

— Biata Polly, spuse Tocilarul.

Bătrîna îi aruncă o privire care ar fi trebuit să-l vestească de primejdia în care erau urechile lui, dar era rîndul lui acum să privească la papagal, aşa că, oricît de plină de tîlc ar fi fost în închipuirea lui, dojana ei mînioasă, ochii lui n-o văzură.

— Tare mă miră că stăpînul nu te-a luat cu el, Rob, spuse bătrîna, cu o voce dulceagă, dar cu şi mai multă viclenie pe faţă.

Rob era atît de adîncit să privească la papagal şi să se joace cu degetele printre gratii, încît nici nu-i răspunse.

Bătrîna îşi adusese gheara chiar lîngă smocul de păr de pe capul lui Rob, care sta aplecat peste masă; dar îşi stăpîni degetele şi urmă cu o voce înecată de sforţarea ce făcea ca să pară îmbietoare:

— Robby, copilul meu!

— Ce vrei, doamnă Brown? întrebă Tocilarul.

— Zic că mă miră că stăpînul nu te-a luat cu el, drăguţule.

— Nu-i treaba *dumitale,* doamnă Brown, răspunse Tocilarul.

Doamna Brown îi apucă părul cît ai clipi din ochi cu gheara dreaptă şi-i înfipse gheara stîngă în beregată, strîngînd atît de amarnic făptura îndrăgită de ea, încît faţa lui se învineţi de-a binelea.

— Doamnă Brown ! — exclamă Tocilarul — dă-mi drumul, te rog ! Ce vrei să faci cu mine ! Ajutor ! Scapă-mă, cucoană tînără ! Doamnă Brown — Brown... !

Dar femeia cea tînără, nepăsătoare la apelul lui şi la izbucnirile lui fără şir, rămase nemişcată. Luptînd cu bătrîna, Rob izbuti să se descleştească din strînsoarea ei şi sta, gîfîind şi dînd din coate, pe cînd bătrîna, gîfîia şi ea şi tropăind din picioare de necaz şi furie, parcă îşi aduna puterile ca să se năpustească din nou asupra lui. Cînd lucrurile ajunseră aici, Alice interveni, dar nu în folosul Tocilarului, spunînd :

— Bine ai făcut, mamă. Rupe-l în bucăţi !

— Ce spui, femeie ! bolborosi Rob, eşti şi dumneata împotriva mea ? Dar ce aveţi cu mine, ce v-am făcut ? De ce să fiu rupt în bucăţi, aş vrea să ştiu şi eu ? Pentru ce vă legaţi de un băieţandru ca mine şi îl strîngeţi de gît, cînd el nu v-a făcut nici un rău, nici uneia din voi ? Femei sînteţi voi ? spuse Tocilarul, speriat şi îndurerat, frecîndu-şi ochii cu mîneca. Mă mir de voi ! Unde vă e drăgălăşenia voastră femeiască ?

— Cîine nerecunoscător ! spuse doamna Brown, gîfîind. Cîine ticălos şi neobrăzat !

— Da ce-ai cu mine şi ce rău ţi-am făcut eu, doamnă Brown, ca să te superi aşa pe mine ? întrebă Rob plîngînd. Parcă acu' o clipă mă îndrăgiseşi grozav.

— Să-mi răspunzi tu mie aşa, scurt şi îmbufnat — spuse bătrîna — mie ! Doar pentru că voiam şi eu să stau puţin de vorbă cu tine despre stăpînul tău şi despre doamna, să-ţi îngădui tu să faci pe şmecherul cu mine ? Dar nici n-am să mai vorbesc cu tine de acum înainte, să ştii, băiete. Poţi să pleci.

— Vai de mine, doamnă Brown — răspunse Tocilarul — ce, am pomenit eu că aş vrea să plec? Nu vorbi aşa, doamnă Brown, te rog, nu vorbi aşa.

— N-o să mai vorbesc de loc, spuse doamna Brown cu o mişcare a ghearelor, care-l făcu pe Rob să se ghemuiască într-un colţ de parcă ar fi rămas pe jumătate din el. Nici o vorbă către el n-o să mai iasă din gura mea. E un cîine nerecunoscător. Îl alung eu! Să plece la naiba! Şi o să-i asmut eu pe ăia împotriva lui, de o să ştie el să vorbească mai mult decît i-ar place, şi n-o să se poată scăpa de ei, că o să se lipească de el ca lipitorile şi o să se ţină scai de el ca vulpile. Da ce crede el! Îi ştie el cine sînt! Ştie el ce hram a purtat şi ce cărări a bătut! Dacă cumva a uitat, o să-i reamintească ei. Acu' lasă-l să plece şi o să vedem noi ce o să se facă cu treburile stăpînului şi cum o să-i păstreze tainele, cu atari tovarăşi, care o să se ţină după el. Ha, ha, ha! O să vadă el că-s altfel de oameni decît tu şi cu mine, Ally, aşa cum îi sîntem noi de apropiate, tu şi cu mine. Lasă-l să plece, ducă-se naibii!

Bătrîna, spre marea spaimă a Tocilarului, se tot rotea într-un cerc cu diametrul de patru picioare, îngînînd mereu aceleaşi cuvinte, ameninţînd cu pumnii încleştaţi şi clămpănind mereu din fălci.

— Doamnă Brown — spuse Rob pe un ton rugător, ieşind puţin din colţul în care se vîrîse — ştiu eu bine că n-o să faci nici un rău unui biet băieţandru ca mine, dacă te gîndeşti bine, aşa cu sînge rece, nu-i aşa?

— Să nici nu-mi mai vorbeşti — spuse doamna Brown, neîncetînd să se tot rotească în cerc — lasă-l să se ducă! Ducă-se naibii!

— Doamnă Brown — stărui Tocilarul, frămîntat — n-am avut de gînd... zău, ce pacoste pentru un biet băieţandru ca mine să intre în aşa bucluc! Am fost doar grijuliu la vorbă, doamnă Brown, că aşa sînt eu întotdeauna, că ştii dumneata că el... le prinde toate, dar firește, trebuie să ştiu că de aici nu mai iese nimic.

Să ştii, doamnă Brown, că nu mă împotrivesc de loc să stăm puţin la taifas, spuse el, cu o faţă nenorocită. Nu mai fi aşa cu mine, zău, te rog! Vai! N-ai putea dumneata să pui o vorbuliţă bună pentru un băieţandru ca mine? întrebă Tocilarul, îndreptîndu-se în deznădejdea lui către fiică.

— Ei hai, mamă, auzi ce spune, interveni fiica cu o voce severă şi dînd din cap cu nerăbdare. Mai pune-l o dată la încercare şi dacă o să dai iarăşi greş, rupe-l în bucăţi şi isprăvim cu el.

Doamna Brown, mişcată pe cît se părea de acest îndemn binevoitor, începu să urle. Apoi, îmblînzindu-se încetul cu încetul, îl luă pe pocăitul Tocilar în braţe, pe cînd acesta o îmbrăţişa la rîndul lui cu nespusă căldură şi, ca o victimă ce era, îşi reluă locul, chiar lîngă venerabila lui prietenă. Îi îngădui chiar, nu fără a face, deşi în silă, o mutră dulceagă, menită să acopere simţăminte cu totul de altă natură, să-i ia braţul şi să-l petreacă pe sub al ei, fără să-i mai dea drumul.

— Şi ce mai face stăpînul tău, drăguţule drag? întrebă doamna Brown, după ce, şezînd tot atît de prieteneşte unul lîngă altul, mai băură o dată în sănătatea lor.

— Sst! Fii bună, te rog, doamnă Brown şi vorbeşte ceva mai încet, o imploră Rob. Ce să spun, îi merge bine, mulţumesc, cel puţin aşa cred.

— Va să zică n-ai plecat din slujba lui, Robby? întrebă doamna Brown pe un ton mieros.

— N-aş putea spune chiar că am plecat din slujba lui, dar nici că mai sînt în slujbă, bîlbîi Rob. Încă... încă mă mai plăteşte, doamnă Brown.

— Fără să ai nimic de făcut, Rob?

— Nimic deosebit, tocmai acum, doamnă Brown, decît... să fiu cu ochii deschişi, spuse Tocilarul rotind ochii cu deznădejde.

— Dar stăpînul e plecat, Rob?

— Vai, pentru Dumnezeu, doamnă Brown, nu poţi vorbi cu un băieţandru ca mine despre altceva, strigă Tocilarul cu o izbucnire plină de spaimă.

Năvalnica doamnă Brown, ridicîndu-se în mare grabă, Tocilarul chinuit o reţinu, bolborosind:

— Da-a-a, doamnă Brown, cred că e plecat. Dar la ce holbează ea ochii aşa? adăugă el, îndreptîndu-şi privirile la fată, ai cărei ochi erau aţintiţi la faţa ce din nou se ivise în spatele lui.

— N-o lua în seamă, băiete, spuse bătrîna, ţinîndu-l mai strîns, pentru a-l împiedica să-şi întoarcă faţa. Aşa-i felul ei... Aşa e ea. Ia spune-mi, Rob, pe doamna ai văzut-o vreodată, drăguţule?

— Vai, doamnă Brown, pe care doamnă? strigă Tocilarul, cu glas îndurerat şi rugător.

— Care doamnă? răspunse ea. Doamna aia, doamna Dombey.

— Da, mi se pare că am văzut-o o dată, răspunse Rob.

— In noaptea aia cînd a fugit de acasă, Rob, hai? spuse bătrîna, vorbindu-i la ureche şi urmărind cea mai uşoară schimbare a feţei. Aha, ştiu eu bine că a fost în noaptea aia.

— Păi, dacă ştii că a fost în noapte aia, ştii doamnă Brown — răspunse Rob — ce nevoie mai e să tot iscodeşti pe un băieţandru ca mine să ţi-o spună.

— Şi încotro s-au dus ei în noaptea aia, Rob? Aşa, drept înainte? Cum mergeau ei? Unde ai văzut-o pe ea? Rîdea sau ce făcea? Plîngea cumva? Ia spune-mi tu mie toate cîte le ştii, strigă bătrîna zgripţoroaică, ţinîndu-l mai strîns de ea, mîngîindu-i mîna, care era petrecută pe sub braţul ei şi cercetînd, cu ochii ei tulburi, fiecare trăsătură a feţei lui. Haide! Ia începe! vreau să-mi spui tot ce ştii. Ce, parcă nu eşti tu încredinţat Rob, că ştim noi doi cum se păstrează o taină, între noi, hai? Am mai făcut-o noi în trecut. Ia spune, încotro s-au dus ei, la început, ia spune Rob?

Nenorocitul Tocilar rămase cu gura căscată şi făcu o pauză.

— Ce eşti mut? strigă bătrîna mînioasă.

— Vai, doamnă Brown, nu! Dumneata vrei ca un băieţandru ca mine să fie iute ca fulgerul. Aş vrea şi eu să fiu curent electric, bolborosi Tocilarul speriat. Aş şti eu pe cine să trăsnesc ca să pun capăt la toate astea!

— Ce spui tu, mă? întrebă bătrîna rînjind.

— Noroc şi sănătate, doamnă Brown, răspunse ipocritul Rob, căutînd mîngîiere în pahar. Vrei să ştii unde s-au dus ei mai întîi, asta vrei să ştii? Adicătelea ea şi el, vrei să spui!

— Ihî! făcu bătrîna. Amîndoi.

— Nu s-au dus nicăieri — adicătelea nu s-au dus împreună, vreau să spun, răspunse Rob.

Bătrîna îi arucă nişte priviri ca şi cînd ar fi avut de gînd să-i pună iarăşi ghearele în gît, dar fu oprită de o înfăţişare oarecum tainică a feţei lui.

— Asta a fost toată şmecheria — spuse Tocilarul îndărătnic — c-au făcut-o aşa că nimeni nu i-a văzut şi nu poate spune unde s-au dus. Au plecat fiecare pe alt drum. Iţi spun eu, doamnă Brown.

— Las' că ştiu eu! Au plecat, ca apoi să se întîlnească unde se vorbiseră, spuse bătrîna chicotind, după o clipă de tăcere şi o amănunţită cercetare a feţei lui.

— Păi sigur, dacă nu s-au dus să se întîlnească undeva, apoi mai bine rămîneau acasă, nu-i aşa, doamnă Brown? răspunse Tocilarul în silă.

— Ei şi p-ormă, Rob? P-ormă? spuse bătrîna, strîngîndu-i braţul şi mai tare pe sub al ei ca şi cînd, în agitaţia ei, i-ar fi fost frică să nu-l scape.

— D-apoi ce, n-am vorbit destul, doamnă Brown? spuse Tocilarul, care, buimăcit de ocări, de băutură şi de mult ce fusese pus la tortură, podidit de lacrimi în aşa hal, încît la fiecare răspuns, îşi vîra mîneca hainei, cînd în ochiul drept, cînd în ochiul stîng, se văicărea neîncetat. Dacă rîdea ea în noaptea aia, hai? Ai întrebat dacă rîdea, doamnă Brown?

— Ori dacă a plîns ? adăugă bătrîna, dînd afirmativ din cap.

— Nici una nici alta, spuse Tocilarul. Se ţinea tot aşa de nemişcată cînd ne-am dus ea şi cu mine... vai, doamnă Brown, Văd eu că vrei să mă descoşi ! Dar să juri pe toate alea că n-o să spui nici un cuvinţel, nimănui.

Doamna Brown îi făcu pe plac, fără întîrziere, dar bineînţeles, în felul iezuiţilor şi, fiind mînată doar de dorinţa de a face ca vizitatorul ascuns după uşă, să poată auzi totul cu urechile lui.

— Se ţinea tot aşa de nemişcată atunci, cînd ne-am dus ea şi cu mine la Southampton, de parcă ar fi fost o statuie, spuse Tocilarul. Şi dimineaţa era tot aşa, doamnă Brown. Şi cînd a plecat cu corabia, înainte de ce se luminase de ziuă, singură — eu spunînd că sînt servitorul ei şi am însoţit-o pînă la plecarea corăbiei — era şi atunci tot aşa. Ei, *acum* eşti mulţumită doamnă Brown ?

— Nu Rob, nu încă, răspunse doamna Brown cu hotărîre.

— Da straşnică femeie mai eşti ! strigă nenorocitul Rob, izbucnind într-o văicăreală, de-ţi stîrnea milă. Ce vrei să mai ştii acum, doamnă Brown.

— Ce-i cu stăpînul ? Unde s-a dus ? întrebă ea, ţinîndu-l mai departe strîns şi privindu-l ţintă cu ochii ei pătrunzători.

— Zău, nu ştiu, doamnă Brown, pe sufletul meu că nu ştiu ! răspunse Rob. Pe sufletul meu că nu ştiu nici ce a făcut, nici unde s-a dus, nu ştiu nimic despre el. Ştiu doar atît că mi-a spus mie cînd ne-am despărţit să iau seama să-mi ţiu gura. Şi-ţi spun eu un lucru, doamnă Brown, ca un prieten ce-ţi sînt, că, decît să spui mai departe, chiar numai o vorbuliţă din ce vorbim noi acum, mai bine să te împuşti sau să te încui în casa asta şi să-ţi dai foc, căci să ştii că n-o să se dea înapoi de la nimic ca să se răzbune pe dumneata. Nu-l cunoşti dumneata, nici pe jumătate cît

îl cunosc eu, doamnă Brown. De el nu ești sigur niciodată, ți-o spun eu.

— D-apoi nu ți-am jurat-o o dată — răspunse bătrîna — și ce, n-o să mă țiu de jurămînt ?

— Firește, cred c-o să te ții, doamnă Brown, răspunse Rob, cu oarecare îndoială și nu fără oarecare amenințare în glas. Pentru binele dumitale, tot atît ca pentru al meu.

O privi în ochi, cînd o preveni în felul acesta prietenesc și mai dădu și din cap ca să-și întărească spusele. Părîndu-i-se însă cam neliniștitor să aibă înaintea ochilor, atît de aproape de fața lui, acea față galbenă, schimonosită de strîmbături caraghioase și ochii aceia scormonitori cu privirea lor pătrunzătoare și rece, el lăsă privirile în pămînt și rămase așa, trecîndu-și mîinile prin păr, ca și cînd s-ar fi căznit să dea drumul la o declarație răutăcioasă, cum că de acum înainte nu va mai răspunde la nici o întrebare. Bătrîna, tot ținîndu-l strîns ca și mai înainte, folosi prilejul și făcu, cu degetul ridicat, un semn tainic observatorului ascuns după ușă, cum că trebuie să ia seama cu deosebită grijă la ceea ce va urma.

— Rob, spuse ea, cu glasul ei cel mai îmbietor.

— Doamne, doamnă Brown, ce mai vrei acum ? întrebă Tocilarul, scos din răbdări.

— Rob ! Unde s-au înțeles doamna și cu stăpînul tău să se întîlnească ?

Rob se codi din ce în ce mai mult, privi în sus și în jos, își mușcă degetul, și-l șterse de haină, și pînă la urmă, privind chiorîș ca și călăul său, spuse :

— D-apoi de unde să știu eu, doamnă Brown ?

Bătrîna ridică iarăși degetul cum făcuse înainte, și răspunse :

— Hai, băiete, n-are nici un rost să mă aduci pînă aici și pe urmă s-o lași baltă. Vreau să știu... și așteptă răspunsul.

Rob, zăpăcit, după ce făcu o pauză, izbucni dintr-o dată :

— Cum pot eu să ţiu minte cum le zice la oraşele alea străine, doamnă Brown? Ce femeie neînţelegătoare eşti!

— Dar le-ai auzit, Rob — răspunse ea — şi nu se poate să nu ştii cum le spune. Ia haide!

— N-am auzit niciodată cum le spune, doamnă Brown, răspunse Tocilarul.

— Dacă nu le-ai auzit, nu se poate să nu le fi văzut scrise — răspunse bătrîna repede — şi, fără îndoială, că ştii să le pui buche cu buche.

Rob, într-un amestec de rîs şi de plîns scoase un strigăt de admiraţie — deoarece, chiar în mijlocul suferinţelor lui, nu se putea împiedica de a admira iscusinţa doamnei Brown — şi după ce, cu oarecare îndărătnicie, se scotoci prin buzunare, scoase la iveală o bucăţică de cretă. Ochii bătrînei străluciră cînd o văzu între degetele lui. Curăţă repede un petic de loc pe masă, ca el să poată scrie acolo cuvîntul aşteptat şi, cu o mînă tremurîndă, făcu iarăşi semnul de mai înainte.

— Ţi-o spun de pe acum, ca să ştii doamnă Brown — spuse Rob — să nici nu încerci să mă mai întrebi altceva. N-o să-ţi mai răspund la nimic. Nu pot. Cît timp trebuie să treacă pînă ce s-or întîlni, sau al cui plan a fost ca să plece singuri, nu ştiu de toate astea mai mult decît ştii dumneata. Nu ştiu nimic altceva. Dacă ţi-oi spune cum am aflat numele ăla, trebuie să mă crezi pe cuvînt. Să ţi-l spun acum, doamnă Brown?

— Da, Rob.

— Ei bine, doamnă Brown, uite, cam aşa — da să fim bine înţeleşi, n-o să mă mai întrebi nimic altceva, nu-i aşa? spuse Rob, ridicînd din nou la ea ochii lui care păreau acum pe jumătate adormiţi şi îndobitociţi.

— Nici o boabă, spuse doamna Brown.

— Ei bine, a fost cam aşa: cînd acea numită persoană a lăsat-o pe doamna cu mine, dădu în mîna doamnei un bilet pe care era scris un nume, spunîn-

du-i c-o să-i folosească dacă s-ar întîmpla să-l uite. Ei nu-i era teamă că o să-l uite, căci a rupt hîrtia de cum i-a întors el spatele şi cînd am ridicat scările caleştii, am găsi unul din petice, pe alelalte le-a aruncat ea pe fereastră mai pe urmă, aşa cred, că eu n-am mai găsit nici unul, deşi le-am căutat. Pe peticul ce l-am găsit eu era doar un cuvînt şi uite ce era, dacă vrei cu tot dinadinsul să ştii. Dar, ţine minte! Ai jurat, doamnă Brown.

Doamna Brown îi spuse că ştie asta. Rob nemaiavînd nimic de zis, începu să scrie, încet şi chinuit, cu creta, pe masă.

— D, citi bătrîna cu glas tare, cînd el sfîrşi cu scrisul primei litere.

— Ţine-ţi gura, doamnă Brown — strigă el, acoperind litera cu mîna şi întorcîndu-se mînios spre ea — nu vreau să citeşti în gura mare. Taci din gură!

— Atunci scrie şi tu cu litere mai mari, Rob, spuse ea, repetîndu-şi semnalul, că doar ştii că ochii mei sînt slabi şi că nu văd bine scrisul.

Bombănind şi apucîndu-se din nou de treabă, totuşi lăsîndu-se mai greu, Rob urmă cu scrisul cuvîntului. Cînd îşi aplecă din nou capul deasupra mesei, persoana pentru a cărei lămurire el lucra, fără să-şi dea seama, veni dinspre uşă, se apropie cam pînă la un pas de spatele lui şi urmări cu încordare cum înainta mîna tîrîndu-se pe masă. În acelaşi timp, Alice, de pe scaunul din faţă pe care şedea, o urmărea tot atît de încordat, cum construia literele şi le repeta pe fiecare în parte, doar din buze, fără glas, pe măsură ce scria. După fiecare literă, ochii ei şi ai domnului Dombey se întîlneau, ca şi cînd fiecare aştepta ca ceea ce vedea să fie adeverit de celălalt. Şi aşa, amîndoi ajunseră să rostească DIJON.

— Asta-i! spuse Tocilarul, umezindu-şi repede palma pentru a şterge cuvîntul pe care-l scrisese. Nemulţumit că numai mînjise cuvîntul, se căzni să frece totul cu mîneca hainei, pînă ce nu se mai putu vedea

nici urmă de cretă pe masă. Acum socot că o să fii mulțumită, doamnă Brown!

Bătrîna, ca semn că era mulțumită, dădu drumul brațului pe care-l ținuse strîns tot timpul și-l bătu pe spate. La rîndul lui, Tocilarul, istovit de atîta frecătură, iscodeală și băutură, își puse coatele pe masă, lăsă capul pe ele și adormi.

Abia după ce-l văzu dormind adînc și sforăind, bătrîna se întoarse spre ușă, unde domnul Dombey sta ascuns, și îi făcu semn să treacă de-a curmezișul odăii și să iasă cu ea afară. Însă chiar și acum stătu aplecată peste Rob, gata să-l orbească lovindu-l cu mîna, sau să-l doboare, dacă cumva s-ar fi deșteptat, în vreme ce pașii tainici treceau prin odaie. Dar cu toate că privirea ei era ațintită cu mare grijă asupra băiatului care dormea, ea urmărea cu tot atîta grijă pe bărbatul care nu dormea și cînd acesta îi atinse mîna și, fără să vrea, făcu să sune cîțiva bani de aur, ochii ei străluciră de lăcomie ca ai unui corb hrăpăreț.

Privirea întunecată a fetei îl urmări pînă la ușă și luă bine seama că era foarte palid, iar pasul lui grăbit vădea cît de nesuferită îi era de acum înainte orice întîrziere și cum ardea de nerăbdare să plece și să treacă la fapte. Cînd domnul Dombey închise ușa după el, ea se întoarse către mamă-sa. Bătrîna țopăi înspre Alice, deschise mîna ca să-i arate ce avea în ea, roasă de gelozie și de zgîrcenie, apoi o strînse la loc șoptind:

— Ce o să pună el acum la cale, Ally?

— Vreo nenorocire, spuse fiica.

— Vreun omor? întrebă bătrîna.

— E nebun în mîndria lui rănită și poate s-o facă și pe asta. Dar ce putem noi ști? Poate nici el n-o știe.

Privirile ei erau mai strălucitoare decît ale mamei și flăcările ce aruncau erau mai înfiorătoare, dar fața și pînă și buzele îi erau galbene ca ceara.

Nu mai spuseră nimic şi şezură aşa, una într-o parte a odăii, cealaltă într-alta, mama frămîntîndu-şi banii iar fiica gîndurile, privirile amîndurora strălucind în lumina slabă pe care o arunca jeraticul din cămin, pe cînd Rob dormea şi sforăia. Numai papagalul, pe care nimeni nu-l luase în seamă, se tot mişca. Se agăţa şi trăgea cu ciocul lui coroiat de gratiile coliviei, se suia în cupola coliviei şi se căţăra pe acoperişul ei, ca o muscă, se lăsa apoi în jos, cu capul înainte, zgîlţîia, muşca şi zdrăngănea de fiecare gratie în parte, ca şi cînd ar fi bănuit primejdia în care se afla stăpînul său şi ar fi vrut să-şi pună în joc toată puterea ca să scape din colivie şi să zboare la el să-l vestească.

CAPITOLUL LIII

Veşti noi

Mai erau două fiinţe prin ale căror vine curgea acelaşi sînge ca al trădătorului — fratele şi sora pe care el îi renegase — şi pe care vina lui îi chinuia acum mai mult decît chiar pe bărbatul pe care îl jignise atît de adînc. Lumea, hărţuindu-l cu curiozitatea ei, îi făcuse totuşi domnului Dombey serviciul de a-l îndemna să-i urmărească spre a se răzbuna. Îi înflăcăra patima, îi aţîţa mîndria, dădea gîndului unic al vieţii sale o faţă nouă şi făcea din satisfacţia mîniei lui, preocuparea cea mai de seamă a întregului său cuget. Toată îndărătnicia şi dîrzenia firii lui, caracterul ei de nepătruns, felul ei întunecat şi posomorît, conştiinţa exagerată a importanţei sale personale, toată acea pornire de a suferi la cea mai mică lipsă în deplina recunoaştere a importanţei lui de către alţii, toate acestea erau ca mici pîrăiaşe care, unite într-un singur rîu mare, îl tîrau cu putere înspre acelaşi ţel. Omul cuprins de mînia cea mai înflăcărată şi nestăpînită, ar

fi fost un dușman mai blajin decît sinistrul domn Dombey, pornit pe această cale. O fiară sălbatică ar fi fost mai ușor de întors din drum, mai ușor de potolit, decît gravul gentleman a cărui cravată scrobită nu făcea nici o cută.

Însă hotărîrea dîrză cu care porni să se răzbune, aproape că înlocui acțiunea de răzbunare însăși. Pe cînd încă nu știa locul unde se refugiase trădătorul, își îndepărtase gîndurile de la propria lui nenorocire, pentru a le îndrepta în altă parte. Dar fratele și sora falsului său prieten nu-și puteau ușura în același fel frămîntarea sufletească; totul în povestea vieții lor, atît din trecut cît și din prezent făcea din crima lui un izvor de mai mare suferință.

Sora lui se gîndea uneori cu tristețe că dacă ar fi rămas lîngă el, ca tovarășă și prietenă, cum îi fusese pe vremuri, poate că nu ar fi căzut în păcatul ce-l săvîrșise acum. Dacă ea gîndea uneori astfel, o făcea însă fără părere de rău, fără a se îndoi cîtuși de puțin că-și îndeplinise o datorie fără a mai cîntări sau a mai scoate în evidență și jertfa ei. Dar cînd gîndul acesta îi venea fratelui rătăcit și pocăit, cum se întîmpla uneori, pentru inima lui era atunci o lovitură atît de dureroasă, atît de plină de mustrare, încît abia putea s-o îndure. Nici nu se gîndea să-l învinovățească pe fratele său, cu toate că acesta fusese atît de crud cu el. Își aducea sie însuși noi învinuiri, se plîngea mereu de propria sa nevrednicie și faptul că, în nenorocirea sa nu rămăsese singur, era pentru el o mîngîiere și în același timp o mustrare. Acestea erau singurele gînduri pe care le deștepta în el descoperirea faptei lui Carker.

Era chiar în ziua cînd, pe înserate, se petrecuseră cele povestite la sfîrșitul capitolului precedent și cînd lumea domnului Dombey era în fierbere la vestea că soția sa fugise. Era devreme dimineața și fratele și sora își luau tocmai gustarea, cînd fereastra în fața căreia ședeau fu întunecată de umbra neașteptată a

unui om, care venea spre mica poartă a locuinţei ; şi acest om nu era altul decît domnul Perch, curierul.

— Am pornit încoace, de la Balls Pond, la ora asta timpurie — spuse domnul Perch, aruncînd de la uşă o privire tainică în odaie şi oprindu-se să-şi şteargă bine ghetele pe preşul din faţa uşii, deşi nu avea de loc noroi pe ele — ca să împlinesc însărcinarea primită aseară. Trebuie anume să vă predau neapărat o notă, domnule Carker, chiar acum dimineaţa, înainte de plecarea dumneavoastră la slujbă. Aş fi fost eu aici, chiar cu o oră şi jumătate mai devreme — spuse domnul Perch cu umilinţă — dar m-a împiedicat starea sănătăţii doamnei Perch, pe care credeam că o pierd astănoapte, zău, de vreo cinci ori era s-o pierd.

— E atît de bolnavă soţia dumitale ? întrebă Harriet.

— Ce să spun, vedeţi dumneavoastră — spuse domnul Perch, întorcîndu-se mai întîi, foarte grijuliu, ca să închidă uşa — ea pune grozav la inimă tot ce se întîmplă la Firmă, domnişoară. Nervii ei, vedeţi dumneavoastră, e atît de gingaşă şi-şi pune numaidecît la inimă. Nu-i vorba că şi nervii cei mai zdraveni ar suferi de aşa ceva, sînt sigur. O simţiţi şi dumneavoastră, fără îndoială.

Harriet îşi stăpîni un oftat şi privi la fratele ei.

— Firește, sufăr şi eu, în felul meu umil — urmă domnul Perch dînd din cap — într-un fel cum n-aş fi crezut niciodată că am să sufăr, dacă n-aş fi pătimit. Mă simt aproape ca şi cînd aş fi băut. O simt de-a binelea în fiecare dimineaţă, ca şi cînd aş fi băut peste noapte mai mult decît se cuvine.

Înfăţişarea domnului Perch adeverea cele spuse de el cu privire la simptome. Avea un aer de oboseală înfrigurată, care părea să-şi aibă obîrşia în feluritele pahare ce băuse şi care, fără îndoială, era în legătură cu numeroasele lui apariţii în barurile ospătăriilor, unde prietenii îl cinsteau, ca apoi să-l descoase, ceea ce de altfel se întîmpla zilnic.

— Prin urmare, pot să-mi dau seama — spuse domnul Perch, clătinîndu-şi iar capul şi murmurînd uşor — pot să-mi dau seama de simţămintele ălora ce sînt într-o atare situaţie în afacerea asta dureroasă.

Aici domnul Perch se opri, pentru a aştepta o adeverire, dar neprimind-o, tuşi cu mîna la gură. Aceasta neducînd la nimic nou, tuşi cu pălăria la gură şi, nici aceasta neavînd nici o urmare, puse pălăria pe jos şi căută în buzunar după scrisoare.

— Dacă mi-aduc bine aminte, nu se aşteaptă nici un răspuns — spuse domnul Perch cu un surîs prietenos — dar, poate, veţi fi atît de bun să aruncaţi o privire la scrisoare, domnule.

John Carker rupse pecetea, care era aceea a domnului Dombey şi luînd cunoştinţă de cuprins, care era foarte scurt, răspunse:

— Nu. Nu-i nici un răspuns de dat.

— Atunci vă spun la revedere, domnişoară — spuse Perch, făcînd un pas spre uşă — şi nădăjduiesc că întîmplarea asta din urmă n-o să vă facă prea mare durere de cap. Ziarele — urmă domnul Perch, făcînd doi paşi înapoi şi adresîndu-se atît fratelui cît şi sorei, cu mult tîlc şi într-o şoaptă plină de taină — e mai însetate de noutăţi decît aţi putea crede. Unul de la ziarul de duminică, unul cu o haină albastră şi cu o pălărie albă, care a vrut mai întîi să mă mituiască — cred că nu mai e nevoie să spun că n-a reuşit — tot dădea tîrcoale Casei noastre, seara trecută, cam cu vreo douăzeci de minute după ceasul opt. L-am văzut chiar eu stînd cu ochiul lipit de gaura cheii de la uşa biroului, dar prin care, fiind patentă, nu se poate vedea. Altul — urmă domnul Perch — cu haine „milintare" e toată ziulica în cîrciumă la „Pajura Regală". S-a întîmplat, săptămîna trecută, să-mi scape un mic amănunt şi gata, dimineaţa cealaltă, care era o duminică, l-am văzut negru pe alb de m-am minunat.

Domnul Perch se căută prin buzunare ca şi cînd ar fi vrut să scoată ziarul cu pricina, dar neprimind nici

un îndemn s-o facă scoase în schimb mînuşile de piele, ridică pălăria de jos şi-şi luă rămas bun. Nici nu se înserase de-a binelea şi domnul Perch şi povestise la „Pajura Regală" şi prin alte părţi, unui public ales, că domnişoara Carker plînsese în hohote şi îi luase amîndouă mîinile în ale sale strigînd: „Oh, dragă, dragă Perch, prezenţa dumitale e singura mîngîiere ce mi-a rămas!" Şi cum domnul Carker a spus cu un glas plin de deznădejde: „Perch, îl reneg. Să nu-mi mai vorbeşti niciodată de el ca de un frate!"

— Dragă John, spuse Harriet cînd fură lăsaţi singuri şi după ce stătură tăcuţi cîteva clipe. Scrisoarea asta ne aduce desigur veşti rele.

— Da, aşa-i. Dar nimic neaşteptat, răspunse el. L-am văzut pe expeditor chiar ieri.

— Pe expeditor?

— Pe domnul Dombey. A trecut de două ori prin birouri, cînd eram acolo. Cîtva timp am putut să mă feresc de a da ochi cu el, dar, bineînţeles n-am putut-o lungi prea mult. Îmi dau seama cît era de firesc ca să socotească prezenţa mea ca ceva jignitor; am simţit eu însumi că trebuie să fie aşa.

— Dar nu ţi-a spus-o el?

— Nu, el n-a spus nimic, dar am simţit privirea lui oprindu-se o clipă asupra mea şi eram pregătit pentru ceea ce trebuia să se întîmple — pentru ceea ce de fapt s-a întîmplat. Am fost dat afară!

Ea căută să se arate cît mai puţin speriată şi cît mai încrezătoare dar, din multe puncte de vedere, vestea o îndureră.

— „Nu-i nevoie să-ţi spun — citi John Carker — de ce numele dumitale va suna de acum înainte pentru mine în chip cu totul nefiresc, pus chiar în cea mai slabă legătură cu numele meu, nici de ce îmi va fi cu totul nesuferită vederea zilnică a oricărei persoane purtînd acest nume. Iţi aduc deci la cunoştinţă că, începînd de astăzi, încetează orice contract între noi şi te invit a nu mai încerca să faci nici o comunicare, nici mie, nici Firmei mele." La scrisoare este alătu-

rată şi o sumă de bani, mult mai mare decît se cuvenea pentru termenul de preaviz şi cu aceasta trebuie să mă socotesc dat afară din slujbă. Dumnezeu ştie, Harriet, aceasta dovedeşte o purtare destul de blîndă şi de cruţătoare, dacă ţinem seama de cele ce s-au întîmplat.

— Dacă poate fi socotit blînd şi cruţător faptul de a te pedepsi pe tine, pentru păcatele altuia, atunci da, răspunse ea blajin.

— Am fost pentru el un neam blestemat, spuse John Carker. Are dreptate să-i fie groază de numele nostru şi să socotească cum că e ceva blestemat şi păcătos în sîngele nostru. Aproape că mi-ar veni şi mie să cred aşa ceva, Harriet, dacă n-ai fi tu la mijloc.

— Dragă frate, nu vorbi aşa. Dacă ai vreo îndreptăţire deosebită de a ţine la mine, aşa cum spui că ai, şi eşti convins că ai — cu toate că eu spun că *Nu* — cruţă-mi durerea de a mai auzi astfel de cuvinte nesăbuite şi fără rost!

El îşi acoperi faţa cu amîndouă mîinile, dar, după cîteva clipe, apropiindu-se de el, Harriet îi îngădui să-i ia una din mîini într-ale lui.

— Despărţirea asta, după atîţia ani, are ceva trist, ştiu bine — spuse sora — şi pricina despărţirii este cum nu se poate mai dureroasă pentru noi amîndoi. Trebuie să trăim şi pentru asta trebuie să ne căutăm un mijloc de existenţă. Ce să facem? N-o să ne dăm bătuţi. Lupta noastră, lupta noastră alături unul de altul, trebuie să fie pentru noi o mîndrie, nu un necaz!

Un surîs îi apăru pe buze, cînd îl sărută pe obraz şi-l îndemnă să rămînă încrezător.

— Scumpă soră! care te-ai legat de bunăvoie şi dintr-o pornire nobilă, de un om pierdut! Un om al cărui nume e pătat, care n-are nici un prieten şi care i-a îndepărtat şi pe prietenii tăi!

— John! de dragul meu! strigă ea punîndu-i mîna pe gură. Te rog, în amintirea îndelungatei noastre tovărăşii!

El tăcu.

— Acum, dragă, lasă-mă să-ţi spun — vorbea şezînd liniştită lîngă el — m-am aşteptat la asta, după cum te-ai aşteptat şi tu, aşa că pe cînd tot mă gîndeam la asta şi-mi era teamă că se va întîmpla, mă pregăteam, cît puteam şi eu mai bine, pentru clipa cînd se va întîmpla şi m-am hotărît, cînd va sosi ceasul, să-ţi spun că tot timpul ăsta am păstrat o taină faţă de tine şi că tot avem un prieten.

— Cum îl cheamă pe prietenul nostru, Harriet? întrebă fratele cu un zîmbet trist pe buze.

— Să spun drept, nu ştiu, dar ştiu că m-a asigurat cîndva, cu multă seriozitate, de prietenia lui şi de dorinţa lui de a ne fi de folos; şi, pînă astăzi, socotesc că vrea într-adevăr s-o facă.

— Dragă Harriet! exclamă fratele mirat, unde locuieşte prietenul ăsta?

— Nici asta n-o ştiu, răspunse ea. Dar ne cunoaşte pe amîndoi şi ştie povestea noastră, toată mica noastră poveste, dragă John. Asta-i pricina pentru care, chiar la îndemnul lui, am păstrat faţă de tine taine cu privire la venirea lui aici, de teamă ca nu cumva cunoştinţa mea cu el să te supere.

— Aici! A fost el aici, Harriet?

— Chiar aici, în odaia asta, o dată.

— Cel fel de om e?

— Nu e tînăr. E cărunt şi, după cum spune el, încărunţeşte repede şi din ce în ce mai tare, dar e generos, cinstit şi bun, sînt sigură de asta.

— Şi l-ai văzut numai o dată, Harriet?

— În camera asta, numai o dată — spuse sora, cu o roşeaţă uşoară şi trecătoare pe obraz — dar cînd a fost aici, m-a rugat să-i îngădui să mă vadă o dată pe săptămînă şi pentru asta să treacă pe aici... ca să se încredinţeze că sîntem sănătoşi şi că nu avem nevoie de ajutorul lui. Pentru că eu i-am spus, cînd s-a oferit să ne facă orice serviciu ce ar sta în putinţa lui — ceea ce de fapt fusese obiectul vizitei lui — că nu avem nevoie de nimic.

— Şi o dată pe săptămînă...

— O dată pe săptămină şi întotdeauna în aceeaşi zi şi la aceeaşi oră, trecea pe aici ; întotdeauna pe jos, mergînd mereu în aceeaşi direcţie — înspre Londra. Niciodată nu s-a oprit mai mult decît era nevoie ca să mă salute şi să-mi facă un semn voios cu mîna ca un vechi şi bun prieten. Îmi făgăduise, chiar atunci cînd mi-a propus aceste ciudate întîlniri, că va face astfel, şi s-a ţinut de cuvînt cu atîta bună-credinţă şi voie bună, încît, chiar dacă la început m-aş fi simţit puţin stingherită (ceea ce de fapt cred că nu s-a întîmplat, dragă John, pentru că felul lui era prea sincer) mi-am revenit repede şi eram întotdeauna bucuroasă, cînd se apropia ziua vizitei lui. Lunea trecută — cea dintîi de la groaznica întîmplare — n-a trecut pe aici şi mă întreb dacă nu cumva între lipsa lui şi ceea ce s-a întîmplat nu e vreo legătură.

— Cum adică ? întrebă fratele.

— Nu ştiu nici eu cum. M-am gîndit doar aşa, la oarecare potriviri ; n-am încercat să mi le lămuresc. Sînt sigură că va reveni. Cînd va reveni, să mă laşi dragă John, să-i spun că pînă la urmă ţi-am vorbit de el şi că vrei să-l cunoşti. Sînt sigură că ne va ajuta să ne găsim un nou rost în viaţă. Dorinţa lui era să facă ceva pentru a ne uşura viaţa, atît mie cît şi ţie, şi eu i-am făgăduit că, dacă vreodată voi avea nevoie de un prieten, o să-mi amintesc de el. Atunci, doar, urma ca numele lui să nu mai fie o taină.

— Harriet — spuse fratele — care o ascultase cu multă luare-aminte, descrie-mi-l mai amănunţit. Nu se poate să nu cunosc eu pe cineva care mă cunoaşte pe mine atît de bine.

Sora descrise, pe cît putu mai credincios, trăsăturile, statura şi îmbrăcămintea vizitatorului ; John Carker, însă, fie că nu-l cunoştea, fie că ea nu-l descrisese bine, sau că el, cum se plimba în sus şi în jos prin odaie, era cu gîndurile în altă parte, nu putu să recunoască portretul pe care ea îl zugrăvi.

Se înţeleseră totuşi ca el să-l vadă, rîndul viitor cînd va veni. Aceasta fiind hotărît, sora se apucă de treburile ei casnice cu inima mai uşoară şi fratele, încărunţitul junior al Casei Dombey, îşi folosi libertatea atît de neobişnuită, ca să lucreze în grădină.

Se înserase de-a binelea şi fratele îi citea sorei cu glas tare, pe cînd aceasta cosea, cînd auziră o bătaie în uşă. În atmosfera aceea de teamă nedesluşită şi de ameninţare care îi învăluia, în legătură cu fuga fratelui, acest zgomot neobişnuit pentru ei, păru de astă dată plin de ameninţare. Fratele se duse la uşă, în timp ce sora rămase locului, trăgînd sfios cu urechea. Cineva vorbea cu el la uşă şi el răspundea, părînd totuşi mirat, dar după ce schimbară cîteva cuvinte se apropiară amîndoi.

— Harriet — spuse fratele încet, luminînd calea vizitatorului care sosea la o oră atît de tîrzie — domnul Morfin, domnul care atîţia ani a lucrat cu James la Firma Dombey.

Sora tresări şi se dădu înapoi, ca şi cînd ar fi avut în faţă o stafie. În uşă sta acel prieten necunoscut cu părul negru, încărunţit, cu faţa rumenă, cu fruntea largă şi luminoasă, cu ochii căprui, a cărui taină ea o păstrase atîta timp.

— John! spuse ea, cu răsuflarea aproape tăiată. Este domnul de care ţi-am vorbit astăzi!

— Domnul, domnişoară Harriet — spuse vizitatorul, intrînd, căci se oprise o clipă în pragul uşii — este încîntat să vă audă spunînd aceasta; el s-a tot gîndit, în tot chipul, pe tot drumul, încoace, cum să se prezinte şi nu a găsit nici un fel care să-l mulţumească. Domnule John, nu sînt un străin aici. Sigur că ai rămas înmărmurit de mirare cînd m-ai văzut în uşa dumitale. Dar mi se pare că eşti şi mai mirat acum. Ei bine! Nici nu se putea să fie altfel, în împrejurările date. Dacă n-am fi produsul obişnuinţei, aşa cum sîntem, n-am avea de ce să ne mirăm atît de des.

Între timp, o salutase pe Harriet, cu acel amestec de cordialitate şi respect de care ea îşi amintea atît de bine, se aşezase lîngă ea, îşi scosese mănuşile şi le aruncase în pălăria pe care o pusese pe masă.

— Nu-i nimic de mirare în faptul că am vrut s-o văd pe sora dumitale, domnule John, sau că am ajuns aici pe căile mele. Cît priveşte faptul că am venit regulat pe aici (ceea ce dînsa poate că ţi-a spus) nu-i nimic deosebit nici în asta. Vizitele mele au devenit repede un obicei şi noi sîntem doar produse ale obişnuinţei — creaturi ale obişnuinţei!

Băgîndu-şi mîinile în buzunar şi lăsîndu-se pe spătarul scaunului, el privi la frate şi la soră, ca şi cînd ar fi fost pentru el deosebit de interesant să-i vadă împreună. Apoi spuse gînditor şi parcă oarecum emoţionat.

— Aceeaşi obişnuinţă este aceea care prinde pe unii dintre noi, care poate am fi în stare să facem lucruri mai bune, în mrejele mîndriei şi ale îndărătniciei lui Lucifer — aceeaşi obişnuinţă care tîrăşte şi scufundă pe alţii în ticăloşie, iar pe mulţi dintre noi în nepăsare — obişnuinţă care potrivit cu natura lutului din care sîntem făcuţi ne înăspreşte pe fiece zi ca pe nişte chipuri cioplite şi ne lasă pradă tot atît de uşoară impresiilor şi convingerilor noi, cum e orişice chip pradă aceluia care îl cioplеşte. N-ai decît să judeci după înrîurirea pe care obişnuinţa a avut-o asupra mea, John. De un număr atît de mare de ani — nici nu mai e nevoie să spun de cîţi — am avut partea mea, mică, bine mărginită, în conducerea Casei Dombey şi l-am văzut pe fratele dumitale (care s-a dovedit a fi un ticălos! Să mă ierte sora dumitale că trebuie să-l numesc astfel) întinzîndu-şi mereu şi mereu influenţa, pînă ce toată afacerea ca şi proprietarul ei, au ajuns o jucărie în mîna lui. Te-am văzut pe dumneata muncind zi de zi la locul dumitale modest şi am fost mulţumit să fiu tulburat cît mai puţin cu putinţă, în afară de strictele mele îndatoriri, lăsînd toate în jurul meu să meargă, zi de zi, mersul lor

obișnuit, ca și cînd nu s-ar fi putut altfel, ca o mașină mare — așa era obiceiul, atît al lor cît și al meu — socotind că toate ar fi firești și așa cum trebuie să fie. Serile mele de miercuri se perindau, una după alta, cvartetele noastre aveau loc regulat, violoncelul meu suna frumos și, în toată lumea mea, nu era nimic nelalocul lui, sau, dacă era ceva, era foarte puțin, dar fie că era puțin, fie că era mult, mie nu-mi păsa.

— Pot să vă asigur că, în toți anii aceștia, ați fost mai iubit și mai respectat decît oricare altul din Firmă, domnule, spuse John Carker.

— Dacă am fost oarecum împăciuitor și prietenos — răspunse celălalt — apoi îndrăznesc să spun că a fost chiar din obișnuință. Îi convenea directorului, îi convenea omului care-l conducea, dar mai ales îmi convenea mie cel mai bine. Făceam ceea ce aveam de făcut, nu făceam curte nimănui și eram mulțumit că am o slujbă în care nu eram nevoit să fac astfel de treburi. Așa ar fi mers lucrurile pînă în clipa de față, dacă biroul meu nu ar fi avut un perete atît de subțire. Poți să-i confirmi sorei dumitale că nu era despărțit de biroul directorului decît printr-un perete de scînduri.

— Erau alăturate; se vede că pe vremuri făceau parte dintr-o singură încăpere și au fost despărțite mai tîrziu, cum spune domnul Morfin, zise fratele privind înapoi spre el, pentru a-l face să continue cu lămuririle sale.

— Am fluierat și am fredonat melodii, parcurgînd așa, cu multă grijă, toată sonata în si bemol a lui Beethoven, ca să-i atrag atenția că-l pot auzi — urmă domnul Morfin — dar niciodată nu s-a sinchisit de mine. Firește, s-a întîmplat destul de rar să pot auzi convorbirile lui confidențiale. Dar cînd le puteam auzi și nu mă puteam deci feri altfel de a afla ceva din ele, ieșeam din biroul meu. Am ieșit astfel o dată, John, în timp ce avea loc o convorbire între doi frați la care, la început, a fost de față și tînărul Walter

Gay. Dar am auzit totuşi o parte a convorbirii, înainte de a părăsi biroul. Ţi-o reaminteşti îndeajuns ca să-i poţi spune sorei dumitale cam cum a decurs ?

— Se referea, dragă Harriet — spuse fratele, cu o voce înecată — la trecutul şi la situaţiile noastre în Firmă.

— Nu prezenta nimic nou pentru mine, decît aspectul sub care era privită chestiunea. M-a zdruncinat în obişnuinţa mea — obişnuinţă a nouă zecimi din omenire — de a crede că totul în jurul meu era în ordine, pentru că aşa eram obişnuit — spuse vizitatorul — şi m-a silit să-mi reamintesc povestea celor doi fraţi şi să cuget asupra ei. Cred că a fost aproape întîia oară în viaţa mea cînd m-am lăsat cuprins de astfel de gînduri — cîte lucruri, din cele ce ni se par familiare şi firesti, nu ne-ar apărea cu totul altfel, dacă le-am privi din acel punct de vedere mai nou şi mai îndepărtat, pe care, într-o zi sau alta, fiecare din noi va trebui să-l adoptăm. După dimineaţa aceea am fost însă ceva mai puţin binevoitor, cum s-ar spune, totodată mai puţin apropiat şi mai puţin îngăduitor.

Rămase aşa, preţ de un minut, ciocănind în masă cu un deget şi apoi, reîncepu grăbit, ca şi cînd ar fi fost preocupat să se uşureze de mărturisirea sa.

— Inainte de a-mi da seama de ce trebuie să fac, sau chiar dacă pot să fac ceva, avu loc o a doua convorbire între aceşti doi fraţi, în care fu vorba şi de sora lor. Nu am avut nici un fel de scrupule de conştiinţă să ascult toate frînturile de conversaţie care răzbeau în voie pînă la mine. Socoteam că mi se cuvine pe drept. După aceea am venit aici să văd eu însumi pe sora dumitale. Intîia oară m-am oprit la poarta grădinii, prefăcîndu-mă că sînt în căutarea unei ştiri despre un vecin sărac, dar am părăsit acea cale şi mi se pare că domnişoara Harriet m-a privit atunci cu neîncredere. A doua oară, am cerut voie să intru ; am intrat şi am spus ceea ce voiseм să spun. Sora dumitale mi-a arătat pricina pentru care

nu voia atunci să primească nici un ajutor de la mine şi eu nu mi-am îngăduit să mă împotrivesc. Mi-am asigurat însă de atunci mijlocul de a rămîne în legătură cu dînsa, mijloc care a rămas în fiinţă pînă acum cîteva zile, cînd unele întîmplări de seamă, ce mă privesc îndeaproape, m-au împiedicat de a-l mai folosi.

— Cît de puţin bănuiam eu toate astea, domnule — spuse John Carker — cînd vă vedeam zilnic! Dacă Harriet ar fi putut ghici numele dumneavoastră!...

— Să-ţi spun drept, John — întrerupse vizitatorul — l-am tăinuit din două motive. Nu ştiu dacă cel dintîi singur ar fi fost hotărîtor, dar n-are nimeni dreptul să ceară să fie socotit de bună-credinţă şi eu mă împăcasem cu gîndul, orice s-ar fi întîmplat, să nu-mi destăinuiesc numele pînă nu voi fi în stare să vă fac un adevărat serviciu. A doua pricină a fost că nădăjduiam mereu că s-ar putea, cît de cît, ca fratele dumitale să devină mai binevoitor faţă de dumneavoastră amîndoi. Socoteam că, dacă aceasta s-ar întîmpla, s-ar putea ca descoperirea de către un om cu firea lui bănuitoare, a faptului că erai în taină prieten cu mine, să fie un nou şi nefericit prilej de supărare. M-am hotărît de aceea, firește cu riscul de a atrage asupra mea nemulţumirea lui — ceea ce n-ar fi avut nici o însemnătate — să aştept prilejul de a te sprijini pe lîngă şeful Firmei; dar toate cele întîmplate între timp — moarte, planuri de căsătorie, căsătorie şi apoi neînţelegerile casnice nu ne-au lăsat alt şef decît pe fratele dumitale, pe tot timpul acesta îndelungat. Şi ar fi fost mai bine de noi — spuse vizitatorul, scoborînd glasul — dacă ar fi fost în locul lui un buştean.

Păru să-şi dea seama că aceste cuvinte îi scăpaseră fără voia lui şi, întinzînd o mînă către frate şi cealaltă către soră, urmă:

— Tot ce puteam dori să spun şi poate chiar mai mult, am spus acum. Ceea ce gîndesc, depăşeşte însă ceea ce pot spune, cum nădăjduiesc că înţelegeţi şi

credeți. A sosit acum timpul, John — deși în împrejurări foarte nefericite și dureroase — ca să te pot ajuta, fără a interveni în acea luptă expiatoare care dăinuie de atîția ani întrucît, începînd de astăzi, ești scutit de ea, fără nici un gest din partea dumitale. E tîrziu; nu mai e nevoie să spun nimic în seara asta. Vei păstra comoara pe care o ai aici, fără să fie nevoie pentru asta de vreun sfat sau de vreo îndrumare din partea mea.

Spunînd aceste cuvinte se ridică să plece.

— Dar, treci dumneata înainte, John — spuse el cu voioșie — treci cu lumînarea, fără să spui ceea ce ai avut de gînd să spui, orice ar fi (inima lui John Carker era într-adevăr plină și ar fi vrut să și-o ușureze, spunîndu-i ce simțea, dacă așa ceva ar fi fost cu putință) și lasă-mă să vorbesc cîteva cuvinte cu sora dumitale. Am mai stat noi de vorbă împreună, chiar în odaia asta, cu toate că ar fi mai firesc acum, cînd ești și dumneata aici.

Urmărindu-l din ochi pînă ce ieși, el îndreptă o privire plină de blîndețe către Harriet și spuse încet și într-un fel mai serios:

— Ai vrea desigur să mă întrebi ceva despre bărbatul căruia ai nefericirea de a-i fi soră.

— Mi-e și teamă să te întreb, spuse Harriet.

— M-ai privit cu o expresie atît de serioasă în ochi în mai multe rînduri — spuse vizitatorul — încît cred că pot să-ți ghicesc întrebarea. A luat bani? Asta vrei să întrebi?

— Da.

— N-a luat bani.

— Slavă Domnului! spuse Harriet. Din fericire pentru John.

— Că a abuzat în fel și chip de încrederea șefului — spuse domnul Morfin — că a speculat și traficat mai mult în folosul lui propriu decît în acela al Firmei pe care o reprezenta, că a împins Firma să facă afaceri riscate care s-au sfîrșit cu pagube imense; că a cultivat întotdeauna vanitatea și ambiția patro-

nului, pe cînd ar fi fost de datoria lui să-l oprească şi să-i arate, pe cît sta în puterea sa, unde-l duceau acele afaceri; toate acestea n-o să vă pară ceva de mirare acum. Firma a fost amestecată în tot felul de întreprinderi pentru a i se mări faima şi a face lumea să creadă că dispune de fonduri vaste şi pentru a o face să apară măreaţă faţă de firmele altor negustori, pe cînd judecata sănătoasă de care ar fi fost nevoie pentru a întrevedea posibilitatea că astfel de speculaţii duc la ruină — era nevoie doar de cîteva împrejurări nefericite pentru ca aceasta să se întîmple — această judecată lipsea. În mijlocul unui noian de tranzacţii ale Firmei, în toate părţile lumii — un mare labirint a cărui taină numai el o cunoştea — avusese prilejul, şi se pare că l-a folosit din plin, ca, pus în faţa rezultatelor, să le mascheze prin evaluări false şi prin date fictive. Dar acum în urmă... mă urmăreşti domnişoară Harriet?

— Perfect, perfect, răspunse ea, cu priviri speriate aţintite asupra lui. Te rog spune dintr-o dată tot ce e mai rău.

— Acum în urmă, se pare însă că şi-a dat cea mai mare osteneală ca aceste rezultate să reiasă cum nu se poate mai limpede, astfel că cercetarea registrelor particulare îţi dă putinţa să le constaţi cu deosebită uşurinţă, chiar aşa multe şi felurite cum sînt. Parcă ar fi vrut să înfăţişeze patronului său un vast tablou al nenorocirilor pe care i le-a adus faptul că s-a lăsat stăpînit de patimă! E în afară de orice îndoială că tot timpul îndeletnicirea lui de căpetenie a fost să cultive în chip josnic această patimă a patronului şi să-l măgulească. Asta e, în măsura în care e legată de afacerile Casei, crima lui de căpetenie.

— O vorbă încă, înainte de plecaţi, dragă domnule, spuse Harriet. Nu e nici o primejdie în toate astea?

— Cum primejdie? răspunse el cu oarecare şovăială.

— Pentru creditul Firmei.

— Nu mă pot opri de a vă răspunde pe şleau şi cu deplină încredere, spuse domnul Morfin, după ce privi o clipă cercetător la faţa ei.

— Vă puteţi încrede în mine. Puteţi avea toată încrederea.

— Sînt convins de asta. Primejdie pentru creditul Casei? Nici una. S-ar putea să fie greutăţi, greutăţi mai mari sau mai mici, dar nu primejdii, afară, într-adevăr, afară doar, dacă şeful Casei, dovedindu-se incapabil să înţeleagă că afacerile Firmei trebuiesc restrînse şi dacă nevoind să creadă că situaţia, oricum ar fi, numai aşa nu este cum şi-a închipuit-o el întotdeauna, va continua să extindă afacerile mai mult decît îl ţin curelele. Atunci s-ar putea întîmpla ca creditul să-i fie zdruncinat.

— Da e de aşteptat aşa ceva? întrebă Harriet.

— Nu vreau să-ţi ascund nimic, răspunse el, strîngîndu-i mîna. Nimeni nu se poate apropia de domnul Dombey şi starea lui sufletească îl face acum trufaş, tăios, nesocotit şi potrivnic oricărui sfat. Dar e drept că acum e scos din fire peste măsură şi poate că o să-i treacă. Acum ştiţi totul, tot ce e mai rău şi tot ce e mai bun. Pentru astă-seară destul şi noapte bună!

Îi sărută mîna şi, ieşind pe uşă, unde fratele ei îl aştepta, îl dădu rîzînd deoparte, cînd el încercă să-i vorbească şi îi spuse că, deoarece se vor vedea în curînd şi mai des decît înainte, va putea să-i vorbească altă dată, dacă va voi, dar că acum era grăbit. Spunînd aceasta plecă cu un pas grăbit, pentru ca nu cumva să-l ajungă din urmă vreun cuvînt de recunoştinţă.

Fratele şi sora stătură de vorbă în faţa focului, pînă aproape de ziuă. Le fugise somnul în faţa perspectivei acelei lumi noi pe care o întrezăreau şi, simţindu-se ca doi oameni naufragiaţi şi aruncaţi de mult pe un ţărm pustiu, pe care, în sfîrşit, îi descoperise o corabie, cînd ei erau de mult resemnaţi şi pierduseră orice nădejde de a-şi mai găsi vreun alt

cămin. Dar un alt soi de neliniște îi mai ținea treji. Întunericul din care izbucnise această lumină îi învăluia acum pe ei, iar umbra fratelui lor vinovat îi pîndea în casa în care el nu călcase niciodată.

Nici lumina soarelui nu putea s-o izgonească și nici n-o făcea să pălească. Era acolo în fiecare dimineață, era acolo la amiază, era acolo seara. Mai întunecoasă și mai deslușită seara, decît poate fi spus prin cuvinte.

John Carker ieșise ca să ia o scrisoare de recomandare de la prietenul lor și Harriet rămăsese singură în casă. Ședea astfel de cîteva ceasuri. Seara posomorîtă, tristă și întunericul din ce în ce mai adînc nu erau prielnice ca să-i îndepărteze gîndurile mohorîte ce o apăsau. Gîndul la fratele ei, pe care de atîta timp nu-l mai văzuse și aproape nu-l mai cunoștea, plutea în jurul ei, în chipuri ce o înspăimîntau. Îi apărea mort, muribund, chemînd-o, holbînd ochii la ea, încruntîndu-se la ea. Chipurile ce-i apăreau în minte atît de limpezi și de supărătoare, încît, pe măsură ce amurgul trecea în seară, ea nu îndrăznea să-și ridice capul și să privească în colțurile întunecate ale odăii, de teamă ca nu cumva acel „alter ego" al lui, produs al închipuirii ei aprinse, să nu fie ascuns acolo și s-o înfricoșeze. O dată chiar, închipuirea că el ar fi ascuns în odaia vecină fu atît de puternică — deși ea își dădea bine seama că era o închipuire nebună și nu credea în ea — încît se simți nevoită să se ducă acolo ca să se convingă de adevăr. Dar în zadar ! Odaia se umplu iarăși de acele umbre ale groazei, în clipa în care o părăsi, și ea nu mai avu puterea de a scăpa de aceste simțăminte nedeslușite de groază, cum nu s-ar fi putut elibera de niște uriași de piatră, înrădăcinați în pămînt, în jurul ei.

Era acum aproape întuneric și ea ședea lîngă fereastră, cu capul în mînă, privind în jos, cînd, odaia parcă întunecîndu-se dintr-o dată mai tare, ea ridică ochii și scoase, fără să vrea, un țipăt. Lipită de geam,

o față palidă și speriată privea înăuntru. Uluită, o clipă, de parcă ar fi căutat ceva, apoi cu ochii asupra ei și luminîndu-se.

— Lasă-mă să intru! Lasă-mă să intru! Vreau să-ți vorbesc. Și mîna bătu în geam.

Recunoscu numaidecît pe femeia cu părul lung și negru, căreia îi dăduse căldură, hrană și adăpost, într-o noapte ploioasă. Temîndu-se de ea, cum de altfel era și firesc, cînd își aduse aminte de purtarea ei sălbatică, Harriet se dădu puțin înapoi de la geam și înfricoșată, rămase nehotărîtă.

— Lasă-mă să intru! Lasă-mă să-ți vorbesc! îți sînt recunoscătoare... sînt liniștită... umilă... tot ce vrei, dar lasă-mă să-ți vorbesc!

Impetuozitatea cererii, expresia serioasă a feței, mîinile care, ridicate spre ea, tremurau rugător, teama și spaima ce se trădau în vocea femeii, părînd în clipele acelea simțăminte înrudite cu ale ei, o înduplecară pe Harriet. Se repezi la ușă și o deschise.

— Pot să intru, sau să vorbesc de aici? întrebă femeia, încercînd să-i ia mîna.

— Ce vrei? Ce vrei să-mi spui?

— Nu mult, dar lasă-mă să-ți spun tot ce am de spus, căci altfel n-am s-o mai spun niciodată. Îmi vine să plec chiar acum. Parcă mă trag niște mîini ca să mă smulgă de la ușa asta. Lasă-mă să intru, măcar de data asta ai încredere în mine!

Hotărîrea cu care îi vorbea o înduplecă și de data asta pe Harriet. Trecură împreună în lumina focului din mica bucătărie, unde și altădată, șezuse, mîncase și-și uscase hainele.

— Șezi colea — spuse Alice îngenunchind lîngă ea — și uită-te la mine. Ți-aduci aminte de mine?

— Mi-aduc aminte.

— Ți-aduci aminte ce ți-am spus că am fost și de unde am venit, în zdrențe și beteagă, bătută de vînt și de ploaie?

— Da.

— Ţi-aduci aminte cum m-am întors iarăşi aici, în noaptea aia, cum am aruncat în noroi banii pe care mi i-ai dat şi te-am blestemat pe dumneata şi neamul dumitale? Acum uită-te la mine, cum şed în genunchi în faţa dumitale. Par acum alta decît eram atunci?

— Dacă ceea ce-mi ceri acum — spuse Harriet cu blîndeţe — este iertarea...

— Ba nu-i de loc vorba de iertare! răspunse cealaltă, cu o căutătură mîndră şi înflăcărată. Ce-ţi cer este să mă crezi. O să judeci dumneata dacă merit să fiu crezută, aşa cum am fost şi aşa cum sînt acum.

Tot în genunchi, cu ochii la jeratic şi cu focul luminînd frumuseţea ei veştejită, cu părul ei negru în neorînduială, o parte adus peste umăr şi înfăşurat pe după mînă, ea urmă, pe cînd îşi tot smulgea şi muşca pletele:

— Cînd am fost tînără şi frumoasă, iar părul ăsta — continua să-şi smulgă cu dispreţ pletele — era mîngîiat cu blîndeţe şi nu putea să fie îndestul admirat, mama mea, care nu prea se sinchisise de mine cît eram copilă, a început să-şi dea seama că tot eram bună la ceva şi prinse să mă îndrăgească şi să se mîndrească cu mine. Era zgîrcită şi săracă şi se gîndea să scoată ceva folos din mine. Firesţe că o doamnă din lumea mare niciodată n-ar fi gîndit aşa despre fiica ei şi n-ar fi făcut ce a făcut ea. Nu s-a întîmplat niciodată aşa ceva, o ştim bine şi asta dovedeşte că singurele pilde de mame care-şi cresc rău fetele şi de răul ce izvorăşte din asta, se găsesc doar în lumea noastră nenorocită.

Privind la foc, ca şi cînd ar fi uitat, pentru o clipă, că o ascultă cineva, Alice urmă, ca într-un vis, tot înfăşurîndu-şi mereu părul în jurul mîinii.

— Ce a ieşit din asta, nu-i nevoie să mai spun. La noi se sfîrşeşte doar cu ruşine şi mizerie. Ruşine şi mizerie ce a căzut şi pe capul meu — cu ruină şi mizerie s-a sfîrşit şi pentru mine.

Ridicîndu-şi repede spre faţa lui Harriet privirile ei visătoare care fuseseră aţintite la foc, spuse:

— Imi pierd doar timpul şi n-am timp de pierdut, dar dacă nu m-aş fi gîndit la toate, n-aş fi aici. Ruşine şi mizerie, am spus, a căzut asupra mea. Am fost prefăcută într-o jucărie de o zi şi aruncată apoi în lături, cu o cruzime şi o nepăsare, neobişnuite chiar în asemenea împrejurări. De mîna cui crezi dumneata?

— De ce mă întrebi pe mine? spuse Harriet.

— De ce tremuri? întrebă Alice, cu o privire iscoditoare. Legătura cu el m-a prefăcut într-un diavol. Am căzut în ruşine şi mizerie, mai jos şi tot mereu mai jos. Am fost amestecată într-o tîlhărie — doar la cîştig n-am luat parte — am fost prinsă şi judecată, fără nici un prieten, fără nici un ban. Cu toate că eram o fetişcană, m-aş fi dus mai bine la moarte decît să-i cer lui un cuvînt măcar, chiar dacă un cuvînt al lui m-ar fi putut scăpa. Zău m-aş fi dus! La orice fel de moarte mi-ar fi fost sorocită. Dar mama mea, lacomă cum era, s-a dus la el şi în numele meu i-a spus cum stă chestia, rugîndu-l cu umilinţă şi cerşind un mic dar de cîteva lire, mai puţine decît am eu degete la mîna asta. Cine crezi că a fost acela care mi-a dat cu tifla, socotind că, în nenorocirea mea, o să mă tîrăsc la picioarele lui şi m-a lăsat pînă şi fără cel mai mic semn de amintire, mulţumit să scape de mine, să mă vadă trimeasă dincolo de mări, de unde să nu-l mai pot supăra cu nimic, unde să mor şi să-mi putrezească oasele? Cine crezi că a fost acela?

— De ce mă întrebi pe mine? repetă Harriet.

— De ce tremuri? răspunse Alice, punîndu-i mîna pe braţ şi privind-o în faţă, că doar răspunsul ţi-e pe buze! A fost fratele dumitale, James!

Harriet tremura din ce în ce mai tare, dar nu-şi feri ochii de privirile înflăcărate îndreptate spre ea.

— Cînd am aflat că erai sora lui — ceea ce s-a întîmplat în seara aceea — m-am înapoiat aici, obo-

sită şi oloagă, să-ţi zvîrl în faţă darul. Am simţit în seara aia că aş fi putut călători, frîntă şi oloagă cum eram, pînă la capătul lumii, ca să-l înjunghiu, dacă l-aş fi găsit într-un loc pustiu, fără martori. Mă crezi că eram hotărîtă s-o fac?

— Te cred! Da, pentru Dumnezeu, de ce ai venit iarăşi aici?

— De atunci, spuse Alice, cu acelaşi gest crispat al mîinii şi cu aceeaşi privire înfocată — l-am văzut! L-am urmărit cu ochii mei, în plină zi. Dacă în sufletul meu nu mai rămăsese pe atunci decît o scînteie din ura mea, ea s-a prefăcut într-o flacără vie cînd ochii mei au dat de el. Ştii bine că el a făcut un mare rău unui om mîndru şi şi-a făcut din el un duşman de moarte. Ce ar fi dacă eu aş fi dat omului aceluia informaţii despre el?

— Informaţii! repetă Harriet.

— Ce ar fi dacă eu aş fi dat peste cineva care cunoaşte taina fratelui dumitale, care ştie cum a fugit şi care ştie unde a fugit cu tovarăşa lui? Ce ar fi dacă l-aş fi pus să spună tot ce ştie, vorbă cu vorbă, de faţă cu duşmanul fratelui dumitale, ascuns ca să audă totul? Ce ar fi dacă aş fi fost de faţă, privind faţa duşmanului şi văzînd cum se schimbă, pînă şi-a pierdut înfăţişarea omenească? Ce ar fi dacă l-aş fi văzut fugind ca nebun, ca să-l urmărească şi dacă aş şti acum, că duşmanul e pe drum, mai mult diavol decît om şi că, în cîteva ore de acum înainte, va da peste el?

— Ia-ţi mîna de pe a mea! strigă Harriet, dîndu-se înapoi. Pleacă! Mi-e groază să te văd aici!

— Am făcut asta, urmă cealaltă, cu aceeaşi privire înfocată şi fără a lua în seamă întreruperea. Vorbesc eu oare ca şi cînd în adevăr aş fi făcut toate astea? Dumneata crezi tot ce ţi-am spus?

— Mi-e teamă că trebuie să te cred. Ia mîna de pe mine!

— Nu încă. Mai stai o clipă. Îţi închipui dumneata cît de puternică trebuie să fi fost hotărîrea mea de

a mă răzbuna, ca să aştepte atîta timp şi ca apoi să mă îndemne să fac asta?

— Ingrozitor! spuse Harriet.

— Apoi, dacă mă vezi acum — spuse Alice, cu o voce răguşită — dacă mă vezi iar aici, îngenuncheată liniştit la picioarele dumitale, cu mîna pe braţul dumitale, cu ochii la faţa dumitale, poţi să-ţi închipui că ceea ce ţi-am spus nu e doar un lucru ca oricare altul şi că în sufletul meu s-a dat o luptă grea. Mi-e ruşine s-o spun, dar ura mea a slăbit. Mi-e silă de mine însămi; am luptat cu mine însămi toată ziua şi toată noaptea şi acum sînt hotărîtă să-l iert şi aş vrea să îndrept ceea ce am făcut, dacă asta se mai poate. Aş vrea ca ei să nu se întîlnească, atîta timp cît urmăritorul lui e orbit şi înnebunit de patimă. Dacă l-ai fi văzut cînd a ieşit seara trecută, ţi-ai da mai bine seama de primejdie.

— Dar cum mai poate fi oprit? Ce pot face eu? strigă Harriet.

— Toată noaptea — urmă cealaltă în grabă — l-am visat zăcînd într-un lac de sînge. Toată ziua l-am văzut lîngă mine.

— Ce pot eu să fac? strigă Harriet, cutremurîndu-se la auzul acestor cuvinte.

— Dacă e cineva care ar putea să-i scrie, ori să-l înştiinţeze, trebuie s-o facă fără să piardă vremea. El e la Dijon. Cunoşti numele ăsta şi ştii unde este?

— Da, ştiu.

— Înştiinţează-l că omul pe care şi l-a făcut duşman e înnebunit, spune-i că e pe drum — ştiu bine că este! — şi că e tare zorit. Îndeamnă-l să plece de acolo cît mai e vreme — dac-o mai fi vreme — şi să nu se întîlnească cu el. O întîrziere de o lună poate face acum cît ani de zile! Nu vreau să fiu eu pricina întîlnirii lor. Să se întîlnească oriunde, dar nu acolo! Orişicînd, dar nu acum. Poate să-l găsească duşmanul lui cîndva, cum o putea el, dar să nu fiu cu pricina. E şi aşa destulă nenorocire pe capul meu!

Focul nu se mai răsfrîngea în părul ei negru, nici pe fața ei, nici în ochii ei; mîna ei nu mai zăcea pe brațul lui Harriet și locul unde stătuse îngenuncheată era acum gol.

CAPITOLUL LIV

Fugarii

Timpul: o oră înainte de miezul nopții; locul: un apartament franțuzesc cuprinzînd o jumătate de duzină de odăi — un hol întunecos și rece, mai curînd un fel de coridor, o sufragerie, un salon, un dormitor și un salonaș sau un budoar, mai mic și mai dosnic decît celelalte încăperi. Toate aceste camere despărțite de lumea dinafară, printr-o pereche de uși mari, dînd pe scări, dar fiecare odaie prevăzută cu cîte două sau trei perechi de uși, stabilind felurite posibilități de comunicare cu restul apartamentului sau cu anumite uși în pereți ducînd, cum este obiceiul în astfel de case, la niște scări dosnice cu ieșiri tainice, în curțile de jos. Apartamentul era așezat la etajul întîi al unui hotel atît de mare, încît nu ocupa din acesta decît o parte a întregului șir de ferestre de pe o latură a unei curți pătrate, interioare, pe care dădeau toate cele patru fațade ale clădirii.

Domnea în acele odăi un aer de splendoare, destul de vestejit pentru a părea melancolic, și totuși destul de strălucitor pentru a stingheri și supăra cu luxul său mersul vieții de toate zilele. Pereții și tavanele erau aurite și zugrăvite; parchetele erau date cu ceară și lustruite; draperii roșii încadrau ferestrele, ușile și oglinzile; candelabre înzorzonate și întortocheate, ca ramurile unui copac sau coarnele unui cerb, ieșeau din panourile pereților. Totuși, în timpul zilei, cînd jaluzelele erau deschise (acum erau com-

plet închise) şi lumina pătrundea înăuntru, se puteau vedea printre toate aceste podoabe urmele uzurii, ale stricăciunilor şi ale prafului, urmele soarelui, ale umezelii şi ale fumului. Lungile perioade de timp în care aceste camere stătuseră nelocuite lăsaseră de asemenea urme pe toate aceste obiecte de lux şi de vanitate, care sînt tot atît de simţitoare ca şi fiinţele vii, ofilindu-se ca oamenii închişi în puşcării. Nici chiar noaptea, cu multele ei lumînări aprinse, nu putea să şteargă cu totul aceste urme, deşi lumina lor strălucitoare le lăsa în umbră.

In noaptea aceasta, scînteierea lumînărilor strălucitoare şi răsfrîngerea lor în oglinzi, în ornamentele aurite şi în feluritele culori din cameră, era mărginită numai la una din odăi — acea odaie mai mică decît celelalte, despre care tocmai s-a vorbit. Văzută din hol, unde ardea doar o mică lampă, prin perspectiva întunecată a uşilor deschise, părea că străluceşte ca un giuvaer de preţ. In mijlocul acestei străluciri şedea o femeie frumoasă — Edith.

Era singură. Era aceeaşi femeie sfidătoare şi dispreţuitoare. Obrajii puţin cam traşi, ochii părînd puţin mai mari şi mai strălucitori, dar ţinuta tot atît de falnică. Nu se vădea ruşine pe fruntea ei; nici capul ei dispreţuitor nu părea plecat sub povara remuşcărilor. Poruncitoare şi falnică, totuşi plină de nepăsare, atît faţă de ea însăşi cît şi faţă de alţii, şedea cu ochii ei negri în pămînt, aşteptînd pe cineva.

Nici o carte, nici un lucru de mînă, nici o îndeletnicire de nici un fel, afară doar de gîndurile ei, pentru a face să-i treacă vremea. O stăpînea o preocupare, destul de puternică pentru a-i umple timpul. Buzele strînse îi tremurau, timp de o clipă, cînd îi scăpau de sub supraveghere; nările îi palpitau; mîinile erau strînse una într-alta şi ea şedea astfel, cu frămîntarea clocotindu-i în piept şi aştepta.

La zgomotul făcut de o cheie în uşa care da afară şi a unui pas în hol, ea tresări şi strigă: „Cine-i

acolo?" Răspunsul fu rostit în franţuzeşte şi apoi intrară doi inşi purtînd tăvile pe care erau pregătite cele cuvenite pentru cină.

— Cine a comandat toate astea? întrebă ea.

— Monsieur le-a comandat, cînd a binevoit să ia acest apartament. Monsieur a spus, cînd *en route* a stat aici cam o oră şi a lăsat o scrisoare pentru madame — madame desigur a primit-o?

— Da.

— Mii de scuze. Teama că s-ar fi putut uita să i se predea scrisoarea păru că-l duce la deznădejde — era un bărbat chel, cu o barbă mare, trimis de la un *restaurant* vecin. Monsieur a spus ca cina să fie gata la ora asta; de asemenea că a înştiinţat-o pe madame, prin scrisoare, de ordinele pe care le-a dat. Monsieur a făcut restaurantului „La capul de aur" cinstea de a cere ca cina să fie cît mai aleasă şi bine pregătită. Monsieur o să poată constata că încrederea ce a arătat-o „Capului de aur" nu a fost înşelată.

Edith nu spuse nimic, dar privi, dusă pe gînduri, cum ei pregăteau masa pentru două persoane şi puneau vinul pe masă. Se sculă, înainte ca ei să fi sfîrşit cu pregătirile şi, luînd o lampă, trecu prin dormitor şi prin salon, cercetînd grăbită, dar de aproape, toate uşile, mai ales una din prima cameră care se deschidea direct în perete. Luă cheia de la aceasta şi o puse în uşă pe dinafară. Apoi se înapoie.

Cei doi bărbaţi — al doilea dintre ei era un om negricios, acru, îmbrăcat cu o vestă, ras proaspăt şi cu un păr negru tuns scurt — sfîrşiseră pregătirile pentru masă şi stăteau privind la ele. Acela care vorbise mai înainte întrebă dacă madame crede că monsieur o să mai întîrzie mult.

Nu putea şti, dar era totuna.

Pardon! Era cina la mijloc. Trebuia consumată imediat. Monsieur (care vorbea franţuzeşte ca un înger sau ca un francez — era totuna) vorbise în chip foarte hotărît despre punctualitatea dumisale. Dar naţia engleză avea în măsură atît de mare darul

punctualităţii ! Vai ! Ce zgomot ! Doamne, iată-l pe monsieur. Iată-l.

Intr-adevăr, monsieur, introdus de al doilea servitor, intră, cu dinţii care în odaia întunecoasă se vedeau strălucind ca o mare pată albă. Ajungînd în acel sanctuar de lumină şi de culori, o înfăţişare înaltă o îmbrăţişă pe madame şi se adresă în franţuzeşte încîntătoarei sale soţii.

— Doamne ! Madame e gata să leşine. Madame e copleşită de bucurie ! Servitorul cel chel şi cu barbă observă aceasta şi o strigă în gura mare.

Dar madame doar se dăduse înapoi şi tremurase. Inainte ca vorbele de mai sus să fi fost rostite, ea stătea dreaptă şi cu faţa încremenită, rezemată cu o mînă de spateaza unui fotoliu îmbrăcat în catifea.

— François a şi zburat la „Capul de aur" să aducă cina. Cu prilejuri din astea zboară ca un înger sau, mai bine zis ca o pasăre. Bagajele domnului au şi fost aduse în camera dumisale. Totul e pregătit, cina va fi aici într-o clipă.

Servitorul cel chel vesti toate acestea cu ploconeli şi zîmbete şi într-adevăr cina sosi pe loc.

Mîncările calde erau aşezate pe un reşou, cele reci pe farfurii de servit, cu tacîmurile şi farfuriile de schimb pregătite pe o măsuţă. Monsieur se arăta mulţumit de aceste pregătiri. Il satisfăcu faptul că masa pe care li se servea cina era mică. Le spuse să pună reşoul pe podea şi să plece. Va strînge el însuşi cu mîna lui farfuriile.

— Pardon ! spuse feciorul cel chel cu politeţe. Asta nu se poate !

Monsieur fu însă de altă părere. Nu mai avea nevoie de nici un serviciu în seara aceea.

— Dar madame ? spuse chelul arătînd către doamna.

— Madame va fi servită de propria ei jupîneasă, răspunse monsieur. E de ajuns asta.

— Un milion de scuze ! Nu ! Madame n-are jupîneasă !

— Am venit singură, spuse Edith. Aşa am vrut eu. Sînt obişnuită să călătoresc; n-am nevoie de jupînească. Nici n-am nevoie să-mi dea ei pe cineva.

Ca urmare, monsieur, stăruind în împotrivirea sa de la început, merse după cei doi feciori pînă la uşa exterioară, ca să o încuie după ei, pentru noapte. Cînd feciorul cel chel se întoarse pentru a-i face o plecăciune înainte de a ieşi, el observă că madame sta încă cu mîna pe rezemătoarea fotoliului şi că nici nu-l lua în seamă, ci privea ţintă înaintea ei.

Cînd zgomotul făcut de Carker, încuind uşa, răsună prin odăile ce o despărţeau de el şi păru să ajungă la ea înăbuşit şi ca din depărtare, sunetul clopotului catedralei, bătînd ceasul douăsprezece, se amestecă cu el în urechile lui Edith. Simţi cum Carker se oprise, ca şi cînd şi el l-ar fi auzit şi ar fi tras cu urechea; apoi veni înapoi spre ea, paşii lui răsunînd îndelung în mijlocul tăcerii, şi închise toate uşile în urma sa. Ea îşi luă o clipă mîna de pe fotoliul de catifea, pentru a pune, la îndemînă, pe masă, un cuţit şi apoi rămase iarăşi ca mai înainte.

— Ce ciudat că ai venit aici singură, iubita mea, spuse el intrînd.

— Ce spui? răspunse ea.

Sunetul glasului ei fu atît de aspru, mişcarea bruscă a capului atît de sălbatică, înfăţişarea ei atît de duşmănoasă şi încruntarea ei atît de întunecată, încît el, cu lampa în mînă, rămase privind la ea, ca şi cînd l-ar fi trăsnit.

— Am spus — repetă el, după cîtva timp, punînd lampa jos şi cu zîmbetul cel mai curtenitor pe buze — că mi se pare ciudat că ai venit aici fără însoţitoare. A fost, fără îndoială, o măsură inutilă de prevedere şi care ar fi putut să-ţi pricinuiască neplăceri. Ar fi trebuit să-ţi angajezi o cameristă la Havre sau la Rouen, lucru pentru care ai fi avut destul timp, cu toate că eşti una din femeile cele mai capricioase şi dificile, după cum eşti şi cea mai frumoasă, iubita mea.

Ochii ei strălucitori îi aruncară o privire ciudată, dar ea rămase tot cu mîna rezemată de fotoliu, fără să scoată un cuvînt.

— Niciodată — continuă Carker — nu mi-ai părut atît de frumoasă ca în seara asta. Chiar chipul pe care l-am dus cu mine în minte, în tot timpul acestei grele încercări, şi pe care l-am privit zi şi noapte, e întrecut de realitate.

Nici un cuvînt! Nici o privire! Ochii ei ascunşi pe după pleoapele lăsate în jos, dar capul sus!

— Au fost condiţii grele, neîndurătoare! spuse Carker, zîmbind. Dar s-a sfîrşit acum cu toate şi asta face ca prezentul să fie mai încîntător şi mai sigur. M-am gîndit la Sicilia, ca locul cel mai potrivit unde să ne retragem. În acea parte a lumii, unde viaţa e cea mai uşoară şi cea mai paşnică, o să găsim amîndoi mîngîierea pentru robia pe care am îndurat-o.

El se apropie, plin de voioşie, de ea, cînd, într-o clipă, ea luă cuţitul de pe masă şi se dădu un pas înapoi.

— Stai pe loc — strigă ea — sau te ucid!

Schimbarea ei neaşteptată, furia ei ameninţătoare şi scîrba ce apăruse în privirile ei scînteietoare şi pe fruntea străbătută ca de un fulger, îl făcură să se oprească, ca şi cînd o limbă de foc l-ar fi lovit în faţă.

— Stai pe loc! — repetă ea — nu te apropia de mine, că-ţi joci viaţa!

Rămaseră nemişcaţi, privind unul la altul. Pe faţa lui apăru furie şi mirare, dar şi le stăpîni spunînd cu nepăsare:

— Haide, haide! Linişteşte-te, sîntem singuri şi nimeni nu ne poate vedea, nici auzi. Crezi că mă sperii cu fasoanele astea de femeie cinstită?

— Crezi dumneata că mă sperii pe *mine* şi mă poţi face să mă dau înapoi de la ceea ce mi-am pus în gînd sau să mă abat de la hotărîrea luată, amintindu-mi că sîntem izolaţi aici şi că nu-mi poate veni nimeni în ajutor? Pe mine, care sînt aici singură

pentru că aşa am vrut? Dacă mi-ar fi fost teamă de dumneata, nu te-aş fi evitat? Dacă mi-ar fi fost frică de dumneata aş fi oare aici, în miez de noapte, pentru a-ţi spune în faţă tot ce am să-ţi spun?

— Şi ce anume ai să-mi spui, frumoasă răutate, mai frumoasă aşa decît orice altă femeie, în toanele ei cele mai bune! răspunse el.

— N-am nimic să-ţi spun — glăsui ea — pînă nu te aşezi pe scaunul ăla — afară doar, încă o dată, să nu te apropii de mine! Nici un pas! Iţi spun că dacă îndrăzneşti, Dumnezeu mi-e martor, te ucid.

— Ce, mă confunzi cu bărbatul dumitale? răspunse el zîmbind.

Neînjosindu-se să-i răspundă, ea întinse braţul, arătînd spre scaun. El îşi muşcă buzele, se încruntă, rîse şi se aşeză, cu un aer pleoştit, nehotărît şi întărîtat, pe care nu-l putu ascunde; apoi, muşcîndu-şi unghiile cu nervozitate, o privi pieziş şi, deşi dezamăgit amarnic, se prefăcu a rîde de toanele ei.

Ea puse cuţitul pe masă şi ducîndu-şi mîna pe piept, spuse:

— Am aici ceva, care nu-i o amintire de dragoste şi, mai curînd decît să-ţi îngădui să mă atingi, am să-l folosesc împotriva dumitale — ştii bine că-i aşa — fără a-mi face mai multă silă decît dacă ar fi să-l folosesc împotriva oricărei vieţuitoare tîrîtoare.

El se prefăcu că nu o ia în serios şi rîse iar, poftind-o să se ţină mai repede de cuvînt, deoarece. între timp, cina se răcea. Dar privirea tainică ce-i aruncă fu mai întunecată şi mai ameninţătoare, aşa că, bătînd din picior, rosti o înjurătură.

— De cîte ori — spuse Edith, îndreptînd spre el privirea ei cea mai întunecată — ticăloşia dumitale nu m-a acoperit cu ocări şi insulte? De cîte ori nu mi-ai aruncat în faţă, în felul dumitale dulceag, cuvinte şi priviri batjocoritoare, în legătură cu căsătoria mea? De cîte ori n-ai dezvelit rana pricinuită de dragostea mea pentru acea copilă dulce şi chinuită, şi ai scormonit-o cu cruzime? De cîte ori n-ai aţîţat

focul care de doi ani mă pîrjoleşte şi nu m-ai îndemnat să mă răzbun, cînd prin asta nu făceai decît să-mi sporeşti suferinţele?

— Nu mă îndoiesc, ma'am — răspunse el — că ai ţinut bine socoteală de toate şi că le-ai înregistrat exact. Haide, Edith! Pentru soţul dumitale, sărmanul de el, toate astea ar fi fost tocmai de ajuns...

— Ei bine, dacă — spuse ea supraveghindu-l cu un dispreţ şi o scîrbă, care, oricît se ţinea el de tare, îl făcură să se simtă înjosit — dacă tot ce mă îndreptăţea să-l dispreţuiesc s-ar risipi în văzduh ca nişte fulgi, lăsînd în urmă numai faptul că te-a avut pe dumneata ca sfătuitor şi favorit, aceasta ar fi destul ca să le înlocuiască pe toate.

— Este asta oare pricina pentru care ai fugit cu mine? o întrebă el în batjocură.

— Da, şi totodată pricina că sîntem faţă în faţă pentru ultima oară. Ticălosule! Ne întîlnim în noaptea asta pentru ca să ne despărţim în noaptea asta; căci, nici o clipă, după ce voi fi spus tot ce am de spus, nu voi mai rămîne aici!

El îndreptă spre ea privirea lui cea mai haină şi-şi încleştă mîna pe masă; dar nici nu se ridică, nici nu-i răspunse şi nici nu o ameninţă.

— Sînt o femeie — spuse ea, ţinîndu-i piept cu hotărîre — care din copilărie a fost înjosită şi jefuită. Am fost oferită şi respinsă, scoasă în vînzare şi evaluată, pînă ce mi s-a îmbolnăvit sufletul. N-am avut vreo calitate sau vreo graţie care să-mi priască şi care să nu fi fost scoasă în evidenţă şi folosită ca reclamă pentru a-mi ridica valoarea, ca şi cînd trîmbiţaşul oraşului le-ar fi strigat în gura mare, pe străzi. Sărmanii mei prieteni, de mîndri ce erau, priveau şi aprobau şi, ca urmare, orice legătură dintre noi a fost ucisă în sufletul meu. Nu e unul de care să-mi pese, nici cît mi-ar păsa de un căţeluş. Sînt singură pe lume şi-mi amintesc bine, în fiecare clipă, ce găunoasă a fost lumea pentru mine şi ce loc de

nimic am umplut eu în ea. Ştii toate astea şi ştii prea bine că de renumele ce mi s-ar face nu-mi pasă.

— Da, asta mi-am închipuit-o, spuse el.

— Şi te-ai bizuit pe asta — adăugă ea — şi de aceea ai venit după mine. Ajunsesem prea nepăsătoare pentru a mă mai împotrivi la ceea ce zilnic, mîinile care mă prelucraseră astfel, voiau să facă din mine şi, dîndu-mi seama că prin căsătorie voi fi pusă la adăpost de a mai fi astfel scoasă la licitaţie, am îngăduit să fiu vîndută în chip tot atit de ticălos ca orice femeie scoasă în vînzare în piaţa publică, cu funia după gît. Ştii şi asta!

— Da — spuse el, arătîndu-şi toţi dinţii — ştiu şi asta.

— Şi te-ai bizuit pe asta — adause ea din nou — şi de aceea ai venit după mine. Din ziua căsătoriei mele m-am trezit pradă unei ruşini — pradă unei pofte care mă urmărea (atit de vădită, ca şi cînd ar fi fost scrisă cu cele mai dezgustătoare cuvinte şi aruncată în faţa mea la orice cotitură) din partea unui ticălos josnic, încît am simţit o înjosire, cum nu mai cunoscusem toată viaţa mea. La înjosirea asta m-a supus soţul meu; el însuşi, m-a învăluit în ea, m-a scufundat în ea, cu mîinile lui şi cu tot dinadinsul, de sute şi sute de ori. Şi aşa — hăituită de voi doi, gonită din orice colţ de odihnă ce-mi găseam, silită de voi să jertfesc ultima rămăşiţă de dragoste şi bunătate din mine sau să fiu o pacoste pentru obiectul nevinovat al acestor simţăminte — împinsă de la unul spre celălalt şi urmărită de unul, cînd scăpam de celălalt — furia mea a ajuns la culme, împotriva amîndurora. Nu ştiu împotriva căruia era mai puternică, împotriva stăpînului sau a servitorului!

O urmări de aproape cu privirea, cum sta în faţa lui, în plin triumf al frumuseţii. Era hotărîtă, asta o vedea el bine, neînfricoşată, nu se temea de el, nici cît de un vierme.

— Cum aş putea să-ţi vorbesc eu dumitale de cinste şi de castitate! urmă ea. Ce pot însemna astea pentru dumneata? Ce pot însemna venind de la mine? Dar dacă ţi-aş spune că cea mai uşoară atingere a mîinii dumitale, îmi îngheaţă sîngele în vine, atît îmi eşti de nesuferit, că, din ceasul în care te-am văzut pentru întîia oară şi pînă acum, te-am urît, în care timp scîrba mea firească a fost sporită pe măsură ce, în fiece minut, te cunoşteam mai bine, că ai fost pentru mine o fiinţă dezgustătoare, cum nu e alta pe lume, ce ar fi dacă ţi-aş spune toate astea?

El răspunse cu un rîs uşor:

— Ei! Regina inimii mele, şi ce ar fi atunci?

— În seara aceea, cînd, îndemnat de scena la care ai fost de faţă, ai îndrăznit să vii în odaia mea şi să-mi vorbeşti — spuse ea — ce s-a întîmplat?

El dădu din umeri şi rîse din nou.

— Ce s-a întîmplat? întrebă ea din nou.

— Memoria dumitale e atît de bună — răspunse el — încît nu mă îndoiesc că-ţi aduci bine aminte.

— Da, mi-aduc aminte, spuse ea. Ascultă! Propunîndu-mi atunci această fugă — de fapt nu fuga asta, ci fuga aşa cum ţi-ai închipuit-o dumneata — mi-ai spus că, primind să viu la această întîlnire, rămînea la bunul dumitale plac ca să fiu descoperită şi că, îngăduindu-ţi de atîtea ori înainte să rămîn singură cu dumneata şi dîndu-ţi prilejurile amintite şi recunoscînd deschis faţă de dumneata că nu simţeam pentru soţul meu decît aversiune şi că la mine nici nu mă gîndeam, spuneai că trebuia să mă socotesc pierdută, că ţi-am dat puterea de a-mi terfeli numele şi că tot bunul meu renume era deci la cheremul dumitale!

— Toate astea sînt doar uneltiri ale dragostei, o întrerupse el surîzînd. Vechiul cîntec...

— În seara aceea — urmă Edith — lupta pe care o duceam de mult împotriva a ceva care nu era respectul pentru buna mea reputaţie — care nici eu nu ştiu ce era, poate că mă agăţam cu deznădejde de

ultimul pai — se sfîrşi. Chiar în seara aceea şi după aceea, n-a mai rămas în mine decît patimă şi ură. Am dat o lovitură care l-a doborît la pămînt pe măreţul dumitale stăpîn şi te-am adus pe dumneata înaintea mea, aşa cum stai acum privind la mine, şi dîndu-ţi bine seama de cele ce-ţi spun.

El sări în sus de pe scaun scoţînd o straşnică înjurătură.

Ea îşi duse mîna în sin, fără măcar să-i tremure un deget sau să i se mişte un fir de păr. Apoi şi el şi ea rămaseră nemişcaţi, cu masa şi scaunul între ei.

— Dacă aş uita că bărbatul ăsta a atins în noaptea aceea buzele mele cu buzele lui şi m-a strîns în braţe, cum m-a strîns din nou în seara asta — spuse Edith arătînd cu degetul spre el — dacă aş uita ce pată a lăsat sărutul lui pe obrazul meu — obraz pe care apoi Florence ar fi lipit faţa ei nevinovată — dacă aş uita întîlnirea mea cu ea, pe cînd pata aceea era încă caldă pe obrazul meu şi cum m-a chinuit atunci gîndul că, scăpînd-o pe ea de năpasta care o aducea asupra ei dragostea mea, făceam de ruşine, prin numele meu, numele ei, şi că, de acum înainte, voi fi întotdeauna pentru ea cea dintîi femeie vinovată de care a trebuit să se ferească — atunci i-aş spune soţului meu, de care de acum înainte sînt despărţită — că sînt în stare să uit tot ce s-a petrecut în aceşti din urmă doi ani, să desfac tot ce am făcut în timpul ăsta şi aş fi sinceră faţă de el.

Ochii ei strălucitori, ridicaţi o clipă, îl străfulgerară iarăşi pe Carker, şi ea întinse spre el mîna în care ţinea nişte scrisori.

— Uite-te la astea! spuse ea cu dispreţ. Mi le-ai adresat sub numele fals sub care călătoresc; una aici, alta în altă localitate din drumul meu. Peceţile au rămas neatinse. Ia-le înapoi!

Le făcu mototol şi i le aruncă la picioare. Şi cînd privi acum la el, avea un zîmbet pe faţă.

— Ne întîlnim şi ne despărţim în noaptea asta, spuse ea. Prea te-ai grăbit să te bucuri de zile siciliene şi de odihnă voluptoasă. Ar fi trebuit să-ţi guşti, să-ţi mîngîi şi să-ţi joci ceva mai pe îndelete rolul de trădător şi te-ai fi îmbogăţit mai tare. Iţi plăteşti prea scump odihna în desfătarea pe care o aşteptai!

— Edith! răspunse el ameninţînd-o cu mîna. Şezi jos! Isprăveşte cu toate astea! Ce dracu te-a găsit?

— Toţi dracii din iad, răspunse ea, săltîndu-şi trupul mîndru ca şi cînd ar fi vrut să-l strivească; dumneata şi stăpînul dumitale i-aţi oploşit într-o casă unde le-a mers prea bine, şi acum o să vă sfîşie şi ei pe voi amîndoi. Trădător faţă de el, trădător faţă de copila lui nevinovată, trădător în toate chipurile şi în toate locurile, dă-i tot aşa înainte, făleşte-te cu mine şi scrîşneşte din dinţi cel puţin acum, cînd ştii să minţi.

Stătea în faţa ei, bolborosind şi ameninţînd, căutînd din ochi de jur împrejur, ca şi cînd aştepta să găsească ceva care să-i vină în ajutor şi să o supună; dar ea, tot atît de neînfricoşată, îi ţinea piept fără să şovăie.

— Toate cele cu care te făleşti — spuse ea — nu sînt decît tot atîtea prilejuri de triumf pentru mine. Te-am ales dintre toţi bărbaţii ce cunosc, pe dumneata, ca pe cel mai josnic, ca pe parazitul şi coada de topor a tiranului fălos, pentru ca rana să-i fie mai adîncă şi să-l chinuiască mai rău. Făleşte-te şi răzbună-mă pe el. Ştii cum ai venit aici în seara asta; ştii cum ai stat ghemuit acolo; te vezi singur în culori tot atît de demne de dispreţ, dacă nu tot atît de duioase, ca acelea în care te văd eu. Făleşte-te deci şi răzbună-mă pe dumneata însuţi.

Gura lui spumegă şi pe frunte îi ieşiră broboane de sudoare. Dacă ea ar fi şovăit acum doar o clipă, ar fi doborît-o. Dar ea rămase neclintită ca o stîncă şi ochii ei iscoditori nu-l slăbiră.

— Nu ne despărţim noi aşa, spuse el. Ce crezi, că sînt atît de nesăbuit ca să te las să pleci, aşa înnebunită cum eşti?

— Da ce crezi dumneata — răspunse ea — că poţi să mă opreşti?

— Am să încerc, draga mea, spuse el cu o mişcare ameninţătoare din cap.

— Dumnezeu să te aibă în grija lui, dacă încerci să te apropii de mine! răspunse ea.

— Şi ce-ar fi — spuse el — dacă eu nu m-aş făli şi nu m-aş lăuda aşa cum bănuieşti. Ce-ar fi dacă şi eu mi-aş schimba felul? Haide! — şi dinţii îi străluciră iarăşi — trebuie neapărat să ajungem la o înţelegere, că dacă nu, să ştii că o pornesc pe altă cale, cu totul neaşteptată. Hai, şezi jos, şezi jos!

— E prea tîrziu, strigă ea, cu ochi care păreau că varsă foc. Am aruncat în vînt faima mea şi bunul meu nume! M-am hotărît să-mi port ruşinea ce e legată de mine — ştiind totuşi că pe nedrept e legată de mine, ştiind că şi dumneata ştii asta — dar că el n-o ştie, n-o va şti niciodată şi nu trebuie să o ştie niciodată. Am să mor şi n-am să dezvălui această taină. De asta sînt aici, singură cu dumneata în miez de noapte. De asta ţi-am dat întîlnire aici, sub un nume fals, ca soţia dumitale. De asta am vrut să mă vadă aceşti oameni şi apoi să rămîn singură cu dumneata. Nimic nu te mai poate salva acum.

Şi-ar fi vîndut sufletul ca s-o poată pironi locului, în toată frumuseţea ei, s-o facă să-şi lase braţele în jos, să i le vadă neputincioase şi s-o aibă astfel la cheremul lui. Dar nu putea să privească la ea fără să-i fie teamă. Simţea în ea o putere de neînfrînt. Simţea că era cuprinsă de furia deznădejdei şi că ura ei înflăcărată împotriva lui nu se va da înapoi de la nimic. Ochii lui urmăriră mîna care era dusă, cu un gînd sinistru atît de vădit, la sînul ei alb şi îşi dădu seama că dacă ar fi să lovească în el, fără să-l doboare, va lovi de îndată în ea însăşi.

Nu-şi îngădui deci, să înainteze către ea, dar uşa prin care intrase fiind în spatele lui, păşi într-acolo ca s-o încuie.

— Acum, că s-a sfîrşit — spuse ea zîmbind din nou — să-ţi dau un sfat. Ai grijă de dumneata însuţi. Ai fost trădat cum sînt trădaţi toţi trădătorii. S-a aflat că eşti în localitatea asta sau că o să fii, sau că ai fost. Dacă nu m-au înşelat ochii, l-am văzut pe soţul meu, într-o caleaşcă pe stradă, chiar în seara asta.

— Minţi, tîrfă ! strigă Carker.

Chiar în clipa aceea se auzi sunînd tare clopoţelul din hol. El păli, cînd ea ridică mîna ca o vrăjitoare, la a cărei invocare răsunase acel sunet.

— Ascultă ! Îl auzi ?

El se lipi cu spatele de uşă, căci văzuse o schimbare pe faţa ei şi i se părea că vrea să iasă, trecînd pe lîngă el. Dar într-o clipă, ea trecu prin uşile celelalte care dădeau spre camera de culcare şi le închise după ea.

De îndată ce plecase din faţa lui, de îndată ce nu mai avu de îndurat privirea ei necruţătoare, i se păru că va putea să-i ţină piept. El credea că spaima pricinuită de acel clopot din miez de noapte ar fi înfricoşat-o, mai ales, ţinînd seama şi de situaţia ei atît de îndoielnică. Deschizînd uşile cu zgomot, se luă după ea.

Dar în odaia ei era întuneric, şi cum ea nu răspunse la chemarea lui, el se pregătea să se înapoieze după o lampă. O ţinu în sus şi se uită peste tot, de jur împrejur, aşteptîndu-se să o vadă ghemuită într-un colţ, dar odaia era goală. Aşa că trecu în salon, apoi în sufragerie, luînd odăile la rînd, cu paşii nesiguri ai unui om străin în casă ; căuta, plin de teamă, peste tot, cercetă pe după paravane şi sub canapele, dar ea nu era nicăieri ! N-o găsi nici în hol, care era atît de gol, încît ar fi putut-o vedea de la prima privire.

În tot acest timp clopotul suna mereu şi cineva de afară bătea în uşă. Lăsă lampa jos la oarecare depărtare de uşă şi, apropiindu-se de ea, trase cu urechea. Se auzeau mai multe glasuri vorbind, cel puţin două pe englezeşte şi, cu toate că uşa era groasă şi afară domnea o mare zăpăceală, el recunoscu unul din glasuri prea bine, ca să se mai îndoiască al cui era.

Luă din nou lampa de jos şi se înapoie repede, luînd odăile la rînd, oprindu-se o clipă în fiecare, pentru a o căuta din nou, ţinînd lampa deasupra capului. Stătea aşa, în odaia de culcare, cînd mica uşă din perete îi atrase privirile. Se duse într-acolo şi găsi uşa încuiată pe dinafară; dar cînd fugise, îi căzuse un văl, care acum era prins în uşă.

În tot acest timp cei de afară sunau şi loveau în uşă cu pumnii şi cu picioarele.

El nu era fricos; dar toate aceste zgomote, tot ce se întîmplase acolo mai înainte, ciudăţenia acelui loc, care îl impresionase cînd venise înapoi din hol, nereuşita planurilor lui (căci oricît de curios pare, el ar fi fost mult mai îndrăzneţ dacă planurile i-ar fi reuşit), faptul că era miez de noapte, convingerea că nu avea în apropiere pe nimeni de la care să poată cere ajutor, şi mai presus de toate, gîndul care-i făcea inima să bată parcă ar fi fost de plumb, că era acolo bărbatul de a cărui încredere abuzase şi pe care-l înşelase în chip atît de ticălos, că îl va recunoaşte şi-i va smulge masca de pe faţă, îl umpleau de groază. Încercă să forţeze uşa în care era prins vălul, dar nu reuşi. Deschise una din ferestre care dădea spre curte, dar prea ar fi trebuit să sară de sus şi pietrele caldarîmului erau prea puţin îmbietoare.

Clopotul tot suna şi bătăile în uşă nu încetau — după cum nici panica lui nu descreştea; se înapoie la uşa aceea mică din camera de dormit şi, cu noi sforţări, fiecare mai puternică decît cea dinainte, izbuti să o deschidă. Văzînd scara cea mică la o de-

părtare nu prea mare şi simţind aerul rece venind dinspre ea, se furişă înapoi să-şi ia pălăria şi mantaua, închise uşa după el cît putu mai bine, se coborî cu lampa în mînă, o stinse cînd reuşi să desluşească strada şi, după ce o puse într-un colţ, ieşi afară, unde putu în fine să vadă stelele licărind.

CAPITOLUL LV

Rob Tocilarul îşi pierde slujba

Portarul de la poarta de fier care dădea în curtea interioară spre stradă părăsise micul lui ghişeu şi plecase pentru a vedea care o fi rostul zgomotului ce venea din depărtare, de la uşa mare a scării principale. Ridicînd binişor zăvorul, Carker se furişă afară şi închise apoi poarta după el, care, cu toată cazna lui de a face cît mai puţin zgomot, totuşi zăngăni, aşa că plecă fugind.

In fierbinţeala pricinuită de înfrîngerea umilitoare pe care o suferise şi în furia lui neputincioasă, fu cuprins de o spaimă care îl copleşea cu totul. Stăpînit de ea cum era, ar fi fost gata să întîmpine orice primejdie, mai curînd decît să dea ochii cu bărbatul de care, doar cu două ceasuri mai devreme, părea că nici nu se sinchiseşte. Sosirea lui atît de zgomotoasă, la care niciodată nu s-ar fi aşteptat, sunetul glasului lui, faptul că fuseseră cît pe-aci să se întîlnească, la toate acestea ar fi făcut el faţă, după trecerea spaimei din prima clipă şi le-ar fi înfruntat, în ciuda vinovăţiei sale, aşa cum fac toţi ticăloşii. Dar faptul că văzuse explodînd sub el mina pe care o pregătise altuia, păru să-i fi zdruncinat şi zdrobit toată bărbăţia şi încrederea în sine. Ca o reptilă atîţată, prins şi batjocorit, doborît şi călcat în picioare de femeia mîndră al cărei suflet, încetul cu încetul îl otrăvise, după cum credea el, pînă o pre-

făcuse într-o jucărie a bunului său plac, înşelat în înşelătoria lui şi jupuit de blana lui de vulpe, el plecă, tîrîndu-se ruşinat, înjosit, degradat şi înspăimîntat.

O altă spaimă îl cuprinse dintr-o dată, cu totul diferită de aceea pricinuită de teama că era urmărit şi-l lovi ca un curent electric, pe cînd se furişa pe scări în jos. I se păru, ca într-o halucinaţie plină de groază, a cărei pricină era de neînţeles, că pămîntul se cutremură sub el şi că în aer fîlfîie şi trece pe deasupra lui ceva ca o aripă a morţii. Se piti la pămînt, ca şi cînd ar fi vrut s-o lase să treacă pe deasupra lui. Dar aripa morţii nu se depărtă, cu toate că nu fusese niciodată acolo, dar ce spaimă îngrozitoare lăsă totuşi în urma ei!

Ridică faţa lui haină, frămîntată de griji, către cer, la stelele care atît de paşnice licăreau spre el cum licăriseră şi cînd se furişase afară în stradă şi se opri ca să chibzuiască ce să facă. Groaza de a fi urmărit într-o ţară străină, departe de casă, unde legile poate nu-l vor apăra — noutatea simţămîntului că era departe şi străin avîndu-şi obîrşia în faptul că fusese lăsat singur în mijlocul ruinei planurilor lui — groaza lui şi mai mare de a trebui să se refugieze în Italia sau în Sicilia unde ar putea fi tocmiţi uşor oameni ca să-l omoare, la fiecare colţ de stradă, sufletul lui frămîntat de vină şi de frică, poate şi dorinţa de a-şi părăsi planurile lui, acum că ele fuseseră răsturnate, îl duseră la hotărîrea de a se înapoia în Anglia.

„Oricum ar fi, sînt mai sigur acolo. Dacă n-o să mă hotărăsc — gîndi el — să mă întîlnesc cu nebunul ăla, e mai greu să-mi dea de urmă acolo, decît îi e acum, aici în străinătate. Şi dacă o fi să mă întîlnesc cu el, poate că pînă atunci nebunia asta îi va fi trecut, cel puţin n-o să fiu singur acolo, fără un suflet cu care să mă sfătuiesc sau care să fie alături de mine. N-o să dea nimeni buzna peste mine ca să mă omoare ca pe un şoarece."

El murmură numele lui Edith şi strînse pumnul. Pe cînd se strecura astfel, în umbra clădirilor, scrîşnea din dinţi şi bolborosea blesteme groaznice împotriva ei, privind necontenit în toate părţile ca şi cînd ar fi căutat-o. Ajunse astfel la poarta unui han. Acolo toată lumea se şi culcase, dar sunetul clopotului de care trăgea făcu pe un om cu un felinar în mînă să iasă la poartă. Carker îl urmă pînă într-un şopron întunecos unde se tocmi cu el pentru a lua cu chirie o trăsură care să-l ducă la Paris.

Tocmeala fu scurtă şi omul se duse repede după cai. Lăsînd vorbă ca trăsura să vină după el, plecă pe furiş, ajunse în marginea oraşului, trecu de vechile ziduri şi ieşi la drumul mare, care părea un rîu şerpuind prin cîmpia învăluită în întuneric.

Incotro se îndrepta el oare şerpuind astfel? Unde era capătul drumului? Cînd Carker se opri, frămîntîndu-se cu aceste gînduri şi privind pe deasupra şesului întunecat, de-a curmezişul căruia copaci înalţi arătau drumul, acea aripă a morţii apăru iarăşi deasupra lui, iarăşi se repezi la el, sălbatică şi necruţătoare, dar iarăşi nu era nimic decît groaza din mintea lui întunecată, ca totul din jurul lui, şi nelămurită ca zarea îndepărtată la care privea.

Nu era nici cea mai uşoară adiere de vînt; nici o umbră nu se strecura prin întunericul nopţii, nu se auzea nici un zgomot. Oraşul rămăsese în urma lui, luminat ici şi colo, iar lumi întregi de stele erau ascunse pe după turnuri şi acoperişuri, care abia se vedeau profilate pe orizont. Depărtarea întunecoasă şi singuratică îl împresură din toate părţile şi orologiile se auziră slab, bătînd ora două.

El merse astfel înainte, un timp ce-i păru îndelungat şi făcu o bună bucată de drum, oprindu-se adesea ca să tragă cu urechea. In sfîrşit, un clinchet de clopoţei ajunse la urechile lui îngrijorate. Cînd mai încetişor, cînd mai tare, acum amuţind, acum sunînd foarte slab cînd treceau pe unde drumul era mai rău,

acum sunînd voios şi sprinten, dar tot apropiindu-se; în fine, cu un strigăt şi un pocnet de bici, un vizitiu, înfofolit pînă peste urechi, opri cei patru cai, chiar lîngă el.

— Cine-i? Monsieur?

— Da.

— Monsieur a mers o bună bucată de drum în întunericul nopţii.

— N-are a face. Fiecare după gustul lui. S-au mai comandat şi alţi cai de schimb la poştă?

— Pe dracu!... Cer iertare! Alţi cai? La ora asta? Nu!

— Ascultă amice! Sînt foarte grăbit. Vreau să văd ce repede poţi să mîi! Cu cît o să mîi mai repede, cu atît o să fie bacşişul mai gras. Hai. Dă-i drumul. Repede!

— Haide, hiiii! Hiiii, băieţi! Haide, hiiii!

Tot înainte, în galop, peste cîmpia întunecată, împrăştiind praful şi noroiul ca spuma mării!

Zîngănitul şi zdruncinăturile trăsurii se potriveau cu învălmăşeala şi încurcătura gîndurilor din mintea fugarului. Nimic limpede în jurul lui, nimic limpede în mintea lui. Obiectele din jur, trecînd în zbor, împletindu-se unele cu altele, se făceau nelămurite şi piereau la fel de repede! Dincolo de garduri şi de micile gospodării înşirate de-a lungul drumului, pustiu! Dincolo de închipuirile ce se înfăţişau minţii lui şi care de îndată se şi pierdeau, un pustiu întunecat de groază, mînia şi ticăloşia! Din cînd în cînd o adiere de aer de munte venea din depărtare, din spre munţii Jura, suflînd peste cîmpie. Din cînd în cînd aripile de groază treceau iarăşi pe deasupra lui, înghe̦ţindu-i sîngele în vine.

Felinarele trăsurii, luminînd între capetele cailor, săltau o dată cu vizitiul care se vedea în umbră, iar fîlfîiala hainei sale dădea naştere la tot felul de chipuri, tot atît de nedesluşite ca cele ce se perindau în închipuirea lui Carker. Umbre ale unor cunoscuţi, stînd în faţa pupitrelor şi registrelor lor, în atitudini

ce-i erau proaspete în minte; apariţii ciudate ale omului de care fugea acum sau ale lui Edith; tălmăciri ale clinchetului clopoţeilor şi ale uruitului roţilor, ca şi cînd ar fi fost cuvinte rostite cîndva; învălmăşeli de timpuri şi locuri, prefăcînd noaptea de ieri în cea de acum o lună şi pe cea de acum o lună în cea de ieri — casa lui, cînd ascunsă în depărtare, cînd la îndemînă; frămîntare, ciocniri, zarvă, întuneric şi învălmăşeală în mintea lui şi peste tot în jurul lui. Haide! Hiii! In goana cailor, peste cîmpia întunecată, praful şi noroiul zburînd ca spuma mării, caii fumegînd, sforăind şi zbătîndu-se în hamuri, ca şi cînd pe fiecare din ei ar fi călărit un demon; tot înainte, într-un triumf nebun, pe drumul în tunecos! Dar încotro?

Pe cînd zgomotul acela fără nume trece din nou deasupra capului lui, clinchetul clopoţeilor îi sună în urechi: „Incotro?“ Roţile îi huruie în urechi: „Incotro?“ Toate zgomotele şi huruiturile se prefac în acel singur strigăt. Luminile şi umbrele joacă pe deasupra capetelor cailor ca nişte spiriduşi. Nici o oprire, nici o încetinire! Inainte, tot înainte! Inainte cu el, în goană sălbatică, pe drumul întunecos!

Gîndurile lui rătăceau încoace şi încolo, fără a se putea fixa la ceva. Nu putea deosebi un gînd de altul, nici cît ar fi fost nevoie ca să stăruie măcar un minut asupra unuia din ele. Visul lui de a găsi o despăgubire voluptoasă pentru renunţările din trecut se spulberase; trădarea faţă de omul care fusese sincer şi generos cu el era acum dată pe faţă, dar el păstrase în suflet şi sporise cu dobîndă la dobîndă, pe ani de zile, amintirea cuvintelor şi a privirilor lui, chiar a celor mai puţin trufaşe — căci oamenii haini şi prefăcuţi dispreţuiesc şi urăsc întotdeauna pe cel pe care îl măgulesc şi sînt chinuiţi atît de supunerea lor faţă de el cît şi de omagiile ce-i aduc, socotindu-le fără nici o valoare. Acestea erau gîndurile ce-i frămîntau mintea. La ele se adăuga o furie turbată împotriva femeii care-l atrăsese în cursă şi se răzbu-

nase pe el; planuri de răzbunare, crude şi sîngeroase, împotriva ei, pluteau în mintea lui, dar nimic nu-i era limpede. Gîndurile îi erau toate pătrunse de grabă şi zăpăceală. Dar, chiar pe cînd gîndea atît de înfierbîntat şi fără rost, singurul gînd care stăruia în mintea lui, era că ar fi mai bine să amîne orice chibzuială, pentru un timp nehotărît.

Îi reveniră apoi în amintire, din trecut, zilele dinaintea celei de a doua căsătorii. Îşi reamintea ce gelos fusese pe bărbat, ce gelos fusese pe femeie, cu ce dibăcie ţinuse la distanţă pe vizitatorii nechemaţi şi cum trăsese un cerc de nepătruns în jurul victimei sale, cerc în care numai el să poată pătrunde, şi apoi se gîndea că făcuse el oare toate astea doar pentru ca acum, ca un hoţ înfricoşat, să fugă de sărmana sa victimă?

Ar fi fost în stare să-şi ia viaţa din pricina laşităţii sale, dacă laşitatea înfrîngerii lui nu l-ar fi urmărit ca o umbră, fără să poată scăpa de ea. A vedea sfărîmată, printr-o singură lovitură, încrederea în propria sa ticăloşie, a se recunoaşte singur drept un instrument atît de neputincios, era pentru el tot una cu a fi paralizat. Cu o ferocitate neputincioasă, se înfuria împotriva lui Edith, îl ura pe domnul Dombey şi se ura pe sine însuşi, dar totuşi fugea mereu mai departe şi nu era în stare să facă nimic altceva.

Asculta mereu şi mereu, ca să audă huruit de roţi în urma lui. Mereu şi mereu îl auzea, în închipuirea lui, mai tare şi tot mai tare. Pînă la urmă, fu atît de convins că-l aude, încît strigă „Stai!" preferînd să piardă din avans decît să rămînă în îndoială.

Porunca dată aduse trăsura, caii, vizitiul, totul, claie peste grămadă, de-a curmezişul drumului.

— Drace! — strigă vizitiul, privind peste umeri — ce s-a întîmplat?

— Ascultă! N-auzi nimic?

— Ce vrei să aud?

— Zgomotul ăla.

— La naiba! Stai binişor, blestematule! se răsti vizitiul la unul din cai care îşi zăngănea clopoţeii. Ce zgomot?

— Zgomotul ce se aude din urmă. Nu-i o altă trăsură care se apropie în galop? Ia ascultă! Ce-i aia?

— Gloabă cu căpăţînă de porc, stai liniştită, se răsti la alt cal, care se apucă să muşte pe un altul, care la rîndul lui sperie pe alţi doi, care săriră şi zvîrliră din copite. Nu se vede venind nimic.

— Nimic?

— Nu, nimic decît soarele care răsare colea.

— Mi se pare că ai dreptate. Nici eu nu mai aud nimic acum. Hai să mergem înainte. Dă-i drumul!

Echipajul, cum era cu toate hamurile încurcate, ascuns pe jumătate în norul de aburi ce ieşea din cai, o porneşte iarăşi, mai întîi încet, căci vizitiul, oprit fără rost din goana lui, scoate bombănind din buzunar un briceag şi-şi face un nou şfichi la bici. Apoi: Haide, hiii! Haide, hiii! La drum iarăşi în goana mare.

Stelele păliseră şi ziua începea să strălucească, cînd el, ridicîndu-se în picioare în trăsură privi înapoi şi putu să vadă drumul pe care venise, încredinţîndu-se că nu se vede nici un alt călător pe tot întinsul din urma lui. Curînd se făcu ziuă mare şi soarele începu să lumineze lanuri de grîu şi vii; ici şi colo cîte un muncitor ieşea din adăposturile făcute din grămezile de piatră de pe marginea drumului şi se apuca să lucreze la drum sau se aşeza să-şi mănînce bucata de pîine. Se mai vedeau apoi ţărani, ducîndu-se la treburile lor zilnice sau în tîrg, sau stînd în uşa unor case sărăcăcioase, privind nepăsători la el cum trecea. Apăru apoi o staţie de poştă, scufundată în noroi adînc pînă la glezne, alături de o grămadă de gunoi fumegînd şi avînd de jur împrejur edecuri pe jumătate ruinate. În mijlocul acestei privelişti alese, se ridica un castel de piatră măreţ, vechi, strălucitor, cu jumătate din ferestre acoperite cu obloane şi acoperit şi el cu un strat de verdeaţă care se căţăra alene pe

zidurile lui, pornind de la balustradele terasei şi mergînd pînă la vîrfurile cele mai înalte ale turnurilor.

Carker stătea ghemuit, posac, într-un colţ al trăsurii, pus numai pe grabă — afară doar cînd se scula în picioare, stînd aşa cale cam de o milă, pentru a privi înapoi, făcînd aceasta ori de cîte ori se putea vedea o bucată de cîmpie deschisă — şi înainta astfel tot amînînd mereu să se gîndească la ce va face şi frămîntîndu-se mereu fără a se gîndi la nimic.

Ruşinea, dezamăgirea şi înfrîngerea îi rodeau inima; teama că va fi ajuns din urmă sau că-i va ieşi cineva în cale — se speria chiar de călătorii pe care-i întîlnea pe drum — îl apăsa cumplit. Aceeaşi groază şi spaimă care-l cuprinseseră noaptea, nu-l slăbeau de loc nici în timpul zilei. Clinchetul monoton al clopoţeilor şi tropotul cailor, monotonia spaimei şi a furiei sale neputincioase, roata monotonă a fricii, a părerilor de rău şi a patimei pe care o tot învîrtea în suflet, toate acestea făceau din călătoria lui o vedenie, în care nimic nu era aievea, afară doar de frămîntarea din sufletul lui.

Era o vedenie cu drumuri nesfîrşite care duceau pînă în zare, pe care le bătea, fără totuşi să înainteze, trecînd prin oraşe prost întreţinute, în sus şi în jos pe coaste unde se vedeau oameni stînd în uşi întunecate şi la ferestre murdare şi unde erau aduse spre vînzare, de-a lungul străzilor înguste, turme de vite care se împungeau şi mugeau, primind în cap lovituri de ciomag ce ar fi putut să le doboare. Apăreau apoi poduri, cruci, biserici, staţii de poştă, cai de schimb înhămaţi împotriva voinţei lor şi caii ultimului schimb plini de spumă, gîfîind şi strîngîndu-şi capetele lor lăsate la pămînt în faţa uşii grajdului; cimitire mici cu cruci negre, înfipte strîmb deasupra mormintelor, cu coroane veştejite atîrnînd de ele; apoi iarăşi drumuri lungi, lungi de tot, tîrîndu-se peste dealuri şi peste văi, pînă în zarea înşelătoare.

Vedea trecînd, tot ca o vedenie, dimineaţa, amiaza şi amurgul, urmat de seară şi de răsăritul timpuriu al lunii. Mereu drumuri lungi lăsate în urmă şi altele, cu caldarîmul desfundat, în faţă. Trecerea peste ele, în tropăitul cailor, priveliştea acoperişurilor caselor şi a cîte unui turn înalt de biserică, oprirea pentru a îmbuca ceva la repezeală şi a bea o înghiţitură de vin, care nu era de loc înviorător; trecerea pe jos, printre o droaie de cerşetori orbi, clipind din pleoape, duşi de femei bătrîne care le ţineau cîte o lumînare aprinsă în faţa ochilor; feţe tîmpite, slabe de minte; ologi, epileptici şi paralitici; trecerea printre vaietele lor, privind de pe scaunul său la feţele ridicate şi la mîinile lor întinse spre el, cu veşnica teamă ca nu cumva printre ei să fie ascuns cineva care-l urmăreşte; apoi iar, din nou, goana în fuga cailor, pe drumul fără sfîrşit, stînd tot ghemuit în colţ sau ridicîndu-se în picioare pentru a privi la cîte un petic din acelaşi drum nesfîrşit, luminat acum slab de lună, sau uitîndu-se în urmă dacă nu era urmărit!

Nu dormea de loc, dar cîteodată moţăia cu ochii deschişi, sărind însă în sus, ca răspuns la strigăte închipuite. Se blestema singur pentru că ajunsese în halul acesta, pentru că fugise, pentru că o lăsase să plece, pentru că nu-i ţinuse piept lui Dombey şi nu-l sfidase. Simţea dorinţa să se împotrivească întregii lumi, dar mai ales era în ceartă cu el însuşi. Părea că, pe măsură ce înainta pe drum, întuneca totul în jurul lui, cu sufletul lui întunecat.

Era vedenia unui om cuprins de friguri, o vedenie a celor trecute şi a celor prezente, toate cuprinse într-o singură învălmăşeală; o vedenie a vieţii şi a călătoriei lui, îmbinate într-o singură închipuire. O vedenie a goanei lui nebune către un ţel necunoscut, către care era nevoit să meargă. O vedenie a unor lucruri vechi, apărînd printre noutăţile ce le străbătea. Părea că priveşte şi cugetă la întîmplări din trecutul îndepărtat, fără să ia seama de lucrurile ce

le întîlnea în prezent, dîndu-şi totuşi seama, în chip dureros, că era speriat de ele şi, îngrămădindu-le chipurile în mintea lui înfierbîntată, după ce-i trecuseră prin faţa ochilor.

Vedenie după vedenie şi totuşi aceeaşi monotonie de clinchet de clopoţei, huruit de roţi, tropot de cai şi nici o clipă de odihnă. Oraşe şi cîmpii, staţii de poştă, cai, vizitii, dealuri şi văi, lumină şi întuneric, drumul mare şi străzi pavate, culmi şi adînciturі, ploaie şi uscăciune, şi mereu tot aceeaşi monotonie de clinchet de clopoţei, huruit de roţi şi tropot de cai, fără nici o clipă de odihnă. În sfîrşit, viziunea apropierii de capitala încă îndepărtată, drumuri mai cercetate, cotind pe după vechi catedrale, străbătînd mici oraşe şi sate, presărate acum de-a lungul drumului, mai des ca înainte, şi el, şezînd tot ghemuit în colţul trăsurii, acoperit pînă peste cap cu mantaua, cum îl putea vedea lumea pe lîngă care trecea.

Tot vedenii de înaintare fără oprire, cu gîndirea stînd pe loc şi totuşi chinuit de gînduri, în neputinţa de a ţine socoteală de ceasurile de cînd e pe drum sau de a-şi da seama de locurile prin care trece, în destăşurarea călătoriei. Era ros de sete, ameţit, aproape înnebunit. Şi totuşi grabă şi iar grabă, ca şi cînd nu s-ar mai fi putut opri şi, în sfîrşit, intrarea în Paris, prin care rîul cu apele tulburi îşi vedea liniştit de cursul său, între două puhoaie zgomotoase de viaţă şi de mişcare.

Apoi o vedenie tulbure de poduri, cheiuri, străzi fără sfîrşit, ospătării, sacagii, îmbulzeală de oameni, soldaţi, trăsuri, muzici militare, arcade. Şi, în fine, monotonia clopoţeilor, a roţilor şi a cailor se pierde în zgomotul şi vînzoleala din jur. Apoi toate acestea se potolesc, pe măsură ce, într-o altă trăsură, iese din oraş pe altă barieră decît aceea pe care intrase. Şi apoi, pe măsură ce se îndreaptă către coastă, începe iarăşi aceeaşi monotonie a roţilor, a clopoţeilor şi a tropotului cailor, şi iarăşi nici o clipă de odihnă.

Iarăşi un apus de soare şi iarăşi se lasă noaptea. Iarăşi drumul fără sfîrşit, iarăşi miez de noapte, cu lumini slabe la ferestre de-a lungul drumului şi iarăşi monotonia clopoţeilor, a roţilor, a cailor şi nici o clipă de odihnă. Apoi aurora, zori de zi şi răsărit de soare. Suiş greu pînă pe o muche de deal unde se simte adierea răcoroasă a brizei şi se vede în depărtare lumina dimineţii strălucind pe deasupra valurilor. Apare acum portul spre care se scoboară tocmai cînd fluxul este în culme; se văd bărci de pescar trăgînd la mal şi femei şi copii întîmpinîndule cu voioşie. Plase şi haine de pescari sînt întinse la uscat pe ţărm; se aud glasuri de marinari zoriţi, răsunînd printre catarge şi parîme, şi apa mării, strălucitoare şi clocotindă, aruncă scîntei de lumină peste toate.

Ţărmul rămîne apoi în urmă şi el priveşte înapoi spre el de pe punte, cînd nu se mai vede decît prin ceaţa care lasă doar pe ici-colo cîte o fereastră deschisă spre coasta bătută de soare. Legănat de valuri, scînteieri de lumini pe apă şi murmurul încetişor al mării. Apare în sfîrşit în faţa corăbiei o altă dungă întunecoasă pe deasupra oceanului şi se face din ce în ce mai limpede şi mai înaltă. Apar stînci şi pe ele se deosebesc, din ce în ce mai limpede, clădiri, o moară de vînt şi o biserică. In sfîrşit vasul intră în ape liniştite şi trage la debarcader, de unde lumea priveşte spre vas şi face semne de bun venit prietenilor. Urmează debarcarea, cu trecerea grăbită printre lumea ce aşteaptă şi cu teama de a fi recunoscut de cineva şi, în sfîrşit, e iarăşi în Anglia.

El socotise, în visurile lui, să se retragă la ţară, într-un loc depărtat şi să stea liniştit acolo, căutînd să primească în taină veşti de ceea ce s-ar afla despre el şi, numai după aceea, să hotărască ce avea de făcut. Fiind încă în aceeaşi stare de buimăceală ca mai înainte, îi veni în minte că în apropierea staţiei de cale ferată, la care trebuia să schimbe trenul, pentru a ajunge la destinaţie, era un han liniştit.

Acolo se hotărî el, într-o doară, să se oprească pentru a se odihni.

O dată această hotărîre luată, se instală cît putu mai repede într-un vagon şi, culcîndu-se, învelit cu mantaua, ca şi cînd ar fi dormit, fu dus repede, departe de mare, şi adînc înăuntrul ţării. Ajuns la destinaţie, privi în jur şi cercetă locul cu multă grijă. Fu mulţumit de ceea ce văzu. Era un loc retras, în marginea unei păduri. Doar o singură clădire, construită din nou sau amenajată de curînd, era înconjurată de o grădină bine întreţinută şi orăşelul cel mai apropiat era la depărtare de cîteva mile. Coborî şi se duse de-a dreptul la acest han, fără ca nimeni să-l fi văzut, oprindu-şi acolo, la etaj, două odăi, comunicînd una cu alta şi destul de retrase.

Ceea ce urmărea era să se odihnească şi să recîştige iarăşi stăpînirea de sine şi echilibrul sufletesc. O zăpăceală tîmpită şi o furie nestăvilită — care îl făceau să scrîşnească din dinţi pe cînd umbla încoace şi încolo prin odăi — îl stăpîneau încă. Gîndurile pe care încă nu le putea nici opri, nici îndruma, zburau, care încotro voia, şi-l tîrau după ele. Era buimăcit şi era mort de oboseală.

Totuşi, ca şi cînd ar fi fost blestemat să nu se mai odihnească niciodată, simţurile lui ameţite rămîneau treze. Le putea tot atît de puţin stăpîni, ca şi cînd ar fi fost simţurile altuia. Nu că l-ar fi silit să ia act de zgomotele şi lucrurile din jurul său, dar nu le putea abate de la vedenia aceea a călătoriei lui. Vedenia îi era tot timpul înaintea privirilor cu ochii ei întunecaţi şi dispreţuitori, aţintiţi la el; iar el tot înainta mereu printre oraşe şi sate, pe lumină şi pe întuneric, prin ploaie şi pe uscăciune, pe drumuri de ţară şi pe caldarîm, peste dealuri şi văi, peste înălţimi şi prin adînciturі, înspăimîntat şi chinuit de monotonia clopoţeilor, a roţilor şi a tropotului cailor şi mereu fără o clipă de odihnă.

— Ce zi e azi? întrebă pe feciorul care făcea pregătiri pentru masă.

— Ce zi, domnule?

— E miercuri?

— Miercuri, domnule? Nu, domnule, e joi...

— Am uitat. Cît e ceasul? Am uitat să-mi întorc ceasul.

— In cîteva minute e cinci, domnule. Aţi călătorit se vede, vreme îndelungată, domnule.

— Da.

— Cu trenul, domnule?

— Da.

— Te cam zăpăceşte, domnule. Nici eu nu prea sînt obişnuit să umblu cu trenul, domnule, dar gentlemenii noştri aşa spun.

— Vin mulţi gentlemeni pe aici?

— De obicei, destul de mulţi, domnule. Dar acum nu-i nimeni aici. Merge cam slab, tocmai acum, domnule. Toate merg slab, domnule.

El nu răspunse, dar se ridică puţin de pe sofaua pe care se întinsese şi rămase cu coatele rezemate pe genunchi şi cu privirile la pămînt. Nu putea să-şi stăpînească atenţia, nici măcar un minut. Ea fugea încotro voia, dar de loc, nici măcar pentru o clipă, nu voia să se piardă, pentru a se preface în somn.

După cină, bău ceva mai mult vin, dar degeaba. Nici acest mijloc nu-i aduse somn. Gîndurile lui şi mai deslînate, îl tîrau, cu tot mai puţină milă, după ele, ca pe un criminal osîndit să fie tîrît de cai sălbatici. Nici uitare, nici odihnă.

Cîtă vreme stătu aşa, bînd şi clocind cu tristeţe, închipuirea fiindu-i hărţuită încoace şi încolo, nimeni n-ar fi putut să-şi dea seama mai puţin ca el. Işi dădu seama doar că stătuse timp îndelungat aşa, la lumina lumînării, cînd dintr-o dată, tresări şi trase cu urechea, cuprins de spaimă.

Căci de data asta, într-adevăr, nu mai era închipuire. Pămîntul se cutremura, casa era zdruncinată din toate încheieturile şi un huruit surd suna prin aer. Simţi cum veni şi cum trecu, tot atît de repede, şi cînd se trezi la fereastră şi văzu ce era, stătu doar o

clipă şi se dădu repede înapoi, ca şi cînd ar fi fost primejdios, chiar şi numai să privească.

Blestemat să fie acel diavol de foc, care se strecoară tunînd, însemnîndu-şi drumul printr-o lumină orbitoare şi fum înecăcios, de-a lungul văilor, ca apoi să se piardă în depărtare. I se păru că, dacă nu s-ar fi dat înapoi să se smulgă din calea monstrului, ar fi fost sfîşiat în bucăţi. Tot mai tremura şi acum, deşi nu se mai auzea nici cel mai mic zgomot şi de-a lungul şinelor de fier care se desluşeau lămurit în lumina lunii, totul era pustiu şi liniştit ca într-un deşert.

Negăsindu-şi odihna şi atras fiind cu o putere de neînvins — sau cel puţin aşa socotea el — de acea cale, ieşi, pornind de-a lungul ei, pe drumul pe care trenul trecînd, lăsase în urmă o dîră de cenuşă fumegîndă. După ce umblă aşa timp de o jumătate de ceas, în direcţia în care dispăruse trenul, se opri şi o porni înapoi, ţinîndu-se tot de-a lungul căii ferate, trecînd de grădina hanului şi apoi o bună bucată de drum mai departe, tot privind cu mirare la poduri, semnale şi felinare, şi întrebîndu-se cînd o fi să treacă Diavolul următor.

O tremurătură a pămîntului sub el, o scurtă vibraţie în urechile lui, o şuierătură din depărtare, o lumină palidă înaintînd spre el, prefăcută repede în doi ochi roşii, apoi un foc fioros, scuipînd cărbuni aprinşi, o prăvălire sălbatică a unei mase mari şi părînd din ce în ce mai mare, un suflu puternic şi un zăngănit, alt Diavol venind şi dispărînd în aceeaşi clipă şi el nevoit să se proptească de un gard, pentru a nu fi trîntit la pămînt.

Aşteptă să mai treacă unul şi apoi încă unul. Se întoarse de unde plecase, se înapoie iarăşi şi mereu, ca într-o vedenie chinuitoare a călătoriei lui, tot aşteptînd apropierea monştrilor. Hoinări prin jurul staţiei, aşteptînd să vadă pe unul oprindu-se acolo, şi cînd sosi unul care fu alimentat cu apă, stătu lîngă el, privind la roţile lui grele şi la faţa lui de bronz,

gîndindu-se la puterea înfricoşătoare ce o avea în el. Of! Să vezi roţile acelea grele învîrtindu-se şi să te gîndeşti că ai putea fi strivit sub ele!

Buimăcit de vin şi de lipsa de odihnă — lipsă pe care nimic, cu toată oboseala lui, nu o putea potoli — toate gîndurile şi impresiile căpătau în mintea lui o însemnătate bolnăvicioasă. Cînd se înapoie în odaia lui, ceea ce nu se întîmplă decît pe la miezul nopţii, ele tot îl mai urmăreau şi el rămase veghind, în aşteptarea monstrului următor.

Aşa ajunse să se culce, tot fără nădejde de a putea dormi. Sta ascultînd şi cînd simţea pămîntul cutremurîndu-se şi aerul vibrînd, se scula, se ducea la fereastră să vadă (căci putea să vadă de la fereastra sa) cum lumina nedesluşită se prefăcea în doi ochi roşii, cum flacăra fioroasă scuipa cărbuni aprinşi şi uriaşul trecea în goană nebună, lăsînd după el o dîră de lumină şi de fum de-a lungul văii. Privea apoi în partea înspre care avea de gînd să plece după ce soarele va fi răsărit, căci simţea că aici unde era, nu-şi putea găsi odihna. Se culcă apoi din nou, pentru a fi chinuit de aceeaşi vedenie a călătoriei sale şi de aceeaşi monotonie de clopoţei, de roţi şi tropot de cai, pînă ce auzea iarăşi un alt monstru. Aşa petrecu toată noaptea. Departe de a-şi recîştiga stăpînirea de sine, părea dimpotrivă, dacă aşa ceva mai era cu putinţă, că o pierde din ce în ce mai mult, pe măsură ce noaptea înainta. Cînd se crăpă de ziuă, era tot atît de chinuit de gînduri, dar amîna mereu gîndul la hotărîrea de luat, aşteptînd să se simtă mai bine. Trecutul, prezentul şi viitorul, totul plutea ca un nor în jurul lui, făcîndu-l să piardă orice putinţă de a le privi în faţă.

— La ce oră, ai spus, întrebă el pe servitorul care fusese de serviciu peste noapte şi care intra acum cu o lumînare în mînă — că trebuie să plec de aici?

— Cam la patru şi un sfert, domnule. Expresul trece la patru, domnule, dar nu opreşte aici.

Își trecu mîna peste fruntea înfierbîntată și se uită la ceas. Era aproape trei și jumătate.

— Cred că nu mai merge nimeni cu dumneavoastră, domnule, observă servitorul. Sînt doi gentlemeni aici, domnule, dar ei așteaptă trenul spre Londra.

— Parcă mi-ai spus că nu mai e nimeni aici, spuse Carker, întorcîndu-și fața spre el cu fantoma vechiului surîs diabolic, ce-i era obișnuit, cînd era supărat sau bănuitor.

— Atunci nu era nimeni aici, domnule. Doi gentlemeni au sosit însă în timpul nopții cu personalul care oprește aici, domnule. Aveți nevoie de apă caldă, domnule?

— Nu, și ia lumînarea de aici. E destulă lumină în odaie.

Se trîntise pe pat, pe jumătate dezbrăcat, dar de cum servitorul ieși din odaie se repezi la fereastră. Lumina rece a dimineții urmase nopții și pe cer se vedea revărsarea purpurie a soarelui ce răsărea. Își dădu cu apă rece pe cap și pe față — fără de altfel ca aceasta să-l învioreze — se îmbrăcă la repezeală, plăti ce datora și plecă.

Simți în chip neplăcut aerul rece și umed al dimineții răbufnindu-i în față. Se așternuse o rouă groasă și, înfierbîntat cum era, începu să tremure. După ce aruncă o privire la locurile pe unde se plimbase seara dinainte și la luminile de semnalizare care păleau sub înrîurirea dimineții, nemaiavînd acum nici un rost, se îndreptă înspre răsărit și rămase privind la splendoarea soarelui ce se revărsa peste cîmpie.

Așa de măreț, așa de transcendent păru soarele în frumusețea lui, atît de divin în solemnitatea lui! Cine ar fi putut spune că, în clipa cînd el își îndrepta ochii obosiți către locul unde soarele se ridica, liniștit și senin, netulburat de nici unul din relele și păcătoșeniile peste care își aruncase razele de la începutul lumii, nu se va fi deșteptat, chiar în sufletul lui Carker, un dor de virtute pe pămînt și de răsplată în cer?

Dacă, cîndva şi-a amintit de sora sa şi de fratele său, cu un simţămînt de duioşie şi de remuşcare, cine poate spune că nu va fi fost chiar în clipa aceea?

Il cuprinse dorul după astfel de simţăminte. Moartea era aproape. Il alesese dintre toţi muritorii şi îi pusese semnul pe frunte; era gata să se scoboare în mormînt.

Plătise biletul de călătorie pentru localitatea unde avea de gînd să se ducă, şi se plimbă singur, în sus şi în jos, privind de-a lungul căii ferate, de-a curmezişul văii, înspre un pod din apropiere şi apoi cînd ajunse la capătul platformei pe care se plimba şi se întoarse pe loc, văzu pe omul de care fugise, ieşind din uşa prin care el însuşi intrase cu cîteva clipe mai devreme. Şi privirile lor se întîlniră.

In spaima pricinuită de această întîlnire neaşteptată, el se clătină şi alunecă pe şinele care erau ceva mai jos de el. Ridicîndu-se însă numaidecît, se dădu un pas înapoi pentru a pune o depărtare mai mare între ei şi, gîfîind scurt şi repede, rămase cu ochii aţintiţi la cel care-l urmărea.

Auzi un strigăt — apoi altul — văzu mînia furioasă de pe faţa celui ce-l privea, făcînd loc dintr-o dată unei spaime şi groaze de nedescris — simţi cum pămîntul se cutremură sub el — îşi dădu seama într-o clipă, că puhoiul venea spre el — privi în jur — văzu ochii haini şi tulburi în lumina zilei holbaţi aproape la el — fu răsturnat, înghiţit, strivit ca între nişte mari roţi dinţate, care-l sfîrtecară bucată cu bucată, stoarseră din el toată vlaga vieţii şi zvîrliră în aer frînturi din trupul lui.

Cînd călătorul, care fusese recunoscut, îşi reveni din leşinul în care căzuse, văzu patru oameni aducînd ceva care, acoperit, zăcea greoi şi liniştit pe o scîndură şi văzu cum alţi oameni goneau nişte cîini, care mirosind sîngele, veniseră să lingă cenuşa risipită de monstru.

CAPITOLUL LVI

Cîteva persoane încintate dar „Cocoşul" scîrbit

La „Marinarul de Lemn" era mare veselie. In sfîrşit, domnul Toots şi Suzana sosiseră. Suzana se urcase sus pe scări, fugind de parcă ar fi fost ieşită din minţi, iar domnul Toots şi „Cocoşul", se duseseră în salonaş.

— Vai, draga, scumpa, dulcea mea domnişoară Floy! strigă Suzana, dînd buzna în camera lui Florence. Cînd te gîndeşti că s-a putut ajunge la aşa ceva, ca să te găsesc eu, scumpa mea porumbiţă, fără nimeni care să te îngrijească şi fără o casă a dumitale, dar niciodată, niciodată nu voi mai pleca domnişoară Floy, că deşi nu creşte muşchi pe mine, nu sînt totuşi o piatră care se rostogoleşte şi nici inima mea nu e de piatră, căci altfel n-ar tresări cum tresare acum. Oh, Doamne, Doamne! Spunînd acestea, fără o clipă de răgaz şi fără nici o oprire, domnişoara Nipper, în genunchi lîngă stăpîna ei, o strîngea în braţe.

— Oh, iubita mea! — strigă Suzana — ştiu tot ce a fost, ştiu tot, dulcea mea şi mă înăbuş, nu mai pot, mă înăbuş de bucurie.

— Suzana, draga şi buna mea Suzana, spuse Florence.

— Oh! Slavă Domnului! Eu care am fost mica ei slujitoare cînd ea era doar o copilă! Şi acum se măritä, chiar aşa, de adevărat, se măritä! exclamă Suzana, cu o izbucnire de durere şi de plăcere, de mîndrie şi de necaz şi cu Dumnezeu ştie ce alte simţiri ce ce se băteau cap în cap.

— Cine ţi-a spus? întrebă Florence.

— Ei, vai de mine, nenorocitul ăla de Toots! răspunse Suzana năbădăioasă. Mi-am închipuit că are dreptate dragă, fiindcă aşa a pornit el să fie de la început. E copilul cel mai credincios şi cel mai nevino-

vat! Şi va să zică, drăguţa mea — urmă Suzana, îmbrăţişînd-o din nou, cu o nouă izbucnire de lacrimi — va să zică te măriţi cu adevărat!

Amestecul de compătimire, de bucurie, de dragoste, de ocrotire şi de părere de rău cu care Nipper vorbea mereu de acest lucru, şi felul în care, de cîte ori revenea la el, îşi ridica ochii ca să se uite la faţa ei tînără şi să i-o sărute, şi apoi să-şi aşeze iar capul pe umărul ei, mîngîind-o şi suspinînd, era o pornire atît de plină de feminitate şi de bunătate, în felul său, cum nu se mai întîlnise în lume.

— Lasă, lasă! spuse Florence cu glas blînd şi alinător. Că acum eşti doar iarăşi aici, Suzana dragă!

Domnişoara Nipper, şezînd pe jos, la picioarele stăpînei ei, rîzînd şi suspinînd, cu o mînă ţinîndu-şi batista la ochi, iar cu cealaltă mîngîindu-l pe Diogene, care o lingea pe faţă, mărturisi că e mai liniştită şi ca s-o dovedească rîdea şi plîngea mai mult ca înainte.

— Eu... eu... eu n-am văzut o fiinţă ca Toots ăla! — spuse Suzana — de cînd m-a făcut mama.

— Aşa de bun, îşi dădu cu părerea Florence.

— Şi aşa de caraghios, spuse Suzana oftînd. Felul în care mi-a vorbit în trăsură, cu „Cocoşul" ăla necuviincios pe capră!

— Despre ce ţi-a vorbit, Suzano? întrebă cu sfială Florence.

— Ei, de locotenentul Walters şi de căpitanul Gills şi de dumneata, draga mea domnişoară Floy şi despre liniştea mormîntului, spuse Suzana.

— Liniştea mormîntului! repetă Florence.

— Spune — aci Suzana izbucni într-un rîs nervos — că ar fi gata chiar acum să coboare în el cu multă linişte, dar Dumnezeu ştie, dragă domnişoară Floy, că n-o s-o facă — e prea fericit cînd vede pe alţii fericiţi; nu că ar fi un Solomon — urmă Nipper cu felul ei repezit de a vorbi — nu zic că e, dar, zic eu, neamul omenesc n-a cunoscut niciodată o fiinţă mai puţin egoistă ca el!

Domnişoara Nipper, tot înfierbîntată, rîse fără măsură după ce făcu această declaraţie hotărîtă, apoi o înştiinţă pe Florence că Toots aştepta jos ca s-o vadă; ceea ce ar fi pentru el o frumoasă răsplată pentru toată osteneala ce şi-a dat în expediţia făcută de curînd.

Florence rugă pe Suzana să ceară lui Toots, ca o favoare, să-i îngăduie plăcerea de a-i mulţumi pentru bunătatea lui; şi Suzana, peste cîteva minute, lăsă să intre pe tînărul gentleman, încă foarte zbîrlit şi bîlbîindu-se grozav.

— Domnişoară Dombey — începu domnul Toots — vă rog să-mi îngăduiţi din nou să... să... vă privesc... măcar, nu să privesc dar... nu ştiu tocmai bine ce-am vrut să vă spun, dar n-are a face.

— Trebuie să-ţi mulţumesc călduros — răspunse Florence, întinzîndu-i amîndouă mîinile şi cu toată recunoştinţa ei nevinovată strălucindu-i pe faţă — şi n-am cuvinte şi nu ştiu cum s-o fac.

— Domnişoară Dombey — spuse domnul Toots, cu o voce solemnă — dacă ar fi cu putinţă, avînd în vedere firea dumitale de înger, să mă blestemi, m-ai jigni mult mai puţin, dacă mi-e îngăduit s-o spun, decît prin aceste cuvinte prieteneşti, pe care nu le merit. Inriurirea lor asupra mea este... dar — spuse domnul Toots dintr-o dată — asta e altceva şi n-are a face!

Cum se părea că nu e chip să răspundă la aşa ceva, decît cu noi mulţumiri, Florence îi mulţumi din nou.

— Aş putea, domnişoară Dombey — spuse domnul Toots — să folosesc acest prilej, ca să vă dau cîteva lămuriri. Aş fi putut avea plăcerea de a... de a mă întoarce cu Suzana mai devreme; dar, mai întîi, noi nu ştiam numele rudelor la care se dusese şi, în al doilea rînd, cum ea părăsise aceste rude şi plecase la altele, mai departe, socot că nimic altceva afară de înţelepciunea „Cocoşului" n-ar fi putut-o descoperi în timpul ăsta scurt.

Florence era încredinţată de aceasta.

— Totuşi — spuse domnul Toots — nu de asta este vorba. Tovărăşia Suzanei, vă asigur, domnişoară Dombey, a fost pentru mine o mîngîiere şi o mulţumire, în starea mea sufletească, mai uşor de închipuit decît se poate descrie. Călătoria a fost ea însăşi o răsplată pentru mine. Şi, totuşi, nici aceasta nu este chestiunea, domnişoară Dombey, pentru că v-am mai spus înainte că ştiu, că nu sînt ceea ce se numeşte un om deştept. Asta o ştiu eu prea bine. Nu cred că cineva se cunoaşte pe sine mai bine decît mă cunosc eu — dacă n-ar fi o expresie prea tare, aş zice care să nu ştie cît îl duce capul, cum ştiu eu. Dar, domnişoară Dombey, eu, cu toate astea, îmi dau seama cam cum stau lucrurile cu locotenentul Walters. Oricît m-ar face această stare de lucruri să mă zvîrcolesc ca în ghearele morţii — dar asta n-are nici o importanţă — sînt silit să spun că locotenentul Walters e o persoană care pare demnă de fericirea ce a căzut pe... capul lui. Să-i fie îndelungă fericirea şi s-o preţuiască aşa cum ar fi preţuit-o altul, cu totul diferit de el şi foarte nedemn de ea... pe care nu merită să-l mai numesc! Dar totuşi, nici asta nu e chestiunea. Domnişoară Dombey, căpitanul Gills e un prieten al meu şi cred că i-ar face plăcere căpitanului Gills să mă vadă şi pe viitor venind întîmplător pe aici. Şi mie mi-ar face plăcere să viu. Dar nu pot să uit că m-am făcut de ocară o dată, din nefericire, acolo, în colţul pieţii, la Brighton şi dacă prezenţa mea v-ar fi cîtuşi de puţin neplăcută, vă rog să mi-o spuneţi chiar acum şi vă asigur că v-aş înţelege întru totul. N-o să privesc cîtuşi de puţin acest lucru ca lipsit de bunăvoinţă şi aş fi chiar încîntat şi fericit să fiu onorat cu încrederea dumneavoastră.

— Domnule Toots — răspunse Florence — aş fi foarte nefericită dacă dumneata, care îmi eşti un prieten atît de vechi şi sincer, te-ai ţinea acum departe de casa noastră. Niciodată, niciodată, cînd te voi vedea, nu voi simţi altceva decît mulţumire.

— Domnişoară Dombey — spuse domnul Toots, scoţîndu-şi batista — dacă îmi curge o lacrimă, să ştii că-i o lacrimă de bucurie. N-are nici o importanţă şi vă rămîn foarte îndatorat. Fie-mi îngăduit să observ, după ceea ce aţi spus atît de drăguţ, că nu mai am de gînd să-mi neglijez persoana.

Florence primi această înştiinţare cu cea mai binevoitoare expresie de mirare.

— Vreau să spun — zise domnul Toots — că voi socoti ca o datorie a mea, ca om, pînă ce nu voi fi chemat în tăcerea mormîntului, să fac din mine tot ce se poate mai bun şi să... să am ghetele atît de lustruite, pe cît îmi vor îngădui împrejurările. Asta o să fie ultima oară cînd am adus vorba de lucruri intime şi personale, domnişoară Dombey. Vă mulţumesc călduros, vă mulţumesc! Dacă de obicei nu sînt atît de simţitor pe cît ar dori prietenii mei să fiu, sau cum aş dori eu însumi, sînt totuşi cu deosebire simţitor, pe cuvîntul şi pe onoarea mea, la tot ce este drăgălăşenie şi bunăvoinţă din partea altora. Sînt — spuse domnul Toots cu un ton pătimaş — ca şi cum mi-aş putea exprima simţămintele în clipa de faţă în chipul cel mai extraordinar, dacă... dacă... aş şti doar cum să încep.

Părînd că nu poate s-o facă, după ce aşteptă cîteva clipe, ca şi cum ar fi voit să înceapă, domnul Toots îşi luă cu grabă ziua bună şi se duse jos să-l caute pe căpitan, pe care-l găsi în prăvălie.

— Căpitane Gills — spuse domnul Toots — ceea ce va avea loc între noi acum, va avea loc sub pecetea sacră a tainei. Este urmarea, căpitane Gills, a ceea ce a avut loc, sus, între domnişoara Dombey şi mine.

— Atît jos cît şi sus, aşa-i băiete? murmură căpitanul.

— Chiar aşa, căpitane Gills, spuse domnul Toots, a cărui grabă de a confirma fu cu mult sporită de faptul că nu înţelegea nimic din ce voise să spună

căpitanul. Domnişoara Dombey, cred, căpitane Gills, se va căsători în curînd cu locotenentul Walters?

— Da, băiatule, aşa-i. Toţi sîntem aici îmbarcaţi pe aceeaşi corabie, Wal'r şi scumpa lui Florence vor fi uniţi prin legătura robiei o dată ce se vor fi făcut strigările, îi şopti căpitanul la ureche.

— Strigările, căpitane Gills, repetă domnul Toots.

— Da, colo în biserică, spuse căpitanul, arătînd peste umăr cu degetul.

— Da, înţeleg! răspunse domnul Toots.

— Şi atunci — spuse căpitanul şoptind răguşit şi bătîndu-l pe domnul Toots pe piept, cu dosul palmei şi apoi depărtîndu-se de el cu o privire de nemăsurată admiraţie — şi atunci, ce o să urmeze? Făptura asta drăgălaşă, gingaşă, crescută ca o păsărică rară, o să plece pe oceanul zbuciumat, împreună cu Wal'r, într-o călătorie în China.

— Doamne! Căpitane Gills! spuse domnul Toots.

— Da, da, aşa-i, dădu din cap căpitanul. Corabia care fiind abătută de furtună din calea ei, l-a culeş cînd naufragiase, era un vas de comerţ cu China şi Wal'r călătorind cu ea s-a pus bine cu cei de pe bord şi de pe ţărm — că doar e băiatul cel mai deştept şi cel mai bun de pe lume — aşa că cel ce supraveghea încărcarea vasului, murind la Canton, Wal'r i-a luat locul (pentru că înainte lucrase ca ajutorul lui) şi acum supraveghează el însuşi încărcătura corabiei aceluiaşi armator. Şi astfel, vezi — repetă căpitanul dus pe gînduri — drăgălaşa făptură pleacă pe oceanul zbuciumat, împreună cu Wal'r, într-o călătorie care o să-i ducă pînă în China.

Domnul Toots şi căpitanul Cuttle oftară amîndoi.

— Şi apoi ce să vezi? spuse căpitanul. Ea îl iubeşte cu adevărat şi el o iubeşte la fel. Cei care ar fi trebuit s-o iubească şi s-o îngrijească s-au purtat cu ea ca nişte bestii. Cînd dată afară din casa ei, a venit aici la mine şi a căzut pe podeaua asta, inima ei rănită se frînsese. O ştiu eu bine. Ed'ard Cuttle a văzut-o doară şi pe asta. Numai dragostea adevărată,

adîncă, hotărîtă o mai poate tămădui. Dacă nu aş şti că-i aşa şi dacă n-aş şti că-l iubeşte într-adevăr pe Walter, frate, şi el pe ea, mai bine aş lăsa-o să-mi taie mîinile astea vinete şi picioarele, decît s-o las să plece. Dar ştiu bine că-i aşa, şi atunci ce-i de făcut? Atunci, spun eu, Dumnezeu să fie cu ei! Amin!

— Căpitane Gills — spuse domnul Toots — îngăduie-mi plăcerea de a-ţi strînge mîna. Ai un fel de a spune lucrurile care îmi dă un fior plăcut prin tot trupul. Spun şi eu: Amin! Ai băgat de seamă, căpitane Gills, că şi eu am adorat-o pe domnişoara Dombey.

— Curaj, băiete! spuse căpitanul, punînd mîna pe umărul domnului Toots. Ţin-te bine, băiete!

— Chiar asta am de gînd să fac, căpitane Gills — răspunse însufleţit domnul Toots — să-mi fac curaj şi să mă ţin bine, pe cît am să pot. Cînd o să se deschidă mormîntul ăla liniştit, căpitane Gills, am să fiu gata să mă las înmormîntat, dar nu mai devreme! Dar cum nu sînt sigur de pe acum de puterea mea de a mă stăpîni, ceea ce aş vrea să-ţi spun şi să-ţi cer, ca un mare hatîr, dacă ai vrea să-i pomeneşti locotenentului Walters, este asta:

— Este asta, răspunse, ca un ecou, căpitanul. Dă-i drumul.

— Domnişoara Dombey, fiind nespus de bună — urmă domnul Toots cu lacrimi în ochi — în aşa măsură încît a putut spune că prezenţa mea nu-i e tocmai neplăcută, şi dumneata, şi toţi aici, fiind nu mai puţin îngăduitori şi iertători pentru unul care... care, desigur — se bîlbîi domnul Toots, părînd în clipa aceea foarte descurajat — s-ar părea că s-a născut dintr-o greşeală, eu voi veni uneori pe aici seara, în răstimpul scurt ce ne-a rămas, ca să mai fim cu toţii împreună. Dar iată ce cer: dacă vreodată nu voi putea îndura să fiu martor la fericirea locotenentului Walters şi îmi voi lua lumea în cap, sper căpitane Gills că amîndoi, şi dumneata şi el, veţi pune aceasta în seama nefericirii mele şi nu a vreunei greşeli din

parte-mi, nici a unei lipse de luptă sufletească cu mine însumi. Să fii încredinţat că nu port pică nici unui muritor — şi mai puţin decît tuturor, locotenentului Walters însuşi — şi să-i spui ca din întîmplare că am ieşit să mă plimb, sau poate să văd la orologiul de la bursă cît e ceasul. Căpitane Gills, dacă ai vrea să-mi împlineşti rugămintea asta şi să-i spui aşa locotenentului Walters, m-aş simţi atît de uşurat, încît aş socoti că e prea puţin plătit cu jertfa unei părţi importante a proprietăţii mele.

— Băiete — răspunse căpitanul — destul, nu mai spune nimic. Orice dorinţă ai avea, ea va fi împlinită de Walter şi de mine.

— Căpitane Gills — spuse domnul Toots — mi-ai luat o piatră de pe suflet. Tare aş dori ca toţi aci să rămînă cu o părere bună despre mine. Eu... eu... am numai gînduri bune, pe onoarea mea. Oricît de prost mă pricep să le înfăţişez, ştii, spuse domnul Toots, e tocmai ca şi cum croitorii Burgess şi Co. ar vrea să îndatoreze pe un client furnizîndu-i o stofă extraordinară de pantaloni şi n-ar reuşi să croiască ceea ce avuseseră de gînd.

Cu această comparaţie, atît de potrivită, de care părea că e foarte mîndru, domnul Toots salută pe căpitanul Cuttle şi plecă.

Cinstitul căpitan, avînd în casă pe Desfătarea Inimii lui şi pe Suzana, care-i purta acum de grijă, era fericit şi radios. Cu fiecare zi ce trecea, el era tot mai radios şi tot mai fericit. După cîteva consfătuiri cu Suzana (pentru a cărei înţelepciune căpitanul avea un adînc respect şi a cărei pornire împotriva doamnei MacStinger nu o putea uita) el îi propuse lui Florence ca fiica bătrînei doamne, care sta de obicei sub umbrela albastră în piaţa Leadenhall să fie înlocuită din prudenţă şi din anumite motive, la treburile gospodăriei, cu cineva cunoscut şi în care să se poată avea desăvîrşită încredere. Suzana, fiind de faţă, pomeni, aşa cum vorbise înainte cu căpitanul, numele doamnei Richards. Florence, cînd auzi aceasta, se lumină

la față. Suzana se duse chiar în acea după-amiază la familia Toodle, ca s-o cheme pe doamna Richards și se întoarse triumfătoare, chiar în acea seară, întovărășită de aceeași Polly cu obrajii trandafirii și cu fața ca un măr, ale cărei izbucniri, cînd fu adusă în fața lui Florence, fură aproape tot atît de drăgăstoase ca și cele ale Suzanei Nipper.

O dată ce fură rînduite aceste treburi, care îl mulțumiră nespus pe căpitan, după cum îl mulțumea orice, Florence se văzu nevoită s-o pregătească pe Suzana pentru apropiata lor despărțire. Aceasta fu o sarcină deosebit de grea, deoarece domnișoara Nipper era o fire hotărîtă și își vîrîse în cap că se întorsese pentru a nu se mai despărți niciodată de vechea ei stăpînă.

— Cît privește leafa, dragă domnișoară Floy — spuse Suzana — nădăjduiesc că nu vrei să mă necăjești și să mă jignești într-atît încît să-mi vorbești de așa ceva, căci știi, eu am pus bani deoparte și nu vreau să-mi vînd dragostea și datoria, pe vremuri ca astea, chiar dacă casele de economii și cu mine n-am fi făcut cunoștință, nici chiar dacă toate băncile ar fi fost sfărîmate în bucăți, dar dumneata, scumpa mea, n-ai fost niciodată fără mine, de pe vremea cînd viața scumpei dumitale mame s-a stins și deși n-am de ce să mă fălesc, te-ai obișnuit cu mine, vai, draga mea stăpînă, de atîția ani de zile, încît nici nu te gîndi să pleci undeva fără mine; nu trebuie și nici nu se poate așa ceva!

— Dragă Suzana, plec într-o călătorie lungă, lungă de tot.

— Foarte bine, domnișoară Floy, și ce-i dacă-i lungă? Cu atît mai mult o să ai nevoie de mine. Nu mă sperie pe mine lungimea călătoriilor, slavă Domnului! spuse dîrza Suzana Nipper.

— Dar Suzano, mă duc cu Walter și tu știi că m-aș duce orișiunde cu el! Walter e sărac și doar știi că sînt și eu foarte săracă și trebuie să mă învăț de

acum înainte să mă descurc singură şi să-l servesc şi pe el.

— Dragă domnişoară Floy — răspunse Suzana plîngînd, izbucnind din nou şi dînd cu putere din cap — nu e ceva nou pentru dumneata să te descurci singură şi să ajuţi pe alţii şi să fii plină de răbdarea şi sinceritatea de care sînt în stare inimile nobile; dar lasă-mă pe mine să vorbesc cu domnul Walter Gay şi să rînduiesc toate astea cu el, căci nu pot şi nici nu vreau să îngădui ca dumneata să pleci singură în lume.

— Singură, Suzano? întrebă Florence. Singură, cînd Walter mă ia cu el? — Ce zîmbet luminos, plin de mirare şi încîntat era pe faţa ei! Ar fi trebuit să o vadă Walter. — Sînt încredinţată că n-o să-i spui nimic lui Walter, dacă te voi ruga eu să n-o faci, adause ea pe un ton rugător. Şi eu te rog, draga mea, să n-o faci.

Suzana oftă:

— De ce să n-o fac, domnişoară Floy?

— Fiindcă — răspunse Florence — voi fi soţia lui, îi voi dărui inima mea întreagă şi voi trăi alături de el şi voi muri alături de el. Ar putea să creadă, dacă i-aş spune ceea ce mi-ai spus tu mie, că mi-ar fi frică de cele ce mă aşteaptă sau că tu ai avea vreun motiv să te temi pentru mine. Dragă Suzano, ştii cît de mult îl iubesc!

Domnişoara Nipper fu atît de mişcată de căldura şi liniştea cu care Florence spusese aceste cuvinte şi de simpla şi adînca seriozitate ce exprimau, dînd chipului ei mai multă frumuseţe şi făcîndu-l mai senin ca oricînd, încît nu putu decît să se lipească iarăşi de ea, plîngînd şi spunînd mereu că „va să zică, mica ei stăpînă o să se mărite de-adevăratelea", şi compătimind-o şi mîngîind-o şi ocrotind-o aşa cum făcuse întotdeauna.

Dar Nipper, cu toate că avea ceva din slăbiciunea femeiască, era totuşi în stare să se stăpînească, după cum fusese altădată în stare s-o atace pe înfricoşă-

toarea MacStinger. De atunci nu mai pomeni niciodată despre acest lucru şi tot timpul era veselă, harnică, plină de nădejde fără să stea locului o clipă. Il înştiinţă în taină pe domnul Toots că reuşise să se ţină tare, potrivit împrejurărilor, dar că atunci cînd vor fi trecute toate şi domnişoara Dombey va fi plecată, e de aşteptat că o va apuca şi pe ea deznădejdea. Domnul Toots spuse că aşa i se va întîmpla şi lui şi că-şi vor uni lacrimile. Dar Nipper nu-şi dezvălui adîncul simţămintelor ei, nici faţă de Florence, nici în incinta „Marinarului de Lemn".

Deşi săracă şi simplă, cum era garderoba lui Florence — ce contrast cu aceea pregătită pentru ultima nuntă la care ea luase parte! — totuşi erau multe de făcut ca s-o pună la punct şi Suzana Nipper, şezînd lîngă ea, cosea de zor toată ziua, cu rîvna şi vrednicia a cincizeci de croitorese. Ar fi multe de povestit despre minunatele adausuri pe care căpitanul Cuttle ar fi vrut să le facă la garderobă, dacă i s-ar fi îngăduit, precum: umbreluţe trandafirii, ciorapi de mătase coloraţi, ghete albastre şi alte articole nu mai puţin necesare pe o corabie. Totuşi, după îndelungată chibzuială, el se hotărî să-şi mărginească darurile la o cutie de lucru şi la una de toaletă din care cumpără cele mai mari exemplare pe care le putu găsi. Vreo zece zile sau două săptămîni stătu, cea mai mare parte a zilei, privind la aceste cutii, cînd plin de o deosebită admiraţie, cînd trist şi plin de îndoială, gîndind că poate nu sînt destul de preţioase. Adeseori da buzna în stradă ca să mai cumpere vreun obiect fără rost de care totuşi socotea el că ar fi nevoie ca să-şi întregească darul. Dar lovitura de maestru o dădu atunci cînd, într-o dimineaţă, luă amîndouă cutiile şi puse să se încrusteze pe capacul fiecăreia două cuvinte: „Florence Gay", gravate pe o inimă de aramă. După aceasta se retrase singur în salonaş, unde fumă patru pipe una după alta, şi, după tot atîtea ceasuri, fu descoperit chicotind.

Walter era prins de felurite treburi şi plecat toată ziua, dar în fiecare dimineaţă devreme, venea să o vadă pe Florence, iar seara o petrecea întotdeauna cu ea. Florence nu părăsea odăile ei de sus, decît pentru a se furişa jos, pe scară, ca să-l aştepte cînd era timpul să vină sau cînd, adăpostită de braţul lui care o cuprindea cu mîndrie, îl întovărăşea pînă la uşă şi uneori îl urmărea cu privirea pînă în stradă. În amurg erau întotdeauna împreună. Vai! Ce clipe fericite! Vai! Ce odihnă pentru o inimă neliniştită. Vai! Ce izvor de dragoste, neistovit şi puternic, în acest suflet ce suferise atîta!

Nemilosul semn se vedea încă pe pieptul ei. Se sălta împotriva tatălui, la fiecare răsuflare, sta între ea şi iubitul ei, cînd acesta o strîngea la inima lui. Dar ea îl uitase. În bătăile inimii lui şi în bătăile inimii ei nu se mai putea auzi nici o muzică fără armonie: toate sufletele crude, lipsite de dragoste erau acum uitate. Ea era gingaşă şi plăpîndă dar purta în suflet puterea de a iubi, care poate făuri şi care de fapt şi făurise o lume în care ea să se poată închide şi în care să poposească, uitînd de chipul tatălui ei.

De cîte ori, în amurg, i se iveau în minte casa cea mare, zilele de odinioară, ea se strîngea mai aproape de Walter adăpostindu-se la braţul lui atît de mîndru, atît de îndrăgostit. De cîte ori, după ce îşi amintea de noaptea cînd se dusese în camera de jos şi întîlnise privirea aceea de neuitat, ea îşi ridica ochii spre ai lui care o vegheau cu atîta iubire adîncă şi atunci Florence plîngea fericită că are un asemenea adăpost. Cu cît se lega mai mult de el, cu atît îşi amintea chipul drag al copilului mort; dar, ca şi cînd l-ar fi văzut ultima oară pe tatăl ei, atunci cînd el dormea şi ea îl sărutase pe faţă, ea nu-l mai putea vedea altfel şi în închipuirea ei nu mai trecea niciodată dincolo de acest ceas.

Într-o seară cînd era aproape întuneric, Florence spuse:

— Walter dragă, ştii la ce m-am gîndit astăzi?

— Te-ai gîndit cum zboară timpul şi ce curînd vom fi pe mare, dulcea mea Florence ?

— Nu, nu la asta, deşi mă gîndesc eu şi la asta. M-am gîndit ce povară sînt pentru tine !

— O povară preţioasă şi sfîntă, iubita mea ! Da, aşa gîndesc şi eu adeseori !

— O spui în glumă, Walter. Ştiu că tu te gîndeşti mai mult ca mine. Dar mă gîndesc la cît te cost.

— Cît mă coşti, scumpa mea ?

— In bani, dragă ! Toate pregătirile cu care Suzana şi cu mine sîntem atît de prinse — doar n-am fost în stare să-mi cumpăr decît foarte puţin cu banii mei. Şi tu erai atît de sărac înainte. Dar cu cît te voi face eu mai sărac acum, Walter.

— Şi cu cît mai bogat, Florence !

Florence rîse şi dădu din cap.

— De altfel e mult de atunci, scumpa mea, înainte de a pleca pe mare, am primit în dar o mică pungă în care erau bani.

— Ah ! — răspunse Florence, rîzînd, dar cu tristeţe — erau atît de puţini. Foarte puţini, Walter. Dar nu trebuie să crezi — şi aci îşi puse mîna ei uşoară pe umărul lui şi-l privi în faţă — că-mi pare rău să-ţi fiu o atare povară. Nu, dragul meu, mă bucur de asta şi pentru nimic în lume nu aş vrea să fie altfel.

— Nici eu n-aş vrea, zău, dragă Florence.

— Dar vezi tu, Walter, tu nu poţi să simţi asta la fel ca mine. Sînt atît de mîndră de tine. Îmi saltă inima de bucurie cînd ştiu că cei care vorbesc cu tine trebuie să spună că te-ai însurat cu o fată săracă, dezmoştenită, care se adăpostise aici, care nu mai avea nici casă, nici prieteni, care nu mai avea nimic-nimic. Vai, Walter, dacă aş fi putut să-ţi aduc milioane, n-aş putea fi mai fericită decît sînt acum.

— Dar tu, scumpa mea Florence ? Tu nu eşti nimic ? răspunse el.

— Nu, nimic, Walter. Nimic, decît soţia ta. Mîna uşoară se furişă după gîtul lui şi glasul ei se apropie tot mai mult, tot mai mult. Nu mai sînt nimic ce nu

ar fi al tău. Nu mai am nici o nădejde pe lume, în afară de tine. Nu mai am nimic care să-mi fie drag, afară de ţine.

Vai! Pe drept cuvînt, în seara asta, domnul Toots ar fi avut dreptul să părăsească mica lor societate ca să se ducă de vreo două ori să-şi îndrepte ceasul după cel de la bursă, sau la o întîlnire cu un oarecare bancher de care să-şi amintească aşa, dintr-o dată, şi să mai dea şi o raită pînă la Aldgate Pump şi înapoi!

Dar înainte ca el să plece în aceste expediţii, ba chiar înainte ca el să fi venit şi înainte ca luminările să fie aprinse, Walter spuse:

— Florence, iubita mea, încărcarea corăbiei noastre e pe sfîrşite şi e de aşteptat că în chiar ziua căsătoriei noastre, ea va porni pe rîu în jos. Aş vrea să plecăm în dimineaţa aceea şi să stăm în Kent, pînă ne vom ambarca la Gravesend, cam peste o săptămînă.

— Dacă vrei tu, Walter, eu voi fi fericită oriunde. Dar...

— Dar, viaţa mea?

— Ştii — spuse Florence — că nu va fi nici un fel de petrecere şi că la nunta noastră nu vom îmbrăca haine deosebite. Deoarece plecăm chiar în ziua aceea, vrei... vrei să mă duci undeva, în dimineaţa aceea, Walter... devreme, înainte de a merge la biserică?

Walter păru că o înţelege şi ca un adevărat iubit ce era, întări făgăduiala printr-o sărutare — poate prin mai multe, poate cu două-trei, sau cinci, sau şase; şi în seara plină de pace Florence fu foarte fericită.

În curînd, intră Suzana Nipper în camera liniştită, aducînd lumînările; puţin după aceea fu adus ceaiul şi sosi căpitanul cu domnul Toots excursionistul care, după cum am spus mai sus, era tot timpul în mişcare şi se agită toată seara. Totuşi, nu ăsta îi era felul, căci de obicei îşi petrecea timpul foarte bine, jucînd o partidă de cărţi cu căpitanul, îndrumat fiind de domni-

şoara Nipper. Calculele cerute de joc îl distrau şi-i îndrumau gîndurile aiurea.

Cu asemenea prilejuri faţa căpitanului prezenta una din pildele cele mai desăvîrşite de îmbinări şi variaţiuni de expresii din cîte s-au văzut vreodată. Delicateţea sa firească şi simţămintele sale cavalereşti faţă de Florence îl făceau să simtă că nu e timpul pentru o veselie zgomotoasă sau pentru a-şi manifesta prea făţiş mulţumirea. Pe de altă parte, unele amintiri din „Oh Peg, scump odor" ce pluteau în aer, se luptau tot timpul să se dea în vileag şi-l îndemnau pe căpitan să se compromită printr-o demonstraţie extravagantă. Admiraţia sa pentru Florence şi Walter, care prin tinereţea, dragostea şi frumuseţea lor făceau o pereche atît de potrivită şi plină de graţie, îl stăpînea într-atît, încît punea cărţile jos şi aşa cum stăteau de o parte îi privea cu ochi scînteietori, ştergîndu-şi capul cu batista pînă cînd, poate, ieşirea grăbită a domnului Toots îl făcu să-şi dea seama că fusese, fără să vrea, pricina nefericirii acestui tînăr. Acest gînd îl întristă foarte pe căpitan pînă la întoarcerea domnului Toots. Atunci îşi reluă cărţile, făcînd spre domnişoara Nipper semne amabile cu capul şi cu cîrligul, voind parcă să spună că nu se va mai purta astfel. Starea sufletească ce urmă fu poate cea mai bună, pentru că el încercă să adopte o expresie cît mai ştearsă şi, privind în jurul camerei îşi concentră toate simţămintele într-o mimică care le cuprindea pe toate, aşa cum se luptau unele împotriva altora. Admiraţia adîncă pentru Florence şi Walter biruia toate celelalte simţăminte şi rămînea victorioasă şi precumpănitoare, pînă cînd domnul Toots ieşea din nou, grăbit. Atunci căpitanul, ca un vinovat plin de remuşcări, rămînea nemişcat pînă ce domnul Toots se întorcea iarăşi şi apoi spunea încet, ca pentru sine, cu o voce plină de mustrare: „Ţin-te bine!" sau la gîndul purtării sale lipsite de grijă, mormăia ca o dojană: „Ed'ard Cuttle, băiete!"

Una din încercările cele mai grele, pentru domnul Toots, fu totuşi aceea pe care şi-o căută singur. Cînd se apropie duminica în care urmau să se facă ultimele strigări la biserică, de care vorbise căpitanul, domnul Toots îşi mărturisi sentimentele faţă de Suzana Nipper astfel:

— Suzana — spuse el — e ceva care mă atrage spre clădirea aceea. Cuvintele care mă vor despărţi pe vecie de domnişoara Dombey vor izbi urechile mele ca un dangăt de moarte, ştii, dar pe cuvîntul şi pe onoarea mea, simt că trebuie să le aud. De aceea — urmă domnul Toots — vrei să mă întovărăşeşti mîine la Sfînta biserică?

Domnişoara Nipper îi spuse că e gata s-o facă, dacă asta ar fi spre mulţumirea domnului Toots, dar îl rugă să se lase mai bine păgubaş.

— Suzano — răspunse Toots foarte solemn — înainte să-mi dea tuleile sau să le fi zărit cineva, eu o adoram pe domnişoara Dombey. Incă de pe cînd eram o victimă torturată de Blimber, o adoram pe domnişoara Dombey. Cînd nu am mai putut fi ţinut departe — pe cale legală — de bunurile ce-mi aparţineau şi prin urmare am intrat în stăpînirea lor, o adoram pe domnişoara Dombey. Legămîntul care o dăruieşte pe ea locotenentului Walters şi pe mine „tristeţii", ştii — spuse domnul Toots, după ce şovăi în căutarea unui cuvînt potrivit — ar putea avea urmări groaznice; va avea urmări groaznice; dar simt că doresc să-l aud rostit. Simt că aş dori să fiu sigur că pămîntul fuge de sub mine şi că nu mai am nici o nădejde de bucurie sau — pe scurt — vreun punct de sprijin.

Suzana nu putu decît să-l compătimească pentru situaţia lui nenorocită şi, în asemenea împrejurări, să-l întovărăşească, ceea ce şi făcu în dimineaţa următoare.

Biserica pe care o alesese Walter era o biserică veche, acoperită cu mucegai, aşezată într-o curte înconjurată de un labirint de străzi lăturalnice şi de alte curţi, cu un mic cimitir în jurul ei şi ea însăşi,

îngropată într-un soi de boltă, formată de casele vecine, era poditä cu lespezi de piatră ce răsunau sub paşi. Era o clădire întunecoasă şi sărăcăcioasă, cu strane înalte de stejar printre care, în fiecare duminică, rătăceau aşa ca la vreo douăzeci de persoane, în timp ce glasul pastorului răsuna în gol ca adormit şi sunetele orgei se rostogoleau ca şi cum biserica ar fi avut colici, din pricina lipsei de enoriaşi care să-i încălzească aerul şi să înlăture umezeala. Dar acea biserică era departe de a duce dorul altor biserici, care să-i ţină tovărăşie, căci alte turnuri erau îngrămădite în jurul ei, cum sînt îngrămădite catargele corăbiilor pe rîu. Ar fi fost greu să le numeri, de sus de pe vîrful turnului, atît de multe erau. Aproape că în orice curte şi fundătură dimprejur era cîte o biserică. Cînd Suzana şi domnul Toots se îndreptau duminică dimineaţa într-acolo, te asurzeau sunetele clopotelor. Douăzeci de biserici, unele lîngă altele, chemau lumea să intre.

Cele două oi rătăcite fură închise de un paraclisier, ca într-un ţarc, într-o strană încăpătoare şi, fiind încă devreme, stătură acolo cîtva timp, numărînd pe credincioşi, ascultînd la dangătul dezamăgit al clopotului ce se auzea de sus din turn, sau privind la un biet bătrîn jerpelit care, la intrare, ascuns după un paravan trăgea clopotul, ca taurul din povestea lui Cock Robin [1], cu piciorul proptit într-o scăriţă. După o prelungită cercetare a marilor cărţi bisericeşti, domnul Toots o întrebă în şoaptă pe domnişoara Nipper unde s-or fi păstrînd strigările, dar tînăra femeie dădu numai din cap şi se încruntă, înlăturînd în acest moment orice gînduri de natură trecătoare.

Totuşi, domnul Toots părînd că nu poate să-şi ia gîndurile de la strigări, era vădit că le tot căuta în tot timpul primei părţi a slujbei. Cum timpul strigă-

[1] Intr-un vechi cîntec popular, la căsătoria lui Cock Robin, toate animalele îndeplinesc cîte un rol; taurul trage clopotul (n. t.).

rilor se apropia, bietul tînăr dădu semne de mare neliniște și neastîmpăr și nu se potoli nici la ivirea neașteptată a căpitanului, în primul rînd al galeriei. Cînd diaconul îi înmînă pastorului o listă, domnul Toots, fiind așezat, se sprijini pe stranã, dar cînd numele lui Walter Gay și Florence Dombey fură citite tare, aceasta fiind a treia citire, el fu într-atît de copleșit de simțămintele sale încît ieși grabnic din biserică, uitîndu-și pălăria și fiind urmat de paraclisier, de deschizătorul stranelor și de doi gentlemeni, de profesie medici care, din întîmplare, erau de față și dintre care primul se întoarse după pălărie, înștiințînd pe domnișoara Nipper în șoaptă să nu se neliniștească cu privire la acel gentleman deoarece el spusese că indispoziția lui nu are nici o importanță.

Domnișoara Nipper, simțind că ochii acestei părți a Europei, care în fiecare săptămînă se pierdea printre strane, erau ațintiți asupra ei, se simțea destul de stînjenită de această întîmplare, deși totul se sfîrșise aici, cu atît mai mult cu cît căpitanul, stînd în primul rînd la galerie, părea atît de conștient de ceea ce se întîmplă, încît cu greu ar fi putut ascunde credincioșilor de față că el are legături tainice cu toate acestea. Dar neliniștea domnului Toots făcea să sporească și prelungea dureros delicata lui situație. Acest tînăr gentleman, care în starea lui sufletească nu putea să rămînă singur în cimitir, pradă gîndurilor lui și, doritor fără îndoială să-și arate respectul pentru slujba pe care în felul lui, o întrerupsese, reveni dintr-o dată — fără să se întoarcă în strană dar așezîndu-se pe un scaun, într-o aripă a bisericii, între două femei bătrîne, care obișnuiau să primească porția lor de pîine, pusă pe o poliță la ușa de la intrare. Domnul Toots rămase în această situație, neliniștind pe credincioșii care nu puteau să-și ia ochii de la el, pînă cînd îl năpădiră iarăși simțămintele lui dureroase și, brusc și tăcut, ieși iar din biserică. Nemaiîndrăznind să intre din nou și totuși dorind să ia parte la cele ce se petreceau acolo, domnul Toots fu văzut

privind din cînd în cînd înăuntru prin cîte una din ferestre, cu o căutătură pierdută. Şi cum, dinafară, îi erau la îndemînă mai multe ferestre, şi cum neliniştea lui era foarte mare, nu numai că nu se putea şti la ce fereastră urma să se ivească, dar toţi credincioşii fură nevoiţi să mediteze asupra şanselor pe care le aveau diferitele ferestre petrecîndu-şi în chipul acesta răgazul pe care-l îngăduia predica. Mişcările domnului Toots în curtea bisericii erau însă atît de neaşteptate, încît toate prevederile celor ce priveau la el erau dezamăgite, şi el, ca un vrăjitor, se ivea acolo unde era mai puţin aşteptat. Efectul acestor apariţii misterioase era sporit prin faptul că privirea lui pătrundea greu în biserică, pe cînd toţi cei din biserică puteau să-l vadă uşor. De aceea el rămînea de fiecare dată, timp mai îndelungat decît ar fi fost de aşteptat, cu faţa lipită de geam, pînă ce dintr-o dată îşi dădea seama că toţi ochii sînt aţintiţi asupra lui şi atunci se făcea nevăzut.

Această purtare a domnului Toots şi felul hotărît în care căpitanul arătă că-şi dă seama de ea o făcură pe domnişoara Nipper să se simtă răspunzătoare de cele întîmplate, aşa că ea se simţi foarte uşurată cînd slujba se sfîrşi, dar nu mai fu atît de prietenoasă ca de obicei cu domnul Toots cînd la întoarcere acesta o înştiinţă, ca şi pe căpitan, că acum, fiind sigur că nu mai are nici o nădejde, ştii... se simte mai liniştit — nu tocmai atît de liniştit — dar, în fine, mai liniştit, deşi nefericit întru totul.

Acum, timpul trecu într-adevăr iute pînă la seara din ajunul zilei hotărîte pentru cununie. La „Aspirantul de marină" erau cu toţii adunaţi în camera de sus şi nu se temeau să fie supăraţi de cineva, fiindcă nu erau alţi locatari şi aveau casa întreagă pe seama lor. Erau gravi şi liniştiţi, în aşteptarea zilei următoare, dar în acelaşi timp erau şi veseli, de o veselie cumpătată. Florence alături de Walter, tocmai isprăvea un mic lucru de mînă, hărăzit să fie un dar de despărţire pentru căpitan. Căpitanul juca cărţi cu domnul Toots.

Domnul Toots cerea sfatul Suzanei Nipper cum să joace. Domnişoara Nipper îl sfătuia cu grijă şi în şoaptă. Diogene asculta şi, din cînd în cînd, izbucnea brusc într-un scurt lătrat pe jumătate înăbuşit de care părea apoi cam ruşinat, ca şi cum ar fi bănuit că ar avea de ce.

— Stai cuminte, stai cuminte — spunea căpitanul către Diogene — ce-i cu tine? Parcă nu eşti în apele tale, băiete, în seara asta!

Diogene da din coadă, dar numaidecît ciulea urechile şi da drumul unui alt lătrat scurt, pentru care iar cerea iertare căpitanului, dînd din coadă.

— Tare mi se pare, Di — spuse căpitanul privind gînditor în cărţi şi mîngîindu-şi bărbia cu cîrligul — că tu ai îndoielile tale asupra doamnei Richards, dar dacă eşti animalul de treabă ce te socot eu, o să te gîndeşti mai bine, fiindcă înfăţişarea ei vorbeşte a bine. Acum, frate — către domnul Toots — dacă eşti gata, joacă înainte.

Căpitanul vorbea foarte liniştit şi era atent la joc, dar dintr-o dată cărţile îi căzură din mînă, gura şi ochii i se deschiseră larg, picioarele i se săltară singure şi ieşiră de sub scaun şi el rămase, palid de uimire, cu ochii aţintiţi la uşă. Privind apoi la cei din jur şi văzînd că ei nu observaseră nimic şi nu-şi dădeau seama nici de pricina mirării lui, căpitanul se stăpîni, răsuflă adînc, dădu o lovitură grozavă cu pumnul în masă şi strigă cu voce puternică:

— Sol Gills, fii binevenit! şi se aruncă în braţele unei mantale roase de intemperii care intrase în cameră o dată cu Polly.

In clipa următoare mantaua roasă de intemperii îmbrăţişa pe Walter, iar peste altă clipă Florence fu în braţele ei. Apoi căpitanul Cuttle îmbrăţişă pe doamna Richards şi pe domnişoara Nipper şi strînse năprasnic mîna domnului Toots, strigînd în timp ce-şi mişca cîrligul deasupra capului: „Hurra, băiete, hurra!" La care domnul Toots negăsind alt răspuns la asemenea ieşiri, spuse doar cu cea mai mare bunăvoinţă: „Fi-

reşte, căpitane Gills, tot ce socoţi dumneata binevenit, e binevenit!"

Mantaua roasă de intemperii, un şal şi o glugă, nu mai puţin roase şi ele, părăsiră pe căpitan şi pe Florence, îndreptîndu-se spre Walter. Din manta şi din glugă se auziră hohotele bătrînului care plîngea, în timp ce mînecile păroase îl îmbrăţişau şi-l strîngeau pe Walter. In acest timp se făcu o tăcere adîncă şi căpitanul îşi frecă nasul cu multă stăruinţă. Dar cînd mantaua şi gluga roase de intemperii se ridicară iar, Florence se îndreptă cu drăgălăşenie spre ele, împreună cu Walter, le dădură la o parte şi descoperiră sub ele pe fabricantul de instrumente, mai subţirel şi mai prăpădit ca înainte, cu vechea lui perucă velşă, în surtucul lui cafeniu cu nasturi împletiţi şi cu vechiul lui cronometru, care nu dădea greş niciodată, ticăind mereu în buzunar.

— Cală plină de ştiinţă — spuse căpitanul radios — cum nu s-a mai pomenit! Sol Gills, Sol Gills, pe unde mi-ai umblat atît amar de vreme, bătrîne?

— Sînt pe jumătate orb, Ned — spuse bătrînul — şi aproape surd şi mut de bucurie.

— E chiar vocea lui — spuse căpitanul privind în jur cu o încîntare pe care nici faţa lui nu o putea arăta toată — vocea lui! Oh, cală plină de ştiinţă, cum nu s-a mai pomenit! Sol Gills, băiete, aşează-te în viile tale şi sub smochinii tăi, ca un bătrîn patriarh ce eşti şi deapănă firul păţaniilor tale cu glasul tău obişnuit. Asta-i vocea — spuse tare căpitanul anunţînd cu cîrligul citatul din biblie — vocea leneşului pe care l-am auzit plîngîndu-se şi spunînd „Doamne, m-ai deşteptat prea devreme, lasă-mă să mai dorm. Împrăştie-i pe duşmani şi doboară-i la pămînt."

Căpitanul se aşeză, cu aerul unui om care a reuşit să exprime sentimentele tuturor celor de faţă şi apoi se sculă iar repede pentru ca să prezinte pe domnul Toots care era zăpăcit de sosirea unui străin răspunzînd la numele de Gills.

— Deşi — bîlbîi domnul Toots — n-am avut plăce-

rea să vă cunosc, domnule, înainte de a fi... înainte de a fi...

— Din ochi uitat, în amintire păstrat, sugeră căpitanul, cu voce domoală.

— Chiar aşa, căpitane Gills, încuviinţă domnul Toots. Cu toate că n-am avut plăcerea să te cunosc domnule... domnule Sols — spuse Toots, stăruind asupra acestui nume ca şi cînd i-ar fi fost adus în minte de un gînd luminos — înainte de ce s-a întîmplat, simt cea mai mare plăcere, vă asigur de a... ştiţi, de a vă cunoaşte. Nădăjduiesc — urmă domnul Toots — că vă simţiţi bine, pe cît se poate aştepta.

După aceste cuvinte curtenitoare, domnul Toots se aşează roşu la faţă şi chicotind.

Bătrînul fabricant de instrumente, aşezat într-un colţ între Walter şi Florence şi făcînd semn din cap înspre Polly care privea încîntată şi zîmbitoare, îi răspunse astfel căpitanului:

— Ned Cuttle, dragă băiete, deşi am auzit ceva despre ce s-a întîmplat pe aici, de la drăguţa mea prietenă de colo — ce faţă plăcută are, potrivită pentru a ura bun venit unui călător! începu bătrînul, întrerupîndu-se şi frecîndu-şi mîinile, în felul lui visător.

— Ascultaţi la el! strigă grav căpitanul. Această femeie care poate seduce tot neamul omenesc. Citatul ăsta — aparte către domnul Toots — cercetează frate capitolul despre Adam şi Eva şi-l vei găsi!

— Negreşit o voi face, căpitane Gills, spuse domnul Toots.

— Deşi am auzit de la ea cîte ceva despre ce s-a întîmplat pe-aici — reluă fabricantul de instrumente, scoţîndu-şi vechii ochelari din buzunar şi punîndu-i pe frunte după vechiul său obicei — întîmplările sînt atît de grozave şi de neaşteptate şi eu sînt atît de copleşit de vederea scumpului meu băiat şi de... — privind spre ochii plecaţi ai lui Florence şi fără să mai încerce să-şi mai sfîrşească vorba — ...că eu... eu nu pot să spun multe în seara asta. Dar, dragul meu Ned Cuttle, de ce nu mi-ai scris?

Mirarea zugrăvită pe toată făptura căpitanului Cuttle îl sperie pe domnul Toots ai cărui ochi rămaseră pironiţi asupra lui fără să-şi mai poată lua privirile de la faţa căpitanului.

— De ce nu ţi-am scris ! răspunse ca un ecou căpitanul. Să-ţi fi scris eu, Sol Gills ?

— Da — spuse bătrînul — fie la Barbados, fie la Jamaica sau la Demerara. Aşa ţi-am cerut.

— Aşa mi-ai cerut, Sol Gills ? repetă căpitanul.

— Da, spuse bătrînul.

— Nu ştii, Ned ? Nu se poate să fi uitat ! Ţi-am scris mereu.

Căpitanul îşi scoase pălăria de muşama, o agăţă în cîrlig şi, aducîndu-şi cu mîna părul din spate, privea la toţi din jurul lui cu o resemnare plină de mirare.

— Pari că nu mă nţelegi, Ned ! observă bătrînul Sol.

— Sol Gills, răspunse căpitanul, după ce multă vreme privi ţintă la el şi la ceilalţi, fără să vorbească. Sînt buimac de-a binelea. Spune măcar o vorbă sau două despre păţaniile dumitale. Cum o să mă dumiresc altfel de toate astea ? spuse căpitanul, rumegînd şi aruncînd privirile în jurul său.

— Ştii bine, Ned, spuse Sol Gills, de ce am plecat de aici. N-ai deschis pachetul meu, Ned ?

— Ba da, fireşte, da, spuse căpitanul. Fireşte că l-am deschis.

— Şi ai citit ce scria acolo ? spuse bătrînul.

— Şi am citit, răspunse căpitanul privindu-l cu luare-aminte şi încercînd să citeze din memorie. „Dragul meu Ned Cuttle, cînd am părăsit casa pentru a mă duce în Indiile Occidentale în căutarea deznădăjduită a vreunei urme a dragului meu"... Iată-l aici, uite-l pe Walter spuse căpitanul ca şi cum s-ar fi simţit uşurat avînd în faţă ceva care era aievea şi de netăgăduit.

— Bine, Ned. Acum, ascultă o clipă ! spuse bătrînul. Cînd ţi-am scris întîia oară — asta a fost de la Barbados — spuneam că deşi vei primi scrisoarea mult înainte de sfîrşitul anului, aş fi bucuros dacă ai des-

chide pachetul, deoarece vei putea lămuri pricina pentru care plecasem. Foarte bine, Ned. Cînd am scris a doua, a treia, poate a patra oară — asta de la Jamaica — spuneam că sînt în aceeaşi stare, că nu-mi puteam găsi odihna şi nici nu puteam pleca din această parte a lumii, fără să ştiu dacă băiatul meu e pierdut sau dacă a fost salvat. Cînd am scris, după aceea — cred că a fost de la Demerara — nu ?

— Cred că a fost de la Demerara ! spuse căpitanul privind deznădăjduit împrejur.

— Spuneam — continuă bătrînul Sol — că nu aveam nici o ştire sigură. Că am găsit pe acolo mulţi căpitani şi altă lume care mă cunoştea de mulţi ani şi care mă ajutaseră să trec cînd pe un ţărm cînd pe altul şi cărora eram şi eu în stare, din cînd în cînd, să le fac în schimb cîte un serviciu, după puterile mele. Iţi scriam că le părea rău tuturor de mine şi păreau să urmărească cu interes păţaniile mele şi că începeam să cred că de acum înainte soarta mea va fi să tot cutreier marea, pînă voi muri, în căutarea de veşti despre băiat.

— Incep să cred că eraai un adevărat Olandez zburător, după toate regulile ştiinţei, spuse căpitanul cu aceeaşi mare seriozitate ca înainte.

— Dar cînd într-o zi sosi vestea — continuă bătrînul — asta era la Barbados, după ce mă întorsesem iar acolo, că un vas cu marfă din China, în drum spre casă, ar avea pe băiatul meu la bord, atunci Ned, m-am îmbarcat pe prima corabie ca să mă întorc şi eu acasă şi am sosit chiar în astă-seară ca să văd cu ochii că ce mi s-a spus era adevărat — slavă Domnului ! oftă bătrînul cu evlavie.

Plecîndu-şi capul cu mult respect, căpitanul privi în jur, începînd cu domnul Toots şi isprăvind cu fabricantul de instrumente, apoi spuse cu gravitate :

— Sol Gills ! Ceea ce am de gînd să-ţi spun e socotit să-ţi dea peste cap toate părerile şi să-ţi dea o lovitură zdravănă ! Nici una din scrisorile alea n-a ajuns în mîna lui Ed'ard Cuttle. Nici una din scrisorile alea

— repetă căpitanul ca să dea şi mai mare greutate spuselor lui şi să le facă mai impresionante — n-a fost vreodată înmînată lui Ed'ard Cuttle, marinar englez care trăieşte tihnit la el acasă şi scoate cît mai mult folos din fiecare ceas.

— Şi au fost doar puse la poştă cu mîna mea! Şi adresa am scris-o cu mîna mea: Brig Place, nr. 9! strigă bătrînul Sol.

Tot sîngele pieri din faţa căpitanului şi numaidecît se întoarse iar, aprinzînd-o şi făcînd-o roşie ca focul.

— Ce înţelegi, Sol Gills, prietene, cînd spui Brig Place, nr. 9, întrebă căpitanul.

— Cum ce înţeleg? Locuinţa ta, Ned — răspunse bătrînul — la doamna... cum o cheamă? Curînd o să-mi uit şi numele meu — dar ce să-i faci, am rămas înapoia vremurilor — totdeauna am fost aşa — ţi-aduci aminte... şi foarte zăpăcit. Doamna...

— Sol Gills — spuse căpitanul ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai puţin cu putinţă din lume — nu cumva numele MacStinger cauţi să ţi-l aminteşti?

— Chiar aşa, fireşte! strigă fabricantul de instrumente. Sigur, Ned. Doamna MacStinger!

Căpitanul Cuttle ai cărui ochi erau deschişi cum nu se putea mai larg şi pe faţa căruia străluceau bubele, dădu drumul unui fluierat ascuţit, sunînd cam melancolic şi rămase, privind la cei din jur, de parcă ar fi fost mut.

— Vrei să fii aşa bun, Sol Gills, să mai spui toate astea o dată? întrebă el în sfîrşit.

— Toate scrisorile astea — răspunse unchiul Sol, bătînd măsura cu arătătorul mîinii drepte pe palma mîinii stîngi, cu o regularitate şi o claritate ce ar fi făcut cinste chiar şi cronometrului său fără greş — le-am pus eu însumi, cu mîna mea, la poştă şi le-am adresat cu mîna mea căpitanului Cuttle, la doamna MacStinger, în Brig Place, nr. 9.

Căpitanul scoase pălăria de muşama de pe cîrlig, privi în ea, o puse pe cap şi apoi se aşeză pe scaun.

— Ei, prietene — spuse căpitanul privind în jur, parcă doborît — eu o luasem din loc de acolo, spălasem putina.

— Şi nimeni nu ştia unde te-ai dus, căpitane Cuttle! strigă grăbit Walter.

— Bată-te Dumnezeu, Walter! — spuse căpitanul, dînd din cap — ea n-ar fi îngăduit niciodată să viu să iau în primire proprietatea asta. Nu puteam face altceva decît s-o şterg de acolo. Dumnezeu cu tine, Wal'r! — urmă căpitanul — n-ai văzut-o decît cînd era liniştită, dar ia s-o fi văzut tu cînd era cu arţag — înseamnă-ţi-o!

— I-aş da eu arţag! rosti Nipper în şoaptă.

— Crezi, dragă, că ai putea aşa ceva? răspunse căpitanul înăbuşindu-şi admiraţia. Bine, dragă, îţi face cinste. Eu aş înfrunta mai uşor orice jivină sălbatică. Am putut să-mi scap lada doar cu ajutorul unui prieten a cărui îndrăzneală nu are pereche. Ai fi putut să tot trimiţi scrisori, că n-aş fi primit nici una. Doamne fereşte, în împrejurările alea — spuse căpitanul — n-ai fi putut osîndi pe nimeni să fie poştaşul care să le aducă!

— Atunci e foarte limpede, căpitane Cuttle, că noi cu toţii şi mai ales dumneata şi unchiul Sol — spuse Walter — puteţi mulţumi doamnei MacStinger pentru toată îngrijorarea noastră.

Era atît de vădit că totul se datora văduvei răposatului domn MacStinger, încît căpitanul nu se împotrivi. El se simţi în oarecare măsură ruşinat de poziţia sa, deşi nimeni nu se opri asupra subiectului. Mai ales Walter îl ocoli, amintindu-şi de ultima convorbire dintre el şi căpitan.

Figura acestuia rămase preţ de aproape cinci minute ca învăluită într-un nor — timp nemaipomenit de lung pentru el — după care faţa lui ieşi parcă deodată din nori, îndreptîndu-se spre toţi din jur, cu o strălucire neobişnuită. Porni apoi să dea mîna cu fiecare, de nenumărate ori.

Devreme, dar nu înainte ca unchiul Sol şi Walter să se fi întrebat unul pe altul pe îndelete despre călătoriile şi primejdiile lor, toţi afară de Walter ieşiră din camera Florencei şi se duseră jos, în salonaş. Aici, în curînd, îi găsi Walter şi le spuse că Florence e cam tristă, că inima îi e grea şi că se dusese să se culce. Deşi de acolo, de jos, nu ar fi putut-o tulbura cu glasurile lor, ei nu mai vorbiră decît în şoaptă, simţind fiecare, în felul său, cît de mult o îndrăgise pe frumoasa şi tînăra mireasă a lui Walter. Spre a-l mulţumi pe unchiul Sol se povestiră multe lucruri despre ea şi domnul Toots fu foarte simţitor la delicateţea cu care Walter scotea la iveală numele său, ca şi serviciile pe care le adusese, precum şi necesitatea prezenţei sale în acest mic consiliu.

— Domnule Toots — spuse Walter, despărţindu-se de el în uşă — ne vedem mîine dimineaţă?

— Locotenent Walters — răspunse domnul Toots, apucîndu-i mîna cu căldură — fără îndoială, voi fi prezent.

— Este cea din urmă seară în care ne întîlnim, multă vreme de-aci înainte, poate ultima seară în care ne vom mai întîlni vreodată, spuse Walter. O inimă atît de aleasă ca a dumitale, trebuie să simtă, cred, cînd altă inimă se apropie de ea. Nădăjduiesc că ştii că-ţi sînt foarte recunoscător?

— Walters — răspunse domnul Toots foarte mişcat — aş fi mulţumit să ştiu că ai de ce.

— Florence — spuse Walter — în această ultimă seară cînd îşi mai poartă numele ei, m-a pus să-i făgăduiesc, chiar acum, cînd ne-aţi lăsat singuri împreună, că am să-ţi spun — împreună cu toată dragostea din partea ei...

Domnul Toots îşi rezemă braţul de pervazul uşii şi-şi culcă ochii pe braţ.

— ...împreună cu dragostea ei — repetă Walter — că niciodată nu va avea un prieten pe care să-l preţuiască mai mult ca pe dumneata. Că va păstra întot-

deauna amintirea stimei sincere ce i-ai arătat. Că în seara asta te pomeneşte în rugăciunile ei şi că nădăjduieşte că, şi atunci cînd va fi departe, te vei gîndi la ea. Pot să-i spun ceva din partea dumitale?

— Spune-i, Walters — răspunse domnul Toots cam nedesluşit — că mă voi gîndi la dînsa în fiecare zi, dar niciodată fără a mă simţi fericit că e măritată cu bărbatul pe care îl iubeşte şi care o iubeşte. Spune-i, te rog, că sînt încredinţat că soţul ei o merită — chiar pe ea! — şi că mă bucur că l-a ales.

Glasul domnului Toots deveni mai desluşit cînd ajunse la ultimele cuvinte şi, ridicîndu-şi ochii de pe pervazul uşii, le rosti cu tărie. Apoi îi strînse din nou mîna lui Walter, cu o căldură la care Walter nu întîrzie să-i răspundă, şi porni spre casă.

Domnul Toots era întovărăşit de „Cocoş" pe care în timpul din urmă îl aducea cu el în fiecare seară şi îl lăsa în prăvălie cu gîndul că s-ar putea ivi împrejurări neprevăzute în care vitejia acestui caracter distins ar putea fi de folos Marinarului de Lemn. Cocoşul nu părea a fi tocmai în toane bune, cu asemenea prilejuri. Poate lumina lămpilor de gaz era înşelătoare sau el se strîmba îngrozitor, făcînd cu ochiul şi tot strîmbînd din nas. Domnul Toots luă seama la toate acestea cînd trecu drumul şi privi înapoi, peste umăr, spre camera unde dormea Florence. În drum spre casă Cocoşul se arătă mai vădit agresiv faţă de trecători decît s-ar fi cuvenit să fie un maestru în arta apărării de sine. Ajuns acasă, în loc să-l lase pe domnul Toots în apartamentele sale unde-l condusese, el rămase în faţa lui, cumpănindu-şi pălăria albă cu amîndouă mîinile şi dînd din cap şi strîmbînd din nas (ambele fuseseră sparte de multe ori şi fuseseră reparate cam prost) cu un aer de hotărîtă lipsă de respect.

Patronul său, prins de propriile lui gînduri nu băgă de seamă aceasta cîtăva vreme, pînă cînd Cocoşul, ho-

tărît să nu fie trecut cu vederea, făcu tot felul de zgomote, plescăind din limbă şi scrîşnind din dinţi, ca să-i atragă atenţia.

— Acum, stăpîne — spuse „Cocoşul" cu arţag, cînd reuşi în sfîrşit să prindă privirea domnului Toots — vreau să ştiu dacă acest joc mai ţine mult şi dacă ai de gînd să-l cîştigi neapărat?

— Cocoşule — răspunse domnul Toots — fii mai lămurit.

— Atunci, uite, asta-i tot ce aveam de spus, stăpîne, zise Cocoşul. Nu-s o puşlama ca să zvîrlu vorbe în vînt. Asta e! Nu-i vreunul din ăia aici, să-l ating?

Cînd spuse aceasta, Cocoşul lăsă să-i cadă pălăria, se dădu înapoi, se făcu că boxează cu mîna stîngă, trase într-un duşman închipuit o lovitură grozavă, îşi clătină capul cu vioiciune şi apoi se linişti din nou.

— Hai, stăpîne! Ce? Ne jucăm sau vorbim serios, hai?

— Cocoşule — răspunse Toots — expresiile tale sînt grosolane şi înţelesul lor e nelămurit.

— Ei atunci, stăpîne, am să-ţi spun eu — se înfurie Cocoşul — asta-i laşitate. Aşa stă lucrurile.

— Ce e laşitate, Cocoşule? întrebă domnul Toots.

— Este, spuse Cocoşul, strîmbînd îngrozitor din nasul lui rupt. Asta-i! Tocmai acum, stăpîne. Ce adică! Cînd puteai să tragi o lovitură unui tip zdravăn — numire înjositoare care putea fi presupusă că Cocoşul intenţiona s-o adreseze domnului Dombey — şi cînd puteai să-l dobori la pămînt pe cîştigător şi să-l faci să zacă mort acolo, ai de gînd să te dai bătut? Tocmai acu' să te dai bătut? strigă Cocoşul, privind de sus şi cu dispreţ la domnul Toots. Asta-i laşitate!

— Cocoşule! îl interpelă domnul Toots cu asprime. Eşti un adevărat vultur! Sentimentele tale sînt groaznice!

— Sentimentele mele e luptă şi imaginaţie, stăpîne! răspunse Cocoşul. Astea e sentimentele mele. Nu

pot suferi josnicia. Publicul mă urmăreşte. Am rostul meu la barul Micului Elefant şi nici unul din şefii mei nu trebuie să facă josnicii. De ce e josnic ? spuse Cocoşul cu şi mai multă tărie. Asta-i toată chestia. E josnic şi pace.

— Cocoşule — spuse domnul Toots — mi-e silă de tine.

— Stăpîne — răspunse Cocoşul punîndu-şi pălăria — dacă-i vorba aşa, hai să ne înţelegem ! Haide, uite îţi fac o propunere. Mi-ai vorbit de mai multe ori — nu numai o dată sau de două ori despre o afacere. N-are a face. Dă-mi mîine o hîrtie de cincizeci de lire şi dă-mi drumul.

— Cocoşule — răspunse domnul Toots — după simţămintele urîte pe care le-ai manifestat sînt mulţumit să mă despart de tine în felul ăsta.

— S-a făcut, spuse Cocoşul. E un tîrg. Purtarea asta a dumitale mie nu prea îmi convine, stăpîne. Da ! E josnică, spuse Cocoşul care nu putea să treacă peste aceasta şi nici să tacă. Asta-i ! E josnic şi pace !

Astfel domnul Toots şi Cocoşul se învoiră să se despartă pentru nepotrivire în concepţiile lor morale şi domnul Toots, culcîndu-se, o visă foarte fericit pe Florence, care se gîndise la el ca la un prieten în ultima seară a vieţii ei de fată şi care îi trimisese toată dragostea ei.

CAPITOLUL LVII

Altă căsătorie

Domnul Sownds, paraclisierul, şi doamna Miff, femeia de serviciu, au sosit devreme la postul lor în biserica frumoasă în care s-a cununat domnul Dombey. Un domn bătrîn din India cu faţa galbenă urmează să ia în căsătorie în dimineaţa aceasta pe o femeie tînără

şi sînt aşteptate şase caleşti pline cu invitaţi. Doamna Miff a fost înştiinţată că bătrînul domn cu faţa galbenă ar putea pardosi cu diamante tot drumul pînă la altar şi de-abia le-ar simţi lipsa.

Binecuvîntarea nupţială va fi una cu totul deosebită, fiind săvîrşită de un Inalt prea sfinţit, un decan, şi doamna va fi „dăruită" ca un dar ales, de către cineva din Garda Călare, care vine dinadins pentru acest prilej.

Doamna Miff e în dimineaţa asta mai arţăgoasă cu oamenii de rînd decît e îndeobşte. Ea are întotdeauna părerile ei în privinţa asta, păreri care sînt în legătură cu scaunele pentru care nu se plăteşte. Doamna Miff nu se pricepe în economie politică (care socoteşte ea că e o ştiinţă avînd legătură cu sectanţii, cu baptiştii, cu wesleienii, sau cu alţii de teapa lor) dar ea nu poate înţelege ce nevoie au oamenii de rînd să se cunune. „La naiba cu ei — spune doamna Miff — le faci aceeaşi slujbă şi în loc să-ţi dea un galben îţi dau doar cîţiva gologani!"

Domnul Sownds, paraclisierul, e mai darnic ca doamna Miff, dar el nu deschide stranele, răspunde doar:

— Trebuie făcut, cocoană! Trebuie să-i cununăm! Trebuie să avem şi copii de şcoală ca să meargă în fruntea alaiului şi trebuie să avem şi soldaţi în armata noastră. Trebuie să-i cununăm, cocoană — rosteşte domnul Sownds — şi să facem aşa ca ţara să poată propăşi.

Domnul Sownds şade pe trepte şi doamna Miff şterge praful prin biserică. Intră apoi o pereche tînără, îmbrăcată simplu. Boneta veche a doamnei Miff se întoarce de îndată spre ei, fiindcă ea bănuieşte în această vizită de dimineaţă că ar fi vorba de o căsătorie tainică. Dar ei nu vor să fie cununaţi „ci numai" spune tînărul „să facă un tur prin biserică". Şi cum el strecoară în palma doamnei Miff un drăguţ compliment, faţa ei acră se destinde şi boneta veche

împreună cu chipul ei slab şi uscat se înclină şi se încreţeşte.

Doamna Miff îşi reia scutunatul şi umflă perinile — căci se zice că bătrînul gentleman cu faţa galbenă are genunchii plăpînzi — dar stă cu ochii ei de păzitoare a străinelor aţintiţi pe tînăra pereche ce se plimbă de jur împrejur prin biserică. „Hîm — tuşeşte doamna Miff, a cărei tuse e mai uscată decît fînul din perinele ce-i sînt date în grijă — o să veniţi voi pe-aici, într-una din dimineţile astea, dragii mei, afară doar dacă, nu mă înşel eu de-a binelea."

Ei se uită la o tăblie din perete pusă acolo în amintirea cuiva care a murit. Sînt departe de doamna Miff, totuşi doamna Miff poate vedea cu coada ochiului cum se reazămă ea de braţul lui şi cum capul lui este aplecat spre ea. „Bine, bine, aţi putea să vă purtaţi voi şi mai rău decît atît, că doar sînteţi o pereche curăţică !"

Nu e nimic personal în spusele doamnei Miff. Ea vorbeşte numai în legătură cu meseria ei. N-o interesează perechile acestea mai mult decît ar interesa-o sicriele. E bătrînă, atît de slabă şi de ţeapănă, atît de uscată, de parcă ar fi o strană şi în ea s-ar putea găsi tot atîta simţire ca într-o surcea. Domnul Sownds, însă, care e voinic şi a cărui îmbrăcăminte este împodobită cu roşu, are cu totul altă fire. Pe cînd şed amîndoi pe trepte, urmărind din ochi tînăra pereche ce a plecat, el spune că ea are o faţă frumuşică, nu-i aşa şi, pe cît poate el vedea, (căci ea ieşise cu capul plecat) are chiar o faţă neobişnuit de frumuşică.

— În rezumat, doamnă Miff — spuse domnul Sownds cu plăcere — e ceea ce se poate numi un adevărat boboc de trandafir.

Doamna Miff încuviinţează cu o mişcare scurtă a bonetei vechi, dar aprobă asta atît de puţin încît, în sinea ei, hotărăşte că n-ar vrea să fie nevasta domnului Sownds, oricît de mulţi bani i-ar da şi oricît ar fi el de paraclisier.

Şi ce spune oare tînăra pereche cînd părăseşte biserica şi iese pe poartă ?

— Dragă Walter, îţi mulţumesc, acum pot pleca fericită.

— Şi cînd ne vom întoarce, Florence, vom veni şi vom vedea din nou mormîntul său.

Florence ridică spre faţa lui bună, ochii în care lucesc lacrimi şi-şi aşază mîna ei liberă pe cealaltă mînă a ei care îi strînge braţul.

— E foarte devreme Walter şi străzile sînt încă aproape goale. Hai să ne plimbăm.

— Dar o să oboseşti prea tare, iubita mea.

— Oh, nu ! Eram eu foarte obosită cînd ne-am plimbat împreună prima oară, dar azi, fii sigur, n-o să obosesc.

Şi astfel, nu prea schimbaţi — ea tot atît de nevinovată şi cu inima curată, el tot atît de sincer, plin de nădejde, dar şi mai mîndru de ea — Florence şi Walter se plimbă acum împreună pe străzi, în dimineaţa cununiei lor.

Nici chiar în plimbarea lor din copilărie, cu mulţi ani în urmă, nu se simţeau atît de departe de toată lumea din jur. Picioruşele de copilă nu călcau în urmă cu mulţi ani pe un tărîm fermecat, cum calcă acum. Copiii îşi pot dărui adeseori unul altuia încredere şi dragoste şi acestea pot înflori în multe locuri, dar inima de femeie a lui Florence, adevărată comoară, nu poate fi dăruită decît o singură dată şi dacă atunci ar fi dispreţuită sau dezamăgită, nu ar mai putea decît să tînjească şi să moară.

O apucară pe străzile cel mai liniştite fără să treacă pe cele din apropierea vechiului ei cămin. E o dimineaţă frumoasă, caldă, de vară şi soarele luceşte deasupra lor, pe cînd ei se îndreaptă spre ceaţa întunecoasă ce se întinde peste City. În prăvălii se văd bogăţii ; giuvaere, aur şi argint scînteiază în vitrinele însorite ale bijutierilor, şi casele mari pe lîngă care trec aştern peste ei umbre impunătoare. Dar prin soare şi prin umbră ei merg împreună, două fiinţe ce se iubesc, pierdute pentru orice din jur, negîndindu-se la

nici o altă bogăţie, la nici un cămin mîndru afară de acela ce l-au găsit acum unul la celălalt.

Treptat ajung pe străzi mai întunecoase, mai strîmte, unde soarele, cînd galben, cînd roşcat, se întrezăreşte prin ceaţă numai la colţul străzilor şi în locuri mici deschise unde se află cîte un pom, sau la una din nenumăratele biserici, sau pe un drum pietruit, sau pe nişte trepte, sau pe un petic ciudat de grădină, sau într-un cimitir în care puţinele morminte şi pietre funerare sînt înnegrite de vreme. Plină de dragoste şi de încredere, Florence păşeşte prin toate curţile şi aleile strîmte, prin străzile umbroase, sprijinindu-se de braţul lui şi pregătindu-se să-i devină soţie.

Acum inima ei bate mai repede fiindcă Walter îi spune că biserica lor e foarte aproape. Trec pe lîngă un şir de prăvălii în faţa cărora stau căruţe şi căruţaşi, care se află în treabă încurcînd drumul, dar Florence nici nu-i vede, nici nu-i aude. Apoi totul se linişteşte şi lumina începe să pălească. Florence se trezeşte, tremurînd, într-o biserică în care domneşte un miros ciudat, ca de beci.

Bătrînul jerpelit şi mititel care trage clopotul ce pare să sune dezamăgit stă în uşă şi şi-a pus pălăria în cristelniţă fiindcă, ţîrcovnic fiind, e ca la el acasă. El îi introduce într-un vechi paraclis afumat, cu pereţi căptuşiţi cu lemn, plini de praf, de parcă ar fi un dulap cu poliţele lipsă, unde registrele roase răspîndesc un miros de muc de lumînare stinsă de curînd, miros care o face pe Nipper să strănute de multe ori în şir, cu ochii plini de lacrimi.

Ce tînără şi ce frumoasă apare tînăra mireasă în locurile astea învechite şi prăfuite în care ea nu are lîngă ea pe nimeni mai apropiat decît pe soţul ei. Se mai află pe acolo un negustor bătrîn şi prăfuit, care ţine o mică tarabă cu publicaţii învechite, agăţate sub o arcadă de peste drum, în spatele unor stîlpi. Se mai află aci şi o bătrînă care are în grijă stranele, prăfuită şi ea, şi care e tot timpul cu gîndul numai la ale ei, socotind că asta-i dă destul de lucru. Mai e şi un

paraclisier bătrîn şi prăfuit (ăştia sînt paraclisierul şi îngrijitoarea stranelor cu care a avut de-a face domnul Toots, duminica trecută) care face parte dintr-o Lojă Masonică ce ocupă în curtea de alături o hală prin ale cărei ferestre zugrăvite n-a pătruns niciodată pivirea vreunui muritor. Se văd acolo cornişe de lemn prăfuite, deasupra altarului, de-a lungul galeriei şi deasupra unei inscripţii care spune ce au făcut maestrul şi membrii acelei Loji Masonice în 1694. Sînt acolo vechi uraniscuri deasupra amvonului, care seamănă a pleoape gata să cadă peste pastorul care oficiază, dacă acesta cumva nu s-ar purta cum se cuvine. S-au luat parcă toate măsurile ca praful să se simtă aici la el acasă, cum nu s-ar fi putut simţi mai bine nici în cimitir, unde i s-au asigurat mult mai puţine posibilităţi.

Căpitanul, unchiul Sol şi domnul Toots au sosit; pastorul, în paraclis, îşi pune patrafirul, în timp ce paraclisierul se învîrteşte în jurul lui, suflînd praful de pe el. Mireasa şi mirele stau în faţa altarului. Nu sînt domnişoare de onoare afară doar dacă am socoti-o astfel pe Suzana Nipper, dar tată nu poate fi vreunul mai bun decît căpitanul Cuttle. Un om cu un picior de lemn, muşcînd dintr-un măr uscat şi purtînd o geantă albastră în mînă, aruncă înăuntru o privire ca să vadă ce se petrece, dar găsind că nu e nimic desfătător, pleacă şchiopătînd, făcînd să răsune lespezile pe care păşeşte.

Florence e îngenuncheată, sfioasă, cu capul plecat, în faţa altarului. Nici o rază de soare nu-i luminează faţa. Soarele de dimineaţă e ascuns pe după ziduri şi strălucirea lui nu pătrunde aici. Afară, într-un copac pipernicit, ciripesc cîteva vrăbii. Într-un ochi de lumină de soare, în mansarda unui vopsitor, lîngă fereastră, fluieră un mierloi, în timpul slujbei. Din cînd în cînd se aude pasul omului cu piciorul de lemn care se îndepărtează şchiopătînd. „Amin"-urile prăfuitului paraclisier parcă-i rămîn puţin în gît ca acelea ale lui Macbeth, dar căpitanul Cuttle îl ajută să le scoată şi

face aceasta cu atîta bunăvoinţă încît adaugă de la el trei răspunsuri cu totul noi, care nu fuseseră niciodată auzite în slujbele de pînă acum.

Iată-i cununaţi. Şi-au pus semnăturile într-unul din registrele prăfuite. Patrafirul e dat iară pradă prafului şi pastorul a plecat acasă. Într-un colţ întunecat al bisericii întunecoase, Florence s-a întors înspre Suzana Nipper şi plînge în braţele ei. Ochii domnului Toots sînt roşii. Căpitanul îşi şterge nasul. Unchiul Sol şi-a coborît ochelarii de pe frunte şi se îndreaptă spre uşă.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, Suzano, draga mea Suzana! Dacă vreodată vei putea depune mărturie pentru dragostea ce o port lui Walter şi pentru marea îndreptăţire ce am de a-l iubi, s-o faci, de dragul lui. Adio, rămîi cu bine!

Au socotit că e mai bine să nu se mai întoarcă la „Marinarul de Lemn" şi să se despartă chiar de la biserică; o trăsură îi aşteaptă în apropiere.

Domnişoara Nipper nu poate vorbi; ea oftează doar şi plînge cu sughiţuri, strîngîndu-şi în braţe stăpîna. Domnul Toots înaintează, o îndeamnă să aibă curaj şi încearcă s-o mîngîie. Florence îi dă mîna, îl sărută din toată inima, îl sărută pe unchiul Sol şi pe căpitanul Cuttle şi e luată apoi de tînărul ei soţ.

Suzana nu poate îndura ca Florence să plece cu o amintire tristă despre ea. Îşi pusese în gînd să fie cu totul altfel şi acum se dojeneşte amarnic. Cu gîndul de a face o ultimă sforţare ca să se reabiliteze, se smulge de lîngă domnul Toots, aleargă către trăsură şi încearcă să arate la plecare o faţă zîmbitoare. Căpitanul, ghicindu-i gîndul, o porneşte după ea, fiindcă socoate de datoria sa să-şi arate şi el bucuria, pe cît aceasta îi era cu putinţă. Unchiul Sol şi domnul Toots rămîn în urmă împreună, în faţa bisericii ca să-i aştepte acolo.

Trăsura a plecat, dar strada e rîpoasă, strîmtă şi înghesuită şi Suzana e sigură că o va vedea curînd oprindu-se. Căpitanul Cuttle o urmăreşte cu privirea

cînd scoboară dealul şi-şi flutură pălăria de muşama nădăjduind că semnul va ajunge pînă la ea, dar s-ar putea să nici nu fie văzut.

Suzana, fugind, o ia înaintea căpitanului şi ajunge trăsura din urmă. Privind prin fereastra ei, vede pe Walter cu chipul drăgălaş al lui Florence lîngă el şi, bătînd din palme, strigă :

— Dragă domnişoară Floy ! Uite-te la mine ! Sîntem acum cu toţii atît de fericiţi, draga mea ! Incă un adio, scumpa mea, încă un adio.

Suzana nu ştie nici ea cum a făcut, dar a ajuns pînă la fereastră şi, încrucişîndu-şi pentru o clipă braţele pe după gîtul lui Florence, o sărută.

— Acum sîntem toţi atît... atît de fericiţi, dragă domnişoară Floy, spune Suzana cu un suspin care era plin de îndoială. Nu, nu eşti supărată pe mine, aşa-i ?

— De ce aş fi supărată, Suzano ?

— Nu, firește, sînt sigură că nu eşti supărată. Ştiu că nu ! Draga mea, scumpa mea ! — exclamă Suzana — iată-l şi pe căpitan, prietenul dumitale... ştii dumneata, vrea şi el să-şi mai ia încă o dată rămas bun !

— Ura ! Desfătarea inimii mele, strigă căpitanul, încercînd să-şi stăpînească puternica emoţie. Ura ! Wal'r, băiatule, ura, ura.

Tînărul soţ privind la o fereastră şi soţia la cealaltă; căpitanul atîrnat de una din uşile trăsurii şi Suzana atîrnată de cealaltă ; trăsura nevoită să înainteze, vrînd nevrînd, şi toate căruţele şi celelalte vehicule împiedicate să înainteze ; n-a mai fost de cînd lumea atîta zăpăceală pe patru roţi. Dar Suzana Nipper nu se dă bătută şi se ţine vitejeşte. Zîmbeşte stăpînei sale şi, pînă la sfîrşit, zîmbeşte printre lacrimi. Chiar cînd ea rămîne în urmă, căpitanul tot mai apare şi dispare la uşă, strigînd : „Ura, băiatule, ura, Desfătarea Inimii mele !“ cu gulerul cămăşii zbătîndu-se năprasnic, pînă ce-şi pierde nădejdea să ţie pas cu trăsura. Cînd în sfîrşit, trăsura nu se mai vede, Suzana Nipper, ajunsă din urmă de căpitan, cade în nesimţire

şi e dusă într-o brutărie din apropiere ca să-şi vie în fire.

Unchiul Sol şi domnul Toots, aşezaţi cu răbdare în cimitir pe pietrele parmaclîcului, aşteaptă întoarcerea Suzanei şi a căpitanului Cuttle, nemaiavînd nici un chef de vorbă; totuşi se simt bine împreună şi sînt mulţumiţi. Cînd se întorc iarăşi cu toţii la Aspirantul de marină şi se aşază să ia gustarea, nici unul din ei nu poate mînca. Căpitanul Cuttle se preface că are o poftă grozavă să mănînce pîine prăjită cu unt, dar se lasă şi de acestă încercare, ca şi cînd n-ar fi un lucru cuviincios. După micul dejun domnul Toots spune că vrea să revină deseară şi porneşte să rătăcească prin oraş ziua întreagă, simţindu-se ca şi cînd n-ar fi dormit de două săptămîni.

Domneşte un farmec ciudat în casă şi în camera în care de obicei stăteau cu toţii împreună şi din care acum lipseşte atît! Acest farmec înteţeşte şi totuşi îmblînzeşte tristeţea despărţirii. Domnul Toots îi spune domnişoarei Nipper, cînd se întoarce, seara, că n-a fost chiar atît de nenorocit toată ziua şi că totuşi e mulţumit. El face mărturisiri Suzanei Nipper, cînd se află singur cu ea, şi îi povesteşte ce s-a petrecut în sufletul lui cînd ea îşi spusese cu nevinovăţie părerea că domnişoara Dombey n-ar putea niciodată să-l iubească. In focul acestor mărturisiri, născute din amintiri comune, presărate cu lacrimile lor, domnul Toots propune să meargă împreună să cumpere ceva pentru cină. Domnişoara Nipper primeşte şi ca urmare ei cumpără o mulţime de lucruri bune şi cu ajutorul doamnei Richards pregătesc o masă aleasă în aşteptarea unchiului Sol şi a căpitanului.

Căpitanul şi bătrînul Sol au fost pe bordul corăbiei, l-au instalat acolo pe Diogene şi au rămas pînă ce cuferele au fost toate urcate la bord. Au multe de spus despre preţuirea de care se bucură Walter, despre confortul ce-l are în jurul lui, despre felul lui liniştit în care se pare că lucrase din zori şi pînă-n noapte ca

să-şi facă din cabină ceea ce căpitanul numeşte „o bijuterie“ şi s-o uimească pe mica sa soţie.

— O cabină de amiral, vă spun eu ! zice căpitanul. N-am văzut alta mai frumoasă.

Dar una din bucuriile mai de seamă ale căpitanului este să ştie că ceasornicul cel mare, cleştele de zahăr şi linguriţele au ajuns pe bord, ceea ce-l face să murmure mereu: „Ed'ard Cuttle, băiete, n-ai potrivit-o niciodată mai bine în viaţa ta ca în ziua cînd le-ai dăruit ăstor doi copii toate bunurile alea... Vezi tu cum ai brodit-o, Ed'ard, şi asta-ţi face cinste, băiete.“

Bătrînul fabricant de instrumente e mai buimăcit, mai întunecat ca de obicei şi se frămîntă mult cu gîndul la căsătoria ce a avut loc şi la plecarea tinerilor. Îl mîngîie însă mult faptul că are lîngă el pe vechiul său tovarăş Ned Cuttle şi se aşază la masă cu o faţă plină de recunoştinţă şi mulţumire.

— Băiatul meu a fost salvat şi acum îi merge bine, spune bătrînul Sol Gills frecîndu-şi mîinile. Ce drept am eu să fiu altfel decît recunoscător şi fericit ? !

Căpitanul care nu-şi luase încă locul la masă, ci se tot fîţîise o bucată de vreme, stă acum şovăitor la locul lui, uitîndu-se cu îndoială la domnul Gills şi spune:

— Sol ! Am jos cea din urmă sticlă din vinul ăla vechi de Madeira. Ce ar fi, băiete, s-o aducem sus în seara asta şi s-o bem în sănătatea lui Wal'r şi a soţiei lui ?

Fabricantul de instrumente, privind atent la căpitan, îşi bagă mîna în buzunarul surtucului lui cafeniu şi scoase la iveală o scrisoare.

— Către domnul Dombey, spune bătrînul. De la Walter. Ca să fie trimeasă peste trei săptămîni. Am să ţi-o citesc.

„Domnule. Sînt însurat cu fiica dumneavoastră. A plecat cu mine într-o călătorie lungă. Faptul că ţiu atît de mult la ea nu înseamnă că am vreo pretenţie de la ea sau de la dumneavoastră, dar Dumnezeu ştie cît ţin la ea.

Nu voi spune de ce am legat-o fără remuşcare, de toată nesiguranţa şi de primejdiile vieţii mele, deşi o iubesc mai presus de orice pe lumea asta. Dumneavoastră ştiţi de ce nu v-o pot spune şi îi sînteţi tată.

Să nu-i faceţi nici o mustrare. Ea nu v-a făcut niciodată nici una.

Nu cred, nici nu nădăjduiesc că mă veţi ierta vreodată. Nici nu mă aştept la asta. Dar, dacă ar veni vreodată ceasul cînd ar fi pentru dumneavoastră o mîngîiere să ştiţi că Florence are lîngă ea pe cineva a cărei grijă de căpetenie în viaţă este de a-i şterge amintirea tristeţei din trecut, vă asigur în chip solemn că în ceasul acela veţi putea fi foarte liniştit."

Solomon pune cu băgare de seamă înapoi scrisoarea în buzunar.

— N-o să bem încă sticla asta, cea din urmă din vechiul Madeira, Ned, spuse bătrînul îngîndurat. Nu încă.

— Încă nu, încuviinţează căpitanul. Nu, nu încă.

Suzana şi domnul Toots sînt de aceeaşi părere. După o tăcere, toţi se aşază la cină şi beau altceva, în sănătatea tinerei perechi, iar ultima sticlă din vechiul vin de Madeira zace mai departe netulburată, acoperită de praf şi de păienjeniş.

Au trecut cîteva zile şi o corabie impunătoare a ieşit în larg întinzîndu-şi aripile albe în vîntul prielnic.

Pe punte stă Florence; pentru oamenii aspri de pe bord, e ca o icoană plină de graţie, frumuseţe şi nevinovăţie. Prezenţa ei le aduce bucurie, ei socotesc drept o fericire să o aibă acolo şi-şi spun că ea va purta noroc călătoriei. E noapte. Florence şi Walter, singuri, privesc pe mare măreaţa dîră de lumină dintre ei şi lună.

Pînă la urmă privirea lui Florence se tulbură de lacrimile ce-i umplu ochii, ea îşi lasă capul pe pieptul lui, cuprinzîndu-i gîtul cu braţele şi spunînd:

— Oh, Walter, iubitul meu, sînt atît de fericită!

Walter o strînge la pieptul lui. Sînt foarte liniştiţi şi corabia cea impunătoare alunecă liniştit pe ape.

— Cînd aud marea — spune Florence — şi o privesc, îmi amintesc de atîtea zile... mă face să mă gîndesc atît la...

— La Paul, iubita mea. Ştiu.

La Paul şi la Walter. Şi glasurile valurilor, în murmurul lor necontenit, îi şoptesc mereu lui Florence, de dragoste — de dragoste veşnică şi nemărginită, neîngrădită nici de hotarele acestei lumi, nici de veşnicia timpului. De dragoste care se avîntă dincolo de mare, dincolo de cer, departe, spre ţărmuri nevăzute!

CAPITOLUL LVIII

După un răstimp

Un an întreg marea spălase ţărmul cu fluxul şi refluxul ei. Un an întreg vînturile şi norii au venit şi s-au dus. Timpul s-a scurs fără încetare, printre raze de soare şi furtuni. Un an întreg valurile întîmplărilor şi ale schimbărilor omeneşti şi-au urmat calea lor. Un an întreg faimoasa Casă Dombey şi Fiul s-a luptat pentru existenţa ei, împotriva unor întîmplări potrivnice, a unor zvonuri răuvoitoare, a unor afaceri neizbutite şi a unor împrejurări neprielnice, dar mai presus de toate, împotriva trufiei şefului său. Acesta n-ar fi restrîns afacerile firmei sale pentru nimic în lume, după cum nu voia să ţină seama de cei care-l făceau atent că visului lui, pentru care se îndîrjea să lupte împotriva furtunii, nu-i putea face faţă, fiind fără temei.

Se încheiase anul şi marea Firmă era acum la pămînt.

Era într-o după-amiază de vară; un an fără cîteva zile după cununia de la biserica din City. La Bursă

umblau zvonuri şi şoapte, vestind un mare faliment. Un bărbat rece şi mîndru, foarte cunoscut în acel loc, nu se afla acolo şi nici nu-şi trimisese vreun reprezentant al său. In ziua următoare se răspîndi zvonul că Dombey şi Fiul a încetat plăţile şi, în noaptea următoare, se publică o listă a falimentelor, în capul căreia se afla acest nume.

Lumea era acum într-adevăr foarte frămîntată şi avea multe de spus. Era o lume peste măsură de încrezătoare, o lume tare chinuită! Era o lume care nu ştia de vreun alt fel de faliment! O lume ce nu cuprindea oameni de seamă care să speculeze în băncile lor putrede religia, patriotismul, virtutea şi onoarea! Parcă n-ar fi fost pe piaţă cantităţi atît de mari de hîrtie-monedă în circulaţie încît toată lumea să poată duce o viaţă largă şi totodată să poată făgădui filantropic sume mari de bani, fără ca apoi să se ţină de cuvînt! O lume în care nu există greşeli decît în materie de bani! Lumea aceasta era într-adevăr foarte necăjită şi mai ales erau grozav de îndîrjiţi aceia care, într-o lume şi mai rea, ar fi fost luaţi ei înşişi drept negustori de aparenţe şi pretenţii faliţi.

In acest joc al împrejurărilor, se înfăţişa ca o pildă vie a acelei stări haotice domnul Perch, curierul! Se pare că era soarta domnului Perch ca, în fiecare zi cînd se deştepta, să se trezească celebru. De-abia ieri se retrăsese în viaţa privată, cum s-ar spune, ieşind din celebritatea ce i-o dăduse răpirea doamnei Dombey şi evenimentele ce-i urmaseră, şi acum falimentul Dombey îl făcuse un om mai de seamă ca oricînd. Trecînd de la ghişeul lui, în birourile de la intrare, unde sta acum, supraveghind feţele străine ale contabililor, şi ale celor care înlocuiseră repede, aproape pe toţi vechii funcţionari, domnul Perch nu avea decît să se arate în curtea exterioară sau cel mult în barul „Pajura Regală" pentru a fi întîmpinat de o mulţime de întrebări, cuprinzînd, aproape sigur, pe aceea dacă nu ar vrea

să bea ceva. Apoi domnul Perch povestea despre ceasurile de mare neliniște prin care au trecut el și doamna Perch, la Balls Pond cînd au început să aibă bănuieli că lucrurile merg prost. Apoi, domnul Perch, în fața a numeroși gură-cască, istorisea cu glas scăzut, ca și cum în camera de alături ar sta încă neînmormîntat trupul răposatei Firme, cum doamna Perch începuse să bănuiască cum că lucrurile „mergea" prost, auzindu-l (pe el, Perch) gemînd în somn și strigînd „cincizeci la sută, cincizeci la sută". Acest act de somnambulism, bănuia el, își avea obîrșia în impresia ce-i făcuse lui schimbarea la față a domnului Dombey. Apoi le spuse cum s-a adresat el odată domnului Dombey: „Pot să îndrăznesc, domnule, să vă întreb dacă sînteți nefericit?" și cum domnul Dombey îi răspunsese: „Perch, credinciosul meu, nu, nu e cu putință!" și spunînd asta, își lovise fruntea cu mîna și mai spusese: „Lasă-mă, Perch". Apoi, pe scurt, domnul Perch, o victimă a situației sale, spunea tot soiul de minciuni, lăsîndu-se mișcat pînă la lacrimi de propriile sale povești emoționante și crezînd el însuși că născocirile sale de ieri, deveniseră azi, în virtutea desei repetări, un soi de adevăr.

Domnul Perch încheia întotdeauna aceste conferințe, observînd, cu umilință, că oricare ar fi fost bănuielile sale (ca și cum ar fi avut vreodată bănuieli) nu făcea de el să trădeze încrederea stăpînului, nu-i așa? Această atitudine (nefiind de față niciodată vreun creditor) era socotită de cei din jur ca făcînd mare cinste simțămintelor sale. Astfel, el pleca cu conștiința liniștită și lăsa în urmă o impresie plăcută, cînd se întorcea la ghișeul lui ca să supravegheze iar fețele străine ale contabililor și ale celorlalți care se purtau cu atîta ușurință cu marile mistere — registrele, sau ca, din cînd în cînd, să se ducă, în vîrful picioarelor, în biroul gol al domnului Dombey și să atîțe focul; sau să ia puțin aer la ușă și să mai stea la taifas cu vreun trecător pe

care-l cunoştea ; sau să se pună bine, prin felurite mici atenţii, cu contabilul-şef, prin care domnul Perch nădăjduia să capete un loc de curier într-un birou de asigurare contra incendiului, cînd aveau să fie lichidate afacerile firmei.

Pentru maiorul Bagstock falimentul fu o adevărată calamitate. Maiorul nu avea o fire compătimitoare — atenţia sa fiind concentrată cu totul asupra lui J. B. — nici nu cădea pradă emoţiilor, afară numai cînd gîfîia şi se înăbuşea. Dar el se lăudase atît de mult la club cu prietenul său Dombey, îl ridicase atît de mult în slavă în faţa membrilor de seamă ai clubului, atît de mult îi făcuse pe aceştia să-şi simtă inferioritatea, vorbindu-le mereu de bogăţia lui, încît membrii clubului, fiind şi ei numai oameni, erau încîntaţi să se întoarcă împotriva maiorului întrebîndu-l, cu o aparenţă de mare îngrijorare, dacă această groaznică lovitură fusese, cît de cît, prevăzută şi de felul cum a primit-o prietenul său Dombey. La asemenea întrebări, maiorul, făcîndu-se foarte roşu, răspundea că lumea e rea, domnule, că Joey ştia unele lucruri, dar a fost înşelat, domnule, a fost dus de nas ca un copil ; că dacă i s-ar fi spus asta, domnule, lui J. Bagstock, mai înainte, cînd a plecat în străinătate cu Dombey, în căutarea vagabondului ăluia prin Franţa, el, Bagstock, ţi-ar fi bufnit în nas — ţi-ar fi bufnit în nas, domnule, pe cinstea mea ! Da, Joe a fost înşelat, domnule, păcălit, legat la ochi, îmbrobodit, dar acum este mai treaz, într-atît, domnule, încît, dacă tatăl lui Joe s-ar scula mîine din mormînt, nu ar avea încredere în vechea lui spadă nici de un penny, ci ar spune că fiul său Josh prea e bătrîn soldat ca să fie păcălit, domnule ! Că e acum un J. B. necredincios, domnule, bănuitor, arţăgos, învechit şi că dacă s-ar potrivi cu demnitatea unui bătrîn aspru şi ţepos, om de şcoală veche, care a avut cinstea să fie personal cunoscut de răposaţii Alteţele lor regale ducii de Kent şi York, şi aceştia i-ar porunci să se re-

tragă într-un butoi şi să trăiască în el, pe Dumnezeu, domnule, şi dacă ar avea un butoi, ar face-o mîine în Pall-Mall ca să-şi arate dispreţul pentru neamul omenesc!

Maiorul îndruga toate astea şi multe altele cam cu acelaşi înţeles, făcînd o mulţime de mişcări din cap şi scoţînd, în furia lui, urlete puternice şi nestăpînite, de parcă dădea semne de dambla, încît membrii mai tineri ai clubului bănuiau că el investise bani în afacerile prietenului său Dombey şi că îi pierduse. Totuşi cei mai bătrîni, care erau vulpoi şireţi şi-l cunoşteau pe Joe mai bine, nu voiau să audă de aşa ceva. Nenorocitul de negru, fără să-şi dea vreo părere, suferea cumplit, nu numai din pricina sentimentelor sale morale care erau biciuite necontenit şi în fiecare clipă de către maior, ci mai ales din pricina sensibilităţii sale trupeşti, ţinută mereu trează de pumnii şi picioarele cu care era tratat. Şase săptămîni încheiate, după faliment, nenorocitul trăise un întreg sezon în care plouase cu trăgătoare de cizme şi perii de ghete, ce-i picau în cap.

Doamna Chick avea trei păreri cu privire la cauza groaznicei schimbări. Mai întîi, că ea n-o putea înţelege. A doua, că fratele ei nu făcuse nici o sforţare. A treia, că dacă ar fi fost poftită la masă în ziua primei primiri, aşa ceva nu s-ar fi întîmplat niciodată; ea o şi spusese de atunci!

Nici o părere, a nimănui, nu putea împiedica nenorocirea, nu o putea uşura, nici nu o putea face mai apăsătoare. Era de la sine înţeles că afacerile Firmei vor fi lichidate în cele mai bune condiţiuni cu putinţă, că domnul Dombey renunţa de bunăvoie la tot ce poseda şi nu cerea nimănui nici o favoare; că nu era vorba de reluarea afacerilor, deoarece domnul Dombey nu voia să audă de vreo înţelegere prietenească, care ar duce la vreun compromis. El demisionase din toate posturile de încredere şi din cele onorifice pe care le deţinuse, în calitatea sa de

persoană de seamă printre negustori. După cum spuneau unii, era pe moarte. După alţii, ar fi fost prada unei nebunii melancolice. Toţi erau însă de părere că era un om sfîrşit.

Funcţionarii se împrăştiaseră, după ce luaseră împreună o masă de despărţire, cu care prilej se înveseliseră cu cîntece caraghioase şi petrecuseră de minune. Unii îşi găsiseră slujbe în străinătate, alţii se angajaseră la alte firme din oraş, alţii îşi căutaseră la ţară rubedenii pentru care îi apucase deodată o deosebită dragoste, alţii anunţaseră prin gazete că-şi caută slujbă. Din personalul vechii Case rămăsese numai domnul Perch, aşezat la ghişeul lui şi privind la contabili ; uneori se ridica de acolo, ca să se dea bine pe lîngă contabilul-şef, care trebuia să-i găsească un loc la asigurările împotriva incendiului. Birourile ajunseră curînd neîngrijite şi murdare. Vînzătorul de papuci şi de zgărzi de cîini, din colţul curţii, stătea la îndoială dacă se mai cuvine să-şi ducă mîna la pălărie, în cazul că domnul Dombey ar fi apărut acum pe acolo. Pînă şi ospătarul, cu mîinile sub şorţul lui alb, făcea morală zdravănă şi sănătoasă contra „ambiţiei" care (spunea el), după părerea lui, nu rima degeaba cu „perdiţiei".

Domnul Morfin, holteiul cu ochi căprui, cu părul şi barbetele încăruntite, era poate singura persoană a Casei — firește, în afară de conducătorul ei — care era adînc şi din inimă îndurerat de dezastrul ce o lovise. El se purtase faţă de domnul Dombey, de-a lungul anilor, cu respectul şi bună-cuviinţa pe care i le datora, dar niciodată nu-şi ascunsese firea sa adevărată, nici nu se umilise în faţa lui, nici nu-l linguşise pentru a trage foloase personale. Ca urmare, nu avea de răzbunat nici o umilinţă, nu ceruse niciodată mai mult decît i se cuvenea şi, deci, nu avea ce să dea înapoi. Lucra din zori pînă seara tîrziu ca să descurce tot ce era complicat sau încîlcit în registrele de conturi ale Casei, gata oricînd să lămurească ce se cerea lămurit. Sta în camera sa, uneori

pînă noaptea tîrziu, studiind cu pricepere anumite chestiuni pentru a-l scuti pe domnul Dombey să le rezolve; pleca apoi acasă la Islington şi, înainte de a se duce la culcare, pentru a-şi linişti mintea, scotea din violoncelul său sunetele cele mai triste şi pline de deznădejde.

Intr-o seară se mîngîia cu aceste mîrîieli melodioase şi, cum fusese foarte descurajat de întîmplările zilei, îşi scîrţîia mîngîierea pe notele cele mai vibrante, cînd proprietăreasa lui (care din fericire era surdă şi nu înregistra aceste manifestări altfel decît ca o senzaţie curioasă care-i răsuna prin oase) vesti sosirea unei doamne.

— In doliu, spuse ea.

Violoncelul tăcu îndată; şi executantul îl aşeză pe canapea, cu o grijă plină de dragoste, făcînd un semn că doamna putea să intre. El o urmă pe proprietăreasă şi o întîlni pe scări pe Harriet Carker.

— Singură? întrebă el. Şi John a fost azi-dimineaţă pe aici. Se întîmplă ceva, dragă? Dar nu — adause el — faţa dumitale vesteşte altceva.

— Atunci mă tem că ce-mi citeşti pe faţă trădează că am venit cu un interes egoist, răspunse ea.

— Rămîne totuşi o faţă foarte plăcută — spuse el — şi chiar dacă e egoistă, e o noutate care merită să fie văzută. Dar nu cred asta.

Intre timp el îi pregătise un scaun şi ea se aşeză în faţa lui, violoncelul stînd culcat în tihnă pe canapeaua dintre ei.

— Să nu fii surprins că viu singură, sau că John nu ţi-a spus că voi veni — spuse Harriet — şi o să înţelegi motivul, cînd îţi voi explica de ce am venit. Pot să ţi-o spun acum?

— E tot ce poţi face mai bun.

— Nu aveai treabă?

El arătă spre violoncelul culcat pe canapea şi spuse:

— Am avut treabă toată ziua, el mi-e martor. Lui l-am încredințat toate grijile mele. Doresc să nu am a-i încredința decît necazurile mele.

— S-a sfîrșit cu Casa? întrebă Harriet, cu seriozitate.

— S-a sfîrșit de-a binelea.

— Nu se va putea reface niciodată?

— Niciodată.

Cînd buzele ei repetară tăcut cuvîntul „niciodată", expresia de mulțumire de pe fața ei nu se întunecă. El păru să observe aceasta și fără să vrea, cu o oarecare mirare, repetă și el:

— Niciodată. Îți amintești ce ți-am spus? Tot timpul a fost cu neputință să-l conving și e cu neputință și acum să-l faci să judece; uneori e chiar cu neputință să te apropii de el. Lucrurile s-au petrecut cum nu se putea mai rău și Firma s-a prăbușit fără să mai poată fi reclădită.

— Și domnul Dombey, el personal, e ruinat?

— Ruinat.

— Nu-i mai rămîne nici o avere personală? Nimic?

Ceva ca o bucurie în glas și o vioiciune în privirea ei păreau să-l mire tot mai mult. Se simțea dezamăgit, socotind că atitudinea ei se împotrivește propriilor lui simțăminte. Bătînd cu degetele tactul pe masă și privind-o atent, făcu o mișcare din cap și îi spuse după o pauză:

— Nu cunosc îndeaproape posibilitățile domnului Dombey; dar, deși, fără îndoială, ele sînt foarte mari, obligațiile sale sînt și mai mari. El e un gentleman, un om integru și cu sentimentul onoarei. Un altul, în situația lui, s-ar fi putut salva și mulți alții, în această situație, s-ar fi salvat, făcînd cerere de concordat în condiții care ar fi sporit doar foarte puțin, aproape de loc, pierderile creditorilor săi, iar lui însuși i-ar fi lăsat din ce să trăiască. Dar el e hotărît să plătească totul, pînă la ultima lețcaie. A spus-o, cu propriile lui cuvinte, că situația întreprinderii se va

limpezi complet sau aproape complet, şi că astfel nimeni nu va putea pierde prea mult. Zău, domnişoară Harriet, nu ne-ar strica să ne amintim mai des decît o facem că viciile sînt uneori numai virtuţi duse prea departe! Mîndria lui ne dovedeşte aceasta.

Ea îl ascultă, fără să-şi schimbe expresia feţei sau schimbîndu-şi-o doar puţin, şi fără a-şi concentra atenţia, ceea ce dovedea că urmărea un gînd al ei. Cînd el tăcu, ea îl întrebă grăbit:

— L-ai văzut de curînd?

— Nu-l vede nimeni. Cînd necazurile afacerilor îl silesc să plece de acasă, iese, de nevoie, dar se întoarce repede, se închide în casă şi nu vrea să vadă pe nimeni. Mi-a scris o scrisoare în care-mi aducea laude mai mari decît le merit şi-mi spunea că preţuieşte legăturile noastre trecute şi îşi ia rămas bun de la mine. Nu vreau să-mi impun prezenţa acum, fiindcă n-am avut prea multe legături cu el în timpurile bune, deşi totuşi am încercat. I-am scris, m-am dus pe acolo, am stăruit. Totul a fost în zadar.

Domnul Morfin o supraveghea, cu nădejdea că va desprinde din atitudinea ei mai multă simpatie decît pînă acum. Îi vorbea grav şi cu multă simţire, ca şi cum ar fi vrut s-o înduioşeze, dar aceasta nu aduse nici o schimbare.

— Bine, bine, domnişoară Harriet — spuse el, părînd dezamăgit — nu despre asta e vorba. Nu ca să auzi astea ai venit aici. Desigur că ai venit cu alte gînduri mai plăcute. Lasă-mă să le aflu şi eu, şi vom vorbi atunci mai de la egal la egal. Haide!

— Nu. Tot de aceste lucruri e vorba — răspunse Harriet cu sinceritate şi vioiciune în mirarea ei — şi nu e oare firesc să fie aşa? Nu e firesc ca John şi cu mine să ne fi gîndit şi să fi vorbit foarte mult împreună despre aceste mari schimbări? Domnul Dombey, pe care l-a servit mulţi ani — dumneata ştii în ce condiţii — a sărăcit, după cum spui, şi noi sîntem foarte bogaţi!

Fața ei bună, cinstită și plăcută, cum îi apăruse lui din prima dată cînd o văzuse, îi părea mai puțin plăcută în clipa de față domnului Morfin, holteiul cu ochii căprui, deși era însuflețită de un aer triumfător.

— Nu trebuie să-ți amintesc — spuse Harriet, plecîndu-și ochii pe rochia ei neagră — în ce fel s-au schimbat împrejurările pentru noi. Nu ai uitat că fratele nostru James n-a lăsat, în ziua aceea îngrozitoare, nici un testament, și nu au rămas după el alte rude decît noi.

Fața ei, deși era palidă și melancolică, i se păru mai plăcută decît fusese cu o clipă înainte. Domnul Morfin răsuflă parcă mai ușurat.

— Știi — spuse ea — povestea noastră, povestea celor doi frați ai mei, în legătură cu nenorocitul, nefericitul gentleman, de care ai vorbit cu atîta sinceritate. Știi ce mici sînt nevoile noastre, ale lui John și ale mele, și ce puțină nevoie avem de bani, după viața pe care am dus-o atîția ani; mai ales acum cînd el are o slujbă cu care cîștigă destul, pentru amîndoi, datorită bunătății dumitale. Cred că începi să înțelegi acum ce favoare am venit să-ți cer.

— Nu înțeleg — acum un minut credeam că am înțeles — acum cred că nu mai înțeleg nimic!

— Despre fratele meu care a murit nu spun nimic. Dacă morții ar ști ce facem noi... dar dumneata mă înțelegi. Despre fratele meu care trăiește aș putea spune multe, dar ce nevoie să spun mai mult decît că această datorie pentru care am venit să-ți cer ajutorul dumitale, de care am neapărată nevoie, îl privește chiar pe el, și că el nu-și va găsi odihnă pînă ce nu va duce lucrurile la bun sfîrșit.

Ea își ridică iar privirea și licărirea de triumf de pe fața ei începu să apară frumoasă în ochii atenți ce o supravegheau.

— Dragă domnule — urmă ea — totul trebuie făcut cu multă liniște și în taină. Experiența și priceperea dumitale vor găsi desigur calea cea mai bună. Domnul Dombey poate fi făcut să creadă că din

întîmplare a fost salvat ceva din naufragiul averii sale, sau că aceasta reprezintă un tribut binevoitor adus caracterului lui cinstit şi drept, din partea unora cu care a făcut afaceri mari, sau că reprezintă plata unei datorii vechi, uitate. Trebuie găsită o cale. Ştiu că dumneata o vei alege pe cea mai bună. Favoarea pe care am venit să ţi-o cer este ca să ne dai o mînă de ajutor, cu felul dumitale bun, generos şi bine chibzuit. Te rog ca niciodată să nu-i spui nimic lui John, a cărui fericire de căpetenie în acest act de restituire e ca totul să fie făcut în taină, pe neştiute şi fără să i se aducă mulţumiri. Pentru noi să fie păstrată doar o mică parte a moştenirii, iar domnul Dombey să se bucure, pînă la sfîrşitul vieţii, de uzufructul celeilalte părţi. Vei păstra desigur taina noastră — sînt încredinţată că o vei face. De acum înainte va fi numai rareori vorba de aceasta şi numai în şoaptă, chiar între dumneata şi mine, dar taina noastră va trăi în gîndurile mele ca un nou prilej de recunoştinţă faţă de Dumnezeu şi ca o bucurie şi o mîndrie pentru fratele meu.

O privire tot atît de biruitoare trebuie să fi luminat feţele îngerilor cînd primeau în ceruri sufletul pocăit al unui păcătos, printre sufletele celor nouăzeci şi nouă de drepţi. Lacrimile de bucurie care-i scăldau ochii nu-i întunecau acum lui Harriet privirile şi nu le acopereau strălucirea, ci dimpotrivă, îi făceau mai strălucitori.

— Draga mea Harriet — spuse domnul Morfin după o clipă de tăcere — nu eram pregătit pentru aşa ceva. Te înţeleg eu oare bine că vrei să sacrifici propria dumitale parte de moştenire scopului dumitale generos şi că vrei să faci acelaşi lucru şi cu partea fratelui dumitale John?

— Da! răspunse ea; cînd atîta amar de vreme, noi doi am împărţit totul şi n-am avut griji, nădejdi sau ţeluri deosebite, aş putea eu să rabd să nu iau acum parte şi la asta? Pot să nu stărui să fiu pînă la capăt alături de fratele meu?

— Ferească Dumnezeu ca eu să nu recunosc aşa ceva, răspunse el.

— Putem să ne bizuim pe ajutorul dumitale prietenesc? întrebă ea. Eram sigură că putem!

— Aş fi un om mai păcătos decît sînt într-adevăr, mai păcătos decît nădăjduiesc că sînt, sau că aş vrea să fiu, dacă n-aş fi alături de dumneavoastră, din toată inima şi din tot sufletul. Fireşte că puteţi. Vă asigur pe cinstea mea că am să păstrez secretul. Şi dacă domnul Dombey a ajuns atît de sărac, pe cît mă tem că este, ca urmare a dîrzeniei sale, care se pare că nu e chip să fie zdruncinată, vă voi ajuta să aduceţi la îndeplinire hotărîrea pe care dumneata şi John aţi luat-o împreună.

Ea îi întinse mîna şi, cu fericirea oglindită pe faţă, îi mulţumi din toată inima.

— Harriet, spuse el, reţinîndu-i mîna. A-ţi vorbi acum despre valoarea oricărui sacrificiu pe care l-ai putea face, cu atît mai mult despre un sacrificiu în care ar fi vorba numai de bani, ar fi zadarnic şi un lucru nelalocul lui. A face apel la dumneata, cerîndu-ţi să-ţi revizuieşti planul sau să-l îngrădeşti în limite mai înguste, socotesc că ar fi acelaşi lucru. N-am dreptul să tulbur măreţul sfîrşit al unei poveşti măreţe, prin umilul meu amestec. Trebuie să-mi plec capul în faţa a ceea ce-mi încredinţezi, cu mulţumirea că vine dintr-un izvor de inspiraţie mai bună şi mai înaltă decît slabele mele cunoştinţe omeneşti. Vreau să spun doar atît: mă socotesc servitorul dumitale devotat şi prefer rolul acesta şi să fiu în acelaşi timp prietenul ales de dumneata, decît să fiu oricine altul pe lume, afară de dumneata însuţi.

Ea îi mulţumi din nou din toată inima, şi-şi luă rămas bun urîndu-i noapte bună.

— Te duci acasă? întrebă el. Lasă-mă să te însoţesc.

— Nu în seara asta. Nu mă duc acasă acum. Am de făcut o vizită unde trebuie să merg singură. Vrei să vii mîine?

— Bine, bine, spuse el. Am să viu mîine. Între timp mă voi gîndi la asta şi la cum e mai bine să procedăm. Şi poate te vei gîndi şi dumneata, dragă Harriet şi... şi te vei gîndi puţin şi la mine, în legătură cu aceasta.

O însoţi pînă la trăsura care o aştepta la poartă şi, dacă proprietăreasa lui n-ar fi fost surdă, l-ar fi auzit mormăind, după plecarea trăsurii, în timp ce revenea pe scări: „Sîntem robii obişnuinţei, şi e tare trist obicei să fii un holtei bătrîn".

El ridică violoncelul, care rămăsese culcat pe canapea între cele două scaune, se aşeză, fără ca să dea la o parte scaunul liber, şi cîntă multă-multă vreme, dînd uşor din cap şi privind spre scaunul gol. Sentimentele pe care el le comunică la început instrumentului deşi grozav de duioase şi mîngîietoare, erau puţin lucru pe lîngă duioşia pe care propria sa faţă o revărsa asupra scaunului gol şi pe care o simţea atît de adînc, încît fu nevoit să folosească de mai multe ori leacul căpitanului Cuttle şi să-şi şteargă obrazul cu mîneca. Totuşi, treptat, violoncelul, la unison cu propria-i stare sufletească, lăsă să să audă melodia „armoniosul fierar", pe care o cîntă de nenumărate ori, pînă cînd faţa lui rumenă şi senină căpătă strălucirea metalului bătut de nicovala unui adevărat fierar. Violoncelul şi scaunul gol îi fură tovarăşi singurătăţii lui de holtei, pînă aproape de miezul nopţii. Cînd se aşeză la cină, violoncelul stătea în picioare în colţul canapelei, încă plin de armoniile latente ale unei întregi fierării şi arunca, din ochii lui răsuciţi, priviri furişe, pline de înţeles, spre scaunul cel gol.

Cînd Harriet părăsi casa, vizitiul, luînd-o pe un drum care fără îndoială nu era nou pentru el, ocoli prin străzi lăturalnice, îndreptîndu-se spre periferia oraşului, pînă ajunse la un loc deschis unde erau

cîteva case mici, vechi, aşezate printre grădini. La poarta grădinii uneia dintre ele se opri, şi Harriet coborî.

La sunetul uşor al clopotului răspunse o femeie, cu o faţă smeadă, cu o privire îndurerată, cu sprîncenele ridicate şi cu capul plecat într-o parte care, cînd o văzu, îi făcu o plecăciune şi o conduse prin grădină, spre casă.

— Cum îi merge bolnavei dumitale, în seara asta, soră? spuse Harriet.

— Cam prost, mă tem, domnişoară. De aţi şti cum îmi aminteşte cîteodată de Betsey Jane a unchiului meu! răspunse femeia smeadă cu glas jalnic.

— In ce privinţă, întrebă Harriet.

— In toate privinţele, domnişoară — răspunse cealaltă — doar că ea a crescut mare, pe cînd Betsey Jane, pe pragul morţii, nu era decît un copil.

— Dar mi-ai povestit că s-a însănătoşit — observă Harriet cu blîndeţe — aşa că poţi să-ţi păstrezi nădejdea, doamnă Wickam!

— Vai, domnişoară, nădejdea e un lucru minunat pentru aceia care o mai pot păstra în suflet! spuse doamna Wickam, dînd din cap. Eu nu-s din ăştia — dar n-am necaz pe ei. Ii invidiez doar pe cei de *e* aşa de fericiţi.

— Ar trebui să încerci să fii mai voioasă, observă Harriet.

— Vă mulţumesc, domnişoară, firește — spuse doamna Wickam cu un aer necăjit — dacă aş fi aşa cum spuneţi dumneavoastră, singurătatea acestei situaţii — iertaţi-mă că vorbesc aşa deschis — m-ar fi tămăduit în douăzeci şi patru de ore; dar nu sînt şi nu pot fi voioasă de loc. Şi e mai bine aşa. Puţina voioşie pe care am avut-o pe vremuri, am pierdut-o la Brighton, acum cîţiva ani, şi cred că de aia mă simt mai bine acum.

Aceasta era într-adevăr însăşi doamna Wickam, care înlocuise pe doamna Richards ca dădacă a micului Paul şi care socotea că pierderea voioşiei sale

se întîmplase sub acoperişul amabilei Pipchin. Vechiul şi înţeleptul sistem de educaţie, consacrat printr-o îndelungată folosire şi conform căruia se alegeau de obicei, din întreaga omenire, indivizii cei mai seci şi fără suflet ce puteau fi găsiţi, pentru a lucra ca educatori ai tineretului, ca stîlpi indicatori pe căile virtuţii, ca matroane, instructori, supraveghetori, îngrijitori la paturile bolnavilor şi de-alde astea, o ajutase pe doamna Wicham să se aciuiască într-o slujbă foarte bună de infirmieră şi făcuse ca serioasele ei însuşiri să fie îndeosebi preţuite şi admirate de o numeroasă clientelă.

Doamna Wickam, cu sprîncenele ridicate şi cu capul lăsat într-o parte, lumină drumul pe scară în sus, spre o odaie curată şi bine rînduită, care dădea într-o altă cameră, slab luminată, unde era un pat. In prima cameră sta o femeie bătrînă, privind în gol prin fereastra deschisă spre întunericul nopţii. In a doua cameră zăcea, întinsă pe pat, umbra unei fiinţe, care într-o noapte de iarnă înfruntase vîntul şi ploaia. Acum nu era de recunoscut decît după părul ei lung şi negru, care, pe faţa fără culoare şi pe albul din jur, părea şi mai negru.

Vai ! Ce priviri pline de dîrzenie şi ce trup lipsit de vlagă. Cu cîtă înfocare şi strălucire se îndreptară ochii înspre uşă, cînd intră Harriet ; cu cîtă greutate încercă să-şi ridice capul slab şi să-l întoarcă pe pernă înspre ea.

— Alice — spuse vocea blîndă a vizitatoarei — am întîrziat în seara asta ?

— Vii întotdeauna la timp, dar mie mi se pare că vii întotdeauna prea tîrziu.

Harriet se aşezase pe pat şi-şi puse mîna pe mîna subţire ce zăcea acolo.

— Te simţi mai bine azi ?

Doamna Wickam, stînd la picioarele patului, ca un spectru neconsolat, dădu din cap cu putere şi hotărîre, în chip de răspuns negativ la această întrebare.

— Nu are mare importanţă, spuse Alice, cu un zîmbet slab. Că azi mă simt mai bine sau mai rău, înseamnă doar o zi mai mult sau mai puţin, poate nici atît.

Doamna Wickam cu firea ei gravă, îşi manifestă aprobarea printr-un oftat şi netezind uşor cearşafurile de la picioarele bolnavei, de parcă ar fi vrut să pipăie picioarele pe care se aştepta să le găsească reci şi împietrite, făcu să zăngăne sticlele de doctorii de pe masă, ca şi cum ar fi spus: „dacă tot sîntem pe aici, hai să mai înghiţim o linguriţă".

— Nu! spuse Alice, şoptind către vizitatoarea ei. Purtări rele, remuşcare, călătorii, lipsuri şi vreme rea, furtunile dinăuntru şi cele dinafară, toate mi-au irosit viaţa. Firul vieţii mele se va rupe în curînd.

Îşi ridică mîna pe cînd vorbea şi şi-o puse pe faţă.

— Zac aici gîndindu-mă uneori că mi-ar place să trăiesc ca să-ţi pot arăta recunoştinţa mea. E o slăbiciune asta şi trece degrabă. E mai bine aşa cum e, şi pentru dumneata şi pentru mine.

Cît de puţin semăna felul în care ea ţinea mîna acum, cu felul în care o ţinuse într-o seară rece de iarnă, în faţa focului. Atunci — furie, dispreţ, neîncredere, nepăsare. Acum — iată sfîrşitul!

Doamna Wickam, după ce tot zăngănise cu sticlele, se apropie cu doctoria. Privi sever la pacienta sa, pe cînd aceasta bea, îşi încreţi tare gura şi sprîncenele şi clătină din cap, cu aerul că nici o cazană pe lume nu ar face-o să creadă că e nădejde de scăpare. Avînd aerul unui gropar, domna Wickam stropi apoi prin cameră cu un lichid aromat, de parcă ar fi aşternut cenuşă peste cenuşă şi pulbere peste pulbere, făcînd totul cu multă seriozitate şi apoi plecă pentru a lua parte, jos, la vreun praznic funerar.

— Cît timp a trecut — întrebă Alice — de cînd am fost la dumneata şi ţi-am spus ce am făcut, iar dumneata ai aflat că e prea tîrziu pentru a-i da de urmă?

— E un an şi mai bine, spuse Harriet.

— Un an şi mai bine, repetă Alice, privind gînditoare şi atentă la faţa lui Harriet. Luni după luni au trecut de cînd m-ai adus aici.

— Da, răspunse Harriet.

— M-ai silit, cu puterea blîndeţii şi a bunătăţii, să vin aici — spuse Alice, ascunzîndu-şi faţa cu mîna — şi m-ai îmblînzit cu privirile şi vorbele dumitale de femeie şi cu faptele dumitale de înger.

Harriet se aplecă peste ea, o împăcă şi o linişti. Puţin după aceea, Alice, zăcînd ca mai înainte, cu mîna pe faţă, ceru să fie chemată mamă-sa.

Harriet o strigă de mai multe ori, dar bătrîna era atît de absorbită să privească pe fereastra deschisă, afară, în întuneric, încît nu o auzi. Ea nu se ridică decît cînd Harriet se apropie de ea şi o atinse uşor cu mîna.

— Mamă, spuse Alice, luînd iar mîna vizitatoarei şi îndreptînd spre ea ochii ei strălucitori, plini de afecţiune, în timp ce nu-i făcu bătrînei decît un semn cu degetul — povesteşte-i ce ştii.

— Vrei să-i povestesc chiar în astă-seară, draga mea ?

— Da, mamă — răspunse Alice, cu glas slab dar solemn — chiar în astă-seară !

Bătrîna, a cărei minte părea tulburată de spaimă, de remuşcare, sau de durere, se tîrî de-a lungul patului, pe partea opusă celei unde şedea Harriet, îngenunchie şi aduse faţa ei zbîrcită la înălţimea pernei. Întinse mîna ca să atingă braţul fiicei ei şi începu :

— Frumoasa mea copilă...

Doamne, ce ţipăt scoase ea cînd se opri, privind la biata făptură care zăcea în pat !

— Schimbată, de mult schimbată, mamă ! De mult ofilită ! spuse Alice, fără a se uita la ea. Nu te mai amărî acum pentru asta !

— Copila mea — se bîlbîi bătrîna — copila mea, care o să se însănătoşească în curînd şi o să le facă de ruşine pe toate cu frumuseţea ei.

Alice zîmbi trist, spre Harriet, îi strînse mîna puţin mai tare, mîngîind-o, dar nu spuse nimic.

— Şi o să se însănătoşească în curînd — repetă bătrîna ameninţînd în gol, cu mîna ei zbîrcită — şi o să le facă de rîs pe toate cu frumuseţea ei, aşa o să fie, spun eu, o să fie! Trebuie să fie! Striga ca şi cum s-ar fi pus în pricină cu cineva care, stînd nevăzut lîngă pat, i s-ar fi împotrivit. Fata mea care a fost alungată şi dată afară, s-ar putea făli şi ea cu rubedenii de seamă, dacă ar vrea. Da! Cu persoane de seamă! Că-s rubedenii şi fără de popii voştri şi fără de inelele voastre de cununie — orice ar face ei n-o pot desface — şi fata mea are rubedenii de neam! Adu-mi-o doar pe doamna Dombey şi o să-ţi arăt eu atunci cine-i vară bună cu Alice a mea.

Harriet îşi trecu privirea de la bătrînă spre ochii strălucitori ce erau aţintiţi la faţa ei şi le ceru adeverirea celor auzite.

— Ce — strigă bătrîna, îndreptîndu-şi capul înclinat cu un gest de mîndrie — deşi acum sînt bătrînă şi urîtă — îmbătrînită tare de viaţă şi de obiceiuri, mai tare chiar decît de anii ce au trecut — am fost şi eu tînără, ca oricare alta. Vai, şi frumuşică, ca multe altele! Am fost în tinereţe o fetişcană de la ţară, plină de prospeţime, drăguţa mea, spuse ea întinzînd peste pat braţul spre Harriet. Acolo, la mine, la ţară, tatăl doamnei Dombey şi fratele lui erau gentlemenii cei mai veseli şi cei mai iubiţi care veneau de la Londra să ne viziteze — dar ei au murit de mult. Doamne, Doamne, cît timp a trecut de atunci. Fratele, care era tatăl Alicei mele, a murit înaintea celuilalt.

Îşi ridică puţin capul şi se uită la faţa fiicei ei, ca şi cum reamintindu-şi de propria-i tinereţe, amintirea i se îndreptase spre tinereţea copilei sale. Apoi, deodată, puse obrazul pe pat şi-şi acoperi capul cu mîinile şi braţele.

— Se asemănau grozav — spuse bătrîna, fără să-şi ridice privirile — cum pot semăna numai doi fraţi

atît de apropiaţi ca vîrstă — nu era mai mult ca un an între ei, după cîte îmi amintesc — şi dacă mi-ai fi văzut fata, aşa cum am văzut-o eu odinioară, faţă în faţă cu fata celeilalte, ai fi crezut, cu toate că nu erau îmbrăcate la fel şi nu trăiseră la fel, că erau aidoma. Vai! Asemănarea s-a dus şi... fata mea... numai fata mea... a trebuit să se schimbe în aşa hal.

— Toţi o să ne schimbăm, mamă, la rîndul nostru, spuse Alice.

— La rîndul nostru — strigă bătrîna — dar de ce nu vine rîndul fetei ei, o dată cu al fetei mele? Mama a trebuit să se schimbe — părea bătrînă ca şi mine şi tot aşa de zbîrcită sub sulemeneala de pe faţă — dar ea era frumoasă. Ce am păcătuit *eu,* ce am făcut *eu* mai rău ca ea, ca numai fata mea să zacă aici şi să se stingă!

Cu un alt strigăt sălbatic fugi în camera din care venise, dar numaidecît, frămîntată cum era, se întoarse şi tîrîndu-se spre Harriet, spuse:

— Asta-i, draga mea, ceea ce Alice mi-a cerut să-ţi spun. Asta-i tot. Am aflat astea într-o vară cînd am început să întreb cine era şi să vreau să aflu totul despre ea acolo la Warwickshire. Rudele astea nu mi-au fost de nici un folos pe atunci. Nu-mi erau datoare nimic, nici n-aveau ce să-mi dea. Le-aş fi cerut poate ceva bani, mai tîrziu, dacă n-ar fi fost Alice la mijloc, dar cred că ea m-ar fi omorît, dacă aş fi făcut-o. Era tot atît de mîndră ca şi cealaltă, în felul ei — spuse bătrîna atingînd cu teamă faţa fetei şi retrăgîndu-şi apoi repede mîna — deşi e aşa de liniştită acum; dar tot o să le faci tu de ruşine cu frumuseţea ta. Ha! Ha! O să le facă de ruşine, mîndreţea mea de fată!

Cînd se retrase în camera cealaltă, rîsul ei fu şi mai înfiorător decît ţipătul ei, mai îngrozitor decît izbucnirea de văicăreli neroade cu care se sfîrşi, mai îngrozitor decît înfăţişarea rătăcită cu care se aşeză în vechiul ei jilţ, privind în gol la negura de afară.

Ochii Alicei fuseseră tot timpul aţintiţi asupra lui Harriet, a cărei mînă nu o lăsase. Acum spuse:

— Am simţit, aşa cum zăceam aici, că aş fi fericită ca dumneata să ştii toate astea. Ele pot lămuri ceva din ceea ce m-a făcut să fiu ca de piatră. Mi s-a vorbit atîta pe vremea cînd mă purtam rău, despre îndatoririle mele neîmplinite, încît am ajuns să cred că nici îndatoririle faţă de mine nu fuseseră împlinite şi că, după cum fusese sădită sămînţa, aşa au trebuit să fie culese şi roadele. Am descoperit oarecum că atunci cînd doamnele din lumea mare au o mamă rea şi o creştere nepotrivită, se fac şi ele rele, dar că felul lor nu e atît de ticălos ca al meu şi că pentru asta ele ar trebui să mulţumească lui Dumnezeu. Dar toate astea au trecut. E un vis acum, pe care nici nu mi-l amintesc bine şi nici nu-l înţeleg. A devenit din ce în ce mai mult ca un vis, pe zi ce trecea, de cînd ai început dumneata să stai aici şi să-mi citeşti. Îţi spun numai ce-mi pot aminti. Vrei să-mi mai citeşti puţin?

Harriet îşi retrase mîna, ca să deschidă cartea, dar Alice o reţinu o clipă.

— N-ai s-o uiţi pe mama mea? Eu o iert, dacă cumva am ce să-i iert. Ştiu că şi ea mă iartă pe mine şi că în fundul sufletului îi pare rău de ce a făcut. N-ai s-o uiţi?

— N-am s-o uit niciodată, Alice.

— Încă o clipă, aşază-mi capul aşa, draga mea, ca atunci cînd citeşti să pot vedea cuvintele pe faţa dumitale cea bună.

Harriet făcu ce îi ceruse şi începu să-i citească — citi din cartea veşnică, scrisă pentru cei împovăraţi şi istoviţi, pentru toţi cei din lumea asta, vătămaţi, căzuţi şi uitaţi, citi povestea binecuvîntată în care orbul, schilodul, cerşetorul paralitic, în care ucigaşul, femeia întinată, cei de care se leapădă toţi cei făcuţi dintr-un lut mai rafinat — au fiecare partea lor, de care nu-i poate lipsi nici mîndria, nici nepăsarea, nici sofisticăria omenească, în vecii vecilor,

cît va dăinui lumea, şi pe care nici nu o va putea micşora nimeni, măcar cu un grăunte cît a mia parte dintr-un atom. Citi despre domnia Aceluia care s-a îndurat cu blîndă milă de întreaga desfăşurare a vieţii omeneşti, de toate nădejdile şi necazurile ei, de la naştere şi pînă la moarte, de la copilărie pînă la bătrîneţe, şi a avut grijă, în tot locul şi în tot timpul, de toate suferinţele şi de toate durerile.

— Am să viu — spuse Harriet, cînd închise cartea — foarte devreme, mîine dimineaţă.

Ochii strălucitori, încă aţintiţi pe faţa ei, se închiseră o clipă, apoi se deschiseră iar şi Alice o sărută şi o binecuvîntă pe Harriet.

Aceiaşi ochi o urmăriră pînă la uşă şi, în lumina lor şi pe faţa ei liniştită, licări un surîs după ce uşa se închise.

Privirile îi rămaseră aşa, neclintite. Îşi puse mîna pe piept, şoptind numele sfînt care-i fusese citit şi viaţa pieri de pe faţa ei, ca o lumină ce se stinge.

Nu mai zăceau acum acolo decît rămăşiţele învelişului muritor pe care-l bătuse ploaia şi părul cel negru care fluturase în vîntul de iarnă.

CAPITOLUL LIX

Răsplata

Iar se iviră schimbări în casa cea mare de pe strada cea lungă şi tristă, în casa în care odinioară fusese locul unde Florence îşi petrecuse copilăria şi singurătatea. E încă o casă mare, care a rezistat la vînturi şi la furtuni; nu are găuri în acoperiş, nici ferestre sau ziduri crăpate, dar nu e mai puţin o ruină din care fug pînă şi şobolanii.

Domnul Towlinson şi compania nu cred la început zvonurile nelămurite ce se aud. Bucătăreasa

spune că, slavă Domnului, creditul alor noştri nu e atît de uşor de zdruncinat, ca să se ajungă la aşa ceva şi domnul Towlinson mai degrabă se aşteaptă să audă spunîndu-se că Banca Angliei e gata să dea faliment sau că tezaurul din Tower o să fie vîndut la mezat. Dar curînd sosi ziarul, împreună cu domnul Perch ; şi domnul Perch o aduse pe doamna Perch ca să discute totul în bucătărie şi ca să petreacă împreună o seară plăcută.

Îndată ce nu mai rămase nici o îndoială, teama de căpetenie a domnului Towlinson e că s-ar putea să fie vorba de o pierdere foarte mare — nu mai puţin de o sută de mii de lire. Domnul Perch nu crede că o sută de mii de lire ar acoperi totul. Femeile, călăuzite de domnul Perch şi de bucătăreasă, îndrugă de mai multe ori „o sută de mii de lire" cu grozavă satisfacţie, de parcă mînuind cuvintele ar mînui şi banii ; şi jupîneasa, care a pus ochii pe domnul Towlinson, doreşte să aibă numai o a suta parte din sumă, pentru ca s-o dea bărbatului ales de ea. Domnul Towlinson, amintindu-şi încă de vechea lui jignire, îşi dă cu părerea că un străin cu greu ar şti ce să facă cu atîţia bani, afară doar că i-ar cheltui pe barbetele sale. Această batjocură amară o face pe jupîneasă să plece plîngînd. Dar nu ca să lipsească multă vreme, fiindcă bucătăreasa, care are faima de a avea o inimă foarte bună, spune că orice ar face ei, trebuie să rămînă acum cot la cot, Towlinson, că nu se poate şti cît de curînd vor fi despărţiţi. Au stat ei în casa asta (spune bucătăreasa) pe vremea unei înmormîntări, a unei cununii şi a unei fugi, şi să nu se poată spune că ei nu se înţeleg între ei, într-o vreme ca cea de faţă. Doamna Perch e grozav de simţitoare la acest apel mişcător şi spune pe faţă că bucătăreasa e un înger. Domnul Towlinson răspunde bucătăresei că nici nu-i trece prin gînd să se împotrivească unor simţăminte atît de nobile, pe care ar dori să le vadă împlinite. Plecînd însă în căutarea jupînesei şi întorcîndu-se cu tînăra doamnă la braţ, înştiin-

ţează bucătăria că străinii sînt numai o distracţie pentru el şi că el şi Ana s-au hotărît să se ia şi să rămînă împreună şi la bine şi la rău, stabilindu-se în piaţa Oxford, în sectorul prăvăliilor unde se vînd verdeţuri, ierburi şi lipitori şi unde dumneavoastră veţi fi îndeosebi poftiţi. Această înştiinţare e primită cu aclamaţii şi doamna Perch, îndreptîndu-şi sufletul spre viitor, şopteşte solemn în urechea bucătăresei: „fete o să aibă".

Nu se putea să aibă loc o nenorocire în familie, fără ca în incinta aceea de jos să nu se benchetuiască. De aceea, bucătăreasa pregăteşte pentru cină vreo două mîncări calde şi domnul Towlinson prepară o salată de homari, închinată aceluiaşi ospăţ. Chiar şi doamna Pipchin, agitată tare cu acest prilej, trage clopoţelul şi trimite vorbă jos ca bucăţica de lapţi care mai rămăsese, să fie încălzită pentru cina ei şi să-i fie trimisă pe o tavă, cu un sfert de pahar de vin de Xeres, dres cu mirodenii, fiindcă se simte cam slăbită.

Se vorbeşte puţin şi despre domnul Dombey, dar foarte puţin. Mai ales se pune întrebarea, de cînd o fi ştiut el că asta e gata să se întîmple. Bucătăreasa spune cu viclenie: „Oh, de mult, voi să fiţi sănătoşi! Pot să jur că-i aşa!" Şi, referindu-se la domnul Perch, acesta confirmă vederile ei asupra cazului. Cineva se întreabă ce va face Dombey şi dacă va ieşi din toate astea cu vreo situaţie. Domnul Towlinson crede că nu şi face aluzie la un adăpost într-un azil de categorie ceva mai bună.

— Sigur, unde o să aibă o mică grădină, ştiţi — spune bucătăreasa plîngăreţ — şi o să semene flori primăvara.

— Chiar aşa — spune domnul Towlinson — şi o să fie „Frate" sau aşa ceva, în vreo asociaţie.

— Toţi sîntem fraţi, spune doamna Perch, întrerupîndu-se din băut.

— Afară doar de surori, spune domnul Perch.

— Cum au căzut cei puternici! remarcă bucătăreasa.

— Trufia trebuie să cadă, că aşa a fost şi va fi întotdeauna, observă jupîneasa.

E minunat ce bine se ţin cînd fac aceste reflecţii şi cît de creştini se simt, la un gînd, îndurînd cu resemnare lovitura comună. O singură întrerupere a acestei excelente stări sufleteşti este prilejuită de o tînără rîndăşoaică, de rang inferior, cu ciorapi negri, care, după ce a stat cu gura căscată multă vreme, dă drumul pe neaşteptate la cuvinte ca acestea :

— Ia presupuneţi că nu ne-ar fi plătite lefurile !

Toţi rămîn o clipă muţi, dar bucătăreasa, venindu-şi iar în fire, se întoarce spre tînăra femeie şi o întreabă cum îndrăzneşte ea oare să insulte familia a cărei pîine o mănîncă, venind cu o astfel de presupunere necinstită şi dacă ea gîndeşte oare că cineva căruia i-a mai rămas o urmă de onoare, ar putea păgubi de drepturile lor pe nişte bieţi servitori !

— Căci dacă asta *ţi-e* simţămintele religioase, Mary Daws — spuse bucătăreasa cu înfierbîntare — nu ştiu unde ai să ajungi !

Nici domnul Towlinson nu ştie, nici nimeni altul, şi tînăra rîndăşoaică, părînd că nici ea nu ştie bine şi fiind batjocorită de toţi, e acoperită de ruşine ca de un veşmînt.

După cîteva zile oameni străini încep să vină în casă şi să-şi dea întîlnire, unii cu alţii, în sufragerie, ca şi cum ar locui acolo. E mai ales un domn cu un fel de chip mozaic-arab, cu un lanţ masiv de siguranţă la ceas. El stă fluierînd în salon şi, în timp ce-l aşteaptă pe celălalt domn care are întotdeauna în buzunar condei şi cerneală, îl întreabă pe domnul Towlinson (poreclindu-l „bătrîne cocoş") dacă întîmplător ştie cît or fi costat perdelele alea roşii cu aur, cînd au fost cumpărate. Vizitatorii şi întîlnirile în sufragerie devin zilnic tot mai numeroase şi fiecare gentleman pare să aibă în buzunar condei şi cerneală, aşteptînd prilejul de a le între-

buința. In sfîrșit, se spune că va avea loc o vînzare. Atunci sosește și mai multă lume, cu condei și cerneală în buzunar, și aduce după ea un întreg detașament de oameni cu șepci pe cap, care încep îndată să ridice covoarele, să trîntească mobila în toate părțile și să lase mii de urme de încălțăminte prin hol și pe scară.

Consiliul din subsol e tot timpul în conclav și, neavînd nimic de făcut, pregătește mari isprăvi în ale mîncării. In fine, într-o zi, sînt convocați „in corpore" în camera doamnei Pipchin și frumoasa peruviană le vorbește astfel:

— Stăpînul vostru trece prin greutăți — spune cu asprime doamna Pipchin — cred că o știți.

Domnul Towlinson, ca reprezentant al lor, încuviințează că există o cunoștință generală a faptului.

— Și cu toții stați acum la pîndă, știu eu asta, spune doamna Pipchin dînd amenințător din cap.

O voce ascuțită din ultimul rînd strigă:

— Nu mai mult ca dumneata.

— Asta e părerea dumitale, obraznico, nu? îi răspunde mînioasă Pipchin, privind la ea cu ochi aprigi pe deasupra capetelor celorlalți.

— Da, doamnă Pipchin, așa e, răspunde bucătăreasa înaintînd. Și apoi, ce vrei, mă rog?

— Ce vreau? Vreau să-ți spun că poți să pleci cînd ai poftă, spune doamna Pipchin. Cu cît mai curînd, cu atît mai bine și sper să nu-ți mai văd fața niciodată.

Spunînd acestea, viteaza Pipchin scoate o geantă de pînză și îi numără leafa, pînă la zi, și cu o lună în plus; ea ține totuși strîns banii în mînă, pînă ce e semnată recipisa de primire și abia atunci le dă drumul, cu necaz. Această procedură, o repetă doamna Pipchin cu fiecare membru al gospodăriei, pînă ce toți sînt plătiți.

— Acum cei care vor să plece, pot să se ducă să-și vadă de treabă — spune doamna Pipchin — și cei care vor să mai rămînă pot sta aici încă cel mult o săptămînă, făcînd serviciul în schimbul întreținerii,

afară de — spune înflăcărată Pipchin — de stricata aia de bucătăreasă, aia să plece numaidecît.

— Asta — spune bucătăreasa — o s-o şi facă ! Rămîi cu bine doamnă Pipchin şi zău aş fi dorit să te fi putut complimenta mai bine pentru drăgălăşenia înfăţişării dumitale.

— Hai, cară-te, spune doamna Pipchin bătînd din picior.

Bucătăreasa pleacă, cu un aer de demnitate satisfăcută, care o scoate grozav din fire pe doamna Pipchin şi în curînd e ajunsă din urmă, jos, de restul confederaţiei.

Atunci domnul Towlinson spune că înainte de toate, el îşi îngăduie să propună o gustare cu ceva de-ale mîncării. După această gustare, avea să facă o sugestie, care, crede el, se potriveşte cu situaţia în care se găsesc cu toţii. Gustarea fiind adusă şi consumată cu toată voioşia, sugestia domnului Towlinson este de fapt, că, plecînd bucătăreasa, dacă nu ne sîntem credincioşi unul altuia, nimeni altul nu va rămîne credincios. Că au trăit în această casă multă vreme şi s-au trudit grozav să se înţeleagă între ei. (La asta bucătăreasa răspunde mişcată : „Ia ascultaţi, ia ascultaţi" şi doamna Perch care iar e acolo şi e sătulă pînă în gît, varsă lacrimi.) Şi el socoteşte că, în ceasul de faţă, ar trebui ca hotărîrea lor să fie : „Pleacă unul, pleacă toţi !" Fata din casă e foarte mişcată de acest simţămînt generos şi îi ţine isonul cu căldură. Bucătăreasa spune că simte şi ea că aşa-i bine însă nădăjduieşte că nu e gîndit ca un omagiu adus ei, ci e pornit dintr-un simţămînt de datorie. Domnul Towlinson răspunde că e dintr-un simţămînt de datorie şi că, acum fiind mînat să-şi exprime părerile, va spune pe faţă că el socoteşte că nu e foarte onorabil să rămîi într-o casă în care se vinde totul la mezat şi se petrec tot felul de lucruri. Jupîneasa e încredinţată că e aşa şi povesteşte, ca să le adeverească totul şi mai bine, că un bărbat străin cu şapcă pe cap, i-a propus, chiar în dimineaţa asta, pe scări, s-o sărute. Îndată

domnul Towlinson se ridică de pe scaun ca să-l caute pe împricinat şi să-l „doboare", dar este oprit de doamne care, toate, îl imploră să se liniştească şi să se gîndească că e mai cuminte şi mai uşor să părăsească neîntîrziat scena pe care se petrec astfel de necuviinţe. Doamna Perch înfăţişează cazul într-o nouă lumină ; ea arată că delicateţea faţă de domnul Dombey, închis în camerele lui, cere poruncitor o retragere precipitată. Căci, ce trebuie să fie în sufletul lui, spune buna femeie, dacă ar fi să întîlnească pe unii din sărmanii servitori, pe care i-a înşelat, făcîndu-i să creadă că e colosal de bogat. Bucătăreasa e aşa de izbită de această judecată morală, încît doamna Perch o drege cu fel de fel de axiome pioase, originale, care se potrivesc ca nuca-n perete. Limpede era însă că ei trebuiau să plece cu toţii. Ca urmare se împachetează cufere, se aduc trăsuri şi cînd, pe seară, se întunecă, n-a mai rămas nici unul din ei în casă.

Casa stă acum tot mare şi bătută de vremuri, ca înainte, în strada lungă şi tristă, dar acum e o ruină şi pînă şi şobolanii fug din ea.

Oamenii cu şepci pe cap nu contenesc să se poticnească de mobile şi gentlemenii cu condei şi cerneală le inventariază şi se aşază pe mobile care nu sînt făcute ca să te aşezi pe ele, mănîncă pîine şi brînză, aduse de la ospătărie, pe alte mobile care nu sînt făcute ca să mănînci pe ele. Ei par că simt o desfătare să folosească obiecte preţioase pentru scopuri cu totul nepotrivite. Mai şi aruncă mobilele, claie peste grămadă, într-un amestec haotic. Saltele şi aşternuturi de pat apar în sala de mîncare, oglinzi şi porţelanuri în seră ; marele serviciu de masă e aşezat în grămezi pe divanul cel lung din salon, iar barele de pe scări, făcute mănunchi, împodobesc placa de marmură de deasupra căminului. La sfîrşit, o cergă, avînd prins de ea un bilet tipărit, e atîrnată pe balcon, şi cîte o podoabă la fel e atîrnată de amîndouă părţile uşii din hol.

Apoi, toată ziua, un întreg cortegiu de birji şi căruţe umple strada şi turme de vampiri jerpeliţi, evrei şi creştini, umplu casa, ciocănind oglinzile cu încheieturile degetelor, scoţînd octave discordante din pianul cel mare, trecînd cu mîini asudate peste tablouri, suflînd pe lamele celor mai fine cuţite, lovind cu pumnii lor murdari pernele scaunelor şi ale canapelelor, scuturînd pilotele, deschizînd şi închizînd toate sertarele, cîntărind lingurile şi furculiţele de argint, examinînd pînă la urzeală draperiile şi rufăria şi arătînd dispreţ pentru toate. Nu e un loc care să fi rămas nerăscolit în întreaga casă. Străini păroşi şi murdari, plini de tabac, se uită tot atît de miraţi în dulapurile din bucătărie ca şi în cele cu rufărie din mansardă. Oameni voinici, cu pălării roase, privesc de la ferestrele dormitorului şi fac glume cu prietenii din stradă. Alţii, cu mintea mai aşezată, mai socotită, trec cu cataloage în mînă, prin camerele de toaletă şi fac însemnări marginale cu cîte un crîmpei de creion. Doi samsari se reped prin ieşirea de incendiu şi cercetează, din vîrful casei, panorama vecinătăţii. Foiala, bîzîitul şi alergătura în sus şi în jos, dăinuie zile întregi. „Cel mai faimos mobilier modern şi multe altele" se găseşte expus aici.

Apoi se face, în salonul cel mare, o palisadă de mese. Marile mese de mîncare care sînt de mahon spaniol lustruit, se înşiruie telescopic unele peste altele. Deasupra lor e suit pupitrul strigătorului, care vinde la mezat. Turma de vampiri jerpeliţi, evrei şi creştini, străini păroşi şi murdari şi bărbaţi voinici, cu pălării roase, se strîng în jurul lui şi se aşază pe orişice găsesc în apropiere, chiar şi pe prichiciurile căminelor şi încep să ofere preţuri. Toată ziua camerele sînt încinse, zgomotoase şi prăfuite ; şi — sus, deasupra zădufului, al zgomotului şi al prafului — capul şi umerii, vocea şi ciocanul „strigătorului" sînt neîncetat la lucru. Oamenii cu şepci se zăpăcesc şi încurcă obiectele care se duc... se duc... s-au dus... pe cînd altele vin la rînd. Uneori se aude o glumă şi apoi

un urlet general. Asta ţine ziua întreagă şi apoi încă trei zile în şir. „Cel mai faimos mobilier modern şi multe altele", e vîndut la mezat.

Apoi reapar care şi căruţe şi cu ele vin camioane de mutat şi dube, precum şi o armată de hamali înarmaţi cu frînghii. Toată ziua oamenii cu şepci pe cap se îndeletnicesc cu şurubelniţe şi cu manivele, se grămădesc cu zecile pe scări, clătinîndu-se sub poveri grele, încărcînd în trăsuri, căruţe, camioane şi dube adevărate stînci de mahon spaniol şi de cel mai bun lemn de trandafir sau oglinzi. Sînt în serviciu tot soiul de vehicule de transport de la camionul acoperit pînă la roaba pe roate. Pătucul bietului Paul e cărat într-o cabrioletă trasă de doi măgari. Aproape o săptămînă întreagă, „cel mai faimos mobilier modern şi multe altele" e pe cale de a fi mutat.

In sfîrşit, totul s-a dus. Nu au mai rămas prin casă decît foi risipite de cataloage, rămăşiţe de paie şi fîn răspîndite pe jos, şi o garnitură de oale din cositor, după uşa din hol. Oamenii cu şepci pe cap, îşi adună, în genţi, şurubelniţele şi manivelele, le pun pe umeri şi pleacă. Unul din gentlemenii cu condei şi cerneală trece prin casă, ca pentru o ultimă revizie. El lipeşte pe ferestre afişe anunţînd că această locuinţă de familie, atît de rîvnită, este de închiriat şi apoi închide obloanele. In sfîrşit pleacă şi el după oamenii cu şepci. Nici unul dintre năvălitori nu a mai rămas. Casa e o ruină şi pînă şi şobolanii fug din ea.

Apartamentele doamnei Pipchin, împreună cu camerele închise de la parter, unde storurile sînt lăsate, au fost scutite de pustiirea generală. In timpul acestor întîmplări, doamna Pipchin a rămas rece şi ca de piatră, în camera ei sau, întîmplător, a asistat şi ea la vînzare ca să afle cît preţuiesc lucrurile şi ca să ofere şi ea un preţ pentru un anumit fotoliu. Ea a oferit preţul cel mai mare şi şade acum pe proprietatea ei, cînd doamna Chick vine s-o vadă.

— Ce face fratele meu, doamnă Pipchin? întreabă doamna Chick.

— Nu știu mai mult decît Aghiuță, răspunse doamna Pipchin. Nu-mi face niciodată cinstea să-mi vorbească. I se duce mîncarea și băutura în camera de alături de a sa și el iese să și le ia, cînd nu e nimeni pe acolo. Degeaba mă întrebi pe mine. Nu știu mai mult despre el decît „omul din Sud care și-a fript gura, mîncînd magiun de prune rece". [1]

Astea le spune Pipchin, acră, umblînd de ici pînă colo, prin cameră.

— Dar, Doamne iartă-mă — strigă doamna Chick lingușitor — cît o să ție asta? Dacă fratele meu nu vrea să facă o sforțare, doamnă Pipchin, ce o să se întîmple cu el? Socoteam, desigur, că a văzut destul pînă acum ce urmări are faptul de a nu face sforțări, ca să fie prevenit împotriva acestei erori fatale.

— Hodoronc-tronc, spuse doamna Pipchin, frecîndu-și nasul. Cred că prea se face mult tărăboi. Nu e un caz atît de extraordinar. Au mai avut și alți oameni nenorociri și altădată și au fost siliți să se despartă de mobilele lor. Știu eu bine ce-i aia, și eu am pățit-o.

— Fratele meu — continuă cu multă seriozitate doamna Chick — e atît de ciudat, e un om atît de straniu. E omul cel mai ciudat pe care l-am văzut vreodată. Ar putea crede cineva că atunci cînd a primit vestea despre căsătoria și emigrarea copilei aceleia denaturate — pe mine mă liniștește acum gîndul de a fi spus întotdeauna că e ceva neobișnuit în copila aia, dar nimeni nu mă credea — ar putea crede cineva, spun, că atunci s-a întors drept spre mine și a spus că el a presupus din purtarea mea că ea a venit la mine? Și, Doamne-Dumnezeule, ar crede cineva că, atunci cînd i-am spus numai: „Paul, oi fi eu foarte proastă și nici nu mă îndoiesc că sînt, dar nu am putut înțelege cum afacerile tale au putut să ajungă în halul ăsta", el s-a repezit la mine și a zis să nu mai viu să-l văd pînă n-o să mă cheme el. Și, zău, de ce asta? !

---

[1] Vers dintr-un cîntec pentru copii (n. r.).

— Ei, spuse doamna Pipchin. Păcat că n-a avut a face ceva mai mult cu minele. I-ar mai fi mlădiat firea.

— Şi ce — reluă doamna Chick, neluînd de loc în seamă spusele doamnei Pipchin — ce, o să se sfîrşească aşa ? Asta aş vrea s-o ştiu. Ce are de gînd să facă fratele meu ? Că doar trebuie să facă ceva ! N-are rost să rămînă închis în camerele lui. Afacerile n-o să vină ele la dînsul. Nu ! El trebuie să se ducă la ele. Atunci de ce nu se duce ? Presupun că ştie unde să se ducă, doar a fost toată viaţa om de afaceri ! Ei bine, atunci de ce nu se duce ?

Doamna Chick, după ce-şi făurise această puternică înlănţuire de raţionamente, rămase tăcută o clipă ca s-o admire.

— Afară de asta — spuse discreta doamnă, în căutare de argumente — cine a mai auzit vreodată de o asemenea încăpăţînare ca a lui, să stea închis aici, în tot timpul acestor groaznice neplăceri. Doar nu pentru că n-avea unde să se ducă. Firește că ar fi putut veni la noi. Presupun că ştie, că e ca la el acasă, la noi. Domnul Chick m-a bătut destul la cap cu asta şi eu i-am spus cu propria mea gură : „Da ce, da ce, Paul, doar nu-ţi închipui că fiindcă afacerile tale au ajuns în halul ăsta, eşti mai puţin acasă decît la tine, la nişte rude atît de apropiate ca noi ? Doar nu-ţi închipui că noi sîntem la fel cu toată lumea cealaltă !“ Dar nu ! El stă aici tot timpul şi aici rămîne. Ce ! Presupunînd, Doamne fereşte, că o să se închirieze casa, ce o să facă atunci ? N-o să mai poată rămîne aici. Chiar dacă ar încerca s-o facă. S-ar deschide acţiune împotriva lui, acţiune de evacuare şi atunci o să fie silit să plece. Atunci, nu-i mai bine să plece mai înainte, decît să plece după ? Şi asta mă aduce iar la ceea ce am spus pînă acum şi, firește, întreb care o să fie sfîrşitul, la toate astea ?

— Eu ştiu care o să fie sfîrşitul, cel puţin cît mă priveşte pe mine — răspunse doamna Pipchin — şi

asta mie îmi ajunge. Am de gînd să plec, cît ai clipi din ochi.

— Cît ce, doamnă Pipchin? întrebă doamna Chick.

— Cît ai clipi din ochi, răspunse tăios doamna Pipchin.

— Bine, bine! Ce să spun, nu te pot blama, doamnă Pipchin, spuse doamna Chick cu sinceritate.

— Mi-ar fi totuna şi dacă m-ai blama — răspunse acra Pipchin — orice o fi, eu plec. Nu mai pot să rămîn aici. Aş fi moartă într-o săptămînă. Ieri a trebuit să-mi frig singură cotletele de porc şi eu nu sînt obişnuită cu aşa ceva. Simt că constituţia mea mă lasă în curînd. Afară de asta, aveam la Brighton o foarte bună legătură cînd am venit aici. Poşidicul ăla al lui Pankey îmi aducea el singur optzeci de lire bune pe an, şi nu-mi pot îngădui să-i dau încolo. Am scris nepoatei mele şi ea mă aşteaptă.

— Ai vorbit cu fratele meu? întrebă doamna Chick.

— Da, cum de nu! E foarte uşor de spus să-i vorbeşti! răspunse doamna Pipchin. Dar e vorba cum poţi s-o faci? Ieri i-am spus că nu-s de nici un folos aici şi că ar fi mai bine să o cheme pe doamna Richards. A grohăit el ceva care însemna că da şi am trimis după ea. Într-adevăr a grohăit. Dacă el ar fi fost domnul Pipchin, chiar că ar fi avut de ce să grohăie. Uf! Nu mai pot răbda toate astea!

Aci, această femeie exemplară, care a pompat atîta putere şi virtute din adîncurile minelor peruviene, se sculă de pe proprietatea ei capitonată pentru a conduce pe doamna Chick la uşă. Doamna Chick, deplîngînd pînă în ultima clipă caracterul ciudat al fratelui ei, se retrase fără zgomot, foarte mîndră de mintea ei atît de pătrunzătoare şi de limpede.

În întunericul serii, domnul Toodle, fiind liber, soseşte cu Polly şi cu o cutie şi le lasă cu un sărut răsunător, în holul casei goale, a cărei înfăţişare de bătrînă scoasă la pensie, mişcă puternic sufletul domnului Toodle.

— Am să-ţi spun ceva, Polly, draga mea — spune domnul Toodle — fiind acum mecanic de locomotivă şi bine rostuit, nu ţi-aş da voie să vii aici, ca să te plictiseşti, dacă n-ar fi de dragul trecutului. Dar trecutul nu trebuie niciodată uitat. Afară de asta pentru cel care e în nenorocire, faţa ta e un întăritor. Aşa că lasă-mă să o sărut încă o dată, dragă. Ştiu, tu nu vrei mai mult decît să faci o faptă bună şi e şi părerea mea că aşa e bine şi că e o datorie s-o faci. Noapte bună, Polly!

In timpul acesta, doamna Pipchin apare, întunecată de fustele ei de caşmir negru, cu o bonetă neagră şi cu şal, cu proprietatea ei particulară împachetată şi cu fotoliul (fostul fotoliu favorit al domnului Dombey, luat pe un preţ de nimic la mezat) se aşează lîngă uşa din stradă şi aşteaptă doar un camion de bagaje ce se duce în noaptea asta la Brighton, în serviciu particular, şi care trebuie să treacă pe la ea, după cum se înţeleseseră în taină, şi s-o ducă acasă.

In sfîrşit, camionul soseşte. Garderoba doamnei Pipchin e suită şi aşezată pe camion, apoi e suit fotoliul şi aşezat într-un colţ potrivit, printre nişte grămezi de fîn, amabila femeie avînd de gînd să-l ocupe în timpul călătoriei. Apoi e suită doamna Pipchin care-şi ocupă locul cu un soi de înverşunare. In ochii ei aspri şi cenuşii e o licărire de şarpe, ca şi cum ar anticipa şiruri întregi de pîine prăjită cu unt, şiruri de fripturi calde, şiruri de hărţuieli şi bruftuieli de copii, înşfăcări straşnice ale bietei Berry şi toate celelalte desfătări ale castelului ei de Căpcăună. Doamna Pipchin aproape că rîde în clipa cînd porneşte camionul, îşi potriveşte fustele negre de caşmir şi se aşază între pernele fotoliului.

Casa este în aşa hal de ruină, încît pînă şi şobolanii au fugit, de n-a mai rămas nici unul.

Dar Polly, deşi singură în castelul părăsit — căci nu mai e nici urmă de vieţuitoare în camerele închise în care fostul lor stăpîn se ascunde acum — nu rămîne totuşi multă vreme singură. E noapte şi ea stă

şi lucrează în camera menajerei, încercînd să uite ce pustie e casa şi care îi e povestea, cînd se aude o bătaie în uşa holului, o bătaie atît de zgomotoasă, cum putea răsuna doar într-un loc atît de pustiu. După ce deschide uşa, ea se întoarce prin holul plin de ecouri, întovărăşită de un chip de femeie, cu o bonetă neagră strînsă pe cap. Este domnişoara Tox şi ochii domnişoarei Tox sînt roşii.

— Vai, Polly — spune domnişoara Tox — tocmai cînd treceam pe la voi, ca să fac o mică lecţie cu copiii, chiar adineauri, am găsit scrisoarea ce ai lăsat-o pentru mine şi, îndată ce mi-am venit în fire, am plecat după dumneata. Nu e nimeni aici decît dumneata ?

— Vai, dragă, nici un suflet ! spune Polly.

— L-ai văzut ? şopteşte domnişoara Tox.

— Ce să-l văd ? răspunde Polly. Nu l-a văzut nimeni de mai multe zile. Mi-au spus că nu-şi părăseşte camera.

— E oare bolnav ? întreabă domnişoara Tox.

— Nu, ma'am, nu, pe cît ştiu eu — răspunde Polly — afară doar în mintea lui. Acolo trebuie că-i e foarte rău, bietului gentleman.

Compătimirea domnişoarei Tox e de aşa fel că de-abia mai poate vorbi. Nu e slabă chiar ca un pui de găină, dar n-a întărit-o nici vîrsta, nici celibatul. Inima îi e plăpîndă, compătimirea sinceră şi omagiul ei foarte adevărat. Sub medalionul cu ochiul de peşte, domnişoara Tox ascunde însuşiri mai bune decît cele ce se ascund pe după multe înfăţişări mai puţin ciudate ca a ei, însuşiri ce vor supravieţui timp îndelungat celor mai desăvîrşite şi mai strălucite învelişuri care se prăbuşesc toate, cînd marele secerător se înfăţişează pentru recoltă.

Trece multă vreme pînă ce domnişoara Tox să plece şi pînă ce Polly, cu o lumînare ce-şi aruncă licărirea pe scările albe, o întovărăşeşte de-a lungul străzii. Nu-i vine să se întoarcă în trista casă şi s-o facă să răsune de zgomotul uşilor grele ce se închid, nu-i vine să se strecoare pînă la patul ei. Şi totuşi

Polly le face pe toate şi dimineaţa aşază într-una din camerele întunecate lucrurile ce i s-a cerut să le pregătească, apoi se retrage şi nu mai intră acolo decît în dimineaţa următoare, la aceeaşi oră. Sînt clopote în casă, dar ele nu mai sună niciodată şi, deşi uneori se aude zgomotul paşilor umblînd încoace şi încolo prin odaie, niciodată zgomotele nu trec de uşa camerei.

Domnişoara Tox se întoarce ziua următoare devreme. Este atunci treaba domnişoarei Tox să pregătească mici delicatese — sau ce i se pare ei a fi aşa ceva — spre a fi duse în acele camere.

Ea găseşte atîta mulţumire, făcînd aceasta, încît o face regulat de acum înainte şi aduce zilnic în coşuleţul ei fel de fel de mîncăruri fine, alese din prăvălia sărăcăcioasă a răposatului proprietar al capului pudrat şi cu coadă. Tot astfel mai aduce, învelite în foiţă de hîrtie încreţită, bucăţi de carne rece, limbi de oaie, jumătăţi de pasăre, destinate pentru propria ei masă şi, împărţind aceste bunătăţi cu Polly, îşi petrece cea mai mare parte a timpului în casa ruinată, părăsită pînă şi de şobolani. Ascunzîndu-se înspăimîntată, la fiece zgomot, intră şi iese pe furiş ca un criminal, dorind numai să fie credincioasă omului pe care-l admiră, fără ştirea lui, fără ştirea lumii întregi, afară de aceea a unei biete femei simple.

Maiorul o ştie, dar asta nu-l face pe nimeni mai înţelept, deşi pe maior îl face cu atît mai vesel. Intr-un acces de curiozitate, el l-a însărcinat pe negru să supravegheze din cînd în cînd casa şi să descopere ce se întîmplă cu Dombey. Negrul i-a raportat cît de credincioasă este domnişoara Tox şi maiorul era aproape să moară sufocat de mult cît rîsese. Din ceasul acela e tot mai vînăt şi, cu ochii lui de homar ce îi ies din cap, îşi spune gîfîind: „Ce dracu, domnule, femeia asta s-a născut tîmpită!“

Dar omul ruinat? Cum îşi trece el timpul, în singurătate?

Lasă-l să-şi reamintească totul, chiar în camera aceea, toţi anii care s-au perîndat ! Şi-i aminteşte el ! Îi apasă greu pe suflet acum, mai greu ca orişice !

Lasă-l să-şi reamintească totul, chiar în acea cameră, toţi anii care s-au perindat ! Ploaia care cade pe acoperiş, vîntul care se jeleşte afară, i-o reamintesc prin sunetele lor jalnice. Lasă-l să-şi reamintească totul, chiar în acea cameră, toţi anii care s-au perindat !

Şi-i reaminteşte el. Se gîndea la toate, de-a lungul nopţilor chinuite, în zile întunecate, în zorile palide şi în amurgul cercetat de amintiri. Îşi amintea de toate, ca într-o agonie, cu durere, cu remuşcare, cu deznădejde ! „Tată, tată ! Vorbeşte-mi, dragă tată !" Auzea mereu aceste cuvinte şi îi vedea faţa. O vedea cum cădea pe mîinile ei ce tremurau şi auzea un strigăt slab ridicîndu-se spre el.

El căzuse pentru a nu se mai ridica niciodată. După noaptea ruinei lui lumeşti nu mai era de aşteptat să răsară soarele dimneţii. Pata ruşinii sale casnice nu mai putea fi spălată ; nimic, slavă Domnului, nu mai putea învia pe copilul său mort. Dar, ceea ce, în tot trecutul său, el ar fi putut face altfel — ceea ce ar fi făcut ca însuşi trecutul lui să fie cu totul altul, deşi îi venea greu acum să se gîndească la asta — ceea ce a fost propria lui operă, ceea ce ar fi putut el să prefacă atît de uşor într-o binecuvîntare şi din care ani de zile se căznise să facă un blestem, aceasta era marea durere ce-i sfîşia acum sufletul.

Vai ! Îşi reamintea toate. Ploaia care cădea pe acoperiş, vîntul care gemea afară, în noaptea aceea în care jalnicul lor glas fusese plin de presimţiri. Acum îşi dădea seama de ce făcuse. Ştia că el singur îşi atrăsese asupra capului său tot ceea ce acum îl dobora, mai mult decît cea mai grea lovitură a soartei. Acum înţelegea ce înseamnă să fii respins şi părăsit, acum, cînd toţi mugurii de dragoste pe care el îi strivise în inima nenorocită a copilei sale, cădeau ca o ploaie de cenuşă asupra lui.

Se gîndea la ea, cum arăta în seara cînd el se întorsese acasă, cu mireasa lui. Se gîndea la ea, cum arăta, în toate întîmplările casnice din casa părăsită. Se gîndea acum că, din tot ce-l înconjurase, numai ea singură nu se schimbase niciodată. Băiatul lui se prefăcuse în ţărînă, soţia sa mîndră era acum o fiinţă pîngărită, linguşitorul şi prietenul lui se preschimbase în cel mai rău dintre ticăloşi, bogăţia sa se topise; pînă şi pereţii care-l adăposteau priveau la el ca la un străin; numai ea singură îşi îndreptase întotdeauna asupra lui, aceeaşi privire blîndă şi bună. Da, ea îi rămăsese pînă la urmă şi era cea din urmă care-i rămăsese. Ea nu se schimbase niciodată faţă de el, nici el nu se schimbase faţă de ea — şi pentru el ea era totuşi pierdută.

Cînd una după alta se prăbuşeau în faţa minţii lui nădejdile copilăriei, soţia sa, prietenul său, averea sa, vai, cum se limpezise ceaţa prin care o văzuse pe ea şi cum i se arătase acum adevărata ei fire! Vai, cu cît ar fi fost mai bine dacă ar fi iubit-o cum îl iubise pe fiul său şi ar fi pierdut-o cum l-a pierdut pe el şi i-ar fi culcat pe amîndoi împreună, în mormîntul lor timpuriu!

In mîndria lui — fiindcă rămăsese tot mîndru — lăsase lumea să se îndepărteze de el, în voie. Cum ea se lepăda de el, aşa se scutura şi el de ea. Fie că-şi închipuia că lumea arată faţă de el milă, fie că-şi închipuia că-i arată nepăsare, pentru el era totuna şi el tot o ocolea. Trebuia ocolită, fie într-o înfăţişare, fie într-alta. In nenorocirea sa nu se mai gîndea la nici un alt tovarăş decît la unul singur pe care-l izgonise. Ce i-ar fi spus el, sau ce mîngîiere i-ar fi îngăduit să-i aducă, asta nu-şi prea putea închipui. Dar îşi dădea seama tot timpul că, dacă el i-ar fi îngăduit-o, ea i-ar fi rămas credincioasă. Era încredinţat că ea l-ar fi iubit acum mai mult ca oricînd; era atît de încredinţat că firea ei ar fi împins-o la asta, pe cît era de încredinţat că peste el se întinde cerul. Sta cugetînd, în singurătatea sa,

ceas după ceas. O zi după alta, rostea aceleaşi cuvinte, o noapte după alta, îl făcea să vadă acelaşi adevăr.

Totul începu, fără nici o îndoială (deşi cu încetineală cîtva timp) după primirea scrisorii tînărului ei soţ şi după ce el se încredinţase că ea plecase. Şi totuşi era atît de mîndru în nenorocirea sa şi-şi aducea atît de viu aminte de ea, doar ca de ceva ce ar fi trebuit să fie al lui, dar fusese pierdut, fără putinţă de a fi regăsit, că, dacă ar fi putut să-i audă vocea într-o cameră de alături, el tot nu s-ar fi dus la ea. Dacă s-ar fi putut să o vadă pe stradă şi ea ar fi privit doar la el, ca de obicei, el ar fi trecut pe lîngă ea, cu aceeaşi faţă rece, neiertătoare, ca şi în trecut, fără să-i vorbească şi fără să se schimbe la faţă, deşi, apoi, inima i s-ar fi frînt de durere. Dar, oricît de năvalnice îi fuseseră gîndurile şi oricît de aspră îi fusese supărarea la început, din pricina căsătoriei sau din pricina soţului ei, acum toate trecuseră. El se gîndea mai ales la ceea ce ar fi putut să fie şi, din păcate, nu era. Iar tot ce era, era cuprins în gîndul că ea era pierdută şi că el era doborît de durere şi de remuşcare.

Acum simţea el că în casa aceea i se născuseră doi copii şi că între el şi zidurile acelea mari şi goale era o legătură jalnică dar greu de desfăcut; că acolo avusese doi copii şi-i pierduse pe amîndoi. În seara zilei în care acele simţiri prinseseră rădăcini în sufletul său, se gîndise să părăsească casa, ştiind că tot trebuia să plece, dar fără să ştie încotro. Se hotărîse însă să mai rămînă acolo o noapte şi să mai hoinărească o dată prin camere.

În puterea nopţii ieşi din singurătatea lui şi, cu o lumînare în mînă, se urcă, fără zgomot, pe scări. Din toţi paşii, ale căror urme făceau ca scara să apară ca o stradă a tuturor, nu fusese unul (se gîndi el) care să nu i se fi părut că-i zdruncină creierii, pe cînd stătuse închis în odaie, trăgînd cu urechea la sunetul lor. Numără urmele, îi apărură în

minte cu graba lor, cu gîlceava lor — picioare călcînd peste picioare, mergînd unii în sus, alţii în jos, dînd buzna unii peste alţii — şi se gîndi cu spaimă şi cu mirare cît de mult trebuie să fi suferit el tot timpul cît fusese supus la acea grea încercare şi cît de mult trebuie să-l fi schimbat toate astea. Se mai gîndi că n-ar fi oare acolo, undeva în lume, un pas uşor care să steargă, într-o clipă, măcar jumătate din acele semne! Şi-şi plecă capul şi plînse, pe cînd urca scările spre odaia lui.

I se păru că-i vede înaintea lui. Se opri, uitîndu-se spre luminator. Un chip de copil, purtînd un alt copil în braţe şi cîntînd, pe cînd umbla, păru să fie iar acolo. Apoi, acelaşi chip, de astă dată singur, se opri o clipă, cu răsuflarea tăiată, cu frumosul păr adunat uşor în jurul feţei pline de lacrimi şi privi înapoi spre el.

El rătăci prin camerele, odinioară atît de luxoase şi acum atît de goale şi de posomorîte, care păreau atît de schimbate pînă şi în forma şi dimensiunile lor. Mulţimea urmelor de paşi era şi aici tot atît de deasă şi aceeaşi amintire a suferinţei prin care trecuse, îl uluia şi-l înspăimînta. Începu să-i fie frică să nu înnebunească din pricina acestei învălmăşeli din creierul lui şi a gîndurilor ce-şi pierduseră orice legătură între ele, ca şi urmele paşilor, şi care erau doar peticite unele cu altele, în aceeaşi încurcătură fără rost şi înfăţişînd tot soiul de forme nelămurite.

Nici nu mai ştia bine în care din aceste camere locuise ea, pe cînd era singură. Fu mulţumit să le părăsească şi să rătăcească mai departe în camerele de sus. Aici erau amintiri multe, legate de soţia sa necredincioasă, de vicleanul său prieten şi servitor, de înşelătorul tărîm al trufiei sale; dar acum le dăduse pe toate deoparte şi, în nenorocirea şi slăbiciunea sa, îşi amintea doar cu dragoste de cei doi copii ai săi.

Pretutindeni urme de paşi! Nu cruţaseră nici chiar vechea cameră de sus, unde stătuse pătucul băiatu-

lui; de-abia putu găsi acolo un loc curat, ca să se aşeze jos pe podea, rezemat de zid, un biet om frînt, şi să lase să-i curgă lacrimile în voie. Vărsase aici pe vremuri atît de multe lacrimi, încît în locul ăsta era mai puţin ruşinat decît aiurea de slăbiciunea sa şi, poate, conştient de asta, îşi găsea îndreptăţire faţă de el însuşi de a fi venit acolo. Venise acum aici, încovoiat din umeri şi cu capul lăsat pe piept. Aici, trîntit pe podeaua goală, în puterea nopţii, plîngea singur — şi acum, omul cel mîndru, dacă o mînă binevoitoare i-ar fi fost întinsă sau o faţă binevoitoare s-ar fi îndreptat spre el, s-ar fi sculat, s-ar fi întors şi ar fi plecat jos în chilia lui.

Cînd se crăpă de ziuă, el era iar închis în camerele sale. Socotise să plece în ziua aceea, dar se agăţă de legătura lui cu casa, ca de ultimul şi singurul lucru ce-i mai rămăsese. O să plece mîine. Mîine venea. Iar amîna plecarea pe mîine. În fiecare noapte, fără să o ştie nimeni, ieşea din cameră şi rătăcea prin casa goală, ca un strigoi. În multe dimineţi, cînd se crăpa de ziuă, faţa sa îmbătrînită, lîncezind în dosul jaluzelelor de la festrelele odăii lui, care pînă acum nu lăsaseră să pătrundă lumina, sta meditînd asupra pierderii celor doi copii ai săi. Nu pierduse numai un singur copil. Îi unea pe amîndoi în gîndurile lui şi nu erau niciodată despărţiţi. Vai, dacă ar fi putut să-i unească în dragostea sa din trecut ca şi în moarte şi dacă unul din ei n-ar fi fost mult mai rău decît mort!

Puternica frămîntare şi tulburare a minţii nu era o noutate pentru el, chiar înainte de ultimele suferinţe. Nu este niciodată o noutate pentru firi încăpăţînate şi posace ca a lui, căci asemenea firi se luptă din răsputeri ca să fie astfel. Un tărîm minat de multă vreme, se prăbuşeşte adeseori într-o clipă, dar ceea ce aci fusese minat în atît de multe chipuri, se slăbea şi se fărămiţa, încetul cu încetul, şi din ce în ce mai mult, aşa cum se mişcă acul pe cadran.

La urmă el începu să creadă că nu trebuie să plece de loc. Ar fi fost gata să se lipsească de ceea ce îi lăsaseră creditorii (că nu-i lăsaseră mai mult, era datorită propriei lui voințe) numai și numai să rupă legătura dintre el și casa ruinată, rupînd cealaltă legătură...

In camera fostei menajere, se auzeau răsunînd pașii lui, cînd umbla mereu încoace și încolo, dar nu se auzea tîlcul lor adevărat, căci de ar fi fost așa, sunetul lor ar fi fost înspăimîntător.

Lumea din jur era foarte preocupată și neliniștită în privința lui. El își dădea seama de asta. Se șoptea, se flecărea. Nu era liniște niciodată. Gîndul la aceasta, ca și încîlceala și învălmășeala urmelor de pași, îl chinuiau de moarte. Lucrurile începură să ia în ochii lui o culoare ștearsă și roșiatică. Dombey și Fiul nu mai erau — copiii lui nu mai erau. La asta trebuia el să se gîndească cu tot dinadinsul — chiar mîine.

Mîine se gîndea la asta și cum sta în scaunul lui gîndind, vedea în oglindă, din cînd în cînd, următoarea imagine:

Un chip ce semăna cu el, rătăcit, spectral, prăpădit, sta întunecat și dus pe gînduri în fața căminului fără foc. Aci chipul își sălta capul, cercetînd dîrele și zbîrciturile de pe fața sa, aci iar își lăsa capul jos și cădea din nou pe gînduri. Aci se ridica și umbla prin cameră, aci trecea în camera de alături și se întorcea apoi cu ceva de pe masa de toaletă, în sîn. Acum se uita înspre ușă, rămînînd pe gînduri.

— Sst! Ce-o fi asta?

Se gîndea că, dacă pe acolo ar curge sînge și s-ar prelinge spre hol, va trebui multă vreme pînă să ajungă afară. O să se prelingă atît de încet și pe furiș, aci tîrîndu-se, aci stînd pe loc, într-o mică baltă, aci pornind din nou și apoi făcînd iar o mică baltă, încît un om greu rănit n-ar putea fi descoperit, în atari împrejurări, decît mort sau gata să moară.

După ce se gîndi aşa o bucată de vreme, chipul se ridică iar şi se plimbă încoace şi încolo, cu mîna pe piept. Uneori privea la acel chip cu multă curiozitate, ca să-i vadă mişcările şi atunci băgă de seamă cît de haină şi de ucigaşă părea mîna aceea.

Acum chipul sta iar pe gînduri! La ce se gîndea oare?

Dacă oamenii vor călca în sînge cînd acesta se va prelinge atît de departe şi-l vor purta prin casă, printre toate urmele de picioare sau, poate, pînă afară în stradă!

Chipul se aşeză jos, cu ochii pe căminul fără foc şi, cum se pierdea în gînduri, o rază de lumină pătrunse lucind în cameră; o rază de soare! Era cu desăvîrşire nepăsător şi căzut pe gînduri. Deodată se ridică şi cu o faţă înspăimîntată, strînse cu mîna aceea vinovată ceva ce avea în sîn. Apoi fu oprit de un ţipăt — un ţipăt sălbatic, răsunător, pătrunzător, plin de dragoste şi însufleţire — şi el văzu doar propriul său chip în oglindă, iar la picioarele lui pe fiica sa!

Da, fiica ta! Priveşte-o! Uită-te la ea! Jos, pe podea, lipindu-se de el, chemîndu-l, împreunîndu-şi mîinile într-un gest rugător.

— Tată! Tată dragă! Iartă-mă! M-am întors la tine ca să-ţi cer iertare în genunchi. Fără iertarea ta, nu mai pot fi niciodată fericită!

Tot nesohimbată. Din tot ce era pe lume, doar ea rămăsese neschimbată. Ridicînd spre el aceeaşi faţă, ca în acea noapte nenorocită. Cerîndu-i iertare, *lui!*

— Dragă tată, vai! nu te uita aşa ciudat la mine! Niciodată n-am avut de gînd să te părăsesc, nici înainte, nici după. Eram înfricoşată cînd am plecat şi nu eram în stare să judec. Tată dragă! M-am schimbat acum. Mă pocăiesc. Imi recunosc greşeala. Acum îmi cunosc mai bine datoria. Tată, nu mă izgoni... căci altfel mor!

El se duse, clătinîndu-se, pînă la scaunul său. Simţi cum ea îi luă mîinile şi le duse după gîtul ei;

simți cum ea și le puse pe ale ei pe după gîtul lui; simți pe față sărutările ei; simți obrazul ei ud alături de al lui; simți — vai cît de adînc — tot ce făcuse el!

Pe pieptul pe care el îl lovise, pe inima pe care aproape o zdrobise, ea îi culcă fața, pe care el o acoperea cu mîinile și îi spuse plîngînd:

— Tată, dragul meu, sînt mamă acum. Am un copil care curînd îi va vorbi lui Walter, chemîndu-l cu numele cu care te chem eu pe tine! Cînd s-a născut și cînd am știut cît îl iubesc, am înțeles ce am făcut, cînd te-am părăsit. Iartă-mă, tată dragă! Vai, roagă-te tată, să mă binecuvînteze Dumnezeu pe mine și pe copilașul meu.

S-ar fi rugat el, dacă ar fi putut, și-ar fi ridicat mîinile ca s-o roage pe ea să-l ierte, dar ea i le prinse în ale ei și, grabnic, le puse jos.

— Copilașul meu s-a născut pe mare, tată. M-am rugat lui Dumnezeu (și așa a făcut și Walter) să mă cruțe, ca să mă pot întoarce acasă. În clipa în care am putut debarca, m-am întors la tine. De acum înainte, tată, să nu mai fim niciodată despărțiți!

Capul lui cărunt acum, fu cuprins de brațul ei și el gemu la gîndul că niciodată, niciodată mai înainte, nu se odihnise astfel.

— O să vii acasă, cu mine, tată, și ai să-mi vezi copilașul. Un băiat, tată. Îl cheamă Paul. Cred și nădăjduiesc că seamănă cu...

Lacrimile îi tăiară vorba.

— Dragă tată, de dragul copilului meu, de dragul numelui ce i l-am dat, de dragul meu, iartă-l pe Walter. E atît de bun și plin de dragoste pentru mine! Sînt atît de fericită cu el! Nu e vina lui că ne-am căsătorit. A fost vina mea. Îl iubeam atît de mult!

Se lipi mai strîns de el, cu mai multă dragoste și cu mai multă căldură.

— Tată, e dragostea inimii mele. Sînt în stare să mor pentru el. El te va iubi şi te va respecta, ca şi mine. Vom învăţa pe copilul nostru să te iubească şi să te respecte şi, cînd va putea pricepe, îi vom povesti că odinioară ai avut un fiu cu acest nume, că a murit şi că ai fost foarte îndurerat, şi că s-a dus la cer unde nădăjduim cu toţii să-l revedem, cînd ne va sosi vremea. Sărută-mă, tată, ca o făgăduială că te vei împăca cu Walter, cu scumpul meu soţ, cu tatăl copilaşului care m-a îndemnat să vin înapoi la tine, tată, care m-a făcut să viu înapoi la tine.

Cum se lipea şi mai strîns de el, într-o nouă izbucnire de plîns, el o sărută pe buze şi, ridicîndu-şi ochii, spuse:

— Iartă-mă, Doamne, că mare nevoie am de iertare!

Spunînd aceste cuvinte, îşi lăsă iar capul în jos, jelindu-se şi mîngîind-o şi, multă-multă vreme, nu se mai auzi nici un zgomot în toată casa. Ei rămaseră astfel, înlănţuiţi în îmbrăţişarea lor, în lumina strălucitoare a soarelui care se furişase în odaie, o dată cu Florence.

Cedînd îndemnurilor ei, el se îmbrăcă, gata să iasă. Umblînd cu pasul slab şi privind înapoi, cu un tremur, înspre camera în care fusese închis atîta vreme şi în care văzuse acel chip în oglindă, ieşi cu ea în hol. Florence de-abia îndrăznind să privească în jurul ei, de teamă să nu-i amintească de ultima lor despărţire, fiindcă picioarele lor călcau acum tocmai pe lespezile unde el, în nebunia lui, o lovise şi, ţinîndu-se strîns de el, cu ochii la faţa lui, pe cînd el o cuprindea cu braţele, îl conduse afară la o trăsură care aştepta la uşă şi plecă cu el.

Abia după aceea, domnişoara Tox şi Polly ieşiră din ascunzătoarea lor, plîngînd de bucurie. Îi împachetară hainele şi cărţile şi toate celelalte ale lui, cu mare grijă, predîndu-le, în bună regulă unor

oameni trimiși seara de Florence ca să le la. Apoi luară împreună ultima ceașcă de ceai, în casa pustie.

— Și astfel, Dombey și Fiul, cum am spus-o, cu un anume trist prilej — zise domnișoara Tox, depănînd un șir de amintiri — este pînă la urmă o „Fiică", Polly!

— Și încă una bună, exclamă Polly.

— Ai dreptate — spuse domnișoara Tox — și-ți face cinste că i-ai fost întotdeauna prietenă, cînd era fetiță. Ai fost prietena ei mai înaintea mea, Polly — urmă domnișoara Tox — și ești un suflet bun! Robin!

Domnișoara Tox se adresa unui tînăr cu capul ca o ghiulea, care părea să fie plin de nepăsare și foarte abătut, și ședea într-un colț retras. Sculîndu-se, el înfățișă vederii chipul și trăsăturile Tocilarului.

— Robin — i se adresă domnișoara Tox — tocmai spuneam mamei tale, după cum vei fi auzit, că e un suflet bun.

— Și așa și e, domnișoară, răspunse Tocilarul, cu oarecare căldură.

— Foarte bine, Robin — spuse domnișoara Tox — îmi pare bine să te aud vorbind așa. Acum, Robin, acum vreau să te pun la încercare, după cum ai cerut chiar tu stăruitor; te iau în slujba mea cu nădejdea că o să fac din tine un om cinstit. Voi folosi acest prilej atît de prielnic, pentru a-ți spune, că sper să nu uiți niciodată că ai și ai avut întotdeauna o mamă bună și că te vei sili să te porți în așa fel, încît să fii pentru ea o mîngîiere.

— Pe sufletul meu, domnișoară, o să mă silesc, răspunse Tocilarul. Am trecut prin multe și mă port acum cu gîndul de a merge pe calea dreaptă cum se cuvine s-o facă un golan...

— Trebuie să te lași de acest cuvînt, Robin, te rog, îl întrerupse politicos domnișoara Tox.

— Dacă vreți, domnișoară... un... puști...

— Nu, mulțumesc Robin, răspunse domnișoara Tox. Mi-ar place mai bine un „individ".

— ...un indi-vi-i-id, îngăimă Tocilarul.

— E mult mai bine așa — răspunse domnișoara Tox cu bunăvoință — infinit mai expresiv.

— ... se poate, urmă Rob. Dacă nu aș fi fost făcut Tocilar, domnișoară și mamă, ceea ce a fost o împrejurare nenorocită pentru un tînăr gol... pentru un indi-vi-i-id...

— Foarte bine, spuse domnișoara Tox, consimțind.

— ... și dacă n-aș fi fost abătut din drum de păsări și apoi dacă n-aș fi dat peste un serviciu păcătos — spuse Tocilarul — nădăjduiesc că m-aș fi purtat mai bine. Dar nu e niciodată prea tîrziu pentru un gol...

— Indi... sugeră domnișoara Tox.

— ...indi-vi-i-id — reluă Tocilarul — ca să se îndrepte, și nădăjduiesc să mă îndrept, domnișoară, cu sprijinul dumneavoastră binevoitor. Aș vrea, mamă, să-i spui tatei multă dragoste din partea mea și să le-o spui și fraților și surorilor.

— Sînt foarte mulțumită să aud așa ceva, spuse domnișoara Tox. Vrei puțină pîine cu unt și o ceașcă de ceai, înainte de plecare, Robin?

— Mulțumesc, domnișoară, răspunse Tocilarul care și începu numaidecît să macine zdravăn din măsele, ca și cum ar fi fost multă vreme pus la rație redusă.

Domnișoara Tox, fiind din vreme cu boneta pe cap și cu șalul pe ea și tot așa și Polly, Rob își îmbrățișă mama și plecă în urma noii sale stăpîne, atît de mult admirat de Polly, cea plină de nădejde, încît ceva în ochii ei făcu să apară inele luminoase în jurul lămpilor de gaz cînd se uită după el. Apoi Polly stinse lumina, închise ușa de la intrare, încredință cheia unui paznic din imediata apropiere și plecă acasă, cît putu de repede, bucurîndu-se dinainte de desfătarea zgomotoasă pe care o va prilejui acolo sosirea ei neașteptată. Casa cea mare, mută, față de tot ce se îndurase în ea și față de schimbările la care fusese martoră, rămase încruntată ca un mut posac de pe stradă, lăsînd să vorbească doar afișele care înștiințau că această mult rîvnită casă boierească este de închiriat!

CAPITOLUL LX

Închinat îndeosebi căsătoriilor

Marea serbare semestrială, organizată de doctorul şi doamna Blimber, cu al cărei prilej solicitau plăcerea de a vedea la dînşii pe toţi tinerii care urmau studiile în acea simpatică Instituţie, pentru a lua parte devreme, la ora şapte şi jumătate seara, la o petrecere cu cadriluri, avusese tocmai loc. Tinerii studenţi, fără să se dedea la nici un fel de demonstraţii nepotrivite, porniseră, cu obişnuita seriozitate şcolărească, înspre casele lor. Tînărul Skettles plecase în străinătate, pentru a servi ca podoabă a aşezării tatălui său. Sir Barnet Skettles, care, datorită marii sale treceri reuşise să obţină pentru el un post în diplomaţie, onorurile situaţiei rămînînd să fie făcute tot de Sir Barnet şi de Lady Skettles, spre marea mulţumire a concetăţenilor şi a concetăţencelor lor ; fapt care părea aproape de necrezut. Domnul Tozer, acum un tînăr înalt, încălţat cu cizme după moda lui Wellington, era atît de îmbuibat cu antichitate, încît s-ar fi putut lua la întrecere cu un vechi roman, în ce priveşte cunoştinţa limbii engleze ; un triumf care umplea pe părinţii lui cu cele mai duioase emoţii şi făcu pe tatăl şi pe mama domnului Briggs (ale cărui cunoştinţe erau îngrămădite în capul lui claie peste grămadă, de nu putea găsi niciodată ceea ce trebuia) să se simtă grozav de stingheriţi. Fructul cules cu atîta trudă, din pomul cunoştinţei, de către acest din urmă tînăr gentleman fusese de fapt pus la teasc în aşa hal, încît semăna mai mult a smochine tescuite şi nu mai avea nimic din forma şi savoarea lui firească. Tînărul Bitherstone, asupra căruia sistemul de forţare avusese o înrîurire mai fericită şi nu tocmai neobişnuită, de a nu lăsa nici un fel de urmă, se găsi, la încetarea aplicării acestui sistem, într-o situaţie mult mai fericită. Cînd se văzu pe corabie, în drum spre Bengal,

constată că uitase cu o repeziciune uimitoare să se întrebe dacă cunoştinţele sale în materie de declinare a substantivelor vor putea dăinui pînă la capătul călătoriei.

Cînd doctorul Blimber, potrivit vechiului obicei, urma să spună tinerilor domni, în dimineaţa zilei cu petrecerea: „Domnilor, vom relua studiile noastre în ziua de douăzeci şi cinci a lunii următoare", el se abătu de la calea obişnuită şi spuse:

— Domnilor, cînd prietenul nostru Cincinatus [1] s-a restras la moşia lui, el n-a prezentat senatului pe nici un roman, pe care ar fi vrut să-l lase ca urmaş. Dar iată aici un roman — spuse doctorul Blimber, punînd mîna pe umărul domnului Feeder, licenţiat în litere — *adolescens in primis gravis et doctus* [2], domnilor, pe care eu, un Cincinatus gata să mă retrag, vreau să-l prezint micului meu senat, ca pe viitorul lor dictator. Domnilor, ne vom relua studiile în ziua de douăzeci şi cinci ale lunii următoare, sub auspiciile domnului Feeder, licenţiat în litere.

La această veste (pe care doctorul Blimber o comunicase şi o tălmăcise în chip potrivit, părinţilor) tinerii domni aplaudară şi domnul Tozer, în numele tuturor, oferi de îndată doctorului o călimară de argint, ţinîndu-i totodată o cuvîntare care conţinea foarte puţin din limba maternă, dar în schimb cincisprezece citate latineşti şi şapte greceşti. Cei mai tineri se arătară foarte nemulţumiţi de aceasta, spunînd că toate-s bune cu domnul Tozer, dar ei nu subscriseseră atîţia bani pentru ca domnul Tozer să poată face pe grozavul, nu-i aşa? Ce treabă avea domnul Tozer să se apuce să facă mai mult decît toţi ceilalţi? Doar nu era călimara lui. Ce era al băieţilor era al băieţilor şi el nu trebuia să se amestece. Mai spuseseră ei şi altele ca să-şi arate nemulţumirea, dar cel mai bine îşi vărsară

[1] Cincinatus Lucius Quintus (519—439) — dictator roman, care a preferat o viaţă retrasă, la ţară, agitaţiei vieţii politice (n.r.).

[2] Un tînăr deosebit de serios şi de învăţat (în limba latină, în original) (n.r.).

focul numindu-l „moş Tozer", mai bine decît ar fi putut face cu orice alte cuvine de ocară.

Nici un cuvînt nu fu spus tinerilor şi nici o aluzie nu fu făcută despre ceva care să-i fi lăsat să bănuiască o apropiată căsătorie între domnul Feeder, licenţiat în litere, şi frumoasa Cornelia Blimber. Mai ales doctorul Blimber se căznea să arate că nimic nu l-ar fi putut surprinde mai mult decît aşa ceva ; totuşi, tinerii ştiau prea bine ce era pus la cale şi de aceea, cînd plecară să se întîlnească cu prietenii şi rudele lor, îşi luară rămas bun de la domnul Feeder, cu o respectuoasă teamă.

Visurile cele mai romantice ale domnului Feeder se împliniră. Doctorul se hotărî să zugrăvească casa pe dinafară, puse să o repare cu mare grijă, şi totodată luă hotărîrea de a se retrage şi de a i-o preda şi pe Cornelia. Zugrăveala şi reparaţiile începură chiar în ziua plecării tinerilor şi iată că sosi şi ziua nunţii, iar Cornelia, cu ochelari noi pe nas, aştepta să fie condusă în faţa altarului nupţial.

Doctorul, cu picioarele lui savante, doamna Blimber cu o bonetă liliachie pe cap, domnul Feeder, licenţiat în litere, cu mîinile lui ciolănoase şi cu părul perie pe cap şi fratele domnului Feeder, prea cuviosul Alfred Feeder, care urma să celebreze căsătoria, erau adunaţi cu toţii în salon. Cornelia, împodobită cu floare de lămîiţă şi domnişoarele de onoare coborîseră împreună. Ea arăta, ca de altfel şi înainte, puţin prea strînsă în corset ; era totuşi nostimă. Cînd uşa se deschise, tînărul miop, cu glas tare, dădu următoarea proclamaţie :

— Domnul şi doamna Toots !

Fu văzut intrînd domnul Toots, acum foarte corpolent, ducînd la braţ o doamnă foarte frumoasă şi bine îmbrăcată, cu nişte ochi negri strălucitori.

— Doamnă Blimber, îngăduiţi-mi să v-o prezint pe soţia mea.

Doamna Blimber se arătă încîntată de a o cunoaşte. Doamna Blimber îşi da puţine aere, totuşi fu foarte binevoitoare.

— Şi, cum mă cunoaşteţi de atîta vreme — spuse domnul Toots — daţi-mi voie să vă asigur că este una din cele mai remarcabile femei care a trăit vreodată.

— Dragul meu! făcu doamna Toots, cu modestie.

— Pe cuvîntul meu şi pe onoarea mea că e aşa — spuse domnul Toots — vă... vă asigur doamnă Blimber, e o femeie extraordinară.

Doamna Toots rîse voioasă şi doamna Blimber o conduse spre Cornelia. Domnul Toots, după ce-şi prezentă respectele în partea aceea, salută pe vechiul lui preceptor. Acesta, făcînd aluzie la noua lor situaţie conjugală, îi spuse:

— Bravo Toots! Bravo Toots! Acum eşti şi dumneata de-ai noştri, nu-i aşa Toots?

Apoi domnul Toots se retrase cu domnul Feeder, licenţiat în litere, la o fereastră.

Domnul Feeder, fiind în toane deosebit de bune, îl lovi pe domnul Toots, în glumă, cu mîna peste piept.

— Iacă-ne, amice! spuse domnul Feeder rîzînd. Şi încă unde am ajuns! Am intrat la jug! Ce zici?

— Feeder — răspunse domnul Toots — îţi doresc noroc! Dacă o să fii tot atît... tot atît... de fericit în viaţa dumitale conjugală cum sînt eu, n-o să mai ai la ce să rîvneşti.

— Vezi că eu nu-mi uit prietenii, aşa-i? — spuse domnul Feeder — şi-i poftesc la nunta mea, Toots.

— Feeder — răspunse domnul Toots cu multă seriozitate — fapt este că diferite împrejurări m-au împiedicat de a anunţa căsătoria mea, înainte de nuntă. Mai întîi era faptul că m-am purtat ca un dobitoc cînd ţi-am vorbit pe vremuri despre domnişoara Dombey şi mă gîndeam că, dacă te poftesc la nuntă, o să te aştepţi să fie vorba de domnişoara Dombey, ceea ce m-ar fi silit să-ţi dau lămuriri şi, pe cuvîntul meu, în situaţia aceea m-ar fi dat gata. În al doilea rînd,

nunta s-a făcut în cea mai strictă intimitate. N-a fost de față decît un singur prieten al meu și al doamnei Toots. Căpitan în... nu prea știu nici eu bine în ce — spuse domnul Toots — dar n-are a face. Nădăjduiesc, Feeder, că, dacă înainte de a pleca într-o călătorie în străinătate, cu doamna Toots, am să-ți scriu o scrisoare, voi fi îndeplinit tot ce se poate cere unui prieten.

— Toots, băiete! — ripostă domnul Feeder, strîngîndu-i mîna — am glumit doar.

— Și acum, Feeder — spuse domnul Toots — aș fi foarte bucuros să știu ce crezi despre căsătoria mea.

— Grozavă! răspunse domnul Feeder.

— Crezi într-adevăr că e grozavă, Feeder? Spui adevărul? întrebă domnul Toots cu solemnitate. Atunci ce grozavă trebuie să mi se pară mie, căci, să-ți spun drept, n-o să poți ști niciodată ce femeie extraordinară e.

Domnul Feeder se arătă dispus să-l creadă pe cuvînt. Dar domnul Toots, socotind că nimeni nu poate realiza cît de adevărat era ceea ce spunea el, dădu din cap.

— Vezi dumneata, Feeder — spuse domnul Toots — ceea ce voiam eu să găsesc la nevasta mea e... e... pe scurt, bun simț. Bani, Feeder, am eu destui. Bun simț, asta, asta mi-a cam lipsit mie.

Domnul Feeder murmură:

— Ba da, aveai destul, Toots!

Dar domnul Toots i-o întoarse:

— Nu, Feeder, n-am avut destul, de ce să mă ascund după degete? N-am avut. Am știut eu că bun simț am să găsesc aici — spuse domnul Toots, arătînd cu degetul spre soția sa — o să găsesc aici cu nemiluita. N-am avut nici o rudă care să aibă ceva de spus sau să se simtă jignită cu privire la situația ei socială, pentru că de fapt n-am nici un fel de rudă. Nici n-am avut niciodată pe nimeni de care să fiu legat, decît pe tutorele meu și, pe el, Feeder, l-am socotit întotdeauna ca pe un pirat, ca pe un corsar.

În consecință, îți dai seama că nu aveam de ce să-i cer părerea.

— Sigur că nu, spuse domnul Feeder.

— Ca urmare — reluă domnul Toots — am făcut cum m-a tăiat capul. Binecuvîntată a fost ziua în care am făcut asta, Feeder. Nimeni altul, afară de mine, nu poate spune ce sînt însușirile minții acestei femei. Dacă Drepturile Femeilor și toate alea legate de ele o să fie vreodată bine susținute, să știi că se va datora numai marei deșteptăciuni... Suzano, draga mea! — exclamă domnul Toots, privind de după perdele — te rog nu te înfierbînta prea mult!

— Dragul meu — spuse doamna Toots — vorbeam doar!

— Da, iubita mea — reluă domnul Toots — te rog nu te înfierbînta prea mult. Trebuie să fii grijulie. Te rog, Suzano dragă, nu te obosi. Se înfierbîntă atît de ușor — spuse domnul Toots, îndreptîndu-se acum către doamna Blimber — și atunci uită tot ce i-a spus doctorul.

Doamna Blimber o dăscălea tocmai pe doamna Toots cu privire la nevoia de a fi grijulie, cînd domnul Feeder, licențiat în litere, veni să-i dea brațul pentru a o însoți la trăsurile care așteptau jos, ca să-i ducă la biserică. Doctorul Blimber o însoți pe doamna Toots. Domnul Toots însoți pe frumoasa mireasă. În jurul ochelarilor strălucitori ai acesteia zburdau ca niște fluturași două gingașe domnișoare de onoare. Fratele domnului Feeder, domnul Alfred Feeder M. A. plecase înainte, pentru a se pregăti în vederea funcțiunii oficiale ce avea de săvîrșit.

Ceremonia se desfășură admirabil. Cornelia, cu părul ei cîrlionțat, se prezenta, cum ar fi spus „Cocoșul", cu multă reculegere. Doctorul Blimber „o predă ginerelui" ca un om care se obișnuise mai demult cu acest gînd. Vaporoasele domnișoare de onoare păreau că suferă cel mai mult. Doamna Blimber era foarte mișcată, dar se ținea bine. Ea îi spuse prea cuviosului Alfred Feeder, în drum spre casă, că acum, dacă

ar fi putut numai să-l vadă pe Cicero, în refugiul său de la Tusculum, nu mai avea nici o dorinţă nesatisfăcută.

Se servi apoi o masă, mărginită tot numai la acei cîţiva oaspeţi. Buna dispoziţie a domnului Feeder, licenţiat în litere, fu grozavă şi trecu în aşa măsură asupra doamnei Toots, încît domnul Toots fu auzit de mai multe ori spunîndu-i, pe deasupra mesei:

— Dragă Suzano, nu te înfierbînta prea mult!

Dar culmea fu că domnul Toots socoti că-i revine sarcina de a ţine un discurs şi, ca urmare, în ciuda unui întreg cod de semne telegrafice, din partea doamnei Toots, menite să-l abată de la această hotărîre, pentru întîia oară în viaţa sa, el se ridică în picioare ca să vorbească.

— Să spun drept — începu domnul Toots — în casa asta, unde s-a făcut tot ce trebuia pentru ca mintea mea... mintea mea să fie cam zăpăcită uneori — dar n-are a face şi nu învinuiesc pe nimeni din pricina asta — am fost întotdeauna tratat ca un membru al familiei doctorului Blimber şi am avut multă vreme un pupitru pentru mine singur... şi nu... şi nu pot... să... să îngădui.. ca prietenul meu Feeder să...

Doamna Toots sugeră: să se căsătorească.

— N-o să pară nepotrivit, cu prilejul acesta, şi desigur o să vă intereseze să aflaţi — spuse domnul Toots cu o încîntare pe faţă — că soţia mea este o femeie într-adevăr extraordinară şi că ar vorbi desigur mult mai bine decît o pot face eu... să se căsătorească... mai ales cu...

Doamna Toots sugeră: cu domnişoara Blimber.

— Cu doamna Feeder, iubita mea, spuse domnul Toots, pe un ton de replică blajină; pe cei pe care Dumnezeu i-a unit — ştiţi dumneavoastră — omul să nu-i... nu ştiţi dumneavoastră? Nu pot îngădui ca prietenul meu Feeder să se căsătorească, mai ales cu doamna Feeder fără a vă invita... fără a vă invita... să ridicaţi paharul... în sănătatea lor şi să dea Domnul ca — spuse domnul Toots cu ochii aţintiţi la soţia

sa, căutînd parcă inspiraţia de care avea nevoie — ca să zboare în sfere înalte, dea Domnul ca facla Căsniciei să fie farul bucuriei şi florile ce le-am aşternut azi în calea lor, să fie... să fie... izgonitorii întunericului !

Doctorul Blimber, care avea o slăbiciune pentru metafore, fu foarte mulţumit şi spuse :

— Foarte bine, Toots ! Într-adevăr, Toots, ai vorbit foarte bine !

Îi făcu apoi un semn aprobator din cap şi îşi frecă mîinile. Domnul Feeder, drept răspuns, ţinu un discurs vesel presărat cu declaraţii sentimentale. Domnul Alfred Feeder M. A. se arătă după aceea foarte fericit în tovărăşia doctorului şi doamnei Blimber ; nu mai puţin domnul Feeder, licenţiat în litere, în tovărăşia vaporoaselor domnişoare de onoare. Apoi doctorul Blimber, cu glas răsunător, expuse cîteva reflecţii în stil pastoral cu privire la trestiile în mijlocul cărora aveau de gînd să trăiască el şi doamna Blimber şi la albinele care vor zumzăi în jurul colibei lor. Curînd după aceea, doctorul Blimber, începînd să clipească din ochi într-un chip foarte semnificativ, ginerele său întrebă dacă doamna Toots nu ar vrea să cînte ceva, dar discreta doamnă Blimber ridică şedinţa şi expedie pe Cornelia, care era tot atît de rece şi de liniştită ca întotdeauna, suind-o în poştalion, împreună cu alesul inimii ei.

Domnul şi doamna Toots se retraseră la Bedford (doamna Toots mai fusese acolo pe vremuri sub numele ei de fată, Nipper) unde găsiră o scrisoare, pentru a cărei citire domnul Toots avu nevoie de atîta timp, încît doamna Toots fu îngrijorată.

— Draga mea Suzana — spuse domnul Toots — îngrijorarea este mai rea decît înfierbîntarea. Te rog fii liniştită !

— De la cine e ? întrebă doamna Toots.

— Uite, draga mea — spuse domnul Toots — e de la căpitanul Gills. Nu te înfierbînta, Walters şi domnişoara Dombey sînt aşteptaţi acasă.

— Dragul meu — spuse doamna Toots ridicîndu-se repede şi foarte palidă de pe canapea — nu încerca să mă înşeli, n-are nici un rost; ştiu că au şi sosit acasă — citesc asta limpede pe faţa ta.

— Ce femeie extraordinară! exclamă domnul Toots, plin de nespusă admiraţie. Ai perfectă dreptate, iubita mea, s-au şi întors acasă. Domnişoara Dombey l-a revăzut pe tatăl ei şi s-au împăcat.

— S-au împăcat! strigă doamna Toots, bătînd din palme.

— Draga mea — spuse domnul Toots — te rog, nu te înfierbînta. Adu-ţi aminte de ce ţi-a spus doctorul. Căpitanul Gills spune — adică nu spune, dar aşa îmi închipui eu din ceea ce pot presupune că ar vrea să spună, că domnişoara Dombey l-a adus pe domnul Dombey, din vechea lui casă, în casa unde ea locuieşte cu Walters, că el zace acolo greu bolnav, gata să moară şi că ea îl îngrijeşte zi şi noapte.

Doamna Toots începu să plîngă amarnic.

— Scumpa mea Suzana — răspunse domnul Toots — te rog, te rog, pe cît poţi, reaminteşte-ţi de doctor! Dacă nu poţi, n-are a face — dar căzneşte-te!

Soţia lui, revenind iarăşi la starea ei normală, îl rugă atît de stăruitor să o ducă la scumpul ei odor, la mica ei stăpînă, la iubita ei şi toate celelalte — încît domnul Toots, a cărui simpatie şi admiraţie erau nespus de puternice, consimţi din toată inima şi ca urmare ei se înţeleseră să plece numaidecît şi să se înfăţişeze în persoană, ca răspuns la scrisoarea căpitanului.

Intre timp, o simpatie tainică, ori vreo potrivire întîmplătoare, îl mînase în aceeaşi zi pe căpitan (spre care domnul şi doamna Toots erau gata să călătorească în curînd) către un cortegiu nupţial, nu ca personaj principal, ci doar ca participant. Lucrurile se întîmplară după cum urmează:

Căpitanul, după ce văzuse timp de o clipă pe Florence şi pe copilaşul ei spre nemărginita lui mulţumire şi după ce avusese o lungă convorbire cu Walter, ieşise

să facă o plimbare. Simţea nevoia să cugete liniştit la cît de schimbătoare erau treburile omeneşti şi să-şi tot mute, cu hotărîre, pălăria de muşama pe cap, gîndindu-se la căderea domnului Dombey, pentru care generozitatea şi bunătatea firii lui fură viu deşteptate. Căpitanul ar fi fost, desigur, foarte îndurerat de soarta nenorocitului gentleman dacă nu l-ar fi înviorat gîndul la copilaş. Acesta îi aducea o mulţumire atît de mare ori de cîte ori îi venea în minte, încît rîse cu hohote pe stradă şi, de mai multe ori, într-un acces neaşteptat de bucurie, aruncă în aer pălăria de muşama şi o prinse apoi din nou, spre marea uimire a trecătorilor. Trecerea repede de la lumină la umbră pe care aceste două gînduri potrivnice o pricinuiră, fu o încercare atît de grea pentru mintea căpitanului, încît simţi nevoia unei plimbări foarte lungi pentru a se linişti. Cum, în asemenea împrejurări, se poate aştepta o înrîurire foarte fericită de la legături armonioase de idei, căpitanul alese ca scenă a plimbării vechile lui vecinătăţi, jos, printre catarge, vîsle, macaragii, bucătari, mecanici, fochişti, marinari, canale, docuri, poduri mobile şi alte obiecte liniştitoare.

Aceste privelişti paşnice şi mai ales cartierul Limehouse-Hale şi împrejurimile lui, avură o înrîurire atît de liniştitoare asupra căpitanului, încît el putu să se avînte înainte, readus pe de-a-ntregul la pacea lui sufletească şi se desfăta tocmai, fredonînd încetişor balada „O Peg, scump odor" cînd, cotind pe după un colţ, rămase pironit locului şi mut la vederea unei procesiuni triumfale care înainta spre el.

Această impresionantă procesiune avea în frunte pe acea femeie hotărîtă, doamna MacStinger, care, cu o înfăţişare mai hotărîtă ca oricînd şi purtînd, atîrnat la vedere, pe pieptul ei generos, un ceas enorm cu brelocuri, pe care căpitanul îl recunoscu de îndată ca fiind proprietatea lui Bunsby, ducea de braţ pe un bărbat care nu era nimeni altul decît iscusitul marinar. Bunsby, cu o faţă deznădăjduită şi melancolică de sclav exilat într-o ţară străină, părea supus cu multă

umilință voinței ei. In urma lor veneau în grup tinerii MacStinger, plini de încîntare. După ei veneau două doamne cu o înfățișare groaznic de hotărîtă, avînd între ele pe un domn scund cu o pălărie înaltă, care părea și el încîntat. Cortegiul era încheiat de servitorul lui Bunsby, purtînd umbrelele. Erau înșirați cu toții în ordine de marș și, chiar dacă înfățișarea atît de hotărîtă a doamnelor ar fi lipsit, ferchezuiala îngrozitoare care caracteriza toată trupa ar fi fost de ajuns ca să trădeze că era o procesiune de sacrificiu și că victima era Bunsby.

Primul gînd al căpitanului fu să fugă. Același gînd părea să-l aibă și Bunsby, oricît de puțină nădejde de reușită mai putea avea. Dar, cum un strigăt de recunoaștere porni din mijlocul procesiunii și Alexandru MacStinger se repezi cu brațele deschise înspre căpitan, acesta se opri în loc.

— Ia te uită, căpitanul Cuttle! exclamă doamna MacStinger. Asta zic și eu că e o întîmplare fericită. Să știi că nu mai sînt supărată, căpitane Cuttle; nu trebuie să te mai temi că am să spun cine știe ce răutăți. Vreau să mă prezint în fața altarului cu sufletul curat. Spunînd aceasta, doamna MacStinger se opri, se îmbățoșă și, umflîndu-și pieptul într-o adîncă răsuflare, spuse, arătînd spre victimă: Soțul meu, căpitane Cuttle.

Nenorocitul de Bunsby nu se uită nici în dreapta, nici în stînga, nici la mireasă, nici la prietenul său, ci holbă doar ochii drept înainte, în gol. Căpitanul, întinzîndu-i mîna, o întinse și el pe a sa, dar ca răspuns la salutul căpitanului nu scoase nici un cuvînt.

— Căpitane Cuttle — spuse doamna MacStinger — dacă ai vrea să vezi vechile noastre neînțelegeri uitate și să-l mai vezi, pentru ultima oară, pe prietenul dumitale, soțul meu, ca om liber și de capul lui, am fi fericiți să fii alături de noi la biserică. Uite, aici e o doamnă — urmă doamna MacStinger, întorcîndu-se către cea mai isteață dintre cele două domnișoare de

onoare — care ar fi bucuroasă să fie luată sub ocrotirea dumitale, căpitane Cuttle.

Domnul cel scund cu pălăria înaltă, care se dovedi a fi bărbatul celeilalte doamne şi care, bineînţeles, fu foarte încîntat să fie scăpat de grija unei a doua tovarăşe, îşi dădu consimţămîntul şi o încredinţă pe doamna, căpitanului Cuttle. Doamna, fără şovăire, îi luă braţul şi, socotind că nu e timp de pierdut, dădu cu voce tare ordinul de marş.

Ingrijorarea căpitanului pentru prietenul său fu la început amestecată, în bună parte, cu îngrijorarea pentru el însuşi, căci îl cuprinse teama ca nu cumva să se pomenească căsătorit cu de-a sila. Dar îi veni într-ajutor faptul de a cunoaşte slujba religioasă a căsătoriei, căci îşi aminti că legea cerea neapărat ca el să spună *„vreau"* şi că era în toată siguranţa atîta timp cît era hotărît, dacă va fi întrebat, să spună răspicat *„nu vreau"*. Totuşi îl trecură toate năduşelile şi, cîtva timp, rămase nesimţitor faţă de tot ce se petrecea în procesiunea din care acum făcea şi el parte, ca şi faţă de conversaţia frumoasei sale tovarăşe. Cînd însă se mai linişti puţin, află de la această doamnă că era văduva unui domn Bokum, care fusese slujbaş la vamă, că era cea mai bună prietenă a doamnei Mac-Stinger, pe care o considera ca un model al sexului ei, că auzise adesea vorbindu-se de căpitan şi că nădăjduia că el s-a pocăit de tot trecutul său, că era convinsă că domnul Bunsby îşi dă seama de ce fericire a dat peste el, dar că ei îi era teamă că bărbaţii rareori îşi dau seama ce înseamnă atari fericiri, pînă nu le pierd. Şi mai spuse multe altele, toate tinzînd către aceeaşi ţintă.

In tot acest răstimp, căpitanul nu putu să nu ia seama că doamna Bokum ţinea ochii aţintiţi la ginere şi că, ori de cîte ori se apropiau de o curte sau de vreo cotitură, care i-ar fi înlesnit fuga, ea părea să se pregătească să-i taie calea şi să-l oprească în încercarea lui de evadare. Cealaltă doamnă, de asemenea, ca şi soţul ei, domnul cel scund cu pălăria înaltă, pîndeau,

potrivit unui plan dinainte întocmit, dar nefericitul ginere era ţinut atît de strîns de către doamna MacStinger, încît orice încercare de salvare prin fugă ar fi fost cu neputinţă. Toate acestea, firește, erau vădite şi pentru poporul din jur, care o dovedi prin tot felul de chiote şi strigăte. La toate acestea, apriga MacStinger rămase cu totul nepăsătoare, în timp ce Bunsby însuşi părea să fie cu totul inconştient.

Căpitanul făcu încercări de a vorbi filozofului, cel puţin prin monosilabe sau prin semne; dădu însă mereu greş, din pricina vigilenţei gardianului şi a greutăţii pricinuite de felul lui Bunsby care, ca de obicei, nu-şi lăsa luarea-aminte atrasă de nici un semn dinafară. Se apropiară astfel de capelă, o clădire curăţică, proaspăt văruită, deschisă de curînd de cuviosul Melchisedech Howler, care consimţise, fiind rugat stăruitor, să mai dăruiască lumii doi ani din viaţa sa, dar făcuse cunoscut adepţilor săi că după acest răstimp trebuia neapărat să plece în lumea celor fericiţi.

In timp ce cuviosul Melchisedech îi fericea cu improvizaţiile lui, căpitanul găsi prilejul de a murmura în urechile ginerelui:

— Cum stau lucrurile, băiete? Cum mai stau acum?

Intrebare la care Bunsby răspunse, uitînd de cuviosul Melchisedech, ceea ce numai împrejurarea deznădăjduită în care se găsea putea să îndreptăţească: „Prost al dracului!"

— Jack Bunsby — şopti căpitanul — faci dumneata asta de bunăvoie?

Domnul Bunsby răspunse: *„Nu"*.

— Da atunci de ce o faci, băiete? îi iscodi căpitanul, cum de altfel era şi firesc.

Bunsby, tot privind în gol, cu aceeaşi înfăţişare neschimbată şi holbînd ochii în partea unde nu era lume, nu răspunse nimic.

— De ce n-o ştergi? întrebă căpitanul.

— Ce spui? şopti Bunsby, cu o rază trecătoare de nădejde în ochi.

— Şterge-o, spuse căpitanul.

— Ce folos, răspunse înţeleptul năucit. Tot o să mă prindă iar !

— Incearcă, răspunse căpitanul. Curaj ! Haide ! Acum e momentul. Şterge-o, Jack Bunsby !

Jack Bunsby, însă, în loc să se folosească de acest sfat, spuse într-o şoaptă jalnică : .

— Toate astea au pornit de la lada aia a dumitale. Cine m-a pus s-o aduc în port, în seara aia ?

— Am socotit, băiete — spuse căpitanul mişcat — că dumneata ai pus stăpînire pe ladă, nu lada pe dumneata. Un bărbat cu idei ca ale dumitale !

Domnul Bunsby gemu doar pe înfundate.

— Haide, spuse căpitanul, îmboldindu-l cu cotul — acu' e momentul ! Şterge-o ! Iţi acopăr eu retragerea. Hai, că timpul trece, Bunsby. Ţi-e în joc libertatea ! Hai, nu te hotărăşti o dată ?

Bunsby stătea nemişcat.

— Bunsby — şopti căpitanul — pentru a doua oară, nu vrei ?

Bunsby nu voi nici de data asta.

— Bunsby ! — îl zori căpitanul — pentru libertate ! Pentru a treia oară, nu vrei ? Acum ori niciodată !

Bunsby nu vru nici acum şi nu mai vru niciodată, căci îndată după aceea doamna MacStinger îl luă de bărbat.

Una din împrejurările cele mai îngrozitoare ale ceremoniei fu pentru căpitan interesul viu pe care i-l arătă tot timpul Iuliana MacStinger şi concentrarea tuturor facultăţilor acelui copil făgăduitor, icoană fidelă a mamei sale, asupra întregii proceduri nupţiale. Căpitanul văzu în aceasta, asigurarea pentru viitor şi pînă în vecii vecilor, a unui întreg şir de capcane pentru bărbaţi, a unui şir de epoci de împilare şi constrîngere la care urmau să fie condamnaţi oamenii mării. Aceasta fu pentru el o privelişte mai de neuitat decît bătoşenia neînfricată a doamnei Bokum şi a celeilalte doamne, încîntarea domnului scund, cu pălăria înaltă, sau chiar bătoşenia neînduplecată a doamnei MacStinger. Tinerii MacStinger pricepură

prea puţin din ceea ce se petrecea şi nici nu le păsa ; îndeletnicirea lor, în timpul ceremoniei, fu să-şi calce unul altuia pe picioare, dar contrastul pe care-l înfăţişau acei nefericiţi copii, nu făcea decît să scoată mai puternic la iveală precocitatea femeiască a Iulianei. Să treacă doar un an sau doi şi a locui acolo unde locuieşte fata asta va fi curată nenorocire.

Ceremonia se încheie prin aceea că toată tînăra familie sări pe domnul Bunsby, salutîndu-l cu numele de tată şi cerîndu-i cîte un gologan. O dată aceste revărsări de dragoste sfîrşite, alaiul era tocmai să pornească, cînd fu oprit pentru scurt timp de o ieşire neaşteptată din partea lui Alexandru MacStinger. Scumpul copilaş, se pare, văzînd o legătură strînsă între capelă şi pietrele funerare, ori de cîte ori capela era folosită pentru altceva decît slujba obişnuită, fu încredinţat că urma ca mama lui să fie înmormîntată în toată regula şi că o va pierde pentru vecie. Durerea pricinuită de această convingere îl făcu să urle cu o putere înspăimîntătoare, pînă se învineţi la faţă. Oricît de mişcată fu mama lui de aceste semne de duioşie, nu era în firea acelei femei remarcabile să îngăduie ca simţămintele ei să degenereze în slăbiciune. Ca urmare, după ce se căzni în zadar să-l convingă prin zgîlţîituri, lovituri, ghionţi şi alte tratamente asemănătoare, aplicate capului lui, ea îl scoase la aer, pentru a încerca o altă metodă. Aceasta, după cum toţi nuntaşii putură să vadă, fu aplicarea unui şir de lovituri răsunînd toate ca nişte aplauze, urmate de punerea lui Alexandru în atingere cu piatra cea mai rece a caldarîmului, unde el fu lăsat, roşu la faţă şi văicărindu-se în gura mare.

Alaiul, ajungînd astfel să fie în stare de a se reface şi de a porni spre Brig Place, unde era pregătit ospăţul de nuntă, se înapoia, după cum venise, nu însă fără ca Bunsby să primească numeroase felicitări glumeţe de la vecini pentru noua fericire ce cîştigase. Căpitanul îi însoţi pînă la uşa casei. Neliniştit însă de manifestările din ce în ce mai drăgăstoase ale doamnei Bokum

care, acum că scăpase de greaua ei însărcinare — atenţia încordată şi vigilenţa doamnelor, acum că ginerele era căsătorit, putuse să slăbească — avea mai mult răgaz să-i arate tot interesul ce-i purta, căpitanul părăsi atît pe nuntaşi cît şi pe prizonier, spunînd cu sfială că avea puţină treabă, dar că se va întoarce curînd. Căpitanul mai avea însă şi altă pricină de a se simţi prost. El îşi făcea remuşcări că fusese cauza căderii în cursă a lui Bunsby, deşi, desigur, fără să vrea şi pentru că avusese o încredere nemărginită în posibilităţile acelui filozof.

Nici nu se putea gîndi să se întoarcă la bătrînul Sol Gills, la Marinarul de Lemn, fără să vadă mai întîi cum îi merge domnului Dombey, cu toate că acesta locuia afară din Londra, departe, la marginea unei cîmpii. Cum obosise, se sui într-o căruţă care trecea şi făcu călătoria în toane bune.

Obloanele erau închise şi casa era atît de liniştită, încît căpitanului îi fu aproape frică să bată la uşă. Trăgînd însă cu urechea, auzi şoapte venind dinăuntru, chiar din apropierea uşii şi, bătînd foarte încet, uşa îi fu deschisă şi el fu primit de domnul Toots. Acesta, împreună cu soţia sa, tocmai sosiseră, după ce trecuseră pe la Marinarul de Lemn, ca să-l caute şi li se dăduse adresa.

Nici nu sosiseră bine şi doamna Toots şi luase copilaşul în braţe şi se aşezase cu el pe scară, mîngîindu-l şi giugiulindu-l. Florence se aşezase lîngă ea şi nimeni n-ar fi putut spune pe cine mîngîia şi giugiulea mai mult doamna Toots, pe mamă sau pe copilaş, şi nici cine îndrăgea mai mult pe celălalt. Florence pe doamna Toots sau doamna Toots pe Florence, sau amîndouă pe copilaş. Erau îmbinaţi toţi trei într-un mănunchi de dragoste şi fericire.

— Şi e tatăl dumitale într-adevăr atît de grav bolnav, scumpă domnişoară Floy, întrebă Suzana.

— E foarte, foarte greu bolnav, spuse Florence. Dar, dragă Suzano, nu trebuie să-mi vorbeşti cum îmi vorbeai în trecut. Şi ce-i asta? — întrebă Florence, pri-

vînd cu mirare la rochia ei — tot vechea dumitale rochie, draga mea? Vechea dumitale bonetă, aceeaşi pieptănătură, tot ca înainte?

Suzana izbucni în plîns şi acoperi cu sărutări mica mînă care o mîngîia afectuos.

— Dragă domnişoară Dombey — spuse domnul Toots, păşind spre ele — am să te lămuresc. E cea mai extraordinară femeie. Nu sînt multe pe pămînt care să-i semene. Mi-a spus întotdeauna — mi-a spus-o înainte de a se căsători şi mi-a spus-o pînă astăzi — că oricînd ar fi să te înapoiezi acasă, ea n-o să vină decît îmbrăcată cu rochia în care obişnuia să te servească, pentru ca nu cumva să-ţi pară străină şi s-o iubeşti mai puţin. Imi place şi mie grozav îmbrăcămintea asta — spuse domnul Toots — mai mult ca oricare alta. O ador, cînd e îmbrăcată aşa! Dragă domnişoară Dombey, ea o să fie şi pe viitor camerista dumitale, îngrijitoarea dumitale şi tot ce a fost în trecut, şi dacă s-ar putea, şi mai mult. Nu s-a schimbat nimic în ea. Dar, Suzano dragă — urmă domnul Toots, care vorbise cu multă simţire şi admiraţie — tot ce-ţi cer este să-ţi aduci aminte de doctor şi să nu te înfierbînţi prea mult.

CAPITOLUL LXI

Imblînzirea

Florence avea nevoie de ajutor. Tatăl ei avea şi mai mare nevoie şi asta făcea ca ajutorul dat de vechea ei prietenă să fie de nepreţuit. Moartea veghea la căpătîiul lui. Acum era o umbră a ceea ce fusese; cu mintea zdruncinată, cu trupul greu bolnav, îşi culcase capul obosit pe patul pe care mîinile fiicei sale îl pregătiseră şi nu se mai ridicase de atunci.

Ea era tot timpul lîngă el. De obicei o recunoştea, cu toate că, mintea rătăcindu-i adesea, el încurca uneori lucrurile de care-i vorbea. Astfel, cîteodată, îi vorbea ca şi cînd băiatul ar fi murit abia de curînd şi-i spunea că, deşi nu amintise nimic de îngrijirile pe care ea i le dăduse copilului, veghind la pătucul lui, el totuşi îşi dăduse seama de ele — le văzuse. Apoi îşi ascundea faţa în pernă, gemea şi îi întindea mîna lui slăbită. Cîteodată o întreba pe ea, unde e Florence. „Sînt aici, tată, sînt aici". „Nu o recunosc!" striga el. „Am fost despărţiţi atîta timp, că n-o mai recunosc!" şi apoi rămînea cu privirea fixă, pînă ce ea reuşea să-l potolească şi-l făcea să verse lacrimile pe care altădată încercase să i le usuce.

Hoinărea pe meleagurile călcate în trecut — pe multe din ele Florence nu-l putea urmări — totuşi ea îl asculta ceasuri întregi. Tot repeta acea întrebare copilăroasă „ce sînt banii?". Tot stăruia asupra ei, o frămînta, vorbea de ea cu sine, cu mai mult sau mai puţin şir, căutînd răspunsul, ca şi cînd, pînă în clipa aceea nu şi-ar mai fi pus întrebarea. Repeta mereu numele vechii lui firme, de zeci de mii de ori, şi de fiecare dată îşi întorcea capul pe pernă. Îşi număra apoi copiii — unul — doi — stop, apoi înapoi, şi o lua iar de la capăt la fel.

Toate acestea se întîmplau însă numai cînd mintea lui era în starea cea mai proastă. În toate celelalte faze ale bolii, care erau cele mai frecvente, gîndurile lui se îndreptau mai ales spre Florence. De cele mai multe ori făcea următoarele: vorbea despre noaptea pe care şi-o reamintea atît de bine, noaptea în care ea coborîse în odaia lui şi îşi închipuia că inima lui fusese îndurerată şi că ieşise după ea, pe scară, ca să-i vorbească. Apoi, amestecînd timpul acela cu zilele ce urmaseră, cînd atîţia paşi se perindaseră prin casă, se mira cît de mulţi fusesesă şi începea să-i numere pe cînd o urmărea pe ea. Dintr-o dată, apoi unii dintre paşi lăsau urme de sînge după ei. Din cînd în cînd, printr-un şir de uşi deschise, se vedeau reflectate de

oglinzi tablouri îngrozitoare ale unor oameni cu înfăţişare sălbatică, ascunzînd ceva în sîn. Printre numeroasele urme de paşi şi, ici-colo, printre urmele de sînge, erau paşii lui Florence. Ea tot păşea înainte. Mintea lui agitată îi urmărea şi-i număra mereu, tot mai departe, tot mai sus, pînă în vîrful unui turn înalt pe care, ca să ajungă, lui îi trebuiau ani de zile.

Intr-o zi întrebă dacă aceea care tocmai îi vorbise, nu era Suzana.

Florence îi spuse că da şi-l întrebă dacă nu i-ar face plăcere s-o vadă.

— Foarte mare plăcere, răspunse el.

Şi Suzana, tremurînd toată, se înfăţişă lîngă patul lui.

Păru să-i facă o mare plăcere. O rugă să nu plece, să înţeleagă că-i ierta tot ce-i spusese pe vremuri şi să rămînă. Atît Florence, cît şi el, erau cu totul alţii astăzi, spuse el, şi foarte fericiţi. N-avea decît să privească! Îi făcu semn către faţa lui Florence, pe care o trase spre el şi o culcă pe pernă lîngă el.

Rămase în aceeaşi stare timp de cîteva săptămîni. Către sfîrşitul acestui răstimp nu mai rămăsese, zăcînd pe patul lui, decît o slabă urmă din ceea ce fusese. Vorbea cu un glas din ce în ce mai slab — de-abia puteau să-l audă, dacă îşi apropiau urechea de buzele lui — şi se liniştise de tot. Părea că-i face o plăcere nelămurită să zacă acolo, cu ferestrele deschise, privind afară la cerul de vară şi la copaci, iar seara, la apusul soarelui, să urmărească umbrele norilor şi ale frunzelor şi simţea parcă o deosebită prietenie pentru umbre. Era firesc să fie aşa. Pentru el, acum, viaţa şi lumea nu mai erau decît umbre.

Incepu să arate că se gîndeşte că Florence e foarte obosită. Îşi stăpînea atunci slăbiciunea şi-i şoptea:

— Du-te de te plimbă puţin, draga mea, du-te să iei aer curat. Du-te la bunul tău soţ.

Odată, cînd Walter era în odaie, îi făcu semn să se apropie şi să şadă lîngă el şi, strîngîndu-i mîna, îi

şopti că e sigur că poate să-i încredinţeze liniştit pe copila lui, cînd va fi să moară.

Într-o seară, cînd soarele era gata să apună şi Florence împreună cu Walter şedeau în odaia lui, cum îi plăcea lui să-i vadă, se întîmplă ca Florence, cu copilaşul în braţe, să înceapă să-i cînte cu voce dulce, vechiul cîntec pe care-l cîntase atît de des frăţiorului ei. El nu putu suporta să-l audă; ridică mîna lui tremurîndă, rugînd-o să înceteze; totuşi, ziua următoare, o rugă să-l cînte din nou şi făcu apoi acelaşi lucru în serile următoare. Ascultînd-o, însă, se întorcea cu faţa la perete.

Odată, Florence şedea la fereastră cu lucrul ei de mînă pus între ea şi vechea ei cameristă, care era acum tovarăşa ei credincioasă. Tatăl aţipise. Era o seară frumoasă, cu vreo două ore înainte de înnoptat. Liniştea şi pacea ce domneau o făcură pe Florence să cadă pe gînduri. Îi venise tocmai în minte chipul aceluia care zăcea acum atît de schimbat pe patul lui, cum era cînd o prezentase frumoasei ei mame. În clipa aceea, Walter, aplecîndu-se peste spateaza scaunului, o făcu să tresară.

— Draga mea — spuse Walter — e cineva jos, care vrea să-ţi vorbească.

I se păru că Walter e îngrijorat şi-l întrebă dacă s-a întîmplat ceva.

— Nu, nu iubita mea! spuse Walter. Am văzut eu însumi pe domnul care a venit şi am vorbit cu el. Nu s-a întîmplat nimic, dar nu vrei să vii?

Florence îi luă braţul şi, încredinţînd pe tatăl ei doamnei Toots, cea cu ochii negri, care îşi vedea de lucru cu toată atenţia şi grija de care era în stare o femeie cu ochii negri, îl urmă pe soţul ei. În micul salon care dădea înspre grădină şedea un domn, care, cînd ea intră, se ridică şi înaintă spre ea, dar se abătu din direcţia ei, pesemne din pricina vreunui beteşug al picioarelor şi se opri doar cînd dădu peste o masă.

Florence îşi reaminti că era vărul Feenix, pe care nu-l recunoscuse dintru început, din pricina umbrei

ce aruncau pe el frunzele copacilor din faţa ferestrei. Vărul Feenix îi luă mîna şi o felicită pentru căsătoria ei.

— Aş fi dorit, firește — spuse vărul Feenix, aşezîndu-se, după ce şi Florence se aşezase — să am mai de mult prilejul să te felicit, dar, „de facto", au fost atîtea întîmplări nefericite de atunci, îngrămădindu-se cum s-ar spune unele peste altele, încît m-am simţit prost al dracului şi într-o stare sufletească cu totul nepotrivită pentru a mă înfăţişa în societate. Singura tovărăşie ce am putut îndura a fost a mea proprie şi, fără îndoială, nu e de loc măgulitor pentru părerea pe care un om o are despre propriile lui însuşiri, să ştie că, „de facto", are capacitatea să se plictisească pe sine însuşi dincolo de orice limită.

Florence ghici, din jena nedesluşită şi dintr-o anumită stîngăcie în purtarea acestui gentleman — căci, cu toate ciudăţeniile lui nevinovate, era totuşi un gentleman — şi nu mai puţin din atitudinea lui Walter, că trebuia să urmeze ceva mai precis, care avea să ducă la o concluzie practică.

— Spuneam tocmai prietenului meu, domnul Gay, dacă-mi este îngăduit să am onoarea de a-l numi astfel — continuă vărul Feenix — că-mi pare foarte bine să aud că prietenul meu Dombey merge hotărît spre însănătoşire. Sînt sigur că prietenul Dombey nu va îngădui ca pierderea averii să-l zdruncine prea rău sufleteşte. Nu pot spune că eu însumi am suferit vreodată pierdere mare de avere, întrucît, „de facto", n-am posedat niciodată o avere mare. Dar cît am putut pierde, am pierdut, şi constat că nu mi-am făcut prea multă inimă rea. Ştiu că prietenul meu Dombey e un om al naibii de onorabil şi trebuie să fie pentru el o mare mîngîiere să ştie că aşa crede toată lumea. Chiar Tommy Screwzer — un om foarte cusurgiu, pe care cred că prietenul Gay îl cunoaşte — nu poate nici el să spună nimic împotriva lui.

Florence îşi dădu seama, mai mult ca oricînd, că trebuia să urmeze ceva şi aştepta privindu-l cu multă

seriozitate. Cu atîta seriozitate, încît vărul Feenix răspunse, ca şi cum ea ar fi vorbit.

— „De facto" — spuse vărul Feenix — prietenul meu Gay şi cu mine ne întrebăm dacă ar fi potrivit să vă cerem o favoare şi, cum am căpătat învoirea prietenului Gay — care m-a întîmpinat într-un fel cît se poate de binevoitor şi de sincer, pentru care îi sînt foarte îndatorat — vă solicit acea favoare. Sînt convins că o doamnă atît de amabilă ca gingaşa şi desăvîrşita fiică a prietenului meu Dombey, n-o să aştepte multă stăruinţă din parte-mi; sînt totuşi fericit să ştiu că sînt susţinut de trecerea şi de aprobarea prietenului meu Gay. Pe vremea cînd eram în Parlament, cînd cineva avea de făcut o interpelare de orice fel — ceea ce pe atunci se întîmpla rar, pentru că eram ţinuţi de scurt, şefii ambelor partide fiind nişte tartori straşnici, ceea ce de altfel era o binefacere pentru de-alde mine, pentru că ne împiedica să ne tot amestecăm în treburi şi să ne expunem, cum mulţi dintre noi ardeau să o facă — după cum spuneam, pe vremea cînd eram în Parlament, cînd îi era îngăduit vreunuia dintre noi să dea drumul la năzbîtiile ce le avea în gînd, ne făceam un punct de onoare din a spune că e o mare fericire să credem că simţămintele noastre nu vor rămîne fără răsunet în pieptul domnului Pitt, conducătorul nostru şi, „de facto", acela care făcea faţă furtunii. Declaraţia care era întîmpinată cu aplauze furtunoase îl punea pe acesta în cea mai bună dispoziţie sufletească. „De facto", toţi aceşti colegi, primind porunca de a aplauda cît mai puternic, ori de cîte ori numele domnului Pitt era amintit, se perfecţionaseră în aşa măsură, încît sunetul numelui lui îi deştepta din somnul cel mai adînc, ori de cîte ori era pronunţat. Ei erau totuşi aşa de neştiutori de ceea ce se petrecea în jurul lor, încît de obicei „Conversation Brown" — un om de-ţi bea cu uşurinţă patru sticle la rînd, unul care lucra la Ministerul de Finanţe şi pe care tatăl prietenului meu Gay trebuie să-l fi cunoscut, pentru că asta s-a petrecut înainte de vremea

prietenului Gay — spunea că, dacă se ridica cineva din bănci, declarînd că regretă că trebuie să aducă la cunoştinţă Camerei că pe culoar un onorabil membru cu numele de Pitt era cuprins de spasme, aceasta era destul pentru ca să izbucnească aprobări zgomotoase.

Această amînare de a ajunge la ceea ce de fapt voia să spună, o nelinişti pe Florence. Ea privi de la vărul Feenix la Walter, din ce în ce mai agitată.

— Draga mea — spuse Walter — să ştii că nu e nimic îngrijorător.

— Nu-i nimic îngrijorător, pe onoarea mea — spuse vărul Feenix — şi sînt foarte mîhnit de a fi pricina neliniştei dumitale trecătoare. Îngăduie-mi să te asigur că nu-i nimic îngrijorător la mijloc. Favoarea ce am să cer e doar — dar o să pară totuşi deosebit de ciudat că o să fiu nespus de îndatorat prietenului Gay dacă o să aibă bunătatea de a sparge... „de facto"... de a sparge gheaţa, spuse vărul Feenix.

Walter, răspunzînd la acest apel şi nu mai puţin la apelul privirilor rugătoare ale lui Florence, spuse:

— Scumpa mea, nu-i mai mult decît atît: acest domn, pe care îl cunoşti, te roagă să te duci cu el la Londra.

— Şi cu prietenul meu Gay — vă cer iertare, întrerupse vărul Feenix.

— Şi cu mine... şi să facem o vizită cuiva.

— Cui? întrebă Florence, privind de la unul la altul.

— Dacă mi-e îngăduit să rog — spuse vărul Feenix — să nu stăruieşti în a primi răspuns la această întrebare, mi-aş lua libertatea de a face această rugăminte.

— Tu ştii, Walter, despre ce e vorba? întrebă Florence.

— Da.

— Şi socoteşti că e bine?

— Da, şi asta numai pentru că sînt sigur că şi tu ai gîndi la fel. Sînt însă motive pe care le înţeleg

perfect şi care fac să fie mai bine să nu mai vorbim acum nimic despre asta.

— Dacă tata doarme şi n-are nevoie de mine cînd s-o deştepta, putem pleca numaidecît, spuse Florence. Apoi, ridicîndu-se liniştit şi privind la ei cu o privire puţin îngrijorată, totuşi încrezătoare, ieşi din odaie.

Cînd se înapoie, gata de a-i întovărăşi, îi găsi stînd de vorbă foarte serios, la fereastră. Florence nu putu decît să se întrebe care ar putea fi subiectul conversaţiei lor, ca să-i apropie atît de repede pe unul de celălalt. Ea nu se miră de privirea plină de mîndrie şi dragoste cu care soţul ei întrerupse conversaţia cînd ea intră, pentru că nu-l vedea niciodată, fără ca astfel de priviri să fie îndreptate asupra ei.

— Am să las — spuse vărul Feenix — o carte de vizită pentru prietenul meu Dombey şi sînt încredinţat că va reciştiga sănătate şi puteri pe fiecare ceas. Nădăjduiesc de asemenea că prietenul meu Dombey îmi va face favoarea de a mă socoti un om plin de admiraţie pentru caracterul lui de negustor britanic, „de facto", şi de gentleman al naibii de mîndru. Locuinţa mea de la ţară este grozav de dărăpănată, dar, dacă prietenul meu Dombey ar avea nevoie de o schimbare de aer şi ar vrea să petreacă acolo cîtva timp, o să vadă că e un loc deosebit de sănătos, cum se şi cuvine, dar grozav de plicticos. Dacă prietenul meu Dombey suferă de slăbiciune trupească şi mi-ar îngădui să-i recomand ceva care mie mi-a făcut adeseori bine, ca unui om care a avut trăsnăile lui şi care a trăit cam desfrînat într-un timp cînd se trăia aşa, aş spune să ia, „de facto", un gălbenuş de ou, să-l bată cu zahăr şi cu nucă de musc, într-un pahar cu vin de Xeres, şi să bea asta dimineaţa, cu o felie de pîine prăjită. Jackson care ţinea o şcoală de box în Bond Street — bărbat distins, a cărui faimă îi este desigur cunoscută prietenului meu Gay — avea obiceiul să spună că, în vederea antrenării pentru meciuri, înlocuia Xeresul cu rom. In cazul de faţă,

recomand însă Xeresul, avînd în vedere că prietenul meu Dombey e bolnav, ceea ce ar putea face ca romul, „de facto", să i se suie la cap şi să-i înrăutăţească starea.

Toate acestea, vărul Feenix le debită cu un aer de nervozitate şi zăpăceală. Apoi, dînd braţul lui Florence şi stăpînind cît putu mai bine picioarele lui obişnuite să aibă voinţa lor proprie şi părînd că vor să meargă spre grădină, izbuti să le îndrepte înspre uşă şi o sui pe Florence în trăsura care îi aştepta afară.

Walter se sui în trăsură după el şi apoi plecară cu toţii.

Drumul ce aveau de făcut era de vreo şase pînă la opt mile. Cînd trecură prin unele din străzile posomorîte şi arătoase din partea de vest a Londrei, începuse să se întunece. Florence îl ţinea pe Walter de mînă şi privea cu multă seriozitate, la fiecare colţ de stradă.

Cînd, în sfîrşit, trăsura se opri, în faţa acelei case din Brook Street, în care fusese sărbătorită nenorocita căsătorie a tatălui ei, Florence spuse: „Walter, ce-i asta ? Cine-i aici ?" Walter, încurajînd-o, dar nerăspunzîndu-i, ea privi în sus la faţada casei şi văzu că toate ferestrele erau închise, ca şi cînd casa n-ar fi fost locuită. Vărul Feenix, între timp, coborîse din trăsură şi-i întindea mînă ca s-o ajute să coboare.

— Nu vii şi tu, Walter ?

— Nu, am să rămîn aici. Nu tremura ! N-ai de ce să te temi, scumpa mea Florence.

— Ştiu Walter, dacă tu eşti atît de aproape. Nu mă tem de nimic, dar...

Uşa fu deschisă binişor, fără să fi bătut cineva în ea şi vărul Feenix o conduse din aerul curat al serii de vară, în aerul îmbîcsit din casă. Mai posomorîtă şi întunecată ca oricînd, casa părea să fi stat tot aşa închisă, de cînd avusese loc nunta, şi că de atunci tot strînsese întuneric şi tristeţe.

Florence sui scările, aproape pe întuneric şi, tremurînd, se opri cu însoţitorul ei în faţa uşii salonului. El o deschise, fără să spună nimic şi-i făcu un semn îmbietor să intre, pe cînd el rămase afară. Florence, după ce şovăi o clipă, intră.

La o masă, lîngă fereastră, părînd că scrie sau desenează, şedea o doamnă, al cărei cap, îndreptat către lumina slabă ce venea de afară, era rezemat pe mînă. Florence, înaintînd cu sfială, se opri brusc, în loc, ca şi cînd ar fi pierdut putinţa de a se mişca. Atunci doamna îşi întoarse capul.

— Doamne-Dumnezeule! spuse ea. Ce-i asta?

— Nu, nu! strigă Florence dîndu-se înapoi, cînd doamna se ridică şi întinse mîna ca şi cînd ar fi vrut să o ţină departe de ea. Mamă!

Stătură aşa, privind una la alta. Patima şi mîndria o ofiliseră, dar era totuşi faţa lui Edith, încă frumoasă şi impunătoare. Şi faţa lui Florence, cu toată spaima ce o arăta, exprimă milă, durere şi o amintire duioasă şi plină de recunoştinţă. Pe amîndouă feţele erau zugrăvite mirare şi teamă; amîndouă tăcute, privind una la alta, pe deasupra prăpastiei întunecate a unui trecut de neînlăturat.

Florence se schimbă cea dintîi. Izbucnind în plîns, spuse din toată inima:

— Vai! Mamă, mamă! De ce trebuie să ne revedem astfel? Pentru ce ai fost atît de bună cu mine, cum n-a fost nimeni altul, pentru ca pe urmă să ne întîlnim astfel?

Edith stătea în faţa ei, mută şi nemişcată. Ochii îi erau aţintiţi la Florence.

— Nu îndrăznesc să mă gîndesc, spuse Florence. Vin de la patul de suferinţă al tatei. Nu mai sîntem acum despărţiţi şi nici nu ne vom mai despărţi niciodată. Dacă vrei să-i cer să te ierte, o fac cu dragă inimă, mamă. Sînt aproape sigură că o să te ierte dacă o să-i cer eu. Fie ca Cerul să te ierte şi el şi să-ţi redea pacea.

Ea nu răspunse nici un cuvînt.

— Walter — sînt acum măritată cu el şi avem un fiu — spuse Florence, sfioasă — e la uşă şi m-a adus aici. Am să-i spun că te-ai pocăit, că te-ai schimbat — urmă Florence, privind cu tristeţe la ea — şi el o să-i vorbească tatii, împreună cu mine. Sînt sigură că o s-o facă. Aş putea să mai fac altceva?

Edith, rupînd în sfîrşit tăcerea, fără să mişte măcar ochii, răspunse încet:

— Pata pe numele tău, pe numele bărbatului şi al copilului tău, va fi ea uitată vreodată, Florence?

— Dacă va fi uitată vreodată, mamă? Este uitată! De bunăvoie, de bunăvoie, de noi amîndoi, de Walter şi de mine. Dacă asta îţi poate fi o mîngîiere, te încredinţez din toată inima că e aşa. Nu mă întrebi nimic de tata — întrebă Florence şovăind — dar sînt sigură că vrei să-i cer eu iertare pentru dumneata. Sînt sigură că o doreşti.

Ea nu spuse nici un cuvînt.

— Am s-o fac, spuse Florence. Am să-ţi aduc iertarea, dacă vrei să mă laşi, şi atunci vom putea poate să ne despărţim aşa cum eram înainte una faţă de alta. Nu m-am dat înapoi din faţa dumitale, mamă — spuse blînd Florence, apropiindu-se mai mult de ea — pentru că mi-ar fi fost frică de dumneata, sau că m-aş fi temut că mă înjosesc prin asta. Vreau doar să-mi fac datoria faţă de tata. Îi sînt foarte dragă acum şi el mi-e drag mie. Dar nu pot uita niciodată cît de bună ai fost cu mine. Oh! Roagă-te lui Dumnezeu — strigă Florence aruncîndu-se la pieptul ei — roagă-te lui Dumnezeu, mamă, să-ţi ierte tot păcatul şi toată ruşinea şi să-mi ierte mie că fac asta (dacă cumva e un păcat) cînd îmi reamintesc ce ai fost pentru mine!

Edith, părînd adînc mişcată, căzu în genunchi şi o cuprinse în braţe.

— Florence! strigă ea. Îngerul meu bun! Pînă să nu înnebunesc din nou, pînă ce încăpăţînarea mea să nu pună iarăşi stăpînire pe mine şi să mă ame-

ţească, crede-mă, îţi jur pe sufletul meu, că sînt nevinovată.

— Mamă!

— Vinovată de multe! Vinovată de ceea ce a deschis o prăpastie între noi, pentru totdeauna. Vinovată de ceea ce trebuie să mă despartă pentru toată viaţa, de tot ce e curat şi nevinovat — de tine îndeosebi. Vinovată de ură pătimaşă, de care nu mă pocăiesc, nu pot să mă pocăiesc şi nu vreau să mă pocăiesc, nici chiar acum; dar nu am păcătuit cu bărbatul acela care a murit. Jur, înaintea lui Dumnezeu!

Căzută în genunchi, ridică amîndouă mîinile şi jură.

— Florence — spuse ea — cea mai curată şi mai bună fiinţă pe care o iubesc, care cîndva, demult, ar fi putut să mă schimbe şi care, pentru cîtva timp, a schimbat ceva în femeia care eram, crede-mă, n-am păcătuit cu el; şi doar o dată, lasă-mă să culc pe inima mea îndurerată, capul tău drag, pentru o ultimă oară!

Era foarte mişcată şi plîngea. Dacă ar fi fost aşa în acele zile de demult, ar fi fost poate mai fericită acum.

— Nu-i nimic pe lumea asta — urmă ea — care mi-ar fi putut smulge această mărturisire. Nici dragoste, nici ură, nici speranţă, nici ameninţare. Gîndisem că am să mor şi n-am să mă destăinuiesc nimănui. Aş fi putut face astfel şi aş fi făcut-o, dacă nu te-aş mai fi întîlnit niciodată pe tine, Florence.

— Nădăjduiesc — spuse vărul Feenix strecurîndu-se prin uşă şi vorbind, pe jumătate din odaie, pe jumătate de afară — că gingaşa şi desăvîrşita mea rudă o să mă ierte că am pus la cale, printr-un mic şiretlic, această întîlnire. Nu pot spune că aş fi fost încredinţat de la început, că gingaşa şi desăvîrşita mea rudă nu s-a compromis, din nefericire, cu acea persoană cu dinţii albi, acum decedată; deoarece, „de facto", vedem în lumea asta — atît de remarcabilă prin tot felul de combinaţii al naibii de ciudate

şi prin tot felul de lucruri de neînţeles ce se pot întîmpla unui bărbat — încurcături stranii de felul ăstal Dar, după cum am spus pe vremuri prietenului meu Dombey, nu puteam admite vinovăţia criminală a gingaşei şi desăvîrşitei mele rude, pînă nu era pe deplin dovedită şi simţind, cînd decedatul a fost, „de facto", nimicit într-un fel atît de îngrozitor, că situaţia ei era foarte penibilă şi, dîndu-mi pe lîngă aceasta seama că familia noastră era vinovată de a nu fi avut mai multă grijă de dînsa şi că sîntem o familie nepăsătoare — şi de faptul că mătuşa mea, deşi o femeie îndrăcit de vioaie, n-a fost poate cea mai bună dintre mame — mi-am luat libertatea de a mă duce după dînsa în Franţa, pentru a-i asigura ocrotirea pe care o poate oferi un bărbat care ştie să dea din coate. Cu care prilej, gingaşa şi desăvîrşita mea rudă mi-a făcut cinstea să spună că, în felul meu, sînt un băiat bun al naibii şi că, drept urmare, se pune sub ocrotirea mea. Ceea ce, „de facto", am socotit că era o mare bunătate din partea gingaşei şi desăvîrşitei mele rude, deoarece m-am şubrezit grozav şi m-am simţit foarte înviorat de bunăvoinţa ei.

Edith, care o dusese pe Florence la o canapea, făcu o mişcare cu mîna, ca şi cînd ar fi vrut să-l roage să nu mai spună nimic.

— Gingaşa şi desăvîrşita mea rudă — reluă totuşi vărul Feenix tot învîrtindu-se în dreptul uşii — o să mă ierte dacă pentru mulţumirea ei şi a mea, şi aceea a prietenului meu Dombey, pe a cărui gingaşă şi desăvîrşită fiică o admir atît de mult, am să deapăn pînă la sfîrşit observaţiile mele. Dînsa îşi va reaminti uşor că de la început, nici dînsa, nici eu, n-am făcut nici o aluzie la fuga ei. Impresia mea, firească, a fost întotdeauna că e la mijloc o taină pe care dînsa o va putea lămuri, dacă şi cînd va voi. Dar gingaşa şi desăvîrşita mea rudă fiind o femeie al dracului de hotărîtă, cu care ştiam că, „de facto", nu era de glumit, n-am intrat ca urmare în nici o discuţie cu ea. Dar, luînd seama, în urmă, că punctul ei

cel mai slab părea să fie o dragoste puternică pentru fiica prietenului meu Dombey, îmi veni în gînd că dacă aş reuşi să pun la cale o întîlnire, fără ca nici una din părţi să se aştepte la aşa ceva, s-ar putea să ajungem la un deznodămînt bine venit. Ca urmare, fiind cu dînsa aci la Londra, în trecere spre sudul Italiei, unde avem de gînd să rămînem, „de facto", pînă ne vom muta la locuinţa de veci, ceea ce e un gînd al dracului de trist, m-am trudit să aflu adresa prietenului meu Gay — bărbat distins, cu o fire deosebit de deschisă, pe care se pare că îl cunoaşte gingaşa şi desăvîrşita mea rudă — şi am avut fericirea de a aduce amabila sa soţie aci. Şi acum — spuse vărul Feenix, lăsînd în ciuda felului lui uşuratic şi a vorbelor fără şir, să apară pe faţa lui o seriozitate neprefăcută — implor pe ruda mea, oricare i-ar fi fost vina, să nu se oprească la jumătatea drumului, ci să îndrepte, atît cît îi stă în puteri, tot ce a greşit — nu pentru cinstea familiei, nu pentru propria ei reputaţie, nu pentru vreunul din acele considerente pe care împrejurări nefericite au făcut-o să le socotească fără valoare şi, „de facto", ca fiind nişte fleacuri, dar pentru că „ce e strîmb nu poate fi drept".

În sfîrşit, după ce spuse toate acestea, picioarele vărului Feenix, consimţind să-l ia din loc, el plecă şi închise uşa după el.

Edith rămase tăcută, timp de cîteva minute, alături de Florence. Apoi scoase din sîn o hîrtie sigilată.

— M-am frămîntat mult timp — spuse ea, cu glas scăzut — dacă trebuie să scriu asta, pentru eventualitatea că aş muri într-un accident şi am simţit nevoia de a o face. M-am tot gîndit de atunci încoace dacă şi cînd ar trebui s-o distrug. Ia-o, Florence. În ea vei găsi, negru pe alb, tot adevărul.

— E pentru tata? întrebă Florence.

— E pentru cine vei voi tu, răspunse ea. Ţi-e dată ţie şi e obţinută de tine. Altfel, el n-ar fi putut-o avea niciodată.

Rămaseră din nou, tăcute, în întunericul ce se adîncea.

— Mamă — spuse Florence — el şi-a pierdut averea, a fost pe pragul morţii, poate nu se mai reface niciodată. Să nu-i spun nici un cuvînt din partea ta?

— Nu mi-ai spus tu — întrebă Edith — că îi eşti foarte dragă?

— Ba da! spuse Florence, cu o voce care tremura.

— Spune-i că îmi pare rău că ne-a fost dat să ne întîlnim.

— Nimic altceva? insistă Florence după o pauză.

— Spune-i, dacă te întreabă, că nu regret nimic din ce am făcut — nu încă — pentru că, dacă ar fi să se întîmple iar mîine în acelaşi fel, aş proceda din nou aşa. Dar dacă el este acum un alt om...

Se opri. Ceva din atingerea tăcută a mîinii lui Florence o oprise.

— ...dacă este acum un alt om, ştie el că ar fi fost mai bine să nu se fi întîmplat niciodată.

— Pot să-i spun că ţi-a părut rău cînd ai aflat de nenorocirile ce au dat peste el? întrebă Florence.

— Nu, răspunse ea — dacă ele l-au învăţat să-şi iubească copila. Nici lui n-o să-i pară rău de ele, cînd într-o bună zi, îşi va da seama că l-au învăţat ceva, Florence.

— Sînt sigură că-i doreşti tot binele şi că ai vrea să-l ştii fericit, spuse Florence. Oh! Dă-mi putinţa, dacă voi avea cîndva prilejul, să-i spun asta.

Edith rămase cu privirile ochilor ei negri aţintite în gol şi nu răspunse pînă ce Florence repetă din nou rugămintea ei. Duse apoi braţul pe sub braţul lui Florence şi spuse, cu aceeaşi privire îngîndurată, înspre întunericul de afară:

— Spune-i că dacă, în starea lui de astăzi, poate găsi vreo îndreptăţire de a privi cu compătimire trecutul meu, îl îndemn să o facă. Spune-i că dacă, în starea lui de astăzi, poate găsi vreo îndreptăţire să se gîndească la mine cu mai puţină amărăciune, îl

îndemn s-o facă. Spune-i că, aşa morţi cum sîntem unul pentru unul, şi cum nu ne vom mai întîlni niciodată de partea aceasta a eternităţii, să ştie bine că acum există între noi un simţămînt comun care înainte nu exista.

Dîrzenia ei părea că se mlădiază şi în ochii ei negri apărură lacrimi.

— În asta mi-e nădejdea — spuse ea — că el va gîndi mai bine despre mine şi eu mai bine despre el. Cînd o va iubi mai mult pe Florence, mă va urî mai puţin pe mine. Cînd va găsi în ea şi copiii ei cea mai mare fericire, va regreta mai mult partea ce a avut-o în făurirea nefericitei noastre vieţi casnice. Atunci mă voi pocăi şi eu — spune-i ca s-o ştie — şi voi socoti că, pe cînd mă frămîntam cu gîndul la toate împrejurările care au făcut din mine ceea ce am fost, ar fi trebuit să mă gîndesc mai mult la împrejurările care au făcut din el ceea ce a fost. Atunci mă voi strădui să-i iert partea lui de vină. Măcar să încerce şi el să mi-o ierte pe a mea!

— Vai! mamă — spuse Florence — ce lumină mi-aruncă în suflet cuvintele acestea, chiar dacă ne întîlnim acum numai ca să ne despărţim iarăşi.

— Ce ciudat sună aceste cuvinte în urechile mele — spuse Edith — şi ce ciudat îmi sună chiar glasul meu cînd le rostesc. Dar chiar dacă aş fi fost acea fiinţă ticăloasă, cum i-am dat prilejul să mă socotească, cred că tot le-aş fi rostit, după ce am aflat că tu şi cu el vă sînteţi dragi unul altuia. Fă-l să simtă că atunci cînd îţi arată ţie dragoste, în gînd este mai iertător şi faţă de mine — şi că şi eu, în gînd, voi fi iertătoare faţă de el. Acestea sînt cele din urmă cuvinte pentru el din parte-mi. Şi acum, rămîi cu bine, lumina vieţii mele!

O strînse în braţe şi păru că revarsă asupra ei toată iubirea şi duioşia sufletului ei de femeie.

— Sărutarea asta pentru copilaşul tău! Şi aceste sărutări de binecuvîntare pentru tine! Scumpa şi

unica mea Florence, dulcea mea fetiţă, Dumnezeu să te aibă în paza lui!

— Ne vom mai întîlni! strigă Florence.

— Niciodată! Niciodată! Despărţindu-te de mine, în această odaie întunecoasă, închipuie-ţi că m-ai lăsat în mormînt. Reaminteşte-ţi numai că am trăit cîndva şi că te-am iubit!

Florence plecă, fără a-i mai vedea faţa, dar însoţită de îmbrăţişările şi de mîngîierile ei.

Vărul Feenix o întîmpină la uşă şi o însoţi pînă jos unde o aştepta Walter, în sufrageria părăginită. Ea îşi culcă plîngînd capul pe umărul lui.

— Îmi pare al naibii de rău — spuse vărul Feenix, ducînd manşetele la ochi în chipul cel mai neprefăcut şi fără să se ascundă — că gingaşa şi desăvîrşita fiică a prietenului meu Dombey şi amabila soţie a prietenului meu Gay a fost atît de impresionată şi de mişcată de întrevederea care tocmai a luat sfîrşit. Dar nădăjduiesc şi sînt încredinţat că am făcut bine ceea ce am făcut şi că onorabilul meu prieten Dombey îşi va simţi inima mai uşoară, cînd va lua cunoştinţă de destăinuirile făcute aici. Deplîng din tot sufletul faptul că prietenul meu Dombey a intrat, „de facto", ca dracu în încurcăturile astea, aliindu-se cu familia noastră. Sînt însă pe deplin convins că dacă n-ar fi fost acel infernal Barker — omul acela cu dinţii albi — toate s-ar fi petrecut în felul cel mai normal. Cît priveşte pe ruda mea care îmi face cinstea de a avea o părere deosebit de bună despre mine, pot încredinţa pe amabila soţie a prietenului meu Gay, că se poate bizui pe mine, şi că, „de facto", îi voi fi un adevărat tată! Iar în ce priveşte viaţa asta schimbătoare şi chipul atît de extraordinar în care ne comportăm mereu, tot ce pot spune, laolaltă cu prietenul meu Shakespeare — bărbat care a trăit nu numai pentru epoca lui dar pentru veşnicie şi de care prietenul meu Gay are desigur cunoştinţă — e că pare a fi umbra unui vis!

CAPITOLUL LXII

Incheiere

O sticlă care fusese mult timp ferită de lumina zilei şi e acoperită cu praf şi păienjenişuri, a fost scoasă la lumina soarelui care, prin vinul auriu, face să strălucească masa pe care e aşezată.

E cea din urmă dintre bătrînele sticle de Madeira.

— Ai perfectă dreptate, domnule Gills, spune domnul Dombey. E un vin foarte rar şi cum nu se poate mai bun.

Faţa căpitanului, părtaş şi el la sărbătoare, străluceşte de bucurie. In jurul frunţii lui înfierbîntate e o aureolă de fericire.

— Intotdeauna ne-am făgăduit, domnule — observă domnul Gills — adică Ned şi cu mine, vreau să spun...

Domnul Dombey face din cap un semn prietenos către căpitan, care e din ce în ce mai încîntat şi mai mut.

— ...că vom bea vinul ăsta într-o zi sau alta, pentru a sărbători întoarcerea lui Walter acasă, deşi niciodată nu ne-am gîndit la o casă ca asta. Dacă nu aveţi nimic împotriva obiceiului ăstuia al nostru, domnule, îngăduiţi-ne să ridicăm primul pahar în sănătatea lui Walter şi a soţiei sale.

— Trăiască Walter şi soţia sa ! spune domnul Dombey. Florence, scumpa mea copilă... se întoarce şi o sărută.

— In sănătatea lui Walter şi a soţiei sale, spune domnul Toots.

— Trăiască Walter şi soţia sa ! exclamă căpitanul. Hurra ! Şi căpitanul, arătînd o dorinţă fierbinte de a ciocni paharul cu un alt pahar, domnul Dombey e gata să ciocnească cu el. Ceilalţi le urmează pilda şi, ca urmare, se aude un clinchet vesel ca şi cînd ar răsuna mici clopote de nuntă.

Alte sticle cu vin zac şi se învechesc cum s-a învechit pe vremuri bătrînul vin de Madeira şi praful şi păienjenişul le acoperă.

Domnul Dombey este un domn cu părul alb, pe a cărui faţă se văd semne adînci, lăsate de griji şi suferinţe; sînt semne însă ale unei furtuni ce a trecut pentru totdeauna, lăsînd în urmă o seară liniştită.

Nu mai e frămîntat de proiecte ambiţioase. Toată mîndria lui e acum în fiica lui şi în soţul ei. Felul lui de a fi e acum tăcut, gînditor, liniştit şi timpul şi-l petrece mereu în tovărăşia fiicei sale. Domnişoara Tox e adesea în tovărăşia familiei, căreia îi este cu totul devotată şi care o preţuieşte foarte mult. Admiraţia ei pentru omul de afaceri odinioară atît de falnic, este acum şi a fost întotdeauna, din dimineaţa „şocului" suferit în Piaţa Prinţesei, cu totul platonică, fără însă să fi slăbit cîtuşi de puţin.

Nimic nu i-a mai rămas din naufragiul averii lui decît o anumită sumă pe care o primeşte anual, nici el nu ştie cum, însoţită de cererea stăruitoare de a nu încerca să descopere de unde-i vine şi cu asigurarea că e o datorie şi un act de reparaţie. S-a sfătuit în această privinţă cu vechiul său funcţionar, care a fost de părere că suma poate fi primită fără nici o grijă fiind, fără îndoială, o rămăşiţă provenită din vreo afacere de pe vremuri a vechei Firme.

Burlacul cu ochii căprui nu mai e acum burlac, deoarece s-a căsătorit cu sora juniorului, cel cu părul cărunt. Vine cîteodată, dar nu prea des, să-l vadă pe vechiul său şef. Juniorul cărunt are o pricină legată de povestea vieţii lui şi o pricină şi mai puternică legată de numele lui, pentru care socoteşte că e bine să stea mai de o parte faţă de vechiul său patron. El trăieşte împreună cu sora lui şi cu soţul ei, ducînd toţi trei la un loc, o viaţă retrasă. Walter îl vede uneori, Florence de asemenea, şi casa, cu înfăţişarea ei plăcută, răsună adesea de duete pentru pian şi violoncel şi de acordurile „Armoniei Fierarilor".

Şi cum îi merge oare în zilele acestea atît de schimbate, Marinarului de Lemn? Iată-l, e încă la locul lui, cu piciorul drept înainte, urmărind de aproape trăsurile care trec şi parcă mai vioi ca oricînd, fiind vopsit din nou, din cap pînă în picioare şi avînd scrise deasupra lui, cu litere strălucitoare de aur, două nume: GILLS şi CUTTLE.

Nu s-a apucat de nici o altă afacere Aspirantul de marină, în afară de vechea lui negustorie. Dar, într-o rază de o jumătate de milă, în jurul umbrelei albastre din piaţa Leadenhall, toţi îşi spun că o parte din vechile investiţii ale domnului Gills produc minunat şi că, departe de a fi în ceea ce-l priveşte „de modă veche", aşa cum socotea el că este, era de fapt cu ceva înaintea timpului, şi că putea să aştepte liniştit să-l ajungă vremurile din urmă. Se şopteşte chiar că banii domnului Gills au început să se înmulţească şi că se tot înmulţesc cu mare repeziciune. Fapt e că, stînd la uşa prăvăliei, în haina lui cafenie, cu cronometrul în buzunar şi cu ochelarii pe frunte, nu părea să-şi bată capul că nu-i vin clienţii ci, dimpotrivă, părea foarte vesel şi mulţumit, deşi tot învăluit în ceaţă, ca pe vremuri.

Cît priveşte pe tovarăşul său, căpitanul Cuttle, acesta îşi croieşte în cap o închipuire despre mersul afacerii, care e mai bună decît orice cunoştinţă a realităţii. El e atît de mulţumit de însemnătatea pe care Aspirantul de marină o are pentru comerţul şi navigaţia ţării, cum n-ar putea fi mai mulţumit dacă nici un vas nu ar părăsi portul Londra fără ajutorul Aspirantului de marină. Incîntarea de a-şi vedea numele scris deasupra uşii, îi e fără margini. Trece strada de douăzeci de ori pe zi ca să se uite la el de pe partea cealaltă şi de fiecare dată spune: „Ed'ard Cuttle, băiete, dacă mamă-ta ar fi aflat vreodată că o să te faci om de ştiinţă, biata femeie ar fi rămas trăsnită!"

Dar iată că apare domnul Toots, păşind repede către Marinarul de Lemn şi faţa lui e înfierbîntată, cînd dă buzna în salonaş.

— Căpitane Gills — spune domnul Toots — şi domnule Sols, sînt fericit să vă pot aduce la cunoştinţă că doamna Toots a avut un spor în familie.

— Şi-i face cinste ! strigă căpitanul.

— Te felicit, domnule Toots ! spune bătrînul Sol.

— Mulţumesc — spune domnul Toots chicotind, vă sînt foarte îndatorat. Ştiam că o să vă facă plăcere să aflaţi asta şi de aceea am venit eu însumi să v-o vestesc. Fără îndoială, propăşim ! O avem pe Florence, o avem pe Suzana şi acum iată că mai avem o mică străină.

— O feliţă străină ? întrebă căpitanul.

— Da, căpitane Gills — spune domnul Toots — şi-mi pare bine că-i aşa. Cu cît vom putea reproduce mai des pe femeia asta extraordinară, cu atît o să fie mai bine, asta-i părerea mea.

— Ţin-te bine ! spune căpitanul, întorcîndu-se către o veche damigeană, fără gît — căci acum e seară şi pe masă sînt cele cîteva pipe şi pahare pe care le posedă Marinarul de Lemn. În sănătatea ei şi să trăiască la mulţi ani !

— Mulţumesc, căpitane Gills, spune domnul Toots încîntat. Răspund din plin la urările dumitale. Dacă îmi daţi voie, întrucît ştiu că asta n-o să vă fie neplăcut, în împrejurările de faţă, am să iau şi eu o pipă.

Ca urmare, domnul Toots începe să fumeze şi, inima fiindu-i larg deschisă, e foarte vorbăreţ.

— Din toate dovezile atît de grăitoare pe care această încîntătoare femeie le-a dat de grozavul ei bun simţ, căpitane Gills şi domnule Sols — spune domnul Toots — socotesc că nici una nu-i atît de remarcabilă ca desăvîrşita înţelegere pe care o are pentru devotamentul meu faţă de domnişoara Dombey.

Amîndoi ascultătorii lui îi dau dreptate.

— Pentru că ştiţi — urmează domnul Toots — simţămintele mele faţă de domnişoara Dombey nu s-au schimbat niciodată. Sînt şi acum aceleaşi ca întotdeauna. Dînsa e pentru mine acum aceeaşi icoană strălucitoare care era înainte de ce l-am cunoscut pe Wal-

ters. Cînd doamna Toots şi cu mine am început să vorbim despre... pe scurt despre pasiune, ştii dumneata, căpitane Gills...

— Da, da băiete — spune căpitanul, în jurul căreia se învîrteşte toată lumea — citeşte în carte şi vei vedea...

— Negreşit aşa am să fac, căpitane Gills — spune domnul Toots, cu multă seriozitate — cînd la început am vorbit despre asta am spus că sînt ceea ce poate fi numit o floare ofilită, ştii dumneata.

Căpitanul aprobă cu hotărîre această imagine şi murmură că nici o floare nu e ca trandafirul.

— Dar, pe Dumnezeul meu — urmează domnul Toots — ea îşi dădea tot atît de bine seama de starea simţămintelor mele ca şi mine însumi. N-a mai fost nevoie să-i spun nimic. Ea era singura fiinţă care se putea pune de-a curmezişul, între mine şi mormînt, şi aşa a şi făcut-o şi încă într-un chip care mi-a smuls o admiraţie veşnică. Ea ştie bine că nu-i fiinţă pe lume la care să privesc cu mai multă adoraţie decît la domnişoara Dombey. Ea ştie că o socotesc cea mai frumoasă, cea mai amabilă, cea mai îngerească reprezentantă a sexului ei. Şi ce spune ea la toate astea? Adevărată perfecţiune a bunului simţ: „Dragul meu, ai dreptate. Tot aşa gîndesc şi eu".

— Şi tot aşa şi eu! spune căpitanul.

— Şi eu, spune Sol Gills.

— Atunci — spune domnul Toots, după ce trage cîteva fumuri din pipă, în timp ce faţa lui vădeşte cele mai plăcute gînduri — ce femeie înţelegătoare e nevasta mea! Cîtă înţelegere la ea! Ce chibzuit e tot ce spune! Aseară, cînd şedeam, plin de fericirea căsniciei — pe cinstea mea ăsta e un cuvînt prea slab pentru a arăta ce simt cînd sînt în tovărăşia nevestei mele — ea îmi spune că e minunat să te gîndeşti la situaţia prietenului nostru Walters! „Acum — spune nevasta mea — a scăpat de călătoriile pe mare, după ce a făcut călătoria aceea lungă împreună cu soţia sa" — cum ştii prea bine, domnule Sols.

— Chiar aşa, spune bătrînul fabricant de instrumente, frecîndu-şi mîinile.

— „Şi acuma, iată-l — spune nevasta mea — scăpat de-a binelea de aşa ceva ; numit de aceeaşi întreprindere importantă, într-un post de mare încredere, aici la centru ; arătîndu-se şi aici demn, suind scara cu cea mai mare grabă ; iubit de toţi ; ajutat de unchiul său, în timp ce norocul îi surîde", ceea ce socotesc că e într-adevăr aşa, nu, domnule Sols ? Soţia mea spune întotdeauna adevărul.

— Sigur, sigur, aşa-i — unele din corăbiile noastre pierdute, încărcate cu aur, s-au întors în port, firește, aşa-i, răspunde bătrînul Sol, rîzînd. Corăbii mărunte, domnule Toots, totuşi de folos pentru băiatul meu !

— Chiar aşa, spune domnul Toots. N-o s-o prinzi niciodată pe nevastă-mea că n-are dreptate. „Vezi dar — spune acea remarcabilă femeie — asta-i situaţia lui — şi ce urmează ? Ce urmează ?" observă doamna Toots. Acuma, vă rog, luaţi seama căpitane Gills şi domnule Sols, la adîncimea înţelepciunii nevestei mele. Ei bine, chiar sub ochii domnului Dombey e pe cale de a se pune o temelie pentru... pentru un nou Edificiu. Chiar asta a fost vorba doamnei Toots — spune domnul Toots, încîntat — un edificiu care se ridică încetul cu încetul, pentru a ajunge, poate, pentru a întrece chiar, pe acela al cărui şef a fost şi ale cărui începuturi modeste poate că le-a şi uitat, „o greşeală obişnuită, dar o greşeală mare", spunea doamna Toots. „Astfel — a spus nevastă-mea — din fiica lui, se va naşte un alt Dombey şi Fiul", adică se va ridica — ăsta a fost cuvîntul folosit de doamna Toots, încheie el triumfător.

Domnul Toots, cu ajutorul pipei — pe care era foarte bucuros să o folosească pentru scopuri oratorice, deoarece folosirea ei în felul obişnuit îl făcea să nu se simtă prea bine — se arată atît de încîntat de această frază profetică a soţiei sale, încît căpitanul, grozav de înfierbîntat, aruncă în aer pălăria de muşama :

— Sol Gills, om de știință și vechi tovarăș, ce i-am spus eu lui Walter să caute în cărți, în seara aceea cînd, pentru întîia dată a intrat în afacerea asta ? N-a fost citatul : Intoarce-te iarăși, Whittington, Lord Primar al Londrei și cînd vei îmbătrîni nu vei mai pleca niciodată. Au fost sau nu cuvintele astea, Sol Gills ?

— Fără îndoială că au fost, Ned, răspunde bătrînul fabricant de instrumente. Mi le aduc bine aminte.

— Atunci să vă spun eu una, zice căpitanul, lăsîndu-se pe speteaza scaunului și umflîndu-și pieptul, în pregătirea unei izbucniri răsunătoare. O să vă cînt eu acum „O Peg, scump odor" de la un capăt la altul, și voi doi să-mi țineți isonul !

Vinul îngropat se învechește cum s-a învechit bătrînul vin de Madeira la timpul său ; praful și păienjenișurile se așază pe sticle.

Vin zile frumoase de toamnă și pe malul mării poate fi zărită adesea o doamnă tînără și un domn cu părul alb. Cu ei, sau lîngă ei, sînt doi copii : un băiat și o fată ; și în tovărășia lor e de obicei și un cîine bătrîn.

Domnul cu părul alb se plimbă, ducîndu-l de mînă pe băiețaș ; îi vorbește, îl ajută în jocurile lui, îl îngrijește, îl supraveghează, ca și cînd ar fi preocuparea cea mai de seamă a vieții sale. Cînd îl vede căzînd pe gînduri, cade și el pe gînduri, și uneori, cînd copilul șade lîngă el, îl privește în față și îi pune întrebări, ia mîna lui mică într-a lui și ținîndu-i-o, uită să-i răspundă. Atunci, copilul spune :

— Ce, bunicuțule ? Sînt iarăși ca sărmanul meu unchi ?

— Da, Paul. Dar el era slab și tu ești foarte voinic.

— Da, bunicuțule, eu sînt tare voinic.

— Și el se plimba pe malul mării culcat pe un pătuc, pe cînd tu alergi de ici pînă colo.

Și așa ei se tot plimbă, fără răgaz, căci bătrînului îi place cel mai mult cînd vede că băiatul e vioi și zburdalnic. Și așa cum umblă ei de ici pînă colo, așa umblă și povestea despre legătura dintre ei doi.

Dar nimeni, afară de Florence, nu ştie cît e de puternică dragostea bătrînului pentru fetiţă. Povestea despre ea nu se cunoaşte. Copila însăşi se miră de taina cu care el o învăluie. O ascunde în inima lui. Nu poate îndura să vadă un nor pe faţa ei. Nu poate îndura s-o vadă şezînd singură de o parte. I se pare că e întristată, cînd de fapt nu este. Se furişează lîngă ea s-o vadă dormind. Îi face plăcere cînd vine dimineaţa să-l deştepte din somn. Îi e parcă mai dragă şi îi arată mai multă afecţiune, cînd nu e nimeni de faţă. Copila întreabă uneori atunci:

— Dragă bunicule, de ce plîngi cînd mă săruţi?

El răspunde doară: „Mica mea Florence! Mica mea Florence!“ şi mîngîindu-i fruntea, îi dă la o parte buclele care umbresc ochii ei serioşi.

CUPRINS

			Pag.
Capitolul	XXXI	Nunta.	5
	XXXII	„Marinarul de Lemn" se sfarmă în bucăţi	27
	XXXIII	Contraste	50
	XXXIV	O altă mamă şi o altă fiică . .	68
	XXXV	Fericita pereche	83
	XXXVI	Inaugurarea casei	98
	XXXVII	Mai multe avertismente . . .	114
	XXXVIII	Domnişoara Tox reface o veche cunoştinţă	129
	XXXIX	Noi aventuri ale căpitanului Edward Cuttle, marinar	141
	XL	Intîmplări casnice	164
	XLI	Noi glasuri ale valurilor . . .	185
	XLII	O confidenţă şi un accident . .	199
	XLIII	Veghe de noapte	221
	XLIV	O despărţire	233
	XLV	Omul de încredere	246
	XLVI	Cel care judecă şi osîndeşte ..	257

Pag.

XLVII Lovitura de trăsnet 274
XLVIII Fuga lui Florence 301
XLIX Aspirantul de marină face o descoperire 316
L Jelania domnului Toots . . . 339
LI Domnul Dombey şi lumea din jur 362
LII Veşti tainice 373
LIII Veşti noi 393
LIV Fugarii 415
LV Rob Tocilarul îşi pierde slujba. 430
LVI Cîteva persoane încîntate dar „Cocoşul" scîrbit 447
LVII Altă căsătorie 476
LVIII După un răstimp . . . 487
LIX Răsplata 507
LX Închinat îndeosebi căsătoriilor 533
LXI Imblînzirea 549
LXII Incheiere 566

Vol. I şi II. Lei 22